

මධ්‍ය දැනුරු ඔය හා මී ඔය නිමිනඳේ
ජනාවාස පුරාවිද්‍යාව

ප්‍රකාශනය

පර්යේෂණ හා ප්‍රකාශන අරමුදල

ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය

2019

මධ්‍ය දැනුරු ඔය හා මී ඔය නිමිතයේ
ජනාචාස පුරාවිද්‍යාව

සංස්කාරක

මහාචාර්ය ඩී. කුසිත මැන්දිස්

2019

මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිම්නයේ ජනාවාස පුරාවිද්‍යාව

පළමු වැනි මුද්‍රණය 2019

ISBN 978-955-0189-14-1

සංස්කාරකගේ ලිඛිත අවසරයකින් තොර ව 'මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිම්නයේ ජනාවාස පුරාවිද්‍යාව' කෘතියෙහි අන්තර්ගත කරුණු උපුටා පළකිරීම සපුරා තහනම් ය.

පිටකවර නිර්මාණය හා පරිගණක පිටු සැකසුම
ඩී.එම්. නදීර හර්ෂජිත් දිසානායක

මුද්‍රණය
විමල් ප්‍රින්ටර්ස්
561/86 E,
නව බස්නැවතුම්පොළ, අනුරාධපුර.
දු.ක. : 025 222 3251

ප්‍රකාශනය
පර්යේෂණ හා ප්‍රකාශන අරමුදල
ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය
මහින්තලේ.
2019

උපකාරානුස්මතිය

ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ උපකුලපති
ජ්‍යෙෂ්ඨ මහාචාර්ය රංජිත් විජේවර්ධන මහතා

පුරාවිද්‍යා අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් පී.බී. මණ්ඩාවල මහතා ඇතුළු
පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ කාර්ය මණ්ඩලය

ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ සමාජීයවිද්‍යා හා මානවශාස්ත්‍ර පීඨාධිපති
චන්දන රෝහණ විතානච්චි මහතා

ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යාව හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශයේ
අධ්‍යයන හා අනධ්‍යයන කාර්ය මණ්ඩලය

නවගත්තේගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලයේ ප්‍රාදේශීය ලේකම්තුමා ඇතුළු
කාර්ය මණ්ඩලය

නවගත්තේගම පොලිස් ස්ථානයේ ස්ථානාධිපති ඇතුළු නිලධාරී මණ්ඩලය
පුරාවස්තු සංරක්ෂක මේනකා රොඩරිගෝ මහත්මිය

ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යාව හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශයේ
පුරාවිද්‍යාව (විශේෂ) උපාධිය හදාරණ තෙ වැනි හා සිව් වැනි වසරවල විද්‍යාර්ථීන්

පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ උපුල් මහතා

මහඅන්දරවැව ග්‍රාම නිලධාරී නිලන්ත මහතා

මහ අන්දරවැව ඩබ්.එම්. විජේසිංහ මහතා

මහ අන්දරවැව ඩබ්.එම්. විජේබණ්ඩාර මහතා

මහනාන්තේරිය අකරවත්ත එන්.ඩබ්.එන්.ඩී. කීර්තිබණ්ඩාර මහතා

ගල්ගමුව වැවරවැටියාව සී.එම්.එම්. ගාමිණී දිසානායක මහතා

මහනාන්තේරිය පලුගොල්ල ඩබ්.පී. ඩිංගිරි බණ්ඩා මහතා

උපකුලපතිතුමාගේ පණිවුඩය

ශ්‍රී ලංකාවේ ඉතිහාසය සම්බන්ධ ව නවතම තොරතුරු සොයාගැනීම වර්තමානයේ දිනෙන් දින දක්නට ලැබෙන සුවිශේෂත්වය වී ඇත. වසර ලක්ෂ ගණනාවක සිට පැවත එන අනාදිමත් ඉතිහාසයකට උරුමකම් කියන ශ්‍රී ලාංකිකයන්ට තම රටේ ඉතිහාසය ගොඩනැගීමට පුරාවිද්‍යාඥයින්ගේ කාර්යභාරය මේ වන විට ඉතා ඉහළට පැමිණ තිබේ. ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යාව හා උරුම කළමනාකරණය අධ්‍යයනාංශය ඉතා මෑතක සිට නව සොයාගැනීම් රාශියක් සිදුකරමින් ශ්‍රී ලංකා ඉතිහාසයට අලුත් කරුණු එක්කර තිබේ.

මේ අතරින් 2016 වසරේ කහටගස්දිගිලිය කොක්ච්චේ මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත පර්යේෂණ මඟින් එහි දිනනිර්ණ අදින් අවුරුදු 2800 තරම් පැරණි බව තහවුරු කිරීම ඉතා ම වැදගත් ක්‍රියාවකි. එසේම 2017 වර්ෂයේ අග භාගයේ ගල්ගමුව අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා කැනීමක් සිදුකරමින් එම සුසාන භූමියේ ඉතිහාසය අදින් අවුරුදු 2500 පැරණි බව තහවුරු කිරීම හා එම සුසානය අභ්‍යන්තරයේ ක්‍රි.පු 500 සියවසට අයත් බ්‍රාහ්මී අක්ෂර සොයාගැනීම ශ්‍රී ලාංකිකයන් වන සියළු දෙනාට ම මහත් වැදගත් වේ. එසේ ම අධ්‍යයනාංශයේ ශිෂ්‍ය ශිෂ්‍යයාවන් සම්බන්ධ කරගනිමින් ඔවුන්ගේ දැනුම කුසලතා හා ආකල්ප වර්ධනය කරමින් මෙවැනි වැඩසටහන් සිදුකිරීම සම්බන්ධයෙන් එම අධ්‍යයනාංශය කටයුතු කිරීම පිළිබඳ ව විශ්වවිද්‍යාලයේ උපකුලපතිවරයා වශයෙන් මාගේ ප්‍රශංසාව එම පර්යේෂණ කණ්ඩායමට හිමි වේ. එසේ ම මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිමින කලාපය ඇසුරින් සිදුකරනු ලැබූ මෙම පර්යේෂණය කුලීන් එම ප්‍රදේශයේ සංස්කෘතික භූ දර්ශනය, වාරි ඉතිහාසය හා නිර්මිත පරිසරය සම්බන්ධ ව වටිනා තොරතුරු රැසක් මෙම ග්‍රන්ථය මඟින් එළි දක්වා ශ්‍රී ලාංකිකයන්ට එම දැනුම බෙදා දීම පිළිබඳ ව මා බෙහෙවින් සතුටු වෙමි.

ජ්‍යෙෂ්ඨ මහාචාර්ය රංජිත් විජේවර්ධන
උපකුලපති
ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය
මිහින්තලේ

ලේඛක වගකුග

මහාචාර්ය වන්දන රෝහණ විකානච්චි

පුරාවිද්‍යාව පිළිබඳ මහාචාර්ය, පීඨාධිපති, සමාජීය විද්‍යා හා මානවශාස්ත්‍ර පීඨය, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය, මිහින්තලේ.

මහාචාර්ය ඩී. කුසික මැන්දිස්

පුරාවිද්‍යාව පිළිබඳ මහාචාර්ය, අංශාධිපති, පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය, සමාජීය විද්‍යා හා මානවශාස්ත්‍ර පීඨය, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය, මිහින්තලේ.

මහාචාර්ය හිරෝකි ඉෂිගා

භූවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව, ෂිමානෝ විශ්වවිද්‍යාලය, මැටිසුයි සිටි, 690-0085, ජපානය.

ආචාර්ය සැන්ස්ඊකා මාලින් යං

ජ්‍යෙෂ්ඨ කලීකාචාර්ය, පරිසර තාක්ෂණවේද අධ්‍යයනාංශය, තාක්ෂණ පීඨය, කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලය.

ඩබ්.එම්. ටිකිරි බණ්ඩාර විජේපාල

ජ්‍යෙෂ්ඨ කලීකාචාර්ය, පුරාවිද්‍යාව හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය, සමාජීය විද්‍යා හා මානවශාස්ත්‍ර පීඨය, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය, මිහින්තලේ.

පාලිත වීරසිංහ

අධ්‍යක්ෂ (ගවේෂණ), පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව.

බාහිර කලීකාචාර්ය, පුරාවිද්‍යාව හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය, සමාජීය විද්‍යා හා මානවශාස්ත්‍ර පීඨය, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය, මිහින්තලේ.

ඩී.එම්. නදීර හර්ෂපීත් දිසානායක

කලීකාචාර්ය (තාවකාලික), පුරාවිද්‍යාව හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය, සමාජීය විද්‍යා හා මානවශාස්ත්‍ර පීඨය, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය, මිහින්තලේ.

ජේ.එම්. ඉන්දික රුවන් කුමාර ජයසේකර

පුහුණුවන පර්යේෂණ නිලධාරී, අනුරාධපුර තදාශ්‍රිත ප්‍රදේශ ව්‍යාපෘතිය, මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, අනුරාධපුරය.

පෙළගැස්ම

උපකාරානුස්මෘතිය	v
උපකුලපතිතුමාගේ පණිවුඩය	vii
ලේඛක වගකුග	ix
පෙළගැස්ම	xi - xiv
ජායාරූප නාමාවලිය	xiv - xxii
සිතියම් නාමාවලිය	xxii- xxiii
සැලසුම් නාමාවලිය	xxiii-xxvi
අධ්‍යයන ප්‍රදේශයේ පාරිසරික හා ඓතිහාසික වැදගත්කම	1-11
හැඳින්වීම	01
පාරිසරික හා ඓතිහාසික පසුබිම	07
ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය	10
ශිලාලේඛන ඇසුරින් අනාවරණය කරගත හැකි මී ඔය නිමිනයේ	13-32
ජනාවාසකරණය	
හැඳින්වීම	13
පූර්ව ඓතිහාසික අවධියෙන් පසු මුල් ඓතිහාසික අවධියට පරිවර්තනය වීම	13
මී ඔය නිමින කලාපයේ පූර්ව සහ මුල් ඓතිහාසික අවධිය	15
ජනතාව මී ඔය නිමින කලාපය තෝරා ගැනීමට හේතු	15
පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛන	16
අපර බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛන	21
විමර්ශනය	24
සෙල්ලිපිවලින් පිළිබිඹු වන තත්කාලීන යුගයේ මී ඔය නිමිනයේ	24
සමාජ තත්ත්වය	
සමාලෝචනය	30
ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ	31
දැඳුරු ඔය සහ මී ඔය අතර කලාපයේ පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන	33-103
පිළිබඳ මූලික විමර්ශනයක්	
දැඳුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය නිමින අතර වූ අන්තර් නිමින	105-153
කලාපයේ ජනාවාසකරණය හා වාරි මාර්ගික පසුබිම	
ප්‍රවේශය	105

විමර්ශනය	106
දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමිත කලාපයේ භෞතික පිහිටීම	106
දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමිත කලාපයේ ඓතිහාසික ජනාවාසවීම	109
දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමිත කලාපයේ වාරි මාර්ගික පසුබිම	118
දැදුරු ඔය නිමිතය	119
මී ඔය නිමිතය	119
කලා ඔය නිමිතය	131
අන්තර් නිමිත කලාපයේ ඵල්ලංගා පද්ධති	136
කෘෂි ආධ්‍යයනය සිදුකළ අන්දරවැව ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත පැරණි වාරි කර්මාන්ත	141
සමාලෝචනය	149
ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ සහ ලිපි	150
ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ භාවිත ශවෝපාචාර ක්‍රම	155-169
හැඳින්වීම	155
මැටි ඔරු සුසාන	156
මෙගලිතික සුසාන	157
ශිලා මංජුසා සුසාන	158
ශිලා මණ්ඩල සුසාන	159
ශිලා කේතුක සුසාන	160
ශිලා පෙළ සුසාන	161
ශිලා ටැඹ සුසාන	162
බරණි සුසාන	163
ශිලා මඤ්චක සුසාන	164
සෘජුකෝණාස්‍රාකාර සුසාන	164
සුසාන අභිචාර	165
සුසාන තැන්පතු	166
නිගමනය	167
පරිශීලනය කරන ලද ග්‍රන්ථ හා ලිපි නාමාවලිය	168
අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ගවේෂණය හා පුරාවිද්‍යා කැනීම	171-246
හැඳින්වීම	71

ගවේෂණයේ අරමුණු	71
ගවේෂණ ක්‍රමවේදය	71
අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ගල් සොහොන් ඉදිකිරීම සඳහා භාවිත කර ඇති තාක්ෂණික ක්‍රම	84
මධ්‍ය දැදුරු ඔය නිමිනයේ හා මධ්‍ය මී ඔය නිමිනයේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සංස්කෘතිය	84
අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා කැනීම	89
කැනීම් පරිශ්‍ර අංක 01 RUSL/AW/01/2017 පුරාවිද්‍යා කැනීම	191
භූමිය සකස් කර ගැනීමේ ක්‍රමවේදය	191
පස් ඉවත් කිරීමේ ක්‍රමවේදය	192
වාර්තාගතකරණ ක්‍රමවේදය	192
කැනීම් පරිශ්‍රයට අදාළ මෙට්‍රික්ස් වගුව	193
සංසිද්ධි පිළිබඳ විස්තරය	194
කැනීම් පරිශ්‍රය ආශ්‍රිත පාංශු ස්තරායනය	212
කැනීම් පරිශ්‍ර අංක 02 RUSL/AW/02/2017 පුරාවිද්‍යා කැනීම	214
කැනීම් පරිශ්‍රයේ පිහිටීම	214
කැනීම් කටයුතු සඳහා භූමිය සකස්කර ගැනීමේ ක්‍රමවේදය	214
කැනීම් පරිශ්‍රයට අදාළ මෙට්‍රික්ස් වගුව	215
සංසිද්ධි පිළිබඳ විස්තරය	216
කැනීම් පරිශ්‍රය ආශ්‍රිත පාංශු ස්තරායනය	217
අර්ථකථනය	229
ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා ලිපි නාමාවලිය	245
අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ බ්‍රාන්ච් ලේඛන සම්බන්ධ ව සිදු කරන විමර්ශනය	247-256
අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව හමු වූ මැටි බඳුන් අධ්‍යයනය	257-317
හැඳින්වීම	257
මැටි බඳුන් වර්ගීකරණය	257
මැටි බඳුන් විස්තරය	291
නිගමනය	303
ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය	305
අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත කැනීම්වලින් හමුවන පබළු හා ලෝහ සම්බන්ධ අධ්‍යයනය	319-336

අන්දරවැව හා කදාශ්‍රිත කලාපයේ විදුරු භාවිතය	319
අන්දරවැව හා කදාශ්‍රිත කලාපයේ ලෝහ භාවිතය	326
ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා ලිපි නාමාවලිය	335

Analysis report of Glass bead smelting furnace Niraviya-Giribawa 337-340

අන්දරවැව හා කදාශ්‍රිත කලාපයේ ඓතිහාසික අවධියේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම් පිළිබඳ පුරාවිද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයක්	341-374
හැඳින්වීම	341
පර්යේෂණ අරමුණු	341
අධ්‍යයන පාරාසය	342
පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය	344
විමර්ශනය	345
ස්මාරක සම්බන්ධයෙන් විනාශකාරී මානව මැදිහත්වීම් හා ස්වභාවික හානියන්	369
සමාලෝචනය	372
ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය	374

ඡායාරූප නාමාවලිය

දැළුරු ඔය සහ මී ඔය අතර කලාපයේ පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන පිළිබඳ මූලික විමර්ශනයක්

ඡායාරූප අංක 01 රිදී විහාර සඳකඩ පහන	40
ඡායාරූප අංක 02 රිදී විහාරයේ අලංකාර කොරවක්ගලක්	40
ඡායාරූප අංක 03 රිදී විහාරයේ ප්‍රධාන විහාර ගෙය	40
ඡායාරූප අංක 04 විහාරගෙයට ආබද්ධ ලෙනෙහි වූ ස්තූපය	40
ඡායාරූප අංක 05 රිදී විහාරයේ සංරක්ෂිත ධර්මශාලාව	40
ඡායාරූප අංක 06 අංක 4 ලෙනෙහි වූ පරිවාර බිත්ති	40
ඡායාරූප අංක 07 රිදී විහාරයේ ප්‍රධාන විහාර ගෙයට ඉදිරිපසින් ලෙනෙහි පවත්නා පැරණි චිත්‍ර සටහන්	41
ඡායාරූප අංක 08 කටාර සහිත දෙ වැනි ලෙන	42
ඡායාරූප අංක 09 මෑතකාලීනව සකස් කරන ලද ආවාස ගොඩනැගිල්ල	42
ඡායාරූප අංක 10 ලෙනෙහි ගලක වූ ගල් කටු සටහන්	42
ඡායාරූප අංක 11 කටාර සහිත තෙ වැනි ලෙන	42
ඡායාරූප අංක 12 පස් වැනි ලෙන හා එහි කටාරය	42
ඡායාරූප අංක 13 කටාරයට පහළින් වූ ලෙන් ලිපියක්	42
ඡායාරූප අංක 14 ලෙන් ආශ්‍රිත ව පවත්නා කොටු හැඩැති විවර	42
ඡායාරූප අංක 15 ස්වර්ණගිරි විහාරයේ විහාරගෙය හා ඊට ආබද්ධ ධර්මශාලාව	43
ඡායාරූප අංක 16 ධර්ම ශාලාවෙහි මධ්‍යභාගයෙහි වහලය	44
ඡායාරූප අංක 17 විහාරගේ හි පාදම ශිලාමය පදනමක් ලෙස තැනීම	44

ඡායාරූප අංක 18 විහාරගේ හි ප්‍රධාන බුද්ධ රූපය	44
ඡායාරූප අංක 19 විහාරගේ බිත්තියේ ඇඳි සිතුවම්	44
ඡායාරූප අංක 20 ස්වර්ණගිරි විහාරයේ ස්තූපය හා ඊට පරිබාහිර ශිලා ස්ථම්භ සමූහය	45
ඡායාරූප අංක 21 කොරොස්ස රජමහා විහාරයේ පැරණි ලෙන් විහාර ගෙය	46
ඡායාරූප අංක 22 පැරණි ලෙන් විහාරගේහි ඉදිරිපස බිත්තිය	46
ඡායාරූප අංක 23 පර්වත මස්තකයේ ඇති සිරිපතුල් යුග්මයක්	47
ඡායාරූප අංක 24 අළුතින් ඉදිකළ ධර්මශාලාව	47
ඡායාරූප අංක 25 සුනඛ රූපය සහිත වහරළ ලිපිය	47
ඡායාරූප අංක 26 ප්‍රවේශ ද්වාරයකට යෙදූ පැරණි පාඨිකාවක්	47
ඡායාරූප අංක 27 ඉහළ මණ්ඩපයේ ඇති ලෙන් විහාරගෙය	48
ඡායාරූප අංක 28 ලෙන් විහාර ගේ හි ප්‍රවේශ ද්වාරය හා බිත්තිය	48
ඡායාරූප අංක 29 ඉහළ මණ්ඩපයේ ලෙන් විහාරය ආශ්‍රිත ලෙන් ලිපිය	48
ඡායාරූප අංක 30 විහාර භූමියේ දැකගත හැකි යන්ත්‍රගල	48
ඡායාරූප අංක 31 පැරණි ලෙන් ආවාසයෙහි ඉදිරිපස	53
ඡායාරූප අංක 32 පැරණි ලෙන් ආවාසයෙහි අභ්‍යන්තර සිවිලිමෙහි අදටත් දැකිය හැකි අති පැරණි චිත්‍ර සටහන්	53
ඡායාරූප අංක 33 සංරක්ෂිත වංකමනසර ගොඩනැගිල්ලෙහි පාදම	53
ඡායාරූප අංක 34 සංරක්ෂිත ද්විත්ව ගොඩනැගිල්ල	53
ඡායාරූප අංක 36 සංරක්ෂිත ඡන්ථාසර ගොඩනැගිල්ල	53
ඡායාරූප අංක 36 සංරක්ෂිත දැවැන්ත පොකුණ	53
ඡායාරූප අංක 37 ආබද්ධ ත්‍රිත්ව ගොඩනැගිල්ලක එක් මණ්ඩපයක් ටැම්පිට පුවරු මත නිර්මාණය කර ඇති ආකාරය	54
ඡායාරූප අංක 38 වංකමනසරය ආසන්නයේ ඇති වක්‍රාකාර පෙත්මග	54
ඡායාරූප අංක 39 ප්‍රධාන පෙත්මගෙන් බටහිර දෙස පර්වත පෙදෙසෙහි පවත්නා ස්මාරක වෙත ප්‍රවේශ වීම සඳහා සකසා ඇති පියගැටපෙළ	54
ඡායාරූප අංක 40 කෝම්බුව රජමහා විහාරයේ පොහොයගෙය	56
ඡායාරූප අංක 41 පොහොයගෙයට ප්‍රවේශ වීම සඳහා වූ දොරටුව	57
ඡායාරූප අංක 42 ලෙන් විහාර දෙසට වූ පියගැටපෙළ	57
ඡායාරූප අංක 43 කටාර සිහින ලෙනක්	57
ඡායාරූප අංක 44 විහාරය භූමියෙහි පවත්නා පාදා නොගත් ස්මාරකයක්	57
ඡායාරූප අංක 45 කසාගල රජමහා විහාරයේ කුඩා ලෙන් විහාරය	58
ඡායාරූප අංක 46 කුඩා ලෙන් විහාරයේ සිවිලිමෙහි සුදු පසුබිමෙහි නිල වර්ණයෙන් අඳින ලද සිතුවම්	58
ඡායාරූප අංක 47 කසාගල රජමහා විහාරයේ කුඩා ලෙන් විහාරයේ ඉදිරිපස බිත්තිය හා එහි මකර තොරණ	59
ඡායාරූප අංක 48 කසාගල රජමහා විහාරයේ පැරණි කටාර පාමුළ මැනකාලීනව ඉදිකළ විශාල ලෙන් විහාරය	59
ඡායාරූප අංක 49 කසාගල රජමහා විහාරයේ සංරක්ෂිත ස්තූපය	59
ඡායාරූප අංක 50 විහාර භූමියේ තැන තැන පවත්නා ශිලාමය පාදම්ගල්	59
ඡායාරූප අංක 51 ස්තූපය ආසන්නයේ පවත්නා වජ්‍රාසනය	59
ඡායාරූප අංක 52 ස්තූපය ආසන්නයේ පවත්නා සිරිපතුල් ගලක්	60
ඡායාරූප අංක 53 විහාර භූමියේ ඇති ශිලාමය ස්ථම්භයකි	60
ඡායාරූප අංක 54 කසාගල විහාර භූමියේ ඇති ශිලා ලේඛනයක්	61
ඡායාරූප අංක 55 පිළිමගේ නටබුන් හා ඒ සඳහා වූ ප්‍රවේශය	61
ඡායාරූප අංක 56 පිළිමගෙය ආසන්නයේ වූ කටාර සහිත ලෙන	61
ඡායාරූප අංක 57 ස්මාරක ගොණුවට දකුණු දෙසින් ඇති පෞරාණික නමුත් ගරාවැටුන පොකුණ	61
ඡායාරූප අංක 58 පිළිමගෙයට අදාළ විය හැකි යන්ත්‍රගලක්	62
ඡායාරූප අංක 59 විහාර භූමියේ දැකගත හැකි පර්වත ලිපියක්	62
ඡායාරූප අංක 60 පොකුණට පිටුපස භූමියේ පැතිරී ගිය ස්මාරක ශේෂයන්ගෙන් කොටසක්	62

ඡායාරූප අංක 61	පොකුණට පිටුපසින් වූ භූමියෙහි පැතිරී ගිය ස්මාරක	62
ඡායාරූප අංක 62	විහාර භූමියේ පවත්නා ගරා වැටුන ස්තූපයේ සාධක	62
ඡායාරූප අංක 63	විහාරභූමියේ එකම ගුහාව තුළ මණ්ඩප තුනකින් යුතු නිමැවුම්	63
ඡායාරූප අංක 64	ඉහළ මණ්ඩපයේ ඇති විහාරගේ ප්‍රවේශ බිත්තියේ රූප හා සිතුවම්	63
ඡායාරූප අංක 65	විහාරගේ හි සිවිලිමේ සිතුවම්	64
ඡායාරූප අංක 66	විහාරගේ අභ්‍යන්තර ප්‍රතිමාවලින් කිහිපයක්	64
ඡායාරූප අංක 67	විහාර භූමියේ ඇති සංරක්ෂිත ස්තූපය	64
ඡායාරූප අංක 68	විහාර භූමියේ පවත්නා ලෙන් ආරාමය පසුබිම් කරගත් නව ඉදිකිරීම්	64
ඡායාරූප අංක 69	විහාරගේ ප්‍රවේශයෙහි දකුණුපසින් දැකගත හැකි චිත්‍ර සටහන්	64
ඡායාරූප අංක 70	විහාර භූමියේ තැන තැන පවත්නා ශිලාමය ස්ථම්භ	64
ඡායාරූප අංක 71	විහාර භූමියේ තැන තැන පවත්නා සිරිපතුල් ගල්	65
ඡායාරූප අංක 72	ප්‍රධාන ලෙනෙහි කටාරයට පහළින් සටහන් කර ඇති ශිලා ලේඛන	66
ඡායාරූප අංක 73	චංකමනසරයේ අභ්‍යන්තර පෙනුම	67
ඡායාරූප අංක 74	චංකමනසරයේ පිටුපස පෙනුම	68
ඡායාරූප අංක 75	චංකමනසරයේ පාදමෙහි උස	68
ඡායාරූප අංක 76	චංකමනසරය හා පිටත ප්‍රාකාරය	69
ඡායාරූප අංක 77	උස් මට්ටම් දෙකකින් යුතුව තැනූ ද්විත්ව ගොඩනැගිල්ලෙහි වෙන් කෙරෙන පාලම	69
ඡායාරූප අංක 78	ද්විත්ව ගොඩනැගිල්ලේ ඉහළ මණ්ඩපයේ සිට පහළ මණ්ඩපයට ප්‍රවේශ වීමට ඇති ද්වාරය	69
ඡායාරූප අංක 79	ශිලාමය කැසිකිළි පුවරුවක්	69
ඡායාරූප අංක 80	පර්ශ්‍රය පුරා දැකිය හැකි ශිලාමය කණු වලවල්	69
ඡායාරූප අංක 81	පර්වත කොටසෙහි දැකගත හැකි ද්විත්ව වේදිකා ගොඩනැගිල්ලක ශිලා පුවරු	70
ඡායාරූප අංක 82	පර්වතයෙහි ඇතැම් තැන්වල දැකිය හැකි ගල් කැඩීමට යොදාගත් ගල් කටු පහරවල්	70
ඡායාරූප අංක 83	විසිතුරු නාග රූපය	71
ඡායාරූප අංක 84	පිළිමගෙයට පිවිසීමේ දොරටුවට ඉහළින් ඇති අලංකාර මකර තොරණ	71
ඡායාරූප අංක 85	ටැම් ලිපිය	71
ඡායාරූප අංක 86	කුඩා ප්‍රමාණයේ පිළිමගෙය හා එහි පිටත බිත්ති පවා නිල් පැහැයෙන් වර්ණගන්වා ඇති ආකාරය	72
ඡායාරූප අංක 87	කුඩා ප්‍රමාණයේ පිළිමගෙය අභ්‍යන්තරයේ බුද්ධ ප්‍රතිමාව හා නිල්වර්ණ මූලිකත්වයෙන් කළ රූකම්	72
ඡායාරූප අංක 88	ප්‍රධාන පිළිමගෙය තුළ ඇති හිඳි බුද්ධ ප්‍රතිමාව	72
ඡායාරූප අංක 89	ප්‍රධාන පිළිමගෙය අභ්‍යන්තරයේ ඇති වියන් සිතුවමක්	72
ඡායාරූප අංක 90	ශිලාමය වැසිකිළි හා කැසිකිළි ගල	73
ඡායාරූප අංක 91	ශිලාමය කැසිකිළි ගල	73
ඡායාරූප අංක 92	හිඤ්ඤන් භාවනාව සඳහා යොදා ගන්නා ආසනයක්	73
ඡායාරූප අංක 93	ප්‍රධාන පිළිමගෙයට ඉදිරිපසින් ඇති ලෙන	73
ඡායාරූප අංක 94	වාම් කැටයම් රහිත කොරවක්ගලක්	74
ඡායාරූප අංක 95	සිරිපතුල් යුග්මයක්	74
ඡායාරූප අංක 96	ලෙන් ලිපියෙහි අන්තර්ගතය	74
ඡායාරූප අංක 97	ලෙන් විහාරයෙහි බිත්තියට යටවූ ශිලා ලේඛනය	74
ඡායාරූප අංක 98	පාදෝතියක්	74
ඡායාරූප අංක 99	ශිලා පාදමක් පදනම් කරගනිමින් මණ්ඩපයක තැනූ ලෙන් විහාරය	75
ඡායාරූප අංක 100	ලෙන් විහාරයේ ඇති ප්‍රධාන සැතපෙන බුද්ධ ප්‍රතිමාව	75
ඡායාරූප අංක 101	ලෙන් විහාරයේ පරිවාර හිඳි බුද්ධ ප්‍රතිමාව, විශ්ණු දේව ප්‍රතිමාවක් හා සිතුවම් පන්තිය	76

ඡායාරූප අංක 102	ලෙන් විහාරයේ වියනෙහි ඇද ඇති දේව රූපයක්	76
ඡායාරූප අංක 103	ලෙන් විහාරයේ හිටි බුද්ධ ප්‍රතිමා දෙකක් හා වියන් සිතුවම්	76
ඡායාරූප අංක 104	ලෙන් විහාරයට ප්‍රවේශ වීමේ දොරටුවේ දොරටුවල ඇති සිතුවම්	76
ඡායාරූප අංක 105	ලෙන් විහාරයේ වියන් සිතුවමක් සංරක්ෂිත ස්ථානයක්	76
ඡායාරූප අංක 106	ලෙන් විහාරයේ පිටතින් පවත්නා සිතුවම්	76
ඡායාරූප අංක 107	සංරක්ෂණය කරන ලද ද්විත්ව වේදිකා ගොඩනැගිල්ලක්	77
ඡායාරූප අංක 108	සංරක්ෂිත ද්විත්ව වේදිකා ගොඩනැගිල්ල හා ප්‍රවේශය	77
ඡායාරූප අංක 109	සංරක්ෂණය නොකරන ලද වාස්තුවිද්‍යාත්මක ස්මාරක කොටස්	77
ඡායාරූප අංක 110	ශිලාමය පියගැටපෙළ	77
ඡායාරූප අංක 111	ඉපැරණි ගල්ලෙන්වල වර්තමාන භාවිතය	78
ඡායාරූප අංක 112	ගිරිලිපියේ කොටසක් දැක්වෙන ඡායාරූපය	79
ඡායාරූප අංක 113	පර්වත මස්තකයට ප්‍රවිශ්ඨ වන සෝපානය	80
ඡායාරූප අංක 114	සෑ මළුවට පිවිසෙන පියගැටපෙළ	80
ඡායාරූප අංක 115	උතුරු දකුණු දිශානුගත ව විහිදුණු පර්වත මස්තකයේ එක පෙළට දක්නට ඇති කටාර සහිත ගල් ලෙන්	81
ඡායාරූප අංක 116	ඉහළ මළුවට පිවිසෙන ශිලාමය සෝපානය	81
ඡායාරූප අංක 117	සිරිපතුල් කැටයම්	82
ඡායාරූප අංක 118	ඉහළ මළුවට පිවිසෙන ස්ථානයේ ඇති සඳකඩ පහණ	82
ඡායාරූප අංක 119	කටාරය සහිත ලෙන්වල නූතන භාවිතය	82
ඡායාරූප අංක 120	ලංකාවේ දිගින් වැඩි ම ලෙන්ලිපිය	83
ඡායාරූප අංක 121	ඉන්දසාල ලෙන	83
ඡායාරූප අංක 122	ඉන්දසාල ලෙන ලිපිය	83
ඡායාරූප අංක 123	ස්තූපය ඉදිකර පවතින්නට ඇතැයි උපකල්පනය කරන සෑ මළුව සහිත ගොඩැල්ල	84
ඡායාරූප අංක 124	ස්තූප මළුවෙහි පවතින ගල් පුවරු	85
ඡායාරූප අංක 125	මැටියෙන් තැනූ ඡත්‍රයක් ලෙසින් සැලකෙන නිර්මාණය	85
ඡායාරූප අංක 126	මැටි කොත් හා ගඩොල්	85
ඡායාරූප අංක 127	අම්බලන් ගොඩැල්ල යනුවෙන් හඳුන්වන ස්ථානයේ ඇති ගොඩනැගිලි සාධක	86
ඡායාරූප අංක 128	බහුල ව විසිරී ඇති යබොර සාධක	86
ඡායාරූප අංක 129	නිධන් සොරුන්ගේ ග්‍රහණයට නතු ව ඇති ස්මාරක	87
ඡායාරූප අංක 130	නිධන් සොරුන්ගේ ග්‍රහණයට නතු ව ඇති ස්මාරක	87
ඡායාරූප අංක 131	පාදම් ගල්	87
ඡායාරූප අංක 132	ඇඹෝගම තිඹිරියාය (තිඹිරිවැව) අස්වැද්දුම මහාශිලා සුසාන ක්ෂේත්‍රය	88
ඡායාරූප අංක 133	ඇඹෝගම තිඹිරියාය (තිඹිරිවැව) අස්වැද්දුම මහාශිලා සුසාන ක්ෂේත්‍රය	88
ඡායාරූප අංක 134	ඇඹෝගම තිඹිරියාය (තිඹිරිවැව) අස්වැද්දුම මහාශිලා සුසාන ක්ෂේත්‍රය	88
ඡායාරූප අංක 135	මහනුවර යුගයේ නිර්මාණය කර ඇති ලෙන් විහාරය	89
ඡායාරූප අංක 136	චතුරස්‍රාකාර ගොඩනැගිල්ලක සාධක	89
ඡායාරූප අංක 137	මහනුවර අවධියට අයත් විය හැකි ස්තූපය	90
ඡායාරූප අංක 138	චතුරස්‍රාකාර ගොඩනැගිල්ලට බටහිරින් පිහිටි ආසන ගල හා සිරිපතුල් යුගමය	90
ඡායාරූප අංක 139	විහාරගෙය ප්‍රවේශයෙහි මකර තොරණ	91
ඡායාරූප අංක 140	විහාරගෙය තුළ ඇති බිතු- සිතුවම්	91
ඡායාරූප අංක 141	ගල් කණු සිටුවා කර ඇති විහාරය	92
ඡායාරූප අංක 142	ඇඹෝගම ගිරිලිපිය	92
ඡායාරූප අංක 143	ශිලාමය යුපගල හා ඡත්‍රය	93
ඡායාරූප අංක 144	ශිලාමය යුපගල හා ඡත්‍රය	93

ඡායාරූප අංක 145 ඉපැරණි බෝධි ප්‍රාකාරය	94
ඡායාරූප අංක 146 කටාර කොටා සකස් කළ ලෙන්වල වර්තමාන භාවිතය	95
ඡායාරූප අංක 147 පර්වත මස්තකයේ ඇති ස්තූපයක් විය හැකි ගොඩැල්ල	96
ඡායාරූප අංක 148 කටාර කොටා සකස් කළ ලෙන් විහාර	97
ඡායාරූප අංක 149 ලෙන් විහාර තුළ ඇති බුද්ධ ප්‍රතිමා	97
ඡායාරූප අංක 150 ලෙන් විහාර තුළ ඇති බුද්ධ ප්‍රතිමා	97
ඡායාරූප අංක 151 ලෙන් විහාර තුළ ඇති බිතුසිතුවම්	97
ඡායාරූප අංක 152 පර්වත මස්තකයේ ඇති ගරා වැටුණු ස්තූපය	97
ඡායාරූප අංක 153 පිළිමගෙයක නටඹුන්	98
ඡායාරූප අංක 154 ආසනසරයක් පැවති බවට වන සාධක	99
ඡායාරූප අංක 155 ඉපැරණි පියගැට පෙළ	100
ඡායාරූප අංක 156 පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපිය සහිත ලෙන හා එම ලෙන්වල නූතන භාවිතය	100
ඡායාරූප අංක 157 පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපිය සහිත ලෙන හා එම ලෙන්වල නූතන භාවිතය	100
ඡායාරූප අංක 158 ටැම්පිට විහාරයේ පැරණි සෝපානය වෙනුවට නූතන ඉදිකිරීමක් කර පැරණි සෝපානය පසෙකින් සවිකර තිබේ	101
ඡායාරූප අංක 159 ප්‍රතිමාගෘහය අභ්‍යන්තර ඇති ප්‍රතිමා සහ සිතුවම්	101

දැඳුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය නිමින අතර වූ අන්තර් නිමින කලාපයේ ජනාවාසකරණය හා වාරි මාර්ගික පසුබිම

ඡායාරූප අංක 160 රඹවල නමින් හඳුන්වන පතස	143
ඡායාරූප අංක 161 මහඅන්දරවැව	143
ඡායාරූප අංක 162 අන්දරවැව ඉපැරණි ගල් වාන	144
ඡායාරූප අංක 163 අන්දරවැව ආශ්‍රිත නටඹුන්	144
ඡායාරූප අංක 164 පැරණි මැටි නළ මාර්ගයේ සාධක	145
ඡායාරූප අංක 165 හැළඹ වල	145
ඡායාරූප අංක 166 නාවා පොකුණ	146

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ භාවිත ගවෝපාචාර ක්‍රම

ඡායාරූප අංක 167 නිකවල මුල්ලෙන් හමුවන මැටි ඔරු සුසාන හෙවත් මැටි මංජුසා සුසාන	157
ඡායාරූප අංක 168 ශිලා මංජුසා සුසානයක සුසානය වසා ඇති පියන්ගල	159
ඡායාරූප අංක 169 ශිලා මංජුසා සුසානයක පැතිගල් සකස් කර ඇති ආකාරය	159
ඡායාරූප අංක 170 පළකැටිවැව (වලහවිද්දවැව) වාරිතාවන ශිලා මණ්ඩල සුසානය	160
ඡායාරූප අංක 171 කොක්ච්චේ පිහිටි ශිලාකේතුක වර්ගයේ සුසානය	161
ඡායාරූප අංක 172 නිකවැව පිහිටි ශිලා කේතුක සුසානය	161
ඡායාරූප අංක 173 ශිලාපෙළ සුසානයේ පිහිටීම හා සුසාන බරණි තැන්පත් කර ඇති ආකාරය	162
ඡායාරූප අංක 174 ශිලාපෙළ සුසානයේ පිහිටීම හා සුසාන බරණි තැන්පත් කර ඇති ආකාරය	162
ඡායාරූප අංක 175 ශිලා ටැඹ සුසානය තම්මැන්නාගොඩැල්ල	162
ඡායාරූප අංක 176 පොම්පරිප්පුවෙන් හමුවන බරණි සුසානයක්	163
ඡායාරූප අංක 177 පදවිගම්පොළ දක්නට ලැබෙන ශිලා මඤ්චක සුසානය	164
ඡායාරූප අංක 178 වාහල්කඩ දක්නට ලැබෙන ශිලා මඤ්චක සුසාන	165
ඡායාරූප අංක 179 තම්මැන්නාගොඩැල්ල සුසානයෙන් හමුවන වෘත්තාකාර ශිලා නිර්මාණය	168

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ගවේෂණය හා පුරාවිද්‍යා කැනීම

ඡායාරූප අංක 180 අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයේ සුසාන සාධක	182
ඡායාරූප අංක 181 අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයේ සුසාන සාධක	182

කැනීම් පරිශ්‍ර අංක 01 RUSL/AW/01/2017 පුරාවිද්‍යා කැනීම

ඡායාරූප අංක 182 RUSL/AW/01/2017 උප පරිශ්‍ර 9 කට බෙදා ඇති අයුරු දැක්වෙන ඡායාරූපය	191
ඡායාරූප අංක 183 : කැනීම් ආරම්භ කිරීමට පූර්වයෙන්	205
ඡායාරූප අංක 184 : කැනීම් ආරම්භය	205
ඡායාරූප අංක 185 : සුසාන පියන්ගල මතු කරගත් අවස්ථාව	206
ඡායාරූප අංක 186 : සුසාන පියන්ගල මතු කරගත් අවස්ථාව දැක්වෙන ගුවන් ඡායාරූපය	206
ඡායාරූප අංක 187 : සුසාන පියන්ගල ඉවත් කරන අවස්ථාව	207
ඡායාරූප අංක 188 : සුසාන පියන්ගල ඉවත්කිරීමෙන් අනතුරුව	207
ඡායාරූප අංක 189 : සුසාන පියන්ගල මතු කරගත් අවස්ථාව දැක්වෙන ගුවන් ඡායාරූපය	208
ඡායාරූප අංක 190 : කැනීම් සිදු කරන අවස්ථාවක්	208
ඡායාරූප අංක 191 : සංසිද්ධි අංක 07 දරණ සුසාන බරණිය	209
ඡායාරූප අංක 192 : සුසානයේ පැතිගල් පාදා ගැනීමෙන් අනතුරුව	209
ඡායාරූප අංක 193 : සුසාන ගර්භය කැනීම් සිදු කරන අතරතුර	210
ඡායාරූප අංක 194 : සුසාන බරණි තැම්පත්කර ඇති ආකාරය	210
ඡායාරූප අංක 195 : කැනීම් කටයුතු අවසානය	211

කැනීම් පරිශ්‍ර අංක 02 RUSL/AW/02/2017 පුරාවිද්‍යා කැනීම

ඡායාරූප අංක 196 : සුසාන පියන්ගල මතුකරගත් අවස්ථාව	225
ඡායාරූප අංක 199 : සුසාන පියන්ගල ඉවත් කිරීමෙන් පසු	225
ඡායාරූප අංක 200 : කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ බොර කොටස්	226
ඡායාරූප අංක 201 : සුසාන ගර්භය කැනීම් කිරීම	226
ඡායාරූප අංක 2012: සුසාන ගර්භය කැනීම් කිරීම	227
ඡායාරූප අංක 203 : කැනීම අතරතුර	227
ඡායාරූප අංක 204 : කැනීම සිදුකරන අතරතුර	228
ඡායාරූප අංක 205 : සුසාන අභ්‍යන්තර පිරවුම	228
ඡායාරූප අංක 206 : කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ උපකරණ	229
ඡායාරූප අංක 207 : අන්දරවැව ආශ්‍රිත කලාපයෙන් හමුවන විදුරු උඳුන් සාධක	232
ඡායාරූප අංක 208 : අන්දරවැව ආශ්‍රිත කලාපයෙන් හමුවන විදුරු උඳුන් සාධක	232

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ බ්‍රාන්ච් ලේඛන සම්බන්ධ ව සිදු කරන විමර්ශනය

ඡායාරූප අංක 209: අන්දරවැව කැනීමෙන් හමුවන කුරුටු සලකුණු සහිත මැටි බඳුන් කැබලි	252
--	-----

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව හමු වූ මැටි බඳුන් අධ්‍යයනය

ඡායාරූප අංක 210 : P2 C6-4 මැටි බඳුන	314
ඡායාරූප අංක 211 : P2 C6-5 මැටි බඳුන	314
ඡායාරූප අංක 212 : P2 C6-3 මැටි බඳුන	315
ඡායාරූප අංක 213 : P2 C6-1 මැටි බඳුන	315

ඡායාරූප අංක 214 : P2 C6-2 මැටි බඳුන	316
ඡායාරූප අංක 215 : අධ්‍යයනය සඳහා යොදා ගත් මැටි බඳුන් කොටස් කිහිපයක්	317

අන්දරවැව මෙහෙලික සුසානය ආශ්‍රිත කැනීමේවලින් හමුවන පබළු හා ලෝහ සම්බන්ධ අධ්‍යයනය

ඡායාරූප අංක 216 : කැනීමෙන් හමුවන පබළු	323
ඡායාරූප අංක 217 : කැනීමෙන් හමුවන පබළු	324
ඡායාරූප අංක 218 : කැනීමෙන් හමුවන වීදුරු නළ කොටස් හා වීදුරු කැටිකි	325
ඡායාරූප අංක 219 : කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ උපකරණ	329
ඡායාරූප අංක 220 : කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ උපකරණ	330
ඡායාරූප අංක 221 : කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ උපකරණ	331
ඡායාරූප අංක 222 : කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ උපකරණ	332
ඡායාරූප අංක 223 : වාහල්කඩ සුසානවලින් හමුවන යකඩ හා තඹ ලෝහ උපකරණ	333
ඡායාරූප අංක 224 : පොල්පිතිගම කැනීමෙන් හමුවූ සුසාන බරණියක තැම්පත්කර තිබූ ලෝහ නිර්මාණයක්	334
ඡායාරූප අංක 225 : පොල්පිතිගම කැනීමෙන් හමුවූ සුසාන බරණියක තැම්පත්කර තිබූ ලෝහ නිර්මාණයක්	334

Analysis report of Glass bead smelting furnace Niraviya- Giribawa

ඡායාරූප අංක 226 : විශ්ලේෂණ සඳහා යොදාගත් උදුන් කොටස්	340
ඡායාරූප අංක 227 : විශ්ලේෂණ සඳහා යොදාගත් උදුන් කොටස්	340

අන්දරවැව හා තදාශ්‍රිත කලාපයීය ඓතිහාසික අවධියේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම් පිළිබඳ පුරාවිද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයක්

ඡායාරූප අංක 228 සෝනියගල විහාරයේ දැකිය හැකි කටාරය සහිත ලෙන්	347
ඡායාරූප අංක 229 පලුගොල්ල ක්ෂේත්‍රයේ දැකිය හැකි කටාරය සහිත ලෙන්	347
ඡායාරූප අංක 230 සෝනියගල විහාරයේ දැකිය හැකි ලෙන්ලිපි	347
ඡායාරූප අංක 231 සංගප්පාලය විහාරයේ ලෙන් ලිපියක්	347
ඡායාරූප අංක 232 පලුගොල්ල දැකිය හැකි ඔපමට්ටම් කර ඇති ලෙන් ගෙබිමක්	348
ඡායාරූප අංක 233 මුල්ලේගම විහාරයේ දැකිය හැකි ඔපමට්ටම් කර ඇති ලෙන් ගෙබිමක්	348
ඡායාරූප අංක 234 වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ දැකිය හැකි ලෙනට පියස්සක් එක් කර තිබූ බව හඳුනාගත හැකි සාධක	348
ඡායාරූප අංක 235 වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ දැකිය හැකි ලෙනට පියස්සක් එක් කර තිබූ බව හඳුනාගත හැකි සාධක	348
ඡායාරූප අංක 236 සංගප්පාලය විහාරයේ ලෙනක්	348
ඡායාරූප අංක 237 එරුණුක්කුලිය විහාරයේ ලෙන් විහාරය	348
ඡායාරූප අංක 238 මුල්ලේගම විහාරයේ ඇති මෙම ලෙන මහනුවර යුගයේදී නැවත නව අංග එක් කරමින් විහාරගෙයක් බවට පත් කර ඇත	349
ඡායාරූප අංක 239 වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඇති බිත්ති ආවරණ සහිත ලෙන්	349
ඡායාරූප අංක 240 පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඇති බිත්ති ආවරණ සහිත ලෙන්	349
ඡායාරූප අංක 241 ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - සෝනියගල විහාරය	350
ඡායාරූප අංක 242 ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - තෝරමයිලෑව විහාරය	350
ඡායාරූප අංක 243 ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - සංගප්පාලය විහාරය	350
ඡායාරූප අංක 244 ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - මුල්ලේගම විහාරය	350
ඡායාරූප අංක 245 ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - පිච්චන්දියාව විහාරය	350
ඡායාරූප අංක 246 ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානය	350

ඡායාරූප අංක 247 ගල්ටැම්පිටිය විහාරයේ ස්තූපය හා ඒ අසලින් හමුවන යූපස්ථම්භ කොටස	353
ඡායාරූප අංක 248 ගල්ටැම්පිටිය විහාරයේ ස්තූපය හා ඒ අසලින් හමුවන යූපස්ථම්භ කොටස	353
ඡායාරූප අංක 249 එරුණුක්කුලිය විහාරයේ ඉපැරණි ස්තූපය හා හමුවන යූපස්ථම්භයේ කොටසක්	353
ඡායාරූප අංක 250 එරුණුක්කුලිය විහාරයේ ඉපැරණි ස්තූපය හා හමුවන යූපස්ථම්භයේ කොටසක්	353
ඡායාරූප අංක 251 වෙහෙරගලින් හමුවන නටඹුන් ස්තූප සාධක	353
ඡායාරූප අංක 252 වෙහෙරගලින් හමුවන නටඹුන් ස්තූප සාධක	353
ඡායාරූප අංක 253 ඔරුගලින් හමුවන නටඹුන් වූ ස්තූපය	354
ඡායාරූප අංක 254 අන්දරුවැව වළගම්බා විහාරයේ ස්තූප ගොඩැල්ල	354
ඡායාරූප අංක 255 සෝනියගල විහාරයේ ස්තූප ගොඩැල්ල	354
ඡායාරූප අංක 256 තෝරව-මයිලෑව විහාරයේ ස්තූපයක් පැවති බවට හමුවන සාධක	355
ඡායාරූප අංක 257 පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයෙන් හමුවන ස්තූප ගොඩැල්ල	355
ඡායාරූප අංක 258 අන්දරුවැව වළගම්බා විහාරයේ ගොඩනැගිලි සාධක	357
ඡායාරූප අංක 259 එරුණුක්කුලිය විහාරයේ ඕවලාකාර හැඩයෙන් යුත් පැවති ගොඩනැගිල්ලක් පැවති බවට වන කණු වල සාධක	357
ඡායාරූප අංක 260 ගල්කරුපැලැස්ස පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ගොඩනැගිලි සාධක	357
ඡායාරූප අංක 261 අන්දරුවැව වළගම්බා විහාරයේ ගොඩනැගිලි සාධක	357
ඡායාරූප අංක 262 සංගප්පාලය විහාරයේ අටුස් හතරැස් ශිලා ස්තම්භය	357
ඡායාරූප අංක 263 ගල්ටැම්පිටිය විහාරයේ පැරණි ධර්මශාලාව	358
ඡායාරූප අංක 264 තෝරව-මයිලෑව විහාරයේ ධර්මශාලාව	358
ඡායාරූප අංක 265 සංගප්පාලය විහාරයේ බෝ මළුව වෙනුවෙන් යොදා ඇති ප්‍රාකාර බැමි	359
ඡායාරූප අංක 266 එරුණුක්කුලිය විහාරයේ ඉදිකර පැවති ප්‍රාකාර බැමි	359
ඡායාරූප අංක 267 මුල්ලේගම විහාරයේ ප්‍රාකාර බැමි	359
ඡායාරූප අංක 268 ගල්ටැම්පිටිය විහාරයෙන් හමුවන කොරවක්ගල	361
ඡායාරූප අංක 269 ඔරුගල ක්ෂේත්‍රයේ දැකිය හැකි පෙත්මග	361
ඡායාරූප අංක 270 ඔරුගල ක්ෂේත්‍රයේ දැකිය හැකි පඩිපෙළ	361
ඡායාරූප අංක 271 අන්දරුවැව වළගම්බා විහාරයේ ගොඩනැගිල්ලක ප්‍රවේශ දොරටුවක්	361
ඡායාරූප අංක 272 එරුණුක්කුලිය විහාරයේ ශිලාමය පියගැටපෙළ	361
ඡායාරූප අංක 273 රළපනාව විහාරයේ ගොඩනැගිල්ලක ප්‍රවේශය	362
ඡායාරූප අංක 274 පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ශිලාමය පියගැටපෙළ	362
ඡායාරූප අංක 275 මුල්ලේගම විහාරයේ ලෙන් සඳහා වන ප්‍රවේශය	362
ඡායාරූප අංක 276 පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ශිලාමය පියගැටපෙළ	362
ඡායාරූප අංක 277 මුල්ලේගම විහාරයේ ලෙන් සඳහා වන ප්‍රවේශය	362
ඡායාරූප අංක 278 අන්දරුවැව වළගම්බා විහාරයේ ඇති සිරිපතුල් ගලක්	364
ඡායාරූප අංක 279 තෝරව-මයිලෑව විහාරයේ ඇති සිරිපතුල් ගලක්	364
ඡායාරූප අංක 280 නාහෙට්ටිකුලම විහාරයේ ඇති ආසනගල	364
ඡායාරූප අංක 281 ගල්කරුපැලැස්ස පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඇති ආසනගල	364
ඡායාරූප අංක 282 සංගප්පාලය විහාරයේ ඇති ශිලාමය හිටි ප්‍රතිමා	366
ඡායාරූප අංක 283 එරුණුක්කුලිය ලෙන් විහාරයේ ඇති මහනුවර අවධියේ බුද්ධ ප්‍රතිමා	366
ඡායාරූප අංක 284 මුල්ලේගම ලෙන් විහාරයේ ඇති මහනුවර අවධියට අයත් ප්‍රතිමා	367
ඡායාරූප අංක 285 ඔරුගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඇති ශිලාමය කේතුකාවාට	368
ඡායාරූප අංක 286 ඔරුගල සහ පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ දැකිය හැකි පාෂාණ විභේදනය කිරීමට යොදාගත් තාක්ෂණික ක්‍රමවේදය	368
ඡායාරූප අංක 287 ඔරුගල සහ පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ දැකිය හැකි පාෂාණ විභේදනය කිරීමට යොදාගත් තාක්ෂණික ක්‍රමවේදය	368

ඡායාරූප අංක 288 ගල්ටැම්පිටිය විහාරයේ ඇති කවාකාර ශිලාමය කොටස්	369
ඡායාරූප අංක 289 අන්දරවැව වළගම්බා විහාරයේ ඇති හඳුනාගත නෙහෙැකි ශිලාමය නිර්මාණය	369
ඡායාරූප අංක 290 පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඇති මැතකාලීන ඉදිකිරීම්	372
ඡායාරූප අංක 291 නිධන් සොයන්නන් විසින් ගුහා මධ්‍යයේ භාරා විනාශ කරනු ලැබ ඇති ආකාරය (වෙහෙරගල)	372
ඡායාරූප අංක 293 ලෙන් විහාරයේ කපරාරු ගැලවී සිතුවම් විනාශ වී ඇති ආකාරය (මුල්ලේගම)	372

සිතියම් නාමාවලිය

අධ්‍යයන ප්‍රදේශයේ පාරිසරික හා ඓතිහාසික වැදගත්කම

සිතියම් අංක 01 අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයේ පිහිටීම දක්වන සිතියම	03
සිතියම් අංක 02 අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත භූමි පරිභෝජන රටාව දක්වන සිතියම	04
සිතියම් අංක 03 අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත භූවිද්‍යාත්මක පිහිටීම දක්වන සිතියම	05
සිතියම් අංක 04 අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත පාංශු තත්ත්වය දක්වන සිතියම	06

දැදුරු ඔය සහ මී ඔය අතර කලාපයේ පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන පිළිබඳ මූලික විමර්ශනයක්

සිතියම් අංක 05 මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මධ්‍ය මී ඔය පදනම් කරගත් ගවේෂණ කලාපයේ පුරාවිද්‍යා ස්ථාන දක්වන සිතියම	34
---	----

දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය නිමින අතර වූ අන්තර් නිමින කලාපයේ ජනාවාසකරණය හා වාරි මාර්ගික පසුබිම

සිතියම් අංක 06 දැදුරු ඔය, මී ඔය හා කලා ඔය නිමින කලාපය දක්වන සිතියම	107
සිතියම් අංක 07 මී ඔය නිමින කලාපය දක්වන සිතියම	121

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ගවේෂණය හා පුරාවිද්‍යා කැනීම

සිතියම් අංක 08 අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය හා ඒ ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක ව්‍යාප්තිය දක්වන සිතියම	183
සිතියම් අංක 09 මී ඔය නිමිනයේ පූර්ව ඓතිහාසික ස්ථානවල පිහිටීම දක්වන සිතියම	186
සිතියම් අංක 10 කැනීම් පරිශ්‍රයන්ගේ පිහිටීම දක්වන සිතියම	189
සිතියම් අංක 11 දැදුරු ඔය, මී ඔය, කලා ඔය, මල්වතු ඔය හා යාන් ඔය නිමිනවල පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන ස්ථානගතවීම් දක්වන සිතියම	242
සිතියම් අංක 12 අනුරාධපුර කේන්ද්‍රය ලෙස එහි මධ්‍ය හා පර්යන්ත ප්‍රදේශවල පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ ජනාවාස හා සුසාන ස්ථානගතවීම් හා මෙතෙක් ලැබී ඇති කාලනිර්ණ දක්වන සිතියම	243
සිතියම් අංක 13 අනුරාධපුර හා තදාශ්‍රිත කලාපයේ පූර්ව ඓතිහාසික	244

**අන්දරවැව හා තදාශ්‍රිත කලාපයේ ඓතිහාසික අවධියේ
වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම් පිළිබඳ පුරාවිද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයක්**

සිතියම අංක 14 අන්දරවැව තදාශ්‍රිත කලාපයේ ඓතිහාසික අවධියට අයත් වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම් සහිත පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ඵාන දැක්වෙන සිතියම	343
--	-----

සැලසුම් නාමාවලිය

**දැඳුරු ඔය සහ මී ඔය අතර කලාපයේ පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ඵාන පිළිබඳ
මූලික විමර්ශනයක්**

සැලසුම් අංක 01 අරංකැලේ පුරාවිද්‍යා ස්ඵානයෙහි ස්මාරක ව්‍යාප්තිය	52
සැලසුම් අංක 02 සරංකෂිත වංකමනසර ගොඩනැගිල්ලෙහි බිම් සැලැස්ම	53
සැලසුම් අංක 03 නාගොල්ල පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ බිම් සැලසුම	66
සැලසුම අංක 04 මාලිගැනැන්න පුරාවිද්‍යා ස්ඵානයේ සුවිශේෂී ස්මාරකය වූ වංකමනසරයේ සැලසුම	67

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ භාවිත ශවෝපාචාර ක්‍රම

සැලසුම් අංක 05 පඵකැට්ටුව (වලහවිද්දවැව) වාර්තාවන ශිලා මණ්ඩල සුසානය	160
සැලසුම් අංක 06 කොක්ඵබේ පිහිටි ශිලාකේතුක වර්ගයේ සුසානය	161
සැලසුම් අංක 07 පොම්පරිප්පුවෙන් හමුවන බරණී සුසානයක්	163
සැලසුම් අංක 08 ඇලපත්වැව සාප්‍රකෝණාසාකාර සුසාන	164

**අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ගවේෂණය හා පුරාවිද්‍යා
කැනීම**

කැනීම් පරිශ්‍ර අංක 01 RUSL/AW/01/2017 පුරාවිද්‍යා කැනීම

සැලසුම් අංක 09 කැනීමට පූර්වයෙන් මතුපිට බිම් සැලැසුම	198
සැලසුම් අංක 10 පළමු වැනි පාංශු ස්ඵරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු බිම් සැලැසුම	198
සැලසුම් අංක 11 පළමු වැනි පාංශු ස්ඵරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම	199
සැලසුම් අංක 12 පළමු වැනි පාංශු ස්ඵරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම	199
සැලසුම් අංක 13 දෙ වැනි පාංශු ස්ඵරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු සැලසුම	200
සැලසුම් අංක 14 කැනීම් පරිශ්‍රය නැගෙනහිරට ව්‍යාප්ත කිරීමෙන් පසු සැලසුම	200
සැලසුම් අංක 15 දෙ වැනි පාංශු ස්ඵරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම	201
සැලසුම් අංක 16 දෙ වැනි පාංශු ස්ඵරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම	201
සැලසුම් අංක 17 සුසාන ගර්භය තුළ බරණී නැමිපත් කර ඇති ආකාරය දැක්වෙන සැලසුම	202
සැලසුම් අංක 18 සුසාන ගර්භය කැනීම් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම	202

සැලසුම් අංක 19 සුසාන ගර්භය කැනීම් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම	203
සැලසුම් අංක 20 සුසාන ගර්භය තුළ පාංශු පැතිකඩ	203
සැලසුම් අංක 21 කැනීම් පරිශ්‍රය තුළ පාංශු පැතිකඩ	204

කැනීම් පරිශ්‍ර අංක 02 RUSL/AW/02/2017 පුරාවිද්‍යා කැනීම

සැලසුම් අංක 22 සුසාන පියන්ගල බිම් සැලසුම	220
සැලසුම් අංක 23 සුසාන පියන්ගල හරස්කඩ සැලසුම	220
සැලසුම් අංක 24 සංසිද්ධි අංක 5, 8 හා 9 දැක්වෙන සැලසුම	221
සැලසුම් අංක 25 සුසාන පියන්ගල ඉවත් කිරීමෙන් පසු සැලසුම	221
සැලසුම් අංක 26 සුසාන පියන්ගල ඉවත් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම	222
සැලසුම් අංක 27 සුසාන පියන්ගල ඉවත් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම	222
සැලසුම් අංක 28 සුසාන ගර්භය කැනීම් කිරීමෙන් පසු සැලසුම	223
සැලසුම් අංක 29 කැනීම් පරිශ්‍රයේ පාංශු පැතිකඩ	224

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව හමු වූ මැටි බඳුන් අධ්‍යයනය

සැලසුම් අංක 30 A ආකෘතියේ මැටි බඳුන්	308
සැලසුම් අංක 31 A ආකෘතියේ මැටි බඳුන්	309
සැලසුම් අංක 32 B ආකෘතියේ මැටි බඳුන්	310
සැලසුම් අංක 33 C ආකෘතියේ මැටි බඳුන්	310
සැලසුම් අංක 34 D ආකෘතියේ මැටි බඳුන්	311
සැලසුම් අංක 35 E ආකෘතියේ මැටි බඳුන්	311
සැලසුම් අංක 36 G ආකෘතියේ මැටි බඳුන්	312
සැලසුම් අංක 37 H ආකෘතියේ මැටි බඳුන්	313

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත කැනීම්වලින් හමුවන පබළු හා ලෝහ සම්බන්ධ අධ්‍යයනය

සැලසුම් අංක 38 කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ උපකරණ	329
සැලසුම් අංක 39 කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ උපකරණ	330
සැලසුම් අංක 40 කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ කොටස්	331
සැලසුම් අංක 41 කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ කොටස්	332

අධ්‍යයන ප්‍රදේශයේ පාරිසරික හා ඓතිහාසික වැදගත්කම

ඩී. කුසින මැන්දිස්

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය ක්‍රි.ව. 2017 වර්ෂයේ මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මධ්‍ය මී ඔය කලාපයේ ආරම්භ කරන ලද ජනාවාස පුරාවිද්‍යාව සම්බන්ධ පර්යේෂණ ක්‍රියාවලිය තුළින්,

- i. මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිමිනය ආශ්‍රිත ගවේෂණය
- ii. මධ්‍ය මී ඔය නිමිනයේ අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත පර්යේෂණ කැනීම් කටයුතු ආරම්භ කරන ලදී.

ආරම්භයේ දී මෙම පර්යේෂණය තුළ දී මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිමිනය ආශ්‍රිත ගවේෂණය ගැටළු අනිමුඛ (Problem-oriented) හා තත්ත්ව මූලික (Issue related) ප්‍රවේශයකින් ආරම්භ කරනු ලැබුවේ එම භූමිය තුළ ස්ථාපිත වී ඇති නිර්මිත පරිසරයට අයත් විවිධ අංග අධ්‍යයනය කිරීම, ජනාවාස රටාව හඳුනාගැනීම, වාරි කාක්‍ෂණය හා එම ක්‍රියාවලියට අයත් කරුණු අධ්‍යයනයන් තුළින් එම ප්‍රදේශය තුළ අනාදිමත් කාලයක සිට පැවත එන සංස්කෘතික පරිවර්තන ක්‍රියාවලිය හඳුනාගැනීම උදෙසා ය. මෙම කාර්යයේ දී මධ්‍ය දැදුරු ඔය නිමිනය හා මධ්‍ය මී ඔය නිමිනය ආශ්‍රිත සාර්ව භූ කලාපයේ ජනාවාස රටාව අධ්‍යයනයේ දී පහත සඳහන් කාරණා කෙරෙහි සැලකිලිමත් විය.

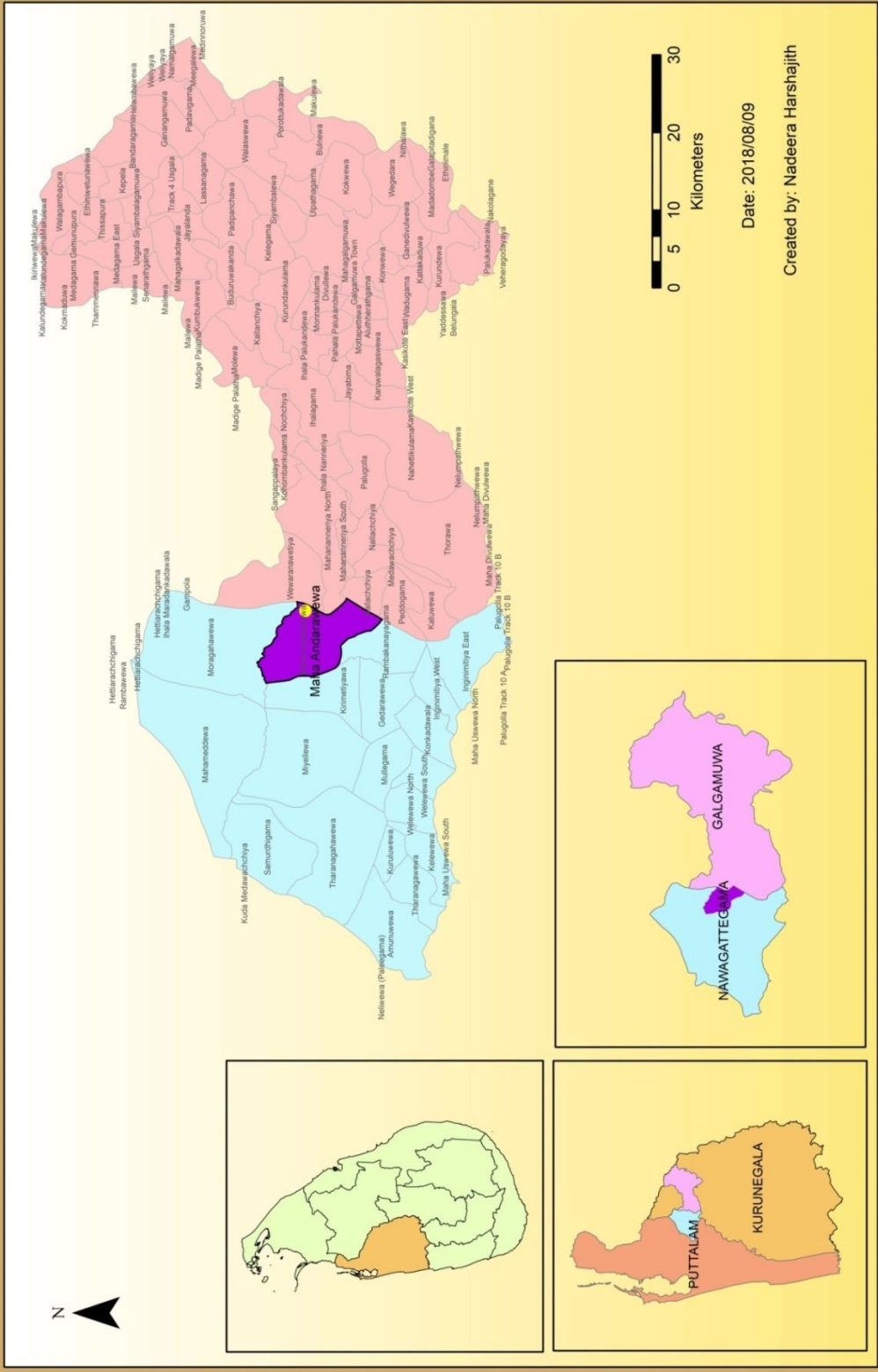
- i. මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිමිනයේ තාක්‍ෂණික සංස්කෘතික පරිවර්තන රටාව ද්‍රව්‍යාත්මක සාධක තුළින් හඳුනාගැනීම.
- ii. විස්තෘත (Macro) කලාපය තුළ ද්‍රව්‍යාත්මක සංස්කෘතියේ ව්‍යාප්තවීම භෞමික බණ්ඩ ආශ්‍රයෙන් අධ්‍යයනය කිරීම.
- iii. මෙම නිමිත ප්‍රදේශයේ ජලමාර්ග පද්ධතිය වාරි පද්ධතිය සමඟ සම්බන්ධ වන ආකාරය හඳුනාගැනීම.

මතුපිටට දිස්වන දත්ත පදනම් කරගෙන සිදු කරනු ලැබූ ගවේෂණයේ දී දත්ත වාර්තාගත කිරීම උදෙසා ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය සිදු කරන ලද අතර එම ගවේෂණයේ දී එකතු කර ගත් දත්ත ඡායාරූප මඟින් හා සැලසුම් ඔස්සේ මෙම වාර්තාවට ඇතුළත් කිරීම සිදු කර ඇත. ගවේෂණයේ දී අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵලය දෙස බැලීමේ දී පැහැදිලි වූ කාරණය වන්නේ මධ්‍ය දැදුරු ඔය නිමිනය හා මී ඔය නිමිනය අතර සාර්ව කලාපයේ භූ පිහිටීම පදනම් කරගෙන

මානව ජනාවාස අනාදිමත් කාලයක සිට මෙම භූමියේ ස්ථාපිත වී ඇති බව ය. ඒ අනුව දිගු කාලීන තාක්ෂණික සංස්කෘතික පරිවර්තන ක්‍රියාවලියක් මෙම නිම්නයේ ක්‍රියාත්මක වීම උදෙසා පුළුල් නිම්නයේ පිහිටන විවිධ ඛනිජ සම්පත් වැදගත් වී ඇති බව ද පෙනේ. එම නිසා විවිධ කාල වකවානු තුළ පවතින සංස්කෘතික ක්‍රියාවලිය සිරස් ලෙස අධ්‍යයනය කිරීම අවශ්‍ය වන අතර ඒ සඳහා පුරාවිද්‍යා කැනීම් සිදු කර ප්‍රදේශයේ සංස්කෘතික විහිදීම හඳුනාගැනීම ද අතිශයින් වැදගත් වේ.

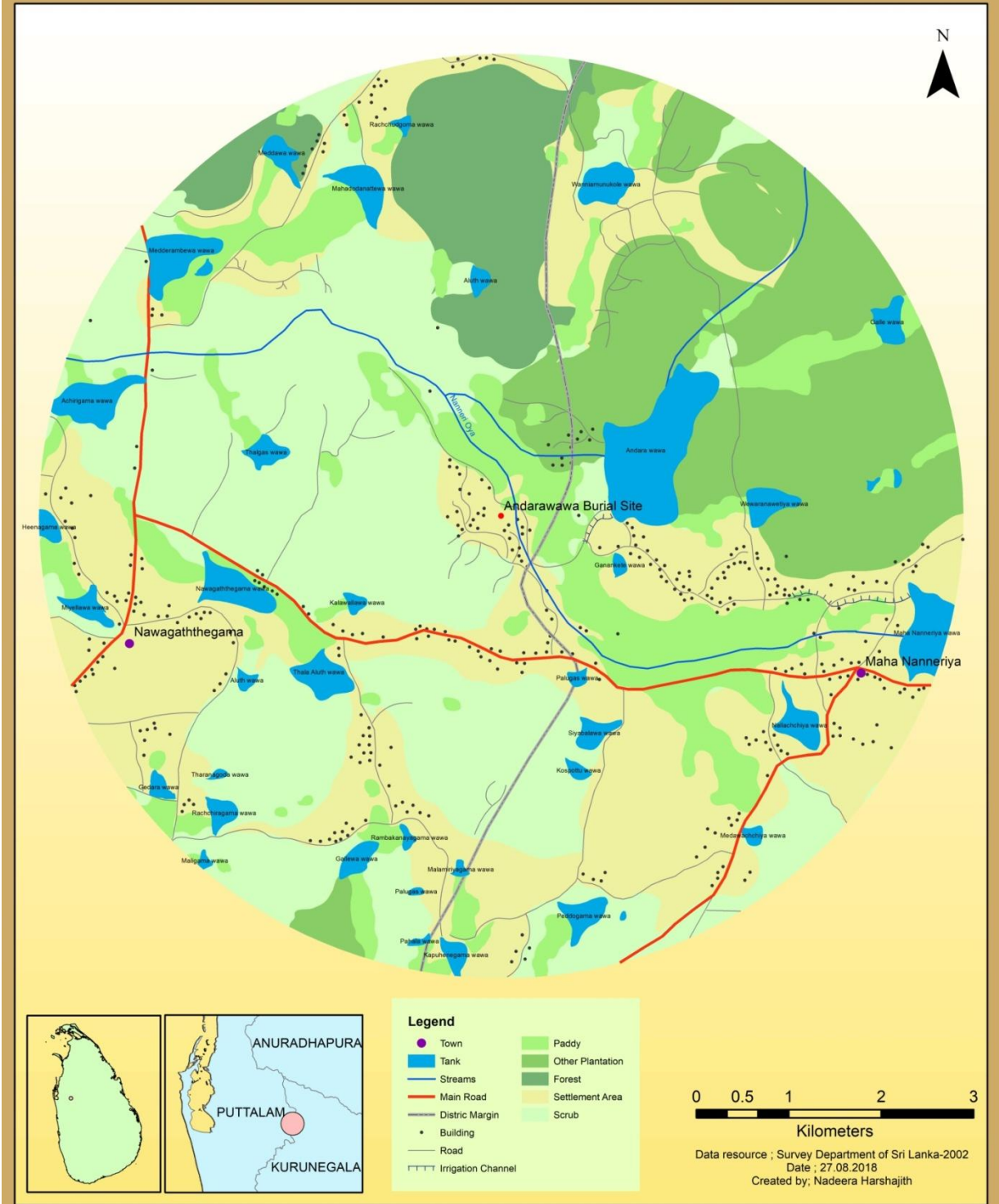
ශ්‍රී ලංකාවේ මධ්‍ය කඳුකරයේ වයඹ දිග බැවුමේ දැදුරු ඔය හා මී ඔය අතර කලාපය වියළි කලාපය හා අන්තර් මධ්‍යම කලාපය යන දේශගුණික කලාප දෙකට ම අයත් ව පිහිටා තිබේ. විශේෂයෙන් ම දැදුරු ඔය හා මී ඔය සාර්ව කලාපයේ ස්වභාවික පරිසරය තුළ සිදු වූ මානව ක්‍රියාකාරීත්වයන් ඉතා ඈත අතීතයේ සිට සිදු වූ සංස්කෘතික පරිවර්තන සමඟ ගොඩනැගුණ සංස්කෘතික අවකාශයන් බවට පත් ව තිබේ. මෙසේ ගොඩනැගුණ සංස්කෘතික අවකාශය හඳුනාගනිමින් එම කලාපයේ සංස්කෘතික භූ දර්ශනය (Cultural landscape) අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ මූලික කාර්යයක් වන අතර ඒ සඳහා විවිධ කාල අවකාශයන් තුළ දැදුරු ඔය හා මී ඔය අතර සාර්ව කලාපයේ අනාදිමත් කාලයක් තිස්සේ සිදු වූ සංස්කෘතික පරිවර්තනයන් මානව කෘති හා පුරාවිද්‍යා දත්ත ඔස්සේ හඳුනාගනිමින් තාක්ෂණික සංස්කෘතික අවධි (Techno cultural period) අධ්‍යයනය කිරීම ඔස්සේ සංකල්පීය අවකාශයන් ගොඩනැගීමට මෙහි දී බලාපොරොත්තු වේ.

අන්දරුව මෙහෙයවන සුසානයේ පිහිටීම

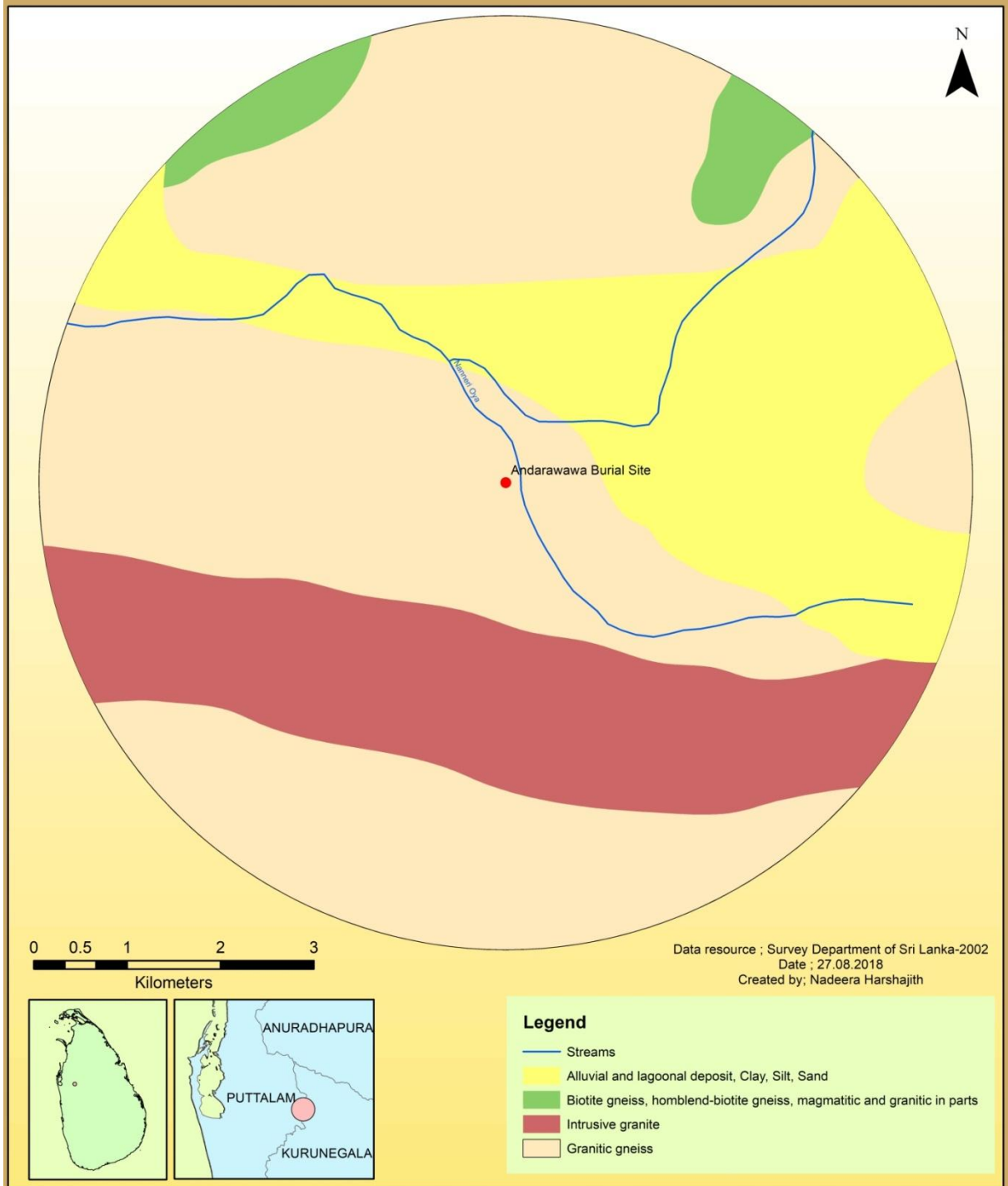
සිතියම අංක 01 අන්දරුව මෙහෙයවන සුසානයේ පිහිටීම දක්වන සිතියම

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත භූමි පරිභෝජන රටාව

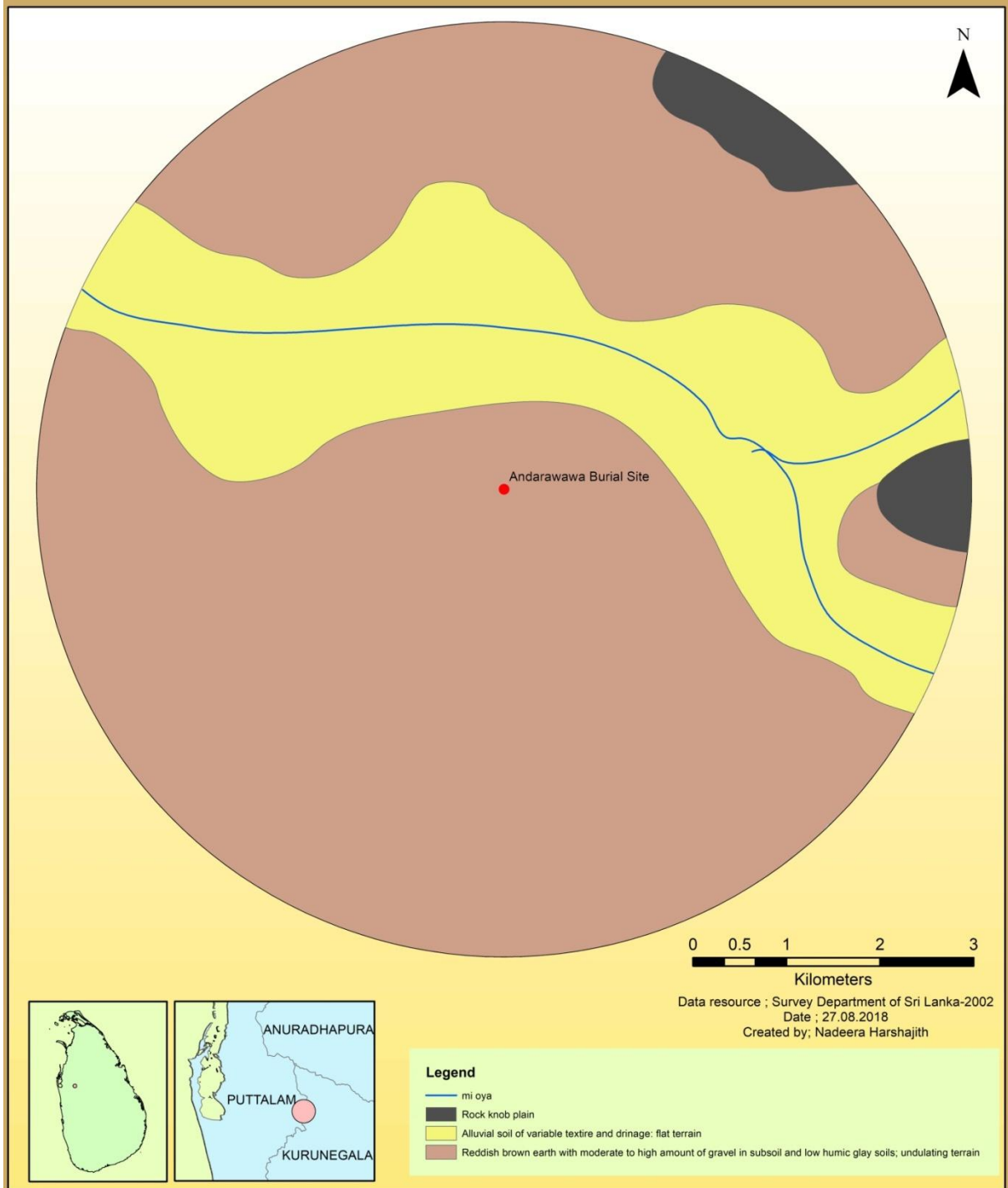
සිතියම් අංක 02 අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත භූමි පරිභෝජන රටාව දැක්වෙන සිතියම

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත භූවිද්‍යාත්මක පිහිටීම

සිතියම අංක 03 අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත භූවිද්‍යාත්මක පිහිටීම දැක්වෙන සිතියම

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත පාංශු තත්ත්වය

සිතියම අංක 04 අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත පාංශු තත්ත්වය දැක්වෙන සිතියම

පාරිසරික හා ඓතිහාසික පසුබිම

කිසියම් රටක් සම්බන්ධයෙන් විද්‍යානුකූල ව අධ්‍යයනය කිරීමේ දී එම රටේ භූගෝලීය හා පාරිසරික පසුබිම කෙරෙහි අවධානය යොමුකළ යුතු ය. මානව ක්‍රියාකාරීත්වය හා සමාජ සංවිධානය කෙරෙහි භූගෝලීය හා පාරිසරික තත්ත්වයන් සෘජුව බලපා තිබීම මෙයට හේතුව ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය. ඉතිහාසය ගොඩනැගීම කෙරෙහි බොහෝ සෙයින් පරිසරය බලපා ඇති අතර ම, ඉතිහාසය යනු වෙනස් වන භූගෝලීය ලක්ෂණ පදනම් කරගෙන ගොඩනැගෙන්නක් බව ද විශ්වාස කළ හැකි ය.

ඉන්දියානු අර්ධද්වීපයට දකුණින් ඉන්දියන් සාගරයේ උත්තර අක්ෂාංශ 5°-10° හා නැගෙනහිර දේශාංශ 79°-82° අතර ශ්‍රී ලංකාව දිවයිනක් ලෙස පිහිටා ඇත. වර්ග සැතපුම් 25,332 (වර්ග කි.මී. 65,525) ක් වූ මෙම දිවයිනේ උතුරේ සිට දකුණට ඇති උපරිම දුර කි.මී. 434 ක් වන අතර බටහිර සිට නැගෙනහිරට ඇති උපරිම දුර කි.මී. 225 (ගොඩගේ ලංකා ලෝක සිතියම් පොත, 2012 : 16). වර්තමාන ශ්‍රී ලංකාවේ පරිපාලන ඒකක අනුව කුරුණෑගල හා පුත්තලම දිස්ත්‍රික්ක දෙක අයත් වන්නේ වයඹ පළාතට ය. මෙම සාර්ව භූ භෞතික කලාපය උතුරින් කලා ඔයෙන් ද දකුණින් මහ ඔයෙන් ද නැගෙනහිරින් මධ්‍යම පළාතේ මායිමෙන් ද බටහිරින් මුහුදින් ද සීමා වේ. භූ විද්‍යාත්මක ව වයඹ පළාත, අදින් වසර දස ලක්ෂ තුන් දහසකට පෙර ආරම්භ වූ ප්‍රාග් කේම්බ්‍රියානු යුගයේ දී නිර්මාණය වූ විපරිත පාෂාණවලින් යුක්ත ය (Cooray, 1984 : 79 - 109). මෙම ප්‍රදේශයට අයත් පල්ලම, ආඩිගම හා තබ්බේව ප්‍රදේශයේ ඇති ජුරාසික යුගයට අයත් පාෂාණ නිධි තුළින් වසර මිලියන 136 - 195 ක් තරම් ඇත අවධියට අයත් ශාක පිළිබඳ ව තොරතුරු රාශියක් ලැබී තිබේ (*ibid*: 117 - 124). මෙම ජුරාසික තැන්පතුව පිළිබඳ ව අධ්‍යයනයන් එච්. නෙවිල් (H. Nevil) 1886, ඒ. සී. සේවඩ් සහ ආර්. ඊ. හෙල්ට්ටම් (A.C Seward and R.E Holttum) 1922, කේ, ජැකොබ් (K. Jacob) 1938, ඩී. එන්. වාඩියා (D.N Wadia) 1939 , ආර්. වී සිතෝලි (R.V Sittholey) 1944, එස්. සී. වී සැහ් (S.C.V Sah) 1953 විසින් ද වරින් වර සිදුකර ශාක වර්ග 20 පමණ හඳුනාගෙන තිබේ (අදිකාරී 2012 : 1-3). එමෙන් ම එම ප්‍රදේශවල ජීවත් වූ ජීවීන් පිළිබඳ සාධක ද හමු වී තිබේ (Deraniyagala, 1956: 127, 141). මෙම නිධි තුළින් ඉතාමත් පැරණික ම කොදු ඇට පෙළ සහිත සතුන් පිළිබඳ සාධක හලාවත ආසන්නයේ පිහිටි අරිප්පුව ප්‍රදේශයෙන් හමු ව ඇති අතර ඒවා වසර මිලියන 20 පමණ පැරණි මයෝසීන භූ යුගයට අයත් පාෂාණ අයත් බව පී.ඊ.පී දැරණියගල පෙන්වා දී ඇත (Deraniyagala, 1956: 127, 131).

කලා ඔය, නාන්තේරි ඔය, මී ඔය, රතඹලා ඔය, දැදුරු ඔය, කොළමුණු ඔය, කරඹලන් ඔය හා, මහ ඔය යන ගංගාවන්වලින් පෝෂණය වන වයඹ පළාත වියළි කලාපය, අත්තර් මධ්‍ය කලාපය හා, තෙත් කලාපය යන ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන දේශගුණික කලාපවලට ඇතුළත් වේ. ඒ අනුව මෙහි මධ්‍යතන වාර්ෂික වර්ෂාපතනය මිලිමීටර් 2000 - 1250 දක්වා වර්ෂාව ලැබෙන ප්‍රදේශ ඇතුළත් ව පවතී (ගොඩගේ ලංකා ලෝක සිතියම් පොත, 2012: 19). භූ විෂමතාව

අනුව සාමාන්‍ය මුහුදු මට්ටමේ සිට රට අභ්‍යන්තරයට යනවිට අඩි 2500 තරම් උස් වූ කඳු ප්‍රදේශ දක්වා මෙම පරිපාලන ඒකකය පැතිර පවතී (Turner, 1963 : 5-16). මෙම කලාපවල දේශගුණය පිළිබඳ ව විමසීමේ දී අන්තර් මධ්‍ය කලාපය තුළ පිහිටි නාලන්ද ප්‍රදේශය හරහා තෙත් කලාපය හා වියළි කලාපය වෙන් කෙරෙන අගල් 75 (මිලිමීටර් 1500 - 2000) වාර්ෂික වර්ෂාපතන රේඛාව විහිදේ. ක්‍රමයෙන් මෙම ප්‍රමාණය සීගිරිය හා දඹුල්ල ප්‍රදේශවලටත් ගලේවෙල හා කුරුණෑගල ප්‍රදේශවලටත් යන විට ක්‍රමයෙන් වෙනත් අනුපාතයක් ගනු ලැබේ. අන්තර් මධ්‍ය කලාපයට වාර්ෂික ව මි.මි. 1500 - 2000 අතර ප්‍රමාණයක් වර්ෂාපතනයක් ලැබෙන අතර වියළි කලාපය ට වාර්ෂිකව මි.මි. 1250 - 1500 පමණ වර්ෂාපතනයක් ලැබේ. ප්‍රධාන වශයෙන් නොවැම්බර් සිට ජනවාරි දක්වා ලැබෙන ඊසාන දිග වර්ෂාව මඟින් සැප්තැම්බර් සිට ඔක්තෝබර් දක්වා ඇතිවන සංවහන වැසි මඟින් ප්‍රදේශයේ ජල අවශ්‍යතාවන් සැපයෙනු ලැබේ. ප්‍රධාන වශයෙන් ජූනි සිට අගෝස්තු දක්වා වියළි කාලගුණයක් බලපැවැත්වෙන අතර කලාප දෙක අතර පවතින විවිධ දේශගුණික විභවතාවන් පාර්ශ්ව දෙකට ම බලපානු ලැබේ (ගොඩගේ ලංකා ලෝක සිතියම් පොත, 2012). පළාතේ දැකගත හැකි ශාකායනය අතරමැදි සදාහරිත වනාන්තරවල සිට වියළි ප්‍රදේශවලට යන විට කටුපඳුරු හා ලදු කැලෑ දක්වා වූ පරාසයක විහිදේ (එම).

දැදුරු ඔය හා මී ඔය ශ්‍රී ලංකාවේ වයඹ දිගට වන්නට පිහිටා ඇති ගංගා අතර ප්‍රධාන ගංගා වන අතර ඒවා පුත්තලම හා කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයන්ගේ සීමාවේ පිහිටා ඇත. මී ඔයට උතුරින් කලා ඔයත් නැගෙනහිරින් දැදුරු ඔයත් පිහිටා තිබේ. නාන්තේරිය ඔය හා රතබලා ඔය මී ඔයට ආසන්න ව ඇති උප ගංගා පද්ධතියට අයත් වේ. මී ඔය බොහෝ ශාඛා පද්ධතියකින් (tributaries) සමන්විත අතර එයින් විශාලතම ජල ශාඛාව වන්නේ නාන්තේරි ඔයයි. එය මී ඔය ද්‍රෝණියේ විශාලත ම ජලාශය වන තබ්බේව ජලාශයේ ජල පෝෂකය වේ. වයඹ පළාතේ පිහිටි සෙසු ගංගා ද්‍රෝණි (river basins) අතරින් මෙම ද්‍රෝණියේ සුවිශේෂත්වය වන්නේ එහි ඉහළ කොටසේ ඇති සිය ගණනක් වූ කුඩා කුඩා වැව්වලින් සැදුණ ඵල්ලංගා (small tank cascades) පද්ධතියයි. සමස්ත වයඹ පළාතේ කුඩා වැව් සංඛ්‍යාව 6463 ක් වන අතර එයින් වැව් 589ක් ම පිහිටා ඇත්තේ මී ඔය ද්‍රෝණියේය (Panabokke, 2009:6). එනිසා ම එය රම්සා ප්‍රඥප්තිට අනුව තෙත් බිම් (wetland) කලාපයක් ලෙස මෙම කලාපය නම් කොට ඇත (CEA, 1994). එමෙන් ම නාන්තේරි ඔය ඇතුළු ව මී ඔය ප්‍රධාන පෝෂක කලාපයේ උප පෝෂක කලාප 11ත් සමන්විත වේ. දැදුරු ඔය නිම්නය ගත්කළ වර්ග කිලෝමීටර් 2616 පෝෂක ප්‍රදේශයකින් යුක්ත වන අතර එම ද්‍රෝණියේ විශාලත ම ජලාශය වන දැදුරු ඔය ජලාශයේ ජල පෝෂකය වේ. මෙම ගංගාව ආශ්‍රිත ව ද පුරාණයේ නිර්මාණය කරන ලද විශාල වැව් අමුණු ප්‍රමාණයක් හඳුනාගත හැකි ය.

වයඹ පළාත පෝෂණය කරන්නා වූ කලා ඔය, නාන්තේරි ඔය, මී ඔය, රතබලා ඔය, දැදුරු ඔය, කොළමුණු ඔය, කරඹලන් ඔය හා, මහ ඔය යන ගංගා ද්‍රෝණි ප්‍රදේශ ආශ්‍රිත ව පුළුල් පුරාවිද්‍යාත්මක ගවේෂණ හා කැනීම් මේ වන විට සිදු වී නොමැති වුවද ඇතැම් තැනෙක සිදු කරනු ලැබූ පුරාවිද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයන්ට අනුව ප්‍රාග් ඓතිහාසික අවධියේ සිට මෙම

පළාත තුළ මානව ක්‍රියාකාරකම් සිදු වී ඇති බව හඳුනාගෙන තිබේ (Deraniyagala, 1988: 76, දමයන්ති නිලුෂා, 2012: 23). කලා ඔය පහළ නිමිතයේ පොම්පරිප්පුව හා දැදුරු ඔය මධ්‍ය නිමිතයේ යාපහුව සමීපයෙහි පිහිටි පින්වැව ගල්සොහොන්කනත්ත, පොල්පිතිගම පොලිස් ස්ථානය යන ස්ථානවල හා ගල්ගමුව අන්දරවැව සිදු කරනු ලැබූ මෙගලිතික සුසාන ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යාත්මක කැනීම්වලින් පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ කෘෂි හා පශු පාලන සමාජයට අයත් ජන කණ්ඩායම් මෙම පලාතේ විවිධ ස්ථාන ආශ්‍රිත ව පදිංචි ව සිටි බවට සාධක යම් ප්‍රමාණයක් හමුවී තිබේ (Begley, 1981 ; Senaviratne, 1997; දිසානායක රංජිත්, 2014 ; මැන්දිස්තුසිත, 2017).

වයඹ පළාත තුළ විසිරී ඇති පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලාලේඛන සහිත ලෙන් ආරාම ව්‍යාප්තිය දෙස බැලීමේ දී මුල් ඓතිහාසික අවධියේ (Early historic) ජනාවාස පැතිරීම හා පිහිටීම පිළිබඳ ව පුළුල් අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට හැකියාව තිබේ (Ic. vol.I, 1970 : 68 - 82 ; නිකලස්, 1979). මුල් ඓතිහාසික අවධියේ දී මෙම පලාතේ කන්දෙගෙදර, පිටියගෙදර, කුඹුරුලෙන, හක්බෙලිකන්ද, පුහුලේ විහාර, විහාර්ගම, නාඨගණේ, නුවරකන්ද, සේරුවරව විහාර, පෙරියකාඩු විහාර, උතුරුපව් විහාර, සංගමු විහාර, රන්ගිරි විහාර, මාදිරිය, අරගම, රනගිරමඩ, තිත්තවෙල, කොම්මුව, තලන්ගමු විහාර, දාගම, වෙලන්ගොල්ල, පෙතියගල විහාර, තලපිටිය විහාර, මාළිගාතැන්න, ගණේකන්ද විහාර, කරගස්වැව, කඳුරුවැව, සැස්සේරුව, ගල්ලෙන විහාර, රාජාංගණේ, ගල්ගමුව, තෝනියගල, තෝරවමයිලුව, දිබත්ත විහාර, කයිකාවල, කඩිගාව, තෝනිගල, පරමාකන්ද, පිව්වන්දියාව, මුල්ලේගම, පටහේකන්ද වෙහෙරගල, කොන්වැව කන්ද, කිනගහවැව කන්ද, කොරතොට විහාර, මඩබාවිට ආදී ස්ථානවල ඇති පූර්ව බ්‍රාහ්මී සෙල්ලිපිවල මහරජ, පරුමක, ගපති, අශ, අය, බත, ගමික, බරත, උපසක ආදී ජන කණ්ඩායම්වල ප්‍රමුඛ දායකත්වයක් මෙම පළාතට ලැබී තිබේ (*ibid*). මෙම සංස්කෘතික අවධිය තුළ දී ගම්පහිත්, ප්‍රාදේශීය පාලකයන්, විවිධ ශිල්ප කටයුතු මෙහෙයවන්නන්, වානිජ කටයුතුවලට සම්බන්ධ වූවන් කෘෂි කටයුතුවලට සම්බන්ධ ජනකණ්ඩායම් හා වෛද්‍යවරුන් ලෙස කටයුතු කරන ලද ජන පිරිස් සාර්ව භූ කලාපය තුළ ව්‍යාප්ත ව සිටි බව හඳුනාගත හැකි ය (Ic. vol.I, 1970 : 68 - 86).

කලා ඔය හා දැදුරු ඔය හා මී ඔය ගංගා ද්‍රෝණිවල දැනට සැලකිය යුතු තරමේ පුරාවිද්‍යාත්මක අධ්‍යයන සිදුකෙරී නැති අතර දැනට සිදුකෙරී ඇති අධ්‍යයන තුළින් විශාල ජනාවාස ව්‍යාප්තියක් හා පුරාණ වාරිමාර්ග පද්ධතිය පිළිබඳ සාධක යම් ප්‍රමාණයක් අනාවරණය කරගෙන තිබේ (Vidanapatirana, 2010). ක්‍රිස්තු පූර්ව පළමු වැනි සියවසේ සිට ක්‍රිස්තු වර්ෂ හය වැනි සියවස දක්වා කාලයට අයත් ශිලා ලේඛන රාශියක් දැදුරු ඔයට ඉතා සමීප නුවරකන්ද හා අවට ස්ථාන කිහිපයක තිබේ (*ibid.*: Nos. 913-31). එක් ලිපියක "පිතමහරජ" නමින් හැඳින්වූ වට්ටගාමණි අභය රජුගේ කණතිශ නම් ඇමතිවරයෙකු පිළිබඳ ව සඳහන් වේ (එම.: Nos. 913-4). මේ ප්‍රදේශයේ තිබෙන ශිලා ලේඛනවලින් පැරණි සමාජ තත්ත්වය පිළිබඳ ව තොරතුරු රැසක් අනාවරණය කරගත හැකි අතර එමගින් ගම් පාලනය කළ ගමිකයින් (*ibid.*: Nos. 914, 916, 925), වාරි කෘෂි හා වානිජ කටයුතු හැසිර වූ

පරමකවරුන් (*ibid*: Nos. 910, 912, 922, 924, 928, 931), භාණ්ඩාගාරිකවරුන් වූ බඩකරිකයන් (*ibid*: No. 916) වැනි නිලධාරීන් පිළිබඳවත් පෙහෙකරුවන්, අසරුවන් (*ibid* : No. 913a), ආචාරීන් (*ibid*: No. 929) වෛද්‍යවරුන් වැනි විවිධ වෘත්තිකයන් දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිම්නය ආශ්‍රිත ජනාවාසවල වාසය කළ බව හෙළිවේ. ඉන් අනතුරුව මධ්‍යකාලීන අවධියේ දී හා මහනුවර රාජධානි අවධිය තුළ දී ද වයඹ පළාත මානව ජනාවාසකරණය අතින් තවදුරටත් බෙහෙවින් පොහොසත් පළාතක් වී ඇති බව දැනට හඳුනාගත හැකි පුරාවිද්‍යා සාධක තුළින් පැහැදිලි වේ. ඒ අනුව මධ්‍ය ශිලා අවධියේ සිට ජනාවාස වන වයඹ පළාත ඉන් අනතුරු ව පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ මෙන් ම මුල් ඓතිහාසික අවධියේ හා මධ්‍ය ඓතිහාසික අවධියේ මධ්‍යකාලීන් අවධියේ දී මෙන් ම මහනුවර අවධිය වනවිට අධික ජනාවාස ව්‍යාප්තියක් තිබූ පළාතක් ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙම පළාත පිළිබඳ ව වංසකතාවන්හි සඳහන් ව ඇත්තේ දකුණු පසස් හෙවත් දකුණු දේශ නමිනි (නිකොලස් 1964: 12). අනුරාධපුර අවධියේ මැද භාගය පමණ සිට පොළොන්නරු අවධියේ දී වයඹ පළාත යුවරජුගේ රාජධානිය වූ අතර පොළොන්නරු රාජධානිය බිඳ වැටීමෙන් පසු වයඹ පළාත තුළ රාජධානි කිහිපයක් ම බිහිවීම හඳුනාගත හැකි ය. එම රාජධානි දඹදෙණිය, යාපහුව, කුරුණෑගල යන ස්ථාන ඇසුරින් බිහි වී තිබේ (සුරවීර, 1997 : 219 - 224; ලියනගමගේ, 1989: 141).

මහනුවර රාජධානි අවධියේ දී වයඹ පළාත සතර කෝරලය ලෙස වෙන ම පරිපාලන ඒකකයක් ලෙස වෙන්කර මහා අධිකාරම්වරයකු යටතේ පාලනය කර තිබේ (විමලානන්ද, 1970 : xxi). මහනුවර රාජධානි අවධිය තුළ දී මෙම ප්‍රදේශයේ ස්ථාපනය කරන ලද අභිලේඛන රාශියක් ද හඳුනාගත හැකි ය. ඊට අමතර ව ටැම්පිට විහාර හා වෙනත් විහාරස්ථාන ආශ්‍රිත ව මෙන් ම අම්බලම් ආශ්‍රිත ව මහනුවර යුගයේ බිතු සිතුවම් හා ලී කැටයම් ද දක්නට තිබේ (සේනානායක, 1993). මේ ආකාරයට ඉතා දිගු කලක සිට බහුවිධ පාරිසරික කලාපයක් ලෙසත් ජනාවාස ප්‍රදේශයක් ලෙසත් වයඹ පළාතට අයත් දැදුරු ඔය නිම්නය හා මී ඔය නිම්නය අතර සාර්ව කලාපය වැදගත් වී ඇති ආකාරය පෙන්වාදිය හැකි ය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

Cooray, P.G., 1984, An introduction to the Geology of Sri Lanka, National Museum of Sri Lanka, Colombo.

Deraniyagala, P.E.P., 1956, Land oscillation in North-west of Ceylon, Journal of the Rpyal Asiatic Society (Ceylon barunch), (N.S). vol, iv.

Deraniyagala, S.U., 1988, The Prehistory of Sri Lanka, An Archaeological Prespective part i, Department of Archaeology, Harward University, USA.

Panabokke, C.R., 2009, Small village tank system of Sri Lanka; Their evolution, Setting, Distribution and Essential function, Hector Kobbakaduwa Agrian Research and Training institute, Colombo.

Paranavithana, S., 1970, Inscription of Ceylon, vol. i, Archaeological survey of Ceylon, Colombo.

Senevirathne, S., 1997, Progress report Pinwewa Galsohon Kanaththa, Semnar Proceedings, Department of Archaeology, University of Peradeniya.

Terner, A.R., 1963, A report on survey of the Resources of the Kelani, Aruvi Aru Ceylon, A Canada Ceylon Colombo plan project, Ceylon.

Vidanapathirana, P., 2010, Settlement Pattens of the Malawathu oya and Kala oya Basin, A study in the historical geography of Sri Lanka, Postgraduate institute of Archaeology, Colombo.

ගොඩගේ ලංකා ලෝක සිතියම් පොත, 2012, ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන පාර, කොළඹ.

දිසානායක, ආර්.බී.ආර්., 2014, මී ඔය ඉහළ දෝණියේ අතරගල්ල වාසික ප්‍රපතන පද්ධතියේ මානවවංශවිද්‍යා සමීක්ෂණය, මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, යාපහුව ව්‍යාපෘතිය.

සුරවීර, ඒ.වී., 1997, රාජාවලිය, අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

සේනානායක, පී., 1993, වයඹ පලාතේ සංස්කෘතික දායාද, සංස්කෘතික කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

ලියනගමගේ, එච්., 1983, මධ්‍යකාලීන ලංකා ඉතිහාසය, අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

ශිලා ලේඛන ඇසුරින් අනාවරණය කරගත හැකි මී ඔය නිමිනයේ ජනාවාසකරණය

චන්දන රෝහණ විතානාවිචි

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ වයඹදිග වියළි කලාපය නියෝජනය කරන ප්‍රධාන ගංගා නිමිනයක් වනුයේ මී ඔය නිමිනයයි. මෙම නිමින කලාපයේ ඉතිහාසය හෙළිදරව් කරන ඉතාම වැදගත් ප්‍රබල මූලාශ්‍රයක් ලෙස මෙම ප්‍රදේශය තුළ ස්ථානගත වී ඇති පැරණි අභිලේඛන හඳුන්වාදිය හැකි ය. මෙම අභිලේඛන නොමැතිව මේ ප්‍රදේශය සම්බන්ධයෙන් ඉතිහාසය ගොඩනැගීම අසීරු ය. ඒ නිසා මෙම කලාපයේ අභිලේඛනවලට විශේෂ අවධානයක් යොමු කිරීමට සිදුවීම අනිවාර්ය වේ. මෙම ලිපියේ අරමුණ වන්නේ මී ඔය නිමින ප්‍රදේශයෙන් හමුවී ඇති පැරණි ශිලා ලේඛන පිළිබඳ මූලික වාර්තා කිරීමකට යොමුවීම ය. ඒ අනුව වෙනත් මූලාශ්‍රයන් හි පවතින අභිලේඛන එක් සංග්‍රහයක් තුළට කැටි කිරීම අපේක්ෂිත ය. එහි දී සියලුම ලිපි එකිනෙක ගෙන විමර්ශනය කිරීමට නොව, වැදගත්ම ලිපි පිළිබඳ ව පමණක් වාර්තාකරලීමට අපේක්ෂා කෙරේ. මෙම ලෙන් ලිපි ලිවීමේ මූලික පරමාර්ථය තමන් සාන්තක ලෙතක්, සකස් කර හික්ෂුන්වහන්සේලාට පූජා කිරීම වුව ද, එම ලිපිවලින් එකල සමාජ තත්ත්වය පිළිබඳ ව කදිම වටහාගැනීමක් ලබාගැනීමට හැකියාවක් ලැබෙන බැවින් එම ලිපිවල ඇති වටිනාකම ඉහළ මට්ටමක පවතී.

පූර්ව ඓතිහාසික අවධියෙන් පසු මුල් ඓතිහාසික අවධියට පරිවර්තනය වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන ආයතනවල හා සමාජයීය, ආර්ථික රටාවේ වේගවත් වර්ධනය හේතුවෙන් පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සිට මුල් ඓතිහාසික අවධියට පරිවර්තනය වීමේ දී සැලකිය යුතු වෙනස්කම් ගණනාවක් සිදු වී ඇත. දඩයම මූලික කරගත් ජීවනෝපාය වෙනුවට කෘෂි කර්මාන්තය, සත්ව පාලනය, ශිල්පීය නිෂ්පාදනය ආදී අංශයන් ගණනාවක් මෙම කාලය තුළ මෙරට වර්ධනය වී ඇත. එම අවශ්‍යතාවන් සපුරා ගැනීමට කටයුතු කිරීමේ දී ගොඩබිම හා සාගර සම්පත් බහුල ව උපයෝගී කරගැනීමට මෙම කාලයේ දී යොමු වී ඇත. මෙලෙස සම්පත්වල අවශ්‍යතාව උපයෝගීතාව සඳහා වර්ධනය වනවිට සම්පත් සෙයා යාමට ජනතාව පෙළඹී ඇති බව පැහැදිලි වන කාරණයකි.

සමුද්‍ර සම්පත් සොයා වෙරළ බඩ ප්‍රදේශයට ද කෘෂි නිෂ්පාදනයට සුදුසු ක්ෂේත්‍ර සොයා වියලි කලාපීය තැනිතලා ප්‍රදේශ කරා ද, බිණිප් සම්පත් සොයා කඳුකර ප්‍රදේශවලට ද සංක්‍රමණය වීම එකල සිදු වී ඇත්තේ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙසිනි. සම්පත්වල අවම ව්‍යාප්තිය හේතුවෙන් ජනගහනයේ විස්තීර්ණයක් සිදුවේ. අවිදුර හා දුරකතර වෙළඳාම හේතුවෙන් ගෙන සංස්කෘතික හා සාමාජික විපර්යාසයක් සිදු වේ. මෙම තත්ත්වය පූර්ව ඓතිහාසික අවධිය

වන විට ලාංකේය සමාජය ආශ්‍රිත ව වර්ධනය වී ඇත. පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ මධ්‍ය භාගය වන විට මෙරට සම්පත් පැවති ප්‍රදේශ කරා සිදුවූණ විදේශ සංක්‍රමණික පිරිස් සම්බන්ධයෙන් මූලාශ්‍රයන් ගණනාවක තොරතුරු සඳහන් වේ. විජය කුමරුගේ පැමිණීම (මව: vi), හද්දකච්චායනා කුමරිය ප්‍රධාන පිරිසගේ පැමිණීම (එම: ix), සංසමිත්තා තෙරණිය සමඟ අටලොස් (18) කුලයක ජනතාව පැමිණීම (සිතොව 1970: 181) එවැනි සංක්‍රමණ කිහිපයකි. මේ හේතුව නිසා තව දුරටත් මෙරට ස්වදේශික ගෝත්‍රවල අන්‍යන්‍යතාවය සුරැකුණ බවක් සිතීමට නුපුළුවන.

ඥාතීත්වය මත පදනම් වූ ගෝත්‍රයට තම අන්‍යන්‍යතාවය සඳහා පුරෝගාමියා හෙවත් ආදී පුරුෂයා (Ancestor) සමඟ පවත්නා සම්බන්ධතාවය පෙන්නුම් කිරීමේ ක්‍රම අවශ්‍යය වී ඇත. දේපල හිමිකම, විවාහ සබඳතා ආදිය සඳහා එම ඥාතීත්වය ප්‍රකාශ කිරීම අවශ්‍යය වූවකි. එමෙන් ම කෘෂික සමාජ, ශිල්ප සමාජ, වාණිජ සමාජ වශයෙන් ශ්‍රේණි ගත වූ සමාජ ක්‍රමයක ශ්‍රේණිය දක්වන අන්‍යන්‍යතා ලක්ෂණ පෙන්නුම් කිරීම ද අවශ්‍යය කරුණක් විය. මේ හේතුවෙන් මෙම සමාජයට 'ඥාතීත්වය' ආර්ථික හා සාමාජික වශයෙන් වැදගත් විය. පාලන ආයතනවල බිහිවීමටද එහි බලපෑම සිදුවී තිබෙන බැවින් එය දේශපාලනමය වශයෙන් ද වැදගත් විය.

අතිරික්ත කෘෂි හා ශිල්ප නිෂ්පාදනයන් පාලනය කිරීම, හුවමාරු රටාව පවත්වාගෙන යාමට මෙන් ම තරඟකාරී වෙළඳ ආර්ථිකයක පුද්ගලයන් සඳහා ආරක්ෂාව සලසන සබඳතා රටාව පාලනය කරන ආයතන අවශ්‍ය විය. භූමිය, ව්‍යවසාය, ප්‍රාග් ධනය යන නිෂ්පාදන රටාවේ මූලික අංග මෙම ආයතනවලින් පාලනය වන්නට ඇත. මේ සඳහා නායකත්වයක් හා නායකත්වයට අවනත පරිපාලන නිලධාරීන්ගේ ව්‍යුහයක් අවශ්‍ය වේ. මෙහි වර්ධනය අවස්ථාවක් පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ මෙගලිතික ජනාවාස (Megalithic settlement) ආශ්‍රයෙන් හඳුනාගැනීමට පුළුවන.

මුල් ඓතිහාසික සමය වන විට ඉන්දියාවෙන් මෙරටට සංක්‍රමණය වූ ජන පිරිස් හා මෙරට ස්වදේශික ජන පිරිස් ක්‍රමයෙන් මිශ්‍ර වූ බව සිතීමට පුළුවන. එසේ ම ඔවුන් පාලන රටාවේ නිලතල ද හුවමාරු කරගන්නට ඇත. විශේෂයෙන් ම මෙගලිතික සංස්කෘතික ක්ෂේත්‍ර ආශ්‍රිත ව පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලිපි විශාල ප්‍රමාණයක් ලැබී තිබීම ද සමාජය විකාශනය වෙමින් අඛණ්ඩව පැවති ආ බවට ද ජන මිශ්‍රණයන් සිදු වූ බවට ද සාධකයකි. දේව, යක්ෂ, නාගවරුන් මෙරට වාසය කළ ස්වදේශික ජනපිරිස් විය.

මෙරට පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ අවසාන සියවස් කිහිපය වන විට විවිධ විදේශ ජන කණ්ඩායම්වල පැවැත්ම පිළිබඳ ව ශිලා ලේඛණ සාක්ෂි දරණු ලැබේ. කබොජ හෙවත් කබොජවරුන් ගැන සඳහන් ලිපි ඇත (Ic. Vol.i. Nos. 622, 623, 625, 553, 990). ඇතැම් කබොජවරුන් පරමකවරුන් විය (එම: No. 990). යොනක, ගඤ්ඤ, ශකවරුන් සමඟ කබොජ යන නාමය යෙදෙන බව මහාවාර්ය පරණවිතාන පවසයි. මෙම කරුණු අනුව

පැහැදිලි වන්නේ පූර්ව ඓතිහාසික සමයෙන් මුල් ඓතිහාසික සමයට පරිවර්තනය වන විට දේශීය හා විදේශීය ජන කොටස් ඒකීය ජන සමාජයක් ලෙස එකම පාලන රටාවක් තුළ ලංකාව වාසභූමිය කරගෙන සිටි බවයි. මී ඔය නිමිනයට ද එය සාධාරණ වූ බව පෙනේ.

මී ඔය නිමින කලාපයේ පූර්ව සහ මුල් ඓතිහාසික අවධිය

මෙම අවධියේ දිවයින තුළ ඇති වුණු විශේෂ විපර්යාසය පැහැදිලි ලෙසම මී ඔය නිමින කලාපයට ද බලපාන ලද බව පෙනේ. විශේෂයෙන් ම පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සිට ම ක්‍රමයෙන් වර්ධනය වූ තාක්ෂණික හා නිර්මාණාත්මක අංශය මෙම කලාපයට තදින් බල පා ඇත. එයට හේතුවක් ලෙස දැක්විය හැක්කේ තාක්ෂණික නිර්මාණ සඳහා අවශ්‍ය වන බනිජ අමුද්‍රව්‍ය, තද පාෂාණ වර්ග ඉතා පහසුවෙන් මෙම ප්‍රදේශයෙන් ලබාගත හැකි වීම ය. මේ නිසා පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සිට ම මෙම ප්‍රදේශය වෙත ඔවුන්ගේ අවධානය යොමු වී තිබෙන්නට ඇත.

ජනතාව මී ඔය නිමින කලාපය තෝරාගැනීමට හේතු

මෙම යුගයේ ජනාවාස රටාවේ පැතිර යාම ගැන විමසා බලන විට පැහැදිලි වන වැදගත් කරුණක් වන්නේ ඔවුන්ගේ ජනාවාසවල පැතිරීමේ දුබල බවක් මෙම නිමින කලාපයේ දකින්නට නොමැති වීම ය. ලංකාවේ මී ඔය නිමින කලාපයේ පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස පැතිරයාමේ වැඩි නැඹුරුතාවයක් පෙන්නුම් කරනු ලැබේ. මෙම ප්‍රදේශයෙන් මෙම පැතිර යාමට බලපාන ලද හේතු කිහිපයක් සොයා ගැනීමට පුළුවන.

පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සිට ම ජනතාව කෘෂි කර්මාන්තය පදනම් කරගත් ආර්ථික ක්‍රියාවලියක් තුළ ඒ සඳහා වන සම්පත් සොයාගෙන මෙම ප්‍රදේශයන්ට යොමු වූ බවට සාධක ඇත. ඔවුන් එම සම්පත් සොයා ගෙන වියළි කලාපීය ජල මාර්ග ආශ්‍රිත අභ්‍යන්තර ප්‍රදේශ කරා සංක්‍රමණය වීමේ දී ඔවුන්ට මුලින් ම මෙම මී ඔය නිමින කලාපයෙන් තමන්ට අවශ්‍ය සම්පත් සහ පහසුකම් පහසුවෙන් සපයාගැනීමට හැකිවීම ඔවුන් මේ ප්‍රදේශයේ ස්ථාවරත්වයට පත්වීමට එක් හේතුවක් ලෙස දැක්විය හැකි වේ.

මී ඔය නිමින කලාපය ස්වභාවික ගල් ලෙන් හා ජල මාර්ගයන්ගෙන් පෝෂණය වී ඇත. දැදුරු ඔය හා කලා ඔය ගංගා නිමිනය අතර කලාපය මූලික කරගෙන මෙම මී ඔය නිමින ප්‍රදේශයේ ජනාවාස රටාව පැතිර ගොස් ඇති බව ශිලා ලිපි පරීක්ෂා කිරීමේ දී පැහැදිලි වේ. නැතහොත් එම පැතිර යාම ඒ හා සම්බන්ධිත ජලවාහන රටාව සමඟ බැඳේ. මේ ප්‍රදේශයට සාමාන්‍යයෙන් වර්ෂාපතනය ලැබෙන්නේ අවම මට්ටමින් ය. මේ නිසා ස්වභාවික ජල මාර්ග සහ පතස් වැනි භූ පතන පදනම් කරගනිමින් ජනාවාස ආරම්භක අවධියේ දී පිහිටුවා ගන්නට ඇත. තද වැසි කාලයට ඔවුන් බහුලව පැවති ස්වභාවික ගල්ලෙන් ප්‍රයෝජනයට ගන්නට ඇත. මෙම ගල් ලෙන්වලට හිමිකරුවන් සිටි බවත් එය පාරම්පරිකව උරුමයක් ලෙස පැවත ආ තත්ත්වයක් බව සිතීමට හැකිවන්නේ බුදුදහම ලංකාවේ ව්‍යාප්ත වීමේ දී

මෙම ලෙන් ඔවුන් විසින් සකස් කර හික්ෂුන් වෙත පූජා කිරීමේ දී ගල්ලෙන්වල කොටන ලද පූර්ව සහ මුල් ඓතිහාසික ලෙන්ලිපි හේතුවෙනි. මෙවැනි ලිපි විශාල සංඛ්‍යාවක් මෙම ප්‍රදේශය පුරා එකසේ පැතිර පවතී.

ශ්‍රී ලංකාවේ වයඹදිග වියළි කලාපය නියෝජනය කරන ප්‍රධාන ගංඟා නිමිනයක් වනුයේ මී ඔය නිමිනයයි. මෙම නිමින කලාපයේ ඉතිහාසය හෙළිදරව් කරන ඉතා ම වැදගත් ප්‍රබල මූලාශ්‍රයක් ලෙස මෙම ප්‍රදේශය තුළ ස්ථානගත වී ඇති පැරණි අභිලේඛන හඳුන්වාදිය හැකි ය. මෙම අභිලේඛන නොමැතිව මේ ප්‍රදේශය සම්බන්ධයෙන් ඉතිහාසය ගොඩනැගීම අසීරු ය. ඒ නිසා මෙම කලාපයේ අභිලේඛනවලට විශේෂ අවධානයක් යොමු කිරීමට සිදුවීම අනිවාර්ය වේ. මෙම ලිපියේ අරමුණ වන්නේ මී ඔය නිමින ප්‍රදේශයෙන් හමුවී ඇති පැරණි ශිලා ලේඛන පිළිබඳ මූලික වාර්තා කිරීමකට යොමුවීම ය. එහි දී වෙනත් මූලාශ්‍රයන් හි පවතින අභිලේඛන එක් සංග්‍රහයක් තුළට කැටි කිරීම හා සියලුම ලිපි එකිනෙක ගෙන විමර්ශනය කිරීමට නොව, වැදගත්ම ලිපි පිළිබඳ ව පමණක් වාර්තාකරලීමට අපේක්ෂා කෙරේ.

පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛන

දැගම

- 01. ගමික - මිතපලය ජිත රෙවති - සමණිය ලෙණේ (එම.: No. 969)
ගමික මිත්‍රපාලගේ දියණිය වන රේවතී ශ්‍රමණියගේ ලෙණ.
- 02. පරුමක - කශබහ පුත පරුමක අබයහ ලෙණේ (එම.: No. 971)
ප්‍රමුඛ කස්සපගේ පුත් ප්‍රමුඛ අබයගේ ලෙණ
- 03. ගමික - මිතපල පුත ගමික - නගුලිය ලෙණේ අගත අනගත චතුදිශ ශගශ (එම.: No. 972)
ගමික මිත්‍රපාලගේ පුත් වූ ගමික නගුලියගේ ලෙණ පැමිණි නොපැමිණි හාත්පස සංඝයාට

වෙලංගොල්ල

- 04. අශිය - නගශ ගපති - අනුරද - කුලශක දනෙ ශුපදිති ලෙණේ ශගශ (එම.: No. 972)
නාග හිමියන් සහ අනුරාධ පවුලේ සුපතිත්ත ලෙණ සංඝයාට
- 05. අශිය - ශුමනහ පුත මහතිශහ ලෙණේ ශගශ (එම.: No. 974)
සුමන භික්ෂුවගේ පුත් මහතිස්සගේ ලෙණ සංඝයාට

පෙනියාගල විහාරය

06. පරුමක ශුමන - පුත - ශමොදකහ ලෙණෙ අගත අනගත චතුදිශ ශගශ (එම.: No. 975)

ප්‍රමුඛ සුමනගේ පුත් සමොදන්තගේ ලෙණ පැමිණි නොපැමිණි හාත්පස සංඝයාට....

තලපිටිය විහාරය

07. දමරකිත - තෙරශ ලෙණෙ ශගශ (එම.: No. 976)

ධම්මරක්ඛිත තෙරණුවන්ගේ ලෙණ සංඝයාට

08. උපශික - නගුලිහ ලෙණෙ ශගශ දිනෙ (එම.: No. 977)

උපාසක නගුලියගේ ලෙණ සංඝයාට දෙන ලදී.

මාළිගාතැන්න

09. පරුමක ශුමන පුත කනියට පරුමක මහ අශොකහ ලෙණෙ ශගශ (එම.: No. 977a)

ප්‍රමුඛ සුමනගේ පුත් නාවික ප්‍රමුඛ අශෝකගේ ලෙණ සංඝයාට

නාගොල්ල විහාරය

10. පරුමක ශුමන පුතහ පව ඛතිකන ලෙණෙ (එම.: No. 978)

ප්‍රමුඛ සුමනගේ පුතුන් වන සහෝදරයින් පස් දෙනාගේ ලෙණ

ගනේකන්ද විහාරය

11. පරුමක වෙලු පුතහ පරුමක ගිලික නගහ ලෙණෙ ශගශ (එම.: No. 979)

ප්‍රමුඛ වෙලුගේ පුත් ප්‍රමුඛ ගිලික නාගගේ ලෙන සංඝයා ට ..

කරගස්වැව

12. ගමික කුබ්ලිය ලෙණෙ අගත අනගත චතුදිශ ශගශ (එම.: No. 980)

ගමි ප්‍රධානි කුබ්ලියගේ ලෙණ පැමිණි නොපැමිණි හාත්පස සංඝයාට....

13. පරුමක රකිය ලෙණෙ ශගශ දිනෙ (එම.: No. 981)

ප්‍රමුඛ රකීගේ ලෙණ සංඝයාට දෙන ලදී.

14. පරුමක උතර පුත උතරහ ලෙණෙ (එම.: No. 982)

ප්‍රමුඛ උත්තරගේ පුත් උත්තරගේ ලෙණ

15. ශක කශබග පතලය කට ලෙණෙ (එම.: No. 983)

සක කාස්සප විසින් ලෙණේ ගල්පුවරු යොදන ලදී.

16. උපශක කුමදකහ මහ ලෙණෙ ශගශ (එම.: No. 984)

උපාසක කුම්මදන්තගේ මහ ලෙණ....

17. ගමීක කුබ්ලිය ලෙණේ ශගශ අගන අනගන (එම.: No. 985)

ගමී ප්‍රධාන කුබ්ලියගේ ලෙණේ.....

කදුරුවැව

18. පරුමක ශුමදහ බක ශුමනහ ව දනෙ (එම.: No. 987)

ප්‍රමුඛ සුමනගේ හා ගෞරවනීය සුමනගේ ද ප්‍රදානය

19. බරක සුකධක කරික ලෙනනි (එම.: No. 988)

ගෞරවනීය සුජාත විසින් කරවන ලද ලෙණේ.....

20. ගොට කබොජියන පරුමක ගොපලහ බරිය උපශික විතය ලෙණේ ශගශ (එම.: No. 990)

කබොජ ශ්‍රේණියේ ප්‍රමුඛ ගෝපාලගේ බිරිඳ වන වික්තා උපාසිකාගේ ලෙන...

21. අවරිය - කනගුතශ ලෙණේ (එම.: No. 991)

කානගුත්ත ආචාර්යවරයාගේ ලෙන

22. පරුමක නගශ ලෙණේ (එම.: No. 992)

ප්‍රමුඛ නාගගේ ලෙන.....

23.අති අදික(එම.: No. 993)

..... හස්තීන්ගේ ප්‍රධානි

ගල්ගමුව

24. මණිකර නග ඉහ(එම.: No. 1033)

මැණික්කරු නාග

තෝරව මයිලෑව

25. මහරකධහ පනික බඩගරික පරුමක ශුමනහ (එම.: No. 1035)

මහ රජුගේ ගබඩා ප්‍රධානි ප්‍රමුඛ සුමනගේ

26. පරුමක පුනශුහගෙ ලෙණේ (එම.: No. 1036)

ප්‍රමුඛ පුනසුගනගේ ලෙනෙ

27. බම - නගර බොකධික පරුමක රොනහ ලෙණේ (එම.: No. 1037)

බමනගරගේ පාලක ප්‍රමුඛ රොනගේ ලෙන.....

28. ගපති මුල පුතහ උපශික ශොනහ ලෙණේ (එම.: No. 1038)

ගාහපති මුලගේ පුත සෝනා උපාසිකාවගේ ලෙන

29. උපශක මහනගහ ව උපශක තිශහ ව ලෙණේ (එම.: No. 1039)

මහානාග උපාසකගේ ද තිස උපාසකගේ ද ලෙන.....

30. නග තෙරහ ලෙණේ (එම.: No. 1040)

නාග තෙරණුවන්ගේ ලෙන.....

31. ගමික මකඩමහ පුත ගමික මින හ ලෙණේ (එම.: No. 1041)

ගම් ප්‍රධානි මජ්ජිමගේ පුත් ගම් ප්‍රධානි මිත්‍රගේ ලෙන.....

32. පරුමක වූඩ ශුමනහ ලෙණේ (එම.: No. 1042)

ප්‍රමුඛ වූල සුමනගේ ලෙන.....

දිය බැට්ට විහාරය

33. පරුමක දරක තිශහ ලෙණේ (එම.: No. 1043)

ප්‍රමුඛ දාරක තිස්සගේ ලෙන.....

34. පරුමක ශිවහ ලෙණේ (එම.: No. 1044)

ප්‍රමුඛ ශිවගේ ලෙන.....

35. ශග්‍ය බමන මෙගලි පුත පරුමක මකඩම පුත දතහ ලෙණේ (එම.: No. 1045)

බ්‍රාහ්මණ මෙගලිගේ පුත් ප්‍රමුඛ මජ්ජිමගේ පුත දත්තගේ ලෙන සංඝයාට.....

36කන.....(උපශික) ශෝකය ලෙණේ (එම.: No. 1046)

.....උපාසික සොණගේ ලෙන.....

37. පරුමක අමරහ ලෙණේ (එම.: No. 1047)

ප්‍රමුඛ අමරගේ ලෙන.....

කයිකාවල

38. පරුමක ශමුදහ මලුහව (එම.: No. 1048)

ප්‍රමුඛ සමුද්ද හා මලුගේ.....

ගල්ලෑව විහාරය

39. බරත මහතිශය කතෙ පරුමක නගමිය දුතකෙ (එම.: No. 1049)

ගෞරවනීය මහාතිස්සගේ ප්‍රමුඛ නාගාගමේ ප්‍රමුඛ දුත.....

40. කබර දිනශ ශිලා පදෙ එකෙ (එම.: No. 1050)

කම්මල්කරු දින්නාගේ ගල් පඩිය.....

41. බරත මහතිශ (එම.: No. 1051)

ගෞරවණීය මහා තිස්ස.....

පතහේ කන්ද හෙවත් වේරගල

42. බත ශුමන හ ලෙණේ (එම.: No. 1075)

හක්තිමත් සුමනගේ ලෙන.....

43. පරුමක පිල පුත පරුමක ශුමනහ ලෙන (එම.: No. 1076)

ප්‍රමුඛ පිලගේ පුත් ප්‍රමුඛ සුමනගේ ලෙන.....

44. පරුමක ශුමනහ කඨය උපශික තිශය ලෙන (එම.: No. 1077)

ප්‍රමුඛ සුමනගේ දියණිය තිස්සා උපාසිකාවගේ ලෙන.....

45. වදග ලෙන (එම.: No. 1078)

වාදගේ ලෙන.....

46. දකහ ලෙන (එම.: No. 1079)

දත්තගේ ලෙන.....

කීනගහවැව කන්ද

47. උපශික මලිය ලෙන උපශික තිශය ලෙන ශගෂ (එම.: No. 1083)

මලී උපාසිකාවගේ ලෙන හා තිස්සා උපාසිකාවගේ ලෙන.....

48. බත දෙවහ ලෙන (එම.: No. 1084)

හක්තිමත් දේවගේ ලෙන.....

49. පරුමක නගහ ලෙන (එම.: No. 1085)

ප්‍රමුඛ නාගගේ ලෙන.....

50. උපශික සුබගය ශගෂ පරුමක ශුමනහ (එම.: No. 1086)

සුබග උපාසිකාවගේ හා ප්‍රමුඛ සුමනගේ (ලෙන) සංඝයාට...

51. මූලකිශහ ලෙන ශගෂ (එම.: No. 1087)

මූල තිස්සගේ ලෙන.....

අපර බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛන

ගනේකන්ද විහාරය

01. සිදුවිය - පුකන ලෙන වතුදිශික සගය වරතිසෙ ජෙටෙ කබර - නක අනු ජෙටෙ (එම.: No. 1198)

සිදුවිය ශ්‍රේණියේ සාමාජිකයින්ගේ සභාපති සංචාරක තිස්ස හා උප සභාපති ලෝකුරු නාග විසින් ලෙන සිව් දිශාවේ සංඝයාට.....

02. සී. නවලක හතපය කමරය දිනෙ අවරණ කරිතන ගම තරපය (එම.: No. 1199)

තරපය ගමේ අමුණක් කරවීමේ ශ්‍රමය වෙනුවෙන් නව ලක්ෂයක් ගෙවන ලදී.....

03. ගොකණගමික වව් හමික පරුමක තිසහ ලෙන සගස (එම.: No. 1200)

ගෝකන්ත ගමේ වැව් හිමිකරු වූ ප්‍රමුඛ තිස්සගේ ලෙන.....

කරගස්වැව

03. පරුමක දකකභ උපසික දමය ව පුත සිවලිය ව පුත නකලිය ව පුත කිශභ ව පුත

දෙවනග ව ලෙනේ සසඟ (එම.: No. 1201)

ප්‍රමුඛ තිස්සගේ හා ධම්මා උපාසිකාවගේ ද පුත් සිවලීගේ ද පුත් නකලීගේ ද පුත් තිස්සගේ ද පුත් දේවගේ ද ලෙන සංඝයාට

අපර බ්‍රාහ්මී ලිපි

01. ගණේකන්ද ලිපිය, දෙවන භාතික තිස්ස රජු (lc. vol.ii: No. 77)

සිද්ධම් බාතික රජභ දිනක තුලතර තිස කෙතහි මහල - රජක කරහි පුත තනගමභ කෙතහි දිනෙ පුත කබුඛ කඩරක කෙත පුත හෙකෙතයි ක 1/2 පුත ගතභනහි ක 1/2 අතල සහෙහි දනි පුත කනවක කෙතහි දනෙ වූලදක ක (1/2) පුත දින සුදම වෙටෙ සුදම දොසක මසක පුත කතරි - වසන කජිරි නක මෙ

මංගලම්..... භාතික රජු විසින් මහල රජක කරහි පිහිටි තුලතර තිස කෙත ප්‍රදානය කරන ලදි. නැවත ඔහු විසින් කනගම පිහිටි කෙහකෙත දෙන ලදි. නැවත ඔහු විසින් කබුඛකදරක කුඹුර ප්‍රදානය කරන ලදි. නැවත ඔහු විසින් හකෙත කුඹුරේ කර්සයක් ද දෙන ලදි. නැවත ඔහු විසින් ගතභන කර්ස භාගයක් දෙන ලදි. ඔහු විසින් නැවත අනලසන පිහිටි කනවතකෙත කුඹුරු ප්‍රදානය කරන ලදි. නැවත ඔහු වලදක කර්ස භාගයක් ප්‍රදානය කරන ලදි. නැවත සුධම්ම විසින් සුධම්ම දාගැබට මාසක දෙසියක් දෙන ලදි. නැවත කටරි පදිංචි කජන නාග

02. කදුරුවැව ලිපිය (මහාදායීක මහානාග රජු) (එම.: No. 39)

සිධ ... දෙවනපි තිස මහරජභ න වසිති නම මහ අමෙතිය පුත පරුමක - තිස නම පුතෙ පරුමක වහදි මඩෙ නට එක අමෙතභ පුතෙ පරුමක කනපෙටිත තිස නම එක අමත පුතෙ පරුමක දත අමත නම මහනක රජභ මහදොර තන පති වීත දිනෙ වව් දත වීකහි දො පති ධහනෙ කරජවීකහි දොපති දනෙ කටක - නකරක වව් අතර දිනෙ සති කර්හි දිනෙ බඩගණ - කණිය පෙහෙකර වව් දින රජෙක - නක දින වපි මයිහල - රක වසික දනුක - හදක අවකඩට නවට දිනෙ ලොදොරකහි ඉතට වව් අටුකටක හකර හි දොරකන දතය ගව්ඩගණක කර - කණෙකහි පලත වව් දිනෙ

මංගලම් දේවානම්පිය තිස්ස මහරජුගේ ප්‍රධාන අමාත්‍ය වසින්ගේ පුත්‍රයා ප්‍රමුඛ තිස්ස නම් වන අතර, තවත් පුතෙකු වහඩි මඩෙ නම් වේ. මෙම අමාත්‍යවරයාගේ පුත්‍රයා වන ලේඛන භාරකාර ප්‍රමුඛ තිස්ස නම් වේ. මෙම අමාත්‍යවරයාගේ උරුමක්කාරයා වන ඇමති ප්‍රමුඛ දත්ත නම් වේ. මහානාග මහ රජු පිහිටුවන ලද

ප්‍රධාන දුක්ගන්තරාල කාර්යාලයේ ප්‍රදානය කරන ලද පහත සඳහන් වැව, ඔහු විසින් දැනවිකි වැවේ දෙවදැරුම් ආදායම් ප්‍රදානය කරන ලදී. ඔහු විසින් කරළිවික වැවේ දෙවදැරුම් ආදායම් ප්‍රදානය කරන ලදී. කටකනගර වැවේ කෙත් යාය ප්‍රදානය කරන ලදී. බදගන දිසාවේ පිහිටි පෙහෙකර වැවේ කර්ස 16 ප්‍රදානය කරන ලදී. රජෙක නාග විසින් ලෙනදොරක හි ඉතට වැව ප්‍රදානය කරන ලදී. දනුර්ධර හදකගේ කුඹුරේ ආදායම් අත්හිටුවන ලදී. අටුකටකහකර හි ද්වාර මණ්ඩලයේ නිලධාරී විසින් පලන වැවේ ආදායම ගවිචනක ආයතනයට දෙන ලදී.

03. දියබැටට විහාරය (එම.: No. 75)

සිද්ධම් නක මහරජහනි
නි කනක - විහරහි පුනකඩක - වචක දිනි
වරණ නිකුටක ඵරණ මහ කුඹුර බිකු

මංගලම් නාග මහ රජු විසින් නිකහක විහාරයට පුනකඩන වැව පූජා කරන ලදී.

හික්ෂු සංඝයා වෙත වහණනිකුටකහි ඵරණ මහ කුඹුර පූජා කරන ලදී.

04. තෝරව මයිලැව ලිපිය (එම.: No. 120)

සිද්ධම්..... ගමණි අහය රජහ වතර අවනත වසහි
කවක..... ව..... නකයි දිනි
කිසවියි ව රනවියි දලමවිය
මතක ව අට - කරි ව අමෙත මහ අනුළයි
අති එක සහසහි ගත 1000
කිස පවත විහර හි වෙනහි එක පති බිකු සගහ
එක පති

මංගලම් ගාමිණි අහය රජුගේ සිව්වැනි රාජ්‍ය කාලයේ දී..... නාගි විසින් කිස්ස වැව ද, රනවැව, දලම වැව යන වැව් හා කර්ස අටක කුඹුරු ද දහසක මුදල් ද මහ අනුලිය අමාත්‍යවරයා විසින් කිස්ස පබ්බත විහාරයට ප්‍රදානය කරන ලදී. ඉන් අඩක් දා ගැබට ද අනෙක් අඩ හික්ෂු සංඝයාට ද හිමිය.

05. කරගස්වැව ගිරි ලිපිය (එම.: No. 183)

මහපඩව විකු
කඩිය කිසය ජ
කඩ හා කිස්සගේ මහාපාද නම් වැව

06. යාපහුව ගිරි ලිපි (එම.: No. 184)

1. බුමහ නකරක වව් ශගික

බුමනගරයේ වැව සංඝයා වෙත.....

11. යපව වව් ශශික

යපව වැව සංඝයා වෙත.

07. හිනුක්වැව ගිරි ලිපිය (එම.: No. 185)

සිධ අමෙතිය කළයහ බකන
කරවබි කුලතක වවිය පව නකයහ බග
අබගිරිය වියරහ වසික නක තෙරහ පරවනිය පහතහි දිනි

මංගලම් ... ඇමති කළයගේ බාල සොයුරිය කරවබි විසින් කුලතක වැවෙන් කරනු ලබන වගාවෙන් ලැබෙන අස්වැන්නේ ආදායමෙන් කොටස් පහක් අභයගිරි පිරිවෙන් වාසි නාග තෙරුන්ට දෙන ලදී.

08. රන්දෙනිගම ගිරි ලිපිය (එම.: No. 186)

මහපිටගමකහි මහදෙව ව විස කඩගුත ජ
..... දන ගණිය අබයවකහි කුමන පති දින හි
කඩුගුතහ පුත සමණ කඩගුතක - වවිය කුමහ
වතු බක පති බිකු සගහට නියතෙ

මහපිටගම හා විස කුඩගුත හි මහා දේවගේ අනුමත මුදලින් ඔවුන්ගේ කොටස් තුළින් කඩගුත්තගේ පුත් අබයවික සුමනගේ කුඩගුත වැවෙන් ලැබෙන ආදායමේ කොටස් හතර හික්ෂු සංඝයාට නියතකොට දෙන ලදී.

09. දේවගිරි විහාර ගිරි ලිපි (එම.: No. 189)

1. සිධම්.... සිතවන විහරහි..... හ අම ගමිය හ

මංගලම් සිතවන විහාරයේ.....

11. සි..... සිතවනක..... විහරහි
නකුඩගම කෙතහි
වෙතහි කර්හ කුබරෙ

මංගලම් සිතවනක සංඝාරාමයට කුඹුරින් කර්සයක් ද, නකුඩගම කෙත ද දෙන ලදී.

10. ජාගම ගිරි ලිපිය (එම.: No. 190)

සි අබගිරය අගිසිකනි - විහර සිමේ

අගිසිකන සංඝාරාමයේ සිමාව.....

11. සංගජ්ජාලය ගිරි ලිපිය (එම.: No. 194)

සිධම්..... අතුල බරද හොනරිවි - ගමක වපිය

වතරි පතිය එක පති ගරි මලක විහරහ දිනි

මංගලම් අතුලගේ බිරිද වන රාදා විසින් හොනරිවි ගම වැවේ හතර කොටසින් එක කොටසක් ගරිමලක විහාරයට ප්‍රදානය කරන ලදී.

විමර්ශනය

සෙල්ලිපිවලින් පිළිබිඹු වන තත්කාලීන යුගයේ මී ඔය නිමිනයේ සමාජ තත්ත්වය

මී ඔය නිමිනයේ තුළ විහි දී ඇති පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපිවලින් මුල් ඓතිහාසික යුගයේ ප්‍රදේශයේ පැවති තත්ත්වය පිළිබඳ යම් ආකාරයක වටහාගැනීමක් ලබාගැනීමට හැකි ය. ලෙන් ලිපි පිහිටුවීමේ මූලික පරමාර්ථය සංඝයා වහන්සේලාට ලෙන් සකස් කොට පූජා කිරීම වුව ද එම ලිපිවල අඩංගු පුද්ගල නාම, විශේෂණ නාම ආදිය මගින් මෙම කරුණු හෙළිකර ගැනීමට පුළුවන. එම කරුණු වෙන වෙනම දැක්වීම වැදගත් යයි සිතමි.

පූර්ව ඓතිහාසික යුගය (Proto - Historic period) වන විට ලංකාවේ සිටි ස්වදේශික ජනතාව ඔවුනොවුන්ට ආවේණික සංස්කෘතිකා දී ලක්ෂණ අනුව නොයෙක් ප්‍රදේශවල වාසය කළ බව පෙනේ. මෙම ස්වදේශිකයින් යක්ෂ, නාග, දේව ආදී වශයෙන් ගෝත්‍ර තුනකට අයත් විණ. මේ අවධිය වන විට මේ ප්‍රදේශයේ ද ස්වදේශිකයින් වාසය කළ බැව් සිතීමට පුළුවන. එසේ ම ඉන්දියාවෙන් පැමිණි ගෝත්‍ර කිහිපයක් ම ලංකාව වාසභූමිය කරගෙන සිටි අතර එයින් ඇතැම් ජන කණ්ඩායම් මේ ප්‍රදේශයේ ද වාසය කළ බව ලෙන් ලිපිවලින් පැහැදිලි වේ.

ගෝත්‍ර නාම

මූලාශ්‍රය ගත කරුණු අනුව ඉන්දියාවේ සිට අවස්ථා කිහිපයක ම මෙරටට සංක්‍රමණ කිහිපයක් ම සිදු වී ඇත (මව. vi-x). මෙම සංක්‍රමණවලට අමතරව ඊට පෙර හා පසු ද සංක්‍රමණ ගණනාවක් ම සිදුවන්නට ඇත. එසේ පැමිණි ජන පිරිස් ස්වදේශි ජනතාව සමඟ මිශ්‍ර වී හෝ නොවී සම්පත් බහුල ප්‍රදේශවල ඔවුන්ගේ ජනාවාස නිර්මාණය කර ගන්නට ඇති බව සිතීමට පුළුවන. මෙලෙස පැමිණ, බටහිර පා කඳු ප්‍රදේශයේ ජනාවාස පිහිටුවා ගත් ගෝත්‍ර කිහිපයක් ම මේ ප්‍රදේශයේ ලෙන් ලිපිවලින් හඳුනාගැනීමට පුළුවන.

පරුමක

මී ඔය නිමින ප්‍රදේශයේ ඇති ලෙන්ලිපිවල සඳහන් වන "පරුමක" නාමය දරණ ජන පිරිස් මෙම ප්‍රදේශය තුළ විසූ පැරණි ම ප්‍රභූන් විය යුතු ය. රාජ්‍යයේ ප්‍රභවය පිළිබඳ අවධානය යොමුකළ විද්වතුන් මෙම පරුමකවරු ආරම්භයේ දී ප්‍රභූ පාලන ඒකක පිහිටුවාගෙන තිබූ

බවත්, පසුව ඒ ප්‍රභූ පාලන ඒකක කිහිපයක් එකතුවීමෙන් රාජ්‍යයක් බිහිවීමට අවශ්‍ය පසුබිම බිහිවූ බවත් පෙන්වා දී තිබේ (*lc. vol.i: 830*). ඒ අනුව මෙම ප්‍රදේශයේ පැරණිම ලෙන්වල එන පරුමක නාමය දරණ පිරිස එම ප්‍රදේශවල තිබූ සම්පත්වල පාරම්පරික අයිතිය භුක්ති විඳි එසේම, ඒවා කළමනාකරණය කළ අය ලෙස සැලකිය හැකි ය. ප්‍රභූ පාලන ඒකක කිහිපයක් එක් වීමෙන් පසු ව බිහි වූ රාජ්‍යයේ උසස්ම තනතුරු ඒ ප්‍රදේශයේ සිටි පැරණි ප්‍රභූන් වූ පරුමකවරුන්ට ලැබුණු බවත් පෙන්වා දී තිබේ (*Gunawardana,1978: 262-267*). මෙම නිමින කලාපයේ පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලිපි ඇසුරින් පරුමක කශබ, පරුමක අබය, පරුමක ශුමන, පරුමක වෙලු, පරුමක ගිලික, පරුමක උතර, පරුමක මතගුක, පරුමක පුනගුගුක, පරුමක රොනහ, පරුමක ශොන, පරුමක දරක තිශ, පරුමක ශිව, පරුමක මකුම්ම, පරුමක වුඩ ශුමන, පරුමක අමර, පරුමක ශමුද, පරුමක ගිලික, පරුමක රකිය යන අය හඳුනාගත හැකි ය.

මී ඔය නිමිනයේ පූර්ව හා අපර බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛන මගින් හෙළිවන තත්කාලීන ජනාවාසකරණය සම්බන්ධයෙන් අවධානය යොමු කිරීමේ දී පෙනී යන ප්‍රධාන කාරණයක් වන්නේ පරුමකවරුන් මෙම නිමින කලාපයේ ද ප්‍රධාන ජන කොට්ඨාශය ලෙසින් කටයුතු කර තිබෙන බව ය. මෙම නිමිනයේ පරුමකවරුන් පිළිබඳ ව සඳහන් පූර්ව සහ අපර බ්‍රාහ්මී ලිපි 23 ලංකා ශිලා ලේඛන සංග්‍රහය (*Inscription of Ceylon Vol. i, ii*) ඇසුරින් හඳුනාගත හැකි ය. ඔවුන් මෙම කලාපයේ විවිධ ක්‍ෂේත්‍රයන් සඳහා නායකත්වයක් ලබා දී තිබෙන බව එම ලිපිවලින් අනාවරණය වේ. රජරට මයිලෑව ලිපියක සඳහන් වන පරිදි එක් පරුමකවරයෙකු මහ රජුගේ භාණ්ඩාගාරික හෙවත් ගබඩා ප්‍රධානි ලෙස කටයුතු කර තිබේ (*lc. vol.i: No. 1035*). එහිම තවත් ලිපියක බම නගරයේ පාලකයා ලෙස කටයුතු කර තිබෙන්නේ පරුමකවරයෙකු බව සඳහන් වේ (*එම.: No. 1037*). ගණේකන්ද විහාරයේ අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක දැක්වෙන පරිදි ගෝකන්ත ගමේ වැවේ භාරකරු ලෙස කටයුතු කර ඇත්තේ පරුමක තිස්ස නැමැත්තෙක් බව තහවුරු වේ (*එම.: No. 1200*). මහාදායීක මහානාග රජුගේ කාලයට අයත් කදුරු වැව ලිපියට අනුව එම රජුගේ ප්‍රධාන අමාත්‍යවරයා වූ වසින්ගේ පුතුන් සියළු දෙනාම පරුමක හෙවත් ප්‍රමුඛයින් ලෙස කටයුතු කර තිබෙන බව තහවුරු වේ (*lc. vol.ii: No. 39*). ඒ අනුව පරුමකවරුන් මෙම කලාපයේ වඩාත් ව්‍යාප්ත ප්‍රභූ ජන කොට්ඨාශය බවත් ඔවුන් බොහෝ ක්‍ෂේත්‍ර සඳහා තමන්ගේ දායකත්වය ලබාදී තිබෙන බවත් තහවුරු වේ.

ගමික

ගමිකවරුන් මෙම නිමින කලාපයේ ව්‍යාප්ත තවත් ප්‍රභූ ජන කණ්ඩායමක් විය. ඔවුන් සම්බන්ධයෙන් සඳහන් ශිලා ලේඛන පහක් ලැබී ඇත. ගමික යන්න ගම්පති හෙවත් ගමේ ප්‍රධානියා ලෙස අර්ථ ගැන්විය හැකි ය. සද්ධාමංගල කරුණාරත්න එය අර්ථ ගන්වන්නේ ගමේ හෝ ජනාවාසය ප්‍රධානියා (*Chief of a village or settlement*) වශයෙනි (*Ez. vol. vi: p53*). මෙය ගාමිණී යන රාජකීය නාමයෙන් බිඳී ආවක් බව සිතිය හැකි ය. ඔවුන් ද විවිධ ක්‍ෂේත්‍රවල කටයුතු කර ඇත. ඔවුන් මූලික වශයෙන් ගම් ප්‍රධානීන් ලෙස කටයුතු කරන්නට

ඇත. දැගම එක් ලිපියක ගමිකවරයෙකු කෘෂි කර්මාන්තය සඳහා නායකත්වය දී තිබෙන බව ගමික නගුලිය යනුවෙන් සඳහන් වීමෙන් තහවුරු වේ (*lc. vol.i: No.972*).

බත සහ බරත

කදුරුවැව, පතහෙකන්ද, කීනගහවැව (*ඵම.: Nos. 987,1075,1084*) ලිපිවල බත (Bata) යනුවෙන් සඳහන් වේ. එසේ ම ලංකාවේ විවිධ පළාත්වලින් ද 'බත' යන්න සඳහන් ලේඛන රාශියක් ලැබී තිබේ (*ඵම.: Nos. 207, 760, 846, 896d, 1039*). බරත යන්න කදුරුවැව, ගල්ලැව (*ඵම.: Nos. 987,1049, 1051*) යන ලෙන් ලිපිවල සඳහන් ව ඇත. මෙලෙස බත සහ බරත යනුවෙන් ලාංකේය සෙල්ලිපිවල සඳහන් ව ඇත්තේ මේ කාලය වන විට ඉන්දියාවේ ජනප්‍රිය ගෝත්‍රයක් වන භරත (Barata) වරුන් විය හැකි ය. පරණවිතාන මෙය සංස්කෘත 'භාරත' යන්නේ බිඳ ආ වචනයක් බව පවසයි (*lc. vol.ii: Bata in Glossary - Index*). මේ භාරත යනු ඉන්දියාවේ සිටි 'භාරත' ගෝත්‍රය ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. මොවුන් ලංකාවේ ප්‍රදේශ රාශියකම පැතිර සිටි බව මෙම විශේෂණ නාමය සහිත ලිපි ලැබීමෙන් පැහැදිලි වේ.

නමුත් මේ 'බත' යන්නෙන් කවරෙක් නිවැරදිව හඳුන්වන්නේ දැයි තවම ස්ථිරව හඳුනාගෙන නැත. ඒ පිළිබඳව විවිධ මත පවතී. හෙන්රි පාකර් එය අර්ථගන්වා ඇත්තේ 'වැඩකරුවා' (Workman) යනුවෙනි (Paker. 1981: 429). එක් අවස්ථාවක පරණවිතාන මෙම පදය 'ගරු කටයුතු' (Reverend) ලෙස ද (*CJSG. Vol. ii: 192*), වික්‍රමසිංහ 'බත' යන්නට 'සහෝදරයා' ලෙස ද (*Ez. Vol.i : 141*) අනුර මනතුංග මෙම පදය 'හික්ෂුව' ලෙස ද (ශ්‍රී ලංකා පුරාවිද්‍යා සංගමයේ මාසික දේශනය 1993 නොවැ. 02) අර්ථ ගන්වා ඇත. කෙසේ වෙතත් 'බත' යන්නෙන් හඳුන්වන්නේ 'භරත' ගෝත්‍රය නම් අධ්‍යයනයට ලක් වූ ප්‍රදේශයේ ස්ථාන කිහිපයක ම ඔවුන් ජනාවාස පිහිටුවාගෙන සිටි බව පැහැදිලි වේ.

නිලතල

ප්‍රදේශයේ ලෙන් ලිපි රාශියක ම මේ වන විට රටේ භාවිතා වුණු නිලතල පිළිබඳ තොරතුරු සඳහන් වේ. මෙම නිලතල නාම පරීක්ෂා කිරීමේ දී පැහැදිලි වන කාරණයක් වන්නේ මුල් ඓතිහාසික අවධිය වන විට අනුරාධපුර ප්‍රධාන රාජ්‍යයේ මහ රජුට (මහරජ) අවනත ප්‍රදේශයක් ව තිබුණු බවයි.

මහරජ සහ රජ

ගණේකන්ද ලිපියක (*lc. vol.ii: No. 77*) බාතික රජහ යනුවෙන් රජ කෙනෙකු ගැන සඳහන් වේ. එම රජු දෙ වැනි භාතික තිස්ස රජු ලෙස හඳුනාගෙන ඇත. කදුරුවැව ලිපියක දෙවනපිය තිස්ස මහරජ සහ මහ නක රජ යනුවෙන් සඳහන් ව ඇත්තේ මහාදායීක මහානාග මහ රජු ලෙස හඳුනාගෙන තිබේ (*ඵම.: No. 39*). එම රජුගේ ඇමතිවරුන් පිළිබඳ ව එහි සඳහන් ව ඇත. ගමිණී අබය රජ ලෙස තෝරව මයිලැව ලිපියක සඳහන් රජු පළමු වැනි ගජබාහු රජු ලෙස විශ්වාස කරනු ලැබේ (*ඵම.: No. 120*).

අමත

කදුරුවැව ලිපියේ අමත යනුවෙන් යනුවෙන් සඳහන් වී ඇත (එම.: No. 39). තෝරවමයිලැව සහ හිනුක්වැව ලිපිවලද අමෙත, අමෙතිය යනුවෙන් ඇමතිවරු සම්බන්ධයෙන් සඳහන් ව තිබේ (එම.: Nos. 120, 185). අමාත්‍යවරයා යනු රාජකීයත්වය හා සම්බන්ධ නිලයකි. සමහර විට මේ ඇමතිවරු රජුගේ අමාත්‍යවරයෙකු ලෙස මෙම ප්‍රදේශයේ කටයුතු කරන්නට ඇත.

අදිකය

කදුරුවැව ලිපියේ (lc. vol.i: No. 993) අදික යනුවෙන් සඳහන් වේ. මෙහි සඳහන් අදික යන්නෙන් අධිකාරී හෙවත් නිලධාරියා යන අර්ථය දැක්විය හැකි ය. අතීතයේ කිසියම් කටයුත්තක් සඳහා යොදවන ලද තැනැත්තා අදිත, අදෙන ලෙස දක්වා ඇත (asa – adeka). අශ්වයන් පිළිබඳ නිලධාරියා (Superintendent of horses) මෙයට නිදසුනකි. මෙම ලිපියේ සඳහන් වන්නේ හස්ති පන්තියක ප්‍රධානියා බව අති අදික යනුවෙන් සඳහන් විමෙන් පෙනී යයි.

අවරිය

කදුරුවැව තවත් ලිපියක (එම.: No. 991) අවරිය කනගුනග යනුවෙන් සඳහන් වේ. අවරිය යනු ආචාර්ය ලෙස දැක්විය හැකි ය. ආචාර්ය යනු ශිල්පයක් දෙන්නා ය. පරණවිතාන ද මෙය ගුරුවරයා ලෙස අර්ථ ගන්වා තිබේ (එම.: p 61).

මනිකර

ගල්ගමුව පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලිපියක මණිකර නාග නමින් මැණික්කරුවෙකු පිළිබඳ ව සඳහන් ව තිබේ (එම.: No. 1035). මනිකර යනු මැණික්කරුවා හෙවත් මැණික් කපන්නා (Lepidary) ය. මැණික් කපන වෘත්තියේ නියැලුන පුද්ගලයාට හිමිව තිබූ නිලනාමය වන්නේ මනිකර ය. එසේ නම් මේ ප්‍රදේශයේ මැණික් කරුවන් ද සිටි බව පැහැදිලි වේ.

ගපති

ලංකාවේ මේ සමය වන විට බහුලව භාවිතා වූ විශේෂණ පදයකි. මේ ප්‍රදේශයේ ලිපිවල ද මේ පදය කීප ස්ථානයක ම හමු වේ. ගපති යන්නෙන් ගෘහපති හෙවත් ගෘහයේ ප්‍රධානියා හඳුන්වා ඇත. මේ අනුව මේ කාලය වන විට නිවසේ ප්‍රධානියාට සමාජයේ සැලකිය යුතු ස්ථානයක් හිමි ව තිබුණ බව පැහැදිලි වේ.

උපගක සහ උපශික

මෙම විශේෂණය මේ ප්‍රදේශයේ පැවති ඇත (එම.: Nos. 977, 984, 1039, 1046). උපගක යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ උපාසකයා ය (Devotee). එනම් සිල්වත් කම අතින් සමාජයේ තැනක් ගෙන සිටි අයයි. සමාජයේ භාවිතා කිරීමට තරම් ගෞරව ලෙස එම පදය යෙදීම තුළින් එකළ සමාජයේ සිල්වත්කමට වැදගත් ස්ථානයක් හිමි වූ බව පැහැදිලි වේ. තවද උපශික ලෙසින් උපාසිකාවන් ද මෙම ලිපිවල සඳහන් ව ඇත (එම.: Nos. 990, 1038).

ඥාතීත්වය

ඥාතීත්වය අනාදිමත් කාලයක සිට පුද්ගලයා සමාජය හා බැඳුණු රැහැනකි. පුද්ගලයෙකුට සමාජයේ හිමිවිය යුතු ස්ථානය කෙරෙහි ඥාතීත්වය බල පා ඇත. අනෙක් කාරණය වන්නේ අඛණ්ඩ වංශ පරම්පරාව පැවසීමෙහි ලා මේ ඥාතීත්වය ඉතා තදින් ම උපයෝගී ඇති බව ය. මුල් ඓතිහාසික සමය වන විට ලංකාවේ ඥාතීන් අතර සම්බන්ධතාවය ඉතා තදින් පැවතී ඇත. පුද්ගලයෙකු තමන්ගේ තත්ත්වය හුවා දැක්වීම සඳහා මේ අවධිය වන විට ඥාතීත්වය උපයෝගී කරගත් අයුරු පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලාලිපිවලින් පැහැදිලි වේ. නිදසුනක් ලෙස මේ කාලයේ දී පුතාගේ තත්ත්වය හැඩ ගැසීමෙහි ලා පියාගෙන්, පියාගේ තත්ත්වය සඳහා ඔහුගේ පියාගෙන් සමාජ තත්ත්වය බල පා ඇති බව පැහැදිලි වේ. දිවයින පුරා පිහිටුවා ඇති මුල් ඓතිහාසික සෙල්ලිපි ඉතා විශාල සංඛ්‍යාවක මෙලෙස ඥාතීත්වය සඳහන් කර ඇත. විශේෂයෙන් ම සංඝයා වහන්සේලා සඳහා ලෙන් පූජා කිරීමෙහි දී එම ලෙන හිමිකරුගේ අතින් පරම්පරාව දැක්වීම සම්ප්‍රදායක් ව පැවති බව පැහැදිලි වේ. බොහෝ ලිපිවල පරම්පරා දෙකක් තුනක් පමණක් දක්වා ඇති මුත් සමහර ලිපිවල ඊට වඩා සංඛ්‍යාවක් දක්වා ඇත.

අධ්‍යයනයට ලක් වූ ප්‍රදේශය තුළ මෙම අවධියට අයත් ලිපි බොහෝ ගණනක මෙලෙස ඥාතීත්වය සඳහන් ව ඇත. මෙම ලිපි බහුතරයකින් ම පුතා, පියා, මුත්තා ආදී වශයෙන් අතින් පරම්පරාව කිහිපයක් හඳුනාගත හැකි ය. නමුත් එම පරම්පරා දක්වා ඇත්තේ ඉහත ආකාරයෙන් නොව දිවයින පුරා ඇති ලිපිවල දැක්වෙන ආකාරයට ම ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ පුතා (පුත) ආදී වශයෙනි. මේ ප්‍රදේශයේ ඇති එක් ලිපියක පමණක් බිරිඳ (බරිය) ගැන සඳහන් වේ (ඵම.: No. 990). තවත් ලිපියක දියණියක් පිළිබඳ ව සඳහන් වන අතර **ගමික - මිහපලශ ජිත රෙවති - සමණිය යනුවෙන් දැක්වෙන මෙම ලිපියෙන් ගමික මිත්‍රපාලගේ දියණිය වන රේවතී ශ්‍රමණිය යන්න අදහස් වේ (ඵම.: No. 969).**

හිමිකම්

හිමිකම් යන්නෙන් මෙහි දී අදහස් කරනුයේ කිසියම් දෙයකට දක්වනු ලබන අයිතිවාසිකම ය. මුල් ඓතිහාසික අවධියේ ලිපිවලින් ද අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් අදහස් ලබාගත හැකි ය. විශේෂයෙන් ම ලෙන්වල, වැව්වල, ගම්වල හිමිකරුවන් පිළිබඳ තොරතුරු ලබාගත හැකි ය. මේ ප්‍රදේශයේ ඇති ලිපිවලින් ද හිමිකරුවන් හා හිමිකම් කිහිපයක් පිළිබඳ තොරතුරු ලබාගත හැකි ය.

මේ ප්‍රදේශයේ ඇති ලිපි බොහෝ ගණනක ම සඳහන් වන්නේ ලෙන්වල හිමිකරුවන් එම ලෙන් සංඝයාට පූජාකිරීම සම්බන්ධයෙනි. බොහෝවිට එක් හිමිකරුවෙකු පමණක් දැක්වෙන අතර ලිපි කිහිපයක ඇති තොරතුරු අනුව එකලෙනට හිමිකරුවන් කිහිපදෙනෙකු සිටි බව පැහැදිලි වේ. ලෙන්වල අයිතිය කාන්තාවන්ට මෙන් ම හික්ෂු හික්ෂුනීන්ට ද පැවති අවස්ථා කිහිපයක් මෙම ප්‍රදේශයේ ලිපිවලින් සොයා ගත හැකි ය.

ස්ථාන නාම

ක්‍රිස්තු පූර්ව සය වැනි සියවස පමණ සිදු වූ ආර්ය සංක්‍රමණවල දී මෙරටට පැමිණි ජන පිරිස විවිධ ප්‍රදේශවල ඒ ඒ පුද්ගලයාගේ නමින් ජනපද පිහිටුවා ගත් බව වංසකතාවල සඳහන් වේ

(ඉ. vii). මෙයින් පැහැදිලි වන්නේ මුල් ඓතිහාසික සමය වන විට දිවයින තුළ ග්‍රාම හා නගර හැදින්වීම සඳහා නාමයන් භාවිත කළ බව ය. මුල් ඓතිහාසික සමය වන විට මී ඔය නිමිතයේ භාවිත වූ ස්ථාන නාම කිහිපයක් ලෙන් ලිපි සහ ගිරි ලිපි ආශ්‍රයෙන් හඳුනාගත හැකි ය. මෙහි සඳහන් ස්ථාන නාම අතර නගර යනුවෙන් හඳුන්වනු ලැබූ ස්ථාන සමහර විට එම ප්‍රදේශවල පාලන මධ්‍යස්ථාන ලෙස සංවර්ධනය කරන ලද ස්ථාන විය හැකි ය. ගම යනු සාමාන්‍යයෙන් පොදු පහසුකම්වලින් සමන්විත ගම්පති (ගමික) වරයෙකු යටතේ පාලනය වූ ස්ථාන ලෙස සැලකිය හැකි ය.

නගර : බමනගර, බුමනගර
ගම් : කරපය, ගොකනගම, කනගම, නකුඩගම, හොනරිවිගම

වාරි සහ කෘෂි නාම

අපර බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛනවලින් පිළිබිඹු කෙරෙන මුල් ඓතිහාසික අවධිය වන විට මෙම සමාජය තවත් පුළුල් වූ ස්වරූපයක් හඳුනාගැනීමට පුළුවන. මේ වන විට ගම්මාන හා වැව් පිළිබඳ ව වැඩි වශයෙන් ශිලා ලේඛනවල සඳහන් වීම එහි එක් ප්‍රවණතාවයක් ලෙසින් හඳුනාගැනීමට පුළුවන. දෙ වැනි භාතික තිස්ස රජුගේ ගණේකන්ද ලිපියක කනගම නමින් ගමක් පිළිබඳ ව ද කුඹුරු ගණනාවක් සම්බන්ධයෙන් ද සඳහන් වී තිබේ (lc. vol.ii: No. 77). මහාදායීක මහානාග රජුගේ කාලයට අයත් කදුරු වැව ලිපියේ දැනවීම් වැව, කරළුවික වැව, කටකනගර වැව, පෙහෙකර වැව, ඉතව වැව වැනි වැව් කිහිපයක් සම්බන්ධයෙන් දැක්වේ (ඉ. No. 39). දිය බැට්ට විහාර ලිපියක සඳහන් පුනකඩක වැව හා කුඹුරු පිළිබඳ ව සඳහන ද (ඉ. No. 75) මෙම ප්‍රවනතාවයේ ම කොටසකි. තෝරව මයිලෑව ලිපියක තිස්ස වැව, රනවැව හා දලම වැව යනුවෙන් වැව් දෙකක් පිළිබඳ ව සඳහන් කර ඇත (ඉ. No. 120). කරගස්වැව ගිරි ලිපියක මහාපාද නමින් වූ වැවක් පිළිබඳ ව දැක්වේ (ඉ. No. 183).

යාපහුව ගිරි ලිපියක සඳහන් බුම නගරය එම ප්‍රදේශයේ පැවැති ප්‍රධාන පාලන මධ්‍යස්ථානයක් වන්නට ඇත. එම නගරයේ වැවක් ද පැවති බව මෙයින් අනාවරණය වේ (ඉ. No. 184). එහිම තිබෙන තවත් ලිපියක යපව වැව නමින් වැවක් පිළිබඳ ව සඳහන් වන අතර එමගින් යාපහුව වැව යන අර්ථය ගෙන දෙන බව පැහැදිලි ය. ඒ අනුව මෙම පර්වතය මුල් ඓතිහාසික අවධිය වන විට ද එම නමින්ම හඳුන්වන්නට ඇති බවට අදහසක් ඇති කරගත හැකි ය. ඒ අනුව යාපහුව පිළිබඳ ව සඳහන් වන මුල්ම අවස්ථාව මෙම ලේඛනය බව පෙන්වාදීමට පුළුවන.

හිනුක්වැව ගිරි ලිපියේ කුලතක නම් වැවක් පිළිබඳ ව සඳහන් ව ඇත (ඉ. No. 185). රන්දෙනි ගම ගිරි ලිපියේ කුඩගුත නමින් වැවක් සඳහන් ව තිබේ (ඉ. No. 186). සංගප්පාලය ගිරි ලිපියක හොනරිවි නම් ගමක් පිළිබඳවත් එහි තිබෙන වැවක් සම්බන්ධයෙනුත් දැක්වේ (ඉ. No. 194).

ගණේකන්ද විහාර අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක මෙරට වාරි කර්මාන්තය පිළිබඳ ඉතා වැදගත් තොරතුරක් දැක්වේ. 'නව ලක හත පය කමරයෙ දිනෙ අවරණ කරිතන ගම කරපය....' (*lc. vol.i: No. 1199*) යනුවෙන් සඳහන් මෙම ලිපියේ අමුණක් ඉදිකරන ලද ශ්‍රමිකයින්ට නව ලක්‍ෂයක මුදලක් ගෙවූ බව එහි දක්වා ඇත.

ප්‍රදාන

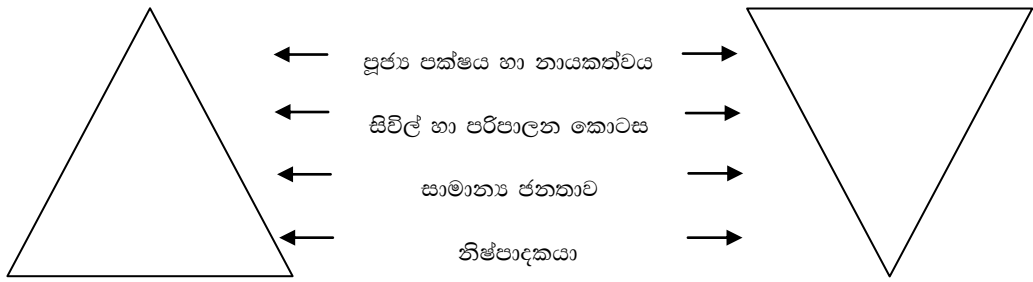
හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ යැපීම සඳහා ඉඩකඩම් හා දැසි දසුන් පවා ප්‍රදානය කිරීමට රජවරුන් පෙළඹී ඇත. මෙම වාරික්‍රිය මුල් ඓතිහාසික සමයේ සිට පැවත එන ලද්දක් බව මේ ප්‍රදේශයේ ඇති ලිපි කිහිපයකින් පැහැදිලි වේ. සංඝයාවහන්සේලා වෙනුවෙන් එම ස්ථානයට හෝ සංඝයා වහන්සේලාට ගම් ප්‍රදානය කළ අවස්ථා මෙම ලිපිවලින් හඳුනාගත හැකි ය. මෙමගින් වැව්, වැව්වල ආදායම්, කඹුරු සහ ඒවායෙහි ආදායම්, මුදල් ප්‍රදානය කළ අයුරු අනාවරණය වේ.

වෙනත් සමාජ තොරතුරු

ගණේකන්ද අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක මෙම ප්‍රදේශයේ පැවැති තවත් ශ්‍රේණියක් පිළිබඳ ව සඳහන් ව තිබේ. එහි දැක්වෙන්නේ **සිදවිය** නම් ශ්‍රේණියක් සම්බන්ධයෙනි. එහි නිලධාරීන් ද සිටි බව සභාපති හා උප සභාපති පිළිබඳ ව එම ලිපියේ දැක්වීමෙන් තහවුරු වේ. එහි සභාපති සංචාරයන්හි නිරතවෙන්නෙකු බවත් උප සභාපති යකඩ කර්මාන්තයේ නිරත වෙන්නෙකු බවත් මෙම ලිපියෙන් අනාවරණය වේ (*lc. vol.ii: No. 1198*). දියබැටිට විහාර ලිපියක **බමන මෙගලි** හෙවත් බ්‍රාහ්මණයෙකු වූ මෙගලි නම් තැනැත්තෙකු පිළිබඳවත් සඳහන් ව තිබීම මෙම ප්‍රදේශයේ බ්‍රාහ්මණ වංශිකයින් සිටි බවට නිදසුනකි.

සමාලෝචනය

පූර්ව සහ මුල් ඓතිහාසික සමය වන විට රටේ පැවති සමාජ සංවිධානයට අනුව මී ඔය නිමිතයේ ද ජන සමාජය සකස් වී තිබුණ බව පැහැදිලි සමාජ සංවිධානය දෙස බැලූ විට එය විවිධ වූත්, විෂම වූත්, සංකීර්ණ ස්වරූපයේ පෙන්නුම් කරනු ලැබේ. මේ ප්‍රදේශයේ සමාජ ව්‍යුහය සකස් වී ඇති ආකාරය බල පිරමීඩයක් ලෙස සැකසී තිබුණු බව පැහැදිලි වේ.

සමාජ ව්‍යුහය

සම්පත් දේපල

මෙම ප්‍රදේශය ම නිදර්ශනයට ගෙන මෙය විග්‍රහ කළහොත් පැහැදිලි වන කාරණයක් වන්නේ නිෂ්පාදකයාට සමාජ ව්‍යුහයේ පහළ ම ස්ථානයක් හිමිවන බවයි. එසේ ම ඔහුට උරුම ව ඇති සම්පත් ප්‍රමාණය ද ඉතා සීමිත වූ බව පෙනේ. සාමාන්‍ය ජනතාව ලෙස හැඳින්විය හැකි වන්නේ ප්‍රදේශයේ පොදු ජනතාව ය. ගපති (ගෘහපති), උපසක (උපාසක) වැනි අය සාමාන්‍ය ජනතාවට අයත් වන්නට ඇත. ඔවුන්ට සමාජයේ තැනක් හිමිවන අතර ම දේපල උරුමය ද යම්තරමකට තිබූ බව ලිපි ආශ්‍රයෙන් පැහැදිලි වේ. ගපති හා උපසක වැනි අය හික්ෂුන් සඳහා ලෙන් පූජා කිරීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ ඔවුන්ට කිසියම් ආකාරයක දේපලක් තිබුණ බවයි.

සමාජ ව්‍යුහයේ තෙවන ස්ථානය ගෙන ඇත්තේ සිවිල් හා පරිපාලන ක්‍ෂේත්‍රයේ නියතු කොටස් ය. ඔවුන් සතු දේපල උරුමය ද ඉහළ ය. මෙම ස්ථානය ගමික, පරුමක, අදික හා අමතෙ යන අයට හිමි වේ. ඔවුන්ට සමාජයේ සැලකිය යුතු ස්ථානයක් හිමි ව තිබුණ බව ඔවුන්ගේ පරම්පරා දෙස බලන විට පැහැදිලි වේ. සමාජ ව්‍යුහයේ ඉහළ ම ස්ථානයේ සිටින්නේ සංඝයා වහන්සේලා හා නායකත්වයයි. සංඝයා වහන්සේලාට පූජ්‍යත්වය අතින් සමාජයේ ඉහළ ම තත්ත්වය හිමිවන අතර ම නොයෙකුත් ප්‍රදාන විදි ආදිය මගින් දේපල උරුමය ද රැස්කර ගැනීමට හැකියාව ඇත. නායකත්වය සඳහා හිමිවන්නේ ද එවැනි ම ස්ථානයකි. ඔවුන්ට ප්‍රදේශයේ ම සම්පත්වලට අයිතිවාසිකම් ඇත. මේ ආකාරයෙන් සමාජ ව්‍යුහය සැලසී තිබීම සමාජයේ ඉදිරි පැවැත්මට ද කිසියම් ආකාරයක බලපෑමක් ඇති කළ බවට සිතීමට සාධක සපයා ගත හැකි ය.

අනුරාධපුර මධ්‍ය භාගය වන විට මී ඔය නිම්න කලාපයේ ජනාවාස ව්‍යාප්තිය ඉහළ මට්ටමකින් පැවති බව විවිධ ස්ථානවලින් හමුවී තිබෙන එම කාලය නියෝජනය කරන සෙල් ලිපි තුළින් තහවරු වේ. ඉඟිනිමිටිය (*lc. vol.v: No. 69*), හැළඹ (එම.: No.85), තඹුත්ත (එම.: No. 78) වැනි ස්ථානවල දක්නට ලැබෙන ටැම් ලිපිවල කුඹුරු වතුපිටි, ගවමහේෂාදීන් සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු සඳහන් වී තිබීමෙන් තහවුරු වන්නේ ස්වයංපෝෂිත සමාජයක් මී ඔය නිම්න කලාපයේ පවතින්නට ඇති බව ය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

මහාවංසය (සිංහල), 1967, සංස්. හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල හිමි, බටුවත්තුවාවේ දේවරක්‍ෂිත පඬිතුමා, කොළඹ, රත්නාකර පොත් වෙළඳ ශාලාව (එච්).
සිංහල බෝධි වංශය, 1970, සංස්. ඩී. පී. ආර්. සමරනායක, කොළඹ, ඇම්. ඩී. ගුණසේණ සහ සමාගම (*සිබෝව*).

Epigraphia Zeylanica Vol. i., 1912, eds. D. M. De. Z. Wickramasinghe, London, Published for the Government of Ceylon, Oxford University Press (*Ez*).

Epigraphia Zeylanica Vol. vi., 1991, eds. J. Uduwara, Department of Archaeology (Ez).

Inscription of Ceylon Vol. i. Part. i., 1970, eds. S. Paranavitana, Colombo, Department of Archaeology.

Inscription of Ceylon Vol. ii. Part. i., 1983, eds. S. Paranavitana, Colombo, Department of Archaeology (Ic).

Inscription of Ceylon Vol. ii . Part ii., 2001, S. Paranavitana, eds. Malini Dais, Colombo, Archaeological Survey Department.

Inscription of Ceylon Vol. v. Part. i., 2001, eds. Sirimal Ranawella, Colombo, Archaeological Survey Department (Ic).

Gunawardana, R.A.L.H., 1978b , Social function and political power: A case study of state formation in irrigation society. *Indian Historical Review*, Vol. iv, No.2: pp.259-273.

Horcart, A.M., 1928, Archaeological Summary, Irrigation. *Ceylon Journal of Science, Section G*, Vol. i, No. 4: pp.156-161.

Paranavithana, S., 1928 – 33 *The Ceylon Journal of Science*, Section G Vol. II, Archaeological Commissioner, Colombo (CJSG).

Parker, H., 1909 (1981), *Ancient Ceylon*, New Delhi, Asian Educational Services.

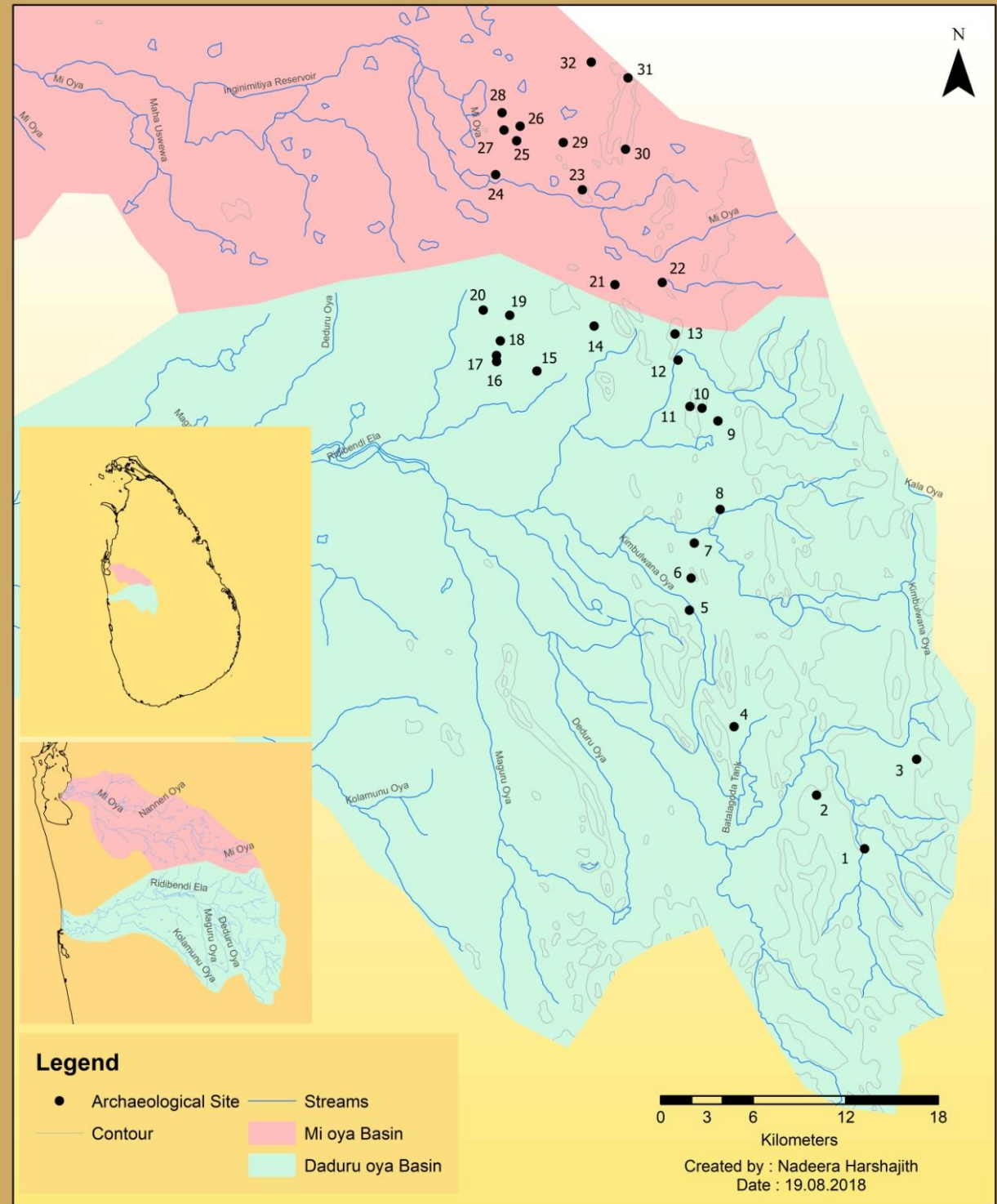
දැදුරු ඔය සහ මී ඔය අතර කලාපයේ පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන පිළිබඳ මූලික විමර්ශනයක්

ඩී. කුසිත මැන්දිස්, ඩබ්.එම්. ටිකිරි බණ්ඩාර විජේපාල, ඩී.එම්. නදීර හර්ෂජිත්

ශ්‍රී ලංකාවේ වයඹ පළාත අනුරාධපුර රජධානි අවධියේ පටන් ඇතැම් අවස්ථාවන්හි වැදගත් වූ භූමි ප්‍රදේශයකි. වර්තමාන වයඹ පළාත කුරුණෑගල හා පුත්තලම දිස්ත්‍රික්කවලට අයත් වන අතර, අතීතයේ දී මෙම කලාපය සත්කෝරළය, දක්ඛිණ දේශය යනාදී නම්වලින් හඳුන්වා තිබේ. අනුරාධපුරය පරසතුරු වියවුල් අවස්ථාවන්ට පත්වූ කල්හි රජවරුන්ට හා ඔහුගේ රාජකීය නිලධාරීන්ට මෙන් ම පවුලේ ඥාතීන්ට ආරක්‍ෂාව සැපයූ ආසන්නත ම කලාපය වූයේ දක්ඛිණ දේශයයි (වයඹ පළාත පුරාණයේ දකුණු පස්ස ලෙස හඳුන්වා ඇත) දකුණු පස්ස ලෙස හඳුන්වන මෙම කලාපයත් සමඟ ජන සම්බන්ධතා පැවැත්වූ බවට මූලාශ්‍රයවල විවිධ තොරතුරු ඇතුළත් වන අතර මූලාශ්‍රයවල සඳහන් වන්නේ අනුරාධපුරය රාජධානියක් වීමටත් ප්‍රථම කාලයේ දී පටන් සිට මෙම පළාත රාජධානියක් ව පැවති ඇති බව ය. ඒ උන්මාද විත්‍රා කුමරිය එම කුමරියගේ සහෝදරවරු විසින් පඬුවස් නුවර එක්වැම් ගෙයක රැඳුණු බවට වන සඳහනක් සමඟ ය. මූලාශ්‍රයවල මෙසේ සඳහන් වූව ද අනුරාධපුර රාජධානි අවධියෙන් පසු පොළොන්නරු රාජධානි අවධියේ දී පරාක්‍රමබාහු රජුගේ මුල් කාලීන ආරක්‍ෂිත ස්ථානයක් ලෙස පඬුවස්නුවර භාවිත කළ බව ද මූලාශ්‍රයවල සඳහන් වේ. මින් පසු ව පොළොන්නරු රාජධානිය බිඳවැටීමෙන් අනතුරු ව රාජධානි නිරිතදිගට සංක්‍රමණය විය. එම කාලයේ දී පාලකයින්ගේ වැඩි අවධානයක් යොමු වන්නේ වයඹ පළාතට ය. එ අනුව වයඹ පළාත මුල්කර ගනිමින්, දඹදෙනිය, යාපහුව, කුරුණෑගල යන රාජධානි තුනක් මෙම පලාතේ බිහිවීම දැකගැනීමට හැකි ය.

වයඹ පලාතේ ප්‍රධානතම ජල මූලාශ්‍රය දෙක ලෙස “දැදුරු ඔය” හා “මී ඔය” පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙම ගංගා නිමින දෙක අතර කලාපයේ පවත්නා පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන හා පුරාවිද්‍යාත්මක ස්මාරකවල වාස්තුවිද්‍යාත්මක විශේෂත්වයන් හා ඒවායෙහි නිර්මිත පරිසරය පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයෙන් සිදු කරනු ලැබේ. මෙහි දී මූලික වශයෙන් ස්මාරක හා ක්‍ෂේත්‍ර නිරීක්ෂණයන් තුළින් ඒවා හඳුනාගැනීම, ස්මාරක ක්‍ෂේත්‍රවල විශේෂත්වයන් වාර්තා කිරීම සඳහා ඡායාරූපකරණය, සැලසුම්කරණය, විශ්ලේෂණය ස්ථානගත වීම (GPS Location) සටහන් කිරීම ආදී කාර්යයන් රැසක් තුළින් ඉහත අරමුණු පර්යේෂණමය දත්ත ඇසුරු කර ගෙන මෙම අධ්‍යයනය සිදු කර තිබේ.

වයඹ පළාතේ දැදුරු ඔය සහ මී ඔය අතර කලාපයේ පුරාවිද්‍යාත්මක ස්මාරක ව්‍යාප්තිය

සිතියම අංක 05 මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මධ්‍ය මී ඔය පදනම් කරගත් ගවේෂණ කලාපයේ පුරාවිද්‍යා ස්ථාන දැක්වෙන සිතියම

1 - පෙත්මගයාය	2 - රිඳි විහාරය
3 - කොරොස්ස රජමහා විහාරය	4 - කඳුලව රජමහා විහාරය
5 - අරන්කැලේ පුරාවිද්‍යා ස්ථානය	6 - කෝම්බුව රජමහා විහාරය
7 - කසාගල රජමහා විහාරය	8 - හන්ගමුව රජමහා විහාරය
9 - නයින්දනාව රජමහා විහාරය	10 - මාලිගාතැන්න පුරාවිද්‍යා ස්ථානය
11 - කබල්ලැලෙන රජමහා විහාරය	12 - පෙතියාගල විහාරය
13 - නාගොල්ල රජමහා විහාරය	14 - නියදනාව රජමහා විහාරය
15 - වේරගල රජමහා විහාරය	16 - ඇඹෝගම විහාරය
17 - ඇඹෝගම ගිරි ලිපිය	18 - පින්වැව මෙගලිතික සුසාන
19 - යාපහුව පුරාවිද්‍යා ස්ථානය	20 - කයිකාවල රජමහා විහාරය
21 - හාතිගමුව රජමහා විහාරය	22 - පොල්පිතිගම මෙගලිතික සුසාන
23 - අන්ගමුගම රජමහා විහාරය	24 - ගුරුගොඩ පුරාවිද්‍යා ස්ථානය
25 - ඒරියාව ගිරි ලිපිය	26 - ඒරියාව ආරාණ්‍ය සේනාසනය
27 - ගල්බොක්ක ආරණ්‍ය සේනාසනය	28 - නාකොළගනේ රජමහා විහාරය
29 - තිඹිරියාය මෙගලිතික සුසාන	30 - සාලියරාජ ආරණ්‍ය සේනාසනය
31 - ධර්මරාජගල ආරණ්‍ය සේනාසනය	32 - දිවුල්ගනේ රජමහා විහාරය

01. රිදී විහාරය

ඓතිහාසික වටිනාකම් රැසක් සහිත රිදීවිහාර දැදුරු ඔය නිමිතයේ පිහිටා තිබේ. අන්තර් මධ්‍යම කලාපයට අයත් වන මෙම විහාර භූමියේ විහාර මන්දිර තුනක් දක්නට ලැබේ. එනම් වරකා වැළඳු විහාරය, මහා විහාරය හා ඉහළ විහාරයයි. මෙම විහාර මන්දිරවලින් මහා විහාර මන්දිරය හා ඉහළ විහාර මන්දිරය අනුරාධපුර යුගයේ දී ඉදිකරනු ලැබූ නමුත් (මව., xxvii: 35; ථූව.,: 99) පසු යුගවල දී ප්‍රතිසංස්කරණයට ලක් වී ඇත. රිදී විහාරයෙහි වාස්තුවිද්‍යාත්මක නිර්මාණකරණයේ සුවිශේෂී නිමැවුම් කිහිපයක් ම වෙයි. එහි ප්‍රධානතම නිර්මාණය ලෙස ආබද්ධ ව තැනූ ප්‍රධාන පිළිමගෙවල් දෙක පෙන්වාදිය හැකි ය. ස්වභාවික ලෙන පදනම් කර ගනිමින් තැනූ මේ පටිමාසර ලෙන් විහාර ගණයට අයත් වේ. ලෙන් බිත්තිය යා කරමින් තැනූ බිත්තිවලින් රිදී විහාරයේ විහාර ගෘහයයන් වෙන් වී ඇති අතර, අලංකාර සිතුවම් පන්තියකින් හා ප්‍රතිමා කිහිපයකින් ම විහාර අභ්‍යන්තරය සකස් වී ඇත. මෙම විහාරයෙහි තවත් සුවිශේෂී වාස්තු නිර්මාණයක් නම්, වරකා වැළඳු විහාරය යයි ප්‍රසිද්ධ විහාර ගෘහයයි. දිගින් මීටර් 9.25ක් හා පළලින් මීටර් 3.36ක් වන මෙය ගර්භය, අන්තරාලය හා මණ්ඩපය යන කොටස් තුනෙන් යුක්ත වේ. ඉහත පිළිවෙල අනුව බැලූ කල ඒවායේ පළල ප්‍රමාණයන් අඩු වෙමින් යන පරිදි නිර්මාණය කර තිබේ. තව ද මීටර් 12 ක් දිගින් හා මීටර් 7.8ක පළලින් යුතුව තැනූ ධර්මශාලාව මෑතක දී පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ. මේ හැරෙන්නට ප්‍රධාන ස්තූප දෙකක් හා ආවාස ගෙවල්වලින් යුතුව රිදී විහාරයේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක සැකැස්ම පිළියෙල වී ඇත.

රිදී විහාරයේ ප්‍රධාන ලෙනෙහි ඇද ඇති සියලු ම බිතුසිතුවම් මහනුවර අවධියේ පළමු වැනි විමලධර්මසූරිය රජුගෙන් පටන් ගෙන 1815 දී ශ්‍රී වික්‍රම රාජසිංහ රජුගෙන් අවසන් වන කාලපරිච්ඡේදයට අයත් වේ. මෙම සිතුවම්වල මානව රූප, සත්ත්ව රූප, මල්ලියකම්, නිරූඪ සත්ත්ව රූප හා ලියවැල් රටා දැකගත හැකි ය. සත්ත්වයින් ගෙන් සිංහයාට හා හංසයාට මුල්තැන දී ඇති අතර ගස් කොළන්වලින් බෝපත් හා ලියවැලට ද මල්වලින් නෙළුම් මලට ද මනාකල්පිත නිර්මාණයන් ගෙන් මකර, ගජසිංහ, නරසිංහ, සැරපෙන්දියා, හේරුණ්ඩ පක්‍ෂියා ආදීන් ට මුල්තැනක් ලබාදී ඇති බව දැක ගත හැකි ය. ශ්‍රී ලංකාවේ දැනට ඇති විශාලතම ඇත්දළුවලින් නිර්මාණය කරන ලද උළුවස්ස වනුයේ රිදී විහාරයේ විහාරගෙයට ඇතුල් වන දොරටුවට දකුණු පසින් සකස් කරන ලද ඇත් දළ උළුවස්සයි. මෙම කැටයම් අතර ඉතා සියුම් ලෙස අලංකරණය කරන ලද ලියවැල්, පලාපෙති, නලඟන රූප, සිංහ රූප ආදී කැටයම්වලින් යුක්ත වේ.

රිදී විහාරයේ දොරටු මණ්ඩප්ප කැටයම් අතර මුරගල් දෙකක් දැකගත හැකි ය. ඉන් එක් මුරගලක් දැනට උඩ විහාරය යැයි ව්‍යවහාර කරන පිළිමගෙයි දොරටුව අභියස පිහිටුවා ඇත. අනෙක් මුරගල සැරසුම්ගල නමින් හඳුන්වන ස්ථානයේ වෛතාස ඉදිරිපස පිහිටුවා ඇත. මෙම මුරගල් දෙකෙහි සංකේත අනුව පුන්කළස් හා නාග රූපයක් සහිත ව නිමවා ඇත. තනි කළුගලෙන් නිමවා ඇති මෙම මුරගල් පුරු ඇතහි කැටයම් තීරමණ ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය.

ස්තූපය -

ස්තූපය හෙවත් වෛත්‍ය බෞද්ධ ජනතාවගේ උද්දේශික, පාරිභෝගික, ශාරීරික යනුවෙන් හඳුන්වන කොටස් තුනෙන් ශාරීරික ගණයට ඇතුළත් වේ. ස්තූප යන්න සිංහලෙන් තුඹ හෝ තුබ යන්නේ ව්‍යවහර වන අතර එය පාලි භාෂාවෙන් ථූප යනුවෙන් ව්‍යවහර වේ (පරණවිතාන, 1964 : 01). ආගම් කර්තෘන් හෝ රජවරුන්ගේ දේහයන් මිහිදන් කර ඒවා ස්මරණය කිරීම සඳහා පොළොවෙන් ඉහළට ඉදිකළ තුඹ යන නිර්මාණය පසු කාලයක දී ක්‍රමෝපාය විකාශනයෙන් තුඹ, ථූප හෙවත් ස්තූප වන්නට ඇත. දැනට රිදී විහාරය සතු ස්තූප දෙකක් දැකිය හැකි ය. ඉන් එකක් සැරසුම් ගල නම් ස්ථානයේ පිහිටා තිබේ. අනෙක් ස්තූපය රිදී විහාරයේ උඩ විහාරයට දකුණු පසින් පිහිටුවා ඇත. සැරසුම් ගලෙහි පිහිටුවා ඇති ස්තූපය බුම්බුලාකාර හැඩයක් ගනී. එය අඩි 18 ක් පමණ වේදිකාවක් මත පිහිටුවා ඇති අතර 1993 දී පමණ නිදන් භොරුන්ගේ ග්‍රහණයට ලක්වූ ස්තූපයකි. උඩ විහාරයේ දකුණු පසින් ඇති ස්තූපය මහනුවර රාජධානි අවධියේ දී ඉදි වූවකි. පොළොව මට්ටමෙන් අඩි 4 ක් උස් වේදිකාවක් මත පිහිටුවා ඇති මෙම ස්තූපය අඩි 30 ක් පමණ උසින් යුත් සන්ධ්‍යාකාර හැඩයක් ගනී . දැනට ඇති විශාලත ම ගල්ලෙන වන පරුමක අභය නම් අයෙකු විසින් පූජා කරන ලද ලෙන තුළ මෙම ස්තූපය නිර්මාණය කර ඇත.

සදකඩපහණ -

ඉතාමත් දර්ශනීය පැහැදිලි සදකඩපහණක් රිදී විහාරයේ උඩ විහාරය නමින් දැනට හඳුන්වන පිළිමගෙයට පිවිසීමට ඇති දොරටුවේ පඩිපෙළ පාමුල නිමවා ඇත. අනුරාධපුර යුගයේ නෙළන ලද සදකඩපහන්වල ලක්ෂණවලට හාත්පසින් වෙනස් ආකාරයට නෙලා තිබේ. මෙම සදකඩපහණ දෙස අවධානය යොමු කිරීමේ දී එහි නෙලා ඇති සත්ත්ව රූප අතර ඇත්, අස්, ගව, සිංහ යන සත්ත්වයන් එකා පිටුපස එකා දිවයන අයුරින් කැටයම් නොකර එකා පිටුපස එකා සිටගෙන සිටින අයුරින් නිමවා විශේෂත්වයක් ලබා දී ඇත.

කොරවක් ගල් -

රිදී විහාරයේ දර්ශනීය කැටයම්වලින් අනූන කොරවක්ගල් දෙකක් දක්නට ලැබේ. මෙම කොරවක්ගල් දක්නට ඇත්තේ ඉහළ විහාරය යැයි දැනට හඳුන්වන පිළිමගෙයට පිවිසීමට ඇති පියගැටපෙළ දෙපසයි. පියගැටපෙළ දෙපස ඉහළ දෙකෙළවරේ මකර මුඛයකින් නිකුත් වන ඇත්සොඩ දෙකකි. මෙම ඇත්සොඩ දෙක සහිත කොරවක්ගල් දෙක දෙස එක් පසක සිට ඒ දෙස බලන්නෙකුට ඇතාගේ හිස සහිත ඇත්සොඩ ජීවමාන ස්වරූපයකින් නිම කිරීමට හෙළ කලාකරුවා දක්ෂ වී ඇත. ඉතා සියුම් කැටයම්වලින් නිර්මිත මෙම කොරවක්ගල් දෙක සඳහා යොදා ගෙන ඇති ඇත්සොඩ දෙකෙහි ජීවමාන ස්වරූපය තවත් තීව්‍ර වන්නේ ඇතාගේ ගෙලෙහි යොදා ඇති දම්වැල් යුගලයෙනි. අඩක් කැඩුණු එක් දළකින් නිර්මිත ඇත් මුහුණ ඉතා මට්ටම්වල ය. වම්පස කොරවක්ගලෙහි (ඇත්සොඩට) පහළින් යෝගීව වැඩ සිටිනා තාපස රුවකි. මොහුගේ කේෂ කලාපය මුදුන් කොට බැඳ ඇති අතර උඩ හා යටි රුවල ලැම තෙක් වැටී ඇත. ගෙලෙහි ඇට මාලයක් පැළඳ සිටී. උඩුකය නග්නය. එරම්භයා ගොතාගෙන වාඩි වී දෙ අත් දෙපසට එල්ලෙන සේ දණහිස මත අත්ල

රඳවා ගෙන සිටී. ඉදිරියට නෙරා ගිය උදරයකින් යුක්ත වූ තාපස රුවේ දකුණු පසින් මුවෙකු කැටයම් කර තිබේ. වම් පසින් ඇතෙකු ගසක අතු කඩන අයුරු දක්වා තිබේ. එපමණක් නොව එහි පසෙක දුණුවායෙක් ගසට මුවා වී මුවාට හියකින් විදීමට සැරසෙන අයුරු අපුරුවට නිමවා ඇත. මෙම කොරවක්ගල් යුගලයෙහි දෙපස ඇති ඇත් හිස් දෙකෙහි ම ඇත් හිස් හොඳන් ඔපමට්ටම් කර ඇත. කොරවක්ගල් දෙකෙහි ම ඇත් හිස් දෙකෙළවරේ දෙපසට මුහුණලා සිටින හේරුණ්ඩ පක්ෂීන් දෙදෙනෙකුගේ රුව ද අලංකාර අයුරින් නිමවා ඇත. මෙම කොරවක්ගල් දෙකට අමතර ව මහා විහාර මන්දිරයට ඇතුළු වන පියගැටපෙළ දෙපස හා වරකා වැළඳ විහාරය ඉදිරිපිට ද කොරවක්ගල් පිහිටා ඇත. එහෙත් ඉහත සඳහන් කරන ලද කොරවක්ගල් මෙන් නොව මෙම දෙතැනෙහිම ඇති කොරවක්ගල් කැටයමින් තොර එතරම් මට්ටම්වූ නොවූ ඒවා ය.

ක්‍රිස්තු වර්තය ඇතුළත් පිඟන් ගඩොල් -

ලෝකයේ බෞද්ධ සිද්ධස්ථානයක අන්‍ය ආගමික තොරතුරු ඇතුළත් වෙන කිසියම් ස්ථානයක් වේ නම් ඒ රිදී විහාරයේ පමණි. රිදී විහාර ලෙන තුළ නිමවා ඇති සැතපෙන බුද්ධ ප්‍රතිමාව ඉදිරිපස මලසුනේ ක්‍රිස්තුස් වහන්සේගේ සම්පූර්ණ ජීවිත කතා ප්‍රවෘත්තිය ඇතුළත් පින්තාරු කරන ලද පිඟන් ගඩොල් කිහිපයකි. ගණනින් හැට හතකි. මේ සියල්ලක ම ක්‍රිස්තුස් වහන්සේගේ කුමාර අවධියේ සිට ජීවිතයේ වැදගත් අවස්ථා වික්‍රයට නඟා ඇත. ඕලන්ද පාලන සමයට අයත් මෙම සිතුවම් සහිත පිඟන් ගඩොල් ඕලන්ද තානාපතිවරයෙකු විසින් එකල රිදී විහාරයේ වැඩ සිටි නායක හිමියන් වහන්සේට කරන ලද පරිත්‍යාගයක් බව සඳහන් වේ. මෙහි විශේෂත්වය වන්නේ මෙම පිඟන් ගඩොල් මලසුනේ සවිකර ඇත්තේ ක්‍රිස්තුස් වහන්සේගේ ජීවිත කතාව මුල සිට අගට හෝ අග සිට මුලට නොවේ. සියල්ල අපිළිවෙලකට සවි කොට තිබෙන අතර මේ තුළින් බුදුරජානන් වහන්සේට හෝ ක්‍රිස්තුස් වහන්සේට කිසිදු අගෞරවයක් නොවන පරිදි සකසා තිබීම විශේෂ ලක්ෂණයකි .

ගල් ලෙන් -

රිදී විහාරය ආසන්න ව ගල් ලෙන් විශාල සංඛ්‍යාවක් පිහිටා ඇත. විහාරයට නැගෙනහිරින් උතුරින් හා දකුණු දිගින් පිහිටා ඇති මෙම ගල් ලෙන්වලින් වැඩි ප්‍රමාණයක ක්‍රි.පූ. තෙ වැනි ශත වර්ෂයට පසු භාගයට අයත් අක්ෂරවලින් සමන්විත ය. මෙම සියලු ගල්ලෙන් පරික්ෂා කිරීමෙන් ලොකු කුඩා වශයෙන් මෙන් ම දිග පළලින් හා උසින් ද වෙනස්කම් දක්වන බව හඳුනාගන්නා ලදී. මෙම විහාරස්ථානයේ ලෙන් ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ සලකා ඒවා අංකනය කර තිබේ. ඒ අනුව අංක 01 ලෙන ලෙස හඳුන්වා ඇත්තේ දැනට රිදී විහාරය ප්‍රධාන විහාරය හා උඩ විහාරය හා පිහිටා ඇති ගල් ලෙනයි. මෙම ලෙන වඩාත් විශාලත්වයෙන් යුත් ලෙනක් බැවින් විහාර ගෙවල් දෙකක් හා ස්තූපයක් ද මෙම ලෙන තුළ පිහිටුවා ඇත. මෙම ලෙනෙහි උතුරු පසට අඩි 30 ක් පමණ ඉහළින් කොටා ඇති කටාරයට පහලින් "පරුමක අභය ලෙන" වශයෙන් බ්‍රාහ්මී අක්ෂර දක්නට ලැබේ. මෙම ගල් පර්වත උසින් අඩි 100 ක් පමණ වුවත් ලෙන් උස පොළෝ මට්ටමේ සිට අඩි 12ක ප්‍රමාණයක් හා ලෙනෙහි දකුණු පස උසින් අඩි 22 ක් පමණ වේ. පළල අඩි 150 ක් පමණ වන මෙම ගල් ලෙන තුළ දැනට ප්‍රධාන විහාර ගෙවල් දෙක ම පිහිටුවා ඇත. අංක 2 ලෙන ලෙන රිදී විහාරයේ උඩ විහාරයට

දකුණු පසින් පිහිටා ඇත. මෙම ලෙන උසින් අඩි 10 ක් හා පළලින් අඩි 12 ක් පමණ වන අතර කිසිදු කටාරයක් දක්නට නොමැත. මෙම ලෙන තුළට කලක් තිස්සේ ජලය ඇතුළු වී ඇති බැවින් පසු කලක දී කවුරුන් විසින් හෝ තාවකාලික ව පරිහරණය කර ඇති බවට උපකල්පනය කළ හැකි ය. දැනට ආවාස ගෙයට දකුණු පසින් පිහිටි අංක 3 ලෙන උසින් අඩි 12 ක් පමණ වන අතර පළලින් අඩි 16ක් පමණ වේ. පසු කලෙක දී මෙහි කළුගලෙන් මැටි මිශ්‍ර ව සාදන ලද ගල් බිත්තියක් දක්නට ලැබේ. මෙහි ඉතාමත් ගැඹුරට කටාරය කොටා ඇති බව පැහැදිලි වන අතර එයට පහළින් “ධම්ම රක්ෂිත තෙරස මන පදස ලෙන” යනුවෙන් බ්‍රාහ්මී අක්ෂරවලින් ලියා ඇති ලිපියක් දක්නට ඇත. මෙම ලෙන ද පසු කලක මිනිස් ක්‍රියාකාරකම්වලට ලක් වී ඇති බව පැහැදිලිව දක්නට ලැබේ. අංක 4 ලෙන පිහිටා ඇත්තේ සැරසුම්ගල පාමුල ය. මෙම ස්ථානයේ නැගෙනහිර දෙසට මුහුණලා සිටින සේ මෙම ලෙන පිහිටා ඇති අතර එය ලෙන උසින් අඩි 12 ක් පමණ ද දිගින් අඩි 22 ක් පමණ වේ. මෙම ලෙනෙහි හරි මැදින් මැටි මිශ්‍රිත කළුගල බිත්තියක් බැඳ තිබේ. මෙම බිත්තියෙන් එකම ලෙන කොටස් දෙකකට වෙන් කර ඇත. එම ලෙන ද පසු කාලයක දී නිධන් සොරුන් විසින් හාරා අවුස්සා ගිනි අවුළුවා ඇති සැටියක් පෙන්වයි. අංක 5 ගල්ලෙන දැනට සැරසුම්ගල නම් ගල් තලාවට පිවිසෙන පඩිපෙළෙහි මීටර් 50 ක් පමණ ගිය තැන උතුරු පසින් පිහිටා ඇත. මෙහි උස අඩි 30 කි. දිගින් අඩි 26 කි. මෙම ලෙනෙහි ක්‍රි.පූ. යුගයට අයත් ලිපියක් කොටා ඇත. අංක 6 ලෙන සැරසුම්ගලට උතුරු දෙසින් මීටර් 100 ක් පමණ පහළට බැස නැවත තවත් මීටර් 125 ක් පමණ කඳු මුදුණට නැග්ග පසු හමුවේ. මෙම ලෙන ආශ්‍රිත ව තවත් ලෙන් කිහිපයක් ම දැකගත හැකි වේ. මෙම ලෙන්වලින් වැඩි ලෙන් ප්‍රමාණයක කටාර කොටා ඇත. බ්‍රාහ්මී ලිපි ද දැකගත හැකි වේ. අංක 6 ලෙනෙහි උස අඩි 40 ක් පමණ වන අතර අඩි 30 ක් පමණ දිගින් යුක්ත අංක 7 ලෙන ද අංක 6 ලෙන ට සමීප ව පිහිටා ඇත. කටාර කොටා ඇති අතර කටාරයට යටින් බ්‍රාහ්මී ලිපි දැකිය හැකි ය. මෙම ලෙන දිගින් අඩි 08 ක් වන අතර පළලින් අඩි 8 හය හමාරක් පමණ වේ. අංක 8 ලෙන පිහිටා ඇත්තේ රිදී විහාරයට දකුණු පසින් ය. මෙම ස්ථානයට යාම තරමක් දුෂ්කරය. සැරසුම්ගල නම් ප්‍රදේශයට උතුරු දෙසින් පිහිටි මෙම ලෙන ඉතා විශාල ය. දිගින් අඩි 60 ක් පමණ වන අතර පළලින් අඩි 14 ක් පමණ වේ. අංක 9 ලෙන අංක 8 ලෙන ට සමීප ව පිහිටා ඇත. මෙම ලෙන

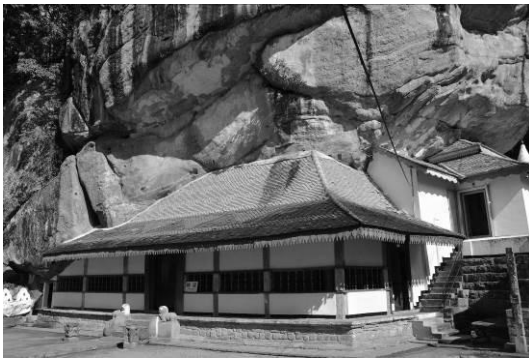
උසින් අඩි 28 ක් පමණ වන අතර පහළින් අඩි 20 ක් පමණ වේ. මෙම ප්‍රදේශය කඳු මුදුන් සහිත ප්‍රදේශයක් බැවින් කඳු මුදුනේ ලෙන් 16 ක් පමණ තිබෙන අතර එයින් 06 ක පමණ කටාර කොටා ඇත. රිදී විහාරයේ දක්නට ඇති සෙල්ලිපි අතර පරුමක අභයහ ලෙනෙ අටෙය කටෙ, පරුමක අභය ජභයහ ලෙනෙ, පරුමක උති සුමනහ ලෙනෙ, ගපති සුමන ලෙනෙ බත දතහ, දමරකිත තෙරස මනපදසන, පරුමක පුන පරුමක තිසහ ලෙනෙ සගස, බත පුසුසදෙවහ ලෙනෙ සගස, උපසක රෙටස ලෙනෙ සගස දිනෙ යනුවෙන් සඳහන් වන සෙල්ලිපි රිදී විහාරයේ තිබේ (*lc. vol. I : No. 890 - 893d*).

ජායාරූප අංක 01
රිදී විහාර සඳකඩ පහන

ජායාරූප අංක 02
රිදී විහාරයේ අලංකාර කොරවක්ගලක්

ජායාරූප අංක 03
රිදී විහාරයේ ප්‍රධාන විහාර ගෙය

ජායාරූප අංක 04
විහාරගෙයට ආබද්ධ ලෙනෙහි වූ ස්තූපය

ජායාරූප අංක 05
රිදී විහාරයේ සංරක්ෂිත ධර්මශාලාව

ජායාරූප අංක 06
අංක 4 ලෙනෙහි වූ පර්වාර බිත්ති

ජායාරූප අංක 07
රිදී විහාරයේ ප්‍රධාන විහාර ගෙයට ඉදිරිපසින් ලෙනෙහි පවත්නා පැරණි චිත්‍ර සටහන්

02. රම්බොඩගල්ල, හේනිගොඩ - පෙත්මංයාය ලෙන් විහාරය

මධ්‍ය දැදුරු ඔය නිම්නයේ පිහිටා ඇති රම්බොඩගල්ල පෙත්මංයාය ලෙන් විහාරය මුල් ඓතිහාසික අවධියේ නිර්මාණය කරන ලද ලෙන් ආරාමයකි. රිදී විහාරය පසුකර රම්බොඩගල්ල දෙසට කි.මී. 3 ක් පමණ ගොස් රම්බොඩගල්ල ස්වරණගිරි විහාරය පසුකර මී. 500 ක් පමණ ගොස් වමට හැරී තවත් කි.මී. 2ක් පමණ ගිය තැන රම්බොඩගල්ල, හේනිගොඩ ග්‍රාමයේ පෙත්මං යාය හෙවත් වෙහෙර ගොඩැල්ල නම් ස්ථානයේ ස්වභාවික කුඩා පර්වතයක් පදනම් කරගත් ලෙන් සංකීර්ණය වෙත ප්‍රවේශ විය හැකි ය. කටාර කෙටු ලෙන් විහාර මෙහි වන අතර, එක් ලෙනක ලෙන් ලිපි 5ක් දැක ගත හැකි ය. මුල් ඓතිහාසික අවධියේ මෙම ලෙන් තුළ හිඤ්ඤන් වහන්සේලා වැඩවාසය කරන්නට ඇති අතර, ඉතා මෑත කාලයේදීත් හිඤ්ඤන් වහන්සේලා මෙහි වැඩවාසය කළ බව ගම්වාසීන් පවසයි. නමුත් වර්තමානය වන විට සාමාන්‍ය ජනතාවගෙන් වඩාත් දුරස්ථ වනගත ප්‍රදේශයක් බවට මෙම ලෙන් පත්ව තිබේ. මෙහි දැකගත හැකි පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක අතර ලෙන් පද්ධතියට අමතර ව ගල් කැඩීමේ දී භාවිතයට ගන්නා ලද ගල් කටු සලකුණු (chesels marks) මෙන් ම ගලෙහි යම් යම් දේ සවිකිරීම සඳහා පිළියෙල කරන ලද සතරැස් ලෙස සැකසූ ගල් කොටු විවර හඳුනාගත හැකි ය. එම සාධකවලට අනුව ද දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ මෙම ස්ථානය බෞද්ධ හිඤ්ඤන් වහන්සේ පරිහරණය කර ඇති බව පෙනේ

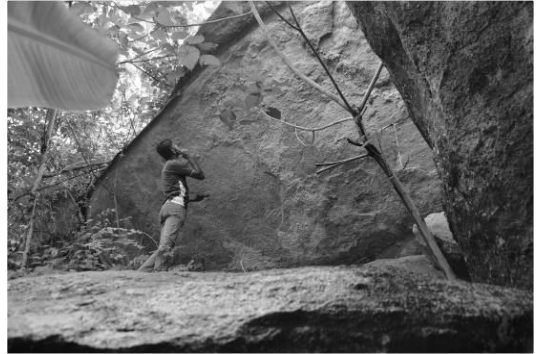
ණයාරූප අංක 08
කටාර සහිත දෙ වැනි ලෙන

ණයාරූප අංක 09
මෑතකාලීනව සකස් කරන ලද ආවාස ගොඩනැගිල්ල

ණයාරූප අංක 10
ලෙනෙහි ගලක වූ ගල් කටු සටහන්

ණයාරූප අංක 11
කටාර සහිත තෙ වැනි ලෙන

ණයාරූප අංක 12
පස් වැනි ලෙන හා එහි කටාරය

ණයාරූප අංක 13
කටාරයට පහළින් වූ ලෙන් ලිපියක්

ණයාරූප අංක 14 ලෙන් ආශ්‍රිත ව පවත්නා කොටු

03. රම්බොඩගල්ල ස්වර්ණගිරි විහාරය

රිදී විහාරය පසුකර රම්බොඩගල්ල දෙසට කි.මී. 3 ක් පමණ ගිය තැන මාර්ගයට ආසන්නයේ දකුණු රම්බොඩගල්ල ස්වර්ණගිරි විහාරය දැකගත හැකි ය. මහනුවර අවධියේ හෝ ඊට ආසන්න අවධියේ දී පිළිසකර කරන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි මෙම විහාරය ඊට පෙර අවධියක දී ඉදිකරන ලද්දකි. මෙහි පෞරාණික බව පෙන්වන ප්‍රධානතම ම පුරාවිද්‍යාත්මක ස්මාරක ලෙස මෙම විහාරයේ ස්තූපය ආසන්නයේ පවත්නා ශිලා ස්තම්භ සමූහය පෙන්වාදිය හැකි ය. එම ශිලා ස්තම්භ පැරණි ගොඩනැගිල්ලක සාධක විය යුතු නමුත් ස්තූපය ආසන්නයේ සකස් කර ඇත්තේ පසු අවධියක දී බව පෙනේ. මෙම විහාරස්ථානයේ ශිලා ස්තම්භ සමූහයට අමතර ව ප්‍රධාන වාස්තුවිද්‍යාත්මක අංග ලෙස, ධර්මශාලාව, පිළිමගෙය, බෝධිය, ස්තූපය යනාදිය පවතින බව පෙන්වාදිය හැකි වේ.

ඡායාරූප අංක 15
ස්වර්ණගිරි විහාරයේ විහාරගෙය හා ඊට ආබද්ධ ධර්මශාලාව

ධර්මශාලාව සඳහා ප්‍රවේශ දොරටු දෙකක් දැකගත හැකි අතර, එය කොට බිත්තියකින් තුන් පැත්තකින් ආවරණය කර තිබේ. එක් පැත්තකට ශිලා ස්තම්භ හතර බැගින් ස්තම්භ 12 මත එහි වහලය සකස් කර තිබේ. එහි මධ්‍ය කොටසෙහි උසින් වැඩි ශිලා ස්තම්භ හතරකින් මධ්‍ය වහලය තරමක් උස්කර තනා තිබේ. පට්ඨාසරය ධර්මශාලාවට ම බද්ධ ව පවත්නා බැවින් එක් බිත්තියක් නිරන්තරයෙන් පට්ඨාසරයේ බිත්තියක් බවට ද පත් ව තිබේ. මෙම පිළිමගෙය ධර්ම ශාලාවට බද්ධ ව පවත්නා හෙයින් පිටතින් වූ සිතුවම් ධර්ම ශාලාවෙහි බිත්තියක අභ්‍යන්තර සිතුවම් ලෙස දිස්වේ. මෙම සිතුවම් එම්. සාර්ලිස් විසින්

විහාරස්ථානවල අදින ලද සිතුවම්වලට බෙහෙවින් සමානය ය. පිළිමගෙය ප්‍රදක්ෂණා පටයකින් හා ගර්භගෘහයකින් සමන්විත වන අතර, ගර්භගෘහයේ ප්‍රධාන හිඳි බුදුරුව පද්මාසනයක් මත වැඩ හිඳියි. එය තරමක් මෑතකාලීන නිර්මාණයකි. පිළිමගේ පාදමට පිටතින් ශිලාමය නිමැවුමකි. එය ඉංග්‍රීසි අවධියේ ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීමේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක ලක්ෂණවලින් යුක්ත ය. රම්බොඩගල්ල විහාරයේ බෝධිය තරමක් පැරණි වුවකි. එසේ ම ස්තූපය මෑතක දී ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලද්දක් වුව ද තරමක් පැරණි ඉදිකිරීමක් බව පෙනේ.

ඡායාරූප අංක 16
ධර්ම ශාලාවෙහි මධ්‍යභාගයෙහි
වහලය

ඡායාරූප අංක 17
විහාරගේ හි පාදම ශිලාමය පදනමක් ලෙස
තැනීම

ඡායාරූප අංක 18
විහාරගේ හි ප්‍රධාන බුද්ධ රූපය

ඡායාරූප අංක 19
විහාරගේ බිත්තියේ ඇඳි සිතුවම්

ජායාරූප අංක 20
ස්වර්ණගිරි විහාරයේ ස්තූපය හා ඊට පරිබාහිර ශිලා ස්ථම්භ සමූහය

04. කොරොස්ස රජමහා විහාරය

කොරොස්ස රජමහා විහාරය කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ ඇති සුවිශේෂී රාජමහා විහාරයකි. අනුරාධපුර රාජධානි අවධිය දක්වා ඇත අතීතයක් ඇති මෙම විහාරස්ථානයේ බොහොමයක් නව ඉදිකිරීම් පැවතිය ද ඉතා පැරණි සාධක විනාශයට පත් වී නොමැත. පර්වතයක් පාදක කර ගනිමින් නිර්මාණය වී ඇති විහාරස්ථානයෙහි බොහෝ දෙනෙකුගේ අවධානය යොමු වන්නේ නව ඉදිකිරීම් සඳහා ය. පර්වත මස්තකයේ ඇති දැවැන්ත හිඳි බුද්ධ ප්‍රතිමාව මෙහි දී වැඩි ආකර්ෂණයකට ලක් වේ. ස්ථානයේ පෞරාණික සාධක අතර, මහනුවර අවධියේ නිර්මාණය කරන ලදැයි සැලකෙන පිළිමගෙය, අනුරාධපුර අවධියට අයත් සිරිපතුල ගල්, පර්වත මස්තකයේ පවත්නා වහරළ ලිපි¹ සමූහය පෙන්වාදිය හැකි ය. ධර්මශාලාව තරමක් පැරණි වුව ද එහි නූතන ලක්ෂණ ගැබ්ව තිබේ.

මෙම විහාරස්ථානයෙහි පුරාවිද්‍යාත්මක වැදගත්කම ප්‍රකට කෙරෙන ප්‍රධානතම ම වාස්තුවිද්‍යාත්මක නිර්මාණය ලෙස සැලකෙන පිළිමගෙය ලෙනකට බද්ධ ව තැනුවකි. නොඑසේ නම් එය ලෙන් විහාරයකි. මෙය කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජ දවස නිර්මාණය කරන ලද බවට ප්‍රකාශයක් ආසන්නයෙහි ප්‍රදර්ශනය කර තිබේ. එහි ප්‍රවේශයෙහි පිටත බිත්තියේ දෙපසින් ද්වාර පාලක රූප දෙකක් හා මධ්‍යයේ මකර රූපයක් දැකගත හැකි ය. එමෙන් ම පිටත බිත්තියේ මහනුවර අවධියේ සිතුවම් ද ඇඳ තිබේ. තරමක් විශාල බිත්ති සහිත ව පිළිමගෙය සකස් කර තිබේ.

¹ මෙහි එක් ලිපියක් විශේෂ වන්නේ එහි ලිපියට ආසන්නයේ සුනඛයෙකුගේ රූපය සටහන් කර ඇති බැවිනි. පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව විසින් මෙහි ඇතැම් ලිපි සඳහා ආවරණ පිළියෙල කර, විස්තර පුවරු ද සවිකර ඇතත් ඇතැම් ඒවා එසේ නොමැත.

ඡායාරූප අංක 21
කොරොස්ස රජමහා විහාරයේ පැරණි ලෙන් විහාර ගෙය

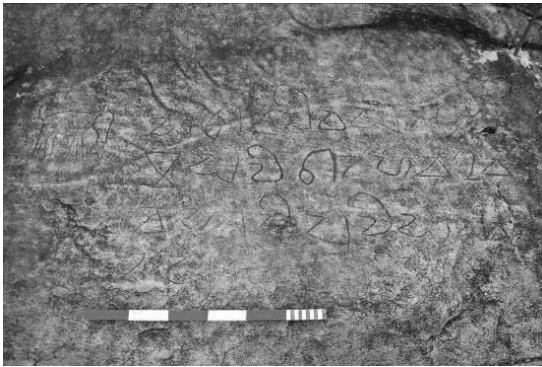
ඡායාරූප අංක 22
පැරණි ලෙන් විහාරයේහි ඉදිපිපස බිත්තිය

ඡායාරූප අංක 23
පර්වත මස්තකයේ ඇති සිරිපකුල් යුග්මයක්

ඡායාරූප අංක 24
අළුතින් ඉදිකළ ධර්මශාලාව

ඡායාරූප අංක 25
සුනඛ රූපය සහිත වහරළ ලිපිය

ඡායාරූප අංක 26
ප්‍රවේශ ද්වාරයකට යෙදූ පැරණි පාඨිකාවක්

05. කඳුලව මැදිරිය රජමහා විහාරය

කුරුණෑගල මඩගල්ල ප්‍රධාන මාර්ගයේ ඉබ්බාගමුව මංසන්ධියෙන් වමට හැරී පැමිණෙන විට කඳුලව මංසන්ධිය හමු වේ. එයින් වමට හැරී මීටර් 100ක් පමණ ගිය තැන කඳුලව මැදිරිය පුරාණ රජමහා විහාරය වෙත ප්‍රවේශ විය හැකි ය. පර්වතයක් පාදක කර ගනිමින් තැනූ මෙම විහාරස්ථානය ද අනුරාධපුර මුල් භාගයට අයත් වූවකි. විහාරස්ථානයෙහි පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක වර්තමානය වන විට ස්වල්ප ප්‍රමාණයකට සීමා වී පැවතිය ද අතීතයේ දී බොහෝ තොරතුරු ප්‍රමාණයක් මෙම ස්ථානය තුළ පවතින්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි සාධක විහාර භූමියෙන් හඳුනාගත හැකි ය. ප්‍රධාන වශයෙන් මාලක දෙකක් සහිත ව නිර්මාණය කර ඇති විහාරයෙහි පහළ මාලයෙහි ඇත්තේ ධර්මශාලාවයි. ඉහළ මාලයේ ලෙන් විහාරය දැකගත හැකි වේ. මෙම මාලක දෙක වෙන් කිරීම සඳහා පැරණි කාලයේ පටන් යෙදූ ශිලාමය පියගැට පෙළක් දැකගත හැකි ය. දැනට ඉතිරි ව ඇති පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක පිළිබඳ ව විමසීමේ දී ප්‍රධාන වශයෙන් දැකිය හැකි වන්නේ ලෙන් විහාරයයි. ඊට අමතර ව විහාර භූමිය තුළ පැරණි යන්ත්‍රගලක් (ගර්භපාත්‍රයක්) ද දැකගත හැකි ය. යන්ත්‍රගලක් පැවතීමෙන් එම විහාරයේ බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් සහිත ප්‍රතිමා ගෘහයක් අතීතයේ පැවති බව ඉන් ගම්‍ය වේ. නමුත් ඒ සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු පෙන්වාදිය හැකි තොරතුරු ප්‍රමාණය ඉතා අල්ප ය. යන්ත්‍රගලේ බොහෝ දුරට මෙය හිටි බුද්ධ ප්‍රතිමාවක්

සඳහා යෙදූ යන්ත්‍ර ගලක් වීමේ වැඩි ඉඩකඩක් පවතී. සෙසු බොහොමයක් ගොඩනැගිලි මෑත කාලීනව පිළියෙල කරන ලද ඒවා වෙයි. ලෙන් විහාරය ද මෑතකාලීන ව ප්‍රතිසංස්කරණ කටයුතු සිදුකර ඇතත්, කටාර කෙටු විශාල ලෙන පදනම් කරගනිමින් එය නිර්මාණය කර තිබේ. එම ලෙන් විහාරයෙහි බුද්ධ ප්‍රතිමාව මෑතකාලීන බවක් පෙනේ. ප්‍රවේශ බිත්තියෙහි වූ කැටයම් රූකම් ආදිය පවා මෑතකාලීන බවක්ම විෂද කරයි. ලෙන් විහාරය ආසන්නතරයේ බිත්තිවල සිතුවම් පවා මෑතකාලීන නිර්මාණයන් බව නිර්ණය කළ හැකි ය. කෙසේ නමුත් ව්‍යවහාරයට අනුව මෙම විහාර සංකීර්ණය ද කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජු විසින් ප්‍රතිසංස්කරණ කටයුතු සිදුකරවා තිබේ. ලෙන් ලිපි ගණනාවක් ද හඳුනා ගත හැකි අතර, ඒවායින් අනුරාධපුර අවධියේ පටන් මෙම විහාර සංකීර්ණය භාවිතයෙහි පැවති බව තහවුරු කරයි.

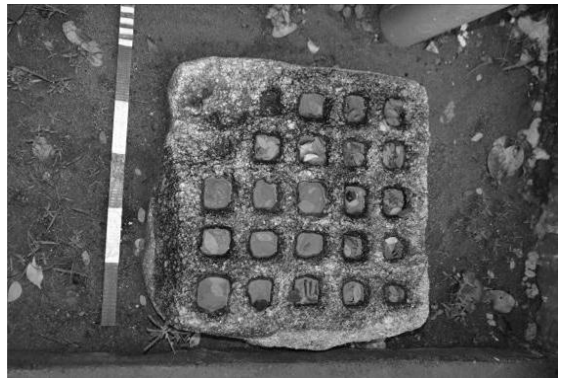
ඡායාරූප අංක 27
ඉහළ මණ්ඩපයේ ඇති ලෙන් විහාරගෙය

ඡායාරූප අංක 28
ලෙන් විහාර ගේ හි ප්‍රවේශ ද්වාරය හා බිත්තිය

ඡායාරූප අංක 29
ඉහළ මණ්ඩපයේ ලෙන් විහාරය ආශ්‍රිත ලෙන් ලිපිය

ඡායාරූප අංක 30
විහාර භූමියේ දැකගත හැකි යන්ත්‍රගල

06. අරංකැලේ පුරාවිද්‍යා ස්ථානය

කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ හිරියාල හත්පත්තුවේ ඉබ්බාගමුව සිට මඩගල්ල මාර්ගයේ පස් වැනි සැතපුම් කණුව අසලින් වමට හැරී තවත් සැතපුම් තුනක් පමණ ගිය තැන අරංකැලේ පුරාවිද්‍යා ස්ථානයට ප්‍රවේශ විය හැකි ය. විශ්වීය ස්ථානගත වීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 07.64360 ද, නැගෙනහිර දේශාංශ 080.41710 තුළ මෙම පුරාවිද්‍යා ස්ථානය ස්ථානගත වේ. පධානසර සම්පදායට අයත් ඉතා සුවිශේෂී ආරාම සංකීර්ණයක් ලෙස මෙම පුරාවිද්‍යා ස්ථානය පෙන්වාදිය හැකි වේ. 1922 වර්ෂයේ දී පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව මෙහි අක්කර 60 ක භූමිය තහනම් ඉඩමක් වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත්කර තිබේ. මූලාශ්‍රයවල ආරක්ෂා, පධානසර ශිලා ලිපිවල පියංගල් ලෙස ද දක්වා ඇති මෙම විහාරාරාම විශේෂය හඳුන්වා ඇති අතර විද්වතුන් විසින් ද්විත්ත්ව වේදිකා ගොඩනැගිලි හා වනවාස ආරාම ලෙස ද මෙම ආරාම විශේෂය හඳුන්වා තිබේ. මෙම විහාරවල ආරම්භය මහාවිහාර ඇසුරින් හඳුනාගත හැකි වුවද ක්‍රි ව 6- 8 සියවස්වල එහි උපරිම වර්ධනය සිදු වී තිබේ. බටහිරාරාමය, කිරළාගල, තන්ත්‍රිමලේ, අභයගිරිය සුදස්සන පධානසරය, රිටිගල, නාගොල්ල, මාළිගා ගොඩැල්ල, වෙහෙරබැදිගල ආදී ස්ථාන ගණනාවක ක පමණ මෙවැනි සම්ප්‍රදායේ විහාර හඳුනාගත හැකි ය. පණණසාලා හෙවත් කොළ සෙවිලි කළ පැල් භාවිත කරනු ලැබූ හික්ෂුන් තාර්කික බුද්ධියට නැමුරුව වනාසන්නයේ තිබූ මෙවැනි ආරාමවල වාසය කර තිබේ. මෙම ආරාම විශේෂය මුලින් ම සොයාගනු ලැබූ එච්.සී.පී. බෙල් ද්විත්ත්ව වේදිකා ගොඩනැගිලි ලෙස ඒවා හඳුන්වන ලදී 1924 දී හොකාර්ට් විසින් පරිපූර්ණ ලෙස අනුරාධපුර බටහිරාරාමය වාර්තාගත කරන ලද අතර මෙම විහාර විශේෂය පිළිබඳ ව 1974 දී සේනක බණ්ඩාරණායක හා 1995 දී ගාමිණී විජේසූරිය විසින් ද අධ්‍යයනය කර තිබේ.

ජන්තාසරය -

අරංකැලේ පධානසර පරිශ්‍රයෙහි ඇති ප්‍රධාන ස්මාරකයක් වශයෙන් ජන්තාසරය පෙන්වාදිය හැකි ය. අඩි 63 ක් දිගින් ද, අඩි 47ක් පළලින් ද යුතු මෙම ගොඩනැගිල්ල හික්ෂුන් වහන්සේලා සඳහා උණුපැන් ස්නානය සකස් කර තිබේ. බටහිර දෙසට ප්‍රධාන ද්වාරය තැබූ මෙම ජන්තාසරයේ මධ්‍යයේ වූ බේසමක් ලෙස නිර්මාණය කර ඇති චතුරස්‍රාකාර කොටසක ස්නානය සඳහා සකස් කර ඇති කොටස වේ. එය එක් පසකට තරමක් ඇලව පිහිටන අතර එහි පහළ කෙළවරින් අපිරිසිදු ජලය පිට කිරීම සඳහා උමං මගක් තනා තිබේ. මෙම බේසම වත් කොටුවෙහි විශේෂත්ව නම් පතුල ශිලාමය නිමාවක් සහිත ව සකසා තිබීම වැදගත් වේ. ජන්තාසරයේ වාස්තුවිද්‍යා ලක්ෂණ විමර්ශනය කිරීමේ දී එහි අභ්‍යන්තරය තුළ කාමරවලට බෙදූ ලක්ෂණ හඳුනාගත හැකි ය. බොහෝ දුරට මෙවැනි ස්ථාන හුමාලය ඇඟ වැද්දීම සඳහා හෝ බෙහෙත් ඇඟ ගැල්වීම සඳහා සංවෘත ගෙඩිගේ ස්වභාවයෙන් සකස් කර තිබෙන්නට ද ඇති බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. ඒ පිළිබඳ නිශ්චිත අදහසක් ඉදිරිපත් කළ නොහැක්කේ ඒ සඳහා ප්‍රමාණවත් සාධක එම ස්ථානයේ මේ වන විට ඉතිරි වී නොමැති බැවිනි. ජලය හා ජලය මිශ්‍ර බෙහෙත් වර්ග උණු කිරීම සඳහා යොදා ගත් ලිප් 24 ක් (කුඩා ලිප් 22ක් හා තරමක් විශාල ලිප් 2 ක්) වශයෙන් එක පෙළට නිර්මාණය කර තිබෙන ලිප් පෙළක් එහි දක්නට ලැබේ. මේවා නාන කොටුව වටා “L” අක්ෂරයේ හැඩයෙන් ජන්තාසර අභ්‍යන්තරයේ

නැගෙනහිර හා දකුණු දිශානුගතව ස්ථානගත කර තිබේ. බෙහෙත් වර්ග මෙන් ම වූර්ණ වර්ග අඹරා ගැනීම සඳහා භාවිතයට ගත් ඇඹරුම් ගල් 2 ක් ද ගල් කොටුවට උතුරු දෙසින් ස්ථානගත කර තිබෙනු හඳුනාගත හැකි ය. ඡන්තාසර ගොඩනැගිල්ල වටකොට තැනූ ප්‍රාකාරය මගින් එය වෙනම ඒකකයක් ලෙස සකස් කර ඇති බව පැහැදිලි වේ.

වංකමනසරය -

මෙම ආරාම පරිශ්‍රයෙහි දැකගත හැකි තවත් ඉතා වැදගත් ස්මාරකයක් නම් වංකමනසරයයි. වංකමනය යනු සක්මනයයි. සක්මන් මඵව සුලභ නමුත් සක්මන් ගෙය දුලභය. ගෙයක් වීමට නම් ඊට වහලයක් අවශ්‍යය. කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ දැකගත හැකි සුවිශේෂී සක්මන් ගෙයක් හෙවත් වංකමනයක් ලෙස මෙය පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙම වංකමනසරයෙහි උපරිභාගය පිලිබඳ හෝඩුවාවන් සපයා ගත නොහැකි නමුත් පාදමෙහි පවත්නා කණු සළකුණු හේතුවෙන් මෙය වංකමනසරයක් බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. මෙයට සමානතා ඇති වංකමනසරය මාලිගාතැන්න (බටුවත්තේ මාලිගාතැන්න) පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ද පිහිටා ඇති අතර මීට වඩා අලංකාර බවින් යුතු මණ්ඩපයක සහිත වංකමනසරයක් ලෙස එය හඳුනාගත හැකි වේ.

පෙන්මං -

අරංකැලේ පධාකසරයේ මධ්‍යගත ව උතුරු - දකුණු දිශානුගත ව විහිදී යන ප්‍රධාන පෙන්මග සෙසු සෑම ගොඩනැගිල්ලක්ම යා කරන ප්‍රධාන විටියක් බඳු ය. දෙපසින් ගල් බැම්ම යොදා මැදින් වැලි ඇතිරූ එය භූමියේ උස් පහත් ස්වභාවයන් අනුව පියගැට යොදා උස් පහත් කොට සකසා තිබේ. පෙන්මගෙහි ඇතැම් තැනෙක පවත්නා කවාකාර ස්වභාවය යම් භාවිතමය අගයකින් කරවූවක් විය හැකි නමුත් එම කාර්යය කුමක් දැයි නිශ්චිත නොවේ. වංකමනසරය ආසන්නයේ වක්‍රාකාර පෙන්මගක් ඇති අතර එය සෞන්දර්යාත්මක අගයෙන් යුතු නිමැවුමකි. බොහෝ දුරට මෙම වක්‍රාකාර බව සඳහා භාවනා කිරීමේ ස්වභාවය අරමුණු කර මෙවැනි මාර්ගයක් තැනීමේ අවශ්‍යතාව හේතුවන්නට ඇති බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. විශේෂයෙන් ම පධානසරවාසී හිඤ්ඤත් වහන්සේලා නිරන්තරයෙන් භාවනානුයෝගී පරිසරයක කටයුතු කර තිබේ.

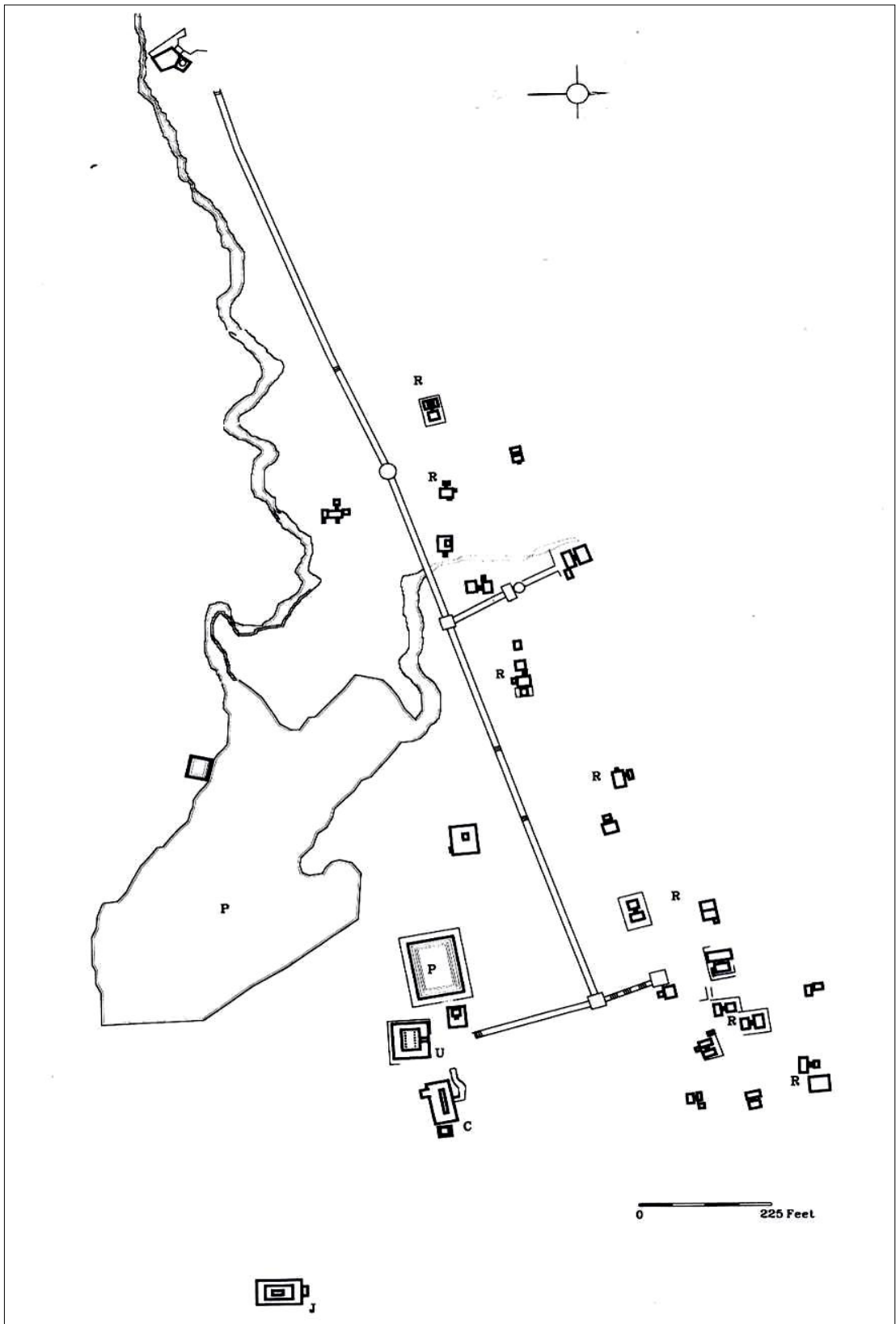
ද්විත්ව ගොඩනැගිලි -

එච්.සී.පී. බෙල් පෙන්වාදෙන ද්විත්ව වේදිකා ගොඩනැගිලි Double Platforme Buildings වශයෙන් ව්‍යවහර කරන පධානසර පරිශ්‍රයක ප්‍රධාන නිර්මාණ ලෙස මේවා හැඳින්විය හැකි ය. ශ්‍රී ලංකාවේ කවර ස්ථානයක මෙවන් පරිශ්‍රයක් විමර්ශනය කළ ද මෙවැනි ගොඩනැගිලි හඳුනාගත හැකි වේ. මේවායෙහි නියම ස්වභාවය නම් ගොඩනැගිලි දෙකක් පාලමකින් සම්බන්ධ කර තිබීමයි. අරන්කැලේ ආරාම සංකීර්ණයේ බටහිර දෙසින් පවත්නා පර්වත බැවුම පදනම් කර ගනිමින් ද්විත්ව වේදිකා වර්ගයේ ගොඩනැගිලි රාශියක් නිර්මාණය කර ඇති බව ගවේෂණයේ දී දැකගත හැකි විය. එහි බටහිර දෙසින් උතුරු කෙළවරෙහි එවන් එක් ද්විත්ව ගොඩනැගිල්ලක් දැනට පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව විසින් සංරක්ෂණය කර

තිබේ. මේ හැරෙන්නට පෙත්මගෙහි දකුණු දෙසින් එහි නැගෙනහිර අන්තයේ තවත් ත්‍රිත්ව ගොඩනැගිල්ලක් ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ. මේවායෙහි ස්වභාවය ද්විත්ව ගොඩනැගිලි වන නමුත් ඇතැම් තැනෙක එය ත්‍රිත්ව ගොඩනැගිලි ආකාරයෙන් ද නිමවා තිබේ. මෙම ගොඩනැගිල්ලේ ස්වභාවය නම් එක් මණ්ඩපයක් ගල් කණු දැකගත හැකි වුවත් අනෙක් මණ්ඩපය එසේ ගල් කණු නොමැතිව පුවරු යොදා සැකසූ බවට සාධක පැවතී.

වෙනත් ගොඩනැගිලි හා පොකුණු -

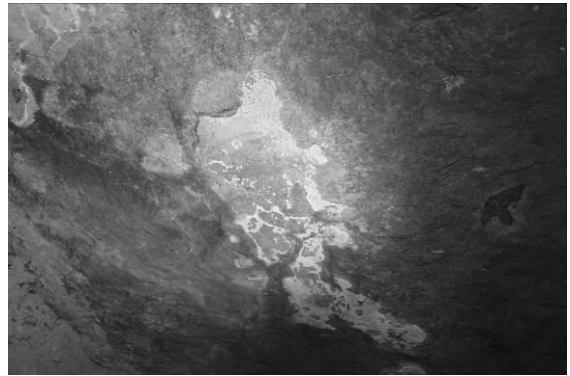
අරංකැලේ පුරාවිද්‍යා ස්ථානයෙහි වෙනත් ස්මාරක අතර, ලෙන් ආරාමය ප්‍රධාන තැනක් ගනී. පර්ශ්‍රයේ දකුණු සීමාවේ පිහිටි මෙම ලෙන ශිලාමය පුවරු යොදාගෙන ඒවා එකට පුරුද්දා ආවාස ගෙයක් පරිද්දෙන් සකස් කරගෙන තිබේ. එම ලෙනෙහි අභ්‍යන්තර ශිලාමය සිවිලිමෙහි සිතුවම් ඇඳ තිබූ බවට සාධක තවමත් ඉතිරි ව තිබෙන අතර ඒ ආසන්නයේ ම පොහොයගෙයක් දැකගත හැකි වේ. මෙහි විශේෂත්වය නම් දිය අගලක් මධ්‍යයේ පොහොයගෙය නිර්මාණය කර තිබීම ය. තව ද පොහොයගෙය මධ්‍යයේ ගල් කණු පැවතී බවට සාධක වශයෙන් ගල් කණු සළකුණු දැකගත හැකි ය. ඒ ආසන්නයේ ම පවත්නා සම්මුඛ ලෙන නමින් හැඳින්වෙන ගොඩනැගිල්ල තරමක් කුඩා ප්‍රමාණයේ ගොඩනැගිල්ලක් වන අතර මෙය සන්නිවේදන කුටිය ලෙස භාවිත වූ බව ව්‍යවහරයේ පවතී. ආරාමයෙහි කවර හිඤ්ඤන් කෙනෙක් වුව ද සම්බන්ධ කරගැනීම මෙම ලෙනෙහි දී සිදු වූ බවට විශ්වාසකරනු ලැබේ. මෙම ගොඩනැගිලි හැරෙන්නට අරංකැලේ ආරාම සංකීර්ණය තුළ බෝධිසරයක් හා පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලද පොකුණක් ද දැකගත හැකි වේ. අඩි 138 ක් දිගින් හා අඩි 107 ක් පළලින් යුක්ත ව අඩියක් තරම් උසට සකස් කරන ලද ගල් කුට්ටි එකිනෙක ඇතුළට පන්තා සිරස් ලෙස මෙම පොකුණ ඉදිකර ඇත්තේ මතුපිටින් විශාලව ද ඇතුළතින් කුඩාවට ද පෙනෙන ලෙස ය. වර්ෂා කාලයේ දී අරන්කැලේ ආසන්නයේ ඇති කන්දට ඇදහැලෙන ජල කඳ භාවිතයට ගනිමින් මෙම පොකුණ පුරවා අතිරික්ත ජලය ඉන් පහළ බිම් කරා ඇදී යාමට සලස්වා මනා ජල කළමනාකරණයක් සිදු කර තිබේ. මෙම පොකුණට නැගෙනහිර දෙසින් තවත් විශාල පොකුණක් දැකිය හැකි නමුත් මේවන විට එය ප්‍රතිසංස්කරණයට භාජනය කර නොමැත. සමස්තයක් වශයෙන් අරංකැලේ පුරාවිද්‍යා ස්ථානයෙහි බොහෝ පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක ඇති අතර, ඒවා කවර උපයෝගීතාවයන් වෙනුවෙන් භාවිත කරන ලද්දේ දැයි පැවසීම තරම් සාධක හඳුනාගැනීමට දුෂ්කර වේ. කෙසේ නමුත් මෙම ආරාම සංකීර්ණයේ ඇති ගොඩනැගිලිවල වඩාත් සිත්ගන්නා සුළු ස්වභාවය නම් කැටයම් රහිත විමය එහි බහුලව දැකිය හැක්කේ සුමට ලෙසින් සකස් කරන ලද බොරදම් පමණකි. එය පධානසර සම්ප්‍රදායේ විහාරවල සුවිශේෂත්වයක් ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙහි ගොඩනැගිලිවලට යොදා ඇති සඳකඩපහණ් ද කැටයම් රහිත ව නිර්මාණය කර ඇත්තේ පාඨිකාවක් ලෙසට ය. එහි දැකිය හැකි මුරගල්වල ද කැටයම් රහිත ය. නමුත් සෙල් පුවරු එකිනෙක පුරුද්දා ඇති ආකාරය දෙස බැලීමේ දී ඒ සඳහා උසස් තාක්ෂණික ක්‍රමයන් භාවිත කර තිබේ. කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ ස්වභාව සෞන්දර්යයෙන් අනූන පුරාවිද්‍යා ස්ථාන අතරින් අරංකැලේ ආරාමය සුවිශේෂී ස්ථානයක් හිමිවන ආරාමයක් බව පෙන්වාදිය හැකි ය.

සැලසුම් අංක 01 අරංකැලේ පුරාවිද්‍යා ස්ථානයෙහි ස්මාරක ව්‍යාප්තිය

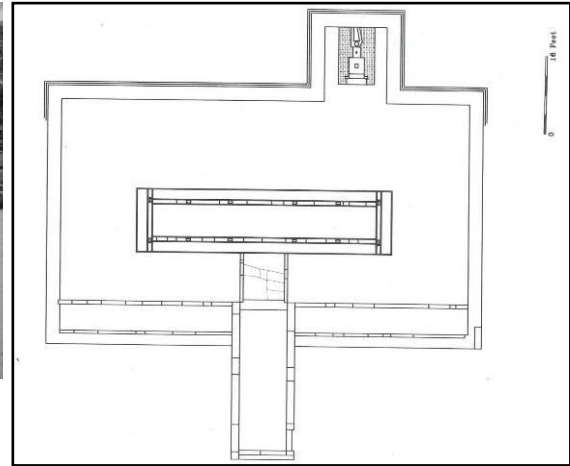
ජායාරූප අංක 31
පැරණි ලෙන් ආවාසයෙහි ඉදිරිපස

ජායාරූප අංක 32
පැරණි ලෙන් ආවාසයෙහි අභ්‍යන්තර සිවිලිමෙහි අදටත් දැකිය හැකි අති පැරණි චිත්‍ර සටහන්

ජායාරූප අංක 33 සහ සැලසුම් අංක 02
සංරක්ෂිත වංකමනසර ගොඩනැගිල්ලෙහි පාදම හා එහි බිම් සැලැස්ම

ජායාරූප අංක 34
සංරක්ෂිත ද්විත්ව වේදිකා ගොඩනැගිල්ල

ජායාරූප අංක 35
සංරක්ෂිත ජන්ථාසර ගොඩනැගිල්ල

ජායාරූප අංක 36
සංරක්ෂිත දැවැන්ත පොකුණ

ජායාරූප අංක 37
ආබද්ධ ත්‍රිත්ව ගොඩනැගිල්ලක එක් මණ්ඩපයක්
ටැම්පිට පුවරු මත නිර්මාණය කර ඇති
ආකාරය

ජායාරූප අංක 38
වංකමනසරය ආසන්නයේ ඇති වක්‍රාකාර
පෙත්මග

ජායාරූප අංක 39
ප්‍රධාන පෙත්මගෙන් බටහිර දෙස පර්වත
පෙදෙසෙහි පවත්නා ස්මාරක වෙත ප්‍රවේශ වීම
සඳහා සකසා ඇති පියගැටපෙළ

07. ඓතිහාසික කෝම්බුව රජමහා විහාරය -

මෙම විහාරස්ථානය පිහිටා ඇත්තේ ද ඉබ්බාගමුව - මඩගල්ල මාර්ගයේ ය. විශ්වීය ස්ථානගත වීම විමසීමේ දී උතුරු අක්ෂාංශ 07.66214 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 080.41874 අතර කලාපයේ ආරාම සංකීර්ණය ස්ථානගත වේ. ඉතා පැරණි ආරාම සංකීර්ණයක් වන මෙහි පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක අතර, පොහොය ගෙය, කටාර සහිත ලෙන් හතරක්, ලෙන්

විහාර දෙකක් දක්නට ලැබේ. පර්වතය වෙත ප්‍රවේශ වීම සඳහා තනා ඇති පෙත්මඟ ගලින් නිමකර ඇත. මෙම ආරාම සංකීර්ණයේ කොරවක් ගල්, කැටයම් රහිත මූරගල්, කැටයම් රහිත පාඨකා ආදී අලංකරණ අංග ද දැකගත හැකි ය. ඉතා විශාල භූමි ප්‍රදේශයක විහාරාරාමය ව්‍යාප්ත නොවුව ද විවිධත්වයෙන් යුතු සාධක රැසක් මෙම ආරාම පරිශ්‍රයෙන් හඳුනාගත හැකි වේ.

පොහොයගෙය -

මෙම ආරාම සංකීර්ණයේ දැකිය හැකි පොහොයගෙය එහි වාස්තුවිද්‍යාත්මක ලක්ෂණ අනුව අනුරාධපුර රාජධානි අවධියට අයත් නිර්මාණයක් විය හැකි බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. නිර්මාණශීලී ලෙස සකස් කරන ලද මෙහි ගොඩනැගිලි පාදම අනර්ඝ නිර්මාණයක් ලෙස පෙන්වා දිය හැකි ය. පාදමෙහි ඉහළින් සහ පහළින් බොරදම් සහිත ව නිර්මාණය කරන ලද මෙම ගොඩනැගිල්ලේ විසිතුරු බව පාදමෙන් ප්‍රකට කරයි. ප්‍රවේශයෙහි විසිතුරු කොරවක්ගල් යුග්මයක් හා පියගැට පෙළක් ද, කැටයම් රහිත අඩ සඳක හැඩය ගත් පාඨකාවක් ද වේ. කැටයම් රහිත මූරගල් යුග්මය ස්තම්භාකාර නිමැවුම් දෙකක් ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය. නමුත් ඒවායෙහි නියම ස්වභාවය හඳුනාගත නොහැකි ලෙස උපරිභාගය විනාශ වී තිබේ. සමස්ත ගොඩනැගිල්ල ශිලා ස්තම්භ පදනම් කරගත් බිත්තිවලින් යුතුව නිර්මාණය කර ඇති බවට ඉහළ නැගී ස්තම්භවල ශේෂිත කොටස් අනුව උපකල්පනය කළ හැකි ය.

ලෙන්, ලෙන් විහාර හා වෙනත් පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක -

මෙම විහාරස්ථානයෙහි කටාර කෙටු ලෙන් හතරක් හා ඊට අමතර ව කටාර රහිත ලෙන් දෙකක් හඳුනාගත හැකි ය. ලෙන් විහාර දෙකෙහි ඉදිරිපසින් බිත්ති බැඳ ආවරණය කර තිබේ. තරමක් පැරණි බිත්ති වන බැවින් ඒවායෙහි පිටත අලංකාරයන් සිදුකළ බවක් හඳුනාගත නොහැකි ය. තව ද එම ලෙන් ආශ්‍රිත ව කටාරයට යටින් පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලිපි දැකගත හැකි වේ. මෙහි දැකගත හැකි ශිලා ලිපි සෙන්රත් පරණවිතාන විසින් වාර්තා කර ඇති අතර එම ලිපිවල අන්තර්ගතය මඟින් ගමික, උපසික, පරුමක යන අභිදාන සහිත ජන කණ්ඩායම් ඒවා පූජාකරන තිබේ. එම පූර්ව බ්‍රාහ්මී අභිලේඛනවල සඳහන් තොරතරු අතර, ගමික තිසස ලෙනෙ සගස දිනෙ, උපසක තිසස ලෙනෙ සගස දිනෙ, පරුමක මහතිස්ස පුත වූඩ අයිමරහ ලෙනෙ අයිබර පවතහි (*Ic. vol. I : No. 966*) යනුවෙන් දැක්වා තිබේ.

විහාරස්ථානයේ ලෙන් හා ලෙන්විහාර වෙත ප්‍රවේශ වීම සඳහා පවත්නා පියගැටපෙළ ද, ඊට අනුබද්ධ මූරගල් කොරවක්ගල් මෙන් ම සඳකඩ පහණ ද පුරාවිද්‍යාත්මක අතින් වැදගත් නිර්මාණ වෙයි. සඳකඩ පහණ, මූරගල, කොරවක්ගල ආදිය යෙදීමේ ක්‍රම අනුපිළිවෙලට යොදා දොරටු මණ්ඩප කැටයම සකස් නොකළ අවස්ථා ද මෙම විහාර භූමියෙන් හඳුනාගත හැකි වේ. එනම්, කොරවක්ගලට පිටුපසින් වතුරසුාකාර පාදමක් යොදා ඊට ද පිටුපසින් මූරගල ස්ථානගත කළ අවස්ථා මෙම විහාර භූමියෙන් දැකගත හැකි ය. විහාර භූමියේ පහළ බැවුමෙහි පුරාවිද්‍යාත්මක පාදාගැනීම් සිදු නොකළ කලාපයේ තවත් ගල්කණු කිහිපයක් ම දැකගත හැකි අතර, ඒවා කැනීම් තුළින් පාදා නොගත් ස්මාරක ශේෂයන් ලෙස පෙන්වාදිය

හැකි අතරම ඒවායේ උපයෝගීතාවය ද දැනට හඳුනාගත නොහැකි ය. මේ හැරෙන්නට තැන තැන විසිරී පවත්නා ශිලා ස්තම්භ, විවිධ කැටයම් ඵලක කොටස් මෙන්ම හඳුනාගත නොහැකි මට්ටමේ ශිලාමය සංකේත සහිත නිමැවුම් ද මෙම ආරාම පරිශ්‍රයේ වේ. ඇතැම් ඒවා ආසන්න කලාපයේ තිබී විහාර භූමිය වෙත ගෙනැවිත් දමන ලද ස්මාරක ශේෂයන් ලෙස ද හඳුනාගත හැකි වේ.

කෙසේ නමුත් මෙම විහාරස්ථානයෙහි පවත්නා පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක දැඩි වෙනස්කිරීම්වලට භාජනය කර නොමැති නමුත්, ඉතා සීග්‍රයෙන් විනාශයට බඳුන් වෙමින් පවත්නා බව සඳහන් කළ යුතු ය. කෙසේ නමුත් මෙම ආරාම සංකීර්ණයට ආසන්නයේ පවත්නා අරංකැලය පධානසර සංකීර්ණයේ දැකිය හැකි සෙල් වඩුවන්ගේ නිර්මාණාත්මක ලක්ෂණ මෙහි ඇති කැටයම් හා වාස්තුවිද්‍යා නිර්මාණයන් තුළ ද පවතින බව හඳුනාගත හැකි අතර, එසේ පැවසීම වඩාත් සාධාරණ වන්නේ පොහොයගෙයි පවතින නිර්මාණාත්මක සාධක පිළිබඳ ව විමසීමේ දී ය. පොහොයගෙයි ඇති ශිලාමය බොරදම් මෙම ස්ථාන දෙකෙහි නිර්මාණවල සමතාවන් මෙන් ම, පාදම මතුපිට යොදා ඇති නිර්මාණාත්මක ස්වභාවයන් ද, කැටයම් රහිත පාඨිකා, මුරගල් මෙන් ම පිටත සීමාවක් පමණක් පෙන්වන පරිදි සුමට කරන ලද කොරවක්ගල් ද ඒ කරුණ සාධාරණ කිරීමේ දී ප්‍රමාණාත්මක සාධක ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය.

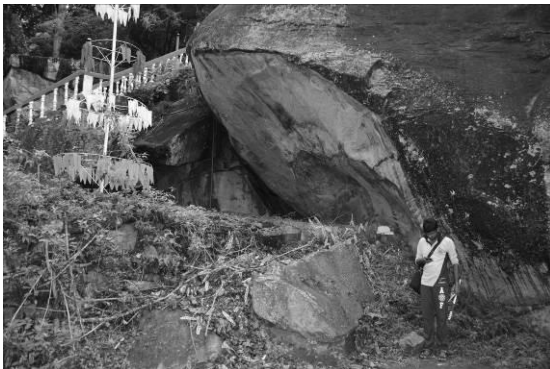
ජායාරූප අංක 40
කෝම්බුව රජමහා විහාරයේ පොහොයගෙයි

ඡායාරූප අංක 41
පොහොයගෙයට ප්‍රවේශ වීම සඳහා වූ
දොරටුව

ඡායාරූප අංක 42
ලෙන් විහාර දෙසට වූ පියගැටපෙළ

ඡායාරූප අංක 43
කටාර සිහින ලෙනක්

ඡායාරූප අංක 44
විහාරය භූමියෙහි පවත්නා පාදා නොගත්
ස්මාරකයක්

08. ඓතිහාසික කසාගල රජමහා විහාරය

කසාගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයෙහි විශ්වීය ස්ථානගත වීම උතුරු අක්ෂාංශ 07.68232 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 080.42044 ද වේ. මෙම විහාරස්ථානය ද අනුරාධපුර අවධියේ පටන් බෞද්ධාගමික මධ්‍යස්ථානයක් වශයෙන් භාවිතයෙහි පැවති බව හඳුනාගත හැකි සාක්ෂ්‍ය බොහෝ ප්‍රමාණයක් වේ. ඒ අනුව මුල් අනුරාධපුර අවධියේ අක්ෂර සහිත ශිලා ලේඛන කිහිපයක් ම මෙම ස්ථානයෙන් හඳුනාගත හැකි වීම ප්‍රධාන සාධකයකි. තව ද මෙම ස්ථානයෙහි දැකගත හැකි කටාර සහිත ලෙන් විහාර දෙක අනුරාධපුර මුල් අවධියේ නිර්මාණයක් බව හඳුනාගත හැකි වේ. විශේෂයෙන් කුඩා ලෙන් විහාරය ඉතා පැරණි අවධියක් නියෝජනය කරන අතර එහි සිතුවම් ද පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ. එහි ප්‍රවේශ බිත්තියේ නිරූපණය කරන මකර තොරණ මෙන් ම අභ්‍යන්තර සිවිලිමේ සිතුවම්වල නිල වර්ණයට මූලිකත්වය දීමේ ශිල්ප සම්ප්‍රදාය ප්‍රදේශයේ ආවේණික ලක්ෂණ පිළිබිඹු කරයි. සුවිසි විවරණය, මාර පරාජය ආදී තේමාවන්ගෙන් යුතු සිතුවම් පන්තියක් ද පිළිමගෙය අභ්‍යන්තරයේ ප්‍රධාන සැතපෙන ප්‍රතිමාව හා පර්වාර බුද්ධ ප්‍රතිමා දෙකට පසුබිම් ව දැකගත හැකි වේ. නිල වර්ණයට අමතර ව රතු, කහ, සුදු යන

වර්ණ මෙම චිත්‍රකරණයේ දී භාවිතයට ගෙන තිබෙන ප්‍රධාන වර්ණ මාලාවයි. බොහෝ දුරට සුදු පසුබිමෙහි චිත්‍ර සටහන ඇඳගැනීමෙන් අනතුරු ව වර්ණ පිරවීම සිදුකර ඇති බවක් පෙනේ. කෙසේ නමුත් සුදු වර්ණයට අමතර ව කැපීපෙනෙන වර්ණය බවට පත්ව ඇත්තේ නීල වර්ණයයි. මෙම විහාරස්ථානයේ වැඩි වටිනාකමක් හිමිකර ගන්නා වාස්තුවිද්‍යාත්මක අංගය ලෙස මෙම ලෙන් විහාරය හැඳින්විය හැකි ය. විශාල ලෙන් විහාරය මෑතක දී ප්‍රතිසංස්කරණයක්ට භාජනය කරන ලද්දක් වන බැවින් එහි පුරාවිද්‍යාත්මක වටිනාකමක් හඳුනාගත නොහැකි ය.

මෙම ස්ථානයෙහි තවත් සුවිශේෂී නිර්මාණයක් වන්නේ දිගින් හා පළලින් මීටර් 2.80 x 1.80 ප්‍රමාණයේ ශිලාමය ආසනයයි. මෙය පද්මාසනයක් නොව වජ්‍රාසනයකි. අතීතයේ ඉන්දියාවේ මෙන් ම ශ්‍රී ලංකාවේ ද බුදුන්වහන්සේ නියෝජනය කිරීම සඳහා වජ්‍රාසනය යොදාගත් අතර ඒ සඳහා වන්දනාමාන කිරීම ද සිදුකර තිබේ. එවන් වූ ආසනය තබා සෑදූ ගෘහය ආසනසරය ලෙස හඳුන්වා ඇත. මෙම ස්ථානයේ ද ආසනසරයක් පැවතියේ යයි උපකල්පනය කළ හැකි ය. ස්තූපය ආසන්නයේ කෙළින් සිටුවා ඇති ගල් කණු එම ආසනසරයේ ඒවා ද, නොඑසේ නම් වෙනත් තැනකින් ගෙනැවිත් සිටුවන ලද ඒවාදැයි නිශ්චිත නොමැත. කෙසේ නමුත් මෙම ස්ථානයෙහි ආසනසරයක් පැවතීමේ වැඩි ඉඩකඩක් පවතී. ඇතැම්විට පුරාවිද්‍යාත්මක පර්යේෂණ හමුවේ එවන් තොරතුරු අනාවරණය කර ගැනීමේ වැඩි හැකියාව ද තිබේ.

කසාගල රජමහා විහාරයේ මෑතක දී සංරක්ෂණය කරන ලද ස්තූපය අතීතයේ දී ඡත්‍රය ද සහිත ව නිර්මාණය කර තිබෙන්නට ඇති බව උපකල්පනය කළ හැක්කේ ඒ ආසන්නයේ ඡත්‍රයේ කොටස් මේ වන විට දක්නට ඇති බැවිනි. ස්තූපය වටා සිරිපකුල් ගල් කිහිපයක් ම ස්ථානගත කර තිබෙනු ද දැකගත හැකි වේ. මේ හැරෙන්නට විහාර පරිශ්‍රයේ තැන තැන කණු පාදම් ගණනාවක ම සාධක විසිරී තිබේ. ශිලාමය වාස්තුවිද්‍යාත්මක නිර්මාණයන්හි කොටස් ද ඒ අතර වේ. මෙම ස්ථානයෙහි පුරාවිද්‍යාත්මක වටිනාකම් පිළිබිඹු කරන ශිලා ලේඛන කිහිපයක් ම දැකගත හැකි අතර, ඒවායින් ස්ථානීය අතීත වැදගත්කම පෙන්වාදිය හැකි ය.

ඡායාරූප අංක 45
කසාගල රජමහා විහාරයේ කුඩා ලෙන්
විහාරය

ඡායාරූප අංක 46
කුඩා ලෙන් විහාරයේ සිවිලිමෙහි සුදු පසුබිමෙහි
නීල වර්ණයෙන් අඳින ලද සිතුවම්

ජායාරූප අංක 47
කසාගල රජමහා විහාරයේ කුඩා ලෙන්
විහාරයේ ඉදිරිපස බිත්තිය හා එහි මකර
තොරණ

ජායාරූප අංක 48
කසාගල රජමහා විහාරයේ පැරණි කටාර පාමුළු
මැනකාලීනව ඉදිකළ විශාල ලෙන් විහාරය

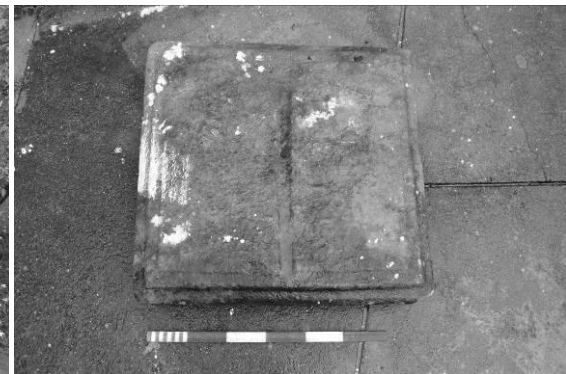
ජායාරූප අංක 49
කසාගල රජමහා විහාරයේ සංරක්ෂිත ස්තූපය

ජායාරූප අංක 50
විහර භූමියේ තැන තැන පවත්නා ශිලාමය
පාදමිගල්

ජායාරූප අංක 51
ස්තූපය ආසන්නයේ පවත්නා වජ්‍රාසනය

ජායාරූප අංක 52
ස්තූපය ආසන්නයේ පවත්නා සිරිපතුල්
ගලක්

ජායාරූප අංක 53
විහාර භූමියේ ඇති ශිලාමය ස්ථම්භයකි. මෙය පැරණි ස්තූපයේ යුපස්ථම්භය වීමට ද ඉඩ තිබේ.

ජායාරූප අංක 54
කසාගල විහාර භූමියේ ඇති ශිලා ලේඛනයක්

09. හංගමුව රජමහා විහාරය

හංගමුව රජමහා විහාරය ද පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක රැසක් සහිත විහාර පරිශ්‍රයකි. නමුත් එහි ඇති බොහොමයක් ස්මාරක වර්තමානයේ පවතිනුයේ අභාවිත තත්ත්වයෙනි. අක්කර දෙකක පමණ භූ වපසරියක් පැතිරී පවත්නා පුරාවිද්‍යාත්මක ස්මාරක විශ්වීය ස්ථානගත වීම තුළ ස්ථානගත වන්නේ උතුරු අක්ෂාංශ 07.70279 ද, නැගෙනහිර දේශාංශ 080.43481 ද තුළ ය. පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක ව්‍යාප්තිය දෙස හා එහි වාස්තුවිද්‍යාත්මක ස්වරූපය දෙස විමර්ශනාත්මක ව බැලීමේ දී පැහැදිලි වන්නේ මෙම විහාරස්ථානය පබ්බත විහාර සම්ප්‍රදායේ විහාරාරාමයක් බව ය. ආරාම සංකීර්ණය තුළ අලංකාර පිළිමගෙයක්, ගරාවැටුණ ස්තූපයක්, බෝධිසරයක් විය හැකි ගොඩනැගිල්ලක්, කටාර සහිත ලෙන් කිහිපයක් හා පොහොයගෙය විය හැකි ගොඩනැගිල්ලක් ප්‍රධාන වශයෙන් මෙම ස්ථානයෙන් හඳුනාගත හැකි ය. පිළිමගේ ප්‍රවේශය කුඩා නමුත් එහි සඳකඩපහණ, මුරගල්, කොරවක්ගල් සහිත ව පරිපූර්ණ ප්‍රවේශයක් ලෙස නිර්මාණය කරන්නට නිර්මාණ ශිල්පියා සමත් වී තිබේ. එහි උපරිභාගය වඩා හොඳින් පවත්නා නමුත් සෙසු ගොඩනැගිලි සම්පූර්ණ වශයෙන් හඳුනාගත නොහැකි ය. එම පිළිමගෙයට අයත් වියහැකි යන්ත්‍රගලක් ඊට ආසන්න භූමියේ තිබෙනු

දැකගත හැකි ය එය නිදන් හොරුන්ගේ ක්‍රියා හේතුවෙන් එසේ වන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි ය. එම ස්ථානයේ ස්තූපයක් පැවති බවට විශ්වාස කළ හැකි සාධක ලෙස නටබුන් වූ ගොඩැල්ල පෙන්වාදිය හැකි ය. එම ගොඩැල්ල ආසන්නයේ නිදන් හොරුන්ගේ ක්‍රියාකලාපය හේතුවෙන් විසිරී පවත්නා ගඩොලුමය සාධක එය ස්තූපයක් බව තහවුරු කිරීමට ප්‍රමාණවත් වේ. තව ද පර්වත පෙදෙසට වන්නට ශිලාමය ස්තම්භ ගොණු වශයෙන් පවත්නා බැවින් ඒ ආශ්‍රිතව ද විවිධ ගොඩනැගිලි පැවති බව තහවුරු වේ. පර්වත බෑවුමෙහි දැකිය හැකි මෙවන් ස්මාරකවලට අමතර ව තවත් පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක බොහොමයක් පර්වතය ආශ්‍රිත ව පවත්නා බව ගම් වැසියන් ප්‍රකාශ කළ ද සෂ වනාන්තරය බැවින් ඒ වෙත ප්‍රවේශ වීමේ හැකියාවක් මේවන විට නොමැත.

පිළිමගෙය ආසන්නයේ ඇති ලෙනෙහි හා ඊට ආබද්ධ සෙල් තලයෙහි ගිරිලිපි පහක් දැකගත හැකිවේ. මේවා බොහොමයක් වහරළ වර්ගයේ ලිපි ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය. ඒ හැරෙන්නට ආරාම පරිශ්‍රයේ තැන තැන ශිලා ලේඛන සහිත ශිලා කොටස් කිහිපයක් ම ද දැකගත හැකි විය. මෙම ප්‍රධාන ස්මාරකවලට දකුණු දිගින් තරමක් විශාල පොකුණක් දැකගත හැකි අතර, අතීතයේ දී එහි පැති සකස් කිරීමට ගල් භාවිත කර ඇති බවට සාධක එහි තිබේ. එම පොකුණට ඔබ්බෙහි ද තැන තැන ගල්කණු කිහිපයක් හා බිම වැටී ඇති ඔපදැමු ගල් කුට්ටි, සඳකඩ පහණ ආදී අලංකාර අංග බොහොමයක් ද දැකගත හැකි ය.

ඡායාරූප අංක 55
පිළිමගේ නටබුන් හා ඒ සඳහා වූ ප්‍රවේශය

ඡායාරූප අංක 56
පිළිමගෙය ආසන්නයේ වූ කටාර සහිත ලෙන

ඡායාරූප අංක 57
ස්මාරක ගොණුවට දකුණු දෙසින් ඇති පෞරාණික නමුත් ගරාවැටුණ පොකුණ

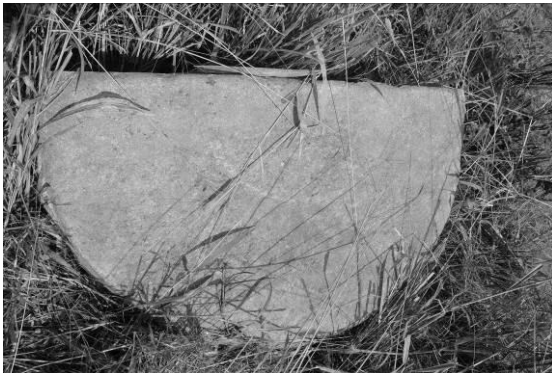
ඡායාරූප අංක 58
පිළිමගෙයට අයත් විය හැකි යන්ත්‍රගලක්

ජායාරූප අංක 59
විහාර භූමියේ දැකගත හැකි පර්වත ලිපියක්

ජායාරූප අංක 60
පොකුණට පිටුපස භූමියේ ව්‍යාප්ත වන ස්මාරක ශේෂයන්ගෙන් කොටසක්

ජායාරූප අංක 61
පොකුණට පිටුපසින් වූ භූමියෙහි පැතිරී ගිය ස්මාරක

ජායාරූප අංක 62
විහාර භූමියේ පවත්නා ගරා වැටුණ ස්තූපයේ සාධක

10. කබල්ලෑලෙන රජමහා විහාරය

පොල්පිතිගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ පිහිටි ඉතා පැරණි විහාරාරාමයක් ලෙස කබල්ලෑලෙන රජමහා විහාරය පෙන්වාදිය හැකි ය. විශ්වීය ස්ථානගතවීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 07.76344 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 080.41690 යටතේ පිහිටා ඇති මෙම විහාරයේ ඉතා විශාල භූමි ප්‍රදේශයක ව්‍යාප්ත වී තිබේ. ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගයේ සිට මෙම ස්ථානය ජනාවාසවන්තට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැක්කේ විහාර භූමිය පුරා මතුපිට දැකගත හැකි තිරුවානා පාෂාණ පතුරු හා ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයාට පහසුවෙන් වාසය කිරීමට හැකි විශාල ගල් ලෙනයි. මෙම ලෙන පසුකාලීනව ලෙන් විහාරයක් දක්වා සංවර්ධනය කර ඇති අතර එම ලෙන් විහාරය මාළක තුනකට වෙන්කර සකස් කර ඇත එහි ඉහළ මාළකයේ පිළිමගෙය තනා, ඉන් පහළ දෙ වැනි මාළකයේ ධර්මශාලාව ලෙස භාවිතයට ගන්නා ලද කොටස නිර්මාණය කර ඇත. ඉන් පහළ ම මාළකයේ නිර්මාණය කර ඇති කුටිය දේවාලය වශයෙන් වර්තමානයේ ප්‍රයෝජනයට ගන්නා බව හඳුනාගත හැකි ය. එකම ගල් ලෙනක් තුළ මෙවන් බහු භාවිතයක් දක්නට ලැබෙන දුර්ලභ අවස්ථාවක් මෙම ගල් ලෙන තුළින් හඳුනාගත හැකි වී අතිශය වැදගත් වේ. පිළිමගේ ප්‍රවේශය ද්වාරපාලක රූප හා සිංහ

රූපවලින් නිමවා ඇති අතර එහි දකුණු පසින් බිත්ති කපරාරුව සිරීමෙන් මතුකර ගන්නා විත්‍ර පෙළක් ද දැකගත හැකි වේ. පිළිමගෙය අභ්‍යන්තරයේ සැතපෙන බුද්ධ ප්‍රතිමාවක්, හිඳි බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් හා තවත් පරිවාර ප්‍රතිමා කිහිපයක් ම දක්නට තිබේ. පිළිමගෙය අභ්‍යන්තරයේ ඇති බිත්තිවල හා ශිලාමය සිවිලිමෙහි විත්‍ර ඇඳ ඇති අතර, එම සිතුවම් නිර්මාණය කිරීමේ දී ද සුදු පසුබිමෙහි නීල වර්ණය වැඩි වශයෙන් භාවිත කර සිතුවම් ඇඳ ඇති බව දැකගත හැකි ය.

කැබැල්ලේ ලෙන විහාර පරිශ්‍රයේ දැකගත හැකි පැරණි බුන්මී සෙල්ලිපි ගණනාවක් ම වේ. මේවා පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ ප්‍රකාශන ලෙස එල වී ඇත. ප්‍රධාන ලෙන් විහාරයට ඔබ්බෙහි ඉහත ලිපි ආශ්‍රිත ප්‍රදේශයේ ගල් ගුහාවන්ට බද්ධ කොට තැනූ ගෘහයන් කිහිපයක් ම දක්නට ඇති අතර ඒවා බොහොමයක් විනාශ වෙමින් පවතී. පුරාවිද්‍යාත්මක සම්මතයන් අහිබවා සිදුකළ මැදිහත්වීම් ලෙස ඒවා පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙම විහාරයේ ඇති පැරණි ස්තූපය සංරක්ෂණය කර ඇති අතර පුරාවිද්‍යාත්මක ස්මාරක සංරක්ෂණ මූලධර්ම අනුගමනය කරමින් ඉහළ මැදිහත්වීම් මට්ටම් සහිත ව මෙම ස්තූපය සංරක්ෂණය කර ඇත. මේ හැරෙන්නට තැන කැන විසිරී පවත්නා පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක අතර, සිරිපතුල් ගල්, විවිධ කැටයම් සහිත ශිලා ස්තම්භ කොටස්, දොරටු සැරසිලි කොටස් ආදිය ද දැකගත හැකි ය. ලෙන් ආරාමයන්ට ඉහළින් පවත්නා කඳුකර කලාපයේ තවත් පුරාවිද්‍යාත්මක වටිනාකම් සහිත ලෙන් ගණනාවක් ම පවත්නා බව ගම් වැසියන් ප්‍රකාශ කරන ලද නමුත් දැඩි වන සණත්වය හේතුවෙන් එම කලාපය තරණය කිරීමේ හැකියාව නොවුණි. කෙසේ නමුත් මෙම ස්ථානයේ ප්‍රධානතම වාස්තුවිද්‍යාත්මක නිර්මාණය ලෙස ලෙන් විහාරය පෙන්වාදිය හැකි අතර, ඊට අනුගත ස්වභාවික ලෙන වඩාත් සුක්ෂම ලෙස භාවිතා කිරීම සඳහා මණ්ඩප වෙන්කර ගැනීම ද, ඊට අදාළ සෙසු කලාත්මක නිමැවුම් සිදුකිරීම ද නිසා එහි වටිනාකම් තිවු කිරීමට බලපා තිබේ.

ජායාරූප අංක 63
විහාරභූමියේ එකම ගුහාව තුළ මණ්ඩප තුනකින් යුතු නිමැවුම්

ජායාරූප අංක 64
ඉහළ මණ්ඩපයේ ඇති විහාරගේ ප්‍රවේශ බිත්තියේ රූප හා සිතුවම්

ජායාරූප අංක 65
විහාරගේ හි සිවිලිමේ සිතුවම්

ජායාරූප අංක 66
විහාරගේ අභ්‍යන්තර ප්‍රතිමාවලින් කිහිපයක්

ජායාරූප අංක 67
විහාර භූමියේ ඇති සංරක්ෂිත ස්තූපය

ජායාරූප අංක 68
විහාර භූමියේ පවත්නා ලෙන් ආරාමය පසුබිම් කරගත් නව ඉදිකිරීම්

ජායාරූප අංක 69
විහාරගේ ප්‍රවේශයෙහි දකුණුපසින් දැකගත හැකි චිත්‍ර සටහන්

ජායාරූප අංක 70
විහාර භූමියේ ඇති ශිලාමය ස්ථම්භ

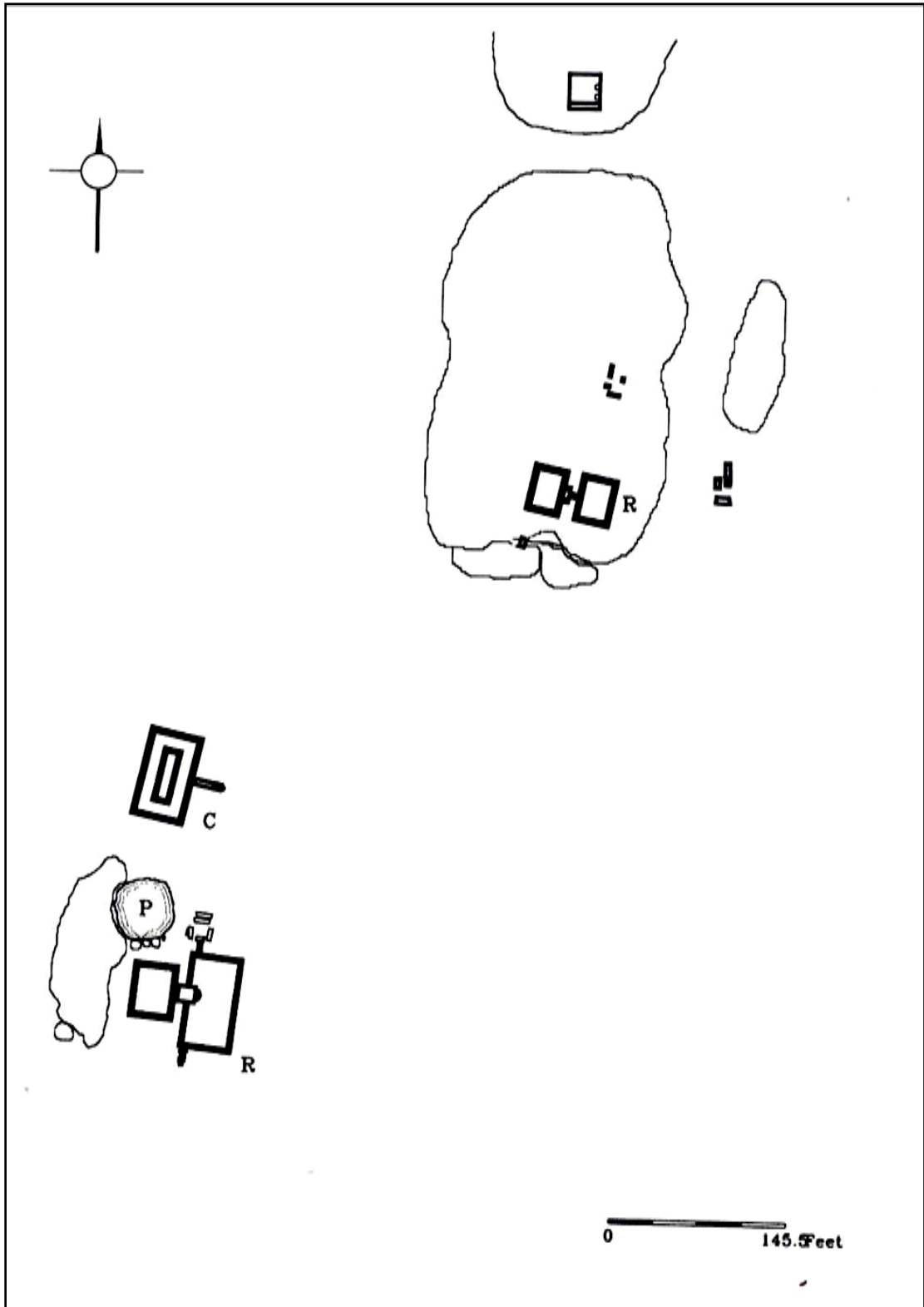
ජායාරූප අංක 71
විහාර භූමියේ ඇති සිරිපතුල් ගල්

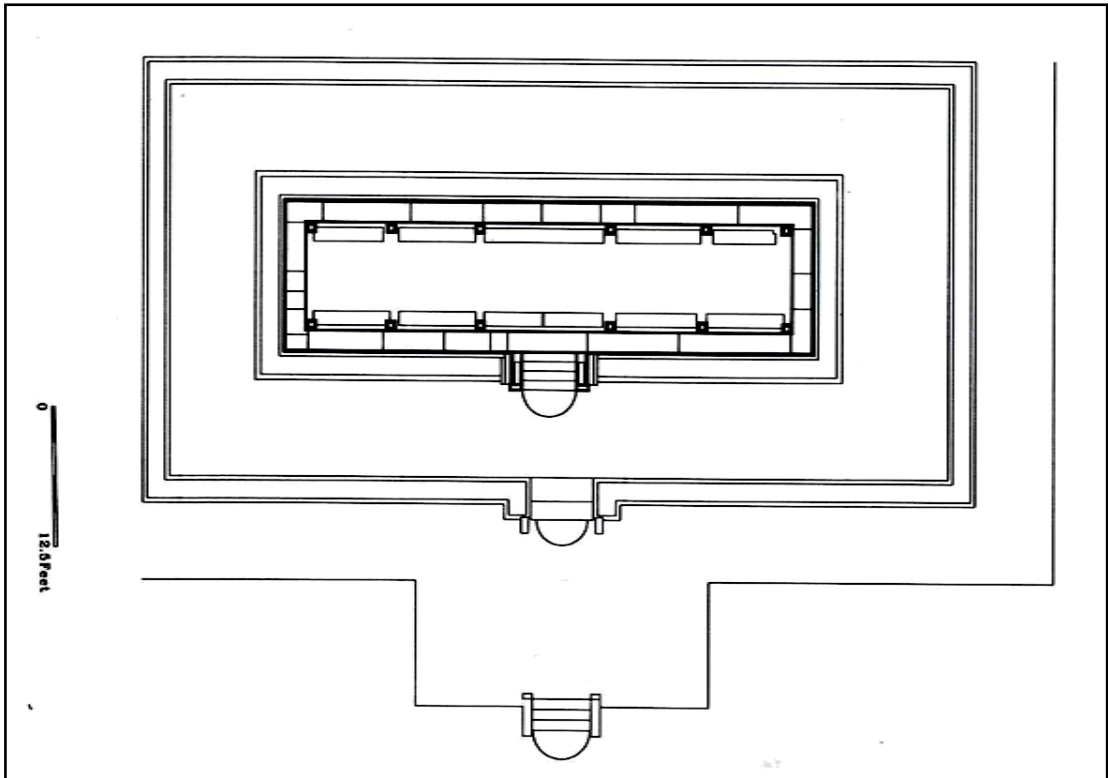
ජායාරූප අංක 72
ප්‍රධාන ලෙනෙහි කටාරයට පහළින් සටහන් කර ඇති ශිලා ලේඛන

11. මාලිගාකැන්න පුරාවිද්‍යා ස්ථානය

පොල්පිතිගම ප්‍රාදේශීය ලේඛම් කොට්ඨාසය තුළ පිහිටි වැදගත් පුරාවිද්‍යා ස්ථානයක් ලෙස මාලිගාකැන්න පධානසර ආරාම පරිශ්‍රය පෙන්වාදිය හැකි ය. විශ්වීය ස්ථානගතවීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 07.76188 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 080.42398 යටතේ පිහිටා ඇති මෙම විහාරයේ ඉතා විශාල භූමි ප්‍රදේශයක් පාදක කර ගනිමින් පැරණි වාස්තුවිද්‍යා නිර්මාණ ව්‍යාප්ත වී තිබේ. සෙනරත් පරණවිතාන විසින් සකස් කරන ලද ස්මාරක නාමාවලිය ග්‍රන්ථයේ මෙම ස්ථානය නම්කර ඇත්තේ “බටුවත්තේ මාලිගාකැන්න” යනුවෙනි. එසේ ම ලංකා ශිලා ලේඛන සංග්‍රහය 1 කොටසේ පරණවිතාන විසින් මෙම ස්ථානයේ පවතින පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලා ලිපියක් ද වාර්තාකර ඇත. එහි පරුමක සුමන පුත කනියට පරුමක මහ අසෝක ලෙනෙ සගස යනුවෙන් දක්වා තිබේ (*Ic. vol I : No. 977*). ස්ථානයෙහි පවත්නා පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක අතර, සුවිශේෂී හිඤ්ඤන් විසින් සිය භාවනා කටයුතු සඳහා භවිතා කරන ලද වංකමනසරය ප්‍රධාන වේ. ඒ හැරෙන්නට ප්‍රධාන වශයෙන් ද්විත්ව වේදිකා ගොඩනැගිලි දෙකක් හා සෙසු ස්මාරක ශේෂ කිහිපයක් ද වේ.

සැලසුම් අංක 03
නාගොල්ල පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ බිම් සැලසුම

සැලසුම අංක 04
මාලිගැනැන්ත පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ සුවිශේෂී ස්මාරකය වූ චංකමනසරයේ සැලසුම

ඡායාරූප අංක 73
චංකමනසරයේ අභ්‍යන්තර පෙනුම

ණයාරූප අංක 74
චංකමනසරයේ පිටුපස පෙනුම

ණයාරූප අංක 75
චංකමනසරයේ පාදමෙහි උස

ණයාරූප අංක 76
චංකමනසරය හා පිටත ප්‍රාකාරය

මාලිගාතැන්නෙහි චංකමනසරයට අමතර ව දැකිය හැකි වාස්තුවිද්‍යාත්මක ස්මාරක අතර, ද්විත්ව වේදිකා ගොඩනැගිලි කිහිපයක් ම වේ. මේවායින් බොහොමයක් පාදම් වශයෙන් හෝ පාදම ද විනාශවී ගිය අයුරින් වර්තමානයේ දැකගත හැකි ය. චංකමනසරයට දකුණු දිශාවෙන් පිහිටි එවන් ද්විත්ව ගොඩනැගිල්ලෙහි පාදම ඉතා හොඳ තත්ත්වයෙන් ආඝෘ වී තිබේ. ඒ හැරෙන්නට චංකමනසරයට ඊසාන දෙසින් පර්වතයේ ඇති ද්විත්ව වේදිකා

ගොඩනැගිල්ල බොහෝ දුරට විනාශයට පත් වී තිබේ. නමුත් පර්වතයේ කැපුම් යොදා ගල් පුවරු රැඳවීම සඳහා යොදා ගත් තාක්‍ෂණික ක්‍රමවේද දැනුදු දැකගත හැකි ය. තව ද, පර්වතයේ විවිධ ස්ථානවල දැකිය හැකි ශිලාමය පාදම් කණු වලවල් හා කැසිකිළි ගල් ආදියෙන් ද ස්ථානීය පෞරාණිකත්වය වැඩිදුරටත් තහවුරු කරයි. බොහෝ දුරට මෙම පර්වතය අනුරාධපුර අවධයේ ක්‍රි.ව. 5-7 සියවස් අතර කාලයට අයත් විය හැකි ලක්‍ෂණ නිරූපණය කරන බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ මැදිහත් වීමෙන් වංකමනසරය ඉතා හොඳින් සංරක්‍ෂණය කර ඇති අතර, සෙසු ස්මාරක අතරින් වංකමනසරයට දකුණු දෙසින් වූ ද්විත්ව වේදිකා ගොඩනැගිල්ල පමණක් ඉතා හොඳින් සුරක්‍ෂිත කර ඇති බවක් හඳුනාගත හැකි ය. මෙම පර්වතයේ පුරාවිද්‍යාත්මක කැනීම් දියත් කළහොත් මීට වාඩා වාස්තුවිද්‍යාත්මක, කලාත්මක මෙන් ම පෞරාණික තොරතුරු අනාවරණය කරගත හැකි වනු ඇත.

ඡායාරූප අංක 77
උස් මට්ටම් දෙකකින් යුතුව තැනූ ද්විත්ව ගොඩනැගිල්ලෙහි වෙන් කෙරෙන පාලම

ඡායාරූප අංක 78
ද්විත්ව ගොඩනැගිල්ලේ ඉහළ මණ්ඩපයේ සිට පහළ මණ්ඩපයට ප්‍රවේශ වීමට ඇති ද්වාරය

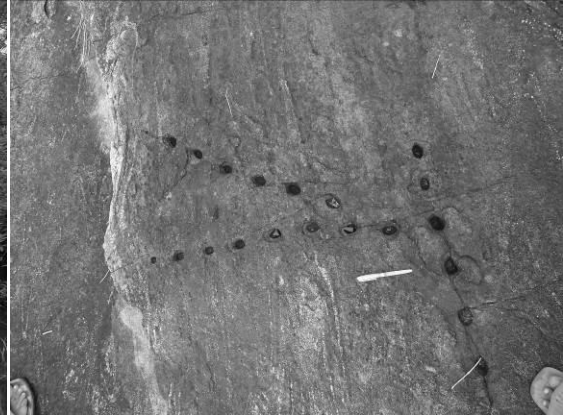
ඡායාරූප අංක 79
ශිලාමය කැසිකිළි පුවරුවක්

ඡායාරූප අංක 80
පර්වතය පුරා දැකිය හැකි ශිලාමය කණු වලවල්

ජායාරූප අංක 81
පර්වත කොටසෙහි දැකගත හැකි ද්විත්ව
වේදිකා ගොඩනැගිල්ලක ශිලා පුවරු

ජායාරූප අංක 82
පර්වතයෙහි ඇතැම් තැන්වල දැකිය හැකි ගල්
කැඩීමට යොදාගත් ගල් කටු පහරවල්

12. නයිත්දනාව රජමහා විහාරය

පොල්පිතිගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ පිහිටි ඉතා පැරණි ස්ථානයක් ලෙස කබල්ලෑලෙන රජමහා විහාරය පෙන්වාදිය හැකි ය. විශ්වීය ස්ථානගතවීම අනුව උතුරු අක්‍ෂාංශ 07.75430 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 080.43392 යටතේ පිහිටා ඇති මෙම විහාරයේ ඉතා කුඩා භූමි ප්‍රදේශයක් පාදක කර ගනිමින් පැරණි වාස්තුවිද්‍යා නිර්මාණ ව්‍යාප්ත වී තිබේ. ඒ අතර, ලෙන් විහාර, පෙන සතකින් යුතු නාග රූපය, ශිලා ලේඛන හා කටාර සහිත ලෙන් ආදිය ප්‍රධාන වේ. මෙම ස්ථානයටම ආවේණික නිර්මාණය නම් ශිලාමය නාග රූපයයි. මෙතෙක් ශ්‍රී ලංකාවේ දැකී ය හැකි විශාලත ම ශෛලමය නාග රූපය මෙය වීමට ද ඉඩ තිබේ. උසින් අඩි හතක් පමණ වන නාග රූපය පෙන හතකින් යුතු වූවකි. ස්වභාවික හුදකලා ගලක් පාදක කර ගනිමින් එක් මුහුණතක මෙම නාග රූපය කැටයම් කර ඇත. නාග රූපය සඳහා අඩි 10ක පමණ තලයක් ඔපමට්ටම් කර ඇති අතර, නාග රූපය නිම කිරීමෙන් අනතුරු ව ඉතා සියුම් බදාමයක් යොදා වර්ණාලේප කර තිබූ බවට ද සාධක එහි දැකිය හැකි වේ. නාග රුව වර්ණ ගැන්වීමේ දී රක්ත වර්ණයට මුල්තැන දුන් බවක් හඳුනාගත හැකි ය.

නාග රූපය ආසන්නයේ විශාල ලෙනක් දැකගත හැකි අතර, එහි කටාර කොටා ඇත. කටාරයට පහළින් ඇති ශිලා ලිපියේ පරුමක මහ තිස්ස පුත වූව අයිමරහ ලෙනෙ අයිබර පවතයි යනුවෙන් පරුමකවරයෙකු විසින් සිදුකරන ලද ප්‍රදානයක් බව දක්වා තිබේ (*Ic. vol.1 : No : 968*). මෙම ලෙනෙහි අදියර තුනකින් පිළිම ගෙවල් නිර්මාණය කර තිබේ. එක් පිළිම ගෙයක් ඉතා කුඩා වන අතර අනෙක් පිළිමගෙවල් තරමක් ඊට සාපේක්‍ෂ ව විශාලය. කුඩා පිළිමගෙයෙහි ඇති බුදු පිළිමය ස්ථාපිත කර ඇත්තේ ඉතා කුඩා ආසනයක් මත ය. සුදු පසුබිමෙහි නීල වර්ණයෙන් රේඛාමය සිතුවම් සටහන් සිදුකර තිබේ. ඒවායෙහි කාලය පිළිබඳ අදහසක් සිතුවම්වලින් අවබෝධ කරගත නොහැකි නමුත් ප්‍රතිමාවට අනුව එම සිතුවම් මහනුවර රාජධානි අවධියට අයත් ඒවා බව නිශ්චය කළ හැකි ය. තරමක් විශාල ප්‍රතිමාසරය

ජායාරූප අංක 83
විසිතුරු නාග රූපය

ජායාරූප අංක 85
ටැම් ලිපිය

ජායාරූප අංක 84
පිළිමගෙයට පිවිසීමේ දොරටුවට ඉහළින්
ඇති අලංකාර මකර තොරණ

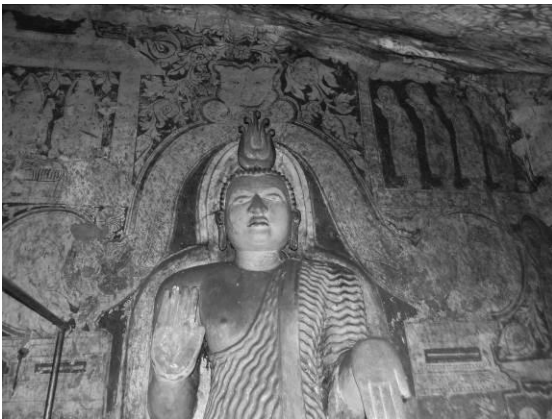
මනරම් මකර තොරණක් සහිත ව නිර්මාණය කර ඇත. එය පිළිමගෙයට ප්‍රවේශය ලෙස සකසා තිබේ. එහි අභ්‍යන්තරයේ සැතපෙන බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් හා ඊට වම් පසින් හිඳි ප්‍රතිමාවක් දැකගත හැකි වේ. එහි අභ්‍යන්තරයේ ද බිතුසිතුවම් ඇද ඇති අතර ඒවා වර්ණ ගැන්වීම සඳහා රතු, නිල් හා කහ වැනි වර්ණයන් භාවිත කර ඇත. මෙම සිතුවම් ද සුදු පසුබිමෙහි ඇද තිබේ. නමුත් මෙම සිතුවම්වල එක් වර්ණයක වුව ද ඒවායේ ප්‍රභේද වික්‍රමකරණය සඳහා යොදාගෙන ඇති බැව් පෙනේ. උදාහරණ ලෙස රක්ත වර්ණය ගතහොත් එහි ලා පැහැයෙන් ද තද රත් පැහැයෙන් ද, ඇතැම් තැන්හි තද දුඹුරු වර්ණයට හුරු රත් පැහැයෙන් ද වර්ණගැන්වීම් කර ඇති බව පෙනේ. ලෙන් විහාරයේ ලෙන් ලිපියට අමතර ව සෙල් වැඹක ලියූ වැම්ලිපියක් ද දැකගත හැකි වේ.

ණයාරූප අංක 86
කුඩා ප්‍රමාණයේ පිළිමගෙය හා එහි පිටත බිත්ති පවා නිල් පැහැයෙන් වර්ණගන්වා ඇති ආකාරය

ණයාරූප අංක 87
කුඩා ප්‍රමාණයේ පිළිමගෙය අභ්‍යන්තරයේ බුද්ධ ප්‍රතිමාව හා නිල්වර්ණ මූලිකත්වයෙන් කළ රූකම්

ණයාරූප අංක 88
ප්‍රධාන පිළිමගෙය තුළ ඇති හිඳි බුද්ධ ප්‍රතිමාව

ණයාරූප අංක 89
ප්‍රධාන පිළිමගෙය අභ්‍යන්තරයේ ඇති වියන් සිතුවමක්

13. පෙතිශාගල රජමහා විහාරය

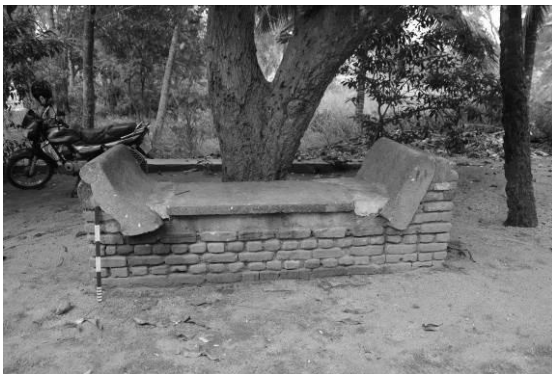
ඉබ්බාගමුව - මඩගල්ල මාර්ගයේ ගල්ටැම්වැව පොළ මංසන්ධියෙන් දකුණට හැරී කිලෝමීටරයක් පමණ ගිය තැන පෙතිශාගල රජමහා විහාරයට ළඟා විය හැකි ය. විශ්වීය ස්ථානගත වීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 07.78989 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 080.40996 ද අතර පිහිටන මෙම විහාරස්ථානය කුඩා විහාරාරාමයක් වන නමුත් වැදගත් පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක දක්නට ඇති ස්ථානයකි. මේ ස්ථානයේ ලෙන් විහාරයක සාධක පමණක් දැකගත හැකි නමුත් භූමියෙහි තැන තැන විසිර පවත්නා ස්මාරක ශේෂයන් අනුව පධානසරයක් පැවැති බවට මූලික ලක්ෂණ හඳුනාගත හැකි ය. හිඤ්ඤත්වහන්සේලා භාවනා කටයුතු සඳහා භාවිත කරන ලද ශිලා ආසන, ශිලාමය පාදෝවනි, ශිලාමය කැසිකිලි හා වැසිකිලි ගල් ආදිය ඒ අතර වේ. තව ද ලෙන් විහාරය අතීතයේ පටන් වර්තමානය දක්වා ම භාවිතයෙහි පවතින අතර කටාර සහිත ලෙන් දෙකක් හඳුනාගත හැකි වේ. එම ලෙන් ලිපිය අනුව පරමකවරයකුගේ ප්‍රදානයක් ඉන් දක්වා ඇත. ලෙන් ලිපියේ පෙළ අනුව එම ප්‍රදානය මෙසේ දක්වා තිබේ. පරුමක සුමන පුත කනියට පරුමකමහ අසෝකහ ලෙනෙ සගස (*Ic. vol I: 975*). මෙම විහාර භූමියන් වාමී කොරවක්ගල් ද අලංකාර සිරිපතුල් ගල් ද දැකගත හැකි වේ. ලෙන් විහාරයේ සිතුවම් හා ප්‍රතිමා මැන කාලීන ඒවා වේ.

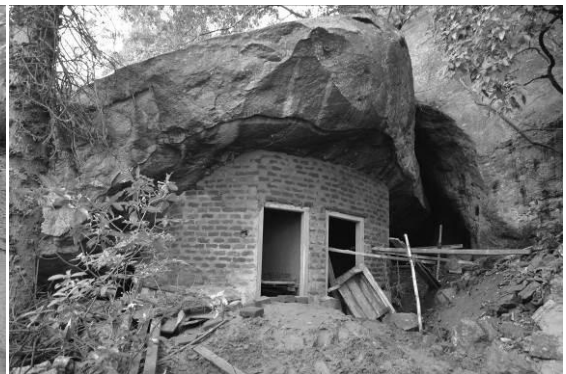
ඡායාරූප අංක 90
ශිලාමය වැසිකිලි හා කැසිකිලි ගල

ඡායාරූප අංක 91
ශිලාමය කැසිකිලි ගල

ඡායාරූප අංක 92
හිඤ්ඤත් භාවනාව සඳහා යොදා ගන්නා ආසනයක්

ඡායාරූප අංක 93
ප්‍රධාන පිළිමගෙයට ඉදිරිපසින් ඇති ලෙන

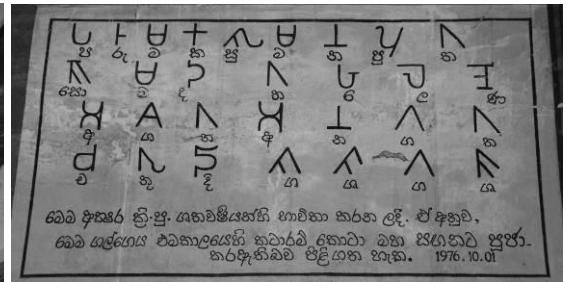
ජායාරූප අංක 94
වාමි කැටයම් රහිත කොරවක්ගලක්

ජායාරූප අංක 95
සිරිපතුල් යුග්මයක්

ජායාරූප අංක 97
ලෙන් විහාරයෙහි බිත්තියට යටවූ ශිලා
ලේඛනය

ජායාරූප අංක 96
ලෙන් ලිපියෙහි අන්තර්ගතය

ජායාරූප අංක 98
පාඨෝනියක්

14. නාගොල්ල විහාරය

කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ පොල්පිතිගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ පොල්පිතිගම නගරයට වඩාත් ආසන්නයේ මෙම නාගොල්ල රජමහා විහාරය පිහිටා තිබේ. විශ්වීය ස්ථානගත වීම සැලකීමේ දී උතුරු අක්ෂාංශ 07.80527 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 080.40848 ද අතර පිහිටන මෙම විහාරස්ථානය ප්‍රධාන පරිශ්‍ර දෙකකින් සැදුම්ලත් ස්ථානයකි.

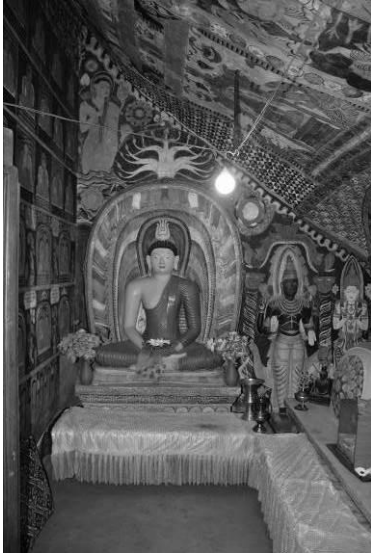
නාගොල්ල රජමහා විහාරය -

මෙය නාගොල්ල කන්ද පදනම් කර ගනිමින් ස්ථාපිත වූ බෞද්ධ විහාරස්ථානයකි. මෙහි පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක අතර, ප්‍රධාන තැනක් ගනුයේ පැරණි පිළිමගෙයයි. මහනුවර රාජධානි අවධියේ උඩරට සම්ප්‍රදායට අයත් සුරක්ෂිත සිතුවම් ගොණුවක් සහිත මෙහි කටාර කෙටු ලෙන් ද දක්නට ලැබේ. එම ලෙනෙහි ඇති ශිලා ලේඛනය අනුව එහි මෙසේ සඳහන් වේ. පරමක සුමන පුටන පාක බට්ඨකන ලෙනෙ (*Ic. vil 1 : No. 978*). මෙම විහාරයේ ඇති පිළිමගෙය තරමක් උස පාදමක් මත නිර්මාණය කර තිබේ. දිගින් වැඩි ලෙන් විහාරයෙහි ප්‍රධාන පිළිමය සැතපෙන ප්‍රතිමාවකි. වම් පසින් පරිවාර වූ හිඳි බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් ද දේව රූප කිහිපයක් ද, දකුණු පසින් හිරි බුද්ධ ප්‍රතිමා දෙකක් ද නිර්මාණය කර තිබෙනු දැක ගත හැකි ය. එහි සිතුවම් මඟින් ජාතක කතා, සුවිසි බුදුවරුන්, සතරවරම් දෙව්වරු, මල් මෝස්තර, වෙනත් රූකම් ආදියෙන් බිත්ති හා සෙල් වියනෙහි චිත්‍රනය කර තිබේ. දිරාපත් ව පැවති මෙම සිතුවම් පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව මඟින් මෑතක දී ප්‍රතිසංස්කරණය කර ඇත. මීට අමතර ව දොර දෙකෙහි ද අලංකාර චිත්‍ර ඇඳ තිබේ. තව ද මෙම ස්ථානයේ ඇති පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛන මෙන් ම තැන තැන විසිරී පවත්නා පැරණි ස්මාරකවලට අයත් නෂ්ටාවශේෂ තුළින් අනුරාධපුර අවධියේ පටන් සක්‍රිය වූ ආගමික මධ්‍යස්ථානයක් බව තහවුරු කරයි.

ඡායාරූප අංක 99
ශිලා පාදමක් පදනම් කරගනිමින් මණ්ඩපයක තැනූ ලෙන් විහාරය

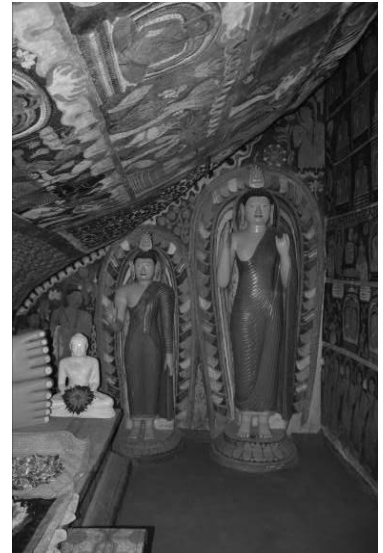
ඡායාරූප අංක 100
ලෙන් විහාරයේ ඇති ප්‍රධාන සැතපෙන බුද්ධ ප්‍රතිමාව

ණයාරූප අංක 101
ලෙන් විහාරයේ පරිවාර හිඳි
බුද්ධ ප්‍රතිමාව, විශ්ණු දේව
ප්‍රතිමාවක් හා සිතුවම් පන්තිය

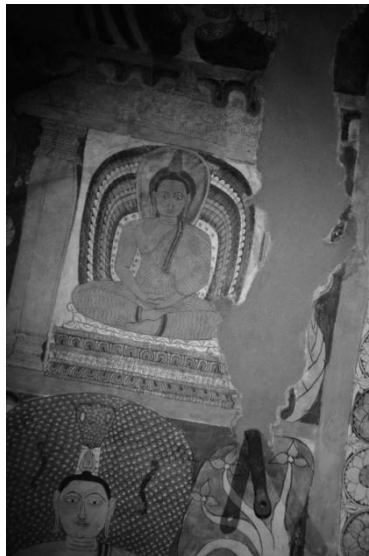
ණයාරූප අංක 102
ලෙන් විහාරයේ වියනෙහි
ඇඳ ඇති දේව රූපයක්

ණයාරූප අංක 103
ලෙන් විහාරයේ හිටි බුද්ධ
ප්‍රතිමා දෙකක් හා වියන්
සිතුවම්

ණයාරූප අංක 104
ලෙන් විහාරයට ප්‍රවේශ
වීමේ දොරටුවේ දොරටුවල
ඇති සිතුවම්

ණයාරූප අංක 105
ලෙන් විහාරයේ වියන්
සිතුවමක් සංරක්ෂිත
ස්ථානයක්

ණයාරූප අංක 106
ලෙන් විහාරයේ පිටතින්
පවත්නා සිතුවම්

නාගොල්ල පධානසරය -

නාගොල්ල පධානසරය රජමහා විහාරයට ආසන්නයේ පිහිටයි. පධානසර සම්ප්‍රදායට අයත් ද්විත්ව වේදිකා ගොඩනැගිලි කිහිපයක් ම මෙම ආරාමික ස්ථානයෙන් දැකගත හැකි ය. පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ අනුග්‍රහයෙන් මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදලේ වයඹ සංස්කෘතික චතුරස්‍රය යටතේ මෙම ස්ථානයෙහි පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක මතුකර ගැනීම් හා සංරක්ෂණ කටයුතු දියත් කර තිබේ. දැනට පාදාගෙන හා සංරක්ෂණය කර ඇති ද්විත්ව වේදිකා

ගොඩනැගිලි දෙකක් දැකගත හැකි ය. කැටයම් රහිත බොරදම් පමණක් භාවිත කළ වාස්තුවිද්‍යා නිර්මාණ පරිසරයට හානියක් නොවන ලෙස පරිසර හිතකාමී ලෙස තැනූ ස්මාරකයන් ය. මෙම ස්මාරක ගොණුවට ආසන්නයේ කුඩා ප්‍රමාණයේ වැවක් ද දැකගත හැකි ය. තව ද මෙම ස්මාරක භූමියෙහි සංරක්ෂණය නොකරන ලද වාස්තුවිද්‍යාත්මක නෂ්ටාවශේෂ බොහොමයක් හඳුනාගත හැකි ය. මෙම ආරාම පරිශ්‍රයේ උස් ස්ථානයකට නැගීම සඳහා තැනූ ශිලාමය පියගැටපෙළක් ද දැකගත හැකි ය.

ණයාරූප අංක 107
සංරක්ෂණය කරන ලද ද්විත්ව වේදිකා
ගොඩනැගිල්ලක්

ණයාරූප අංක 108
සංරක්ෂිත ද්විත්ව වේදිකා ගොඩනැගිල්ලහා
ප්‍රවේශය

ණයාරූප අංක 109
සංරක්ෂණය නොකරන ලද වාස්තුවිද්‍යාත්මක
ස්මාරක කොටස්

ණයාරූප අංක 110
ශිලාමය පියගැටපෙළ

15. ඒරියාව වළගම්බා ආරණ්‍ය සේනාසනය

අඹන්පොළ - ඇහැටුවැව මාර්ගයේ ඇහැටුවැව දෙසට ගමන් කළ පසු ඒරියාව මංසන්ධියෙන් දකුණට හැරී කි.මී. 3 ක් පමණ ගිය තැන ඒරියාව ප්‍රාථමික විද්‍යාලය හමු වේ. එතැනින් දකුණට හැරී ගමන් කරන විට වළගම්බා ආරණ්‍ය සේනාසනයට ප්‍රවේශ වීමට හැකියාව ලැබේ. එම පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ විශ්වීය ස්ථානගතවීම උතුරු අක්ෂාංශ 7. 9245 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80. 30772 ද වේ. ස්වභාවික පාෂාණ උද්ගතයක් පදනම් කර ගෙන නිර්මාණය වී ඇති මෙම විහාරස්ථානයේ කටාර කොටා සකස් කරන ලද ගල්ලෙන් 4 ක් දැකගත හැකි ය. ඉන් එක් ලෙනක කටාරයට පහළින් පූර්ව බ්‍රාහ්මී අක්ෂර සහිත ලෙන්

ලිපියක් දක්නට ලැබේ. පරුමකවරයෙකු විසින් කරවන ලද ලෙන් පූජාවක් පිළිබඳ ව එහි සඳහන් වන අතර එම ලිපියේ පෙළ අනුව මුල් ඓතිහාසික අවධිය වන විට මෙම ක්ෂේත්‍රය බෞද්ධ සංඝාවාස ක්ෂේත්‍රයක් ලෙස හඳුනාගන්නට හැකියාව ලැබේ.

වර්තමානය වන විට එකී ගල්ලෙන් පදනම් කර ගෙන ඉදිකරන ලද ලෙන් විහාරවල භාවනානුයෝගී හික්ෂුන් වහන්සේලා වැඩවාසය කරති. එසේ ම මේ පාෂාණ උද්ගතය ආසන්නයේ ම මහාශිලා සුසාන සම්ප්‍රදායට අයත් සුසානයක් ද හඳුනාගන්නට හැකි වීම සුවිශේෂී කරුණකි. එම සුසානය වර්තමානය වන විට විනාශයට පත් වී ඇතැත් මෙම ප්‍රදේශය පූර්ව ඓතිහාසික අවධිය වන විට ජනාවාසකරණයට ලක් වී පැවති බැව් හඳුනාගැනීමට එය වටිනා නිදසුනක් ලෙස ද පෙන්වාදිය හැකි ය.

ජායාරූප අංක 111
ඉපැරණි ගල්ලෙන්වල වර්තමාන භාවිතය

16. ඒරියාව වැව ගිරිලිපිය

ඒරියාව ගම්මානයේ වැවෙහි පිටවන ආසන්නයේ මෙම ගිරිලිපිය පිහිටා තිබේ. විශ්වීය ස්ථානගත වීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7. 91821 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80. 31504 අතර මෙම ලිපිය ස්ථානගත වී තිබේ. වැව් බැම්ම ඉදිකිරීමේ දී එහි ශක්තිමත් බව වැඩි කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් ලෙසින් බැම්ම ස්වභාවික පාෂාණ උද්ගතයකට ආබද්ධ කර නිර්මාණය කර තිබේ. එම ගල් පර්වතය හා වැව් බැම්ම හමුවන ස්ථානයේ පිටවන නිර්මාණය කර ඇති

අතර මෙම ස්ථානයේ කරවා ඇති ගිරිලිපිය අඟල් 6ක් පමණ විශාලත්වයෙන් යුතු අපර බ්‍රාහ්මී අක්ෂරයෙන් යුතු වේ.

ඡායාරූප අංක 112
ගිරිලිපියේ කොටසක් දැක්වෙන ඡායාරූපය

17. ගල්බොක්ක ආරණ්‍ය සේනාසනය

ඒරියාව ප්‍රාථමික විද්‍යාලය අසලින් වම්පසට ඇති මාර්ගයේ කිලෝ මීටරයක් පමණ ගමන් ගත් පසු වම් පසට ඇති අතුරු මාර්ගයේ ගමන් කළ විට මෙම ස්ථානයට ප්‍රවේශ විය හැකිය. භූගෝලීය ස්ථානගතවීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7. 92685 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80. 31701 ද මෙම පුරාවිද්‍යා ස්ථානය පිහිටා තිබේ. ජනාවාස ප්‍රදේශයෙන් තරමක් බැහැර ව පවතින මෙම පුරාවිද්‍යා ස්ථානය වර්තමානයේ භාවිත වන්නේ භාවනානුයෝගී හික්ෂුන් වහන්සේලා වැඩවසන ආරාණ්‍ය සේනාසනයක් ලෙසිනි. ස්වභාවික පාෂාණ උද්ගතයක පිහිටි කටාර කොටා සකස් කරන ලද ගල්ලෙන් කිහිපයක් මෙම ස්ථානයෙන් හමු වේ. ඉන් එක් ලෙනක කටාරයට පහළින් කරවා ඇති පූර්ව බ්‍රාහ්මී අක්ෂර සහිත ලෙන් ලිපියකි. එම ලිපිය පරුමකවරයෙකු විසින් කරවන ලද්දක් වේ.

18. නාකොළගනේ රජමහා විහාරය

අඹන්පොළ සිට ඇහැටුවැවට ගමන්කරන විට මාර්ගයට වම් පසින් පිහිටා ඇති ගල් පර්වතයක මෙම ඓතිහාසික ස්ථානය පිහිටා තිබේ. ඇහැටුවැව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ අංක 130 නාකොළගනේ ග්‍රාම නිලධාරී වසමට අයත් මෙම ස්ථානයෙහි පවතින ගල් ලෙන් හා විහාර මන්දිරය 2008/06/06 දින අංක 1553 දරණ රජයේ ගැසට් පත්‍රය මගින් ආරක්ෂිත ස්මාරක ලෙස නම් කර තිබේ. ගෝලීය ස්ථානගතවීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7. 9344 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80. 30652 තුළ මෙම කෙස්ත්‍රය ස්ථානගත වේ. නූතන විහාරස්ථානයේ සංවර්ධන කටයුතු නිසා මෙහි පුරාවිද්‍යාත්මක වටිනාකම ක්‍රමයෙන් හීන වී ගිය ද පර්වත මස්තකයේ පවතින සාධක එකී වටිනාකම යම් තරමකට හෝ ආරක්ෂා

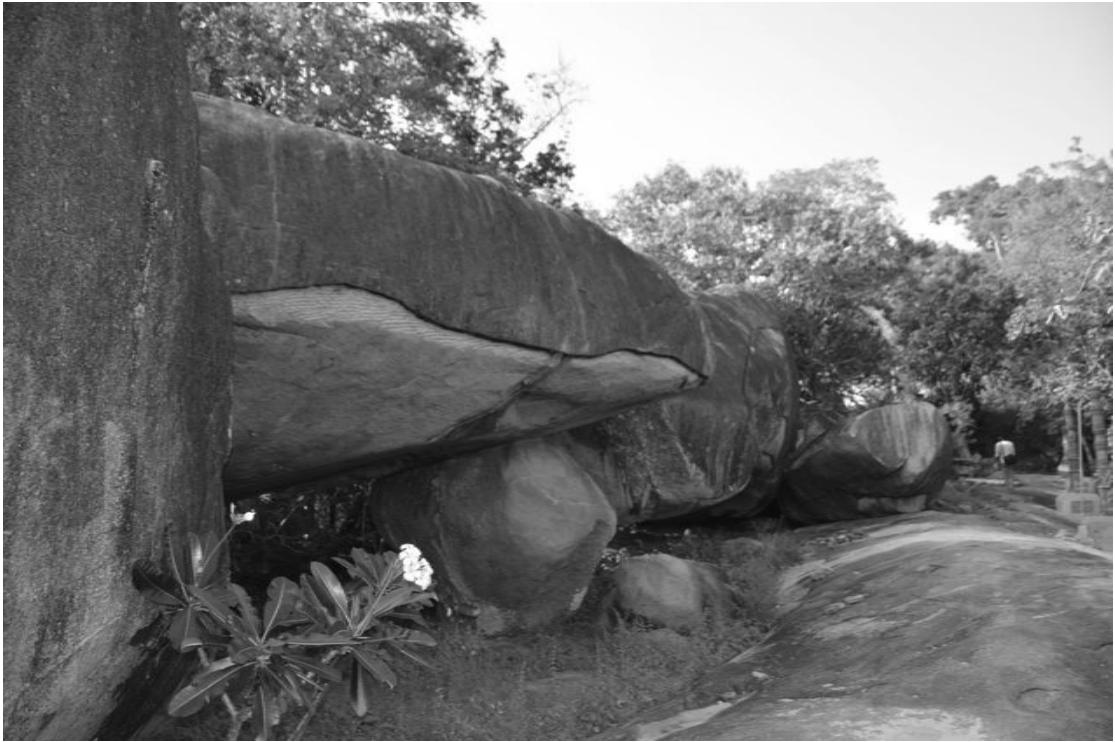
කරනු ලබයි. පර්වතය මුදුනට ප්‍රවේශ වීම සඳහා පිහිටි ගලෙහි නිර්මාණය කරන ලද පියගැට පෙළක් දක්නට ලැබේ. එහි කෙළවර කුඩා ප්‍රමාණයේ ස්තූපයකි. ස්තූපය නූතන නිර්මාණ ලක්ෂණවලින් යුක්ත වුව ද සැ මළුවට ප්‍රවේශවීම සඳහා තනා ඇති දොරටු මණ්ඩපයේ අනුරාධපුර යුගයේ නිර්මාණ ලක්ෂණවලින් යුත් කොරවක්ගලක් දක්නට ලැබේ. එසේ ම එය වැඩි දුරටත් තහවුරු වන්නේ ස්තූපය අවට දක්නට ලැබෙන යුප ගල, මල් ආසන හා සිරිපතුල් ගල් තුළිනි. ඒ අනුව මෙම ස්ථානය අනුරාධපුර රාජධානි අවධියේ ආරම්භව පසුකාලීන ව එය ප්‍රතිසංස්කරණය කරවා ඇති බව පවතින සාධක අනුව උපකල්පනය කළ හැකි ය.

පර්වතයේ මුදුනෙහි කථාරය සහිත ගල්ලෙන් 6 ක් දක්නට ලැබේ. එහි එකම ලෙනකවත් ලෙන් ලිපියක් දක්නට නොලැබේ. පර්වතයේ අනෙක් අන්තයෙහි ගල් බැම්මක් බැඳ කරවූ උස් බිමකි. එයට ප්‍රවේශවීම සඳහා කොරවක්ගල හා සඳකඩ පහණ සහිත සෝපානයකි. සඳකඩ පහණ මධ්‍යයේ පෙනී 4 කින් යුක්ත සම්පූර්ණ මලක කැටයමකි. පිටත දාරයට ඇතුළතින් සරල ව මතු කරන ලද නෙළුම් පෙනී කැටයමකි. සමස්තයක් ලෙස කලාත්මක බවින් හිත සරල නිර්මාණයක් ලෙස මෙම සඳකඩ පහණ පෙන්වාදිය හැකි ය. කොරවක් ගල ද සරල කැටයමින් යුතු වේ. ඉහළ මළුවේ කථාරය කරවූ ලෙනක නූතන විහාර මන්දිරයක් දක්නට ලැබේ. ඒ හැරුණුකොට පරිශ්‍රය පුරා විසිරී ඇති සිරිපතුල් ගල් වැනි සාධක අනුව මෙම ක්ෂේත්‍රය අනුරාධපුර රාජධානි අවධියේ දී ආරම්භ ව සංවර්ධනය වූ විහාරස්ථානයක් බව පැහැදිලි වේ.

ජායාරූප අංක 113
පර්වත මස්තකයට ප්‍රවේශය වන සෝපානය

ජායාරූප අංක 114
සැ මළුවට පිවිසෙන පියගැටපෙළ

පායාරූප අංක 115
උතුරු දකුණු දිශානුගත ව විහිදුණු පර්වත මස්තකයේ එක පෙළට දක්නට ඇති කටාර සහිත ගල් ලෙන්

පායාරූප අංක 116
ඉහළ මළුවට පිවිසෙන ශිලාමය සෝපානය

ඡායාරූප අංක 117
සිරිපතුල් කැටයම්

ඡායාරූප අංක 118
ඉහළ මළුවට පිවිසෙන ස්ථානයේ ඇති
සඳකඩ පහණ

19. ධර්මරාජගල ආරණ්‍ය සේනාසනය - කඳුරුවැව

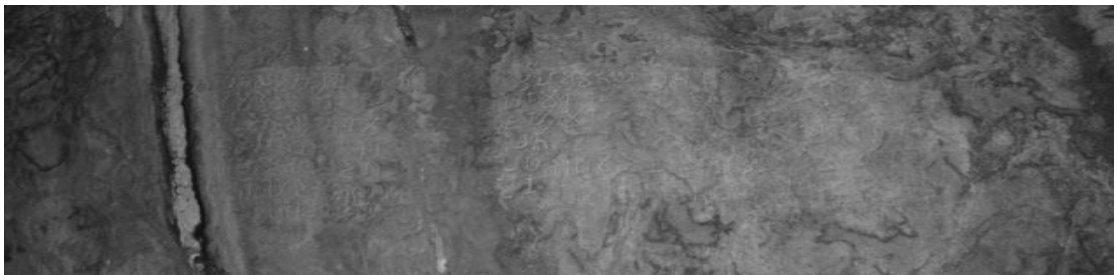
පොල්පිතිගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ අංක 335 කඳුරුවැව ග්‍රාම නිලධාරී වසමේ පිහිටා ඇති මෙම පුරාවිද්‍යා ස්ථානයට ඇහැටුවැව සිට සාලියගම මාර්ගයේ සැතපුම් කිහිපයක් ගමන් කර කඳුරුවැව මංසන්ධියෙන් වමට හැරී එම මාර්ගයේ සැතපුම් කිහිපයක් ගිය විට මෙම ස්ථානයට ප්‍රවේශ විය හැකි ය. මෙම ස්ථානයට ප්‍රවේශ විය හැක්කේ දුෂ්කර මාර්ගයක් ඔස්සේය. ජනශූන්‍ය වනගත ප්‍රදේශයක පවතින එම මාර්ගයේ අලි ගහනය වැඩි බැවින් මෙම ස්ථානය පවතින්නේ වැඩි ජනතා අවධානයකින් තොරව ය. උතුරු දකුණු දිශානුගත ව විහිදෙන ගල්ගිරියා කඳුවැටියේ බටහිර බෑවුම් ප්‍රදේශයෙහි පිහිටා ඇති මෙම ඓතිහාසික ස්ථානය වන්නේ සිතියම්වල ‘පුරාණ ගල්ලෙන් ආරණ්‍ය සේනාසනය’ ලෙසින් හඳුන්වා තිබේ. උතුරු අක්ෂාංශ 7. 95511 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80. 38056 ද ලෙසින් මෙහි විශ්වීය ස්ථානගත වීම පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙම ක්ෂේත්‍රයේ කටාර කොටා සකස් කරන ලද ලෙන් 30 පමණ ප්‍රමාණයක් පවතින බව කියැවේ. ආරාණ්‍ය සේනාසනය පවතින භූමිභාගයේ අර්ධයකට වඩා මෙම ලෙන් හඳුනාගන්නට හැකි අතර ඒවා බහුතරයක නූතන ඉදිකිරීම් සහිත ව භාවිත තත්ත්වයේ පවතී. අනෙකුත් ඒවා වනගත ව ඇත. මෙම ගල්ලෙන් 30 ම 2008/06/06 දින අංක 1553 දරණ රජයේ ගැසට් පත්‍රය මඟින් ආරක්ෂිත ස්මාරක ලෙස නම් කර තිබේ.

ඡායාරූප අංක 119
කටාරය සහිත ලෙන්වල නූතන භාවිතය

ජනප්‍රවාදගත තොරතුරු අනුව සාලියරාජ කුමාරයා සිය කුමාර අවධියේ දී මෙම ලෙන් කරවා සංඝයාට පූජා කළ බව කියවේ. ඒ කෙසේ වෙතත් 1886 වර්ෂයේ දී එච්.සී.පී. බෙල් විසින් මෙම ක්ෂේත්‍රය පළමු වැනි වරට වාර්තා කරනු ලැබ ඇති අතර පසු ව සෙනරත් පරණවිතානගේ අවධානයට ද යොමු වී තිබේ. ඊට අමතර ව එල්ලාවල මේධානන්ද හිමියන් සහ වන්දීම බෝගහවත්ත විසින් මෙම පරිශ්‍රය අධ්‍යයනයට ලක් කර ඇත. මේධානන්ද හිමිට අනුව මෙම ස්ථානයේ පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලිපි සහිත ලෙන් 7 ක් ද අපර බ්‍රාහ්මී ලිපි සහිත ලෙන් 8 ක් ද පවතී. එම ලෙන් ලිපිවල පෙළ මෙසේ ය. ඒ අනුව මෙය මුල් ඓතිහාසික අවධියේ පටන් ඓතිහාසික අවධිය දක්වා සංවර්ධනය වූ විහාරයක් බව හඳුනාගත හැකි ය.

මෙම ස්ථානයේ පවතින සුවිශේෂත්වය වන්නේ ලංකාවේ දිගින් වැඩි ම ලෙන් ලිපිය පිහිටා තිබීමයි. නාගහමුල ගල්ගේ නමින් හඳුන්වන කටාරය කොටා සකස් කරන ලද ලෙනෙහි පිහිටා ඇති මෙම ලිපිය අපර බ්‍රාහ්මී අක්ෂරයෙන් කරවා ඇත. අක්ෂර ස්වරූපය අනුව ක්‍රි.ව. පළමු වැනි හා දෙ වැනි සියවස්වලට අයත් විය හැකි බව උපකල්පනය කළ හැකි වේ. වැව් දෙකක ජල බද්ද හා කුඹුරු ඉඩම් සංඝයාට පූජා කරන බව එම ලිපියෙන් කියැවේ.

ඡායාරූප අංක 120
ලංකාවේ දිගින් වැඩි ම ලෙන්ලිපිය. මෙය අඩි 9 අඟල් 7 ක් දිගින් ද අඩි 1 අඟල් 11 ක උසින් ද යුත් සකස් කරන ලද ගල් තලයේ පේළි 7 කින් යුක්ත ව කරවා ඇත.

ඡායාරූප අංක 121 සහ 122
ඉන්ද්‍රසාල ලෙන හා එම ලිපිය

මේධානන්ද හිමියන් නිදසල ගුහාව ලෙසින් ද බෝගහවත්ත විසින් ඉන්දසාල ගුහාව ලෙසින් ද හඳුන්වා ඇති ලෙනෙහි ලිපිය අතිශයින් වැදගත් වේ. එම ලිපියෙහි 'නාග' නම් රජෙකු පිළිබඳ ව කියැවෙන අතර එම නාග නම් රජු මහාදායීක මහානාග රජු විය යුතු බව විද්වත් මතයයි. එම ලිපියේ 'සිධ, විනයධර දත තෙරෙහ ලෙණෙ. අගත අනගත වතුදිසික සස නියත ඉදසලගුහ නමය ලෙණෙ නගරජහ රජිති' යනුවෙන් සඳහන් වේ. එනම් 'විනයධර දත්ත තෙරුණ්ගේ ලෙන, පැමිණි නොපැමිණි සතර දෙසින් වැඩම කරන සංඝයාට පිරිනමන ලදී යනුවෙන් සඳහන් වේ. ඒ අනුව මෙම ස්ථානය ක්‍රි.ව. පළමු වැනි සියවස පමණ අනුරාධපුර රාජධානියේ රජවරුන්ගේ ඍජු අවධානයට හා අනුග්‍රහයට පාත්‍ර වූ ස්ථානයක් බැව් මෙම සාධක අනුව පැහැදිලි වේ.

එසේ ම මෙම ලෙන් විහාරය ආශ්‍රිත ව ස්තූපයක් පැවති බවට ද සාධක හමු වේ. ගල් කුට්ටි තබා ඒ වෙනුවෙන් උස් කොට බැඳී මළුවක් මත සලපතල මළුව නිර්මාණය කර ඇති පාෂාණ පතුරු ද අදටත් ශේෂ ව පවතී. ඒ ආශ්‍රිත ව මැටියෙන් කර වූ කොතක හා ඡත්‍රයක අවශේෂ ද හමු වේ. මෙම මැටි ඡත්‍රය ලෙසින් හඳුනාගන්නා නිර්මාණයේ විවිධ සංකේත සලකුණු කර ඇති බවක් ද දක්නට ලැබේ. මීට අමතර ව මෙම පරිශ්‍රය තුළ ගඩොල් හා උළු අවශේෂ බහුල ව හමු වේ. පරිශ්‍රයේ නොයෙක් ස්ථානවලින් සිරිපතුල් ගල් හමුවන අතර එයින් ඇතැම් ඒවා ස්තූපය අසල තිබී පසු ව වෙනත් ස්ථානවලට රැගෙන ගොස් ඇති බව දැනගන්නට හැකි විය.

ඡායාරූප අංක 123
ස්තූපය ඉදිකර පවතින්නට ඇතැයි උපකල්පනය කරන සෑ මළුව සහිත ගොඩැල්ල. එහි මධ්‍යයේ ආසන ගලක් ද පවතී.

ජායාරූප අංක 124
ස්තූප මළුවෙහි පවතින ගල් පුවරු

ජායාරූප අංක 125
මැටියෙන් තැනූ ඡත්‍රයක් ලෙසින් සැලකෙන නිර්මාණය. මෙහි සංකේත, සළකුණු දක්නට තිබේ

ජායාරූප අංක 126
මැටි කොන් හා ස්තූපයේ බොරදම් සඳහා යෙදූ ගඩොළු

ගල්ලෙන් හා ස්තූපය නිර්මාණය කර ඇති බැවුම් කලාපයෙන් ඔබ්බෙහි පහත් කලාපයේ යම් යම් ගොඩනැගිලි සාධක හඳුනාගැනීමට හැකි ය. මෙම ප්‍රදේශය වර්තමානයේ හඳුන්වනු ලබන්නේ 'අම්බලන් ගොඩැල්ල' යනුවෙනි. එසේ හඳුන්වන්නට ඇත්තේ මෙම ගොඩනැගිලි සාධක සහිත කලාපය යම් උස් භූමියක පිහිටන බැවිනි. ගෝලීය ස්ථානගත වීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7.95516 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80.37867 අතර මෙම විහාරය ස්ථානගත වේ. මෙහි පවතින ගොඩනැගිලි සාධක බොහෝමයක් නිධන් සොරුන්ගේ ග්‍රහණයට ලක් වී විනාශයට පත්වී තිබේ. ස්තූප ගොඩැල්ල හැරුණු කොට ගොඩනැගිලි පාදම් ගල්, ගඩොල්, ගල් කණු ආදී සාධක මෙම ස්ථානයේ දක්නට ලැබුණ ද එම ගොඩනැගිලිවල උපයෝගීතාව

හඳුනාගැනීමට අපහසු කරම් විනාශ වී තිබේ. මෙම ස්ථානයට දකුණින් ගෝලීය ස්ථානගත වීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7.95455 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80. 37891 ද යන ස්ථානයේ බහුල වශයෙන් යබොර සාධක දක්නට ලැබේ. එහි ව්‍යාප්තිය අනුව මෙම ස්ථානයේ ලෝහ නිෂ්පාදන කාර්යයක් සිදු වී ඇති බවක් උපකල්පනය කළ හැකි ය.

ඡායාරූප අංක 127
අම්බලන් ගොඩැල්ල යනුවෙන් හඳුන්වන ස්ථානයේ ඇති ගොඩනැගිලි සාධක

ඡායාරූප අංක 128
විසිරී ඇති යබොර සාධක

ජායාරූප අංක 129 සහ 130
නිධන් සොරුන්ගේ ග්‍රහණයට නතු ව ඇති ස්මාරක

ජායාරූප අංක 131
පාදම් ගල්

ධර්මරාජගල ආරණ්‍ය සේනාසනය ආශ්‍රිත ප්‍රදේශය සමස්තයක් ලෙස ගෙන අධ්‍යයනය කරන විට ක්‍රි.පූ. අවධියේ පටන් ඓතිහාසික අවධිය දක්වා කාලය තුළ සංවර්ධනය වෙමින් පැවති සුවිශේෂී ස්ථානයක් බැව් පැහැදිලි වේ. විශේෂයෙන් ම වාස්තු විද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම්වල සංවර්ධනයේ විවිධ අවස්ථා මෙම ස්ථානයෙන් හඳුනාගත හැකි ය. ක්‍රි.පූ. අවධියේ දී ගල්ලෙන් ආශ්‍රිත ව ආරම්භ ව ක්‍රමයෙන් සංවර්ධනය වෙමින් පහළට විසරණය වූ

වාස්තුවිද්‍යාත්මක ලක්ෂණ මෙම ක්ෂේත්‍රයෙන් හොදින් ම දැකගත හැකි වේ.

20. ඇඹෝගම තිඹිරියාය (තිඹිරිවැව) අස්වැද්දුම මහාශිලා සුසාන ක්ෂේත්‍රය

ගල්ගමුව නිකවැව මාර්ගයේ හෙට්ටුවැව පසුකර සැතපුම් කිහිපයක් සාලියගම දෙසට පැමිණෙන විට දකුණට ඇති මාර්ගයෙන් ඇඹෝගම ගම්මානයට පිවිසිය හැකි ය. මෙහි තිඹිරිවැව අස්වැද්දුම යනුවෙන් හඳුන්වන ප්‍රදේශයේ කුඹුරු යාය මධ්‍යයේ ශිලා මංජුසා වර්ගයේ සුසාන ක්ෂේත්‍රයක් පවතී. සකස් කළ හා නොකළ ගල් කුට්ටි යොදා ගනිමින් නිර්මාණය කරන ලද විවිධ ප්‍රමාණයේ සුසාන 30 ක් පමණ මෙම ස්ථානයේ වේ. මෙම පරිශ්‍රයේ තිබී අස්ථි, අස්ථි පබළු, රක්තවර්ණ මැටි බඳුන් කැබලි ආදිය හමු වේ. මේවා පසුකාලීන මානව මැදිගත්වීම් නිසා සුසාන අභ්‍යන්තරයෙන් භූමිය මතුපිටට පැමිණී ඒවා බව හඳුනාගත හැකි ය.

ජායාරූප අංක 132, 133 සහ 134
ඇඹෝගම තිඹිරියාය (තිඹිරිවැව) අස්වැද්දුම
මහාශිලා සුසාන ක්ෂේත්‍රය

තිඹිරිවැව ප්‍රදේශයේ බොහෝ දෙනෙකුගේ ජීවනෝපාය වන්නේ ගඩොල් කැපීමය. එ නිසා මැටි ලබා ගැනීම හේතුවෙන් මෙම පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයට බොහෝ සෙයින් දැඩි හානි පැමිණ තිබේ. විශේෂයෙන් ම මැන කාලීන ව සිදු කරන ලද කුඩා පරිමාණයේ වැවක් ඉදිකිරීම නිසා එම සංවර්ධන ක්‍රියාවලියට නතු වීමෙන් සුසාන සියල්ල ම පාහේ විනාශ වී ඇත. ඇතැම් ඒවා නිධන් සොරුන්ගේ ග්‍රහණයට නතු ව තිබේ. එම නිසා හානියට පත් නොවූ සුසානයක් හඳුනාගත නොහැකි ය.

21. අංගමුගම කුඩා දඹුලු රජමහා විහාරය

ඇහැටුවැව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ අංක 126 නබඩුව ග්‍රාම නිලධාරී වසමට අයත් අංගමුගම කුඩා දඹුලු විහාරය ද ඓතිහාසික වටිනාකමින් යුත් පුරාවිද්‍යා සාධක රැසක් සහිත ස්ථානයක් වශයෙන් පෙන්වාදිය හැකි ය. ගල්ගමුව - නිකවැව මාර්ගයේ සාලියගම දෙසට ගමන් කරන විට උල්පොත මංසන්ධියෙන් දකුණට හැරී සැතපුම් කිහිපයක් ගමන් කරන විට මෙම ක්ෂේත්‍රයට පිවිසීමට හැකි ය. ස්වභාවික ගල් පර්වතයක් පදනම් කර ගෙන නිර්මාණය කර ඇති මෙම ආගමික මධ්‍යස්ථානය කටාරය සහිත ගල් ලෙන් දෙකකින් ද ගල්කණු සහිත චතුරස්‍රාකාර ගොඩනැගිල්ලකින් ද යුක්ත ය. මෙම ස්මාරක ද්විත්වය ම 2008/06/06 දින අංක 1553 දරණ රජයේ ගැසට් පත්‍රය මගින් පුරාවිද්‍යා ආරක්ෂිත ස්මාරකයක් වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත් කර තිබේ. කටාරය සහිත ලෙන තුළ මහනුවර අවධියේ සිතුවමින් යුක්ත විහාර මන්දිරයකි. පහළ මළුවේ එම කාලයට ම අයත් විය හැකි යැයි උපකල්පනය කෙරෙන කුඩා ප්‍රමාණයේ ස්තූපයක් ද දක්නට ලැබේ.

පහළ මළුවේ පිහිටි චතුරස්‍රාකාර ගොඩනැගිල්ල අටපට්ටම් හැඩයේ ගල්කණු 4 සිටුවා සකස් කරන ලද ගොඩනැගිල්ලකි. දිගින් හා පළලින් මීටර් 8 බැගින් වන මෙම ගොඩනැගිල්ලේ ගල්කණුවක් උසින් අඩි 6 ක් පමණ වේ. එම ගොඩනැගිල්ලට බටහිරින් ආසනයකි. එය දිගින්

මීටර් 5.5 කින් ද පළලින් මීටර් 1.5 කින් ද යුක්ත ය. මීට අමතර ව කිරිගරුඬ පාෂාණයෙන් කරවූ ප්‍රතිමාවක පාදම් ගලක්, ගොඩනැගිලි පාදම් ගල්, සිරිපතුල් ගල්, හා සෙ.මී. 40x20 ප්‍රමාණයේ ගඩොල් ද දැකගත හැකි වේ. විහාර භූමියේ සිටුවා ඇති ගල් කණුවක වටාපත හා සුනඛ රුවක් කැටයම් කර ඇත. නමුත් එහි කිසිදු අක්ෂරයක් සටහන් කර නොමැති වීම සුවිශේෂී කරුණකි. සමස්ත විහාර භූමියේ ම පුරාවිද්‍යා සාධක කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන විට මෙම සිද්ධස්ථානය අනුරාධපුර අවධියේ දී ම බිහි වී ඇති බවක් පැහැදිලි වේ. පසුකාලීන ව එනම් මහනුවර යුගයේ දී එය සංවර්ධනය වෙමින් ක්‍රියාත්මක වූ බවක් හඳුනාගත හැකි ය.

ජායාරූප අංක 135
මහනුවර යුගයේ නිර්මාණය කර ඇති ලෙන් විහාරය

ජායාරූප අංක 136
චතුරස්‍රාකාර ගොඩනැගිල්ලක සාධක

ජායාරූප අංක 137
මහනුවර අවධියට අයත් විය හැකි ස්තූපය

ජායාරූප අංක 138
චතුරස්‍රාකාර ගොඩනැගිල්ලට බටහිරින් පිහිටි ආසන
ගල හා සිරිපතුල් යුග්මය

22. හානිගමුව රජමහා විහාරය (ගුරුගොඩ විහාරය)

මෙම ඓතිහාසික ස්ථානය පිහිටා ඇත්තේ හිරියාල හත්පත්තුවේ දිවගන්දහේ කෝරළයේ හානිගමුවට ආසන්න අකුරුකෙටු ගල යනුවෙන් හඳුන්වන ස්ථානයේ පිහිටා තිබේ. පොල්පිතිගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ හානිගමුව ගමෙහි පිහිටා ඇති මෙම ඓතිහාසික ස්ථානය භූගෝලීය ස්ථානගත වීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7.83843 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80.38387 පිහිටා තිබේ. මහව - මඩගල්ල මාර්ගයේ සැතපුම් කිහිපයක් ගමන් කළ විට මෙම ඓතිහාසික ස්ථානයට ප්‍රවේශ විය හැකි ය. අනුරාධපුර රාජධානි අවධියේ සහ මහනුවර අවධියේ දී මෙම ස්ථානය සංවර්ධනයට ලක් වී තිබේ. අමණ්ඩගාමිණී අභය රජු විසින් කරවා ඇතැයි සැලකෙන මෙහි ඇති ගිරි ලිපිය අනුව 'ජලිකකෙත' නම්

ලෙනක් කරවා පූජා කළ බව සඳහන් වේ. ක්‍රි.ව. 18 වැනි සියවසේ දී කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජු විසින් ගිරිමුදුනේ පිළිම ගෙයක් කර ඇත. මහනුවර යුගයේ සිතුවමින් අලංකාර කරවා තිබෙන එම පිළිමගෙයට ඉදිරියෙන් මල් ආසනයක් දක්නට ලැබේ. එය මීටර් 3.4ක් හා පළලින් 1.2 පළලින් යුක්ත වේ. ඊට අමතර ව සිරිපතුල් ගල් 2ක් සහ ආසනයක් ද දක්නට ලැබේ.

ජායාරූප අංක 139
විහාරගෙය ප්‍රවේශයෙහි මකර තොරණ

ජායාරූප අංක 140
විහාරගෙය තුළ ඇති බිතුසිතුවම්

23. ඇඹෝගම අභයගිරි පුරාණ විහාරය

මහව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ ඇඹෝගම ගම්මානයේ පිහිටා ඇති ස්වභාවික ගල් පර්වතයක් පදනම් කරගෙන පිහිටා ඇති විහාරස්ථානයකි. මෙම ස්ථානයේ දැකිය හැකි එක ම පුරාවිද්‍යා ස්මාරකය වන්නේ ගල් කුළුණු 3 ක් සිටුවා සකස් කරන ලද ප්‍රථිමා ගෘහයයි. එය ද වෙනත් ස්ථානයකින් ගෙනැවිත් සිටුවූ ඒවා බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. ගල් කණුවක උස අඩි 10 ක් පමණ වේ. මෙම විහාරය භූමිය තුළ තිබී පොලොන්නරු යුගයට අයත් ලීලාවතී කාසියක් හමුවී තිබේ. එසේ ම මෙම පර්වතය පාමුල පිහිටි ගල් තලාවක අපර බ්‍රාහ්මී අක්ෂරයෙන් ලියවුණු ගිරි ලිපියක් දක්නට ලැබේ. විශ්වීය ස්ථානගතවීම අනුව එම ලිපිය උතුරු අක්ෂාංශ 7.79224 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80.30325 පිහිටා තිබේ. දිගින් මීටර් 2.87 කින් යුත් සෙල්ලිපිය අපර බ්‍රාහ්මී අක්ෂරයෙන් ලියා ඇති ජේලි 4 කින් යුක්ත ය.

ඡායාරූප අංක 141
ගල් කණු සිටුවා ඉදිකර ඇති විහාරය

ඡායාරූප අංක 142
ඇඹෝගම ගිරිලිපිය

ජායාරූප අංක 143 සහ 144
ශිලාමය යුපගල හා ඡත්‍රය

24. වේරගල රජමහා විහාරය

යාපහුව - ගල්ටැන්වැව මාර්ගයේ සැතපුම් කිහිපයක් ගමන් කරන විට මෙම ඓතිහාසික ස්ථානයට පිවිසිය හැකි ය. මහව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ බමුණුගම ග්‍රාමයේ පිහිටා ඇති මෙම විහාරය භූගෝලීය ස්ථානගතවීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7.78374 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80.32741 පිහිටා තිබේ. මෙම ස්ථානයෙන් පැරණි ස්තූපයකට අයත් පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක හමු වේ. ඒ අතර දිගින් මී. 2.66 ප්‍රමාණයෙන් යුත් යුප ගලක්, ඡත්‍රයක් සහ මී. 2.8 x 1.3 ප්‍රමාණයේ ආසනයක් හා සිරිපකුල් ගල් දැකිය හැකි ය. නමුත් ස්තූපය පැවති ස්ථානය පිළිබඳ සාධක හඳුනාගත නො හැකි ය.

25. කයිකාවල රජමහා විහාරය

මහව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයට අයත් කයිකාවල රජමහා විහාරය භූගෝලීය ස්ථානගතවීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7.82037 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80.29609 පිහිටා ඇත. මහව නගරය පසුකර යාපහුව දෙසට ඇති මාර්ගයේ සැතපුමක් පමණ ගමන් කළ විට මෙම ස්ථානයට ප්‍රවේශ විය හැකි ය. මෙම පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයෙහි ගල්ලෙන්, සෙල්ලිපි හා පැරණි බෝධි ප්‍රාකාරයක් සහ තවත් පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක හඳුනාගත හැකි ය. ස්වභාවික පාෂාණ උද්ගතයේ පිහිටීම පදනම් කර ගෙන නිර්මාණය නිර්මාණය කර ඇති මෙම විහාරයේ පර්වතයට ප්‍රවේශ වන මාර්ගයේ ප්‍රථමයෙන් ම හමුවන්නේ කටාර කොටා සකස් කරන ලද ලෙනකි. මෙය වර්තමානයේ ලෙන් විහාරයක් දක්වා පරිවර්තනය කර තිබේ. එයට ඔබ්බෙන් ගල් කුට්ටි යොදා ගෙන මාලක 4 ක් ආකාරයෙන් සකස් කර ඇති බෝධි ප්‍රාකාරයක් පවතින අතර ඒ මධ්‍යයෙහි බෝධිය රෝපණය කර තිබේ. මෙය දිගින් හා පළලින් මීටර් 15 ක් වේ.

පර්වතය මුදුනේ ස්තූපයක සාධක බවට උපකල්පනය කළ හැකි කළු ගල් හා ගඩොල් විසිරී පවතී. පර්වතයෙහි පිහිටා ඇති ස්වභාවික පොකුණ සමීපයේ ගිරි ලිපියක් දක්නට තිබේ. එය පූර්ව බ්‍රාහ්මී අක්ෂරයෙන් ලියා ඇති අතර ක්‍රි.ව 1-2 සියවස්වලට අයත් වන ලිපියකි. තෙලකට නමැත්තාගේ ලෙන හා මහවුළක නම් කුඹුරෙන් කලීසයක් (අමුණු 4ක්) හික්ෂුන් වෙනුවෙන් පූජා කළ බව එම ලිපියෙන් කියැවේ. මීට අමතර ව පර්වතයේ තැනින් තැන කටාර කොටා ඇති ලෙන් කිහිපයක් දක්නට ලැබේ. ඉන් එක් ලිපියක පරුමක සමුද්ධ හා මලු යන් අය විසින් කරවන ලද ලෙන් පූජාවක් ගැන සඳහන් වේ.

ඡායාරූප අංක 145
ඉපැරණි බෝධි ප්‍රාකාරය

ජායාරූප අංක 146
කටාර කොටා සකස් කළ ලෙන්වල වර්තමාන භාවිතය

ජායාරූප අංක 147
පර්වත මස්තකයේ ඇති ස්තූපයක් විය හැකි ගොඩැල්ල

25. නියදුවනේ රජමහා විහාරය

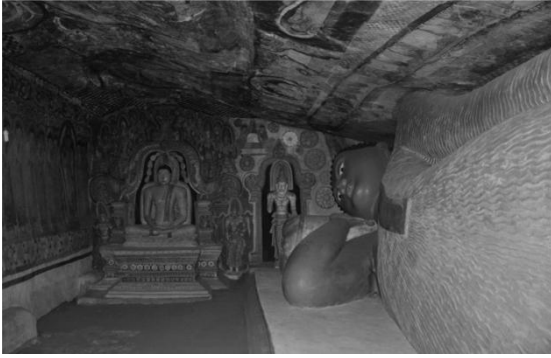
පොල්පිතිගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ අංක 358 නියදුවනේ ග්‍රාම නිලධාරී වසමට අයත් මෙම විහාරස්ථානය විශ්වීය ස්ථානගතවීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7.8106 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80.36122 පිහිටා තිබේ. 2009 ජනවාරි 23 දින අංක 158 හා 2009 ජූලි මස 24 දින අංක 1612 දරණ රජයේ ගැසට් පත්‍ර මගින් මෙම ඓතිහාසික ස්ථානයේ ඇති කටාරය සහිත ගල්ලෙන් හා පෞරාණික ස්තූපය පුරාවිද්‍යා ආරක්ෂිත ස්මාරක වශයෙන් නම්

කර තිබේ. විශාල පර්වතයක් පදනම් කර ගෙන නිර්මාණය වී ඇති මෙම ස්ථානය අනුරාධපුර රාජධානි අවධියේ සිට මහනුවර රාජධානි අවධිය දක්වා සංවර්ධනය වී තිබේ.

පර්වතයේ පිහිටි ලෙන් 2ක් පදනම් කර ගෙන නිර්මාණය කරන ලද ලෙන් විහාර 2 කි. එම ලෙන් දෙකෙහි ම මහනුවර අවධියෙහි සිතුවම් දක්නට තිබේ. පළමු වැනි ලෙන බුද්ධවර්ෂ 2449 දී සිතුවම් කළ බව සිතුවම් අතර ඇති සටහනක දැක්වේ. ඒ ' ශ්‍රී බුද්ධ වර්ෂයෙන් දෙදාසැ හරසිය හතලිස් නවයේදී ය. ගල්කන්දේගොම විසි ජයසිංහ පටබැන්දා විසින් නිම කලාය.' යනුවෙනි. අනෙක් ලෙනෙහි බුද්ධවර්ෂ 2464 දී පිළිම කරවූ බව ' ශ්‍රී බුද්ධ වර්ෂ 2464 ක් වූ වෙගක් මස පුර තෙලෙස්වක නම්ලන් ගුරු දිනමෙම පිළිම කුංනම අසල් ගම්වැසි දායක පිරිසගේ උදව් ඇතිව කම්බුවන මෙම විහාරවාසී සරනංකර යතින්ද්‍රයන් වන මම විසින් භාරිස්පත්තුවේ අලගොඩ වලව්වේ ශ්‍රී වික්කම රාජසිංහ බණ්ඩාරනායක සී.බී. බන්ඩාරේ ලවා එම අයගේත් උදව් ඇතුව නිම කලා. සාදු. සාදු. සාදු.' යන සටහනෙන් පැහැදිලි වේ. පළමු වැනි ලෙන් විහාරය කොටස් 2කි. එම කොටස් 2හි ම අංග සම්පූර්ණ නව විහාර මන්දිර කරවා තිබේ. ලෙන් විහාරවල බිත්ති හා සිවිලිම ජාතක කතා, මල්කම් රූකම් ආදිය මගින් සිතුවම් කර අලංකාර කරවා තිබේ. පර්වතය මුදුනේ ස්තූපයක් පැවති බවට සාධක හඳුනාගත හැකි ය. සක්ක ගල් හා ගඩොල් සහිත මෙම ස්තූප ගොඩැල්ල අඩි 10 පමණ උසින් යුක්තය.

ජායාරූප අංක 148
කටාර කොටා සකස් කළ ලෙන් විහාර

ජායාරූප අංක 149 සහ 150
ලෙන් විහාර තුළ ඇති බුද්ධ ප්‍රතිමා

ජායාරූප අංක 151
ලෙන් විහාර තුළ ඇති බිතුසිතුවම්

ජායාරූප අංක 152
පර්වත මස්තකයේ ඇති ගරා වැටුණු ස්තූපය

26. දිවුල්ගනේ රජමහා විහාරය

ඇහැටුවැව සිට ගල්ගමුව දෙසට වන මාර්ගයේ සැතපුම්ක පමණ ගමන් කර විට දකුණු දෙසට ඇති මාර්ගයේ තවත් සැතපුම් කිහිපයක් ගමන් කරන විට දිඹුලාගල විහාරයට පිවිසිය හැකි ය. ඇහැටුවැව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ අංක 111 දරණ දිවුල්වැව දිවුල්ගනේ ග්‍රාමනිලධාරී වසමට මෙම විහාරස්ථානය අයත් වේ. විශ්වීය ස්ථානගතවීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7. 95791 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80.3497 ද අයත්ව මෙම විහාරය පිහිටා තිබේ. අනුරාධපුර රාජධානි අවධියේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක ලක්ෂණවලට සමාන ලක්ෂණවලින් යුත් මෙම විහාරස්ථානයේ ඇති ගල්කණු සහිත ගොඩනැගිලි ද්විත්වය හා ප්‍රතිමාගෘහය යන ස්මාරක 2008 ජුනි 6 දින අංක 1553 දරණ රජයේ ගැසට් පත්‍රය මගින් ආරක්ෂිත ස්මාරකයක් ලෙස නම් කර තිබේ.

ගොවැටීමට ආසන්න තත්ත්වයේ පවතින ස්තූපය ද අනුරාධපුර අවධියට අයත් විය හැකි වාස්තුවිද්‍යාත්මක ලක්ෂණවලින් යුක්ත වුවද මෑතකාලීන ව එහි සිදු කර ඇති හුනු පිරියම් කිරීම වැනි පිළිසකර කටයුතු නිසා එහි නිර්මාණාත්මක අවධිය එතරම් පැහැදිලි නැත. කෙසේ නමුත් ස්තූපය ආසන්නයේ ම මීටර් 2.8 x 1.2 ප්‍රමාණයේ ආසනයක් දක්නට අතිබේ. ස්තූපයට මීටර් 10.31 ක් උතුරු දෙසින් පැරණි ගොඩනැගිල්ලකි. නමුත් එහි සාධක ශේෂ ව පවතින්නේ අල්ප වශයෙනි. එම ගොඩනැගිල්ල දිගින් මීටර් 8.9 ක් ද පළලින් මීටර් 5.52 ක් ද ප්‍රමාණයෙන් යුක්ත ය. එම ගොඩනැගිල්ලට බටහිරින් ස්තූපයේ සිට මීටර් 20.64 ක් දුරින් පිළිමගෙයක් දක්නට ලැබේ. එහි ගල්කණු හා ප්‍රතිමාවක සාධක දක්නට ඇත. එම ගොඩනැගිල්ල තුළ ඇති මීටර් 9.10 ක් දිගින් ද මීටර් 4 ක පළලින් ද යුක්ත ප්‍රතිමා පාදම් ගල මීටරයක් පමණ විශ්කම්භයෙන් යුක්ත වේ. පිළිමගෙයට දකුණින් ඒ ආසන්නයේ ම ආසනසරයක් පැවති බවට සාධක පවතී. මීටර් 3 x 1.25 ප්‍රමාණයේ ආසනයක් තැම්පත් කර ඇති එම ගොඩනැගිල්ලේ ගල් කණුවක උස මීටර් 5.6 පමණ වේ. මීට අමතර ව විහාර පරිශ්‍රය තුළ කැටයම් රහිත සරල කොරවක්ගල් හා සඳකඩපහණ ද සිරිපතුල් යුග්මයක් ද දක්නට තිබේ.

ඡායාරූප අංක 153
පිළිමගෙයක නටඹුන්

ජායාරූප අංක 154
ආසනසරයක් පැවති බවට වන සාධක

27. සාලියරාජ ආරණ්‍ය සේනාසනය - ගල්ගිරියාව

පොල්පිතිගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ ගල්ගිරියාව ග්‍රාම නිලධාරී වසමට අයත් මෙම පුරාවිද්‍යා ස්ථානය විශ්වීය ස්ථානගත වීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7. 91422 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80.379 පිහිටා තිබේ. ගල්ගමුව සිට සාලියගම මාර්ගයේ උල්පොත වැව පසුකර වමට ඇති මාර්ගයේ ගමන් කරන විට ස්වභාවික ගල් පර්වතයක පිහිටා ඇති මෙම සංඝාරාමයේ කටාරය සහිත ගල් ලෙන් 5 ක් පමණ හඳුනාගත හැකි අතර ඉන් එක් ලෙනක පමණක් පූර්ව බ්‍රාහ්මී අක්ෂරයෙන් කරන ලද ලෙන් ලිපියක් දක්නට තිබේ. එම ලිපියේ සඳහන් පෙළ අනුව උපශක තිශය ලෙණේ ගගග යනුවෙන් දක්වා තිබේ. වර්තමානය වන විට මෙම ලෙන් භාවනානුයෝගී හික්ෂුන් වහන්සේලා වැඩවාසය කිරීම සඳහා භාවනා කුටි ලෙස නවීකරණය කර තිබේ. ඒ හැරුණු කොට පර්වත මස්තකයට ප්‍රවේශ වීම සඳහා ගල් පතුරු යොදා සකස් කරන ලද පැරණි පියගැට පෙළකි. පර්වතයට ප්‍රවේශ වන ස්ථානයේ නූතන ආවාසගෙය පිහිටා ඇති අතර එම ස්ථානයේ පියගැට පෙළ සඳහා පුන්කලසක හැඩයෙන් කරවා ඇති ශෛලමය අත් ආධාරකයකි. එහි මධ්‍යයයේ පූර්ණ නෙලුමක් කැටයම් කර තිබේ. නිර්මාණ ලක්ෂණ අනුව එය අනුරාධපුර අවධියට අයත් විය හැකි බව උපකල්පනය කළ හැකි ය.

ජායාරූප අංක 155
ඉපැරණි පියගැට පෙළ

ජායාරූප අංක 156 සහ 157
පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපිය සහිත ලෙන හා එම ලෙන්වල නූතන භාවිතය

28. උඩුගොඩගම ටැම්පිට විහාරය

ගනේවත්ත ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ මලගමුව ග්‍රාමනිලධාරී වසමට අයත් මෙම ස්ථානය විශ්වීය ස්ථානගත වීම අනුව උතුරු අක්ෂාංශ 7. 63089 ද නැගෙනහිර දේශාංශ 80. 35699 ස්ථානගත වී තිබේ. කුරුණෑගල හිරිපිටිය මාර්ගයේ දදුරු ඔය පසුකර හිරිපිටිය දෙසට දෙසට ගමන් කරන විට හමුවන මලගමුව මාර්ගයේ වමට හැරී සැතපුම් කිහිපයක් ගිය විට මෙම පුරාණ ටැම්පිට විහාරය හමු වේ. මෙම ක්ෂේත්‍රය තුළින් හඳුනාගත හැක්කේ මහනුවර අවධියේ ටැම්පිට විහාරයක් පමණි. මෙය මීටර් 3. 7 ක් දිගින් ද මීටර් 5. 31 ක් පළලින් ද යුක්ත වන අතර සෙ.මී. 70 ක් උසින් යුත් ගල්කණු 9 ක් මත දූව බාල්ක යොදා සකස් කර තිබේ. මෙහි පිටත බිත්තිය 2014 වර්ෂයේ දී මැටි ආලේප කර ප්‍රතිසංස්කරණය කර ඇති

අතර එහි සිතුවම් නොතිබූ බව කියැවේ. විහාරයේ ඇතුළත බිත්තිය මහනුවර යුගයේ සිතුවමින් අලංකාර කරවා තිබේ. මෙහි පිළිම කරවීමේ දී දැවමූර්තියෙන් සැකැස්ම කරවා පසු ව එම සැකැස්මට හුණු ගල්වා පිළිමය හැඩගන්වා ඇති බව පැහැදිලි වේ.

ජායාරූප අංක 158

ටැම්පිට විහාරයේ පැරණි සෝපානය වෙනුවට නූතන ඉදිකිරීමක් කර පැරණි සෝපානය පසෙකින් සවිකර තිබේ.

ජායාරූප අංක 159

ප්‍රතිමාගෘහය අභ්‍යන්තර ඇති ප්‍රතිමා සහ සිතුවම්

කියවීම් නාමාවලිය

දිසානායක, එස්., 2004. *අසිරිමත් යාපහුව*. තරංජ් ප්‍රින්ටර්ස්, නාවින්න.

දිසානායක, ආර්. බී., ආර්. බණ්ඩාර, 2014. *මී ඔය ඉහළ දෝණියේ අතරගල්ල වාපික ප්‍රපහන පද්ධතියේ මානවවංශවිද්‍යා සමීක්ෂණය - 2014*. මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, යාපහුව ව්‍යාපෘතිය

නිකොලස්, සී. ඩබ්ලිව්., 1979. *පුරාතන හා මධ්‍යතන ලංකාවේ ඓතිහාසික ස්ථාන විස්ථරය. සිංහල පරිවර්තනය, සෝමපාල ජයවර්ධන*.

ලියනගමගේ, ඒ., 1989. *මධ්‍යකාලීන ලංකා ඉතිහාසය*. අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

රණවැල්ල, එස්., 1961. ලංකාවේ ආර්ය ජනපද පිහිටුවීම, 71 - 52 පිටු. *අනුරාධපුර යුගය. සංස්., ඒ. ලියනගමගේ හා ආර්. ගුණවර්ධන*. විද්‍යාලංකාර විශ්වවිද්‍යාලයීය මුද්‍රණාලය, කැලණිය.

සුමංගල හිමි, එච්., හා බී. දේවරක්ෂිත. 1931. *සිංහල මහාවංශය*. ලංකාණ්ඩුවේ මුද්‍රණාලය, කොළඹ.

සුරවීර, ඒ. වි., 1997. *රාජාවලිය*, අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

සේනානායක, පී., 1993. වයඹ පළාතේ සංස්කෘතික දායාද, සංස්කෘතික කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

Begley, V., 1981. Excavations of Iron Age Burials at Pomparippu. *In Ancient Ceylon, (4). Pp.49-95. CEA, 1994*. Wetland Site Report, Mi Oya River Basin, Wetland Conservation Project/Euroconsult (Netherlands), Colombo.

Cooray, P. G., 1984. *The Geology of Sri Lanka (Ceylon)*. 2nd edition. National Museum Publication, Department of Government Printing, Colombo.

Deraniyagala, P,E,P., 1956. Land Oscillation in the North-West of Ceylon, *Journal of the Royal Asiatic Society (Ceylon branch)*, (N.S.), Vol., iv, 1956. 127-142pp.

Deraniyagala, S.U., 1972. The Citadel of Anuradhapura 1969: Excavations in the Gedige area. *In Ancient Ceylon, (6). Pp,39-48*.

Deraniyagala, S. U., 1988. *The Prehistory of Sri Lanka. An Archaeological Perspective. Part 1, PhD thesis*, submitted to the Department of Archaeology, Harvard University. USA.

Deraniyagala, S.U., 1990a. List of Radiocarbon Dates Proto and Early historic periods, perspectives in Archaeology, *Leelananda Prematilake Festschrift*, Department of Archaeology, University of Peradeniya. Sri Lanka.

Panabokke, C.R., 2009. *Small Village Tank Systems of Sri Lanka: Their evolution, setting, Distribution and Essential Functions*. Hector Kobbekaduwa Agrarian Research and Training Institute. Colombo.

- Paranavitana, S., 1970. *Inscription of Ceylon Vol.,I*, Archaeological Survey of Ceylon, Colombo.
- Seneviratne, S., 1984. The Archaeology of the Black and Red Ware Complexes in Sri Lanka, pp., 237-307. *In Ancient Ceylon. No., 5*. Department of Archaeology. Colombo.
- Seneviratne, S., 1997. Progress Report. Pinwewa Galsohon Kanatta. *Seminar proceedings*. Department of archaeology, University of Peradeniya. Peradeniya.
- Turner, A.R., 1963. *A Report on a Survey of the Resources of the Kelani Aruvi Aru Ceylon*. A Canada Ceylon Colombo Plan Project, Ceylon.
- Vidanapatirana, P., 2010. *Settlement patterns of the Malwatu Oya and Kala Oya Basins, A study in the historical geography of Sri Lanka*. Postgraduate Institute of Archaeology, Colombo.

දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය නිමින අතර වූ අන්තර් නිමින කලාපයේ ජනාවාසකරණය හා වාරි මාර්ගික පසුබිම

වන්දන රෝහණ විතානවිචි

ප්‍රවේශය

රටක සුබිත මුදිත බව තීරණය කරන ප්‍රධාන සාධකයක් වන්නේ ජලයයි. මේ නිසා ජලය මානව සමාජය සමඟ තදින් ඇඳ බැඳගත්තක් විය. සමාජ පුරාවිද්‍යාත්මක අවකාශය තුළ ජනාවාසකරණය වාරි නිර්මාණ බිහිවීම කෙරෙහි බලපෑ හේතු සාධක හඳුනාගැනීම සහ එමගින් වාරි කර්මාන්තයේ ප්‍රභවය සිදුවූයේ කෙසේ ද යන්න පරික්ෂා කිරීම වැදගත් වේ. ජනතාවගේ අවශ්‍යතාවන් මත බිහිවී ඔවුන් නිසා ම ක්‍රමයෙන් වර්ධනය වූ ක්‍රියාවලියක් ලෙස වාරි කර්මාන්තය හඳුනාගැනීමට පුළුවන. ඒ අනුව පුරාතන සමාජය තුළ වාරි කර්මාන්තය බිහිවීමට මූලික වූ හේතු සාධකත් එය ක්‍රමයෙන් වර්ධනය වීම සඳහාත් බලපෑ සමාජීය ක්‍රියාකාරීත්වය හඳුනාගැනීම වැදගත් වේ. සමාජ පුරාවිද්‍යාත්මක අවකාශය ගොඩනැගීම කෙරෙහි අභිලේඛනමය, ඓතිහාසික මූලාශ්‍රයන් හා පුරාවිද්‍යාත්මක දත්තයන් උපයෝගී කරගැනීමේ හැකියාව පවතී.

වියළි කලාපීය ගංගා නිමිනාශ්‍රිත ව ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස ස්ථානගත වී තිබේ (*Senaviratne 1984: 240-62*). ඒ බව ගංගා නිමිනාශ්‍රිත ව සුසාන භූමිවල ව්‍යාප්තිය අනුව පැහැදිලි වේ. පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන භූමීන් මෙකල සිදු වූ ජන ව්‍යාප්තිය සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු අනාවරණය කරගත හැකි වැදගත් සාක්ෂි ලෙස භාවිත කළ හැකි ය. ගොවිතැනට යෝග්‍ය වියළි දේශගුණයක් හා පසකින් යුතු මෙම ප්‍රදේශයේ තිබෙන දීර්ඝ කාලීන වියළි කාලගුණය මත කෘත්‍රීම ජල සම්පාදනයෙන් එලදායි ලෙස කෘෂි කාර්මික කටයුතුවල නිරතවීමට හැකිවීම මෙම කලාපයේ ජනාවාස ව්‍යාප්තවීමට බලපෑ ප්‍රධාන හේතුව ලෙස සැලකිය හැකි ය. ඒ අනුව පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ දී මෙම අන්තර් නිමින කලාපයේ ජීවත් වූ ජනතාව මෙම ප්‍රදේශයේ වාරි කර්මාන්තයේ ආරම්භකයින් බව පෙනේ.

මෙම වාරි මූලික ශිෂ්ටාචාරය තුළ දැකිය හැකි විශේෂත්වය වන්නේ ප්‍රධාන හෝ උප නිමින වල පිහිටි ස්වභාවික ජල මාර්ගවල ජලය, වාරි ක්‍රමෝපායන් භාවිතයෙන් ප්‍රයෝජනයට ගැනීම ය. මීට අමතර ව වැසි ජල කළමනාකරණයක් ද වාරි මූලික ශිෂ්ටාචාරය තුළ හඳුනාගත හැකි ය. ලංකාවේ වියළි කලාපය හා අන්තර් කලාපය ආශ්‍රිත ව දක්නට ලැබෙන කුඩා වැව් විශාල ප්‍රමාණයක් වැසි ජලය මත පෝෂණය වන වැව් ලෙසින් හඳුනාගත හැකි බැවින් පැහැදිලි වන කාරණයක් වනුයේ වැසි ජලය එක්රැස් කොට ගබඩා කරගෙන කෘෂි කාර්මික හා අනෙකුත් සාමාජීය අවශ්‍යතා සඳහා විධිමත් ආකාරයෙන් ප්‍රයෝජනයට ගත් බවයි. ඒ අනුව ලෝකයේ වැසි ජල කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් වන පැරණි ම නිදසුන් හමුවන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ වියළි කලාපීය වාරි මූලික ශිෂ්ටාචාරයෙන් බව හඳුනාගත හැකි ය.

දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමින කලාපය ආශ්‍රිත ව ගොඩනැගී තිබෙන්නේ ද මෙවැනි වාරි මූලික ජන සමාජයක් බවට තහවුරු කරගත හැකි සාක්ෂි බොහෝසෙයින් පවතී.

විමර්ශනය

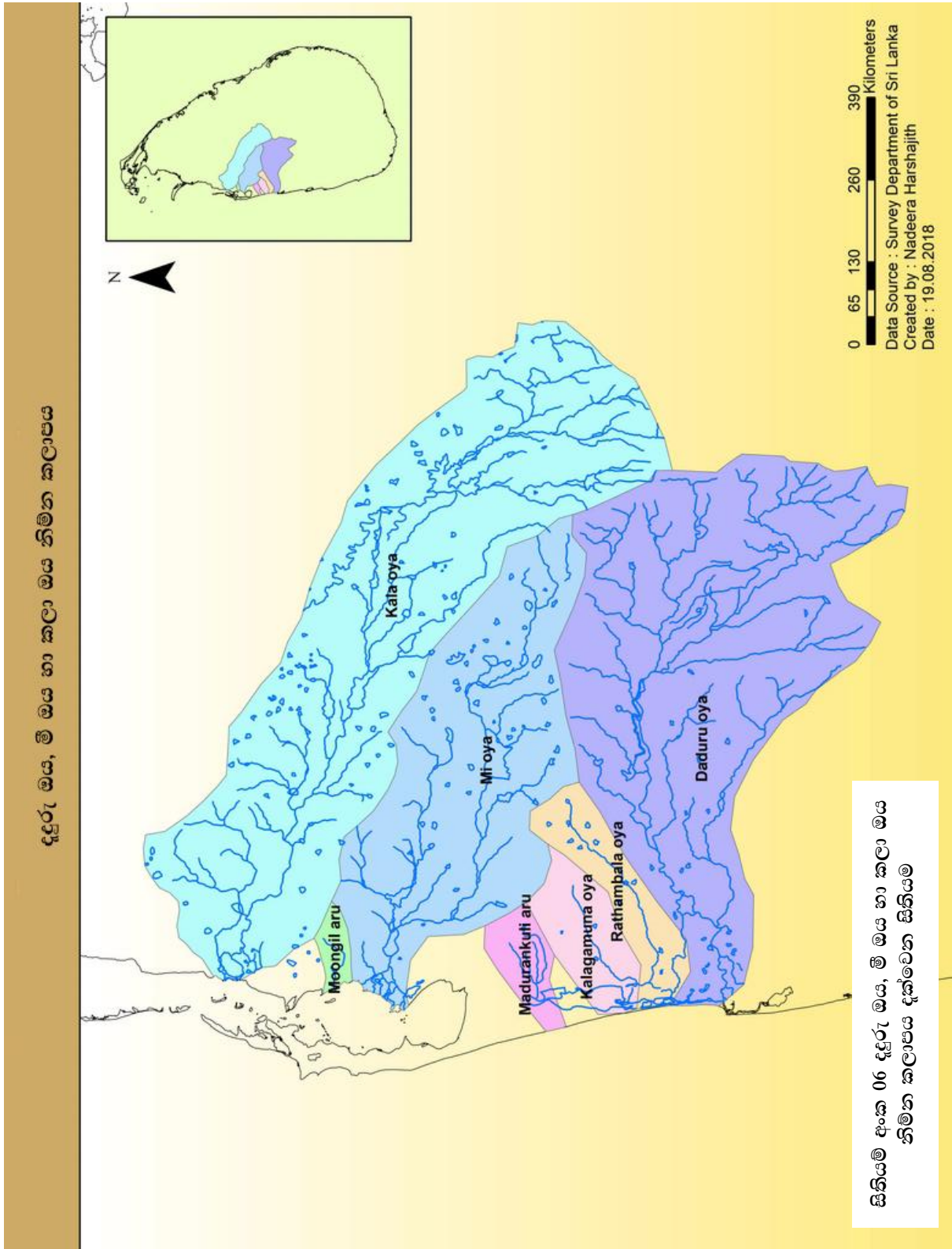
දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය අතර පිහිටි මධ්‍ය අන්තර් නිමින කලාපය ව්‍යවහාරයේ වන්නී හත් හත්පත්කුව ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ. පූර්ණ වශයෙන් ම වයඹ පළාතට අයත් වන මෙම කලාපය මැදින් ගලා බසින්නේ මී ඔයයි. මෙම අන්තර් නිමින කලාපය සම්බන්ධයෙන් බොහෝ ඓතිහාසික තොරතුරු ශිලාලේඛන පුරාවිද්‍යාත්මක හා සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයන් ඇසුරින් සම්පාදනය කර ගැනීමේ හැකියාව පවතී.

මෙම අන්තර් නිමින කලාපය ආශ්‍රිත ව දීර්ඝ කාලයක් පුරා ජනාවාස පැවති බවට ඉතාමත් පැහැදිලි පුරාවිද්‍යාත්මක සාක්ෂි රැසක් අනාවරණය කර ගැනීමේ හැකියාව පවතී. ඒ අතර පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන භූමි, කුඩා මධ්‍යම හා විශාල පරිමාණ වැව්, ඇළ මාර්ග සහ අමුණු, පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලාලේඛන වල සිට විවිධ කාල වකවානු නියෝජනය කරනු ලබන ශිලාලේඛන, පැරණි වෙහෙර විහාර පිළිබඳ සාක්ෂි, වළං කැබලිති, වීදුරු කැබලිති මෙන් ම යකඩ සහ යබොර කැබලිති විසිරී ගිය ස්ථාන හමුවී තිබේ. ඒ අනුව මුල් කාලීන ව මෙම අන්තර් නිමින කලාපය ආශ්‍රිත ව ගම වැව මූලික කරගනිමින් ගොඩනැගෙන්නට ඇති බව උපකල්පනය කිරීමට පුළුවන.

දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමින කලාපයේ භෞතික පිහිටීම

වර්තමාන භූගෝලීය බෙදීම් අනුව වියළි කලාපය හා තෙත් කලාපය උතුරු දෙසින් වෙන් කෙරෙන මායිම වශයෙන් දැදුරු ඔය සළකනු ලැබේ (කරුණානිලක 1989: 17). මාතලේ කඳුවැටියේ පාකඳු ආශ්‍රයෙන් ඇරඹෙන දැදුරු ඔය කුරුණෑගල හා පුත්තලම දිස්ත්‍රික්ක හරහා කිලෝමීටර් 142 (සැතපුම් 87) ක් ගලා යමින් හලාවතට උතුරින් මුහුදට එක් වේ (Arumugam 1969: 365). කිඹුල්වානා ඔය, හක්වටුනා ඔය, කොස්පොතු ඔය, මඟුරු ඔය හා කොළමුණු ඔය මෙහි ප්‍රධාන පෝෂණ ජල මාර්ග වෙති (විනානාවිව් 2016: 3).

උතුරින් මී ඔය නිමිනයෙන් හා රතඹලා ඔය නිමිනයෙන් ද, නැගෙනහිරින් මහවැලි නිමිනයෙන් ද, ඊසාන දෙසින් කලා ඔය නිමිනයෙන් ද, දකුණින් මා ඔය නිමිනයෙන් හා කඩුපිටි ඔය නිමිනයෙන් ද, බටහිරින් සාගරයෙන් ද සීමාවනු වර්ග කිලෝමීටර් 2 161 (වර්ග සැතපුම් 1 022 ක) ප්‍රමාණයකින් දැදුරු ඔය නිමිනය යුක්ත වේ. මෙහි ඉහළ කොටසෙහි වර්ග සැතපුම් 576 කි. පහළ කොටසේ වර්ග සැතපුම් 446 කි (එම්. 365). පෝෂක ප්‍රදේශයේ වාර්ෂික වර්ෂාපතනය පාරිසරික කලාප අනුව වෙනස් වේ. ඉහළ ප්‍රදේශය තුළ මි.මී. 1250 - 1500 ක සාමාන්‍ය වාර්ෂික වර්ෂාපතනයක් ලැබේ. ප්‍රදේශය පුරා ම පවතින මධ්‍ය වාර්ෂික වර්ෂාපතනය මි.මී. 1850 ක් පමණ ය (වාරි මාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව - අප්‍රකාශිත වාර්තා). මෙම ප්‍රදේශයට ජලය ලැබෙන්නේ පූර්ණ වශයෙන් ම වර්ෂාව මගිනි. දැදුරු ඔය මගින් ඝන මීටර් 346088 (අක්කර අඩි 12222000) ක ජල ප්‍රමාණයක් වාර්ෂිකව මුහුදට එකතුකරන

අතර මින් ඝන මීටර් 27410 (අක්කර අඩි 968000) ක් ඊසානදිග මෝසමේ දී හා ඝන මීටර් 7192 (අක්කර අඩි 254000) ක් නිරිතදිග මෝසමේ දී මුහුදට එක් කෙරේ (Arumugam 1969: 365).

දැදුරු ඔය පෝෂක කලාපයේ මධ්‍ය ප්‍රදේශය බොහෝ තනි කඳු හා උස් කඳුවැටිවලින් සමන්විත වැනි අතර වෙන් ව පවතින සාරවත් පටු නිමිනයෝ ද වෙති. සැතපුම් එකොළහක් පමණ දිග සහ අඩි 2000 ක සම උසකින් යුතු දොළකන්ද කඳුවැටිය, සැතපුම් දෙකක් පමණ දිග දැතුරාව කඳුවැටිය, සැතපුම් හතරක් පමණ දිග මාළුපිය කඳුවැටිය සහ සැතපුම් හයක් පමණ දිග එහෙත් වැඩි උසකින් යුතු නොවූ ලේනව කඳුවැටිය මෙම ප්‍රදේශයේ ප්‍රධාන ශේෂ කඳුවැටි වෙති (Brohier 1934, Part.iii: 3). හක්වටුනා ඔය හා කිඹුල්වානා ඔය ඇරඹෙන්නේ මෙම කඳුවැටි ආශ්‍රයෙනි. මෙම ඔයවල් ඇතැම් විට සම්පූර්ණයෙන් ම වියළි ස්වභාවයක් ගන්නා අතර ඊසානදිග මෝසම සමග ඇතිවන වර්ෂාව නිසා මේවායේ ජලය සීඝ්‍රයෙන් ඉහළ යාමක් පෙන්නුම් කරයි (විනානාවිච්චි 2016: 5).

දැදුරු ඔයේ පෝෂක ප්‍රදේශයේ මධ්‍ය සහ පහළ විශාල කොටසක් වසරේ සැලකිය යුතු කාලයක් වියළි ස්වභාවයෙන් පවතී. මෙම කාලය තුළ දැදුරු ඔයට වැඩි ජල ප්‍රමාණයක් සැපයෙනුයේ ඉහළ පෝෂක ප්‍රදේශයෙන් ඇරඹෙන ඔයවල් ආශ්‍රයෙනි. ඇතැම් විට පහළ ප්‍රදේශයට වර්ෂා සහිත වියළි කාලගුණික තත්ත්වයක් පැවතුණත් ඉහළ ප්‍රදේශයේ පවතින වර්ෂාපතනය හේතුවෙන් දැදුරු ඔයේ ජලය ඝනික ව වැඩිවන අවස්ථාවන් ඇත. දැදුරු ඔයේ මධ්‍ය කොටසට දකුණු ඉවුරෙන් එකතුවන හක්වටුනා ඔය හා කිඹුල්වානා ඔය ආශ්‍රිත ව පවතින්නේ වියළි කලාපීය දේශගුණික ලක්ෂණයන් ය (එච්.: 6).

අනුරාධපුර මුල් යුගයේ සිට ම මෙරට කෘෂි කර්මාන්තයට අවශ්‍ය ජල සම්පාදනයෙහි ලා දායක වූ කලා ඔය ආරම්භ වන්නේ මාතලේ කඳුවැටිවල බැවුම් කඳු ආශ්‍රිත ව ය. මෙහි ප්‍රධාන පෝෂක ජල මාර්ග වන දඹුළු ඔය හා මිරිස්ගෝනියා ඔය එම ප්‍රදේශයෙන් ආරම්භ වී කලාවැවට තරමක් ඉහළින් එකට සම්බන්ධ වන අතර එතැන් සිට නිර්මාණය වන ජල මාර්ගය කලා ඔය ලෙසින් ව්‍යවහාර වේ. මිරිස්ගෝනියා ඔය ඉහළ කොටස කුකුලන්ගොඩ ඔය ලෙස හැඳින්වේ. මීට අමතර ව මැණික්දෙණි ඇළ, වැලමිටි ඔය, මල ඔය, හවනැල්ල ඔය, කළුගල් ඔය, කිරලැස්ස ඔය ඉහළ කලා ඔයට එකතුවන සෙසු ජල මාර්ග අතර වේ. එහි පහළ ප්‍රදේශයට සියඹලන්ගමුව ඔය, කල්ලන්කට්ටිය ඇළ, ලුණු ඔය, පණිකුටිකුලම ඇළ හා උක්කමඩු ආරුව ද එකතු වේ. කලා ඔයේ දිග කි.මී. 156 (සැතපුම් 97) කි (Arumugam 1969: 339).

ප්‍රධාන වශයෙන් වියළි කලාපයට අයත් වන කලා ඔය නිමිනය සතු ව වර්ග කි.මී. 2772 (වර්ග සැතපුම් 323) ක පෝෂක ප්‍රදේශයක් තිබෙන අතර එම ප්‍රදේශයට වාර්ෂික ව ඝන මීටර් මිලියන 4424 (අක්කර අඩි 860,000) ක ජල ප්‍රමාණයක් ලැබේ. ඉන් ඝන මීටර් මිලියන 587 ක් හෙවත් සියයට 13 (13%) ක ප්‍රතිශතයක් වාර්ෂිකව මුහුදට එකතු වේ (එච්.

339). කලා ඔය නිමිනයේ ඉහළ ප්‍රදේශයේ සුළු කොටසක රතු-දුඹුරු ලැටසොලික් පස දක්නට ලැබෙන අතර ගංගා නිමිනය වැඩි වශයෙන් අයත්වන්නේ රතු-දුඹුරු පාංශු කලාපයට ය. කලා ඔය ගංදෑලෙහි විශාල ප්‍රදේශයක ඇළවියල් පස දක්නට ලැබේ (*ලඞ්‍යාසි. 24*).

ගලේවල, මහ ඉලුප්පල්ලම, ගල්නෑව, තඹුක්කේගම, රාජාංගනය, නොච්චියාගම ආසන්නයෙන් ගලාබසින කලා ඔය තරමක් උතුරු දෙසට හැරී විල්පත්තුව ජාතික වනෝද්‍යානය ඔස්සේ ගමන්කොට පුත්තලමට උතුරු දෙසින් පොම්පරිප්පුවට ආසන්නයෙන් මුහුදට එකතු වේ. උතුරුමැද පළාත හා වයඹ පළාත වෙන්කරන සීමාව වන්නේ ද කලා ඔයයි.

මී ඔය ගල්ගමුව - මහව ප්‍රදේශවල ජල මූලාශ්‍රයන් පදනම් කරගනිමින් සකස් වූ ස්වභාවික ජල මාර්ගයකි. කිලෝමීටර 107.8 (සැතපුම් 67) පමණ දිගින් යුතු මී ඔය වයඹ වෙරළ තීරයේ පුත්තලම ආසන්නයෙන් මුහුදට එකතු වේ. මී ඔය නිමිනයේ වර්ග කිලෝමීටර 952.7 (වර්ග සැතපුම් 592) ක පෝෂණ ප්‍රදේශයකින් යුක්ත වේ. වර්ෂයකට අක්කර අඩි 121,000 පමණ ජල ප්‍රමාණයක් මෙම නිමිනයට ලැබේ (*Arumugam. 1969.351*).

දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමින කලාපයේ ඓතිහාසික ජනාවාසවීම

වී ගොවිතැන ප්‍රධාන කෘෂි කර්මාන්තය කරගත් ලංකාවේ පුරාණ ජනතාව (*Siriweera 1994: 38*) එම කටයුතු වඩාත් පහසුවෙන් කරගැනීම පිණිස තම ජනාවාස ගංගාශ්‍රිතව පිහිටුවා ගනු ලැබූහ (*මව. vii: 43-4*). අතීතයේ දී ජප්පර නදිය (*එම. lxxiii: 16*) ලෙසින් හැඳින්වුණු දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත ව ද මෙලෙස පැරණි ජනාවාස පැවති බවට සාධක හඳුනාගැනීමට පුළුවන. මුල්කාලීන ජනාවාස පැතිරීයාම සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු ලබාගත හැකි විවිධ කාලවකවානුවලට අයත් ශිලා ලේඛන දැදුරු ඔය නිමිනයේ ස්ථාන ගණනාවකින් හමුවී ඇත (*Ic. Vol. i; Vol. ii*). ඒ අතර තිබෙන පූර්ව බ්‍රාහ්මී සෙල්ලිපි මගින් අනුරාධපුර මුල් යුගයේ ප්‍රදේශයේ පැවති ජනාවාසවල සමාජ තත්ත්වය පිළිබඳ තොරතුරු අනාවරණය කරගත හැකි ය (*විනානාච්චි 2016: 7*).

මෙම නිමිනයේ පිහිටි ක්‍රිස්තු පූර්ව අවසාන භාගය නියෝජනය කරන ශිලා ලේඛන කිහිපයක නෙලගම (*Ic. Vol. i: No. 884*) අබකොට (*එම.: No. 889*), මුකලුගම (*එම.: No. 925*), යන ස්ථාන නාම සඳහන් වේ. මෙවැනි ග්‍රාම නාමවලින් පැහැදිලි වන්නේ ඒ වන විට මෙම නිමිනයේ ස්ථාවර ජනාවාස බිහිවී තිබුණු බව ය. ක්‍රිස්තු පූර්ව අවසාන භාගය වන විට දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත ව බිහිවුණු අම්බට්ටිකෝළ නම් ජනපදයක් පිළිබඳ ව තොරතුරු සඳහන් වේ (*නිකොලස් 1979: 124-5*). දුටුගැමුණු රාජ්‍ය කාලයේ දී එම ජනපදයේ පිහිටි ගුහාවකින් රිදී ලැබුණු බව දක්වා ඇත (*මව. xxviii: 20-35*). ආමණ්ඩගාමණි රජු (ක්‍රි.ව. 19-20) විසින් රජක ලෙස විහාරය නමින් හඳුන්වන වර්තමාන රිදී විහාරය මෙම ස්ථානයේ කරවන ලදී

(එම. xxxv:4). ක්‍රිස්තු පූර්ව දෙ වැනි සියවසේ සිට ක්‍රිස්තු වර්ෂ අට වැනි සියවස තෙක් කාලයට අයත් සෙල්ලිපි ගණනාවක් ම වර්තමාන රිදී විහාරය හා තදාශ්‍රිත ප්‍රදේශයේ තිබීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ අනුරාධපුර මුල් යුගයේ සිට ම මෙම ප්‍රදේශයේ සංවිධානාත්මක ජනාවාස ව්‍යාප්ත ව පැවති බවයි. රෙලගම, හරගම, වටනගම හා පටගලය යන ග්‍රාම නාමයන් මෙම ලේඛනවල සඳහන් වේ (නිකොලස් 1979: 125).

මහාචූලිකමහාතිස්ස රජු (ක්‍රි.පූ. 77-73) සොණණගිරියෙහි (ස්වර්ණගිරි) සිති කම්හලක වැඩකළ බැව් සඳහන් වේ (එම. xxxiv: 4). වර්තමාන රම්බොඩගල්ල ප්‍රදේශය සොණණගිරිය ලෙසින් හඳුනාගෙන ඇති බව නිකොලස් වාර්තා කර ඇත (1979: 126). මෙම ප්‍රදේශයේ පැවති කර්මාන්තයන් පිළිබඳ අදහසක් එයින් ඉදිරිපත්වන බව පෙනේ. දැදුරු ඔය පෝෂක ප්‍රදේශයේ ඉහළ කොටසේ රම්බොඩගල්ල කුඹුරුලෙන පිහිටි එක් සෙල්ලිපි කිහිපයක ගාමණි අභය මහරජුගේ “සිව්ක-අදක” නම් නිලධාරියෙකු පිළිබඳ සඳහන් වේ (Ic. Vol. i: Nos. 894 - 6). මෙහි සඳහන් රජු වට්ටගාමණි අභය (ක්‍රි.පූ. 89-77) ලෙසත් නිලධාරියා රජුගේ දෝලා අධ්‍යක්ෂ ලෙසත් හඳුනාගෙන ඇත (එම.). මෙම කරුණුවලින් පැහැදිලි වන්නේ රජයේ වැදගත් නිලධාරීන් ද මෙම නිමින බද ප්‍රදේශයට පැමිණ ඇති බවයි.

දැදුරු ඔයට සමීප නුවරකන්ද ආශ්‍රිත ව පුරාණ ජනාවාස පැවති බවට සාධක ඇත. ක්‍රිස්තු පූර්ව පළමු වැනි සියවසේ සිට ක්‍රිස්තු වර්ෂ හය වැනි සියවස දක්වා කාලයට අයත් ශිලා ලේඛන රාශියක් දැදුරු ඔයට ඉතා සමීප නුවරකන්ද හා අවට ස්ථාන කිහිපයක තිබේ (එම.: Nos. 913-31). එක් ලිපියක “පිතමහරජ” නමින් හැඳින්වූ වට්ටගාමණි අභය රජුගේ කණකිග නම් ඇමතිවරයෙකු පිළිබඳ ව සඳහන් වේ (එම.: Nos. 913-4). මේ ප්‍රදේශයේ තිබෙන ශිලා ලේඛනවලින් පැරණි සමාජ තත්ත්වය පිළිබඳ ව තොරතුරු රැසක් අනාවරණය කර ගත හැකිය. ගම් පාලනය කළ ගමිකයින් (එම.: Nos. 914, 916, 925), ප්‍රධානීන් වූ පරුමකවරුන් (එම.: Nos. 910, 912, 922, 924, 928, 931), භාණ්ඩාගාරිකවරුන් වූ බඩකරිකයන් (එම.: No. 916) වැනි නිලධාරීන් පිළිබඳවත් පෙනෙකරුවත්, අසරුවන් (එම.: No. 913a), ආචාරීන් (එම.: No. 929) වැනි විවිධ වෘත්තිකයන් දැදුරු ඔය නිමිනය ආශ්‍රිත ජනාවාසවල වාසය කළ බව හෙළිවේ. එය මෙම ප්‍රදේශයේ පැවති සංකීර්ණ ජනාවාසකරණය පිළිබඳ අදහසක් ඉදිරිපත් කරන්නකි. මෙම ස්ථානයේ තිබෙන සෙල්ලිපි කිහිපයක දමගුන, රොනිගුන හා තිගුන නම් වූ හිඤ්ඤන් වහන්සේලා කිහිපදෙනෙකු පිළිබඳ ව සඳහන් ව ඇත (එම.: No. 915, 920, 926).

ක්‍රිස්තු වර්ෂ පළමු වැනි සියවසෙන් පසු දහ වැනි සියවස දක්වා වූ කාලයට අයත් සෙල්ලිපි ගණනාවක් ද දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත ස්ථානවලින් හමුවී ඇත. මරළුවාව රජමහා විහාරයේ තිබෙන ක්‍රිස්තු වර්ෂ තෙවන සියවසට අයත් ගිරි ලිපියක මහ නගර යන්න සඳහන් ව තිබේ (සේනානායක 1997: 246). රතවහනක මහ නගර යනුවෙන් සඳහන් වන මෙම ස්ථානය ආශ්‍රිත ව නාගරික පිරිස් ඒකරාශී වූ වෙළඳ පොළක් පවතින්නට ඇති බවත් ඒ අනුව දැදුරු ඔය ඉහළ නිමිනය ආශ්‍රිත ව වාණිජ මධ්‍යස්ථාන ක්‍රියාත්මක වූ බවත් පියතිස්ස සේනානායක

පවසා ඇත (1997: 246-7). සංගමුව විහාරයේ තිබෙන හය වැනි සියවසට අයත් ලිපියක ගෝණගිරි හා මහවලගම යන ග්‍රාමයන් පිළිබඳ ව සඳහන් වේ (නිකොලස් 1979: 119). මෙම විහාරයේ ම දෙ වැනි ගජබාහු හා පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු යන රජවරුන් අතර දොළොස් වැනි සියවසේ දී ඇති කරගන්නා ලද ගිවිසුම සෙල්ලිපියක් ලෙස දක්නට ඇත (*Et. Vol. iv: No.1*). ඒ අනුව එම විහාරස්ථානය ආශ්‍රිත ප්‍රදේශයේ ක්‍රිස්තු වර්ෂාරම්භයේ සිට අඛණ්ඩ ජනාවාස භූමියක් ලෙස පවතින්නට ඇති බව සිතිය හැකි වේ. වැල්ලැගල තිබෙන පළමු වැනි සියවසට අයත් ලිපියක එම ප්‍රදේශය “කඳු පනහේ දිසාව” යනුවෙන් හඳුන්වා තිබේ (නිකොලස් 1979: 122). එයින් පැහැදිලි වන්නේ දිසාවන් වෙන්කරලීම දක්වා මෙම ප්‍රදේශයේ ජනාවාස වර්ධනය වී තිබෙන බවයි. මේ වන විට රජරට, දිසා අනුව කොටස් හතරකට බෙදා තිබුණු අතර දැදුරු ඔයෙන් සීමාවුණු දක්බිණ දේශය හෙවත් දක්බිණ පස්ස එක් දිසාවක් විය. හය වැනි සියවසේ සිට එය උප රජුගේ රාජධානිය වී තිබිණ. මෙම තත්ත්වය දොළොස් වැනි සියවස තෙක් පැවතුණු අතර එම සියවස අවසානයේ දී දක්බිණ දේශය හා මලය දේශය එකතුකොට මායා රට්ඨ (මායාරට) පිහිටුවන ලදී (නිකොලස් 1964: 12). ඒ අනුව මධ්‍යකාලීන අනුරාධපුර අවධිය වන විට දැදුරු ඔය නිමිතය රජරට රාජධානියේ ප්‍රධාන පළාතක් දක්වා වර්ධනය වී තිබෙන බව හඳුනාගත හැකි ය.

දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත ප්‍රදේශය පොළොන්නරු සමයේ දී වැදගත් දේශපාලනික කේන්ද්‍රස්ථානයක් විය. පළමු වැනි විජයබාහු (ක්‍රි.ව. 1055-1110) රජු වෝලයන් අතින් පරාජයට පත් ව විල්ලිකාබාරට්ඨයට පැනගොස් තිබෙන බව වංසකථාවේ සඳහන් ව තිබේ (*මව. lviii: 29*). දැදුරු ඔයේ ශාඛාවක් වූ කොස්පොතු ඔය ආශ්‍රිත ව පිහිටි වැලඬ මෙම පුරාණ ප්‍රදේශය ලෙස හඳුනාගෙන ඇත (නිකොලස් 1979: 25). කඳු සහිත වූ මෙම ප්‍රදේශයේ පවතින දුර්ගමය ස්වභාවය මත ලැබුණු ආරක්‍ෂාව ඒ සඳහා හේතු වන්නට ඇත. හෙතෙම මුහුන්තරුවේ සටන් කළ බව මහාවංසයේ සඳහන් වේ (*මව. lviii: 42*). වර්තමානයේ හෙට්ටිපොල ආසන්නයේ නුවරකැලේ තිබෙන පස් වැනි කාශ්‍යප (ක්‍රි.ව. 914-923) රජුගේ ලිපියක මෙම ස්ථානය පිළිබඳ සඳහන් ව ඇත (නිකොලස් 1979: 121). විල්ලිකාබාරට්ඨයේ සිට සේනා සංවිධානය කරගෙන දැදුරු ඔය ඔස්සේ පහළට ගමන් කිරීමෙන් ඔයේ පහළ ප්‍රදේශයට ආසන්නයේ පිහිටි මෙම ස්ථානයට පැමිණීමෙන් සටනට අවතීර්ණ වන්නට ඇති බව සිතිය හැකිවේ.

ජනප්‍රවාද හා විශ්වාස අනුව දැදුරු ඔය නිමිතයේ පිහිටි පඬුවස්නුවර ආරම්භය පඬුවස්දෙව් හා පණ්ඩුකාභය රාජ සමයට අයත් වේ. නමුත් මේ බව සනාථ කිරීමට ප්‍රමාණවත් ඓතිහාසික මූලාශ්‍රයන් හෝ පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක නොලැබේ. ඓතිහාසික මූලාශ්‍රය වලට අනුව පඬුවස්නුවර ආශ්‍රිත ප්‍රදේශය කෙරෙහි මූලින් ම අවධානය යොමුකරන ලද්දේ පළමු වැනි විජයබාහු රජු විසිනි (*මව. lxviii: 48*). කොළඹුණු ඔය ආශ්‍රිත ව පිහිටි මෙම ප්‍රදේශය පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජුගේ දක්බිණ දේශය සංවර්ධනය කිරීම යටතේ දියුණු විය. දක්බිණ දේශයේ අගනුවර වූ පරක්කමපුර ගොඩනගන ලද්දේ මෙහි ය (*ASCAR. 1950: 19-*

20). මේ වන විට දැදුරු ඔය නිමිතය පුළුල් ලෙස ජනාවාස වී තිබුණ බව පැහැදිලි වන්නේ පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු දැදුරු ඔය හා තදාශ්‍රිත ප්‍රදේශවල ගොඩනගන ලද වාරි කර්මාන්ත සම්බන්ධයෙන් මහාවංසයේ සඳහන් වන තොරතුරු පරීක්ෂා කිරීමේදී ය (මව.: lxviii).

හිරිපිටිය සමීපයෙහි වූ වර්තමාන මල් අස්න ප්‍රදේශය පොළොන්නරු සමයේ දී හඳුන්වා ඇත්තේ ශ්‍රී පුරය යනුවෙනි. නිශ්ශංකමල්ල රජු එහි දාන ශාලාවක් කරවා ඇත (නිකොලස් 1979: 122). එම රජුගේ දොරටියාව සන්නස හමුවී ඇත්තේ කුරුණෑගලට ආසන්නයේ පිහිටි දොරටියාව නම් ගමෙනි. අතීතයේ දී මෙම ප්‍රදේශය සුදාකර්කාඛිපනා දොරටියාව නම් විය (එම.: 125).

බදලත්ඵලිය නම් වූ ප්‍රදේශය වර්තමානයේ බතලගොඩ ලෙස හඳුන්වයි (එම.: 120). දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත ව පිහිටි මෙම ප්‍රදේශය අතීතයේ දී "පුරාණ නුවර" ලෙසින් භාවිතා වී ඇත (Brohier 1934. Part iii: 7). කුමාරදාස රජු (ක්‍රි.ව. 513-522) මේ නුවර තාවකාලික වාසස්ථානයක් ලෙස තෝරාගෙන තිබේ (එම.: 6-7). මෙම ස්ථානය යැයි අනුමාන කළ හැකි සාක්ෂි ඉබ්බාගමුවට ඉතා ආසන්නව දැදුරු ඔය සමීපයේ ම පිහිටි පරණගම්පිටිය ග්‍රාමයෙන් හමුවී තිබේ. වර්තමානයේ ද හඳුනාගත හැකි ආකාරයට ශේෂව තිබෙන දිය අගල් ආදියෙන් සමන්විත ව පිහිටි මෙම භූමිය දැදුරු ඔය නිමිතයේ පැවති ප්‍රාදේශීය පාලන මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස මෙම කාලයේ දී ඇතැම් විට ක්‍රියාත්මක වන්නට ඇත. පළමුවෙනි විජයබාහු රජු විසින් මෙම ප්‍රදේශයේ තිබුණු සොළී බලකොටුවක් යටත්කර තිබෙන බව ද වාර්තාවේ (නිකොලස් 1972: 406). දක්ෂිණ දේශ සීමාවේ මුරපොළක් ලෙස බදලත්ඵලිය පැවති අතර සංඛ නම් සෙන්පතියා එහි වාසය කළේ ය (මව. lxiv: 8-10). කළ්‍යාණවතී (ක්‍රි.ව. 1202-1208) රැජිණ බතලගොඩ අසල පණ්ණසාදයේ සංඝාරාමයක් කරවා ඇත (එම. lxxx: 35). බතලගොඩ වැව ආසන්නයේ ඇති මැයගේ සෙල්ලිපියක එම ප්‍රදේශය මංගලපුර ලෙස හඳුන්වා තිබේ (නිකොලස් 1979: 120). මෙවැනි තොරතුරුවලින් පැහැදිලි වන්නේ පොළොන්නරු යුගයේ රජවරුන්ගේ අවධානය වැඩි වශයෙන් මෙම ප්‍රදේශය කෙරෙහි යොමුවී තිබෙන බවයි. මෙම අවධානයට හේතු වන්නට ඇත්තේ පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජුගේ දක්ෂිණ දේශ සංවර්ධන ක්‍රියාවලිය තුළ මෙම ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත ව ජනාවාසකරණයේ වර්ධනයක් සිදුවීම විය හැකි ය.

දැදුරු ඔය පෝෂක ප්‍රදේශයේ පිහිටි හස්ටිශෛලපුර හෙවත් වර්තමාන කුරුණෑගල ප්‍රදේශය දඹදෙණිය යුගයේ දේශපාලනික වශයෙන් වැදගත් කේන්ද්‍රස්ථානයක් විය. දඹදෙණියේ රාජ්‍ය කළ සිව් වැනි විජයබාහු (ක්‍රි.ව. 1270-1272) රජු මෙම පුරය වටා ප්‍රාකාරයක් හා දිය අගලක් කරවා ඇත (මව. lxxxviii: 53-60). අගනුවරක් බවට කුරුණෑගල පත්වූයේ දෙ වැනි බුවනෙකබාහු (ක්‍රි.ව. 1292-1332) රජුගේ කාලයේදී ය (එම. xc: 60). මරළුවාව ලිපියේ සඳහන් රතවහනක මහ නගර යනු කුරුණෑගල නගරය විය හැකි බව පියතිස්ස සේනානායක පවසනු ලබයි (1997: 246-7). එසේ වුවහොත් කුරුණෑගල නගරයේ ආරම්භය අනුරාධපුර මුල් භාගය තෙක් දිවයන බව පෙනේ. හතර වැනි පරාක්‍රමබාහු (ක්‍රි.ව.

1302-1326) රජු ද තම රාජධානිය බවට පත්කරගන්නා ලද්දේ කුරුණෑගල ය (මව. xc: 65). රජරට රාජධානි නිරිත දිගට විකේන්ද්‍රණය වීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මේ අවස්ථාව වන විට දැදුරු ඔය නිමිතය ජනාවාසකරණයට ලක් වූ ප්‍රධාන කලාපයක් බවට පත්වී තිබෙන බව පැහැදිලි ය.

මී ඔය නිමිතයේ දකුණු ඉවුර සහ කලා ඔය නිමිතයේ වම් ඉවුර අයත් වන වන ප්‍රදේශය පුරාණයේදී ගිරිබාරට්ඨ යනුවෙන් හඳුන්වා තිබෙන අතර වර්තමානයේ එගොඩ කෝරළයට අයත් ගිරිබාව ලෙසින් හඳුන්වනු ලබන්නේ මෙම ප්‍රදේශය දක්බිණ දේශයේ කොටසක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වී තිබේ. මෙම කලාපය ඓතිහාසික අවධියේ ක්‍රිස්තු පූර්ව අවසාන භාගය දක්වා දිවයන බව එම ප්‍රදේශයේ වෙහෙරගල විහාරය තිබෙන පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලා ලිපිය මගින් සනාථ වේ.

කලා ඔය නිමිතයේ පිහිටි ගල්ලෙන විහාරය ආශ්‍රිතව පූර්ව සහ අපර බ්‍රාහ්මී ශිලාලේඛන රැසක් දක්නට ලැබේ. පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලිපි කිහිපයකම දෙවනපිය ගාමිණී අබය පුත තිශය (*Ic. Vol.i: No. 1018-27*) යනුවෙන් සඳහන් ව ඇත. එහි දැක්වෙන දෙවන පිය මහරඤ්ඤ ගාමිණී අබය යනු වට්ටගාමිණී අභය (ක්‍රි.පූ. 89-77) රජු බව හඳුනාගෙන තිබේ. මෙහි ලිපි ගණනාවක්ම ම රජුගේ පුත්‍රයා පිළිබඳ ව සඳහන් වී ඇත එහි ම තවත් ලිපියක මහරඤ්ඤ පුත තිශය බරියනෙ... (එම.: No. 1028) යනුවෙන් සඳහන් ව තිබේ. එහි දැක්වෙන්නේ පෙර ලිපිවල සඳහන් තිස්ස කුමරු බව සහ තහවුරු වන අතර ඔහුගේ භාර්යාවන් කරන ලදලෙන් පූජා කිරීමක් පිළිබඳ ව මෙමගින් අනාවරණය වේ. මෙමගින් අනුමාන කළ හැකි අදහස වන්නේ වට්ටගාමිණී අභය රජුගේ පුත්‍රයා වූ තිස්ස කුමරු ප්‍රාදේශීය පාලකයකු ලෙස හෝ ප්‍රභූවරයෙකු ලෙසින් මෙම ප්‍රදේශයේ වාසය කරන්නට ඇති බවයි. මී ඔය නිමිතයේ පිහිටි නටබුන් සහිත ස්ථානයක් වූ තෝරව මයිලෑව සෙල් ලිපියක ද මහරජ කෙනෙකු පිළිබඳ ව සඳහන් වන අතර එම රජුගේ භාණ්ඩාගාරික වූ ශුමන නම් පරමක වරයෙක් පිළිබඳව සඳහන් ව ඇත. එහිම තවත් ගිරි ලිපියක පළමුවන ගජබාහු රජු (ක්‍රි.ව. 247-9) විසින් සිදුකළ ප්‍රදානයන් කිහිපයක් පිළිබඳ සඳහන් වේ (*Ic. vol.ii: No. 120*). මී ඔයෙන් මෙගොඩ කෝරළයේ පිහිටි සංගප්පාල කන්දේ පිහිටි ගිරි ලිපියක විහාරයකට කළ වාරි දීමනාවක් පිළිබඳ සඳහන් වේ (*Ic. vol.ii: No. 194*).

තෝරව මයිලෑව පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපියක මධ්‍ය මී ඔය නිමිතයේ පැවතියා වූ බම නගර නමින් වූ නගරයක් පිළිබඳව සඳහන් වන අතර, එහි පාලනය රොන නම් පරමක වරයෙකු සිදුකළ බව දක්වා තිබේ (*Ic. vol.i: No.1037*). එයින් පැහැදිලි වන්නේ එම ප්‍රදේශය අනුරාධපුර රාජධානිය යටතේ ක්‍රියාත්මක වූ ප්‍රාදේශීය පාලන ඒකකයක් ලෙසින් පවතින්නට ඇති බවයි. මෙම ලිපිය පිහිටි තෝරව මයිලෑව පැරණි විහාරස්ථානය පිහිටා ඇත්තේ අන්දරවැව පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන භූමියට තරමක් සමීපව ය.

මී ඔය නිමිත කලාපය ආශ්‍රිත ව පිහිටා තිබෙන පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලාලේඛන රාශියක ම පරමකවරුන් පිළිබඳවත්, ඇතැම් අවස්ථාවල ගමිකවරුන් පිළිබඳ වත් සඳහන් ව තිබේ.

ඔවුන් විවිධ නිලතල හොබවා තිබෙන බව එම ශිලාලේඛනවලින් අනාවරණය කරගත හැකිය. මෙම පිරිස් පූර්ව ඓතිහාසික අවදියේ එම ප්‍රදේශයේ වාසය කලා වූ සංවිධානාත්මක ජන සමාජවලින් පැවතෙන පිරිස් බව පැහැදිලි ය. ඒ බව තහවුරු වන්නේ මෙරට පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ අවසාන භාගය වූ ක්‍රිස්තු පූර්ව 3-1 කාල පරිච්ඡේදය වන විට මොවුන් පරිපාලනය සමග සම්බන්ධ වූ විවිධ නිලතල දැරීමට තරම් ස්ථාවර තත්ත්වයක සිටි බව පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලාලේඛන මගින් තහවුරු වීම නිසාය. (එආ.: No.1035,1037). මී ඔය නිමිත කලාපය ආශ්‍රිත ව පුරාණයේ පැවති ගම්මාන ගණනාවක් පිළිබඳ ව සෙල්ලිපිවල සඳහන් ව ඇත. ගල්ලෙන විහාර ලිපියක ගොළපනගම යනුවෙන් සඳහන් වන අතර එම ගම බුද්ධදාස රජු විසින් මහා විහාරයට පූජාකළ බව නිකොලස් සඳහන් කරයි (1979: 108).

වංකනාසිකතිස්ස රජු විසින් ගෝණනදී තීරයේ ඉදිකරන ලද බවට මහාවංසයේ සඳහන් මංගල විහාරය (මව. xxxv: 112-23) මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමිත කලාපයේ කලා ඔය වම් ඉවුරේ පිහිටි කාඩිගල විය හැකි බවට නිකොලස් අදහස් කරයි (1979:109). කාඩිගල දක්නට ලැබෙන වහබ රජහ පුත නිස රජහ පත මතුය ජිත දෙවීමය දිනෙ... (Ic. vol.ii: No. 54) යනුවෙන් සඳහන් සෙල්ලිපියෙන් වසබ රජුගේ පුත් තිස්ස රජුගේ මව විසින් කරන ලද පූජාවක් පිළිබඳ ව දැක්වේ. මෙහි සඳහන් තිස්ස රජු යනු වංකනාසිකතිස්ස රජු ලෙස හඳුනාගෙන ඇත. මී ඔය සහ කලා ඔය නිමිත කලාපයේ ඓතිහාසිකත්වය සෘජුව මතුකරන ස්ථානයක් ලෙස හත්ථිකුච්ඡි විහාරය සඳහන් කළ හැකි ය. කටාරම් සහිත ගුහා, ආවරණිත ගුහා, ස්වාභාවික පොකුණක් සහිත ගුහාවක් සහ ඉදිකිරීම් අංග රැසක් මෙම පරිශ්‍රය ආශ්‍රිත ව දක්නට ලැබේ. සිරිසගබෝ (ක්‍රි.ව. 247-9) රජු හිස දන් දුන් ස්ථානය ලෙසින් විශ්වාස කරන මෙම ස්ථානය සම්බන්ධයෙන් බුද්ධසෝම හිමියන් ද සඳහන් කර ඇත. මෙම පරිශ්‍රයේ පහළ කොටසේ පිහිටි විශාල ගල් පර්වතයක් ආශ්‍රිත ව විවිධ කාල වකවානු නියෝජනය කරන ගිරි ලිපි රැසක් දක්නට ලැබේ. පළමුවන අග්බෝ (ක්‍රි.ව. 571-604), හයවන අග්බෝ (ක්‍රි.ව. 772-77), නවවන අග්බෝ (ක්‍රි.ව. 831-33) වැනි රජවරුන් එම විහාරස්ථානය ආශ්‍රිතව විවිධ ඉදිකිරීම් කර ඇත.

කලා ඔය නිමිත කලාපයේ පිහිටි ඓතිහාසික ස්ථානයක් ලෙස සැස්සේරුව සැළකිය හැකි වේ. එම ස්ථානය ආශ්‍රිතව පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලාලේඛන රැසක් දක්නට ලැබේ. එක් ලිපියක දෙවනපිය ගමිණි අබය කුමාර අබි අනුරාදිය පරුමක රකි කුමාරය..... යනුවෙන් සඳහන් වේ (Ic. vol.i: No. 994). එම ලිපියට අනුව මේ සඳහන් මහරජු දුටුගැමිණි අබය රජු බව පැහැදිලි ය. ඔහුගේ දියණියක වන අනුරාධි කුමරිය ප්‍රමුඛයෙකු වූ රකිගේ භාර්යාව බව මින් අනාවරණය වේ. මෙම ලිපියේ සඳහන් පරුමක රකි එම ප්‍රදේශයේ පාලකයා වීමට බොහෝදුරට ඉඩ ඇත. සැස්සේරුව ආශ්‍රිත ව දක්නට ලැබෙන පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි පිළිබඳව විමර්ශනය කිරීමේ දී පැහැදිලි වන්නේ තත්කාලීන සමාජ ස්ථරායනයේ විවිධත්වය ඉන් පිළිබිඹු වන බවකි. මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමිතයේ මධ්‍ය කොටසේ වාසය කළ ජන කණ්ඩායම් සම්බන්ධයෙන් යම් අදහසක් ඉන් ලබාගත හැකි ය. පරුමකවරු(එආ.: Nos. 994, 998, 1000, 1002, 1004, 1007, 1008, 1009, 1015), බතවරු (එආ.: Nos. 995, 999,

1001, 1012, 1014, 1016), ගපතිවරු (එම.: No. 1005), බරතවරු (එම.: No. 1011) සහ ගමිකවරු (එම.: No. 1017) වැනි පිරිස් පිළිබඳව එම ලෙන් ලිපිවල සඳහන් ව ඇත.

ක්‍රිස්තු පූර්ව අවසාන භාගය වන විට මෙම නිමිත කලාපය ආශ්‍රිත ව විවිධ වෘත්තීන් හා ක්‍රියාකාරකම්වල නිරත පිරිස් ද වාසය කළ බව පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලාලේඛන ඇසුරින් අනාවරණය කර ගත හැකි ය. පුරකමට හෙවත් නාගරික ඉංජිනේරු (එම.: No. 1002), නට හෙවත් රංග ශිල්පී (එම.: No. 1005), ගමික නොහොත් ගමී ප්‍රධානි (එම.: Nos. 1017,1041), නගර බුද්ධි හෙවත් නගර ප්‍රධානි (එම.: No. 1037) වැනි තනතුරු හා වෘත්තීය නාම සෙල්ලිපිවල සඳහන් ව තිබේ. මෙම කලාපයේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධිය තුළ ගොඩනැගුණු සංවිධානාත්මක සමාජයේ වර්ධනීය තත්ත්වය මෙවැනි තොරතුරු ඇසුරින් අනාවරණය කර ගත හැකිවීම වැදගත් කොට සැලකිය හැකි ය. අපර බ්‍රාහ්මී ශිලාලේඛන සමහරක ද එවැනි වෘත්තීන් පිළිබඳ සඳහන් වීම තුළ පැහැදිලි වන්නේ සංවිධාන සමාජය තව දුරටත් වර්ධනය වෙමින් ගමන් කර තිබෙන බවයි. ගනේකන්ද අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක කබර (එම.: No. 1198) යනුවෙන් සඳහන් වන අතර, එමගින් යකඩ කර්මාන්තයේ නියුතු වූවෙකු පිළිබඳ දැක්වේ. එහිම තවත් ලිපියක වවිහමික හෙවත් වැව් භාරකරුවෙකු පිළිබඳ සඳහන් වේ (එම.: No. 1200). තෝරව මයිලෑව ලිපියක නගර ගුන හෙවත් නගර ගුන්තික යනුවෙන් සඳහන් වේ (එම.: No. 1219). එමගින් නගර පාලකවරයෙකු පිළිබඳ දැක්වේ. මෙම නගරය මී ඔයේ මධ්‍ය කොටසේ පිහිටි ප්‍රාදේශීය නගරයක් විය හැකි ය. මෙවැනි තොරතුරු මගින් පැහැදිලි වන්නේ මී ඔය හා කලා ඔය අන්තර් නිමිත කලාපයේ දිගු කලක් පුරා ජනාවාස පැවති බවයි. එතැන් සිට පළමුවන පරාක්‍රමබාහු දක්බිණ දේශයේ පාලකයා වන තෙක් ම මෙම අන්තර් නිමිත කලාපය සමාජ දේශපාලනික වශයෙන් වැදගත් ප්‍රදේශයක් බවට පත් වී තිබිණ.

වංසකතාවේ ගෝණනදී ලෙසින් හැඳින්වෙන කලා ඔය පූර්ව අනුරාධපුර අවධියේ සිටම මෙරට ජනාවාසවීම සම්බන්ධයෙන් වැදගත් සාක්ෂි සපයන ජල මාර්ගයක් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. පුරාවිද්‍යා සාක්ෂි අතර වැදගත්කොට සැලකිය හැකි මෙරට පූර්ව ඓතිහාසික (Proto- Historic) ජනාවාස පිළිබඳ තොරතුරු සපයන මෙගලිතික සුසාන භූමි ගණනාවක්ම කලා ඔය නිමිතයෙන් හමුවී තිබීම තුළින් පූර්ව අනුරාධපුර අවධියට අයත් ස්වදේශික ජනාවාස එම නිමිතයේ බිහිවී ඇති බව තහවුරු වේ (Senavirathne 1984: 245-57; Begly 1981: 49-95; Karunarathne 1994: 105-9; සේනානායක 1993: 07; විතානාවිච්චි 2012: 43-64). පොම්පරිප්පු, කරම්බන්කුලම, රාජාංගනය, ඉබ්බන්කට්ටුව, ආනකටාව, මාව්වගම යටිගල්පොත්ත සහ කැලේගම වැනි ස්ථානවල පිහිටා තිබෙන මෙගලිතික සුසාන මේ සම්බන්ධයෙන් වැදගත් තොරතුරු සපයා ඇත. පොම්පරිප්පු සුසාන භූමිය කලා ඔය මෝය ආසන්න ප්‍රදේශයේ පැවති පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස පිළිබඳ තොරතුරු අනාවරණය කරන අතර (Begley 1981: 49-95) ඉබ්බන්කට්ටුව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ඉහළ කලා ඔය නිමිතයේ පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස පිළිබඳ තොරතුරු හෙළි කරයි (Karunaratne 1994: 105-9). පුත්තලම අනුරාධපුර මාර්ගයේ 22 සැතපුම් කණුවට ආසන්නයේ පිහිටි කැලේගම

ගම්මානය ආශ්‍රිත ව පිහිටි ශිලා මංජුසා සුසාන (Cist Burial) භූමිය (සේනානායක 1993: 07) මධ්‍ය කලා ඔය නිමිනයේ පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස සම්බන්ධයෙන් නිදසුනකි.

ඉන්දීය ජන සංක්‍රමණිකයින් අතර සිටි උරුවේල නම් ඇමනියා උරුවේල ග්‍රාමය පිහිටුවන ලද්දේ (මව. vii: 45) කලා ඔය මුවදොර ආසන්නයේ බව විශ්වාස කරයි (නිකොලස්, 1979: 106). සුභ රජු උරුවේල සමීපයේ වල්ලි හෙවත් චිල්ල විහාරය කරවා ඇත (මව. xxxv: 58). පහළ කලා ඔය නිමිනයේ සිට ඉහළ කලා ඔය නිමින ප්‍රදේශය දක්වා ස්ථාන රාශියකින් හඳුනාගෙන තිබෙන පූර්ව බ්‍රාහ්මී සෙල් ලිපි ඇතුළු ශිලා ලේඛන මගින් මෙම නිමිනයේ ඓතිහාසික ජනාවාසකරණය පිළිබඳ කරුණු අනාවරණය කරගත හැකි ය. ගල්ගේ, වීරන්ගොඩ, තුඹුල්ලේගල, ගල්ලෙන විහාරය, රදාගම, ගිරිබාව, කුරගහවැව, රාජාංගනය, පාඨිපංචාව, සැස්සේරුව, අවුකන, පෙරුමාමඩුකන්ද, මහඇළගමුව, මුරුංගාහිටිකන්ද, දඹුල්ල, කණ්ඩලම, කරගස්වැව, වනසිංහ විහාරය, බුදුගේහින්න, යාන්ගල, ඇඹුල්අඹේ, ඇතාබැඳියාව වැනි ස්ථානවලින් හමුවන ශිලා ලේඛන මෙයට නිදසුනකි (Ic. Vol. i). මීට අමතර ව තිඹිරිවැව, අන්දර ගොල්ලෑගල, වේරගල, හල්මිල්ලගල, කිරලගල, නබඩගල, මලස්නේගල, අලුත් ගල් විහාරය, බිලිබැව, එප්පාවල, අලුත්වැව, තම්මැන්නාගල, නැගම, ගැරඹිගල වැනි ප්‍රදේශවලින් ද ශිලා ලේඛන හමුවී ඇත. මෙම ශිලා ලේඛන මගින් එම නිමිනයේ පැවති ප්‍රදේශ නාම රාශියක් හඳුනාගැනීමේ හැකියාව පවතී.

කලා ඔය නිමිනයේ ඉහළ කොටසේ පිහිටි මහ ඇළගමුවේ ක්‍රිස්තු පූර්ව යුගයේ ලෙන් ලිපියක වනිගම නමින් ප්‍රදේශයක් පිළිබඳ සඳහන් වේ (එම.: No. 219). සැස්සේරුව පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලිපියක කණ්කනටිය නම් වූ ගමක් පිළිබඳ ව සඳහන්කර ඇත (එම.: No. 1117). සෙල්ලිපි ඇසුරින් අනාවරණය වන කලා ඔය නිමිනයේ පැරණි ම ස්ථාන නාමය ලෙස මෙය සැලකිය හැකි ය. කලා ඔය නිමිනයෙන් හඳුනාගත හැකි පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛනවල සඳහන් විවිධ තනතුරු නාම මගින් පැහැදිලි වන්නේ එකල එම නිමිනයේ පැවති සංවිධානාත්මක සමාජ රටාවකි. රැස්වෙහෙර හා ගල්ලෙන විහාර ලෙන් ලිපි මගින් හෙළිවන රාජකීය සම්බන්ධතාවන් හි (එම.: Nos. 994, 1018 - 1028) සිට විවිධ වෘත්තීන් හි කටයුතු කළ පුද්ගලයින් පිළිබඳ ව එම සෙල් ලිපි මගින් අනාවරණය කර ගැනීමේ හැකියාව පවතී. අවුකන අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක පදගම යනුවෙන් ස්ථාන නාමයක් සඳහන් වේ (එම.: No. 1152). සැස්සේරුව ලෙන් ලිපියක පුනඩගම යන ග්‍රාමය පිළිබඳ ව සඳහන් ව ඇත (එම.: No. 1212). කලා ඔය නිමිනයේ පහළ පිහිටි වේරගල සෙල්ලිපියක කලගම, බොජනකගම, මහානාමනගර, බරගම, පොතිගම, මකුඩගම, වුලසුමනගම, කබුරගම, බුනකටගම යන ප්‍රදේශ නාම සඳහන් වේ (එම. Vol. ii: No. 147b). හල්මිල්ල ගිරි ලිපියේ කිඩකෙහිගම, හුවරගම, කලගල යන ස්ථාන නාම දැක්වේ (එම.: No. 144b). ක්‍රිස්තු වර්ෂ දෙවන සියවසට අයත් ගිරි ලිපියක් පිලව්ටිය කෝරළේ කිරලගල තිබේ (එම.: No. 145). එම ලිපියේ බොතිගම, දිගසිවගම, දඩමකුල, කබරජනගම, වෙජබුතිගල යන ස්ථාන නාම වලට අමතර ව වැව් පදනම් කර නිර්මාණය වූ කෙත් නාමයන් කිහිපයක් ද සඳහන් කොට ඇත (එම.).

කලා ඔය දකුණු ඉවුරේ පිහිටි අංගමුව ගිරි ලිපියක අකෙපකදර නම් ස්ථාන නාමයක් සඳහන් ව තිබේ (එම.: No.148). එහිම තිබෙන තවත් ලිපියක කඩසිගම යනුවෙන් දැක්වේ (එම.: No. 6). කලා ඔය වම් ඉවුරේ නැගමිපහ ප්‍රදේශයේ තම්මැන්නාව නම් ස්ථානයේ පිහිටි ගිරි ලිපියක වසහ මහරජුගේ පුතෙකු ලෙස සැලකිය හැකි “දුටග” නම් මහරජ කෙනෙකු පිළිබඳ සඳහන් ව ඇත (එම.: No.55). ඇතැම් විට එම ලිපිය කරවන ලද කාලය තුළ කලා ඔය ආශ්‍රිත ව තම්මැන්නාව ප්‍රදේශය ප්‍රාදේශීය පාලන ඒකකයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වන්නට ඇති බව සිතීමට පුළුවන. බොහෝ විට එම තත්ත්වය ඇති වන්නට ඇත්තේ වසහ රජුගේ පුත් වංකනාසික තිස්ස රජුගේ (ක්‍රි.ව. 111-114) කාලයේ දී ඇති වූ දුර්වල දේශපාලනික පසුබිම මත විය හැකි ය.

කලා ඔය දකුණු ඉවුරේ පිහිටි සිව් වැනි කාශ්‍යප (ක්‍රි.ව. 898-914) රජුගේ අලුත් ගල් විහාර ගිරි ලිපියේ පුනගම, පරිවතක, තලවිය වැනි ප්‍රදේශ නාම සඳහන් ව ඇත (එම.: No.138). කලා ඔය නිමිතයේ දකුණු ඉවුරේ පිහිටි අලුත්වැව ටැම් ලිපියක මහදෙමෙට්කුළිය නැමැති ප්‍රදේශයක් පිළිබඳ ව සඳහන් වේ (*Ez.* Vol. ii: No. 37). බිලිවැව නම් ස්ථානයේ පිහිටි පස් වැනි කාශ්‍යප (ක්‍රි.ව. 914-923) රජුගේ ටැම් ලිපියක පිරිවතුබිම නම් ප්‍රදේශයේ වූ මහගැපියොව නම් ග්‍රාමයක් පිළිබඳ ව සඳහන් ව තිබේ (එම.: No. 8). ගල්නෑව ටැම් ලිපියේ අමපඩෙර නම් වූ ප්‍රදේශයක් පිළිබඳ ව සඳහන් ව ඇත (*Ic.* Vol. v: No. 94.4).

කලා වැව විහාරය කරවන ලද්දේ ධාතුසේන රජු විසිනි (එව. xxxviii: 46). ආමණ්ඩගාමිණි රජුගේ පුත් වූලාහය කුමාරයා කලා ඔය ඉවුරේ සුළුගල් වෙහෙර කරවූ බව මහාවංසයේ සඳහන් වේ (එම. xxxv: 12-3). කලා ඔය නිමිතයේ නැගමිපහ කෝරළේ ලිපියක පිළියාන නම් ගමක් පිළිබඳ ව දක්වා ඇත (*Ez.* Vol. iv: No. 17). නැගම පිහිටා තිබෙන ටැම් ලිපියක කොළයුණු නමින් ගමක් සඳහන් ව තිබේ (එම. Vol. ii: No. 4). මෙම ලිපිය පළමු වැනි උදය (ක්‍රි.ව. 797-801) රජුගේ කාලයට අයත් වේ. මීට අමතර ව එස්පාවල, අලුත්වැව, අඹගස්කට්ටුව, ලහසුගම, බිලිබෑව, ගල්ලෑව, හල්මිල්ලවැටිය, ඉහළගම, කැලේ දිවුල්වැව, මොරගහවෙල, පල්ලේකාගම, පුග්ගල්ලාගම වැනි ස්ථානවල තිබෙන ශිලා ලේඛන ඇසුරින් කලා ඔය නිමිතයේ ජනාවාස බිම් පිළිබඳ ව බොහෝ තොරතුරු අනාවරණය කරගත හැකි ය (*Ic.* Vol. v). ඉහත සඳහන් ප්‍රදේශ ආශ්‍රිත ව මැටි මෙවලම් අවශේෂ විසිරී තිබෙන ස්ථාන විශාල වශයෙන් මෙම පර්යේෂකයාගේ නිරීක්ෂණයට ලක්වීම තුළින් අනුමාන කළ හැකිවන්නේ මෙම කලාපය ආශ්‍රිත ව ජනාවාස පැවති බව ය.

පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජුගේ මුල්කාලය පිළිබඳ ව සඳහන් කරන වංසකතාවේ කලා ඔය නිමිත බඳ ප්‍රදේශ ගණනාවක් දක්වා ඇත. මොනරවැව හා කටියාගම, ගිරිබාරට, අංගමුව, මන්යාගම, මිනාගම, සුකරගාම, තෙරිගම (එව. lxx: 67,123-36) යන ප්‍රදේශ කලා ඔය සමීපයේ පිහිටා ඇත. කලා වැව නම් ග්‍රාමයේ වාසය කළ ගජබාහු රජුට හිතවත් මන්ත්‍රීවරයෙකු පරාක්‍රමබාහු රජුගේ ඇමතිවරයෙකු විසින් ගොණගම් නම් ස්ථානයේ දී පරාජයට පත්කර තිබේ (එම. lxx: 68-71). දඹදෙණියේ දෙවන පරාක්‍රමබාහු රජුගේ

කාලයේදී ද කලා ඔය ආසන්නයේ පිහිටි ගෝණරට පිළිබඳ ව සඳහන් ව ඇත (එම. lxxxiii: 17).

ඉහත සඳහන් තොරතුරු වලින් පැහැදිලි වන්නේ කලා ඔය නිමිනය පූර්ව අනුරාධපුර සමයේ සිට අනුරාධපුර රාජධානිය නිමාවන තෙක් ම අඛණ්ඩ ව පැවති ජනාවාස බිම්වලින් යුක්ත වූ බවයි. රජරට රාජධානියේ අගනුවර වන අනුරාධපුරය පෝෂණය කිරීම උදෙසා බාහිර පර්යන්තයක් වශයෙන් පැවති කලා ඔය නිමිනයේ ජනාවාස මගින් උපයන ලද විවිධ ආදායම් විශාල වශයෙන් දායකවන්නට ඇති බව සිතිය හැකි වේ. අනුරාධපුර රාජධානිය බිඳ වැටී පොළොන්නරු රාජධානිය ඉස්මතු වීම තුළ ද මෙම ප්‍රදේශයේ ජනාවාස සෘජු මධ්‍ය පාලනයෙන් විසුකිත නොවන්නට ඇතැයි නිගමනය කළ හැකි වන්නේ පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් මෙම නිමිනය ආශ්‍රිත වාරි මාර්ග විශාල ප්‍රමාණයක් යළි ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට කටයුතු කිරීම නිසා ය.

දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමින කලාපයේ වාරි මාර්ගික පසුබිම
දැදුරු ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමින කලාපයේ පිහිටි සෙල්ලිපි ඇසුරෙන් අනාවරණය කරගත හැකි ස්ථාන නාම, විහාර ආදිය මගින් පැහැදිලි වන්නේ දීර්ඝ කාලයක් පුරා මෙම නිමින කලාපය ජනාවාසකරණයට ලක් වී පැවති බවකි. අනුරාධපුර රාජධානිය පෝෂණය කරන ලද බාහිර පර්යන්තයක් වූ මෙම නිමින කලාපය නිෂ්පාදන හා කෘෂි කාර්මික ජනතාවක් වාසය කරන්නට ඇති බව සිතිය හැකි වේ. එය පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සිට ම පැවති ක්‍රියාවලියක් බව හඳුනාගැනීමට පුළුවන. ඒ බව තහවුරු වන සාධකයක් වන්නේ මෙම සෙල්ලිපි ඇසුරින් අනාවරණය කරගත හැකි පරුමකවරුන්ගේ සිට විවිධ ශිල්ප ශ්‍රේණි දක්වා විහිදී ගිය පුද්ගල නිලතල නාමයන් ය.

ජන සන්තවය ක්‍රමයෙන් ඉහළයාම මේ වන විට සිදුවෙමින් පැවතීම නිසා ජනාවාස ව්‍යාප්තියේ වැඩි වර්ධනයක් සිදුවී තිබෙන බව පෙනේ. තත්කාලීන අභිලේඛන මූලාශ්‍රය මගින් අනාවරණය වන ස්ථාන නාම, ග්‍රාම නාම මගින් එකී ව්‍යාප්තිය සම්බන්ධයෙන් අදහසක් ලබාගත හැකි ය. මෙලෙස ක්‍රමයෙන් ඉහළ යන ජනගහනයේ අවශ්‍යතා සැපිරීම පිණිස විවිධ ක්‍රියාමාර්ග ගන්නට සිදු වී තිබේ. කෘෂි කාර්මික හා අනෙකුත් ජල අවශ්‍යතාවන් සපුරාලීම සඳහා ක්‍රමවත් වාරි කර්මාන්තයන් බිහිවීම ආරම්භ වන්නේ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙසිනි. මුල් ඓතිහාසික අවධියේ ජන ප්‍රසාරණයේ සිදු වූ සීඝ්‍ර වර්ධනය මත තවදුරටත් ඉහත ක්‍රම උපයෝගීත්වයෙන් ජලය රැස්කර ගැනීම ප්‍රමාණවත් නොවන බව දේශපාලන අධිකාරීත්වය ඇතුළු ජන සමාජය වටහා ගැනීම තුළ මධ්‍ය පරිමාණ හා මහා පරිමාණ වාරි කර්මාන්ත ඉදිකිරීම කෙරෙහි යොමුවී තිබෙන බව පැහැදිලි ය.

දැදුරු ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමින කලාපයේ ජනාවාසකරණය සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු ලබාගතහැකි වැදගත් ම ජීවමාන සාක්ෂියක් වන්නේ එම ප්‍රදේශය පුරා විහිදී තිබෙන විශාල, මධ්‍ය හා කුඩා ප්‍රමාණයේ වාරි නිර්මාණයන් ය. ඇළ මාර්ග හා අමුණු පිළිබඳ සාධක ද මේ අතර පවතී. මෙම නිමිනයේ පැවති වාරි නිර්මාණ රාශියක් පිළිබඳ ව සෙල්ලිපි හා වංසකතා මූලාශ්‍රවලින් තොරතුරු අනාවරණය කරගත හැකි ය. බොහෝවිට මෙම වැව්

එම ප්‍රදේශ ජනාවාස බවට පත්කරගත් මූල සහ පූර්ව ඓතිහාසික ජනතාව විසින් ප්‍රථමයෙන් ඉදිකරන්නට ඇත. ආරම්භයේදී කුඩා වැව් ලෙස ගොඩනැගුණු මේවා ජනාවාස ව්‍යාප්ත වනවිට ක්‍රමයෙන් විශාල කරන්නට ඇති බව සිතිය හැකි ය.

අන්තර් නිමින කලාපයට අයත් දැදුරු ඔය නිමිනය ජනාවාස වීමත් සමග කෘෂි කාර්මික කටයුතු සාර්ථකව පවත්වාගෙන යාමට විධිමත් ජල සම්පාදන ක්‍රමයක් අවශ්‍ය විය. මෙම අවශ්‍යතාව සපුරාගැනීම සඳහා නිමිනය පුරා විශාල වශයෙන් වැව් අමුණු ඉදිකර තිබෙන බව හඳුනාගත හැකි ය. ලංකාවේ ශේෂව තිබෙන ලොකු කුඩා වැව් අතර වැඩි ව්‍යාප්තියක් දක්නට ලැබෙන්නේ මෙම නිමිනයේ වීම සැලකිය යුක්තකි (1:63360 වාරියපොල සිතියම, මිනින්දෝරු දෙපාර්තමේන්තුව). දැදුරු ඔය නිමිනයේ මධ්‍ය ප්‍රදේශය නිරන්තර වැසි සහිත ප්‍රදේශයක් නොවූ හෙයින් අවශ්‍ය ජලය රැස්කර ගැනීම පිණිස මෙම වැව් ඉදිකරන්නට ඇති බව සිතිය හැකි වේ.

දැදුරු ඔය නිමිනය

දැදුරු ඔය පෝෂක ප්‍රදේශයේ වැව් ආශ්‍රිත ජල සම්පාදන ක්‍රම ක්‍රිස්තු පූර්ව සමයේ සිටම බිහිවූ බවට ඓතිහාසික සාධක තිබේ. රිදී විහාරයේ තිබෙන ක්‍රිස්තු පූර්ව අවසාන භාගයට අයත් ලිපියක ‘පගමක’ නම් වූ වැවක් පිළිබඳ ව සඳහන් වේ (නිකොලස් 1979: 125). ගල උඩ විහාරයේ ඇති **වසහ** (ක්‍රි.ව. 67-111) රජුගේ ලිපියක “අමරගලක” නම් වැවක් පිළිබඳ ව සඳහන් ව ඇත (එම.: 121). වාරියපොල ආසන්නයේ ගල්වල විහාරයේ ක්‍රිස්තු වර්ෂ දෙවැනි සියවසට අයත් ලිපියක ‘බමරහගම හා මඩගම’ නම් වැව් දෙකක් සම්බන්ධව දක්වා ඇත (එම.). මෙම වැව් ත්‍රිත්වය නිර්මාණය වී ඇත්තේ දැදුරු ඔයේ අතු ගංගාවක් වන කොළමුණ ඔය ආශ්‍රිතව ය. මෙම ඔය පුරාණයේ කොළඹින්න නදී ලෙස හඳුන්වා තිබේ (එච්. xc: 9-11). පඬුවස්නුවර ආසන්නයේ තිබෙන පුරාණ ‘පඩාවැව’ කරවා ඇත්තේ මෙම ඔය හරස්වන පරිදි ය. පාණ්ඩවාපිය, පාණ්ඩ වැව ආදී ලෙසින් හැඳින්වූණු මෙම වැව පළමුවෙන් විජයබාහු (ක්‍රි.ව. 1055-1110) රජු විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලදී (එම. lxviii: 49). දක්ඛිණ දේශ සංවර්ධන කාර්යයේ දී පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු (ක්‍රි.ව. 1153-1186) රජු විසින් මෙම වැව වඩාත් විශාල කරන ලද අතර අනතුරුව එය බැණ සමුද්‍ර ලෙස ව්‍යවහාර විය (එම. lxviii: 39-42).

දැදුරු ඔයේ ඉහළ පෝෂක ප්‍රදේශයේ වැලඬ ආසන්නයේ යටිවිල තිබෙන ක්‍රිස්තු වර්ෂ දෙ වැනි සියවසට අයත් ලිපියක ‘වකොර’ නම් වූ වැවක් ද (නිකොලස් 1979: 126), නැලව පිහිටි ලිපියක ‘විහරවලිය’ නම් වැවක් පිළිබඳ ව ද සඳහන් වී ඇත (එම.: 119). වාරියපොල නගරයට සමීප ව පිහිටි කදිරාගල විහාරයේ තිබෙන අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක මඩර වව් නමින් වූ වැවක් පිළිබඳ ව සඳහන් වී ඇත (Senanayake 1990: 85).

දැදුරු ඔය හා ඒ ආශ්‍රිත ජල මාර්ග පාදක කරගෙන සංවිධානාත්මක වාරි කර්මාන්ත ඉදිකිරීම ආරම්භ කර ඇත්තේ මහසෙන් (ක්‍රි.ව. 276-303) රජු විසිනි. කුමභීල නදී හෙවත් කිඹුල්වානා

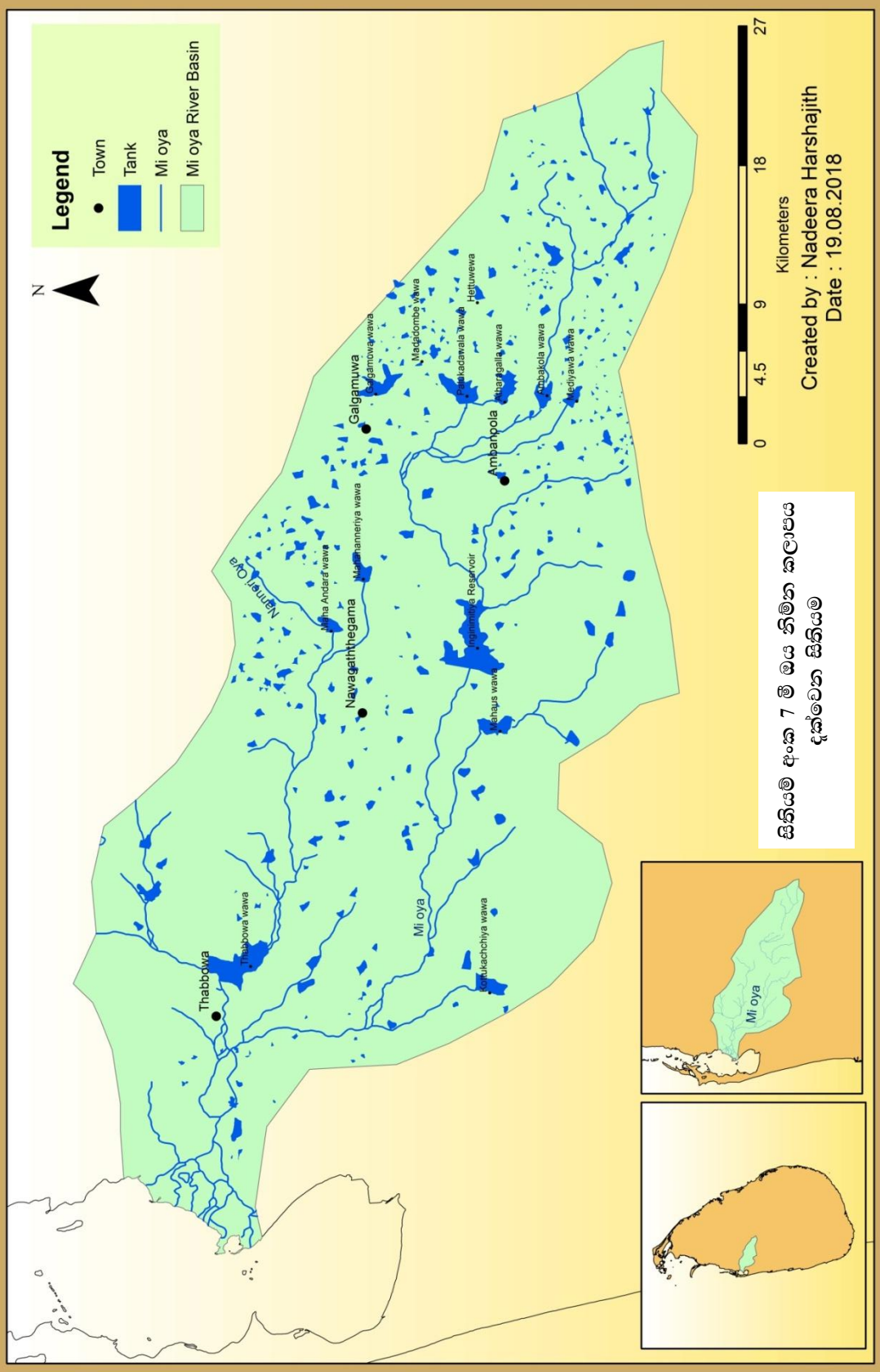
ඔය හරස් කර කරවන ලද කුම්භිලවාපි හෙවත් කිඹුල්වානා වැව මේ රජුගේ වැදගත් වාරි නිර්මාණයකි (මව. xxxvii: 48). පස් වැනි කාශ්‍යප (Brohier 1934 Part. iii: 5-6), පළමු වැනි විජයබාහු (මව. lx: 50) හා පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු (එම. lxxix: 34) යන රජවරුන් විසින් මෙම වැව යළි ප්‍රතිසංස්කරණය කර ඇත. දැදුරු ඔය ආසන්නයේ නිකවැරටිය ප්‍රදේශයේ තිබෙන මාගල්ල වැව ද මහසෙන් රජුගේ නිර්මාණයකි. මෙය මහාගල්ලකවාපි ලෙස හඳුන්වා ඇත (එම. xxxvii: 48). දැදුරු ඔයට ඊසාන දෙසින් පිහිටි හුළුගල්ල වැව මහසෙන් රජු විසින් කරවන ලද සුළුගුලු වැව ලෙස හඳුනාගෙන ඇත (නිකොලස් 1979: 113). වංසකතාවේ 'සීරු වැව' ලෙස සඳහන් වන්නේ මෙම වැව විය හැකි ය (මව. xxxvii: 49).

ධාතුසේන (ක්‍රි.ව. 455-473) රජු දැදුරු ඔයේ පෝෂණ ශාඛාවක් වූ සංඛවඩ්ඛමානක නදී හෙවත් හක්වටුනා ඔය ආශ්‍රිත ව මාළුපිය වැව කරවා තිබේ (නිකොලස් 1979: 118). පළමු වැනි විජයබාහු රජු මෙම වැව ප්‍රතිසංස්කරණය කළ බව වූලවංසයේ දැක්වේ (මව. lx: 48-53). ධාතුසේන රජු විසින්ම දැදුරු ඔයට නැගෙනහිර දෙසින් වූ මැද්දකැටිය වැව ලෙස හැඳින්වෙන පුරාණ සංගමු වැව කරවා ඇත (නිකොලස් 1979: 119). පළමු වැනි අග්ගබෝධි (ක්‍රි.ව. 571-604) රජු හිරිවඩ්ඛමාන වැව තැනවීය (මව. xlii: 8). මෙය දැදුරු ඔයට ආසන්නයේ වැල්ලව පිහිටි හිරිවඩුන්න වැව ලෙස හඳුනාගත හැකි ය.

පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු දක්ඛිණ දේශයේ පාලකයා ලෙස කටයුතු කරන සමයේ දී මෙන් ම මහරජු ලෙස කටයුතු කරන කාලයේ දී ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලද වැව් රාශියක් දැදුරු ඔය නිමිතයේ තිබෙන බව හඳුනාගෙන ඇත (නිකොලස් 1959: 77-80). පරාක්‍රමබාහු රජු දක්ඛිණ දේශ පාලකයාව සිටි අවධියේ දැදුරු ඔය නිමිතයේ වාරි නිර්මාණ ඉදිකිරීම හා ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම වඩාත් වර්ධනීය ස්වරූපයක් පෙන්වුම් කරයි. පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් ඉදිකරවන ලද අමුණු කිහිපයක් පිළිබඳ ව මහාවංසයේ සඳහන් වේ. කොට්ඨඛද්ධල සුකරනිජ්ජරල දෝරදත්තිකල සහ ජජ්ජර නිජ්ජර යන අමුණු මෙම කාලයේ දී ඉදිකර තිබේ (මව. lxviii: 16-38; එම. lxxix: 67-8).

බතලගොඩ වැව පැරණි නිර්මාණයක් ලෙස හඳුනාගෙන ඇත. කුමාරදාස (ක්‍රි.ව. 513-522) රජු හා කල්‍යාණවතී (ක්‍රි.ව. 1202-1208) රැජින විසින් මෙම වැව ප්‍රතිසංස්කරණය කළ බව ව්‍යවහාර වේ. වැව බැම්මේ තිබෙන පුවරු ලිපියෙන් කල්‍යාණවතී රැජින මෙම ප්‍රදේශයේ කළ සංවර්ධන කාර්යයන් පිළිබඳ ව තොරතුරු ලබාගත හැකි ය (Ez. Vol. iv: 80-2).

මී ඔය නිම්න කලාපය

දැදුරු ඔය නිම්නය පුරාණයේ සිටම කුඩා වැව් මූලික වූ සුළු වාරි නිර්මාණ මත පදනම්ව ගොඩනැගුණු වාරි පද්ධතියකින් සමන්විත විය. නිම්නය ආවරණය වන පරිදි ඉදි වී ඇති විශාල වාරි නිර්මාණ පවතින්නේ සුළු ප්‍රමාණයකි. අධ්‍යයන ප්‍රදේශය තුළ කුඩා වැව් විශාල ප්‍රමාණයක් දක්නට ලැබෙන්නේ මෙම නිම්නයේ වීම විශේෂත්වයකි. ඒ සඳහා හේතුවන්නට ඇත්තේ ප්‍රදේශයේ භූ විෂමතාව බව සිතිය හැකි වේ. දැදුරු ඔය නිම්නයේ පැවතියා වූ සහ වර්තමානයේ දක්නට ලැබෙන වාරි කර්මාන්ත කිහිපයක සංක්ෂිප්ත තොරතුරු පහත සඳහන් වේ (වැඩිදුර විස්තර සඳහා විතානාවලි 2016).

මාගල් වැව

මූලාශ්‍රයගත තොරතුරු අනුව මාගල් වැව ප්‍රථමයෙන් ඉදි කරන ලද්දේ මහසෙන් රජු විසිනි (එම. xxxvii: 49). පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් මෙම වැව නැවත ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ (එම. lxviii: 43). අනතුරුව ක්‍රමයෙන් විනාශ වී ගොස් තිබෙන මෙම වැව සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රීමත් හෙන්රි වෝඩ් ආණ්ඩුකාරවරයා විසින් තම අවධානය යොමු කර තිබේ (Brohier. 1979: 6). ශ්‍රීමත් හෙන්රි වෝඩ්, මේජර් ස්කිනර් සමග මෙම වැවේ වාන තිබූ ස්ථානය පරීක්ෂා කර තිබෙන අතර එහි පසින් සැදූ ඉවුරක් තිබෙන බව දක්වා ඇත.

වර්තමානයේ මාගල් වැවේ වැව් බැම්මේ උපරිම දිග කිලෝමීටර 1.65 ක් වන අතර, එහි ජල අක්කර අඩි 4 780 ක පමණ ප්‍රමාණයක් රඳවාලීමට පුළුවන (වාරි මාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව - අප්‍රකාශිත වාර්තා). වර්ග කිලෝමීටර 33.7 පෝෂක ප්‍රදේශයක් මෙම වැව සතුවේ. මෙම වැව හා සම්බන්ධ වන පුරාණ සාධක සහ ඇළ මාර්ග පිළිබඳ සාක්ෂි හඳුනා ගැනීමට පුළුවන (විතානාවලි 2016: 20-9).

කිඹුල්වාන වැව

ලේනව කඳුවැටියේ දුනුගල හා විහාරකන්ද අතර පිහිටි කපොල්ල අතරින් ගලා යන කුම්භිලවාන නදී හෙවත් කිඹුල්වානා ඔය (මව. lxviii: 32) හරහා ඉදිකරන ලද බැම්මක් මගින් මෙම වැව ප්‍රථමයෙන් නිර්මාණය කර ඇත්තේ මහසෙන් රජු විසිනි (එම. xxxviii: 48). අනතුරුව පළමු වැනි විජයබාහු රජු විසින් මෙම වැව ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ (එම. lx: 50). එකළ මෙම වැව කුම්භිලසොබ්බක හෙවත් කිඹුල්හෙබ් වැව නමින් හැදින්විය. අනතුරුව පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් මෙම වැව ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ (එම. lxxix: 34). වර්තමාන ප්‍රතිසංස්කරණ වලට පෙර මෙය නිරාමුල්ල වැව නමින් හඳුන්වා ඇත (නිකොලස්. 1979 :120). කිඹුල්වාන වැවේ බැම්ම මීටර් 792.4ක දිගින් යුක්ත වන අතර ජල ධාරිතාවය අක්කර අඩි 5 800 කි. වර්ග කිලෝමීටර 61ක පෝෂක ප්‍රදේශයක් මෙම වැව සතුවේ.

බතලගොඩ වැව

බදලන්ඵල හෙවත් පරණ නුවර නම් වූ ඓතිහාසික වැදගත්කමකින් යුතු වූ ප්‍රදේශයක ඉදිකරන ලද මෙම වැව පුරාණ නිර්මාණයක් බව විශ්වාස කෙරේ. ජනප්‍රවාදයන්ට අනුව මෙම වැව කුමාරදාස රජු (ක්‍රි.ව. 513-22) විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කර ඇත. කල‍්‍යාණවතී රජු (ක්‍රි.ව. 1202-08) විසින් පිහිටුවන ලද පුවරු ලිපියකට අනුව ඇය විසින් මෙම වැවේ බිඳී ගිය ස්ථාන තුනක් හා සොරොච් අළුත්වැඩියා කර ඇත (*Ez. Vol iii: 80-2*). බතලගොඩ වැවේ බැම්මේ දිග කිලෝමීටර 1.3 කි. අක්කර අඩි 5 000 ජල ප්‍රමාණයක් වැවේ දරාගත හැකි අතර, ජලයට යටවන භූමි ප්‍රමාණය අක්කර 700 කි. බ්‍රිතාන්‍යයන් විසින් මෙම වැව ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමෙන් පසු වර්තමානය තෙක් දොළකන්ද, කතිරිගම, උයන්ගල්ල හා හිරිපිටිය ප්‍රදේශයට ඇළ මාර්ග ඔස්සේ ජලය සපයනු ලබයි. මෙමගින් අක්කර 5 000 ක ප්‍රමාණයක් වගා කෙරේ (*Arumugam. 1969:368*). වර්ග කිලෝමීටර 8ක පෝෂක ප්‍රදේශයක් මෙම වැව සතුවේ.

පඩා වැව

වයඹ පළාතේ කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ පඬුවස්නුවර ආසන්නයේ පිහිටි විනාශ වී ගිය විශාල වැව “පඩා වැව” ලෙසින් හඳුන්වයි. දැදුරු ඔයේ පෝෂණ මාර්ගයක් වූ කොළමුණු ඔය හරස් කරමින් මෙම වැව ඉදි කර තිබේ. මෙම වැව් බැම්මේ දකුණු කෙළවර සීමා වන්නේ පුරාණ පඬුවස්නුවර නගරයට ය. පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු දක්බිණ දේශයේ අධිපති වශයෙන් කටයුතු කරන සමයේ සිය අගනුවර ලෙස පඬුවස්නුවර තෝරා ගත් අතර, එය පරාක්කමපුරය වශයෙන් නම් කරන ලදී (*ල.වි.වි.ල.ඉ. 1972: 424*).

පඩා වැව මුල් කාලයේ සිටම කුඩා වැවක් ලෙස පැවතෙන්නට ඇත (විතානාවිච් 2016: 38-45). එය ප්‍රථමයෙන් රාජ්‍ය අනුග්‍රහය යටතේ සංවර්ධනය කර ලීමේ කාර්යය සිදුකර ඇත්තේ පළමු වැනි විජයබාහු රජු විසිනි (මව. ix: 49). අනතුරුව පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු තම දක්බිණ දේශ සංවර්ධන කාර්යයේදී පණ්ඩවාපි නමින් ප්‍රසිද්ධ වූ මෙම වැව වඩාත් විශාල කර බදවා එයට පරාක්‍රම සමුද්‍ර ලෙසින් නම් තැබීය (එම. lxxviii: 39-42). පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් ප්‍රථමයෙන් කරවන ලද විශාල වැව මෙය වන බැවින් එයට පරාක්‍රම සමුද්‍ර ලෙසින් නම තබන්නට ඇත. එමෙන්ම මෙම වැව ‘බැණ සමුද්‍ර’ යන නමින් ද හඳුන්වා තිබේ (*Ez. Vol.1: 116*).

තලගල්ලේ වැව

මූලාශ්‍රය ග්‍රන්ථවල තිලගල් වැව (මව. lxxviii: 44) ලෙස හඳුන්වන මෙම වැව පාදෙණිය - අනුරාධපුර මාර්ගයේ ඇල්ල හන්දියේ සිට සැතපුම් හතරක් පමණ ඊසාන දෙසින් පිහිටි නාගොල්ලාගම ආසන්නයේ පිහිටා තිබේ. වැව් බැම්ම බිඳී යාම නිසා අතහැරී ගොස් තිබෙන මෙය පුරාණයේදී විශාල වැවක් ලෙස පැවති බව පෙනේ (විතානාවිච් 2016: 45-6).

මෙම වැව ඉදි කර තිබෙන ප්‍රදේශය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රථමයෙන් මූලාශ්‍රයවල සඳහන් වන්නේ පළමු වැනි විජයබාහු සමයේදීය. සොළී සේනා පරාජය කර අනුරාධපුරය අල්ලා ගැනීමට විජයබාහුගේ බටහිර සේනාව තිලගුල්ල හරහා ගමන් ගත් බව දැක්වේ (එම. lviii: 44). මහාවංසයට අනුව පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් තලගල්ලේ වැව ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ (එම.: 44).

කරවිට වැව හා මහවිලත්තව වැව

වංසකතාවේ කරවිටවිලත්තව වාපී යනුවෙන් එකම වැවක් ලෙසින් දක්වා තිබුණ ද මෙය මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ වැව් දෙකක් බවට හඳුනා ගැනීමට පිළිවන. වාරියපොල - හලාවත මාර්ගයේ බිංගිරිය ආසන්නයේ මෙම වැව් පිහිටා තිබේ. වර්තමානයේ කරන ලද ප්‍රතිසංස්කරණ වලින් පසු මෙම වැව් භාවිතයේ පවතී. මහවිලත්තව වැවෙන් අක්කර 120 ක් පමණ හා කරවිට වැවෙන් අක්කර 700 ක් පමණ ප්‍රමාණයක් වගා කරනු ලබයි (Arumugam. 1969: 379).

හක්වටුනා වැව

වංසකතාවේ සඳහන් වන සංඛවඛ්ඛමානක නදී (එව. lxviii: 32) හෙවත් හක්වටුනා ඔය හරස් කර මෙම වැව ඉදි කර තිබේ. ඉබ්බාගමුව - පොල්පිතිගම මාර්ගයේ 15 සැතපුමට ආසන්නයේ මෙම වැව පිහිටා ඇත. හක්වටුනා ඔයේ පටු නිම්නයේ කැප්පිටිගල හා තෝරගහහේන නම් වූ උස් භූමි සම්භන්ධ කරමින් වැව් බැම්ම ඉදි කර ඇත. පුරාණ නටබුන් වර්තමාන ප්‍රතිසංස්කරණ වලදී ඉවත්ව ගොස් තිබේ. මෙම වැවේ බැම්ම මීටර් 883 ක දිගකින් යුක්තය. ජලය අක්කර අඩි 16 000 ප්‍රමාණයක් රඳවා ගත හැකි ය (Arumugam. 1969: 369).

යකඩපොත වැව

නිකවැරටිය - හෙට්ටිපොල මාර්ගයේ කොබෙයිගනේ ආසන්නයේ පිහිටා තිබෙන අත්හැරී ගොස් ඇති විශාල වැවකි. දැදුරු ඔයේ පෝෂණ මාර්ගයක් වූ රඹුකන් ඔය හරස් වන පරිදි මෙහි වැව් බැම්ම ඉදි කර තිබේ. පුරාතන සාධක අතුරෙන් වර්තමානයේදී හඳුනා ගත හැකි වන්නේ පුරාණ ඇළ මාර්ගය පමණි. මෙම ඇළ ආරම්භ වන ස්ථානයේ පළල මීටර් 8 ක් පමණ වේ. මෙම වැවේ බැම්මේ දිග කිලෝමීටර 1.3 කි. මෙම වැව සම්පූර්ණයෙන් ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබෙන අතර, බැම්ම කඩා ගෙන ගිය ස්ථානය පමණක් වැසීමට තිබෙන අවස්ථාවේදී ජනතාවගෙන් ඵල්ල වූණු විරෝධතාවය හේතුවෙන් වැව සම්පූර්ණ කිරීම අතරමග නැවතී තිබේ (Arumugam. 1969: 377).

භාතිගම්මන වැව

මාගල් වැවට සැතපුම් තුනක් පමණ වයඹ දෙසින් පිහිටා තිබෙන විනාශ වී ගිය විශාල වැව භාතිගම්මන වැව ලෙස හඳුන්වයි (විනානාවිච්චි 2016: 52-3). හුළුගල්ල වැවේ වාන් වතුරෙන්

ඇරඹෙන කුඩා ඔය නම් වූ ජල මාර්ගය හරස් කර මෙම වැව ඉදි කර තිබේ. මෙම වැව කුමන කාලයේ කරන ලද්දක් දැයි සාධක නොමැති වුවත්, ඉපැරණි වැවක් බවට සිතීමට පිළිවන. වැව් බැම්ම දිග කිලෝමීටර 2.4 පමණ දිගකින් යුක්ත වන අතර, වර්ග සැතපුම් 10 ක පමණ විශාල ප්‍රදේශයක ජලය රැස්කර තිබෙන්නට ඇති බව පෙනේ.

අලවල අමුණ

දැදුරු ඔයේ ප්‍රධාන අතු ගංගාවක් වන කොස්පොතු ඔය අලවල නම් ප්‍රදේශයේ දී හරස්කොට බ්‍රිතාන්‍ය පාලකයින් විසින් 1887 දී ඉදිකරන ලද ගල් අමුණට පහළින් වන ස්වාභාවික ගල් තලාවේ ඊට පෙර පැවති පුරාණ අමුණක් පිළිබඳ ව සාක්ෂි හඳුනාගත හැකි ය (විතානාවිච්චි 2016: 58-9). කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ රිදීගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ අලවල ග්‍රාමයේ මෙම ස්ථානය පිහිටා ඇත. මෙම අමුණ සම්බන්ධයෙන් ඒ ආසන්නයේ ම පිහිටි ගම්පළ යුගයේ සිටි වැනි බුවනෙකබාහු (ක්‍රි.ව. 1341-1351) රජුගේ කාලයට අයත් අලවල සෙල්ලිපියේ සඳහන් ව තිබේ (Mudiyanse 1963: 111-3, 133-6). එහි දැක්වෙන්නේ අමුණ හා ඇළ මාර්ග තනවා කෘෂි කර්මාන්තය කිරීමට සලස්වා ඉන් ලැබෙන ආදායම ලංකාතිලක විහාරයේ නඩත්තුව සඳහා පිදු බවයි. මෙම තොරතුරු අනුව පැහැදිලි වන්නේ අලවල අමුණ ගම්පළ යුගයේ කරවන්නට ඇති බවය.

හක්වටුනා ඔය අමුණ

කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ පොල්පිහිගම ප්‍රදේශීය ලේකම් කොට්ටාශයේ අංක 363 ගල්කැටියාගම ග්‍රාම නිලධාරී වසමේ වදුරුස්ස ග්‍රාමයේ රජයේ රක්ෂිත සීමාව තුළ මෙම පුරාණ අමුණ පිහිටා තිබේ. ජන ව්‍යවහාරයේ රිදීබැඳි ඇල්ල අමුණ ලෙසින් ව්‍යවහාර වෙන මෙය වේළුසුමන යෝධයා විසින් ඉදිකරන ලද අමුණක් බව ප්‍රාදේශීය ජනප්‍රවාදයේ පවතී. ලංකාවේ පුරාණ අමුණු අතර හඳුනාගත හැකි කුඩාම ශෛලමය අමුණ ලෙස හැඳින්විය හැකි මෙය ප්‍රාථමික නිමැවුම් ලක්ෂණවලින් යුක්ත වේ (විතානාවිච්චි 2016: 60-1).

කිඹුල්වානා ඔය අමුණ

කිඹුල්වානා ඔයට හක්වටුනා ඔය එකතු වන දෙමෝදරට මීටර් 750 ක් පමණ පහළින් කිඹුල්වානා ඔයේ ඉදිකරණ ලද පුරාණ අමුණක නටබුන් හමු වේ (එම.: 62-4). කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ ගනේවත්ත ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ උයන්ගල්ල ග්‍රාමයට සීමා වූ ස්ථානයක මෙම අමුණ පිහිටා ඇත. මහාවංසයේ සඞ්ඛවඞ්ඛමානක නදී හෙවත් හක්වටුනා ඔය සහ කුම්භිලවාන නදී හෙවත් කිඹුල්වානා ඔය සම්බන්ධවන ස්ථානයේ පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් ඉදිකරන ලද අමුණක් පිළිබඳව සඳහන් කරයි (එච. lxviii: 32-3). මෙම අමුණ ඉදිකිරීමේ ප්‍රධාන පරමාර්ථය වී ඇත්තේ පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් කරවන ලද තිලගුල් වැව හෙවත් වර්තමානයේ බිඳී ගොස් තිබෙන තලගල්ලේ වැව සඳහා (එම. lxviii: 44) ජලය සම්පාදනය කිරීම බව පෙනේ.

වැලිමළුව අමුණ

කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ ගනේවත්ත ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ දැදුරු ඔයේ වම් ඉවුරෙහි අමුණුගම ග්‍රාමයට ද දකුණු ඉවුරෙහි පන්නව ග්‍රාමයට ද මායිම්ව වැලිමළුව නමින් හඳුන්වන මෙම ස්ථානය පිහිටා ඇත. ඔය හරහා තිබෙන විශාල ගල් රැන හේතුවෙන් මෙම ස්ථානයෙන් ගලාබසින දැදුරු ඔයේ ජලයට විශාල බාධාවක් ඇති වේ. එය අමුණක් ඉදිකිරීම සඳහා භූමියෙන් ලැබෙන ස්වභාවික පහසුවකි. ඒ අනුව මෙම පිහිටීම උපයෝගී කරගෙන මෙම ස්ථානයේ අමුණක් ඉදිකිරීමට පුරාණයේ කීරණය කරන්නට ඇත (විනානාවිච්චි 2016: 64-6). මෙම ස්ථානයේ අමුණක් තිබුණු බවට නිගමනය කළ හැකි ප්‍රධානම සාධකය වන්නේ ඔයේ වම් ඉවුරෙහි ගල් රැනට මීටර් 20 ක් පමණ ඉහළින් ආරම්භවන ඇළ මාර්ගය යි.

බඹරගොඩ අමුණ

කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ ගනේවත්ත ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ වැල්ලව නගරයට ආසන්නව බඹරගොඩ ජනවසම වතු යාය සීමාවේ දැදුරු ඔයේ වම් ඉවුරේ පුරාණ අමුණක නටබුන් ඇත (විනානාවිච්චි 2016: 66-8). වර්තමානයේ මෙම ස්ථානය රජ බැම්ම නමින් හඳුන්වයි. පුරාණ අමුණ සම්බන්ධයෙන් වම් ඉවුරේ තිබෙන සාක්ෂි හැර වෙනත් නටබුන් කිසිවක් මෙම ස්ථානයේ ඉතිරිව නොමැත.

දෙමෝදර අමුණ (දෝරදත්තික අමුණ)

කිඹුල්වානා ඔය හා මගුරු ඔය, දැදුරු ඔයට එකතුවන ස්ථානයේ පුරාණ අමුණක් තිබුණ බවට සාක්ෂි හමු වේ (විනානාවිච්චි 2016: 68-70). මෙම ස්ථානය දැදුරු ඔයේ දකුණු ඉවුරේ පහළයාය හා වම් ඉවුරේ වල්පාලුව යන ගම්මාන දෙකට මැදිව පිහිටා තිබේ. පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් කරවන ලද දෝරදත්තික අමුණ පිළිබඳ විස්තර කරන මහාවංසයේ,

“දැදුරු ඔය මැද දෝරදත්තික නම් නැන දිය බස්නාවක් ද, මහ ඇළක් ද කරවා එතැන් සිට උතුරු දොළ දක්වා තෙත් කරවා.....” (මව. lxviii: 37-8)

යනුවෙන් සඳහන් කර තිබේ. ඒ අනුව මෙම අමුණ ඔයේ මධ්‍ය ප්‍රදේශයේ ඉදිකර තිබෙන බවත් එමගින් උතුරු දොළ හෙවත් සුකර නිජ්ජර අමුණ තෙක් වූ ප්‍රදේශය දක්වා කෘෂි කාර්මික කටයුතු කළ බවත් අනාවරණය වේ. මෙම අමුණ පිහිටි ස්ථානයට තරමක් ඉහළින් දැදුරු ඔයට කිඹුල්වානා ඔය එකතුවන මුවදොර පිහිටා තිබේ. පැරණි අමුණ තිබූ ස්ථානයට එම ගංගා එකතුවන ද්වාරය හෙවත් මුවදොර දර්ශනය වන බැවින් ද්වාරය දර්ශනය වන අරුත ඇතිව පුරාණයේ දී මෙය දෝරදත්තික අමුණ ලෙසින් හඳුන්වන්නට ඇත (විනානාවිච්චි 2005: 69-81).

රිදීබැඳි ඇල්ල අමුණ (සුකර නිජ්ජර අමුණ)

දැදුරු ඔය හරස් කර ඉදිකරන ලද විශාල ප්‍රමාණයේ අමුණක් ලෙස පුරාණ රිදීබැඳි ඇල්ල අමුණ හැඳින්විය හැකි ය. පාදෙතිය-අනුරාධපුර මාර්ගයේ දැදුරු ඔය පාලමේ සිට පහළ

දෙසට කිලෝ මීටරයක් පමණ දුරකින් එබවලපිටිය ග්‍රාමය කෙළවර පිහිටා ඇත. ව්‍යවහාරයේ රිදීබැඳි ඇල්ල අමුණ ලෙස භාවිතා වන මෙම අමුණ වංසකථාවේ සඳහන් සුකර නිජ්ජර අමුණ ලෙස හඳුනාගත හැකි ය (මව. Ixviii: 32-3; Withanachchi 2003: 75-83; විතානාවිච්චි 2016: 70-5). පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් කරවන ලද මෙම අමුණ ඉදිකිරීමේ පරමාර්ථය ලෙස දක්වා ඇත්තේ මහාගල්ලකවාපි හෙවත් මාගල් වැවට ජලය සැපයීම හා ඒ දක්වා වූ ප්‍රදේශයේ කෘෂි කර්මාන්තය නගා සිටුවීමත් ය.

පොළොන්නලාව අමුණ

කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ නිකවැරටිය ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශයේ නිකවැරටියේ සිට සැතපුම් 10 ක් පමණ දුරින් දැදුරු ඔයේ පහළ ප්‍රදේශයේ දකුණු ඉවුරේ පොළොන්නලාව හා වම් ඉවුරේ විලගම යන ගම්මාන දෙක මැදිවන ආකාරයෙන් මෙම පුරාණ අමුණ පිහිටා තිබේ ඇත. ජනප්‍රවාදයේ සඳහන් තොරතුරු අනුව යමින් සිදුකළ අධ්‍යනයේ දී එම ස්ථානයේ අමුණක් පිහිටා තිබුණු බවට අනුමාන කළ හැකි මූලික සාධක අනාවරණය කර ගැනීමට හැකියාව ලැබිණ (විතානාවිච්චි 2013; එම.: 2016: 75-7).

මොළඵලිය මංකඩ දැව අමුණ (කොට්ඨබද්ධ අමුණ)

වාරියපොල-හලාවත මාර්ගයේ බිංගිරිය පසුකොට යනවිට හමුවන මුගුණුවටවන හන්දියෙන් දකුණු දෙසට දිවෙන මාර්ගයේ කි.මී. 3.5 ක් පමණ ගමන් කිරීමෙන් මෙම අමුණ සහිත ස්ථානයට පිවිසිය හැකි ය. පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු දක්බිණ දේශයේ පාලකයාව සිටි කාලයේ දැදුරු ඔය හරස් කොට ඉදිකරන ලද ප්‍රධාන අමුණක් ලෙස සැලකෙන කොට්ඨබද්ධ අමුණ මෙය බවට අනුමාන කළ හැකි තොරතුරු අනාවරණය කරගත හැකි ය. මහාවංසයේ සඳහන්වන්නේ කොට්ඨබද්ධ අමුණ ශක්තිමත් හා ස්ථිර අමුණක අවශ්‍යතාව පිරිමැසූ බවත් එයින් සාගරය දක්වා ජලය ගෙනගිය බවත් ය (මව. Ixviii: 16-31). ඒ අනුව කොට්ඨබද්ධ අමුණ ඉදිකිරීමේ පරමාර්ථය වී ඇත්තේ සාගරය දක්වා වූ ප්‍රදේශයේ කෘෂි කර්මාන්තයට අවශ්‍ය ජලය සැපයීම වන බවයි (විතානාවිච්චි 2016:77-80).

මී ඔය නිමිනය

මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමින කලාපය ආශ්‍රිත ව පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සිටම ක්‍රමාණුකූලව ගොඩනැගුණු කෘෂි ආර්ථිකයක් පැවති බවට සාක්ෂි අනාවරණය කරගැනීමට පුළුවන. පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලාලේඛන මගින් මෙම කලාපයේ ස්ථාවර ජනාවාස පිහිටුවා ගනු ලැබූ ජනතාව සංවිධානාත්මක කෘෂි කර්මාන්තය කෙරෙහි යොමුවී සිටි බවට සාක්ෂි රැසක් හඳුනාගත හැකි ය. මී ඔය නිමිනයේ දුරස්ථ ප්‍රදේශවල හඳුනාගත ලැබ හැකි පහත් භූමි ප්‍රදේශ සහ ගොඩැලි ස්වභාවයන් පිළිබඳ පැරැන්නන් තුළ පැවති අවබෝධය ඉහත කී තත්ත්වයට විසඳුමක් ගෙන දීමට සමත් විය. මෙම නිමිනයේ අන්දරවැව පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන භූමියට ආසන්නයේ පිහිටි ස්වභාවික පතස මෙම අවධියේ ජනතාවගේ වාරි කර්මාන්තය කෙරෙහි යොමුවූ මුල් අවස්ථාවක වැදගත් සාක්ෂියක් ලෙසින් දැක්වීමට පුළුවන.

කාලය සහ භාවිතය සමඟ ලබාගත් අත්දැකීම් පදනම් කරගනිමින් ක්‍රමයෙන් ජල සම්පාදනය කරගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තාක්ෂණික වර්ධනයන් සමඟ වැඩිදියුණු කරගැනීම තුළ ජලය රැඳී පහත් බිම් ක්‍රමයෙන් ග්‍රාමීය වැව් බවට පත්කරගෙන තිබේ. ක්‍රිස්තු පූර්ව දෙ වැනි සියවස වන විට මෙවැනි ස්ථාන ග්‍රාමීය වැව් බවට පත් වූ නිකොලස්ගේ ද (1959) මතය වේ. ආරම්භක අවස්ථාවේදී ඔවුන් විසින් ඉතා කුඩා වැව් තනාගනිමින් සීමිත කෘෂි කර්මාන්තයක නියැලෙන්නට ඇත. මීට අමතර ව ජල මාර්ග හරස කරමින් කුඩා අමුණු සකස් කරගන්නට ඇත. ක්‍රමයෙන් එම වැව් අමුණු විශාල කොට ඉදිකරන්නට ඇති අතර ඒ සම්බන්ධයෙන් සිදුකළ කාර්යයන් සමහරක් පිළිබඳ ව සෙල් ලිපි මගින් තොරතුරු අනාවරණය කර ගැනීමට පුළුවන. ගණේකන්ද විහාර ලිපියක සිද්ධිය යනුවෙන් සඳහන් වැවක් පිළිබඳ ව දැක්වෙන අතර එමගින් සිදුවූ නමින් වූ වැවක් අදහස් වන බව පැහැදිලි ය (එම.: 1198). එහිම තවත් ලිපියක ගොකණගමක වව් හෙවත් ගොකණගම වැව යනුවෙන් තවත් වැවක් දැක්වේ (එම.: 1200). එම වැව සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කළ වව්හමික වරයෙකු සම්බන්ධයෙන් ද සඳහන් වේ. මී ඔය නිමිතයේ පිහිටි තෝරව මයිලෑව අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක පුණපිටික වව් හමික යනුවෙන් සඳහන් වන අතර (එම.: 1217). එමගින් එම වැවේ කාර්යයේ නියුතු වුවෙකු සිටි බව තහවුරු වේ. ගල්ගමුව අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක වැවක් විහාරයකට පූජාකිරීමක් පිළිබඳ ව දැක්වේ (එම.: Vol.i: No 1216).

අපර බ්‍රාහ්මී ගිරි ලිපි ගණනාවක මෙම අන්තර් නිමිත කලාපය ආශ්‍රිත ව පැවති වැව් රාශියක් පිළිබඳ ව සඳහන් වේ. ඇතැම් වැව් යටතේ පෝෂණය වූ කුඹුරු සම්බන්ධයෙන් ද එම ලිපිවල දැක්වේ. සංගප්පාලය ගිරි ලිපියේ හොනර්විගම වව් (හොනර්විගම වැව) නමින් වැවක් දැක්වේ. තෝරව මයිලෑව ගිරි ලිපියක තිසව්වි (තිස වැව), රනව්වි (රන වැව), දළමව්වි (දළම වැව) වශයෙන් වැව් තුනක් සම්බන්ධයෙන් සඳහන් ව ඇත (එම.:No. 120). තමම වැව් එකල ග්‍රාමීය වැව් ලෙසින් පවතින්නට ඇති බව සිතිය හැකිවේ.

මෙම අන්තර් නිමිත කලාපයේ පිහිටා තිබෙන ගල්ලෙන විහාර අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක අබ නම් ඇලේ කරවන ලද අමුණක් (අබ අඩිය අවරණ) සම්බන්ධයෙන් සඳහන් ව ඇත (එම.: Vol.i: No 1215). ගණේකන්ද විහාරයේ තිබෙන අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක මෙරට වාරි කර්මාන්තය පිළිබඳ ඉතා වැදගත් තොරතුරක් දැක්වේ. ' නව ලක හත පය කමරයෙ දිනෙ අවරණ කර්තන ගම තරපය....' (එම.: Vol.i: No 1199) යනුවෙන් සඳහන් මෙම ලිපියේ අමුණක් ඉදිකරන ලද ශ්‍රමිකයින්ට නව ලක්ෂයක මුදලක් ගෙවූ බව එහි දක්වා ඇත. එයින් තහවුරු වන්නේ මෙම කලාපයේ වාරි කර්මාන්තයේ නියුතු ශ්‍රමිකයින්ගේ මහන්සිය වෙනුවෙන් වේතන ගෙවීමට මුල් ඓතිහාසික අවධියේ පාලකයින් විසින් කටයුතු කර තිබෙන බවය. ගමේ වැව රාජ්‍යයේ වාරි නිර්මාණ ශිල්පීන්ගේ උපදෙස් පරිදි ගම්වැසියන් විසින් ඔවුනගේ ජල අවශ්‍යතාවය පිණිස තම සාමූහික ශ්‍රම දායකත්වයෙන් ඉදිකරන්නට ඇති බැවින් ඒ සඳහා දායක වූ ජනතාවට මුදලින් ගෙවීම් කිරීමේ අවශ්‍යතාවක් නොපවතින්නට ඇත. එහෙත් අමුණක් යනු විවිධ ප්‍රදේශ සඳහා ජලය සම්පාදනය කරන ඉදි කිරීමක් වන බැවින්

එවැනි අමුණු ඉදිකිරීමේ කාර්යයේ නියුතු වූ වෘත්තීය වාරි නිර්මාණ ශිල්පීන්ට මේ ආකාරයට වැටුප් ගෙවන්නට ඇති බව සිතීමට පුළුවන.

අනුරාධපුර මධ්‍ය භාගය වන විට ද මි මග සහ කලා මග අන්තර් නිමිත කලාපයේ ජනාවාස ව්‍යාප්තිය ඉහළ මට්ටමකින් පැවති බව විවිධ ස්ථාන වලින් හමුවී තිබෙන එම කාලය නියෝජනය කරන සෙල් ලිපි මගින් තහවරු වේ. ඉඟිනිමිටිය (Ic. Vol. v: No.69), හැළඹ (එම.: No.85), තඹුත්ත (එම.: No. 78) වැනි දක්නට ලැබෙන ටැම් ලිපිවල කුඹුරු වතුපිටි, ගවමහේෂාදීන් සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු සඳහන් වී තිබීමෙන් තහවුරු වන්නේ ස්වයංපෝෂිත සමාජයක් මෙම කලාපයේ පවතින්නට ඇති බවය. මි මග නිමිතයේ දක්නට ලැබෙන පුරාණයේ සිට පැවතෙන බවට සාක්ෂි පවතින වාරි නිර්මාණ කිහිපයක් සම්බන්ධයෙන් සංක්ෂිප්තයක් මෙලෙස දැක්විය හැකි ය.

අබකොළ වැව

මි මග ආශ්‍රිත ව ඉදිකර තිබූ පැරණි වැවක් වන මෙය අඹන්පොළ සිට කිලෝමීටර් 4.8 පමණ දුරින් ඇහැටුවැව මාර්ගයේ පිහිටා ඇත. පුරාණ වැවක් වූ මෙහි ඉතිහාසය පිළිබඳව වාර්තාවන්නේ නැත. වර්ග කිලෝමීටර 106 පෝෂක ප්‍රදේශයකින් සමන්විත අඹකොළවැවේ වැව් බැම්මේ දිග කිලෝමීටරයක් පමණ වේ. මෙහි අක්කර අඩි 4200 පමණ ජල ධාරිතාවයක් රඳවාගත හැකිය.

අතරගල්ල වැව

අඹකොළවැවට පහළින් පිහිටි මෙම වැව ද පුරාණ වැවක් වන මුත් ඓතිහාසික තොරතුරු කිසිවක් වාර්තාවී නොමැත. අඹකොළ වැව මෙහි ප්‍රධාන පෝෂකය වන අතර මීට අමතර ව වර්ග කිලෝමීටර 25.7 ක පමණ වන පෝෂක ප්‍රදේශයක් ද පවතී. මෙම වැවේ වැව් බැම්මේ දිග කිලෝමීටර 2.4 පමණ වේ. මෙහි අක්කර අඩි 3700 පමණ ජල ධාරිතාවක් රඳවා ගැනීමේ හැකියාව පවතී.

පාළකඩවල වැව

අතරගල්ල වැවට පහළින් පිහිටා තිබෙන පුරාණ වැවක් වන මෙම වැව සම්බන්ධයෙන් ඓතිහාසික තොරතුරු කිසිවක් අනාවරණය වන්නේ නැත. අතරගල්ල වැවේ ජලයෙන් ප්‍රධාන වශයෙන් පෝෂණය වන මෙම වැව සඳහා වර්ග කිලෝමීටර 11 පමණ පෝෂක ප්‍රදේශයක් ද පවතී. වැව් බැම්මේ දිග කිලෝමීටර 1.15 පමණ වේ. අක්කර අඩි 5700 ජල ප්‍රමාණයක් මෙම වැවේ දරාගැනීමේ හැකියාව පවතී.

ගල්ගමුව වැව

මි මග නිමිතයේ පිහිටා තිබෙන මෙම වැව ගල්ගමුව නගරය සමීපයේ පිහිටා ඇත. පුරාණ වැවක් ලෙස සැලකෙන මෙම වැව සතුව වර්ග කිලෝමීටර 6.4 පමණ පෝෂක ප්‍රදේශයක් පවතී. වැව් බැම්මේ දිග මීටර 365.76 පමණ වේ. මෙම වැව ජලය අක්කර අඩි 6500 පමණ

ප්‍රමාණයක් රඳවා ගැනීමේ හැකියාව පවතී. බ්‍රිතාන්‍ය පාලන සමයේ 1877 දී මෙම වැව යළි ගොඩනංවා තිබේ.

මහ අන්දර වැව

පැරණි වැවක් වන මෙය මහ නාන්තේරිය ග්‍රාමය සමීපයේ පිහිටා ඇත. මී ඔයේ ශාඛාවක් වන නාන්තේරිය ඔය හරස්කොට ඉදිකරන ලද්දකි. මෙම වැව සතුව වර්ග කිලෝමීටර් 20.9 පමණ පෝෂක ප්‍රදේශයක් පවතී. වැව් බැම්ම දිගින් කිලෝමීටර් 1.46 පමණ වේ. අක්කර අඩි 170 පමණ ජල ධාරිතාවක් මෙම වැව සතුව පවතී.

මැඩියාව වැව

පුරාණ වැවක් වන මෙහි පැරණි වැවේ නටඹුන් අවශේෂ ස්වල්ප වශයෙන් ශේෂව පවතී. වර්ග කිලෝමීටර් 17.7 පමණ පෝෂක ප්‍රදේශයකින් යුතු මෙම වැව සතුව කිලෝමීටර් 1.6 පමණ දිගකින් යුතු වැව් බැම්මක් පවතී. අක්කර අඩි 2500 ක ජල ධාරිතාවයක් රඳවාගැනීමේ හැකියාව ඇත. නටඹුන් වූ මෙම වැව බ්‍රිතාන්‍ය පාලන සමයේ 1874 දී පූර්ණ ප්‍රතිසංස්කරණයට ලක්කර ඇත.

මහ උස් වැව

කුරුණෑගල පුත්තලම මාර්ගයට ඊසාන දෙසින් කිලෝමීටර් 12.8 පමණ දුරින් පිහිටා තිබෙන මෙම වැව පුරාණ ඉදිකිරීමක් වුවද ඓතිහාසික තොරතුරු වාර්තා නොවේ. කෙසේ වෙතත් බ්‍රිතාන්‍ය පාලන සමයේ 1877-1894 කාලයේ දී මෙම වැව යළි ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ. වර්ග කිලෝමීටර් 52 පමණ පෝෂණ ප්‍රදේශයක් මෙම වැව සතුවේ. වැව් බැම්මේ දිග මීටර් 704 කි. අක්කර අඩි 3740 පමණ ජල ධාරිතාවක් රඳවා ගැනීමේ හැකියාව පවතී.

පහරිය වැව

පුරාණ වැවක් වන මෙම වැව පුත්තලම අනුරාධපුර මාර්ගයේ පුත්තලමට කිලෝමීටර් 23 පමණ දුරකින් පිහිටා ඇත. වර්ග කිලෝමීටර් 21.7 පමණ පෝෂක ප්‍රදේශයක් පවතින මෙම වැවේ බැම්මේ දිග මීටර් 402 පමණ වේ. මෙහි අක්කර අඩි 1800 පමණ ජල ධාරිතාවයක් රඳවාගැනීමේ හැකියාව පවතී.

තබ්බෝව වැව

පුත්තලම - අනුරාධපුර මාර්ගයේ පුත්තලමේ සිට කිලෝමීටර් 3 පමණ දුරකින් යුතු මෙය විශාල වැවක් වන පුරාණ වැවකි. බ්‍රිතාන්‍ය පාලන සමය 1912-1925 අතර කාලයේ මෙම වැව සම්පූර්ණයෙන්ම ප්‍රතිසංස්කරණය කර ඇත. මෙම වැව සඳහා වර්ග කිලෝමීටර් 241 පමණ පෝෂක ප්‍රදේශයක් පවතී. වැව් බැම්මේ දිග කිලෝමීටර් 2ක් පමණ වේ. අක්කර අඩි 12000 ක ජල ප්‍රමාණයක් දරාගැනීමට මෙම වැවට හැකියාව ඇත.

කලා ඔය නිමිතය

කලා ඔය පාදක කරගනිමින් හා එම නිමිතයේ ඉදිකරන ලද වාරි නිර්මාණ ගණනාවක් පිළිබඳ ව තොරතුරු ශිලා ලේඛන හා වංසකථා ඇසුරින් අනාවරණය කරගත හැකි ය. විශේෂයෙන් ම සෙල් ලිපි ඇසුරින් ප්‍රදේශයේ පැවති සුළු වාරි නිර්මාණ සම්බන්ධයෙන් වැඩි තොරතුරු හෙළි කරගැනීමට පුළුවන. ගල්ගේ විහාරයේ තිබෙන අපර බ්‍රාහ්මී සෙල්ලිපියක කඩහලක නම් වූ වැවක් පිළිබඳ ව සඳහන් වේ (*Ic. Vol. i: No. 1122*). අවුකන අපර බ්‍රාහ්මී ලිපි කිහිපයක දිනහකඩපිල කඩපි වපි හා ගජඩබුහක නමින් වූ වැව් පිළිබඳ ව සඳහන් කර ඇත (එම.: Nos. 1150, 1151, 1153). මෙම අන්තර් නිමිත කලාපයේ මධ්‍ය කොටසේ ඉහළ භාගයට අයත් වන සැස්සේරුවේ දක්නට ලැබෙන එක් අපර බ්‍රාහ්මී ලිපියක යුවවචික වචි හමික යනුවෙන් සඳහන් වේ (*Ic. Vol.i: No 1210*). එමගින් යුව වැවේ පාලකයා හෝ භාරකරු පිළිබඳ ව අදහස් වෙන බව පැහැදිලි ය.

කලා ඔය නිමිතයේ පිහිටි කුඹුල්ලේගල ගිරි ලිපියේ කළඳග වැව හා අහල වැව නමින් වැව් දෙකක් පිළිබඳ ව සඳහන් ව තිබේ (එම. Vol. ii: No.11). නිමිතයේ දකුණු කොටසේ තිබෙන වසහ රජු විසින් කරවන ලද අන්දර වැව පුවරු ලිපියේ බඩමර නම් වූ වැවක් පිළිබඳ සඳහන් ව ඇත (එම.: No. 50). මණ්ඩාගල නම් ස්ථානයේ තිබෙන ගිරි ලිපියක තිස අචික නම් වැවක් පිළිබඳ ව දැක්වේ (එම.: No. 137). කරජහක වැව, සග වැව, උලිව වැව, පුනගමක වැව, තල වැව හා මුලසග වැව නමින් වැව් කිහිපයක් පිළිබඳ ව මෙම නිමිතයේ නුවරගම් පලාතේ අලුත් ගල් විහාර ගිරි ලිපියේ සඳහන් ව තිබේ (එම.: No. 138). කිරලාගල ගිරි ලිපියේ විහාර වැව, උහර වැව, මානා වැව, මහබමන වැව, අවචි වැව, මහ වැව, ලජක වැව, නවෙ වැව හා දබර වැව නමින් වන වැව් රාශියක් පිළිබඳ ව සඳහන් ව ඇත (එම.: No. 145). මෙම වැව් කුඩා හෝ මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ වැව් විය හැකි ය. වේරගල ගිරි ලිපියේ මහරක වැව නමින් වැවක් දක්වා තිබේ (එම.: No. 147b). කබුරක වැව යනුවෙන් සඳහන් වැවක් පිළිබඳ ව ඉලුක්වැව ලිපියක සඳහන් වේ (එම.: No. 151). වෙළලක කරක නමින් වැවක් නාගිරිකන්ද ලිපියේ දැක්වේ (එම.: No. 152). අවුකන ගිරි ලිපියක කළඹ වැව නමින් වැවක නාමයක් සඳහන් ව ඇත (එම.: No. 157). සැස්සේරුව ගිරි ලිපියක කාඩි වචි (කාඩි වැව), යව වචි (යව වැව), බටජ වව (බට වැව) යනුවෙන් වැව් කිහිපයක් සහ කුඹුරු පිළිබඳ ව සඳහන් ව ඇත (*Ic. Vol.ii: No.193*).

කලා ඔය නිමිතයේ ඉදිකරන ලද පුරාණ වැව් අතරට ඉබ්බන්කට්ටුව වැව ද අයත් වේ. එහෙත් එය කුමන කාලයක ඉදිකරන ලද්දේ ද යන්න පිළිබඳ ව සඳහන් නොවේ. කෙසේ වෙතත් මෙම වැව ඉහළ සීමාවේ පිහිටි පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන භූමිය හේතුවෙන් මෙම වැවෙහි ආරම්භය එම කාලයටම අයත්විය හැකි බව අනුමාන කිරීමට පුළුවන. බලලු වැව කලා ඔය වම් ඉවුරෙහි පිහිටි පුරාණ වැවකි. මෙය ධාතුසේන රජුට පෙර කරවන ලද වැවක් ලෙස සැලකිය හැකි ය. මහාදායික මහානාග (ක්‍රි.පූ. 44-22) රජු විසින් කරවන ලද හයෝලුප්පලු වැව (මව. xxxiv: 33) මෙම වැව ලෙස විශ්වාස කිරීමට පුළුවන. ධාතුසේන

රජු කලාවැව ඉදිකිරීම සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු වංසකථාවේ සඳහන් කර තිබේ (එම. xxxviii: 43). එය වසභ රජු විසින් කරවන ලද කාලිවාපිය (එම. xxxv:94) ධාතුසේන රජු විසින් විශාල කිරීමක් ලෙස ද විශ්වාස කිරීමට පුළුවන. කලා ඔය නිම්නයේ පිහිටි විශාල ම වැව ලෙස සලකනු ලබන්නේ කලා වැවයි. ධාතුසේන රජු විසින් කරවන ලද මහාදක්ක වැව (එම. xxxviii: 51) පිහිටා ඇත්තේ ද කලා ඔය නිම්නයේ බවට ජන විශ්වාසයක් පවතී (නිකොලස් 1979: 196). කන්ඩලම වැව, දේවනුව වැව මෙම නිම්නයේ පිහිටි විශාල ප්‍රමාණයේ පුරාණ වැව් අතරට අයත් වේ. මෙම නිම්නයේ පිහිටි කටියාව වැව පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කර ඇත (එම. lxxix: 34). සියඹලන්ගමුව වැව ද පරාක්‍රමබාහු රාජ්‍ය කාලයේ අලුත්වැඩියා කර තිබේ (එම. lxviii: 47). එය පුරාණ තිත්තිණගාම වාපි ලෙස කොච්චිංචන් විසින් හඳුනාගනු ලැබ තිබෙන බව නිකොලස් වාර්තා කර ඇත (1959:69). කලා ඔය නිම්නයේ පිහිටි උස්ගල සියඹලන්ගමුව පුරාණ වාරි නිර්මාණයකි (Arumugam 1969: 347). ඉහළ කලංකුට්ටිය වැව පිහිටා ඇත්තේ ද මෙම නිම්නයේ ය. අංගමුව වැව පුරාණයේ අංගගාම වාපි ලෙස හැඳින්වූ අතර එය පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ (එම. lxxix: 38). එයට කලා ඔයේ ජලය ගෙන ගිය පුරාණ ඇළ මාර්ගවල සාක්ෂි මේ වනවිට ද ශේෂව පවතින බව අපගේ නිරීක්ෂණ මගින් තහවුරු කරගැනීමට හැකි විය. සෘජු ව ම කලා ඔය හරස්කොට ඉදිකරන ලද රාජාංගනය වැව නව නිර්මාණයක් වූවද එම වැව පිහිටා තිබෙන භූමිය ආශ්‍රිත ව පුරාණ ජනාවාස පැවති බවට අනුමාන කළ හැකි නටබුන් රැසක් මෙම පර්යේෂකයාගේ නිරීක්ෂණයට ලක්විය.

කන්ඩලම වැව

පුරාණ වැවක් වූ මෙය පසුකාලීන ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ. වර්ග කිලෝමීටර් 60.67 පෝෂක ප්‍රදේශයක් මෙම වැව සතුවේ. වැව් බැම්මේ දිග මීටර් 975 පමණ වේ. මෙහි ජලය අක්කර අඩි 24400 පමණ ගබඩාකරගත හැකිය.

දේවනුව වැව

ගලේවෙල සිට සැතපුම් 8 පමණ දුරකින් පිහිටා තිබෙන පුරාණ වැවක් වන මෙය ජනප්‍රවාදයට අනුව දුටුගැමුණු රාජ්‍ය සමය සමග සම්බන්ධ වේ. වර්ග කිලෝමීටර් 41.8 පමණ පෝෂණ ප්‍රදේශයක් හිමි මේ වැවේ කිලෝමීටර් 1.3ක දිගකින් යුතු වැව් බැම්මක් පවතී. අක්කර අඩි 7750 පමණ ජල ධාරිතාවයක් මෙම වැවේ රඳවාගැනීමේ හැකියාව පවතී.

කලාවැව

ඓතිහාසික වශයෙන් වාර්තාවන පුරාණ වැවකි. කැකිරාවේ සිට කිලෝමීටර් 16 පමණ දුරකින් පිහිටා ඇත. වංසකතාවේ කාලවාපි ලෙසින් හැඳින්වෙන මෙම වැව ධාතුසේන (ක්‍රි.ව. 459-477) රජුගේ කාලයේදී කරවන ලද්දකි. දෙ වැනි මහින්ද (ක්‍රි.ව. 777-797) රජු ඇතුළු

රජවරුන් ගණනාවක් විසින් මෙම වැව වරින් වර ප්‍රතිසංස්කරණයට ලක්කර තිබේ. සෘජුවම ප්‍රධාන ජල ධාරාව හරස් කිරීමෙන් ගොඩනගා තිබෙන මෙම වැවෙන් ඇරඹෙන යෝධ ඇළ මගින් අනුරාධපුර නාවිවදුව සහ තිසා වැව දක්වා අන්තර් නිමින ජල සම්පාදනයක් සිදුකරනු ලැබේ. ඒ සඳහා වන ජලය දඹුලු ඔය හා හීන් ඇළ මගින් සැපයේ. කලාවැව සඳහා වර්ග කිලෝමීටර් 519.8 ක ප්‍රමාණයේ පෝෂක පදේශයක් තිබෙන අතර කලාවැවේ වැව් බැම්ම කිලෝමීටර් 1.86 ක ප්‍රමාණයක දිගකින් යුක්ත වේ. කලාවැව සහ බලලු වැවේ සම්පූර්ණ ජල ධාරිතාවය අක්කර අඩි 72700 පමණ වේ.

කටියාව වැව

මහඉලුප්පල්ලමට කරමක් නුදුරින් පිහිටි කටියාව වැව පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලද බවට සැලකෙන කටියාපි ලෙස හඳුනාගෙන ලැබ තිබේ. වර්ග කිලෝමීටර් 54.7 ක පෝෂක ප්‍රදේශයකින් යුතු මෙම වැවේ වැව් බැම්ම කිලෝමීටර් 1.52 ක දිගකින් යුක්තය. ජලය අක්කර අඩි 2750 පමණ ප්‍රමාණයක් දරාගැනීමේ හැකියාව පවතී.

සියඹලන්ගමුව වැව

කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ මොරගොල්ලාගම ග්‍රාමය ආසන්නයේ පිහිටා තිබෙන මෙම වැව පුරාණ නිර්මාණයක් වන අතර පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලද බව විශ්වාස කරයි. සියඹලන්ගමුව ඔයේ ඉහළ කොටසේ ජලයෙන් මෙම වැව පෝෂණය වේ. වර්ග කිලෝමීටර් 28.9 පෝෂක ප්‍රදේශයක් ද මෙම වැව සතුවේ. වැව් බැම්ම කිලෝමීටර් 1.15 පමණ වන අතර අක්කර අඩි 1300 ක ජල ප්‍රමාණයක් රඳවාගැනීමේ හැකියාව පවතී.

උස්ගල සියඹලන්ගමුව වැව

ඓතිහාසික වශයෙන් වාර්තාවෙන පැරණි වැවක් වන මෙය ගල්ගමුවට කිලෝමීටර් 9.65 පමණ ඊසාන දෙසින් පිහිටා ඇත. මහසෙන් රජු මෙම වැව කරවූ බව විශ්වාස කරනු ලබන අතර දෙ වැනි මහින්ද (ක්‍රි.ව. 777-797) රජු කලාවැවේ සිට මෙම වැවට ඇළ මාර්ගයක් නිර්මාණය කළ බව වාර්තා වේ. පුරාණයේ දී මෙම වැව සන්තිනිගාමක වාපි යනුවෙන් හඳුන්වා තිබේ (Arumugam, 1969.347). මෙරට බ්‍රිතාන්‍ය පාලන සමයේ 1878 වර්ෂයේදී මෙම වැව යළි ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම ඇරඹී ඇත. වර්ග කිලෝමීටර් 114 පමණ පෝෂක ප්‍රදේශයක් හිමි මෙම වැවේ අක්කර අඩි 22000 ජල ධාරිතාවයක් රඳවාගත හැකිය. වැව් බැම්ම කිලෝමීටර් 1.43 පමණ දිගකින් යුක්ත වේ.

ඉහළ කලංකුට්ටිය වැව

කලාවැවට කිලෝමීටර් 25 පමණ බටහිර දෙසින් පිහිටි මෙම වැවද පුරාණ වැවක් බවට සාක්ෂි පවතී. කලා ඔයේ පෝෂණ ජල මාර්ගයක් වූ කලංකුට්ටිය ඇළ මාර්ගයෙන් මෙයට ජලය සම්පාදනය කෙරේ. වර්ග කිලෝමීටර් 41 ක පමණ පෝෂණ කලාපයක් හිමි මෙම

වැවට අක්කර අඩි 1000 පමණ ජල ප්‍රමාණයක් දරාගත හැකිවේ. කිලෝමීටර් 1.6 දිග වැව් බැම්මකින් යුක්ත වේ.

රාජාංගනය වැව

නව නිර්මාණයකි. සෘජුවම කලා ඔය හරස්කොට ඓතිහාසික වටිනාකමක් සහිත වූ කාසිගල පර්වතය සමග සම්බන්ධවන පරිදි කිලෝමීටර් 2ක පමණ දිග බැම්මක් ඉදිකිරීමෙන් මෙම වැව නිර්මාණය කොට ඇත. ව්‍යවහාරයේ රාජාංගනය ජලාශය යනුවෙන් හැඳින්වේ. කාසිගල පර්වතය ආශ්‍රිතව තිබුණු විහාරය වංකනාසික තිස්ස රජු (ක්‍රි.ව. 109-112) විසින් කරවන ලද මහා මංගල විහාරය ලෙස සැළකේ. මෙම ජලාශය සතුව වර්ග කිලෝමීටර් 1001 පමණ පෝෂක ප්‍රදේශයක් පවතින අතර ජලය අක්කර අඩි 81500 පමණ ප්‍රමාණයක් දරාගැනීමේ හැකියාව පවතී.

අංගමුව වැව

තඹුන්තේගම නගරයේ සිට කිලෝමීටර් 9.6 පමණ බටහිරින් පිහිටි මෙම වැව පුරාණයේ දී 'අංගමවාපි' ලෙස ව්‍යවහාර කර ඇත. පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු දක්බිණ දේශ සංවර්ධන කාර්යයේදී මෙම වැවද ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ. වැව ආශ්‍රිත ප්‍රදේශයේ පුරාණ විහාරයක නටබුන් පිහිටා තිබෙන අතර එය අනුලපවන විහාරය ලෙසින් හඳුනාගෙන තිබේ (නිකොලස්. 1979:182). මෙම වැවට ජලය ලබාගෙන ඇත්තේ කලා ඔයේ පෝෂක ජල මාර්ගයක් වූ ලුණු ඔයෙනි. කලා ඔයේ පිහිටුවන ලද පුරාණ අමුණකින් මෙම වැවට ජලය සම්පාදනය කළ බවට සාක්ෂි පවතී. එම පුරාණ අමුණ රාජාංගනය වැවට යටි ඇත. පුරාණ ඇළ මාර්ගයේ සාක්ෂි ඇතැම් ස්ථානවල දැකගැනීමට පුළුවන. මෙම වැවේ පෝෂණ කලාපය වර්ග කිලෝමීටර 80ක පමණ වේ. වැව් බැම්ම කිලෝමීටර් 1.6 කි. ජලය අක්කර අඩි 11,700 ක ප්‍රමාණයක් රඳවාගැනීමේ හැකියාව පවතී.

යකාබැදි අමුණ - කිරලැස්ස ඔය

මධ්‍යම පළාතේ මාතලේ දිස්ත්‍රික්කයේ දඹුල්ල ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ පුවක්අත්තාවල ග්‍රාමයේ මෙම අමුණ පිළිබඳ නටබුන් දක්නට ලැබේ (විතානාවිච්චි 2014). මෙම පුරාණ අමුණ සම්බන්ධයෙන් ඓතිහාසික මූලාශ්‍රවල කිසිදු සඳහනක් දක්නට නොමැත. එහෙත් ප්‍රදේශයේ ජන ව්‍යවහාරය තුළ මෙම නිර්මාණය යකාබැදි අමුණ ලෙස හඳුන්වා ඇත. 1957 හා 1978 වර්ෂයන්හි දී ඇති වූ ජල ගැලීම් මගින් මෙම අමුණ ආශ්‍රිත විශාල ගල් කුට්ටි විනාශ වූ බව ප්‍රදේශවාසීන් පවසනු ලැබේ. ගල් කුට්ටි ඉදිරි ගොස් තිබෙන ස්වභාවය වර්තමානයේ ද මෙම ස්ථානයෙන් හඳුනාගත හැකි ය .

අලුබැද්ද අමුණ

අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ ගල්නෑව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ අලුබැද්ද ග්‍රාම නිලධාරී වසමේ අලුත් උදාගම්මානයට සීමාවන කලා ඔයේ වම් ඉවුරේ මෙම පුරාණ අමුණේ නටබුන්

ශේෂව තිබේ (එම.: 2014). මෙම අමුණ සම්බන්ධයෙන් ඓතිහාසික මූලාශ්‍රවල සෘජු තොරතුරු කිසිවක් සඳහන් වන්නේ නැත. එහෙත් ජනප්‍රවාදයට අනුව මෙම අමුණ කරවීමේ පරමාර්ථය වී ඇත්තේ සියඹලන්ගමුව වැවට අවශ්‍ය ජලය සම්පාදනය කරලීමයි. එම වැව පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජුගේ දකිණි දේශ සංවර්ධන ක්‍රියාවලිය තුළ ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ (මව. lxviii: 47). ඒ අනුව මෙම අමුණ සියඹලන්ගමුව වැවට ජලය ලබාදීම පිණිස පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් කරවන්නට ඇති බව සිතිය හැකි ය.

යකාබැම්ම අමුණ

අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ ගල්නෑව ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ ඇදගල - ගල්නෑව මාර්ගයේ කලා ඔය පාලම සමීපයේ ඊට පහළින් මෙම පුරාණ අමුණේ අවශේෂ දක්නට ලැබේ (විනානාවිවි 2014). මෙම අමුණ සම්බන්ධයෙන් හෝ එමගින් ජල සම්පාදනය කළ ප්‍රදේශය පිළිබඳව වංසකථාවන් හි කිසිදු තොරතුරක් සඳහන් නොවේ. එච්. සී. පී. බෙල් විසින් මෙම ස්ථානය පිළිබඳව 1890 හා 1895 යන වර්ෂවල පුරාවිද්‍යා වාර්ෂික පාලන වාර්තාවේ සඳහන් කර තිබේ (ASCAR 1890: 7; 1895: 8). එය ගලින් කළ විශිෂ්ඨ චේල්ලක් ලෙස හඳුන්වා ඇත. ජනප්‍රවාදයේ පවතින්නේ මෙම අමුණ මහසෙන් රජු විසින් කරවන ලද්දක් බව ය. (Brohier 1934 Part. ii: 41-2). මෙම අමුණ අනුරාධපුර යුගයේ මධ්‍ය අවධියට අයත් විය හැකි බව සිතිය හැකි වන්නේ අමුණ ඉදිකිරීම සඳහා භාවිතා කොට තිබෙන ඇතැම් ගල් පුවරු ආදිය අනුරාධපුර මුල් අවධිය නියෝජනය කරන ගොඩනැගිලි වල අවශේෂ ලෙස හඳුනා ගත හැකිවන බැවිණි. බ්‍රෝහියර් මෙම අමුණින් ඇරඹෙන ඇළ මාර්ගය සැතපුම් 20 පමණ දුරක් ගමන් කර තිබෙන බව ද දක්වා තිබේ (එම.).

වැලි ඇළ මංකඩ අමුණ

මෙම අමුණ අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ ඉපලෝගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ කලා ඔය දකුණු ඉවුරේ හයේ ඇළ කාගම පහළ කොටසට හා වම් ඉවුරේ එරබදුගම පහළ කොටසට මායිම්ව පිහිටා ඇත (විනානාවිවි 2014). මෙම ස්ථානය සම්බන්ධයෙන් කිසිදු ඓතිහාසික මූලාශ්‍රයක තොරතුරු සඳහන් නොවේ. එසේ වුව ද ජනප්‍රවාදයේ පවතින විශ්වාසය වනුයේ මෙම ස්ථානයට කි.මී 1.5 පමණ ඇතින් එහි දකුණු ඉවුරේ පිහිටි පහිවල නමින් හඳුන්වන ස්ථානයට ජලය ලබාගැනීම සඳහා මෙම අමුණ කරවන්නට ඇති බවයි. මෙම පහිවලේ මැටි අනුරාධපුරයේ රුවන්වැලි සෑය ඉදිකිරීම සඳහා ගඩොල් තැනීම පිණිස යොදාගත් බව ද ජනප්‍රවාදයේ සඳහන් වේ. පහිවල නමින් හඳුන්වන ස්ථානය ආශ්‍රිත විශාල ගල් පර්වතයේ කිසියම් ගොඩනැගිල්ලක් තිබුණු බවට සාක්ෂි හඳුනාගත හැකිවිය.

රාජාංගනය අමුණ

කලා ඔය හරස්කොට ඉදිකරන ලද පුරාණ අමුණක සාක්ෂි පසුකාලීනව ඉදිකරන ලද රාජාංගනය ජලාශයට යටවී තිබේ. පාදෙණිය - අනුරාධපුර මාර්ගයේ කලා ඔය පාලමේ සිට මීටර් 500 පමණ ඔය පහළින් මෙම අමුණේ නටබුන් පිහිටා ඇත (විනානාවිවි 2014). අමුණ

කරවීමේ මූලික පරමාර්ථය වී ඇත්තේ පුරාණ අංගමුව වැවට අවශ්‍ය ජලය සම්පාදනය කරවීම බව ප්‍රදේශවාසීන් විසින් පවසනු ලැබ ඇත (හුලව ධම්මානන්ද හිමි, ශ්‍රී ගංගාරාමය, කලා ඔය, 2007/01/10).

නීල බැම්ම අමුණ

රාජාංගනය ජලාශයට පහළින් කිලෝ මීටරයක පමණ දුරින් කලා ඔයේ ඉදිකර තිබෙන පුරාණ අමුණකි (විකානාවිච්චි 2014). මෙම පුරාණ අමුණ පිළිබඳව වංසකථාවල කිසිදු තොරතුරක් සඳහන් නොවේ. එසේ වුව ද ජනප්‍රවාදයේ මෙය ගජබාහු රජුගේ හමුදාවේ සිටි නීලමහා යෝධයා නම් පුද්ගලයා විසින් කරවන ලද්දක් බවයි. නීල බැම්ම ලෙසින් මෙම ස්ථානය ව්‍යවහාර වීමට එම ජනප්‍රවාදය හේතු වී තිබේ. මෙම ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත කලා ඔය නිමිතය පුරාම දක්නට ලැබෙන විශේෂත්වය වන්නේ පැරණි ජනාවාස පිළිබඳව පැහැදිලි සාක්ෂි හමුවීම ය. ඒ අතර භූමියේ විසිරී පවතින පැරණි වළං කැබලිකි විශේෂ වේ.

පාලම්ගල අමුණ

කුරුණෑගල හා අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයන්ට මායිම්ව කලා ඔයේ ඉදිකර තිබෙන මෙම අමුණ රාජාංගනය වම් ඉවුරේ යාය 01 කලාපයේ තිඹිරිපොකුණ ග්‍රාමය කෙළවර පිහිටා ඇත (එම.: 2014). කලා ඔය හරහා සම්පූර්ණයෙන් ම විහිදී යන ගල් තලාවක් පදනම් කරගෙන මෙම අමුණ නිර්මාණය කර තිබුණ බව පැහැදිලි ය. මෙම අමුණ සඳහා සකස් කළ ඇළ මාර්ගයේ සාක්ෂි වර්තමානයේ ද දක්නට ලැබේ. එය ව්‍යවහාරයේ රජ ඇළ නමින් හැඳින්වේ.

නීල බැම්ම පුරාණ අමුණ

පුත්තලම අනුරාධපුර මාර්ගයේ සාලිය වැව හන්දියෙන් වමට දිවෙන ඔට්ටපල්ලම මාර්ගයේ කි.මී. හතරක් පමණ දුරකින් නීල බැම්ම නමින් හඳුන්වන මෙම අමුණ සහිත ස්ථානය පිහිටා ඇත (එම.: 2014). මෙම අමුණ සම්බන්ධයෙන් ඓතිහාසික මූලාශ්‍රයවල තොරතුරු කිසිවක් සඳහන් නොවේ. එසේ වුව ද ප්‍රදේශයේ පවතින ජනප්‍රවාදයන්ට අනුව ස්වදේශික යක්ෂ ගෝත්‍රිකයින් පිරිසක් මෙම ප්‍රදේශයේ කලා ඔය ආශ්‍රිතව ජනාවාස පිහිටුවාගෙන ගොවිතැන් කටයුතුවල නිරතව සිට ඇති බවත් ඔවුන් විසින් කෘෂි කාර්මික කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය ජල සම්පාදනය සඳහා මෙම අමුණ ඉදිකළ බවත් දැක්වේ.

අන්තර් නිමිත කලාපයේ එල්ලංගා පද්ධති

දැදුරු ඔය සහ කලා ඔය අතර අන්තර් නිමිත කලාපය ආශ්‍රිත ව එල්ලංගාවට හිමිවන්නේ ප්‍රධාන ස්ථානයකි. ජාලගතව පිහිටන පරිදි සකසන ලද එල්ලංගා පද්ධතිය මගින් මෙම අන්තර් නිමිත කලාපයේ ජලය සුරක්ෂිත කරගත් බවට ඉතාමත් පැහැදිලි සාක්ෂි දක්නට ලැබේ. භූ විෂමතාව පදනම් කරගනිමින් ඉදිකරන ලද මෙම වැව් පද්ධතිය මගින් කෙතරම් බිම් ප්‍රමාණයක් සක්‍රීය ලෙස අස්වද්දන්තට ඇතිද යන්න සිතිය යුතුය. මෙම අන්තර් නිමිත කලාපයේ විහිදී පවතින පහත් බිම් හා ඇතැම් ස්ථානවල දැකගත හැකි විල් ස්වභාවයන් පදනම් කරගනිමින් මෙම අන්තර් නිමිත කලාපයේ තිබෙන උප නිමිත උපයෝගී කර

ගනිමින් කුඩා වැවේ සිට තරමක් විශාල වැව දක්වා මෙම ඵල්ලංගා පද්ධති ගොඩනගා තිබෙන බව නිරීක්ෂණය කිරීමට පුළුවන.

මෙම අන්තර් නිමින කලාපයේ දක්නට ලැබෙන කුඩා හා මධ්‍ය ප්‍රමාණයේ වැව් සම්බන්ධයෙන් පරීක්ෂා කිරීමේ දී වැව් 4665 ප්‍රමාණයක් හඳුනාගෙන ලැබ තිබේ. ඒ අතරින් වැව් 3388 ප්‍රමාණයක් කුමන හෝ ඵල්ලංගාවකට අයත් වේ (Irrigation details of River Basin-Agrerian Service Department).

අනුරාධපුර රාජධානිය බිඳ වැටීමෙන් පසු මෙම දැඳුරු ඔය සහ කලා ඔය නිමින අතර අන්තර් නිමින කලාපයේ වාරි කර්මාන්තයේ සංවර්ධනය සම්බන්ධයෙන් විමසීමේ දී පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රජුට වැදගත් ස්ථානයක් හිමිවේ. තම රාජ්‍යත්වය ස්ථාවර කර ගැනීම උදෙසා ජල කළමනාකරණය මැනවින් උපයෝගී කොටගත් රජ කෙනෙකු වූ පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු (ක්‍රි.ව. 1153-1186) රජු ය. ඔහු විසින් මෙම අන්තර් නිමින කලාපයේ ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලද හා අලුතින් ඉදිකරන ලද වැව්, අමුණු හා ඇළ මාර්ග විශාල ප්‍රමාණයක් පිළිබඳ තොරතුරු වංසකථාවේ සඳහන් වේ. එසේ වුවද ඒ සඳහා ඔහුට ශක්තිමත් පසුබිමක් සැකසුනේ දැඳුරු ඔය නිමිනයේ පිහිටි දක්ඛිණ දේශයේ පාලකයා බවට පත්වීම හා ඔහු විසින් අනුගමනය කරන ලද ආර්ථික ප්‍රතිපත්තිය යන කරුණු දෙක මත පදනම් ව ය. හෙතෙම සිය මලණුවන් වූ කීර්ති ශ්‍රී මේඝ රජුගෙන් පසු ක්‍රිස්තු වර්ෂ 1140 දී පමණ දක්ඛිණ දේශයේ පාලකයා බවට පත්විය (නිකොලස්. 1972: 423).

දැඳුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය නිමින අයත් වූ මෙම අන්තර් නිමින කලාපයේ පිහිටි දක්ඛිණ දේශයේ කෘෂි කාර්මික කටයුතු දියුණු කිරීමට අදහස් කළ පරාක්‍රමබාහු රජු උනන්දුවී ඇත (එම.: 7). ප්‍රදේශයේ පවතින වියළි දේශගුණික තත්ත්වය කෙරෙහි අවධානය යොමුකළ හෙතෙම දක්ඛිණ දේශයේ ප්‍රධාන ජල මාර්ගය වූ ජජ්ජර නදිය (දැඳුරු ඔය) ආශ්‍රිත ව වාරි මාර්ග තැනීමට යොමුවිය. හෙතෙම කොට්ඨඛද්ධ, සුකරනිජ්ජර හා දෝරදත්තික යන අමුණු කරවා ගොවිතැනට අවශ්‍ය ජල සම්පාදනයට පියවර ගෙන ඇත්තේ දැඳුරු ඔය ස්ථාන තුනකින් හරස්කරමිණි (එම. 16-38). මීට අමතර ව ප්‍රදේශය තුළ පිහිටි පුරාණ වැව් විශාල ප්‍රමාණයක් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට සහ අලුතෙන් ඉදිකිරීමටත් යොමුවී ඇත (එම. Ixviii: 43-52). මෙම අන්තර් නිමින කලා ව්‍යාප්ත වූ දක්ඛිණ දේශය තුළ ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලද වැව් සමූහය පිළිබඳ ව ලේඛනයක් නිකොලස් විසින් සකස්කර තිබේ (නිකොලස්. 1955: 57-9; 1959: 66-70).

- 01 සෙට්ටි වාපි - හෙට්ටිපොල පිහිටා ඇත
- 02 වත්තුණ්ණක වාපි - හඳුනාගෙන නොමැත
- 03 තබ්බා වාපි - තබ්බෝව වැව
- 04 අම්බවාසා වාපි - කොඩිරින්නන් විසින් නිකවැරටිය අසල වාසියාව ලෙස හඳුනාගෙන ඇත

- 05 ගිරිබා වාපි - ගිරිබාව වැව ලෙස කොඩිරින්නන් විසින් හඳුනාගෙන ඇත
- 06 පටල වාපි - පලොල් වැව
- 07 මණ්ඩිත වාපි - කොඩිරින්නන් විසින් මැඩියාව වැව ලෙස හඳුනාගෙන ඇත
- 08 මොර වාපි - නැගම්පහ ප්‍රදේශයේ කලා ඔය ට දකුණින් පිහිටි බිඳි ගිය වැව
- 09 සාදිග්ගාම වාපි - භාගිනමුව මහ වැව ලෙස විශ්වාස කරයි. එහෙත් මාගේ අදහස වන්නේ නිකවැරටිය කඩිගාව ප්‍රදේශයේ පිහිටි භාගිගම්මන වැව මෙය විය හැකි බවයි.
- 10 මාලවල්ලි වාපි - හලාවත අසල මාලවල්ලිය වැව
- 11 කාලි වාපි - කොඩිරින්නන් විසින් කාලියවඩ්ඩන වැව ලෙස හඳුනාගෙන ඇත
- 12 කිත්තණ්ඩත වාපි - හඳුනාගෙන නැත
- 13 කණ්ණිකාරගල්ලක වාපි - ඉබ්බාගමුව පොල්පිහිගම මාර්ගයේ වෙලංගොල්ල වැව
- 14 බුද්ධගාමක නිප්පර වාපි - මැණික්දෙන වැව
- 15 සුකරක්ග්‍රාම වාපි - දැදුරු ඔය වම් ඉවුරේ පිහිටි උරාපොත්ත වැව ලෙස කොඩිරින්නන් හඳුනාගෙන ඇත
- 16 මහකිරාල වාපි - නිකවැරටියට උතුරින් පිහිටි මහගිරිල්ල වැව ලෙස කොඩිරින්නන් හඳුනාගෙන තිබේ
- 17 ගිරියාව වාපි - ගල්ගිරියාව වැව ලෙස හඳුනාගෙන තිබේ
- 18 රක්ඛමාන වාපි - මොරගොල්ලාගම අසල රක්වාන වැව
- 19 අම්බාල වාපි - අම්බාලේ වැව ලෙස හඳුනාගෙන ඇත
- 20 කටුන්නරු වාපි - කත්තොරුව වැව
- 21 ජල්ලිවාව වාපි - හඳුනාගෙන නැත
- 22 උත්තරාල වාපි - හඳුනාගෙන නැත
- 23 තිත්තිණිගම වාපි - සියඹලන්ගමුව වැව ලෙස කොඩිරින්නන් හඳුනාගෙන ඇත
- 24 ධවලවිත්ථිතගාම වාපි - හඳුනාගෙන නැත
- 25 කිරා වාපි - හලාවත ප්‍රදේශයේ පිහිටි කිරා වැව ලෙස කොඩිරින්නන් හඳුනාගෙන තිබේ.
- 26 නළන්නරු වාපි - හඳුනාගෙන නැත.

27 කරවිට විලක්ක වාපි - බිංගිරිය ප්‍රදේශයේ පිහිටි විලක්කව වැව ලෙස හඳුනාගෙන ඇත

28 උදුම්බරගාම වාපි - දිවුල්වැව නමින් වැව් ගණනාවක්ම වේ

29 මුණරු වාපි - හෙට්ටිපොල ආසන්නයේ මුහුන්නරු වැව

30 කසොල්ල වාපි - කහල්ල වැව

31 කලලහල්ලික වාපි - මඩහපොල වැව ලෙස විශ්වාස කරණු ලැබේ

32 මූල වාරික වාපි - හඳුනාගෙන නැත

33 ගිරිසගාමුක වාපි - ගල්ගමුව වැව

34 පෙළොන්නරු තල වාපි - නිකොලස් විසින් හඳුනාගෙන නොමැත එහෙත් මාගේ අදහස වන්නේ නිකවැරටියට තරමක් දුරින් පිහිටි පෙළොන්නලාව වැව විය හැකි බවයි.

35 විසිරත්තල වාපි - හඳුනාගෙන නැත

පඩාවැව නම් වූ සුවිසල් වැව කොළමුණු ඔය හරස්කොට පඬුවස්නුවර ප්‍රදේශයේ දී ඉදිකරන ලද්දේ ද දක්බිණ දේශයේ පාලකයාව සිටි අවධියේ දී බව සිතිය හැකි වේ. දක්බිණ දේශයේ පාලකයාව සිටි කාලයේ දී ඔහු විසින් පවසන්නට යෙදුණු

“අහසින් වැටෙන එකඳු දිය බිඳක් පවා මනුෂ්‍ය ප්‍රයෝජනයට නොගෙන මුහුදට ගලා නොයා යුතුය ” (මව. lxviii: 8-15)

යන ප්‍රකාශය තුළින් ඉදිරිපත් වන්නේ භූමියේ ජලය උපරිම ලෙස ප්‍රයෝජනයට ගැනීම ඔහුගේ අභිප්‍රාය බවයි.

ස්වාභාවික විශාල ගංඟා, ඇළදොළ තමාට අහිමත ආකාරයට හසුරුවාලමින් ඒවායින් සම්පාදනය කරගන්නා ජලය උපරිම ලෙස ප්‍රයෝජනයට ගැනීමට කටයුතු යෙදීම පරාක්‍රම රජුගේ වාරි කර්මාන්තයේ සුවිශේෂී ස්වභාවයක් ලෙස හඳුනාගත හැකි ය. එම කාර්යය ඔහු විසින් ආරම්භ කරන ලද්දේ දක්බිණ දේශයේ පාලකයා ව සිටි සමයේ දී ය. තම රාජ්‍ය කාලය තුළ දැදුරු ඔය ස්ථාන හයකින් අවුරා අමුණු බැඳ ජලය ලබාගත් බව මෙයට නිදසුනකි (එම. lxviii: 16, 34-5, 37-8, 79, 67-8). නිකොලස් විසින් පරාක්‍රමබාහු රජු පොළොන්නරුවේ රාජ්‍යත්වයට පත්වීමෙන් පසු ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලද වාරි කර්මාන්ත ඇතුළත් ලේඛනයක් සකස්කොට ඇත (නිකොලස්. 1972: 529-30). ඉන් මෙම කලාපයට අයත් වූ වාරි නිර්මාණ ලෙස ලෙස පහත සඳහන් වැව් සඳහන් කළ හැකි ය.

01 කාල වාපි - ධාතුසේන රජු විසින් කරවන ලද කලා වැව

02 කුම්භිලසොබිබ වාපි - මහසෙන් රජු විසින් කරවන ලදුව විජයබාහු රජු විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කළ කිඹුල්වාන වැව

03 මහාදත්ත වාපි - ධාතුසේන රජු විසින් කරවන ලද මාදකු වැව. මෙය දැදුරු ඔය ඉහත්තාවේ දී හරස් කර ඉදිකර තිබූ මැදැත්තාව වැව විය හැකි බව මාගේ විශ්වාස යයි.

04 කාණගාම වාපි - කලා වැවට වයඹ දිගින් පිහිටා ඇත

05 අංගගාම වාපි - කොඬුරින්ටන් විසින් අංගමුව වැව ලෙස හඳුනාගෙන ඇත

පළමු වැනි පරාක්‍රමබාහු රාජ්‍ය කාලය තුළදී මෙම අන්තර් නිමිත කලාපය ආශ්‍රිත ව අමුණු ගණනාවක් කළ බවට තොරතුරු අනාවරණය කරගත හැකි ය. දක්ෂිණ දේශයේ පාලකයා ලෙස සහ දිවයිනේ අගරජු ලෙසින් කටයුතු කරන කාලයේ දී මෙම අමුණු ගොඩනැංවීම සිදුකර ඇත.

අමුණේ පුරාණ හෝ වර්තමාන ස්ථාන නාමය	ජල මාර්ගය
කොට්ඨඛද්ධ (මොළඵලිය මංකඩ අමුණ)	දැදුරු ඔය
සුකර නිජ්ජර (රිදිබැදි ඇල්ල අමුණ)	දැදුරු ඔය
දෝරදත්තික (තුම්මෝදර අමුණ)	දැදුරු ඔය
රැජින	දැදුරු ඔය
තෙල්විසි	දැදුරු ඔය
දැදුරු	දැදුරු ඔය
ජජ්ජර නිජ්ජර (බඹරගොඩ අමුණ)	දැදුරු ඔය
විලත්තකඩ (මහමංකඩ අමුණ)	දැදුරු ඔය
පොළොන්නලාව - විලගම අමුණ	දැදුරු ඔය
කිඹුල්වානා අමුණ	දැදුරු ඔය
කලා ඔය අමුණ (අංගමුව වැවට ජලය සපයන ලද අමුණ)	කලා ඔය
අලුබැද්ද අමුණ (සියඹලංගමුව වැවට ජලය සැපයීම පිණිස)	කලා ඔය

පරාක්‍රමබාහු රජුගෙන් පසු ශිලා ලේඛනවල සඳහන් තොරතුරුවල දැක්වෙන පරිදි නිශ්ශංකමල්ල රජු (ක්‍රි.ව. 1187-1196) වැව් තැනීම හා වාරි මාර්ග ප්‍රතිසංස්කරණ කටයුතුවල නිරත වී ඇති බව අාවරණය කරගත හැකි ය (*Ez.* Vol. ii: Nos. 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 29, 42). දැදුරු ඔය නිමිතයේ පඬුවස්නුවර ප්‍රදේශයේ පිහිටි පුරාණ පඬුවාවේ මඩ සොරොව්ව සමීපයේ ගල් තලාව ආශ්‍රිත ව නිශ්ශංකමල්ල රජුගේ සෙල්ලිපියක් (*CJSG.* Vol. i: 160) තිබීමෙන් සනාථ වන්නේ එම වැව ද ඔහු විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කරන්නට ඇති බවයි. මෙ සම්බන්ධයෙන් පාකර් ද වාර්තාකර තිබේ (*Parker* 1981: 357).

නිශ්ශංකමල්ල රජුගෙන් පසු මෙම කලාපයේ වාරි කර්මාන්ත ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම සම්බන්ධයෙන් අවසන් වරට වාර්තාවන්නේ කලාපයේ රැජිණ (ක්‍රි.ව. 1202-8) ගේ කාලයේ

දීය. ඇය විසින් දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත ව ඉදිකර තිබූ බතලගොඩ වැවේ බිඳීගිය ස්ථාන අළුත්වැඩියා කළ බව ශිලා ලේඛනයක සඳහන් ව ඇත (Ez. Vol.IV: No. 10).

කේෂ්ත්‍ර අධ්‍යයනය සිදුකළ අන්දරවැව ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත පැරණි වාරි කර්මාන්ත

අන්දරවැව පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන භූමි පරිශ්‍රය පිහිටි ස්ථානයට තදාශ්‍රිතව පවතින පුරාණ වාරි කර්මාන්තයන් පිළිබඳ සාක්ෂි එම ප්‍රදේශයේ අඛණ්ඩ ජනාවාසකරණය පැවති බවට පැහැදිලි සාධක වේ. එම වාරි නිර්මාණ ස්වභාවිකව නිර්මාණය වූ පහස්වල සිට මහ වැව් දක්වා ව්‍යාප්ත වන බව නිරීක්ෂණය කිරීමට පුළුවන. එම වාරි කර්මාන්ත සම්බන්ධ කරමින් ගොඩනැගුණු අතුරු වාරි කර්මාන්ත පිළිබඳ සාක්ෂි ද හඳුනාගැනීමේ හැකියාව පවතී. මෙම වාරි කර්මාන්ත ස්ථාපිත වී ඇත්තේ නරි ඔය නිමිතයේ දකුණු ඉවුර ආශ්‍රිත ප්‍රදේශයෙහි ය.

පහත හෙවත් පහස

පහත හෙවත් පහස පූර්ව ඓතිහාසික අවධිය තුළ ජනාවාසකරණයට කෙතරම් බලපෑමක් සිදුකළේ ද යන්න මී ඔයේ උප නිමිතයක් වන නරි ඔය නිමිතයේ අන්දරවැව ග්‍රාමයේ පිහිටි පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන භූමිය ආසන්නයේ දක්නට ලැබෙන ස්වභාවික පහස ඇසුරින් හඳුනාගැනීමට හැකියාව ලැබේ. මී ඔය සහ කලා ඔය අන්තර් නිමිත කලාපය ආශ්‍රිත ව පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සිටම ක්‍රමාණුකූලව ගොඩනැගුණු කෘෂි ආර්ථිකයක් පැවති බවට සාක්ෂි අනාවරණය කරගැනීමට පුළුවන. පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලාලේඛන මගින් මෙම කලාපයේ ස්ථාවර ජනාවාස පිහිටුවා ගනු ලැබූ ජනතාව සංවිධානාත්මක කෘෂි කර්මාන්තය කෙරෙහි යොමුවී සිටි බවට සාක්ෂි රැසක් හඳුනාගත හැකි ය. මී ඔය නිමිතයේ දුරස්ථ ප්‍රදේශවල හඳුනාගත ලැබ හැකි පහත් භූමි ප්‍රදේශ සහ ගොඩැලි ස්වභාවයන් පිළිබඳ පැරැන්නන් තුළ පැවති අවබෝධය ඉහත කී තත්ත්වයට විසඳුමක් ගෙන දීමට සමත් විය. මෙම ස්වභාවික පහස මෙම අවධියේ ජනතාවගේ වාරි කර්මාන්තය කෙරෙහි යොමුවූ මුල් අවස්ථාවක වැදගත් සාක්ෂියක් ලෙසින් දැක්වීමට පුළුවන.

මහ අන්දරවැව

මහ අන්දරවැව නමින් හඳුන්වන මධ්‍ය පරිමාණ වැව මෙම ප්‍රදේශයට ජලය සම්පාදනය කෙරෙන ප්‍රධාන වාරි නිර්මාණයකි. පුරාණ වැවක් ලෙසින් හඳුනාගත හැකි මෙම වැව පසුකාලීන ව වැව් බැම්මේ උස සහ වැවේ වපසරිය අඩුකරමින් ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබෙන ආකාරයක් හඳුනාගැනීමට පුළුවන. වැව ඉස්මත්තේ පුරාණ වැවක් ආශ්‍රිත ව දක්නට ලැබෙන ස්වභාවික පාරිසරික ස්වභාවය මේ වන විට ද දක්නට ලැබේ.

මෙම වැව සියුම්ව නිරීක්ෂණය කිරීමේදී පැහැදිලි වන්නේ භූමිය ආශ්‍රිත ව පිහිටි ස්වභාවික පහසක් ක්‍රමයෙන් වැවක් බවට සංවර්ධනය කර තිබෙන බවයි. වැව මධ්‍යයේ වම් පසට වන්නට මූලික පහසේ සාක්ෂි හඳුනාගැනීමේ හැකියාව පවතී.

මෙම වැව ආශ්‍රිත ව ගොඩනැගුණු පුරාණ ගල් වානක නටබුන් වැවේ දකුණු පස කෙළවර දක්නට ලැබේ. වැවරණවැටිය ග්‍රාම නිලධාරී කොට්ඨාශයේ උතුරු අක්‍ෂාංශ 8.0249 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80.1520 අතර පිහිටා තිබෙන මෙම පැරණි පිටවාන ගලින් නිර්මිත වූවකි. එහෙත් එහි දක්නට ලැබෙන්නේ ක්‍රමවත් ව සකස් කළ ගල් කුට්ටි නොව තරමක් රළු ස්වභාවයක් ගත් ගල් කුට්ටි බව පෙනේ. මේවා එක මත එක පිහිටන සේ රඳවා මෙම පිටවාන ඉදිකර ඇත. එහි වර්තමානයේ දක්නට ලැබෙන දිග මීටර් 11.10 වන අතර මීටරයකට ආසන්න උසකින් යුක්ත වේ. එහෙත් එහි මතුපිටින් තවත් ගල් වරි කිහිපයක් රඳවා තිබුණ බවට සාධක හඳුනාගත හැකිවන බැවින් මෙය මෙම පිටවානේ උපරිම උස ලෙස සැලකිය නොහැකි ය. මතුපිටින් දක්නට ලැබෙන පළල මීටර් 5 ක් පමණ වේ. මෙම පිටවාන බටහිර දිශානුගතව පිහිටා තිබේ.

මෙම වාන ස්ථාපිත කර තිබෙන්නේ ස්වභාවික පාෂාණ ස්ථරයක් පදනම් කරගනිමිනි. එම ස්ථානය ආශ්‍රිත ව දක්නට ලැබෙන ස්වභාවික ගොඩැලි බිමකට මෙම වාන සම්බන්ධ කර ඉදිකොට ඇත. පුරාණ වාන් ඇළ මග ගමන්කර ඇත්තේ වැව් බැම්මට පහළින් එයට සමාන්තරව ය.

වැව ආශ්‍රිත පුරාණ නටබුන්

මහ අන්දරවැව ආශ්‍රිත ව පිහිටි පුරාණ ආගමික නිර්මාණයක් පිළිබඳ ව සාක්‍ෂි හඳුනාගැනීමේ හැකියාව පවතී. එම වැව් බැම්මේ දකුණු දිග කොටසට පහළින් මෙම නටබුන් පිහිටා ඇත. උතුරු අක්‍ෂාංශ 8.021711 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80.151991 මෙම ස්ථානය ආශ්‍රිත ව ගොඩනැගිලි කිහිපයක් තිබුණු බවට සාක්‍ෂි පවතී. එම ස්ථානය ආශ්‍රිත ව කිසිදු කැටයමක් රහිත සඳකඩ පහණක් දක්නට ලැබේ. ඒ ආශ්‍රිත ව පියගැට කිහිපයක් තිබුණු බවට නිරීක්‍ෂණය විය. එම පියගැට පෙළින් වැව දෙසට පිහිටි ගොඩනැගිල්ලකට ප්‍රවේශයක් තිබුණු බවට පැහැදිලි ය. මෙම ස්ථානයට සමීපව ගල් කණුවලින් යුතු තවත් ගොඩනැගිල්ලක් පැවැති බව හඳුනාගැනීමට පුළුවන. එම ගොඩනැගිල්ල ආශ්‍රිත ගල් කණු කැඩී ගොස් ඇත. මීටර් 8.60 x 5.80 පමණ දිග පළලකින් යුක්ත වේ. එය පිහිටා තිබෙන භූමිය තරමක ගොඩැලි ස්වරූපයකින් යුක්ත වේ. ඇතැම් විට මෙම ස්ථානය වැව හා සම්බන්ධ දේවාලයක් හෝ ඇදහිලි ස්ථානයක් ලෙසින් පවතින්නට ඇත.

මෙම වැවේ වාන් ඇළට පිටතින් එහි දකුණු ඉවුර ආශ්‍රිත ව විශාල විහාර සංකීර්ණයක සාක්‍ෂි දක්නට ලැබේ. එහි පංචාසයක් ලෙස අනුමාන කළ හැකි ගොඩනැගිලි කිහිපයක් ද, බෙහෙවින් ම නිධන් හොරැන්ගෙන් හානියට පත්වූ ගඩොලින් කරන ලද විශාල ප්‍රමාණයේ දාගැබක් ද දක්නට ලැබේ. සිරිපතුල් ගල්, මල් ආසන ආදී නිර්මාණ ද දක්නට ඇත.

පායාරූප අංක 160
රඹවල නමින් හඳුන්වන පතස

පායාරූප අංක 161
මහඅන්දරවල

ජායාරූප අංක 162
අන්දරවැව ඉපැරණි ගල් වාන

ජායාරූප අංක 163
අන්දරවැව ආශ්‍රිත නටඹුන්

ජායාරූප අංක 164
පැරණි මැටි නළ මාර්ගයේ සාධක

ජායාරූප අංක 165
ගැලඹි වල

ජායාරූප අංක 166
නාවා පොකුණ

පැරණි මැටි නළ මාර්ගය

කුඩා දොඩංගුන්තැවේ එස්.එන්.ඩබ්.එම්. රත්නායක මහතාගේ ඉඩමට අයත් කොටසේ පිඳක් භාරන විට මතු වූ මැටි නළ මාර්ගය මෙම ප්‍රදේශයේ විශේෂ ජල සම්පාදන ක්‍රමයක සාක්ෂි ලෙස හඳුනාගැනීමට පුළුවන. මෙම මැටි නළ මාර්ගය ඉදිරියට ගමන් කරන්නක් බව නිරීක්ෂණයේ දී පැහැදිලි විය. මෙහි එක් මැටි නළයක දිග අඩි 2 1/2 පමණ වී ඇත. මෙම නළයක එක් කෙළවරක් තරමක් පළල් වන අතර අනෙක් කෙළවර පටු ය. එකිනෙක සම්බන්ධ වන පරිද්දෙන් නළයේ පටු කොටස අනෙක් නළයේ පළල කට තුළට රිංගවීම මගින් මෙම නළ මාර්ගය තනා තිබී ඇත. මෙම සාධක හමු වූ ස්ථානයේ පිහිටීම වන්නේ උතුරු අක්ෂාංශ 8.021010 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.148073 අතර වේ. මොරගහවැව ග්‍රාම නිලධාරී කොට්ඨාශයට අයත් වේ. මෙම මැටි නළ මාර්ගය ආරම්භය හා උපයෝගීතාව පිළිබඳ ව විධිමත් අධ්‍යයනයක් සිදුකළ යුතුව ඇත.

කඩහත වැව

පුරාණ අන්දර වැවේ වාන් ජලය ගමන් කොට ඇත්තේ මේ වන විට පූර්ණ වශයෙන් ම විනාශ වී ගොස් තිබෙන කඩහත වැව නමින් හඳුන්වන පැරණි වැවට ය. කඩහත වැව ආශ්‍රිත ව මේ වන විට දක්නට ලැබෙන්නේ ස්ථාන හතකින් පමණ කැඩී ගොස් තිබෙන වැව්

බැම්ම පමණකි. මෙම වැවට පහළින් පැවති තවත් වැව් කිහිපයක් පිළිබඳ සාක්ෂි හඳුනාගැනීමට පුළුවන.

ගල් පුවරු ඇතිරූ ඇළ මාර්ගය

අන්දර වැවේ ජලය කුඹුරු යාය වෙත ගෙනයාම සඳහා සකස් කරන ලද පුරාණ ඇළ මාර්ගයේ ඇතැම් ස්ථාන සඳහා ගල් පුවරු අතුරා සකස් කර තිබේ ඇත. එවැනි එක් ස්ථානයක සාක්ෂි උතුරු අක්ෂාංශ 8.015259 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80.147972 අතර දක්නට ලැබේ. මෑත භාගය තෙක් හොඳින් තිබුණ මෙම ස්ථානය මේ වන විට මානව ක්‍රියාකාරකම් නිසා විනාශ වී ගොස් තිබෙන අතර ගල් පුවරු තල්ලුකර දමා තිබෙන ආකාරය නිරීක්ෂණය විය.

පුරාණ පොකුණු පද්ධතිය

අන්දරවැව පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන භූමියට තදාශ්‍රිත ව පිහිටි මහ නාන්තේරිය උතුරු ග්‍රාම නිලධාරි වසමේ අක්කරවත්ත සහ වැවරණවැටිය ග්‍රාමයන් ආශ්‍රිත ව පුරාණ පොකුණු පද්ධතියක් දක්නට ලැබේ. මෙම පොකුණුවල පිහිටීම සම්බන්ධයෙන් පරීක්ෂා කිරීමේ දී පැහැදිලි වන්නේ දෛනික ජල සම්පාදන කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය ජලය රැස්කර ගැනීම පිණිස පොකුණු නිර්මාණය කරන්නට ඇති බවයි. මේ පිළිබඳ ව අදහස් දැක් වූ අක්කරවත්ත ග්‍රාමයේ එම්.එන්.සී. කීර්ති බණ්ඩාර මහතා පැවසුවේ මෙම කලාපය ආශ්‍රිත ව එවැනි පොකුණු 50ක් පමණ මීට දශක දෙකකට පමණ නිරීක්ෂණ වූ බව සහ වර්තමානය වන විට ඉන් කිහිපයක් හැරුණු විට අන් සියල්ලම මානව ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් විනාශ වී ගොස් තිබෙන බවත් ය.

මෙම පොකුණුවල නිර්මාණාත්මක ස්වභාවය පිළිබඳ ව පරීක්ෂා කිරීමේ දී පැහැදිලි වන්නේ භූමියේ පැවැති කුඩා ප්‍රමාණයේ ස්වභාවික පතස් සහිත ස්ථාන පදනම් කර ගනිමින් ඒවා ඉදිකර තිබෙන බවයි. එම පතස්වල වැසි ජලය උපරිම මට්ටමින් පිරුණු පසු පිටාර ගලා යන ස්ථාන ආශ්‍රිත ව කුඩා පස් වැටියක් යොදමින් මෙම පොකුණු ඉදිකොට ඇත.

මෙවැනි පොකුණුවල වපසරිය සාමාන්‍යයෙන් අක්කර කාලක පමණ ප්‍රමාණයෙන් යුක්ත වේ. සම්පූර්ණයෙන් ජලය පිරුණු විට අඩි 3-4 පමණ ප්‍රමාණයක ගැඹුරට ජල මට්ටම පවතී. මෙම පොකුණු සියල්ල ම වෘත්තාකාර ස්වරූපයක් ගෙන ඇත. පොකුණු වලේ පහළ දෙසින් ඉදිකර තිබෙන කුඩා පස් වැටියට පසකින් පොකුණ පිරුණ පසු අතිරේක ජලය පිටතට ගලාගෙන යාමට මීටර් 1 ½ පමණ පළලින් යුතු කුඩා වානක් තබා ඇත. නාවා පොකුණ, හැළඹ වළ, කීරිය වළ ආදී නම් වලින් මෙම පොකුණු ව්‍යවහාර වේ.

හැළඹ වල නමින් හඳුන්වන කුඩා පොකුණ මේ වන විට යම් තරමකට හෝ සාර්ථකව ශේෂව තිබෙන නිර්මාණයකි. වැවරණවැටිය ග්‍රාමයේ පිහිටි උතුරු අක්ෂාංශ 8.007035 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.160982 අතර පිහිටා ඇත. මෙම පොකුණේ පහළ දෙසින් යොදා තිබෙන පස් වැටියේ දිග මීටර් 20.50 කි. එහි උපරිම උස මීටර් 1.5 පමණ වේ. පහතක්

ආශ්‍රිත ව ගොඩනගා තිබෙන ආකාරයක් නිරීක්ෂණය කළ හැකි ය. පස් වැටිය යෙදීම සඳහා පතහ තවදුරටත් භාරා පස් ඉවත් කළ බව පෙනේ. මෙම පස් වැටියේ දකුණු දෙසින් අතිරේක ජලය පිට කිරීම පිණිස මීටර් 1.5 පමණ පළලින් යුතු කුඩා වාතක් පිහිටුවා ඇත.

අක්කරවත්ත හන්දියට මීටර් 250 පමණ දුරින් තවත් මෙවැනිම පොකුණක් දක්නට ලැබේ. එය හඳුන්වනු ලබන්නේ නාවා පොකුණ යන නමිනි. මෙහි පිහිටීම උතුරු අක්ෂාංශ 8.006384 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80.160982 අතර වේ. මෙම පොකුණ ද වෘත්තාකාර ස්වරූපයක් ගනු ලැබේ. හැළඹ පොකුණට වඩා තරමක් විශාල මෙන් ම ගැඹුරින් ද වැඩිය. ස්වභාවික පතහක් මෙම ස්ථානයේ පැවති බවට මූලික සාධක දක්නට ලැබේ. මෙහි බැම්ම මීටර් 30 පමණ දිගකින් යුක්ත වේ. උස මීටර් 1.5 පමණ වේ. පොකුණේ මධ්‍ය ආශ්‍රිත ව අඩි 4 ක පමණ ජල ප්‍රමාණයක් රඳවාගත හැකි බව පැහැදිලි ය.

මෙම පොකුණු පද්ධතියේ කාලය හඳුනාගැනීම සම්බන්ධයෙන් විද්‍යාත්මක නිරීක්ෂණයක් සිදුකළ යුතුව ඇත. භෞතික ස්වභාවය අනුව එළඹිය හැකි අනුමානය වන්නේ ප්‍රදේශයේ ස්වභාවික ව පවතින ජල හිඟතාවයට විසඳුම් වශයෙන් එකිනෙකාට සමීපව මෙවැනි පොකුණු පද්ධතියක් ගොඩනගන්නට ඇති බවයි. ඇතැම් විට පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ පතස්වල උපයෝගීතාවය තවදුරටත් සංවර්ධනය කරමින් ඓතිහාසික අවධිය වන විට මෙම පොකුණු නිර්මාණය කරගන්නට ඇති බව සිතිය හැකි ය. වැව් අඩු කලාපයක් වන මෙම ප්‍රදේශයේ ජල අවශ්‍යතාව යම් තාක් දුරකට මෙම පොකුණුවලින් පිරිමසාගන්නට ඇති බව සිතිය හැකි ය. කෙසේ වෙතත් මෙම පොකුණුවල ස්ථාපිත විම පරීක්ෂා කිරීමේ දී පැහැදිලි වන්නේ සාමූහික උපයෝගීතාවයකට වඩා පවුල් ඒකකයක් හෝ දෙකක් සඳහා මෙම පොකුණු ප්‍රයෝජනවත් වන්නට ඇති බවයි. එකිනෙකට මීටර් 30 පමණ දුරින් මෙම පොකුණු ස්ථාපිත කර තිබීම තුළ සාමූහික ජල සම්පාදනය සිදුවූවාය යන්න සිතීමට අසීරු ය.

මෙම පොකුණුවලට ඊසාන දිග මෝසම් වර්ෂාවෙන් ජලය ලැබෙන්නට ඇත. එකිනෙකට තරමක් සමීපව ස්ථාපිත කර තිබීම නිසා එම කලාපය ආශ්‍රිත ව භූගත ජල මට්ටම ඉහළ යාම හේතුවෙන් අනෙකුත් කලාපයන්ට සාපේක්ෂව මෙම ප්‍රදේශයේ පරිසරයේ දිගුකාලීන වාක්ෂ ලතා සහ බෝග වර්ධනය හොඳින් සිදුවීමත්, පසේ ජල ප්‍රමාණය වැඩිවීම තුළ යහපත් පරිසරයක් ගොඩනැගෙන්නට ඇත. වර්තමානයේ ද මෙම පොකුණු අතරින් සමහරක් ආශ්‍රිත ව ඊට පහළ ප්‍රදේශයේ සීමිත ගොවිතැන් කටයුතු කරන අතර ජලය ලබාගන්නේ මෙම පොකුණු වලිනි. මෙම තත්වය වර්තමානයට වඩා හොඳින් පුරාණයේ දී ක්‍රියාත්මක ව පවතින්නට ඇත. ඒ අනුව මෙම පොකුණු පද්ධතිය පරිසරයේ පවතින ජල හිඟතාවය යන අභියෝගය ජයගැනීම පිණිස පුරාණයේ දී සංවර්ධනය වූ එම ප්‍රදේශයට සුවිශේෂී වූ වාරි නිර්මාණයක් බව නිගමනය කිරීමට පුළුවන.

සමාලෝචනය

දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය නිමින අයත් වූ මෙම අන්තර් නිමින කලාපයේ ග්‍රාමීය වැව් පුරාතනයේ සිටම ජන ජීවිතයට වඩාත් සමීප සාධකයක් වූ බව ක්‍රිස්තු පූර්ව සමයේ සිටම එම වැව් පිළිබඳ ව වාර්තාවීම් තුළින් තහවුරු වේ (විකානාවිච් 1999: 96). සංවිධානාත්මක සමාජ ක්‍රමය තුළ ගොඩනැගුණු සමාජ ස්ථරායනය සකස්වීමේ ක්‍රියාවලිය ඉතාමත් පැහැදිලි ලෙසම මෙම අන්තර් නිමින කලාපයේ වාරි කර්මාන්තය ගොඩනැගීම කෙරෙහි ආරම්භක අවධියේ සිටම බලපාන්නට ඇති බව සිතිය හැකි වේ.

වියළි කලාපීය ග්‍රාමීය කුඩා වැව මෙම අන්තර් නිමින කලාපයේ කෘෂි කාර්මික ජල සම්පාදනයේ පදනම ලෙසින් ක්‍රියාත්මක වූව ද ක්‍රිස්තු පූර්ව පළමු වැනි සියවස අවසාන භාගය වනවිට හඳුනාගත හැකි විශේෂ ලක්ෂණයක් වන්නේ එතෙක් පැවති ග්‍රාමීය වැව් සංකල්පය විශාල වාරි නිර්මාණ දක්වා පරිවර්තනයකට ලක්වීමයි. ජනගහනය වර්ධනයවීම, නාගරීකරණය, වාණිජ කටයුතු දියුණුවීම වැනි සමාජීය හේතූන් මත නිෂ්පාදනයට වඩා පරිභෝජනය වැඩිවීම නිසා කෘෂි නිෂ්පාදන ධාරිතාව ඉහළ නැංවීමේ අවශ්‍යතාවය ඇති වීම සහ ග්‍රාමීය වැව්වල පවතින දුර්වලතාවයන් පිළිබඳ ලද අත්දැකීම් මෙම පරිවර්තනයට හේතුවන්නට ඇත.

ක්‍රිස්තු වර්ෂ පළමු වැනි සියවසෙන් පසු ගොඩනැගෙන වඩාත් සංවිධානාත්මක සමාජය තුළ මෙම අන්තර් නිමින කලාපයේ ජනාවාසකරණයේ විශාල වර්ධනයක් හඳුනාගැනීමේ හැකියාව පවතී. මේ සම්බන්ධයෙන් වන තොරතුරු අභිලේඛන ඇසුරින් පමණක් නොව වංසකතා මූලාශ්‍රය මගින් ද අනාවරණය කරගැනීමට පුළුවන. සංවිධානාත්මක රාජ්‍ය පාලනයේ බලපෑම මෙම අන්තර් නිමින කලාපයට ද ව්‍යාප්තවීම ඒ සඳහා හේතුවන්නට ඇත. පුරාවිද්‍යාත්මක, ශිලා ලේඛන සහ වංසකතා මූලාශ්‍රයන් මගින් හෙළිවන තොරතුරු අනුව පුරාතනයේ සිට පැවති අඛණ්ඩ ජනාවාසකරණය සම්බන්ධයෙන් වැදගත් වූ සාක්ෂි ලැබෙන කලාපයක් ලෙස දැදුරු ඔය, මී ඔය සහ කලා ඔය නිමින අයත් වූ මෙම අන්තර් නිමින කලාපය හැඳින්විය හැකි ය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ සහ ලිපි

ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රයයෝ

මහාවංසය (සිංහල), 1967, සංස්. හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල හිමි, බටුළුන්තුඩාවේ දේවරක්‍ෂිත පඬිතුමා, කොළඹ, රත්නාකර පොත් වෙළඳ ශාලාව. (මව)

Epigraphia Zeylanica Vol. i., 1912, eds. D. M. De. Z. Wickramasinghe, London, Published for the Government of Ceylon, Oxford University Press. (Ez)

Epigraphia Zeylanica Vol. ii., 1928, eds. D. M. De. Z. Wickramasinghe, London, Published for the Government of Ceylon, Oxford University Press. (Ez)

Epigraphia Zeylanica Vol. iii ., 1933, eds. S. Paranavitana, London, Published for the Government of Ceylon, Oxford University Press. (Ez)

Epigraphia Zeylanica Vol. iv., 1943, eds. S. Paranavitana, London, Published for the Government of Ceylon, Oxford University Press. (Ez)

Inscription of Ceylon Vol. i. Part. i., 1970, eds. S. Paranavitana, Colombo, Department of Archaeology. (Ic)

Inscription of Ceylon Vol. ii. Part. i., 1983, eds. S. Paranavitana, Colombo, Department of Archaeology. (Ic)

Inscription of Ceylon Vol. ii . Part ii., 2001, S. Paranavitana, eds. Malini Dais, Colombo, Archaeological Survey Department. (Ic)

Inscription of Ceylon Vol. v. Part. i., 2001, eds. Sirimal Ranawella, Colombo, Archaeological Survey Department. (Ic)

වාර්ෂික පරිපාලන සහ සැසි වාර්තා

1950, *Annual Report*, S. Paranavithana, Colombo, Department of Archaeology. (ASCAR)

ද්විතීයික මූලාශ්‍රයයෝ

කරුණාතිලක, එන්. ටී., 1989, *දැදුරු ඔය බඩ වින්ති*, කොළඹ, ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

නිකොලස්, සී. ඩබ්ලිව්., 1959, මහා පරාක්‍රමබාහු රජතුමාගේ වාරි කර්මාන්ත, *පොළොන්නරු යුගය*, දෙහිවල, තිසර පොත් ප්‍රකාශකයෝ, 61-80 පිටු.

නිකොලස්, සී. ඩබ්ලිවු., 1964(2001), ජල සම්පාදනය, *ලංකා විශ්වවිද්‍යාලයේ ලංකා ඉතිහාසය*, කාණ්ඩය i, විද්‍යාලංකාර විශ්වවිද්‍යාලය, 213-217 පිටු.

නිකොලස්, සී. ඩබ්ලිවු., 1972, කෘෂිකර්මය සහ ජලානයනය, *ලංකා විශ්වවිද්‍යාලයේ ලංකා ඉතිහාසය*, කාණ්ඩය ii, විද්‍යාලංකාර විශ්වවිද්‍යාලය, 526-530 පිටු .

නිකොලස්, සී. ඩබ්ලිවු., 1979, පුරාතන හා මධ්‍යතන ලංකාවේ ඓතිහාසික ස්ථාන විස්තරය, *රාජකීය ආසියාතික සමිතියේ ශ්‍රී ලංකා ශාඛාවේ සඟරාව*, පරිවර්තනය.

රණවැල්ල, එස්., 2004, *සිංහල සෙල් ලිපි වදන් අකාරාදිය*, කොළඹ, පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව.

ලංකාවේ ආර්ථික සිතියම් පොත, 1969, කොළඹ, සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව.

විතානාච්චි, සී. ආර්., 1999, පූර්ව බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛන ඇසුරින් අනාවරණය වන පුරාණ ලංකාවේ ස්ථාන හා ග්‍රාම නාම, *Studies in Humanities, Journal of the Dept. of Humanities*. Rajarata University of Sri Lanka, Vol. i, No. i: 89-106 පිටු.

විතානාච්චි, සී. ආර්., 2005a , පුරාණ දෝරදත්තික අමුණ, *Ancient Ceylon*, Journal of the Archaeological Survey Department in Sri Lanka, Colombo: No. 18: 69-81 පිටු.

විතානාච්චි, සී. ආර්., 2005b, දැදුරු ඔය පුරාණ වාරි කර්මාන්ත, *ජාතික පුරාවිද්‍යා සමුළුව*, පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව: 104-108 පිටු.

විතානාච්චි, සී. ආර්., 2005c , ශ්‍රී ලංකාවේ අතීත වාරි උරුමය හා වාරි පුරාවිද්‍යා, *පුරාතන, ජාතික පුරාවිද්‍යා දින සමරු කලාපය*, කොළඹ මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, 95-100 පිටු.

විතානාච්චි, සී. ආර්., 2012a, මූල ඓතිහාසික අවධිය, *ශ්‍රී ලාංකේය ඉතිහාසය*, වෙළුම i, කොළඹ, ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, 43- 64 පිටු.

විතානාච්චි, සී. ආර්., 2012b, පුරාණ වාරි මාර්ග විකාශය හා පරාක්‍රම සමුද්‍රය, *ශ්‍රී ලාංකේය ඉතිහාසය*, වෙළුම ii, කොළඹ, ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, 355-380 පිටු.

විතානාච්චි, සී. ආර්., 2013, පොළොන්නලාව, පුරාණ කොට්ඨාසයේ අමුණ පිළිබඳ විමර්ශනයක්, *මානවශාස්ත්‍ර අධ්‍යයන ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය*, මිහින්නලේ, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය.

විතානාච්චි, සී. ආර්., 2014, *පුරාණ ශ්‍රී ලංකාවේ අමුණ නිර්මාණය භාවිතය සහ තාක්ෂණය පිළිබඳ පුරාවිද්‍යාත්මක විමර්ශනයක්*, දර්ශණශූර උපාධි නිබන්ධය, පුරාවිද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය, අප්‍රකාශිත.

විතානාච්චි, සී. ආර්., 2016, *දැදුරු ඔය නිමිනයේ පුරාණ වාරි කර්මාන්ත*, මහනුවර,

තෙත්වින් ප්‍රින්ටර්ස්.

සේනානායක, පී., 1993, *වයඹ පළාතේ සංස්කෘතික දායාද*, කොළඹ, සංස්කෘතික කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව.

සේනානායක, පී., 1997, *මධ්‍යම සහ ඉහළ දැදුරු ඔය නිම්නයේ පිහිටි ශිලා ලිපි ආශ්‍රිත ඓතිහාසික පුරාවිද්‍යාව පිළිබඳ ව මූලික විග්‍රහ අධ්‍යයනයක් පිළිබඳ පූර්ව තුන්වන සියවසේ සිට ක්‍රිස්තු වර්ෂ තුන්වන සියවස දක්වා*, (අප්‍රකාශිත), ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය.

Arumugam, S., 1969, *Water Resources of Ceylon*, Colombo, Water Resources Board Publication.

Begly, V., 1981, Excavation of Iron Age burials at Pomparippu, 1970. *Ancient Ceylon. Journal of the Archaeological Survey Department in Sri Lanka*, Vol.4, pp.49-141.

Brohier, R.L., 1934(1979), *Ancient Irrigation Works in Ceylon*. Part i-iii. Colombo, Ministry of Mahaweli Development.

Karunaratne, P., 1994, A Brief Report of the Excavation at Ibbankattuwa; A Proto and Early Historic Settlement Site, In Bandaranayake, S. and Mogren M., editors, *Further studies in the settlement archaeology of the Sigiriya-Dambulla region*. Colombo: PGIAR, University of Kelaniya, pp.105-109.

Mudiyanse, N., 1963, *The Art and Architecture of the Gampola Period*, Colombo, M.D. Gunasena.

Nicholas, C.W., 1955 (1973), The Irrigation Works of King Parakramabahu I, *Ceylon Historical Journal*, Vol. iv: pp.52-68.

Nicholas, C.W., 1963, Historical topography of Ancient and Medieval Ceylon, *Journal of the Royal Asiatic Society (NS)*, Vol. vi, Special number, Colombo.

Parker, H., 1889, *Irrigation in the North Western Provinces Report on the Proposed Deduru Oya Project*, Vol. III, Colombo, Government Printer.

Parker, H., 1909 (1981), *Ancient Ceylon*, New Delhi, Asian Educational Services.

Senanyake, P., 1990, A Study of Kadiragala Brahmi Inscription, *Perspectives in Archaeology; Lelananda Premathilake Festschrift*, Eds S. Senaviratne and others, Dept. of Archaeology, University of Peradeniya, pp.85-88.

Senavirathna, S., 1984, The archaeology of the Megalithic-Black and Red Ware complex in Sri Lanka. *Ancient Ceylon, The journal of the archaeological Department of Sri Lanka*, Colombo, Vol.5: pp.237-307.

Siriweera. W.I., 1994, *A Study of the Economic History of Pre Modern Sri Lanka*, New Delhi.

Withanachchi, C.R., 2003, Ancient Sukara Nijjara Dam of the river, Deduru Oya in Sri Lanka, *Spolia Zeylanica*, No. 40, Colombo, Department of National Museums, Sri Lanka. pp.75-83.

දත්ත එකතු

Village tank VIDB 2000, Agrarian Service Department, Colombo.

Village Irrigation Database, Agrarian Service Department, Colombo.

Watersheds of Sri Lanka, Agrarian Service Department, Colombo.

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ භාවිත ශවෝපාචාර ක්‍රම

ඩී. කුසින මැන්දිස්

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ මානව ජනාවාසකරණය පිළිබඳ ව තතු විමර්ශනය කිරීමේ දී එහි සමාරම්භය පුරා ශිලා යුගයෙන් (Paleolithic period) ආරම්භ ව මධ්‍ය ශිලා යුගය (Mesolithic period) ප්‍රාථමික යකඩ යුගය (Early Iron Age) ඔස්සේ විකාශනය වී ඇති ආකාරය ගවේෂණ හා කැණීම්වලින් තහවුරු කරගෙන තිබේ. (Deraniyagala 1992 : 709 - 710 ; Deraniyagala 2007: 04). මධ්‍ය ශිලා අවධියට පසුව එළිඹිය යුතු නව ශිලා යුගය පිළිබඳ යම් සාධක ප්‍රමාණයක් දොරවක ලෙනෙන් හා හෝර්ටන් තැන්නෙන් මෙන් ම මාන්තායිවලින් වාර්තාවන බව පර්යේෂකයින් (Premathilaka: 2003: Wijepala in Deraniyagala 2007:59; Wijepala 2007: 97 - 120). ප්‍රකාශ කර තිබුණ ද එම සාධක ප්‍රමාණය නව ශිලා යුගය පිළිගැනීමට තරම් තීරණාත්මක නොවන බව විද්වත් මතය වී තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ආදික ම සංස්කෘතික අවධි තුළ මානවයා සිය ජීවිතය ගතකරන සමයේ දී තමන් සමඟ ජීවත් වූ සිය නෑ හිතමිතුරන් මියගිය විට භූමදානය සඳහා විවිධ අභිචාරමය කටයුතු සිදු කර ඇති ආකාරය ඇති ආකාරය පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ තුළින් හඳුනාගෙන තිබේ. අනාදිමත් කලක පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ දී ශ්‍රී ලංකාවේ සිදු වූ මෙම භූමදාන කටයුතු හෙවත් ශවෝපාචාර ක්‍රම හා ඒ සම්බන්ධ ව අනාවරණය කරගෙන ඇති කරුණු පිළිබඳ ව විමසීම වැදගත් වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතික අවධිය බොහෝ ඇත අතීතයේ දී ආරම්භ ව විකාශනය වූ බව පර්යේෂකයින් පෙන්වා දී තිබේ. මෙම සංස්කෘතික අවධිය හඳුනාගැනීම සඳහා පර්යේෂණ දායකත්වය දැක්වුවන් අතර පෝල් ඊ. පීරිස්, රාජා ද සිල්වා, සුදර්ශන් සෙනෙවිරත්න, පොන්නම්බලම් රඳුපති, ඒස්. කේ. සිත්තම්පලම්, සිරාන් දැරණියගල, සේනක බණ්ඩාරණායක, නිමල් පෙරේරා, ප්‍රියන්ත කරුණාරත්න, රාජ් සෝමදේව, ගාමිණී අදිකාරි, ඩී. කේ ජයරත්න, මෙලාති සල්ඩීන්, රංජිත් බංඩාර දිසානායක, කුසින මැන්දිස්, මංගල කටුගම්පොළ ආදී පර්යේෂකයින් පෙන්වාදිය හැකි ය. එම පර්යේෂකයින් සිදු කර ඇති පර්යේෂණ අනුව මේවන විට ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියට අයත් සුසාන සම්බන්ධ කාලනිර්ණ මෙසේ ලැබී තිබේ. බෙරගල කඵපහණ වත්ත ක්‍රි.පූ 2400, හල්දුම්මුල්ල ක්‍රි.පූ 1750 (මනමේන්ද්‍රආරච්චි හා අදිකාරි 2014: 227), රංවාමඩම ක්‍රි.පූ 1359 (Somadeva ; Ranjith Disanayake and Resta Fernando 2006: 13), කෝඵබේ ක්‍රි.පූ 790 (මැන්දිස් :2017: 177 - 179), ඉබ්බන්කටුව ක්‍රි.පූ 700-400 (Bandaranayake and Kilian in Deraniyagala 1992 : 734), ඉහළ කලවැල්ලාඋල්පත (සීගිරිය) ක්‍රි.පූ 520 (Jayaratne D. K. 2014: 25 - 40), ගල්ගමුව අන්දරවැව ක්‍රි.පූ 500, (මැන්දිස් : 2017). තම්මැන්නාගොඩැල්ල ක්‍රි.පූ 490 (Disanayake: 2013), නිකවලමුල්ල ක්‍රි.පූ 400 (Perera: 1996, සම්මුඛ සාකච්ඡාව 2016),

කලමටුවාව ක්‍රි.පූ. 130 (Deraniyagala 2007:69), පිංවැව ගල් සොහොන් කනත්ත ක්‍රි.පූ. 112 (Deraniyagala 2007: 69), කුලියාපිටිය (දුම්මලසූරිය) ක්‍රි.ව 100-350 (Perera: 2014 සම්මුඛ සාකච්ඡාව 2016). වශයෙන් ලැබී තිබේ. පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ පැවති සුසාන වාරික වැදගත් වන්නේ ඊට පෙර පැවති සංස්කෘතියට එනම් මධ්‍ය ශිලා යුගයට වඩා විධිමත් ආකාරයට එම කටයුතු හඳුන්වාදීම නිසා ය.

පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතිය විධිමත් සංස්කෘතියක් මෙ රටට හඳුන්වාදුන් අතර එම සංස්කෘතිය තුළ ජීවත් වූ මිනිසුන් විසින් ශ්‍රී ලංකා සමාජයට හඳුන්වාදුන් විධිමත් භූමදාන ක්‍රමවේද හා සුසාන වාරික ද ඉතා වැදගත් වේ. මෙම යුගයේ දී ශ්‍රී ලංකාව තුළින් හඳුනාගත හැකි ශවෝපාචාර ක්‍රම අතරින් විධිමත් ලෙස ස්ථාපිත කරනු ලැබූ සුසාන ආකෘති ගණනාවක් තිබේ. පර්යේෂකයින් විසින් හඳුනාගෙන ඇති ආකාරයට එම සුසාන ආකෘති අතර මැටි ඔරු සුසාන (Clay canoe / Clay cist) , ශිලා මංජුසා සුසාන (Cist burial), ශිලා මණ්ඩල සුසාන (Cairn circle), ශිලා කේතුක සුසාන (Cairn mound / Cairn heap), ශිලා පෙළ සුසාන (Alignment), ශිලා වැඹ සුසාන (Men hire) , බරණි සුසාන (Urn pot), ශිලා මඤ්චක සුසාන (Delmenoid) යන සුසාන ආකෘති ශ්‍රී ලංකාව ඇසුරින් හඳුනාගත හැකි වී තිබේ (Senavirathne 1984 : 237 - 306 ; Senavirathne 2007 : 135 - 167; මැන්දිස් 2016 : 150 - 153).

මැටි ඔරු සුසාන

ශ්‍රී ලංකාවට ම ආවේණික සුසාන ක්‍රමයක් වන මැටි ඔරු හෙවත් මැටි මංජුසා සුසාන ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඉතිහාසයේ සුවිශේෂ සුසාන වර්ගයක් ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය. ශ්‍රී ලංකාවේ අන්තර් මධ්‍යම කලාපය තුළින් වාර්තා වන මෙම සුසාන 1952 වසරේ දී පී. ඊ. පී. දැරණියගල මාතර බණ්ඩන්තර දී මුල්වරට මෙම සුසාන වර්ගය වාර්තා කර තිබේ (Wanninayake 2016: 216). නමුත් මෙය සුසානයක් ලෙස නිශ්චිත ලෙස ඔහු එවක හඳුනාගෙන නැත. 1982 වර්ෂයේ දී ඉබ්බන්කටුව සුසාන භූමිය තුළින් මෙ වැනි සුසානයක් පුරාවිද්‍යා කැණීමකට ලක් කළ ද එ කල එය හඳුනාගෙන ඇත්තේ ගිනි දල්වන ලද ස්ථානයක් ලෙස ය. එම සුසානය තුළ තිබී කානීලියන් පබළු හමු වී ඇති අතර එයින් ලබාගත් අඟුරු සාම්පල ආශ්‍රිත ව සිදු කරන ලද කාලනිර්ණවල දී එම සුසානය ක්‍රි .පූ 720 ට කාල නිර්ණය වී ඇති බව නිමල් පෙරේරා විසින් ප්‍රකාශ කරන ලදී (පෙරේරා සමඟ සිදුකළ සම්මුඛ සාකච්ඡාව 2017). 1996 වර්ෂයේ දී නිමල් පෙරේරා විසින් අත්තනගල්ල වාරණ ලෙන ආසන්නයේ ඇති ඕගොඩපොළ ස්ථානයේ හමු වූ සුසානයක් කැණීම් කර එය ක්‍රි.පූ 250 ට අයත් වන බවට කාබන් කාලනිර්ණ අනුව පෙන්වා දී ඇත (එම). රංජිත් දිසානායක විසින් රුවන්වැලිල නිකවලමුල්ල සුසානය ආශ්‍රිත ව කැණීම් සිදු කර එය ක්‍රි.පූ ක්‍රි .පූ 400 ට අයත් බව කාලනිර්ණය කර තිබේ (දිසානායක : 2011 සම්මුඛ සාකච්ඡාව 2016). 2006 වර්ෂයේ රාජී සෝමදේව ඇඹිලිපිටිය රංවාමඩම සුසාන කැණීම් කර එම සුසානය ක්‍රි.පූ 1359 (Somadeva 2006 : 13). හා දියතලාව හල්දුම්මුල්ල සුසානය කැණීම් කර එය ක්‍රි .පූ 1750 ක් පැරණි බව

හා බෙරගල කළුපහණවත්ත ක්‍රි.පූ 2400 කාලනිර්ණය කර තිබේ (මනමේන්ද්‍රආරච්චි හා අදිකාරී 2014 : 227). 2013 වර්ෂයේ නිමල් පෙරේරා විසින් හඳුනාගත් දුම්මලසූරිය ප්‍රදේශයේ සුසාන ආශ්‍රිත සිදු කරන ලද කැණීම අනුව එම සුසානය ක්‍රි.ව 350 ට අයත් බව කාල නිර්ණය කර ඇත. මෙ වැනි ආකෘතියේ සුසාන ඉංදියාවේ ද නොමැති බව ඉන්දීය පූර්ව ඉතිහාසය සම්බන්ධ විශේෂඥයකු වන මහාචාර්ය කේ. රාජන් විසින් ද පෙන්වා දී ඇති බව නිමල් පෙරේරා සමඟ සිදු කළ සම්මුඛ සාකච්ඡාවේ දී පැහැදිලි විය. ඒ අනුව ඉතා ඈත ඉතිහාසයේ සිට ම ඓතිහාසික යුගය දක්වා සහසු වර්ෂ තුනකට ආසන්න කාලයක් මැටි ඔරු සුසාන ආකෘතිය ශ්‍රී ලංකාව තුළ බලපවත්වා තිබේ. මෙතෙක් හමු වූ මැටි ඔරු සුසාන බොහොමයක් ස්ථාපිත වී ඇත්තේ කඳුකර කලාපයේ හා අන්තර් මධ්‍යම කලාපයේ වී ද සුවිශේෂ වේ. මෙම සුසාන තුළ මළ මිනිසුන් සම්පූර්ණ වශයෙන් හෝ මානව අස්ථි කොටස් දවා තිබීම හෝ මුට්ටි තුළ බහා දැවීම සිදු කළ බව එහි අභ්‍යන්තරයේ හමුවන තැන්පතු තුළින් හඳුනාගත හැකි වේ.

ඡායාරූප අංක 167
නිකවල මුල්ලෙන් හමුවන මැටි ඔරු සුසාන හෙවත් මැටි මංජුසා සුසාන

මෙගලිතික සුසාන

ශ්‍රී ලංකාව තුළින් හමුවන පූර්ව ඓතිහාසික යුගයට අයත් සුසාන අතරින් සුලභ ලෙස වාර්තා වන සුසාන විශේෂය වන්නේ මෙගලිතික සුසානයන් ය. මෙම සුසාන මීට පෙර විස්තර කරන ලද මැටි ඔරු සුසානවලට වෙනස් වේ. මෙගලිතික යන වචනය පුරාවිද්‍යාඥයින් භාවිතයට ගනු ලබන්නේ 19 වැනි සියවස අග භාගයේ සිට ය. මෙහි පුරෝගාමියා වන්නේ ප්‍රංශ ජාතික ග්ලින් ඩැනියෙල් ය. Meges යන ශ්‍රීක වචනයෙන්

නිෂ්පන්න මහා යන්නන් Lithic යන වචනයෙන් නිෂ්පන්න ශිලාමය යන්නන් එකතුකර Megalithic හෙවත් මහා ශිලා යන්න නිර්මාණය වී ඇත. ගෝල්ඩන් වයිල්ඩ් විසින් මහා ශිලා යන්නෙන් ස්මාරකය ඉදිකිරීමට භාවිත කරන ලද ද්‍රව්‍ය ගමය නොවන බවත් එ මගින් අවමංගලය හෝ අනුස්මරණ විධියක් නිරූපනය වන බවත් පෙන්වා දී ඇත. මෙගලිතික සුසාන සඳහා ශිලා මාධ්‍ය භාවිත කර ඇති අතර ඒ සඳහා ශිලා පුවරු , ශිලා ටැඹ, ශිලා කුට්ටි භාවිතා කර සුසාන ඉදිකර තිබෙන බැවින් මෙම සුසාන මෙගලිතික සුසාන වශයෙන් අර්ථ දක්වා තිබේ.

ශිලා මංජුසා සුසාන (Cist burial)

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධිය තුළින් බහුල ලෙස වාර්තා වී තිබෙන මෙගලිතික සුසාන වර්ගය ලෙස ශිලා මංජුසා සුසාන (Cist burial) පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙම වර්ගයේ සුසාන යාපන අර්ධද්වීපය, උතුරු මැද, වයඹ, අග්නිදිග හා නැගෙනහිර හා දකුණු පලාත යන පලාත් තුළින් වාර්තා වී තිබේ. ශිලා මංජුසා සුසාන ඉදිකිරීම සඳහා ශිලා පුවරු භාවිත කර තිබෙන අතර ඒවා තරමක් විශාල හා කුඩා ප්‍රමාණවලින් ද යුක්ත වේ. සිරස් අතට සිටුවන ලද ශිලා පුවරු හතරක් පෙට්ටික් ලෙස සකස් කර මෙම සුසාන ඉදිකර තිබේ. එසේ සකස් කරනු ලබන ගල් පෙට්ටිය හතරැස් හා සෘජු කෝණාස්‍රාරාකාර හැඩවලට සකස් කර තිබෙන අතර සමහර ශිලා මංජුසා සුසාන ස්වස්ථිකාකාර ලෙස ද ඉදි කර තිබේ. මෙසේ සකස් කරන ලද සෙල් පෙට්ටිය අභ්‍යන්තරයේ මැටි මුට්ටි තුළ බහාලනු ලැබූ මානව අස්ථි හෝ මල මිනිසුන් දහනය කරන ලද අගුරු තැන්පත් කර ඒ සමඟ මියගිය පුද්ගලයා භාවිත කරන ලද පළඳනා මෙන් ම ඊ හිස්, නියන්, හා තල, තඹ අංජන කුරු ඇතුළු විවිධ උපකරණ පූජා මුට්ටි තුළ බහා සොහොන අභ්‍යන්තරයේ තැන්පත් කර විශාල පියන්ගලකින් වසා තිබේ. මෙය එක් අතකින් අභිචාර කටයුත්තක් ලෙස සැලකිය හැකි අතර එමගින් මියගිය පුද්ගලයාගේ මරණින් මතු ආත්මය පිළිබඳ ඔවුන් තුළ වූ ආකල්පයක් විය හැකි බව පෙන්වාදිය හැකි ය. ශ්‍රී ලංකාවේ ශිලා මංජුසා සුසාන වැඩිම ප්‍රමාණයක් දැනට වාර්තා වන්නේ මල්වතු ඔය, යාන් ඔය, කිරිදි ඔය දැදුරු ඔය ආදී ගංගා නිම්න ආශ්‍රිත ව ය. ඒ අතරින් යාන්ඔය මධ්‍ය නිම්නයේ වර්ග කිලෝමීටර් 1400 හු වපසරිය තුළ වැඩිම ප්‍රමාණයක් මෙගලිතික සුසාන ස්ථානගත වී තිබේ. එම නිම්නයේ පමණක් මෙගලිතික සුසාන ස්ථාන 29 ක් පමණ පවතින වන බව මේ වන විට වාර්තාකර තිබේ. (මැන්දිස් 2017 : 105). යාන් ඔය නිම්නය ආශ්‍රිත ව පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතියට අයත් මුළු සුසාන ප්‍රමාණය 32 වේ. ඒ අතරින් මධ්‍ය යාන් ඔය නිම්නයේ සුසාන ස්ථානගත ව ඇති ස්ථාන ලෙස තම්මැන්නාගොඩැල්ල, ගල්ඇදකටුව, කල්පෙ, ගුරුගල්හින්න, නෙළුගොල්ලාකඩවල, ඇලපත්වැව, මහපොතාන, බෙරවායගල, කොක්ඵබේ, පන්වත්ත, පඩැල්ලාව, දිවුල්වැව, රබැව, මල්පෝරුවල, කිරිමැටියාව, ඕලුවැව, නෙතුගොල්ලව, කනගහඋල්පත, කරුවලගස්වැව, වාහල්කඩ, මාවතවැව, ගුරුගල්හින්න, කොක්ඵබේ, මරදන්මඩුව, පරංගියාවාඩිය, දික්වැව, ඇතාබැදිවැව, පන්කැටියාව, පළකැටිවැව , ආදී ස්ථාන පෙන්වාදිය හැකි ය.

මෙම සුසාන භූමි අතරින් 1970 දශකයේ දී රාජා දසිල්වා විසින් ගුරුගල්හිනින ආශ්‍රිත ව කැණීම් සිදු කර තිබෙන අතර එම සුසානය විද්‍යාත්මක ලෙස කාලනිර්ණය කර නොමැත 2013 වර්ෂයේ දී රංජන් දිසානායක තම්මැන්නාගොඩැල්ල ආශ්‍රිත ව පුරාවිද්‍යා කැණීම් සිදු කර එම සුසාන භූමිය ක්‍රි. පූ. 490 අදින් අවුරුදු 2490 ක් පැරණි බව තහවුරු කර ගෙන තිබේ (රංජන් දිසානායක සමඟ සිදුකළ සම්මුඛ සාකච්ඡාව 2016). එසේ ම 2016 වර්ෂයේ දී තුසිත මැන්දිස් විසින් කොක්ඵබේ මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව සිදු කරන ලද පුරාවිද්‍යා කැණීම්වලට අනුව එම සුසානය ක්‍රි.පූ 790ට අයත් බව කාල නිර්ණය කර තිබේ (මැන්දිස් 2017: 177 - 179). මෙම කාලනිර්ණය මෙතෙක් ශ්‍රී ලංකාවෙන් වාර්තා වන මෙගලිතික සුසාන සම්බන්ධ ව ඇති පැරණිතම කාලනිර්ණ වන අතර මීට පෙර පැවති පැරණි කාලනිර්ණය ඉබ්බන්කටුවෙන් වාර්තා වූ කාලනිර්ණයයි එය ක්‍රි.පූ 750 ලෙස ය (මනමේන්ද්‍රආරච්චි සහ අදිකාරී 2014 : 21). මෙයට අමතර ව ශිලා මංජුසා සුසාන මාමඩුව, අලුත්බෝවුව, කදිරුවේලි, ඉබ්බන්කටුව, ගල්ගමුව අන්දරුවැව, වට්ටක්කවාඩිය, පිංවැව ගල්සොහොන් කනත්ත, පොල්පිතිගම, ආනෙයිකොඩ්ඩායි, ගලේවෙල යටිගල්පොත්ත, හම්බන්තොට තඹරව ආදී ස්ථානවල ද පවතින බව පෙන්වාදිය හැකි ය.

ඡායාරූප අංක 168
ශිලා මංජුසා සුසානයක සුසානය වසා ඇති පියන්ගල

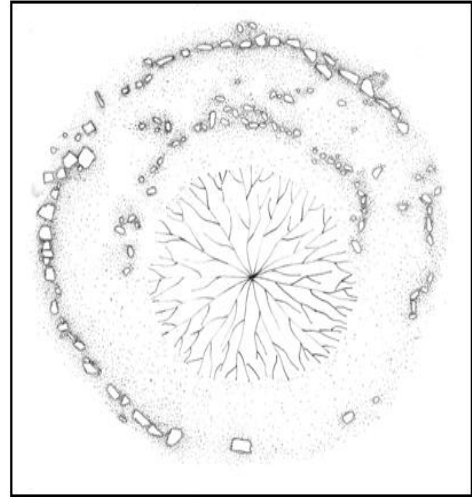

ඡායාරූප අංක 169
ශිලා මංජුසා සුසානයක පැතිගල් සකස් කර ඇති ආකාරය

ශිලා මණ්ඩල සුසාන (Cairn circle)

ශ්‍රී ලංකාවෙන් වාර්තාවන මෙගලිතික සුසාන අකෘති අතර හඳුනාගත හැකි තවත් වැදගත් සුසාන ආකෘතියක් වන්නේ ශිලා මණ්ඩල වර්ගයේ සුසානයන් ය. එම සුසාන නිර්මාණය කිරීමේ දී ශිලා මංජුසා සුසානයක් තනා එය වටා රවුමට ශිලා කුට්ටි කවයක් ලෙස හෝ කව දෙකක් ලෙස යොදා සුසානය නිර්මාණය කර තිබේ. මෙවැනි සුසාන වච්චියාව මාමඩුව ප්‍රදේශයේ පවතින බව සුදර්ශන් සෙනෙවිරත්න පෙන්වා දී ඇති අතර (Senavirathne 2007 :135 - 191). රංජන් දිසානායක හා තුසිත මැන්දිස් පෙන්වාදෙන ආකාරයට මෙවැනි සුසාන කහටගස්දිගිලියට නුදුරු පළාටුවැව (වළඟවිද්දවැව) පවතින බව පෙන්වා දී තිබේ (මැන්දිස්

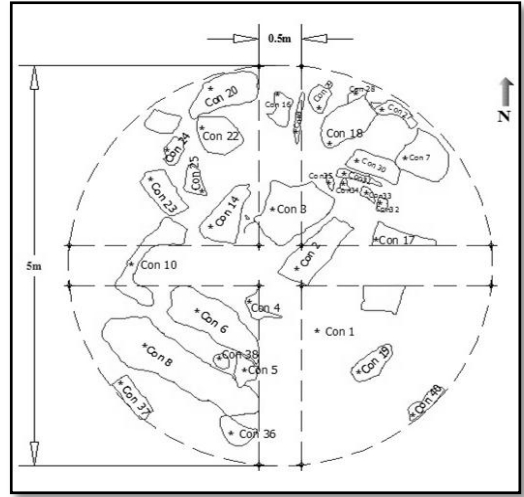
2016 :152). මීට අමතර ව මෙම සුසාන මොරගොඩයාය, ඕලුවැව, ගොරකපැලස්ස, නීලගිරි සැය, කෝවිල්තැන්න, සෙට්ටිවත්ත, කල්කනෙ පාලම යන ස්ථානවලින් ද වාර්තා වී තිබේ.

ජායාරූප අංක 170 හා සැලසුම් අංක 05
පළකැට්වැව (වලහවිද්දවැව) වාර්තාවන ශිලා මණ්ඩල සුසානය

ශිලා කේතුක සුසාන (Cairn mound / Cairn heap)

ශිලා කේතුක වර්ගයේ සුසාන පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ දී මෙ රට ශවෝපාචාර කටයුතුවල දී නිර්මාණය කර ඇති තවත් සුවිශේෂ සුසාන විශේෂයක් ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙම සුසාන නිර්මාණය කිරීමේ දී මියගිය පුද්ගලයාගේ හෂ්මාවශේෂ හා ඔහු භාවිත කරන ලද ආහරණ ඇතුළු අනෙකුත් භාණ්ඩ මැටි බරණි හා පූජා මුට්ටිවල දමා වල දමා ඒ මත කැටගල් හෝ ගල් පුවරු කන්දක් ආකාරයට ගොඩගසා සුසානය සකස් කර තිබේ. මෙ වැනි සුසාන ශ්‍රී ලංකාව තුළින් දැනට වාර්තා වී ඇත්තේ කහටගස්දිගිලියට නුදුරු කොක්ඵබේ, හොරොවිපොතානට නුදුරු නිකවැව (පරංගියාවාසිය), මොරගොඩයාය, ඕලුවැව යන ස්ථානවලින් වාර්තා වී තිබේ.

ජායාරූප අංක 171 හා සැලසුම් අංක 06
කොක්ඵබේ පිහිටි ශිලාකේතුක වර්ගයේ සුසානය

ජායාරූප අංක 172
නිකවැව පිහිටි ශිලා කේතුක සුසානය

ශිලා පෙළ සුසාන (Alignment)

ශ්‍රී ලංකාවෙන් හමුවන ශිලා පෙළ වර්ගයේ එකම සුසානය පිහිටා ඇත්තේ කහටගස්දිගිලියට නුදුරු කොක්ඵබේ මෙගලිතික සුසාන භූමියේ ය. මීටර් එකක් පමණ උස ශිලා පුවරු සිරස් අතට පොළවේ සිටුවා තිරස් අතට පෙළක් ලෙස මීටර් 15 පමණ දිගට සකසන ලද ශිලා පෙළක දෙපැත්තේ ම සුසාන බරණි හා පූජා මුට්ටි වලදමා තිබේ. මෙය සුවිශේෂ සුසාන ක්‍රමයක් වන අතර එය ශ්‍රී ලංකාවෙන් වාර්තාවන දුර්ලභ සුසාන වර්ගයක් ලෙස ද හඳුන්වාදිය හැකි ය. 2016 වර්ෂයේ දී මෙම සුසානයේ කොටසක් තුසිත මැන්දිස් විසින් කැණීම් සිදුකර එය ක්‍රි.පූ 770 අයත් බවට කාලනිර්ණය කර තිබේ.

ජායාරූප අංක 173 හා 174
ශිලාපෙළ සුසානයේ පිහිටීම හා සුසාන බරණි තැන්පත් කර ඇති ආකාරය

ශිලා ටැඹ සුසාන (Men hire)

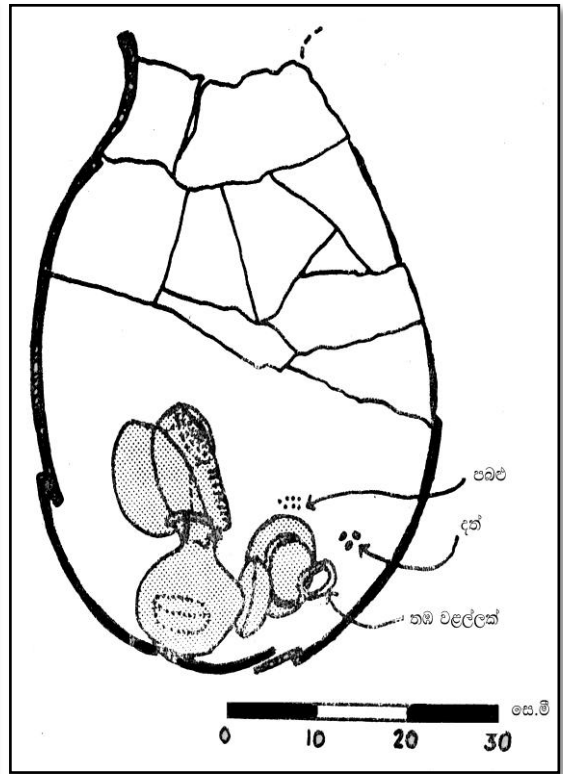
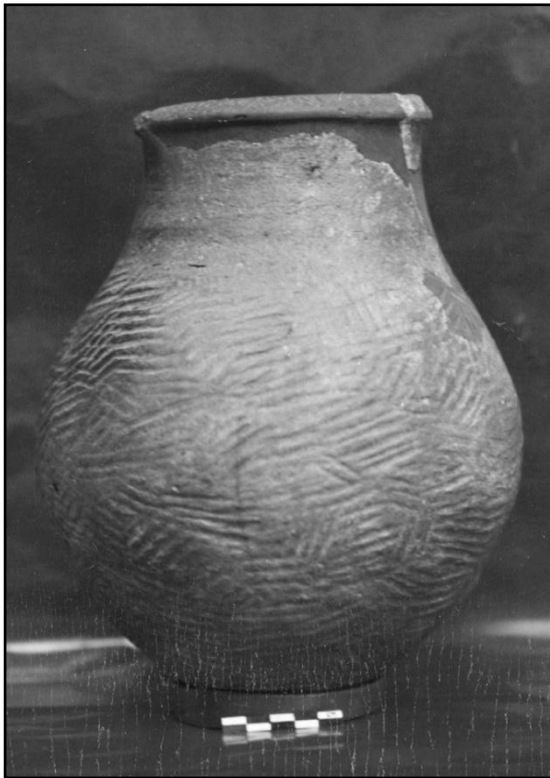
ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන දුර්ලභ සනයේ සුසාන විශේෂයක් ලෙස ශිලා ටැඹ සුසාන හැඳින්විය හැකි ය. දැනට වාර්තාවන අන්දමට මෙවැනි සුසානයක් මැදවච්චිය හොරොච්චොතාන මාර්ගයේ තම්මැන්නාගොඩැල්ල ස්ථානයේ පිහිටා තිබෙන බවට උපකල්පනය කළ හැකි ය. මෙම සුසානය ඉදිකර ඇත්තේ විශාල ශිලා ටැඹක් සිරස් අතට සිටුවා එම ශිලා ටැඹ වටා මැටි මුට්ටි තුළ මියගිය තැනැත්තාගේ හෂ්මාවශේෂ හා ඔහු භාවිත කරන ලද ආහරණ ඇතුළු සුසාන තැන්පතු පූජා මුට්ටි තුළ බහා ඒ වටා තැන්පත් කර තිබේ. රංජිත් දිසානායක විසින් තම්මැන්නාගොඩැල්ල තුළ ඇති මෙම සුසානය 2013 වර්ෂයේ කැණීම් කර තිබේ. වර්තමානය වන විට එය කඩා දමා තිබෙන අතර එය වටා ඇති කඩාදමන ලද ශිලා කොටස් අනුව මෙය ශිලා ටැඹ සුසානයක් බව උපකල්පනය කළ හැකි ය.

ජායාරූප අංක 175
ශිලා ටැඹ සුසානය තම්මැන්නාගොඩැල්ල

බරණි සුසාන (Urn pot)

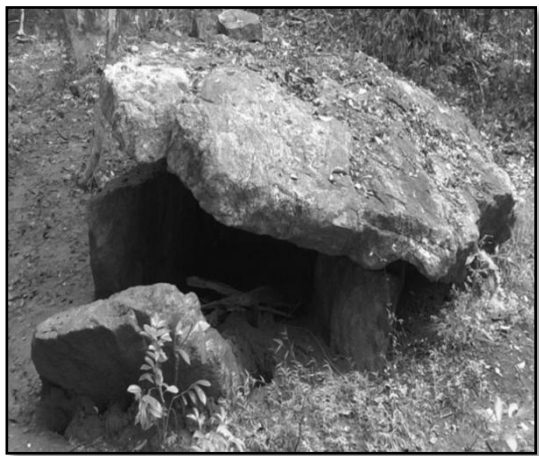
පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ ජීවත් වූ මිනිසුන් විසින් සිය අවමංගලය කටයුතු සඳහා භාවිත කරන ලද තවත් සුසාන විශේෂයක් ලෙස මැටි බරණි තුළ හන්මාව ශේෂ හෝ අස්ථි තැන්පත් කර වල දැමීම පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙම සුසාන ක්‍රමය තුළ දී සිදු වන්නේ මියගිය තැනැත්තාගේ හන්මාවශේෂ හෝ සැකිළි කොටස් මහා කුම්භයක හෝ ඩා කුම්භයක බහා වල දැමීම ය. එම බරණි ප්‍රමාණයෙන් විශාල හා තරමක් කුඩා බඳුන් වන අතර ඒවා කාල රක්ත වර්ණ මෙන් ම සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් වේ. ශ්‍රී ලංකාව තුළින් මෙ වැනි සුසාන තෙක්කම්, කරම්බන්කුලම, මාකේවිට, කොක්ඵබේ, ඉබ්බන්කටුව, තම්මැන්නාගොඩැල්ල, ගල්අතර, පොම්පරිප්පුව, අන්දරවැව ආනෙයිකොඩ්ඩායි ආදී ස්ථානවලින් වාර්තා වී තිබේ. පොම්පරිප්පුව සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව කැණීම් කරන ලද විමලා බෙග්ලි විසින් පෙන්වා දී තිබෙන ආකාරයට එම සුසාන බරණි තුළ තිබී මානව අස්ථි, දත්, පබළු, තඹ වළලු, යකඩ කොටස් වාර්තා වී තිබේ (Begly 1981: 51 - 95). මෙම සුසානයේ බරණි නිර්මාණය කිරීමේ දී සමහර සුසාන බරණිවල පතුල උල් ආකාර ලෙස ද සමහර සුසාන බරණිවල පතුල රවුම් ආකාර ලෙසට ද නිර්මාණය කර තිබේ.

ජායාරූප අංක 176 හා සැලසුම් අංක 07
පොම්පරිප්පුවෙන් හමුවන බරණි සුසානයක්

ශිලා මඤ්චක සුසාන (Delmenoid)

ශිලා මඤ්චක වර්ගයේ සුසාන ද පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ ශ්‍රී ලංකාවේ ශවෝපාචාර කටයුතු සඳහා ඉදිකරන ලද සුසාන විශේෂයකි. මෙම සුසාන ආකෘතිය ශිලා මංජුසා සුසාන ක්‍රමවේදයට සමාන ලෙස ඉදිකර තිබුණ ද එයින් වෙනස් වන්නේ ඒවා පොළවෙන් ඉහළට සිරස් අතට සිටුවන ලද විශාල ගල් පුවරු යොදා ගල් ගෙයක් ආකාරයට ඉදිකර තිබීම නිසා ය. එම ගල්ගෙය අභ්‍යන්තරයේ සුසාන බරණි තැන්පත් කර තිබෙන අතර මෙ වැනි සුසානයක් රඹුක්කනට නුදුරු පදවිගම්පොළ නම් ස්ථානයෙන් වාර්තා වේ. පදවිගම්පොළ සුසානය තරම් විශාල නොවූ මෙ වැනි සුසාන හොරොච්චොකානට නුදුරු වාහල්කඩ ප්‍රදේශයේ හා කහටගස්දිගිලියට නුදුරු ගල්ඇදකටුව නම් ස්ථානයේ ද දක්නට තිබේ (Senavirathne 1984 : 237 - මැන්දිස් 2016 : 150- 153). මෙම සුසානයේ විශේෂත්වය වන්නේ එහි ඉදිරි පස විවෘත ව තැබීම හෝ ඉදිරිපස වසා දමා තිබීම ය. වසාදමන ලද සුසානයක නම් වසා දමන ලද ඉදිරිපස පාෂාණ පුවරුවේ වෘත්තාකාර සිදුරක් හෝ සෘජුකෝණාස්‍රාකාර කවුළුවක් තබා තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවෙන් හමුවන මෙම සුසාන නිධන් හොරුන් විසින් දැඩි ලෙස විනාශ කර තිබෙන බැවින් මෙම තත්ත්වය හඳුනාගැනීමට නොහැකි වී තිබේ.

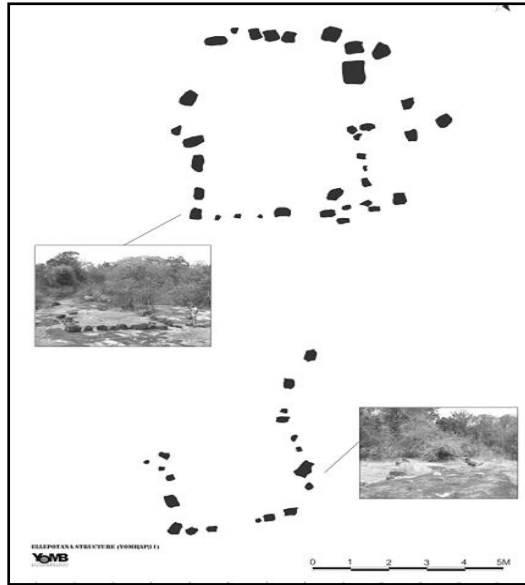

ජායාරූප අංක 177 හා 178
පදවිගම්පොළ හා වාහල්කඩ දක්නට ලැබෙන ශිලා මඤ්චක සුසාන

සෘජුකෝණාස්‍රාකාර සුසාන (Rectangler Burial)

ශ්‍රී ලංකාවෙන් වාර්තාවන මෙගලිතික සුසාන ආකෘති අතර හඳුනාගත හැකි තවත් වැදගත් සුසාන ආකෘතියක් වන්නේ සෘජුකෝණාස්‍රාකාර වර්ගයේ සුසානයන් ය. එම සුසාන නිර්මාණය කිරීමේ දී සුසානය වටා සෘජුකෝණාස්‍රාකාර ආකාරයට ශිලා කුට්ටි තබා සුසානය නිර්මාණය කර තිබේ. මෙ වැනි සුසාන කහටගස්දිගිලියට නුදුරු ඇලපත්වැව ප්‍රදේශයේ

පවතින බව රංජිත් දිසානායක පෙන්වා දී ඇත (රංජිත් දිසානායක සමඟ සිදුකළ සම්මුඛ සාකච්ඡාව 2016)

සැලසුම් අංක 08
ඇලපත්වැව සෘජුකෝණාස්‍රාකාර සුසාන

සුසාන අභිචාර

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ අවමංගලය වාරිකු පිළිබඳ ව විමර්ශනය කිරීමේ දී මිනිසකු මියගිය පසු ව ඔහුගේ මතු ආත්මභවය වෙනුවෙන් සිදු කරන ලද අභිචාරමය ක්‍රියාවලිය මෙම යුගයේ සුසාන ඇසුරින් හඳුනාගත හැකි ය. ඒ අතර සුසානයට රැගෙන එන මියගිය පුද්ගලයාගේ දේහය සුසාන භූමියේ තබා යම්කිසි ආගමික කටයුත්තක් සිදු කළ බවට හඳුනාගත හැකි සාධකයක් තම්මැන්නාගොඩැල්ල සුසානය තුළ පවතී. එම සුසාන භූමියේ මැද කොටසේ ඇති වෘත්තාකාර ලෙස සකස් කරන ලද ශිලාමය නිර්මාණ දෙකක් (විශාල හා කුඩා) හඳුනාගත හැකි අතර එම ශිලා නිර්මාණය ගැටියක් සහිත ව නිර්මාණය කර තිබේ. එය එසේ නිර්මාණය කරන්නට ඇත්තේ සුසාන භූමියට රැගෙන එන මෘත දේහය ඒ මත තබා යම් ආගමික වාරිකු ඉටුකිරීමේ උවමනාවෙන් විය යුතු බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. තම්මැන්නාගොඩැල්ල මැද ඇති මෙම නිර්මාණය තුළ අඩි හයක පුද්ගලයකු පහසුවෙන් දිගාකර තැබිය හැකි අතර එයට වඩා කුඩා රවුම තුළ කුඩා දරුවකු ඒ ආකාරයට ම දිගාකර තැබිය හැකි ය. මෙවැනි අභිචාරමය කටයුතු වර්තමානයේ දී ද සුසාන භූමි තුළ සිදු කරනු ලැබේ.

ජායාරූප අංක 179
තම්මැන්නාගොඩැල්ල සුසානයෙන් හමුවන වෘත්තාකාර ශිලා නිර්මාණය

සුසාන තැන්පතු

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික යුගයට අයත් සුසාන ආශ්‍රිත ව ඒවායේ තැන්පත් කර තිබී හමුවන තැන්පතු අතර ප්‍රධාන වශයෙන් ම විවිධ වර්ගයේ පබළු දැක්වීමට ලැබේ. එම පබළු අතර කානීලියන්, ඇගේට්, ඔනික්ස්, රන්, වීදුරු, හා බෙලිකටුවලින් තැනූ පබළු වර්ග ඉබ්බන්කටුව, තම්මැන්නාගොඩැල්ල, කොක්ච්චේ, ගලේවෙළ, පොම්පර්ප්පුව, ආනෙයිකොඩ්ඩායි, රංචාමඩම ආදී ස්ථානවලින් වාර්තාවී තිබේ. එසේ ම සුසාන තැන්පතු අතර යකඩින් නිර්මිත වළළු, කරාඹු, ඊ හිස්, තල, හා විවිධ කෘෂි උපකරණ සුසාන තුළ තැන්පත් කර තිබී වාර්තා වී ඇත. එයට අමතර ව තඹවලින් නිර්මාණය කරන ලද වළළු මෙන් ම ඇස් අලංකරණය සඳහා භාවිත කරන අංජන කුරු තම්මැන්නාගොඩැල්ල සුසානයෙන් ලැබී තිබෙන බව රාජා ද සිල්වා වාර්තා කර තිබේ.

පොම්පර්ප්පු සුසාන භූමිය තුළ විමලා බෙග්ලි විසින් සිදු කරන ලද කැණීම්වල දී තිරුවානා හා කහදවලින් නිර්මාණය කරන ලද ශිලා මෙවලම් ලැබී තිබේ (Begly 1981: 69 - 81). එසේ ම ඉබ්බන්කටුව හා රංචාමඩම කැණීම්වල දී ද ශිලා මෙවලම් ලැබී ඇති බව සේනක බණ්ඩාරායක හා රාජී සෝමදේව පෙන්වා දී ඇත (Somadeva; Ranjith Disanayake and Resta Fernando 2006; Senevirathne 1990 : 125). පී. ඊ. පී දැරණියගල විසින් කොල්ලන්කනත්ත සුසානය ආශ්‍රිත ව සිදු කරන ලද කැණීම්වල දී හක් බෙල්ලන් හා මුතු එම සුසාන තුළ තැන්පත් කර තිබූ බව පෙන්වාදී ඇත (Deraniyagala 1955 - 56 : 133). එසේ ම පොම්පර්ප්පු සුසානය ආශ්‍රිත ව මිනිරන් හමුවීම හා තඹ කැබලි හමුවීම ද ද සුවිශේෂ වේ (ASCAR 1957 : 30 - 31). මෙම සුසාන තැන්පතු බොහෝ විට කාල රක්ත වර්ණ මැටි බඳුන් හෝ කාල වර්ණ හෝ රක්ත වර්ණ බඳුන්වල බහා තැන්පත් කර තිබීම ද සුවිශේෂ ය. එ මගින් එ කළ සමාජය මියගිය තැනැත්තා භාවිත කළ ද්‍රව්‍ය හා උපකරණ

සුසාන තුළ තැන්පත් කර තිබීම තුළින් මියගිය තැනැත්තාගේ මතු ආත්මය සුඛිත කිරීමට අදහස් කරන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි ය.

නිගමනය

ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාග් හා පූර්ව ඓතිහාසික යුගයන් වනාහි ලිඛිත සාධක නොමැති යුග වේ. එ බැවින් එම යුග තුළ ක්‍රියාත්මක වූ ගවෝපාවාර කටයුතු සම්බන්ධයෙන් සාකච්ඡා කිරීමට ඇත්තේ පුරාවිද්‍යා ප්‍රභවයන් මත පදනම් වෙමිනි. ඒ අනුව මෙම අධ්‍යයනය තුළ දී පුරාවිද්‍යා ප්‍රභවයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කර අධ්‍යයනය කිරීමේ දී පැහැදිලි වූයේ ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගයේ දී සරල ව ආරම්භ වූ සුසාන චාරිත්‍ර ප්‍රාථමික දඩයම් ජීවිතයක් තුළ දී ස්වභාවික පරිසරයට අනුගත වෙමින් වල දැමීම සිදු කර ඇති බව ය. එහි දී මියගිය පුද්ගලයාගේ හිස බටහිරට සිටින සේ වල දැමීම තුළින් එම යුගයේ මානවයා ස්වභාවික පරිසරයට අනුව ජීවිතය අවසන් වීම සනිටුහන් කර ඇති බව පෙන්වීමට උත්සාහ කිරීම ඉන් පැහැදිලි වේ.

නමුත් පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ දී පුද්ගලයකු මියගිය විට ඒ තත්ත්වය එලෙස ම හඳුනාගත නොහැකි අතර එහි දී බොහෝ විට දෙවනවර වල දැමීමක් සිදුකර ඇති බව හඳුනාගත හැකි ය. විශේෂයෙන් ම පුද්ගලයකු මියගිය විට ඔහුගේ මෘත දේහය වල දමා මස් දිය වී ගිය පසු ව අස්ථි කොටස් මැටි බරණි තුළ බහා සුසානයක් තුළ තැන්පත් කිරීම හෝ ආදාහණය කරන ලද සිරුරෙන් ලබාගත් මිනී අළු මැටි මුට්ටි තුළ බහා සුසාන තුළ තැන්පත් කිරීම සිදු කර ඇත. එහි දී විශේෂයෙන් ම මියගිය පුද්ගලයාගේ මතු ආත්ම හවය සුඛිත මුදිත වීමේ අපේක්ෂාවෙන් මියගිය පුද්ගලයා සමඟ ඔහු පරිහරණය කරන ලද විවිධ ද්‍රව්‍ය සුසානය තුළ තැන්පත් කර තිබීමෙන් ඒ බව මැනවින් පැහැදිලි වේ. මෙම වල දැමීම තුළ යම් ආකාරයකට මියගිය තැනැත්තා ස්මරණය කිරීමේ චාරිත්‍රයක් වශයෙන් සුසාන භූමි පවත්වා ගෙන ගිය බව එම සුසාන භූමි දිගු කලක් නඩත්තු කරමින් පවත්වා ගෙන යාම තුළින් පැහැදිලි වේ. ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ සුසාන චාරිත්‍ර ඉතා දිගු කලක සිට ආරම්භ ව විධිමත් ව හැඩගැසී වර්තමානය දක්වා ම පැමිණ ඇති බව මේ අනුව පෙන්වාදිය හැකි ය.

පරිශීලනය කරන ලද ග්‍රන්ථ හා ලිපි නාමාවලිය

මනමේන්ද්‍රආරච්චි, කේ. එන් හා ජී. අදිකාරි. 2014., *අනුරාධපුර පුරා ජෛව විවිධත්වය හාවර්තමාන ජෛව විවිධත්වය*, ජෛව විවිධත්ව ලේකම් කාර්යාලය, පරිසර හා පුනර්ජනනීය බලශක්ති අමාත්‍යාංශය.

මැන්දිස්, ඩී. ටී. 2016., *මධ්‍ය යාන් ඔය නිම්නයේ පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන ආශ්‍රිත වාස්තුවිද්‍යාව*, ARSUR 2016, The Proceeding of Second Archaeology Symposium, Department of Archaeology and Heritage Mangement, Rajarata University of Sri Lanka, 150- 153.

මැන්දිස්, ඩී. ටී; ඩී. ආර්. විතානාච්චි 2017., *මධ්‍ය යාන් ඔය නිම්නයේ ජනාවාස පුරාවිද්‍යාව*, පර්යේෂණ හා ප්‍රකාශන අරමුදල, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය, 98- 127.

Adikari, G. 1994., Approches to the Prehistory of the Sigiri Dambulla region, *Futher studies in the settelment archaeology of the Sigiriya Dambulla region* (eds. Bandaranayake ,S. and M. Morgon), 45-51

Begly, V.1981., Excavation of Iron Age burials at Pomparippu, 1970, *Ancient Ceylon No. 04* : 49-142. Archaeology Survey Department, Colombo.

Deraniyagala,S. 1992., *The Prehistory of Sri Lanka; An Ecological Perspective*, Archaeological Survey Department. Colombo

2007., The Pre history and Proto history of Sri Lanka. *The Art and Archaeology of Sri Lanka*, Central Cultural fund: Ministry of Cultural Affairs.

Deraniyagala, P.E.P.1958., *The Pleistocene of Ceylon*.Sri Lanka, Colombo, National Museums.

1955-56., Land Oscillation in North West of Cylon Jrn. Royal Asiatic Society,Ceylon Branch (new series) Vol.IV: 127- 142.

Kennedy,K.A.R. 2000., *God Apes and fossilmen*, Palioantropology in South Asia, Michigan, University of Michigan.

Premathilaka , T.R.2003., *Late Quarternary palioecological event stratigraphy in the Horton Plaince, central Sri Lanka : with contrbution to the recent pollan flora*.Department of Physical Geogrophy and Quarternary Geology, Storkhoim University thesis in Quarternary Geology no.2.

- Perera, H. N. 2010., *Prehistoric of Sri Lanka Late Plestocene rockshelters and an open- air site*.BAR International Series 2142 xvi+ 268.
- Seneviratne, S. 1984., The Archaeology of the Megalithic - Black and Red Ware Complex in Sri Lanka, *Ancient Ceylon* No . 5 : 237-305.
- 1990., The locational significance of early iron age sites in intermediary transitional Eco- system: A preliminary survey study of the upper Kala Oya Region, North - Central Sri Lanka, *The Settlement Archaeology of the Sigiriya-Dambulla Region*, (eds, Bandaranayake, s; M. Mogern; S. Epitawaththa, Postgraguade Institute os Archaeology, University of Kelaniya
- 2007., The Archaeology of the Megalithic - Black and Red Ware Complex in Sri Lanka, *Art and Archaeology of Sri Lanka*, Central Cultural Fund, Ministry of Cultural Affirs, 135-202.
- Somadeva, R. 2006., *Urban Origins in Southern Sri Lanka*, Postgraduate Institute of Archaeology, Department of African and Comparative Archaeology, Department of Archaeology and Ancient History, Uppsala University.
- Somadeva, R., R. Disanayake and R.Fernando. 2006., *The Galpaya Survey Report of the first field season 2006*. (eds N.Silva , R.Somadeva), Postgraduate Institute of Archaeology Colombo 07.
- Wanninayake, A. 2016., A Protohistoric Burial Tradition in Sri Lanka *Ancient Ceylon* No . 25 : Archaeology Survey Department, Colombo. 200-222
- Wijepala, W. H.2007., Possible Neolithic evidence in Sri Lanka, *Art and Archaeology of Sri Lanka*, Central Cultural Fund, Ministry of Cultural Affirs, 97- 120.

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ගවේෂණය හා පුරාවිද්‍යා කැනීම

ඩී. කුසිත මැන්දිස්, ඩී.එම්. නදීර හර්ෂජන්, ජේ.එම්. ඉන්දික රුවන් කුමාර

හැඳින්වීම

වර්තමාන පරිපාලන මායිම්වලට අනුව වයඹ පළාතේ පුත්තලම දිස්ත්‍රික්කයට අයත් නවගත්තේගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ අන්දරවැව ග්‍රාමනිලධාරී වසමට අයත් ව හක්ගෙඩියාව නමින් හඳුන්වන ප්‍රදේශයේ අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය පිහිටා තිබේ. ගල්ගමුව ආනමඩුව මාර්ගයේ නවගත්තේගමට කි.මී එක හමාරක් පමණ ගොස් දකුණු දෙසට ඇති අන්දරවැව මාර්ගයේ ගමන් කර අන්දරවැව ප්‍රාථමික විද්‍යාලය පසුකර දකුණට හැරී මීටර් 700 ක් පමණ ගිය විට මෙම සුසාන ක්ෂේත්‍රයට පිවිසිය හැකි ය. අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන ක්ෂේත්‍රය මානව ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් දැඩි ලෙස විනාශ වී ඇති පුරාවිද්‍යා භූමියකි. සුසාන භූමිය පිහිටි භූමිය පුරා ම මේ වන විට ජනාවාස දැකගත හැකි අතර එම ජනාවාස පුද්ගලික හිමිකම්වලින් යුත් ඔප්පු සහිත ඉඩම් ය. මෙම ඉපැරණි සුසාන භූමිය මැදින් වර්තමානයේ ඉදිකර ඇති මාර්ගය නිසා සුසාන විශාල ප්‍රමාණයක් ඉතා මෑත දී විනාශ වී ඇති බව කේන්ද්‍ර විමර්ශනවල දී හඳුනාගත හැකි විය.

ගවේෂණයේ අරමුණු

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමියේ සිදු කළ ගවේෂණය එම සුසාන භූමියේ මධ්‍ය කේන්ද්‍රය කර ගනිමින් සුසාන පරිශ්‍රය හා ඒ අවට තදාශිත කලාපය සිදු කරන ලදී. ඒ අනුව මෙම ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය තුළින් විවිධ සංස්කෘතික අවධිවල මානව ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ ව හඳුනාගැනීම සඳහා පහත සඳහන් අරමුණු හා පරමාර්ථ අනුව ගවේෂණය සිදු කරන ලදී.

- සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව ඇති සුසාන ආකෘති හඳුනාගැනීම ඔස්සේ සුසාන ආශ්‍රිත වාස්තුවිද්‍යාව හඳුනාගැනීම
- සුසාන භූමිය තුළ මතුපිටට දිස්වන සුසාන නිශ්චිත ලෙස වාර්තා කිරීම
- සුසාන භූමිය හා තදාශ්‍රිත ප්‍රදේශයේ පවතින පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන වාර්තාකිරීම
- පුරාවිද්‍යා කැනීම් සිදු කිරීම සඳහා සුදුසු සුසාන හඳුනාගැනීම

ගවේෂණ ක්‍රමවේදය

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය හා එම භූමිය අවට සිදු කරන ලද ගවේෂණය සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් ම සරල අහඹු ගවේෂණ (Simple Random) ක්‍රමවේදය භාවිත කරන ලදී. එහි දී සුසාන ක්ෂේත්‍රය පුරා ක්ෂේත්‍රයේ මතුපිට සමීක්ෂණය කරමින් සුසාන ආකෘති

හඳුනාගැනීම හා ඒ අවට ඇති පුරාවිද්‍යා ස්මාරක හා ස්ථාන වාර්තාගත කරමින් ඒවා නිශ්චිත ලෙස ස්ථානගත කිරීම සඳහා විශ්වීය ඛණ්ඩාංක GPS උපකරණය මගින් බෙංඩාණ්ක ලබා ගැනීම ඔස්සේ පවතින ස්ථාන නිශ්චිත ලෙස ස්ථානගතවීම සිදු කරන ලදී. එසේ ම සුසාන භූමියේ මතුපිටට දිස්වන සියළුම සුසානයන් හි සුසාන ආකෘති හඳුනාගනිමින් ඒවා නිර්මාණය කිරීමට භාවිත කරන ලද තාක්ෂණික ක්‍රමවේද පිළිබඳ ව ද ගවේෂණයේ දී විමර්ශනයට ලක්කරන ලදී.

අන්දරවැව පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන ක්ෂේත්‍රය වාර්තාගත කිරීමේ දී අදාළ සුසානවල ඡායාරූප ලබාගැනීම, සැලසුම් හා සිතියම් නිර්මාණය කිරීම, දත්ත වගු සකස් කිරීම යනාදී ක්‍රමවේදයන් භාවිත කරන ලදී. අක්කර 14 ක පමණ භූමි භාගයක පැතිරී ඇති මෙම මෙගලිතික සොහොන් භූමියේ මතුපිටට දිස්වන සොහොන් ප්‍රමාණය 37 ක් පමණ වේ. මේ පිළිබඳව 2004 වර්ෂයේ දී ශ්‍රී ලංකා පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව විසින් වාර්තාකර ඇත. ඉන් පසු රාජ්‍ය දිසානායක විසින් ද මෙම සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව ශිලා මංජුසා සුසාන පවතින බව වාර්තාකර තිබෙන අතර (දිසානායක: 2014) 2017 වර්ෂයේ ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය සිදුකළ මූලික විමර්ශනවලින් අන්දරවැව සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව මෙගලිතික සුසාන ආකෘති සහිත සුසාන පවතින බව හඳුනාගන්නා ලදී. නමුත් පසුව සිදුකළ පුරාවිද්‍යා කැනීම්වලට අනුව මෙම සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව

i. ශිලා මංජුසා සුසාන (Cist burials)

ii. බරණි සුසාන (Pot burials)

වශයෙන් හඳුනාගත හැකි සුසාන පවතින බව හඳුනාගන්නා ලදී. මෙම බොහෝ සුසාන තුළ ද්විතීක භූමිදාන ක්‍රමයක් පවතින බව මැටි බඳුන්වල දමා තැන්පත් කර ඇති අස්ථි කොටස් තුළින් හඳුනාගත හැකි ය. අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව හඳුනාගන්නා ලද සුසාන නිර්මාණය කිරීමේ දී බහුල ලෙස පාෂාණ භාවිත කර තිබෙන අතර ඒවා වර්තමානය වන විට නිදන් භොරුන් විසින් දැඩි ලෙස විනාශ කර තිබේ. අක්කර 14 ක භූමිය පුරා මතුපිටට දිස්වන සුසානයන්හි මූලික විස්තර පහත දක්වා ඇත.

1

සෙ.මී. 64 දිගින් හා සෙ.මී. 14 ක් පළලින් යුත් පාෂාණයකි. මෙය සුසානයක පැති ගලක් ලෙස උපකල්පනය කළ හැකිය. හග්ගෙඩියාව දෙසට යන මාර්ගය මධ්‍යයේ පිහිටා ඇති සුසානයකි. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01155 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13885 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

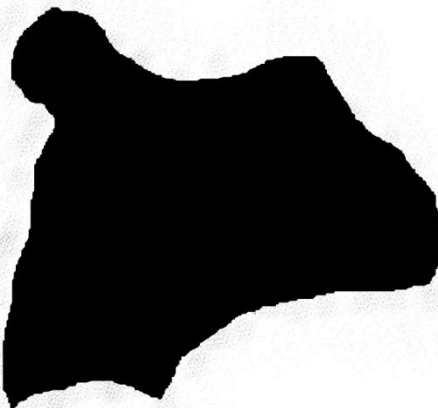
2

දිගින් සෙ.මී. 92 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 24 කින් යුත් සුසානයක පැති ගලක් ලෙස උපකල්පනය කළ හැකි පාෂාණයකි. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01171 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13882 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

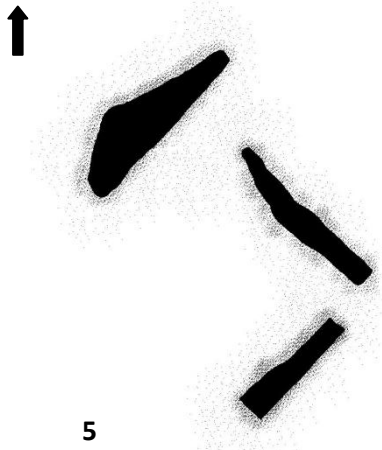
3

දිගින් සෙ.මී. 74 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 14 ක පාෂාණ කොටසකි. මෙය ද සුසානයක පැතිගලක් ලෙස උපකල්පනය කළ හැකි වේ. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01233 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13945 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

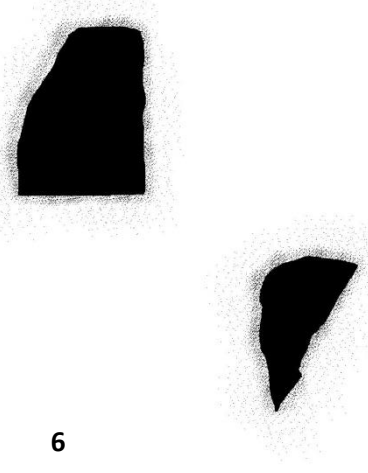

4

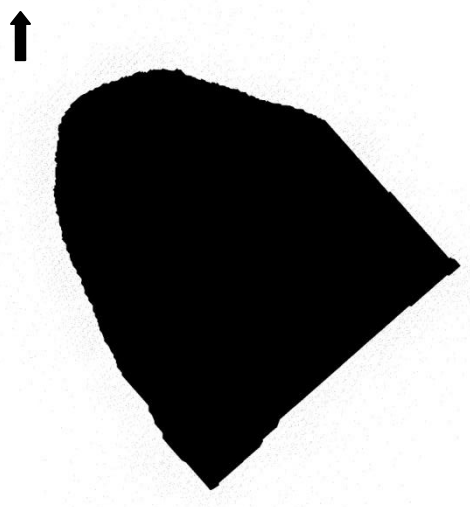
දිගින් සෙ.මී. 197 ක් ද පළලින් සෙ.මී. 185 ක් ද වන මෙම පාෂාණ පතුර සුසානයක පියන් ගල ලෙසින් හඳුනා ගැනේ. හග්ගෙචියාවට දිවෙන මාර්ගය මධ්‍යයේ පිහිටා ඇත. උතුරු අක්ෂාංශ 8.0116 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13881 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

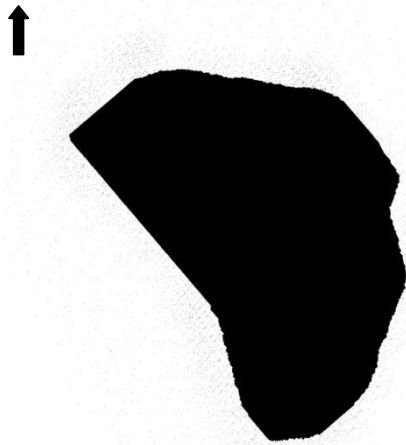
දිගින් සෙ.මී. 90 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 10-25 ක පමණ පරාසයක විහිදෙන පාෂාණ පතුරු තුනකි. මේවා පැහැදිලි ව ම ශිලා මංජුසා සුසානයක පැතිගල් ලෙස හඳුනාගත හැකි ය. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01246 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13968 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

දිගින් සෙ.මී. 84 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 62 ක පමණ වූ සුසාන පියන් ගලක් සහ එයට ගිණිකොණ දෙසින් පිහිටා ඇති සුසානයක පැති ගලකි. එම පැති ගල සෙ.මී. 86 ක් හා සෙ.මී. 32 ක් දිගින් හා පළලින් යුක්තය. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01241 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13968 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

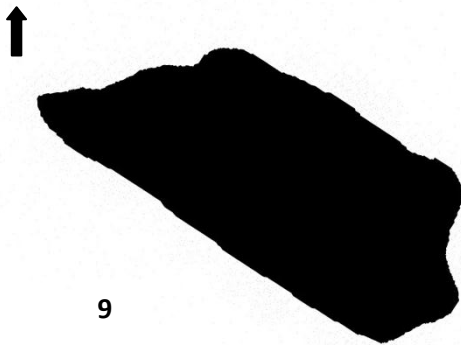

දිගින් සෙ.මී. 70 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 60 ක පමණ වූ සුසාන පියන් ගලකි. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01256 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13947 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

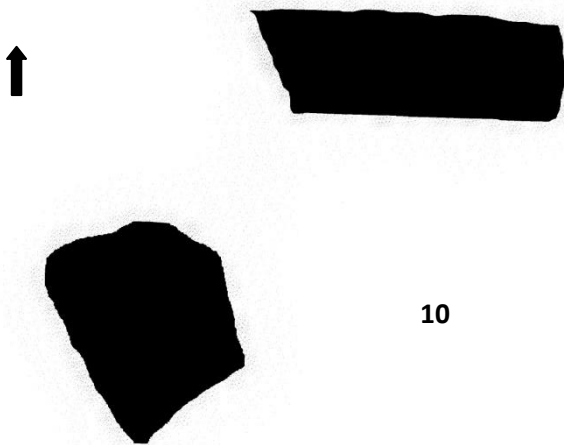
8

සෙ.මී. 68 ක් දිගින් හා පළලින් සෙ.මී. 40 ක පමණ වූ සුසාන පියන් ගලකි. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01255 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.1394 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

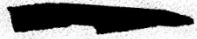
9

දිගින් සෙ.මී. 65 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 16 ක පමණ වූ පැති ගලක් ලෙස උපකල්පනය කළ හැකි පාෂාණ කොටසකි. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01276 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.1401 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

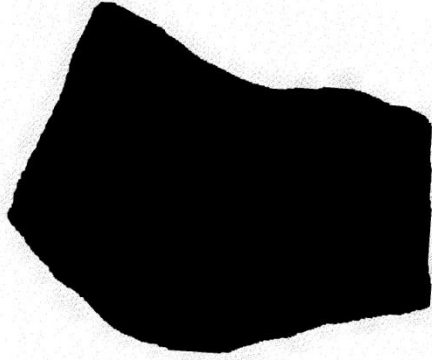

10

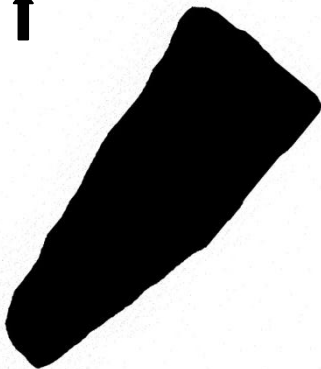
දිගින් සෙ.මී. 120 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 52 ක් වූ පෙරළි ගිය පැති ගලක් හා එයට නිරිත දිගින් වූ මීටරයක දිගින් හා සෙ.මී. 75 ක් පමණ වූ පියන් ගලක් ලෙස උපකල්පනය කළ හැකි පාෂාණ කොටසකි. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01295 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.14031 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

11

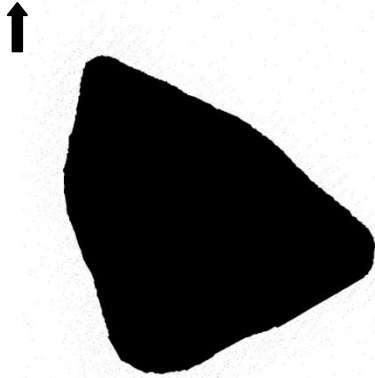

සෙ.මී. 120 ක් දිගින් හා පළලින්
සෙ.මී. 90 ක් වූ සුසාන පියන් ගලක්
හා සෙ.මී. 60 ක් දිගින් යුත් පැතිගලක්
ලෙස උපකල්පනය කළ හැකි පාෂාණ
කොටසකි. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01331
සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13999
යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

12

දිගින් සෙ.මී. 58 ක් හා පළලින් සෙ.මී.
13 ක් වූ පැති ගලකි. උතුරු අක්ෂාංශ
8.01345 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ
80.14004 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

13

දිගින් හා පළලින් සෙ.මී. 35 ක් පමණ වූ ත්‍රිකෝණාකාර පාෂාණ පතුරකි. උතුරු අක්ෂාංශ 8.0135 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13995 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

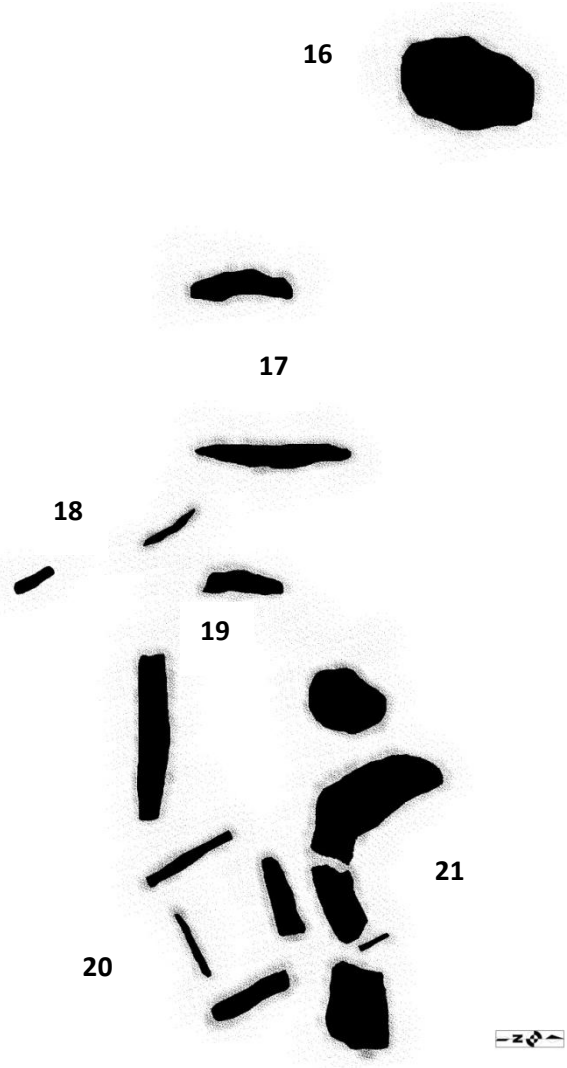
14

දිගින් සෙ.මී. 45 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 6 ක් ද දිගින් සෙ.මී. 44 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 10 ක් පැති ගල් දෙකකි. මෙය ශිලා මංජුසා සුසානයක් බව පැහැදිලි ව හඳුනාගැනීමට හැකි වේ. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01375 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13991 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

15

සෙ.මී. 35 ක් හා සෙ.මී. 10 ක් දිගින් හා පළලින් යුත් පාෂාණ පතුරකි. බොහෝවිට සුසානයක පැතිගල විය හැකි බව උපකල්පනය කළ හැකි වේ. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01372 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13992 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

සුසාන සමූහයක් ලෙස හඳුනාගත හැකි සුසාන 7 ක සාධක මෙම ස්ථානයේ පවතී. සෙ.මී. 90 ක් දිගින් හා සෙ.මී. 50 ක් පළලින් යුත් අංක 16 සුසානය සුසානයක පියන් ගලක් විය යුතු ය.

ශිලා මංජුසා සුසානයක ශේෂ වී පවතින නැගෙනහිර හා බටහිර පැතිගල් ලෙස අංක 17 සුසානය පෙන්වා දිය හැකි ය. මෙහි දිගින් වැඩි පැතිගල සෙ.මී. 98 ක් පමණ වේ.

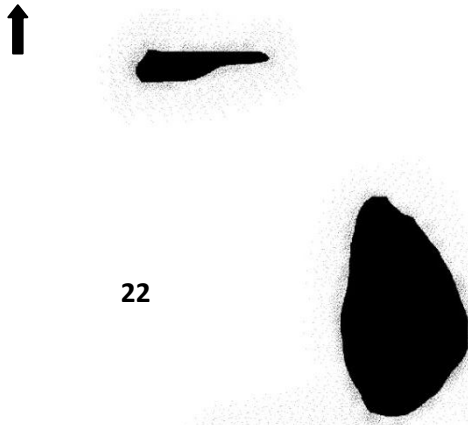
අංක 18 ලෙසින් හඳුන්වන පාෂාණ කොටස් සුසානයක පැතිගල් විය හැකි ය. මෙම කොටස් දිගින් සෙ.මී. 40 හා 26 වේ.

අංක 19 සුසානය ශිලා මංජුසා සුසානයක පැති ගල් වේ. එහි දිගින් වැඩි පැතිගල සෙ.මී. 104 වන අතර පළලින් සෙ.මී. 20 ක් වේ.

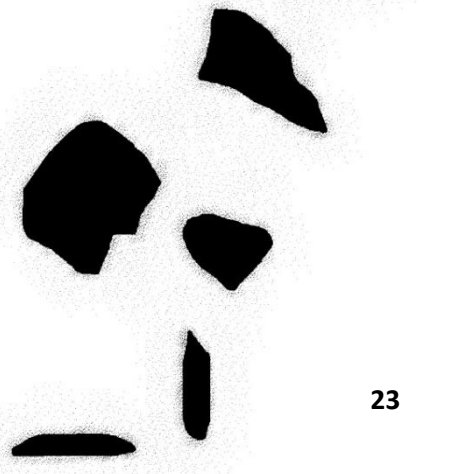
ආයත වතුරසුකාර ශිලා මංජුසා සුසානයක් ලෙසින් හෙදින් හඳුනාගත හැකි පරිදි පැති ගල් ආරක්ෂා වී ඇති අංක 20 සුසානය සෙ.මී. 55 පමණ දිගින් යුතු වන පාෂාණ පතුරු යොදාගෙන ඉදිකර තිබේ.

අංක 21 ලෙසින් හඳුනාගන්නා පාෂාණ කැබලි විසිරුම සුසාන පියන් ගලක කොටස් ලෙස සැලකිය හැකි ය. ඇතැම් විට මෙය අංක 20 සුසානයේ පියන් ගල විය හැක. එය දිගින් සෙ.මී. 90 ක පමණ වුවක් බව පෙනේ.

මෙම සුසාන සමූහය උතුරු අක්ෂාංශ 8.01394 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80. 14001 යන ස්ථානයේ පිහිටා තිබේ.

අංක 22 සුසානය පැති ගලක හා කැඩී ගිය පියන් ගලක කොටස් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. උතුරු අක්ෂාංශ 8.0139 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80.14029 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇති මෙම පියන් ගල සෙ.මී. 120 ක පමණ විශාල වූ වූ එකකි.

අංක 23 දරණ ශිලා මංජුසා සුසානයේ නැගෙනහිර හා දකුණු පැතිගල් හා එහි පියන් ගල හඳුනාගත හැකි ය. මෙම පැතිගල් සෙ.මී. 110 ක පමණ දිගින් යුතු වේ. පියන් ගල කොටස් 2 කට වෙන් වී පවතී. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01389 හා නැගෙනහිර දේශාංශ 80.14029 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

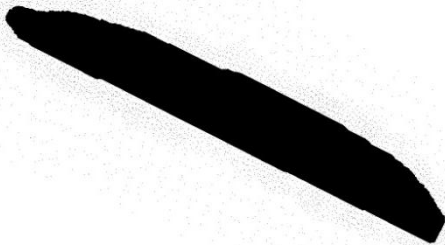

මෙය සුසානයක පැති ගලක් ලෙස උපකල්පනය කළ හැකි වේ. දිගින් සෙ.මී. 90 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 64 ක් වන මෙම පියන්ගල උතුරු අක්ෂාංශ 8.01436 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.14014 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

25

සුසාන පැති ගල් ලෙසින් සැලකිය හැකි පාෂාණ කොටස් දෙකකි. දිගින් සෙ.මී. 152 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 20 ක් වූ පැති ගල අනුව මෙය විශාල ශිලා මංජුසා සුසානයක් බව කිව හැකිය. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01497 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.14037 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

26

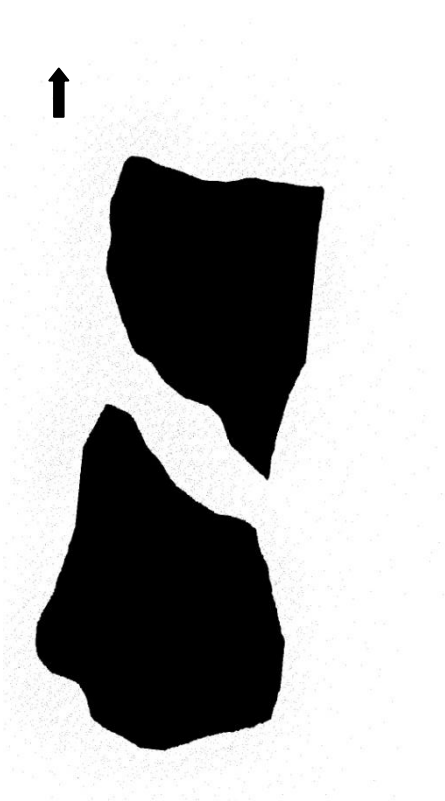

අංක 26 දරණ සුසානය දිගින් සෙ.මී. 90 ක් හා පළලින් සෙ.මී. 50 ක් වූ පියන් ගල ලෙස උපකල්පනය කළ හැකි පාෂාණ පතුරකින් හා සෙ.මී. 40 ක් පමණ වූ පාෂාණ පතුරකින් සමන්විත වේ. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01346 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.113898 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

27

සෙ.මී. 80 ක් හා 46 ක් දිගින් හා පළලින් යුත් මෙය සුසාන පියන් ගලක් ලෙස උපකල්පනය කළ හැකි වේ. උතුරු අක්ෂාංශ 8.01341 සහ නැගෙනහිර දේශාංශ 80.13898 යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

කැබලි දෙකකට වෙන් වූ සුසාන
පියන් ගලක් ලෙස මෙය සැලකිය
හැකි ය. සෙ.මී. 50ක පමණ දිගින් හා
සෙ.මී. 25 ක පමණ පළලින් යුත් මෙම
පියන් ගල උතුරු අක්ෂාංශ 8.01354
සහ නැගෙනහිර දේෂාංශ 80.13867
යන ස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

ජායාරූප අංක 180
අන්දරුවැව මෙගලිතික සුසානයේ සුසාන සාධක

ජායාරූප අංක 181
අන්දරුවැව මෙගලිතික සුසානයේ සුසාන සාධක

සිතියම අංක 08
අන්දරුවැව මෙහෙලිතික සුසානය හා ඒ ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක ව්‍යාප්තිය දැක්වෙන සිතියම

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ගල් සොහොන් ඉදිකිරීම සඳහා භාවිත කර ඇති තාක්ෂණික ක්‍රම

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව දැකගත හැකි සුසාන ඉදිකිරීම සඳහා පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ ජීවත් වූ මිනිසුන් විසින් යම් යම් තාක්ෂණික ක්‍රමවේද භාවිත කර ඇති බව ගවේෂණයේ දී හඳුනාගත හැකි විය. ඒ අනුව සුසාන ඉදිකිරීම සඳහා ශිලා භාවිත කර තිබෙන අතර එම ශිලා ලබා ගැනීම සුසානයට තදාශ්‍රිත ප්‍රදේශයේ ඇති ශේෂ කඳු පන්තිවලින් ලබා ගැනීමට ඇති බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. ඒ අතර ස්වභාවික පර්වතවලින් විභේදනය වන පාෂාණ පුවරු බොහොමයක් ලබා ගෙන ඇති බව සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව හමුවන ස්වභාවික ගල් පුවරුවලින් පැහැදිලි වේ. එසේම ඊට අමතර ව පාෂාණ විභේදනය කර පුවරු සකස් කර භාවිත කරන ලද අවස්ථා ද මෙම සුසාන භූමිය තුළ තිබේ. මේ සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් ම ඔවුන් විසින් පාෂාණ විභේදනය සඳහා ගල් කුඤ්ඤ භාවිත කරන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැක්කේ අප විසින් මීට පෙර කහටගස්දිගිලියට නුදුරු කොක්ඵබේ මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව සිදුකරන ලද ගවේෂණවල දී එසේ ගල් කුඤ්ඤ යොදා ගනිමින් සුසාන ඉදි කිරීම හඳුනාගෙන තිබෙන බැවිනි.

විශේෂයෙන් ම යකඩ තාක්ෂණය භාවිත කර තිබෙන මෙම මිනිසුන් ආරම්භක සමයේ දී ස්වභාවික ගල්, සොහොන් ඉදි කිරීමට ස්වභාවික පර්වත බණ්ඩ තුළින් ලබා ගෙන තිබෙන අතර ලෝහ තාක්ෂණයේ දියුණුව සමඟ පසුකාලීන ව සකස් කරන ලද ගල් භාවිත කර තිබේ. දැනට දැදුරු ඔය මධ්‍ය දැදුරු ඔය නිමිනය හා මී ඔය මධ්‍ය නිමිනයේ සුසාන ආශ්‍රිත ව ලැබී ඇති කාලනිර්ණ අනුව අවම වශයෙන් ක්‍රි.පූ 6 වැනි සියවසේ සිට සුසාන ඉදි කිරීමට මෙම තාක්ෂණය භාවිත කරන්නට ඇති බව පෙන්වාදිය හැකි ය.

මධ්‍ය දැදුරු ඔය නිමිනයේ හා මධ්‍ය මී ඔය නිමිනයේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සංස්කෘතිය

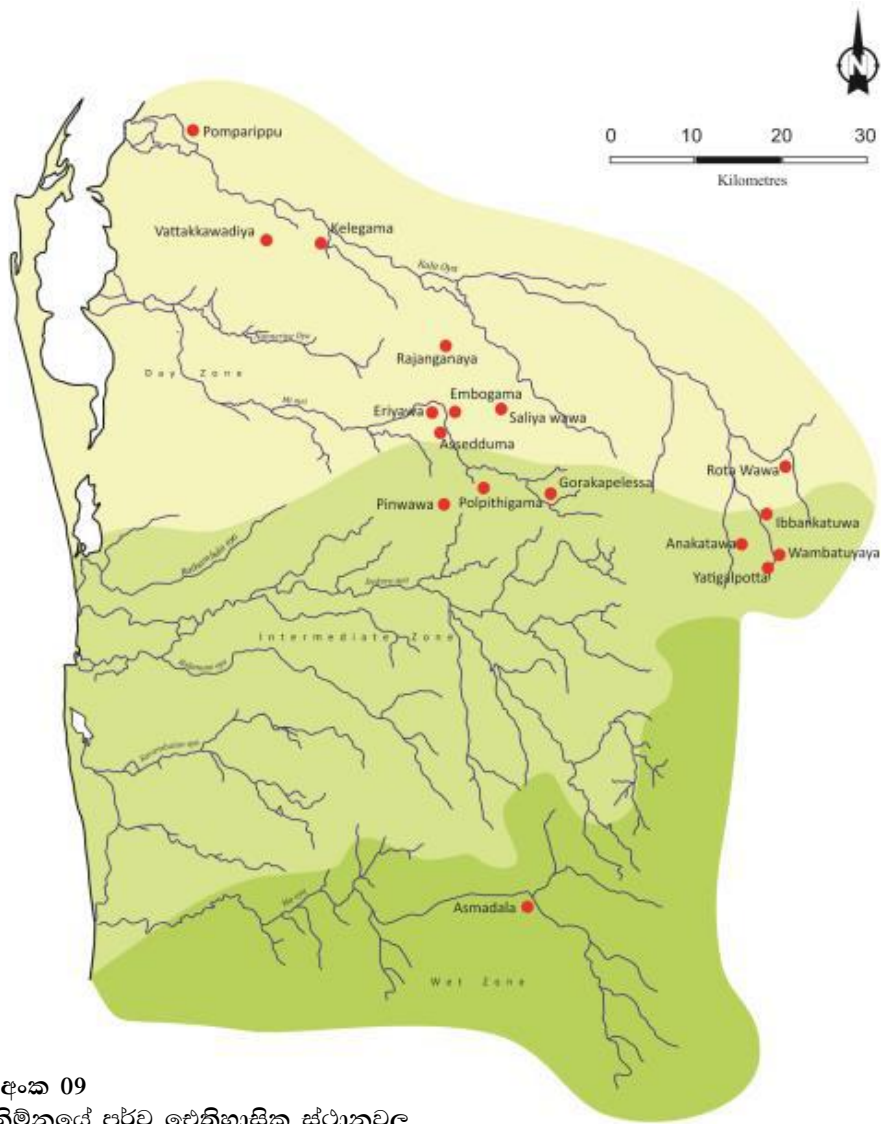
මධ්‍ය දැදුරු ඔය නිමිනයට අයත් භූ වපසරිය පිළිබඳ ව විමසීමේ දී එය වර්ග කිලෝමීටර් 2161 (වර්ග සැතපුම් 1022) ක හා මී ඔය නිමිනය වර්ග කිලෝමීටර් 1516 පමණ භූමි ප්‍රමාණයකට අයත් වේ. මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිමිනය තුළ පූර්ව ඉතිහාසයට අයත් සුසාන ස්ථාන හා කාල රක්ත වර්ණ මැටිමෙවලම් හමුවන ස්ථාන රාශියක් පිහිටා තිබෙන අතර ඒ අතර ගොරකපැලැස්ස, ඇබෝගම, අස්වැද්දුම, ඒරියාව, පොල්පිතිගම, අන්දරයාය, පිංවැව, අන්දරවැව, වට්ටක්කාවාඩිය, සාලියවැව, රාජාංගනය ඇතුළු ස්ථාන රාශියක මෙම යුගයේ සුසාන හා ජනාවාස තත්ත්වයන් හඳුනාගත හැකි ය (දිසානායක සහ තවත් අය: 2014). කරුණැගල දිස්ත්‍රික්කය තුළ පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතියට අදාළ පැරණිත ම සාධක විකිරණ මාන දින නියමකිරීම අනුව දැනට වාර්තාවන්නේ පොල්පිතිගම ක්‍රි.පූ 520 හා පිංවැව ක්‍රි. පූ 500, අන්දරවැව ක්‍රි. පූ 491 (මැන්දිස් : 2017) වශයෙනි. ඒ අනුව පැහැදිලි වන ප්‍රධාන කාරණයක් වන්නේ දැදුරු ඔය නිමිනයේ හා මී ඔය නිමිනය ආශ්‍රිත ව පූර්ව ඓතිහාසික

සංස්කෘතිය ක්‍රි.පූ 6 වැනි සියවසේ සිට මෙම නිම්න තුළ ස්ථානගතව තිබී ඇති බව ය. මෙම නිම්නයේ යම් ස්ථානයක ඇතිවන ආරම්භක ජනාවාස එම ස්ථානයෙන් ප්‍රසාරණය වීම සඳහා ජීවනෝපාය ක්‍රමය (Subsystem pattern), තාක්‍ෂණ ශිල්පයේ දියුණුව (Technology), ජනාවාසරටාව (Settlement pattern), බහු සම්පත් යැපුම් රටාව (Multy Resource use) බලපාන බව පුරාවිද්‍යාඥයින් පෙන්වා දී ඇත (Senaviratne 1996: 277). ඉහත සඳහන් කරන යම් ජනාවාසයක් තුළ ජනගහණය වැඩිවීමෙන් පසු ජනාවාස ප්‍රසාරණය වීම මත නව ජනපද ගොඩනැගෙන අතර එමඟින් ලබාදෙන අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්ව ක්‍රියාදාමය ඉන්පසු මුදුන් පැමිණෙන්නේ සමාජමය, ආර්ථික, දේශපාලන හා ආගමික, යනුවෙන් හැදින්වෙන ආයතන හැඩගැසීමෙනි.

දැදුරු ඔය හා මී ඔය මධ්‍ය නිම්නය තුළ ස්ථානගත වන පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස එම නිම්නයේ ස්ථාවර වීම සඳහා ද කාලය හා අවකාශය තුළ ගොඩනැගෙන්නාවූ බහුවිධ කාරණා බලපාන්නට ඇත. විශේෂයෙන් ම දැනට කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතියේ පැරණිත ම සාධක පොල්පිතිගම ඇසුරින් හඳුනාගෙන ඇති බැවින් අපට වඩාත් තර්කානුකූල ව පිළිගත හැක්කේ මෙම නිම්න දෙක තුළ සම්පත් පරිහර ක්‍රියාදාමය ඇසුරින් පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතිය ස්ථානගතව ඇති බව ය. මෙම කාරණා සැලකිල්ලට ගතහොත් පැහැදිලි වන්නේ හැඩගැසෙමින් ඇති සමාජ ආර්ථික හා තාක්‍ෂණ ශිල්පය පදනම් කර ගෙන සුවිශේෂ වූ අමුද්‍රව්‍ය සොයා මෙ වැනි ප්‍රදේශවලට පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ දී ජනතාව පැමිණෙන්නට ඇති බව ය. විශේෂයෙන් ම වියළි කලාපය මුල් කර ගෙන අනුරාධපුරයේ ගොඩනැගෙන නාගරික තත්ත්වය තුළ දී එක් අතකින් දැදුරු ඔය නිම්නය හා මී ඔය නිම්නය වැදගත් වන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි ය. දැනට සිදුකර ඇති පර්යේෂණවලට අනුව ක්‍රි. පූ. 500 පමණ වන විට අනුරාධපුරය නාගරික තත්ත්වයට පත් වී ඇත. එම කාල පරිච්ඡේදයට අනුව හමු වී ඇති දෙස් විදෙස් මානවකෘති තුළින් ඒ බව පැහැදිලි වේ (Deraniyagala 1992 : 711). ඒ අනුව ප්‍රධාන ජනාවාසය ලෙස අනුරාධපුරය ඉස්මතු වීමත් සමඟ එම ජනපදයට අවශ්‍ය ගාමක බලය සැපයීම, ඊට හාත්පස ප්‍රදේශවල පිහිටුවා ගන්නා ක්‍ෂුද්‍ර ජනපද තුළින් සිදුවිය යුතු ය. මධ්‍ය දැදුරු ඔය නිම්නය හා මී ඔය නම්නය ආශ්‍රිත පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස සාර්ව ලෙස ගෙන අධ්‍යයනය කර බැලුවහොත් හඳුනාගත හැකි වැදගත් කාරණය වන්නේ පූර්ව ඉතිහාසය තුළ දී මෙම අන්තර් නිම්න අතර සිදු වූ විවිධ සම්පත් හුවමාරුව හා සමාජ සම්බන්ධතාවය කාරණකොට ගෙන ජනපද අතර යම් කිසි සම්බන්ධතාවයක් ඇති වන්නට ඇති බව ය.

දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිම්නය තීරණාත්මක වැදගත් කමකින් යුත් සම්පත් ඇති ප්‍රදේශයකි. මෙම ප්‍රදේශය මයෝසීන, විජයානු සංකීර්ණයට හා උස්භූමි සංකීර්ණයට අයත් භූ කලාපයක පිහිටා ඇත (Cooray: 1984. 79, 291). ප්‍රදේශය පුරා හඳුනාගත හැකි ප්‍රධාන පස් වර්ගය රතු දුඹුරු පාංශු කලාපය (RBE) හා ඇලුවියල් පාංශු වලින් (Alluvialsoil), රතු කහ පොඩිසොලික් (Red Yellow Podzolic), රතු කහ ලැටසෝල් (Red yellow latasole) යුක්ත වේ (Cooray 1984: 291). මෙ වැනි පරිසරයන් තුළ ද හැඩ ගැසෙමින් ඇති ප්‍රාථමික

ජනසමාජයක් මුල්බැස ගැනීම සඳහා ප්‍රධාන කාරණා කිහිපයක් බලපා තිබේ. ඒ අතර ප්‍රධාන වශයෙන් ම ඛනිජ සම්පත්වල පිහිටීම බලපා ඇති බව හඳුනාගත හැකි ය. මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිම්නය ආශ්‍රිත පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ පුළුල් පරිසරය සැකසී ඇත්තේ හුදෙකලා කඳු සහිත සරුපස සහිත පරිසර පද්ධතියක් තුළ ය. මෙම හුදෙකලා කඳුවලට ආසන්නයේ පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස ස්ථානගත වී තිබේ. මෙ වැනි හුදෙකලා කඳු හෝ නිසා එම භූමි ආශ්‍රිත ව සමෝච්ඡ විවිධත්වයක් නිර්මාණය වී තිබේ. එම නිසා ම මෙ වැනි පරිසර පද්ධතිය තුළ ස්වභාවික හු පතනයක් (Hollow) නිර්මාණය වීම හඳුනාගත හැකි ය. එවැනි හු පතනයක් අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමියට වයඹ දෙසින් අදටත් දැකගත හැකි ය. එම ස්ථාන ඊසාන දිග මෝසම් වර්ෂාව සක්‍රීය වීම සමග ජලය රැඳෙන ස්ථාන බවට පත්වේ. පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ ජනාවාසවල ස්ථානගතවීම පිළිබඳ ව විමර්ශණය කිරීමේ දී මෙ වැනි හු පතන සහිත ස්ථානවල එම ජනාවාස ස්ථානගතවී ඇති බව ඉබ්බන්කටුව, ඉදමොරළුවවැව, පොම්පරිප්පුව හා යාන්ඔය තුළින් හඳුනාගෙන ඇතිබව පුරාවිද්‍යාඥයින් පෙන්වා දී තිබේ (සෙනවිරත්න, 1996. 285).

සිතියම අංක 09
 මී ඔය නිම්නයේ පූර්ව ඓතිහාසික ස්ථානවල
 පිහිටීම දැක්වෙන සිතියම
 උපුටා ගැනීම: දිසානායක රංජන් : 2014

මධ්‍ය දැදුරු ඔය නිම්නයේ හා මී ඔය නිම්නයේ පරිසර පද්ධතිය ආශ්‍රිත ජලයේ උපයෝගීතාවය විමර්ශනය කිරීමේ දී සෑම පූර්ව ඓතිහාසික ස්ථානයක් ආශ්‍රිත ව කුඩා වැවක් හෝ ස්වභාවික ජල මූලාශ්‍රයක් ආසන්නයේ ස්ථානගතව ඇති බව වර්තමානයේ දී දැකගත හැකි ය. ඒ අතරින් වැව් බොහෝමයක් මේ වනවිට බෙහෙවින් වෙනස්වීම් වලට ලක් වී ලොකු කුඩා වී තිබෙන නමුදු පුරාණයේ මෙම වැව් ස්ථාපිතකර ඇත්තේ භූ පතන ඇසුරින් බව හඳුනාගෙන හැකි ය. වාර්ෂික ව මෙම ප්‍රදේශයට ලැබෙන වර්ෂාපතනය මිලි මීටර් 1750- 2500 ප්‍රමාණයක් ගන්නා බැවින් මෙම වැව් කුඩා වැව් ආශ්‍රිත ව ජලය ගබඩා කර ගැනීමට වැඩි පහසුකමක් සැලසේ. සීමිත කෘෂිකර්මාන්තය හා හේන් ගොවිතැන පවත්වාගෙන යනු ලැබූ මෙම මිනිසුන්ට මෙම කුඩා භූ පතන තරමක් විශාලකර අනිත් තැනු වේලිබැඳ වැවක් සකස්කර ගැනීම සඳහා වැඩි හැකියාව තිබේ. එමඟින් වියළි සමයන් හි මඩ ගොවිතැන කර ගැනීමට පහසු වේ. දැදුරු ඔය නිම්නය හා මී ඔය නිම්නය තුළ ජීවත් වූ පූර්ව ඓතිහාසික ජනතාවට මඩ ගොවිතැන සුදුසු පස්වන ලැට්සෝල්ස් හා පොඩ්සොලික් (Latasols and Podzolic soil) ප්‍රදේශය පුරා ව්‍යාප්ත ව පවතී (Cooray 1984 :292 - 293). එසේ ම හේන් ගොවිතැන සඳහා අවශ්‍ය කරන රතු දුඹුරු පස් ද මෙම නිම්න තුළ පුළුල් ව්‍යාප්තියකින් හඳුනාගත හැකි ය (*ibid*). එම නිසා මෙම භූමි ප්‍රදේශය පූර්ව ඓතිහාසික සමයේ දී මෙම භූමි ආකර්ෂණය වීම සඳහා ජලය හා පසෙහි උපයෝගීතාවය සෘජු ව බලපාන්නට ඇති බව උපකල්පනය කල හැකි ය. එසේ ම පූර්ව ඓතිහාසික ජනයා කෘෂිකර්මාන්තයට අමතර ව පශු පාලනය සිදුකළ ජන පිරිසක් ද වේ. පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස පිහිටි මෙම පරිසරය එඬේර කටයුතු සඳහා ද බෙහෙවින් හිතකර වන අතර රම කටයුතු ද ඉතා පහසුවෙන් සිදු කර ගෙන යාමට එමඟින් හැකියාව තිබේ.

දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිම්නයේ පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස රටාව අධ්‍යයනයේ දී එම ජනපද එම භූමියේ ස්ථාන ගතවීම උදෙසා බණිජ සම්පත්වල පිහිටීම ද බලපා ඇති බව පෙන්වාදිය හැකි ය. ඒ අතරින් ලෝහ සම්පත් මෙම නිම්නයේ රිදීගම හා පනිරෙණ්ඩාව ව ආශ්‍රිත ව ස්ථානගත වී තිබේ. යකඩ හා තඹ යන බණිජ සම්පත් ශ්‍රී ලංකාවේ භාවිතය ආරම්භ වන්නේ පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ දී බව සුදර්ශන් සෙනවිරත්න පෙන්වා දී ඇත (Senaviratne 1994: 16). පනිරෙණ්ඩාව ලෝහ නිධිය ආශ්‍රිතව ශ්‍රී ලංකාවේ භූ සමීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව වාර්තා කර තිබෙන අතර එහි මැග්නටයිට් යපස් ටොන් මිලියන 6.853259 පවතින බව වාර්තා වේ (Kumarappali 1964, 7- 14). එහි වැඩි දුරටත් විස්තර කර ඇති ආකාරයට මෙම නිධියේ පවතින තඹ අඩි 50 - 70 දක්වා පොළව අභ්‍යන්තරයට විහිදේ (එම). මෙම නිධිය පුරාණයේ භාවිත කළ බව පැහැදිලි වන්නේ ඒ ආසන්නයෙන් හමුව යකඩ උණු කිරීමට භාවිත කරන උදුන් හා එයට අදාළ නළ කොටස් ලැබීම නිසා ය (ජයසුන්දර සහ තවත් අය, 2011 : 227 - 232). දැදුරු ඔය මධ්‍ය නිම්නයට ආසන්න ව නිධිගත වී ඇති තවත් ලෝහයක් ලෙස රිදී පෙන්වාදිය හැකි ය. ක්‍රිස්තු පූර්ව අවසාන භාගය වන විට දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත ව බිහිවුණු අම්බට්ටිකෝළ නම් ජනපදයක් පිළිබඳ ව තොරතුරු වංසකතාවල සඳහන් වේ (නිකොලස් 1979: 124-5). දුටුගැමුණු රාජ්‍ය කාලයේ දී එම ජනපදයේ පිහිටි ගුහාවකින් රිදී ලැබුණු බව දක්වා ඇත (එච්. xxviii: 20-35). ආමණ්ඩගාමණි රජු (ක්‍රි.ව. 19-

20) විසින් රජන ලෙන විහාරය නමින් හඳුන්වන වර්තමාන රිදී විහාරය මෙම ස්ථානයේ කරවන ලදී (එම. xxxv:4). ක්‍රිස්තු පූර්ව දෙ වැනි සියවසේ සිට ක්‍රිස්තු වර්ෂ අට වැනි සියවස තෙක් කාලයට අයත් සෙල්ලිපි ගණනාවක් ම වර්තමාන රිදී විහාරය හා තදාශ්‍රිත ප්‍රදේශය පිළිබඳ ව සඳහන් ව තිබීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ අනුරාධපුර මුල් යුගයේ සිට ම මෙම ප්‍රදේශයේ සංවිධානාත්මක ජනාවාස ව්‍යාප්තව පැවති බවයි. රෙලගම, හරගම, වටනගම හා පටගලය යන ග්‍රාම නාමයන් මෙම ලේඛනවල සඳහන් වේ (නිකොලස් 1979: 125).

ලෝහ මුල් යකඩ යුගයේ ජනතාවගේ ජීවන පැවැත්මට අදාළ සම්පත් පරිහරණ රටාවේ මූලික අංගයක් වී ඇත. මේ නිසා ම දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිමිතයේ මුල් යකඩ යුගයේ ජනාවාස ස්ථානගත වීම ද සිදු වී ඇත්තේ ඉහත කාරණය මුල්කරගෙන ය. එසේ ම දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිමිතයේ සිදු කරන ලද පුරාවිද්‍යා කැනීම්වල දී පොල්පිතිගම, අන්දරවැව, පිංවැව ගල් සෙහොත් කනත්ත ආශ්‍රිත ව ඇති සුසානවලින්. යකඩවලින් කිරීමිත උපකරණ ලැබී ඇත. ඒ අනුව ක්‍රි. පූ. 600 - 500 පමණ කාලය වන විට මධ්‍ය දැදුරු ඔය හා මී ඔය නිමිතය තුළ යකඩ හා තඹ කර්මාන්තය අදාළ තොරතුරු ලැබීම ඉතා ම වැදගත් වේ. විශේෂයෙන් ම පණිරෙණ්ඩාව ප්‍රදේශයේ ඇති තඹ ලෝහය ලබාගැනීම හා අත්පත් කරගැනීම පදනම් කොටගෙන ඉහත නිමිතවල පුළුල් ලෙස පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාස ව්‍යාප්තවීමට ඇතැයි උපලක්ෂනය කළ හැකි අතර එම කාරණය පදනමින් ම ජනාවාස විශාල ප්‍රමාණයක් මෙම නිමිතය ඇසුරින් ලෝහ සම්පත් පරිහරණය ලෝහ තාක්ෂණය ප්‍රගුණ කිරීම යන කාරණා පදනම් කර ගෙන පදිංචි වීමට ඇති බව මේ අනුව පෙන්වාදිය හැකි ය.

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා කැනීම්

කැනීම් පරිශ්‍රවල පිහිටීම

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතික අවධියට අයත් අන්දරවැව සුසාන ක්ෂේත්‍රය අක්කර 14 ක පමණ භූ වපසරියක පැතිරී පවතී. වර්තමානය වන විට මෙම පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රය ජනාවාස ඇතිවී තිබෙන අතර එච්.එම්. විජේසිංහ, ඩබ්.එම්. රත්නායක, දයාවතී, එච්.එම්. නන්දාවතී, ආර්.එම්. පිංහාමි යන අයට අයත් පෞද්ගලික ඉඩම් හා එම ප්‍රදේශය හරහා වැටී ඇති මාර්ගයෙහි මෙම සුසාන සාධක විශාල ප්‍රමාණයක් විසිරී පවතී. මතුපිට සාධක අනුව සුසාන පැවති ස්ථාන 36 ක් හඳුනාගත හැකි ය. මීට අමතර ව ජලය රැස්කර ගැනීමට තැනූ තරමක් කුඩා වැවක සාධක සොහොන් භූමියට බටහිරින් දක්නට ලැබේ. මෙගලිතික සුසාන භූමියේ පුරාවිද්‍යා කැනීම් සිදු කිරීම සඳහා සුසාන දෙකක් තෝරාගන්නා ලද අතර කැනීම් පරිශ්‍ර දෙකෙහි කේත අංක වූයේ RUSL/AW/01/2017, RUSL/AW/02/2017 යන්න ය. RUSL/AW/01/2017 කැනීම් පරිශ්‍රය මීටර් 3x3 ප්‍රමාණයේ කැනීම් පරිශ්‍රයක් වූ අතර එහි විශ්චය බණ්ඩාංක ඔස්සේ නිරපේක්ෂ පිහිටීම වූයේ (8.0116, 80.13881) වශයෙනි. RUSL/AW/02/2017 කැනීම් පරිශ්‍රය මීටර් 2.5 x 2.5 ප්‍රමාණයේ කැනීම් පරිශ්‍රයක් වූ අතර එහි විශ්චය බණ්ඩාංක අනුව නිරපේක්ෂ පිහිටීම වූයේ (8.01185, 80.13961) ලෙස ය.

සිතියම අංක 10
කැනීම් පරිශ්‍රයන්ගේ පිහිටීම දැක්වෙන සිතියම

අරමුණු හා පරමාර්ථ

අන්දරුවුව මෙගලිතික සුසාන භූමියේ සිදුකළ පුරාවිද්‍යා කැනීම පහත සඳහන් අරමුණු හා පරමාර්ථ සාධනය කර ගැනීමේ අරමුණින් සිදු කරන ලදී.

- අන්දරුවුව මෙගලිතික සොහොන් භූමිය ආශ්‍රිත ව රේඩියෝ කාබන් දින නියමයක් ලබාගැනීම ඔස්සේ එම ප්‍රදේශයේ මානව ජනාවාසකරණය හා සංස්කෘතික පරිවර්තන රටාව පිළිබඳ ව තතු විමර්ශනය කිරීම
- සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව ස්ථර අධ්‍යයනයන් සිදු කර පාංශු විශ්ලේෂණය කිරීම
- ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා විශේෂ උපාධි පාඨමාලාව හදාරණ සිසුන් සඳහා ප්‍රායෝගික ක්ෂේත්‍ර පුහුණුවක් ලබාදීම.

සංවිධානය හා ක්‍රියාත්මක කිරීම

කැනීම් මෙහෙය වීම - මහාචාර්ය ඩී. තුසිත මැන්දිස්

කැනීම් සඳහා සහභාගි වූ ශිෂ්‍ය කණ්ඩායම හා සහයක කාර්ය මණ්ඩලය -

- එස්. ඩබ්. ඒ. කේ. දර්ශිත
- ඩී. එම්. එන්. එච්. දිසානායක
- ජේ. එම්. අයි. ආර්. කේ. ජයසේකර
- එස්. කුරුණායක
- ආර්. ඒ. එම්. රණතුංග
- ටී. එම්. එන්. එන්. තෙන්නකෝන්
- එස්. එම්. පී. පී. කුමාර
- ඊ. එදිරිනායක
- කේ. ඒ. එච්. කස්තුරරත්න
- පී. ජේ. ඩබ්. එන්. නෝනිස්
- එල්. පී. රාමනායක
- ජයන්ත මල්ලිකාරත්න

කැනීම් පරිශ්‍ර අංක 01 RUSL/AW/01/2017 පුරාවිද්‍යා කැනීම

භූමිය සකස් කර ගැනීමේ ක්‍රමවේදය

මෙම පර්යේෂණ පුරාවිද්‍යා කැනීම් සඳහා සිරස් කැනීම් ක්‍රමවේදය (Vertical Excavation Method) භාවිත කරන ලද අතර කැනීම ආරම්භයේ දී RUSL/AW/01/2017 පරිශ්‍රය මීටර් 2.5 × 2.5 ප්‍රමාණයේ පරිශ්‍රයක් ලෙස සකස් කර ගන්නා ලදී. කැනීම සිදු කරගෙන යන විට ඇතිවූ අවශ්‍යතාවය අනුව කැනීම් පරිශ්‍රය තවත් සෙ.මී. 50ක් බටහිර දිශාවට ව්‍යාප්ත කරන ලදී. ඒ අනුව සම්පූර්ණ කැනීම් භූමිය මීටර් 2.5 × 3 ප්‍රමාණයක් දක්වා ව්‍යාප්ත විය. කැනීම් කටයුතු මෙහෙයවීමේ පහසුව සඳහා එය නැවත උප පරිශ්‍ර 12 කට බෙදනු ලැබූ අතර එම සෑම උප පරිශ්‍රයක් ම සෙ.මී. 83.33 × 83.33 ප්‍රමාණයේ උප පරිශ්‍ර විය. එම උප පරිශ්‍ර උතුර සිට දකුණට A, B, C ලෙස නම් කරන ලද අතර නැගෙනහිර සිට බටහිරට 1, 2, 3, 4 ලෙස නම් කරන ලදී. කැනීම් භූමියේ පිහිටුවාගනු ලැබූ තාවකාලික මුහුදු උස වශයෙන් (Temporary Bench Mark - TBM) 68.10 m සටහන් විය. මෙම තාවකාලික මුහුදු උස සෑම දිනක ම කැනීම් කටයුතුවල දී මිණුම් ලබා ගැනීමේ ප්‍රධාන දත්ත ලක්ෂ්‍ය ලෙස භාවිත කරනු ලැබීය.

ඡායාරූප අංක 182
RUSL/AW/01/2017 උප පරිශ්‍ර 9 කට බෙදා ඇති අයුරු
දැක්වෙන ඡායාරූපය

පස් ඉවත් කිරීමේ ක්‍රමවේදය

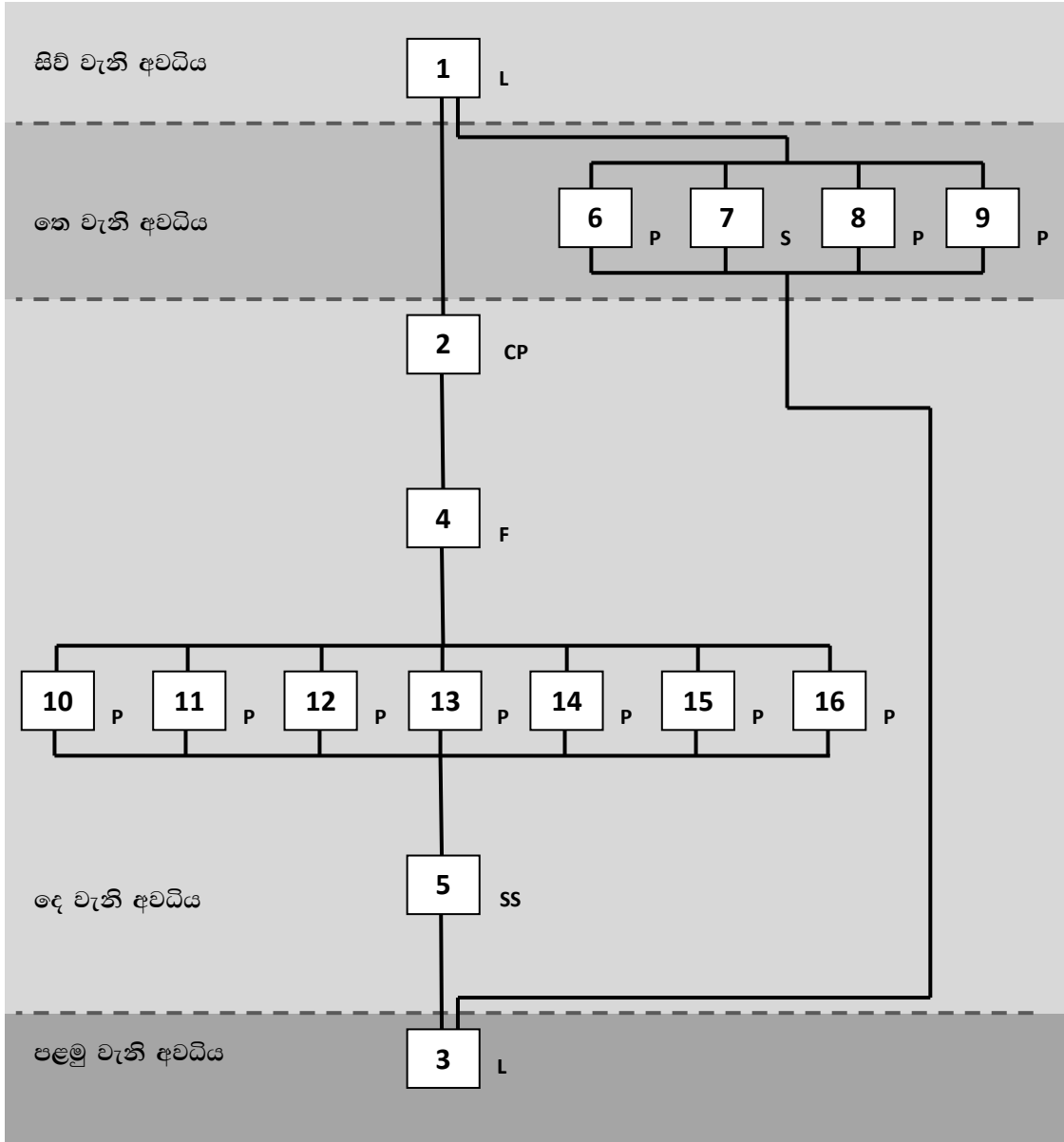
අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා කැනීමේ දී පස් ඉවත් කිරීමේ ක්‍රමවේදය ලෙස 1979 වර්ෂයේ දී එඩ්වඩ් සී. හැරිස් (Edwerd C. Harris) විසින් හඳුන්වාදෙන ලද සංසිද්ධිගත අංක යෙදීමේ ක්‍රමය (Context System) භාවිත කරන ලදී. මෙම ක්‍රමයට අනුව ස්වභාවික හෝ සංස්කෘතික ක්‍රියාවලියකට අයත් සෑම සිදුවීමක් ම සංසිද්ධියක් ලෙස සලකා අංක ලබාදෙන අතර කැනීම අවසානයේ ලබා දෙනු ලැබූ අංකවල ඉහළ පහළ සම්බන්ධතාවය මත වගුවක් (Matrice Chart) සකස් කිරීම සිදුකර එමඟින් තැන්පත්වීමේ අනුපිළිවෙළ අර්ථකතනය කරනු ලැබේ.

වාර්තාගතකරණ ක්‍රමවේදය

මෙම පර්යේෂණ කැනීමේ දී දත්ත වාර්තා කිරීම සඳහා පහත සඳහන් ක්‍රමවේද භාවිත කරන ලදී.

- මිණුම්ගත සැලසුම් මඟින් වාර්තාගත කිරීම
- හරස්කඩ සැලසුම් මඟින් වාර්තා කිරීම
- ත්‍රිමාණ සිතුවම් මඟින් වාර්තාගත කිරීම
- සංසිද්ධි පත්‍රිකා මඟින් වාර්තා කිරීම
- පුරාවස්තු අනු අංක පත්‍රිකා මඟින් වාර්තා කිරීම
- විශ්වීය බණ්ඩාංක අනුව වාර්තා කිරීම
- නියැදි ලබාගැනීම මඟින් වාර්තා කිරීම
- ඡායාරූප හා විචියෝ මඟින් වාර්තා ගත කිරීම සිදු කරන ලදී.

අන්දරවැව RUSL/AW/01/2017 කැනීම් පරිශ්‍රයට අදාළ මෙට්‍රික්ස් වගුව

L - පාංශු ස්ථරය

S - ශිලා පතුරු

F - මධ්‍ය පාංශු පිරවුම

SS - පැතිගල්

CP - පියන්ගල

P - මැටි බඳුන් අවශේෂ

සංසිද්ධි පිළිබඳ විස්තරය

සංසිද්ධි අංක 01

සංසිද්ධි අංක 01 හියුමස් පාංශු ස්ථරය වේ. මෙම පාංශු ස්ථරය කැනීම් පරිශ්‍රය පුරා ම විහිදී ඇති අතර එම ස්ථරය සෙ.මී. 8ක් ඝණකමින් යුක්ත වුවද ඇතැම් ස්ථරයන්හි සෙ.මී. 12ක් දක්වා විහිදෙයි. පාංශු ස්තරයේ සංයුතිය 75% වැලි හා 25% මැටි ලෙස හඳුනාගත හැකි අතර එහි වර්ණය මත්සල් වර්ණ සටහනට අනුව 7.5YR 3/2 Dark brown වේ. මෙම කැනීම් පරිශ්‍රය මාර්ගයක මැද පිහිටා තිබූ නිසා එම මාර්ගය සකස් කිරීමට යෙදූ පස් සමඟ යම් මිශ්‍රවීමක් මෙම පාංශු ස්තරයේ දැකිය හැකි ය. එම නිසා ලිහිල් ස්වභාවයක සිට ක්‍රමයෙන් තද ස්වරූපයක් මෙහි දක්නට හැකි ය. මෙම ස්ථරය තුළින් කිසිදු මානව අවශේෂයක් හමු නො වේ.

සංසිද්ධි අංක 02

ශිලා මංජුසා සුසානයේ පියන් ගල සංසිද්ධි අංක 2 වශයෙන් හඳුනාගන්නා ලදී. මෙය ග්‍රැනයිට් වර්ගයේ පාෂාණයක් වන අතර ස්වභාවික ව මව් පාෂාණයෙන් ගැලවී ගිය පතුරක් වශයෙන් හඳුනා ගැනීමට හැකි ය. දිගින් සෙ.මී. 197 ක් ද පළලින් සෙ.මී. 185 ක් ද වන මෙය කැනීම් පරිශ්‍රයේ A1, A2, A3, B1, B2, B3, C2 හා C3 යන උප පරිශ්‍රයන් තුළ ස්ථානගත වී තිබේ. සෙ.මී. 10 ක අවම ඝණකමකින් ද සෙ.මී. 30 ක උපරිම ඝණකමකින් ද මෙම පියන්ගල යුක්ත වේ. පියන්ගලෙහි පරිධිය සෙ.මී. 590 කි. සුසාන පියන් ගලෙහි මධ්‍යයේ මුහුදු මට්ටම් උස මීටර් 67.92 ක් වේ.

සංසිද්ධි අංක 03

සංසිද්ධි අංක 3 පාංශු ස්ථරයකි. මෙම සතරය ද කැනීම් පරිශ්‍රය පුරා ම විහිදී යන ආකාරය හඳුනාගත හැකි ය. තරමක් තද පාංශු ස්ථරයක් වන මෙය සෙ.මී. 11 සිට සෙ.මී. 17 දක්වා ඝණකමකින් යුක්ත ව විහිදී යයි. මත්සල් වර්ණ සටහනට අනුව මෙම පාංශු ස්ථරය 5YR 3/2 Reddish brown පැහැය ගනී. 90% වැලි හා 10% මැටි සංයුතියකින් යුක්ත ය. මෙම ස්ථරය තුළ තිබී සංස්කෘතික අවශේෂ ලෙස මැටි මෙවලම් කොටස්, අස්ථි කැබලි හා අගුරු වාර්තා විය.

සංසිද්ධි අංක 04

සංසිද්ධි අංක 04 ශිලා මංජුසා සුසානයේ මැටි බඳුන් වසා දැමීමට යෙදූ පිරවුම ලෙස හඳුනාගන්නා ලදී. මෙම පිරවුම B2, B3, B4, C2, C3 හා C4 යන උප පරිශ්‍රයන් තුළ පිහිටා තිබේ. පිරවුමෙහි හැඩය ඍජුකෝණාස්‍රාකාර වන අතර එහි මුලු වකුරසුකාර ය. ඉහළ සිට පහළට බැවුම රේඛීය වන අතර පැති බැවුම ද රේඛීය වේ. පිරවුම තුළ තිබී සංස්කෘතික අවශේෂ හඳුනාගත හැකි අතර එම සංස්කෘතික අවශේෂ ලෙස හෂ්මාවශේෂ තැම්පත් කළ මැටි බරණි, මැටි බඳුන් කැබලි, පබළු හා අස්ථි අවශේෂ වැදගත් වේ. පිරවුමෙහි පාංශු ස්ථරය අධ්‍යයනයේ පහසුව උදෙසා ඉහළ හා පහළ වශයෙන් බෙදා වෙන් කර ගන්නා ලදී. ඒ අනුව

ඉහළ පාංශු ස්ථරය 4 A ලෙස ද පහළ පාංශු ස්ථරය 4 B ලෙස ද නම් කරන ලදී. 4A පාංශු ස්ථරය තද ගතියකින් යුක්ත වන අතර එහි වර්ණය 7.5YR 3/4 Dark brown වේ. මෙහි වැලි ප්‍රතිශතය 80% ක් ද මැටි ප්‍රතිශතය 20% වේ. එය සෙ.මී 7 සිට සෙ.මී. 3 දක්වා ඝණකමකින් යුක්ත ය. 4B පාංශු ස්ථරය 4A ස්ථරයට සමාන වන අතර 4A ස්ථරයට වඩා මානව අවශේෂයන්හි බහුලත්වයක් එමගින් හඳුනාගත හැකි වේ.

සංසිද්ධි අංක 05

ශිලා මංජුසා සුසානයේ පැති ගල් හතර සංසිද්ධි අංක 5 ලෙසින් නම් කරන ලදී. මෙම පාෂාණ පතුරු ග්‍රැනයිට් පාෂාණ වන අතර සකස් කරන ලද බවක් දක්නට නොලැබෙන හෙයින් ස්වභාවික ව පාෂාණ පර්වතයකින් පතුරු ලෙසින් ගැලවී ගිය ඒවා බව පැහැදිලි ය. උඩුකුරු තෙරපුම හේතුවෙන් උතුරු හා නැගෙනහිර පැතිගල් සුසානයෙන් පිටතට ද බටහිර පැතිගල සුසානය තුළට ද පෙරලී තිබුණි. මෙම පැතිගල් A2, A3, A4, B2, B3, B4, C2, C3 හා C4 යන උප පරිශ්‍රවල පිහිටා තිබේ. වාර්තාකරණයේ පහසුව වෙනුවෙන් මෙම පැතිගල් උතුරු දිශාවේ සිට පිළිවෙලින් 5A, 5B, 5C හා 5D වශයෙන් නම් කරන ලදී. 5A පැතිගල හෙවත් උතුරු පැතිගල දිගින් සෙ.මී. 104 ක් වන අතර උස අවමය සෙ.මී. 37 ක් ද උපරිමය සෙ.මී. 65 ක් ද වේ. එහි ඝණකම සෙ.මී. 3 - 11 වන පරාසයක පැතිරේ. 5B හෙවත් නැගෙනහිර පැතිගල දිගින් සෙ.මී. 123 ක් වන අතර උස සෙ.මී. 43 ක් ද උපරිමය සෙ.මී. 50 ක් ද වේ. එහි ඝණකම සෙ.මී. 10 - 19 වන පරාසයක පැතිරේ. දිගින් සෙ.මී. 118 ක් වන 5C හෙවත් දකුණු පැතිගලෙහි උස සෙ.මී. 39 ක අවමයකින් ද සෙ.මී. 62 උපරිමයකින් ද යුක්ත ය. එය සෙ.මී. 4 - 10 පරාසයක ඝණකමකින් යුතු වේ. බටහිර පැතිගල හෙවත් 5D දිගින් සෙ.මී. 116 ක් ද උස සෙ.මී. 67 ක උපරිමයකින් හා සෙ.මී. 41 ක අවමයකින් ද යුක්ත වේ. එහි ඝණකම සෙ.මී. 2 - 9 පරාසයක විහිදෙයි.

සංසිද්ධි අංක 06

සංසිද්ධි අංක 6 පාෂාණ පතුරකි. එය කැනීම් පරිශ්‍රයේ C1 උපපරිශ්‍රයෙහි පිහිටා තිබේ. මෙහි ස්වභාවය අනුව වෙනත් සුසානයක පැතිගලක කැනීමට ලක්කරන සුසානයට විතැන්වීමක් ලෙස උපකල්පනය කළ හැකි ය. මෙම පාෂාණ කොටස දිගින් සෙ.මී. 70 ක් ද පළලින් සෙ.මී. 10 ක් පමණ වේ.

සංසිද්ධි අංක 07

මෙය ශිලා මංජුසා සුසානයට පිටතින් එහි වයඹ දිසාවට වන්නට තැම්පත් කරන ලද සුසාන බරණියකි. මෙම සුසාන බරණිය A4 උපපරිශ්‍රයෙහි පිහිටා තිබේ. මෙම බරණිය පිපිරීමට ලක් වී ඇති අතර බඳුනට අයත් මැටි බඳුන් කැබලි සෙ.මී. 20 ක පමණ විශ්කම්භයකින් යුතු ප්‍රදේශයක විසිරී තිබේ. මෙම මැටි බඳුන කාලරක්ක වර්ණ බඳුනක් වේ. එහි පිහිටීම මුහුදු මට්ටම් උස අනුව මීටර් 67.62 ක් වන අතර පරිශ්‍රයේ පිහිටීම X - සෙ.මී. 223, Y - සෙ.මී. 43, Z - සෙ.මී. 41 වේ.

සංසිද්ධි අංක 08

කැනීම් පරිශ්‍රයේ C4 උප පරිශ්‍රයේ පිහිටි පීඩනය නිසා පිපිරීමට ලක් වූ මැටි බඳුන් අවශේෂ පැතිරීමක් ලෙස සංසිද්ධි අංක 8 පෙන්වාදිය හැකි ය. එහි මුහුදු මට්ටම් උස මීටර් 67.49 කි. මෙම බඳුන් අවශේෂ කැනීම් පරිශ්‍රයේ අභ්‍යන්තර පිහිටීම අනුව X - සෙ.මී. 56, Y - සෙ.මී. 40, Z - සෙ.මී. 50 ලෙස පිහිටා තිබේ. මෙම මැටි බඳුන් අවශේෂ අතර තිබේ කාලවර්ෂ මැටි බඳුන් කැබලි 30 ක් පමණ ද කාල රක්ත වර්ෂ මැටි බඳුන් කැබලි 10 ක් පමණ ද වාර්තා විය.

සංසිද්ධි අංක 09

සංසිද්ධි අංක 9 වශයෙන් හඳුනාගනු ලැබුවේ සුසානයේ උතුරු පැතිගල ආසන්නයේ පිපිරී විසිරී ගිය මැටි බඳුන් අවශේෂ රාශියකි. මෙම මැටි බඳුන් අවශේෂ B2 උපපරිශ්‍රයෙහි සෙ.මී. 20 ක පමණ විශ්කම්භයකින් යුතු ප්‍රදේශයක පැතිරී ඇති ආකාරය හඳුනාගත හැකි විය. මුහුදු මට්ටම් උස අනුව බඳුන් පිහිටීම මීටර් 67.48 කි. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ෂ මැටි බඳුන් කැබලි 40 ක් පමණ මෙම ස්ථානයෙන් හමු වූ අතර මෙම අවශේෂ ඇතැම් විට සුසානයට පිටතින් තැම්පත් කරන ලද බඳුනක කොටස් විය හැකි බවට උපකල්පනය කළ හැකි ය.

සංසිද්ධි අංක 10

සංසිද්ධි අංක 10 ශිලා මංජුසා සුසානයේ මධ්‍යයෙහි තැම්පත් කරන ලද තවත් මැටි බඳුනකි. එය උතුරු පැතිගල හා බටහිර පැතිගල ආසන්නයෙහි පිහිටා තිබේ. මෙම බඳුන සෙ.මී. 14 ක පමණ විශ්කම්භයකින් යුක්ත ය. බොහෝ සෙයින් විනාශයට ලක් වී ඇති මෙම බඳුන කාලරක්ත වර්ෂ මැටි බඳුනකි. එම බඳුන පිහිටි මුහුදු මට්ටම් උස මීටර් 67.74 වන අතර කැනීම් පරිශ්‍රයේ අභ්‍යන්තරයේ පිහිටීම අනුව X - සෙ.මී. 132, Y සෙ.මී. 46, Z සෙ.මී. 63 වේ.

සංසිද්ධි අංක 11

සංසිද්ධි අංක 11 ශිලා මංජුසා සුසානය අභ්‍යන්තරයේ නැගෙනහිර පැතිගල ආසන්නයෙහි තැම්පත් කරන ලද දැඩි සේ භායනයට ලක් වූ කාලරක්ත වර්ෂ සුසාන බරණියකි. එම බරණිය B2 හා B3 පරිශ්‍රයන් දෙකෙහි ස්ථානගත වී තිබූ අතර පිපිරීමට ලක් වී නිසා සෙ.මී. 20 ක පමණ විශ්කම්භයකින් යුත් ප්‍රදේශයක බඳුන් අවශේෂ ව්‍යාප්ත වී තිබීම හඳුනාගත හැකි ය. මුහුදු මට්ටම් උස අනුව මීටර් 67.70 උසකින් බඳුන පිහිටන අතර කැනීම් පරිශ්‍රය අභ්‍යන්තරයේ පිහිටීම X - සෙ.මී. 146, Y - සෙ.මී. 131, Z - සෙ.මී. 56 ලෙස වේ.

සංසිද්ධි අංක 12

ශිලා මංජුසා සුසානයේ උතුරු පැතිගල ආසන්නයේ පිහිටා තිබූ දැඩි සේ භායනයට ලක් වූ සුසාන බරණිය සංසිද්ධි අංක 12 වේ. කාලරක්ත වර්ෂ මෙම බඳුන පිපිරීමට ලක් වී තිබූ අතර එය සෙ.මී. 12 ක පමණ වූ විශ්කම්භයකින් යුත් ප්‍රදේශයක විසිරී පැවතිණි. මැටි බඳුන

B3 උප පරිශ්‍රයෙහි පිහිටා තිබූ අතර මුහුදු මට්ටම් උස මීටර් 67.65 විය. කැනීම් පරිශ්‍රය අභ්‍යන්තර පිහිටීම අනුව X - සෙ.මී. 158, Y - සෙ.මී. 85, Z සෙ.මී. 65 ස්ථානගත ව තිබේ.

සංසිද්ධි අංක 13

සංසිද්ධි අංක 13 ශිලා මංජුසා සුසානයේ තැම්පත් කර තිබූ ප්‍රධාන සුසාන බරණිය ලෙසින් හඳුනාගත හැකි ය. මෙම බඳුන කාලරක්ක වර්ණ බඳුනක් වන අතර එය සුසානයේ බටහිර පැතිගල ආසන්නයේ B3 හා C3 යන උප පරිශ්‍රයන්ට අයත් ව පිහිටා තිබේ. බඳුන පිහිටි මුහුදු මට්ටම් උස මීටර් 67.77 වන අතර එය කැනීම් පරිශ්‍රය අභ්‍යන්තර පිහිටීම X - සෙ.මී. 83, Y සෙ.මී. 96, Z සෙ.මී. 68 වශයෙන් විය.

සංසිද්ධි අංක 14

සංසිද්ධි අංක 14 ශිලා මංජුසා සුසානයේ මධ්‍යයෙහි පිහිටා තිබූ තවත් මැටි බඳුනකට අයත් අවශේෂ වේ. සෙ.මී. 10 ක පමණ විශ්කම්භයකින් යුක්ත ප්‍රදේශයක විසිරී ඇති මෙම කාලරක්ක වර්ණ මැටි බඳුන් අවශේෂ C2 උපපරිශ්‍රයේ පිහිටා තිබේ. මුහුදු මට්ටම් උස අනුව එම බඳුන මීටර් 67.65 උසකින් පිහිටා ඇති අතර කැනීම් පරිශ්‍රය අභ්‍යන්තරයේ පිහිටීම අනුව X - සෙ.මී. 66, Y - සෙ.මී. 154, Z - සෙ.මී. 52 වශයෙන් ස්ථානගත වේ.

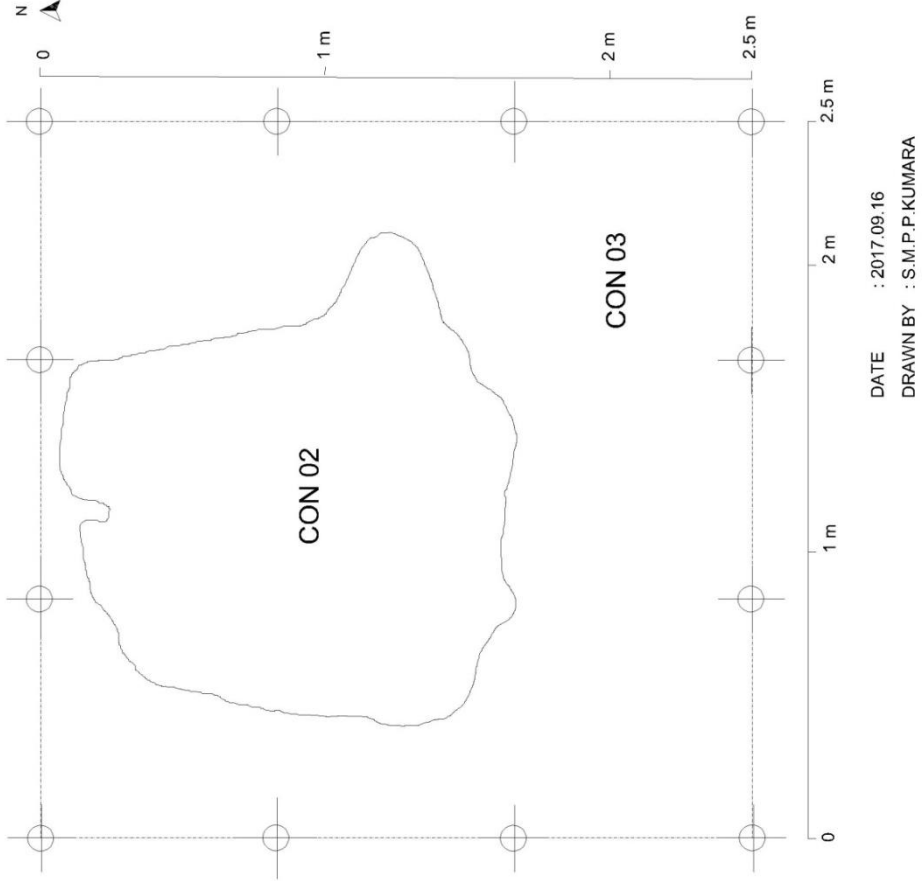
සංසිද්ධි අංක 15

සංසිද්ධි අංක 15 ශිලා මංජුසා සුසානය අභ්‍යන්තරයේ පිහිටා ඇති සෙ.මී. 12 පමණ විශ්කම්භයකින් යුත් ප්‍රදේශයක පැතිරී ඇති කාලරක්ක වර්ණ මැටි බඳුන් අවශේෂ වේ. එම බඳුන B2 උප පරිශ්‍රයෙහි පිහිටා තිබේ. මුහුදු මට්ටම් උස අනුව එය මීටර් 67.30 උසකින් පිහිටන අතර මෙම බඳුන කැනීම් පරිශ්‍ර අභ්‍යන්තරයේ පිහිටීම අනුව X - සෙ.මී. 138, Y - සෙ.මී. 116, Z සෙ.මී. 65 ලෙස පිහිටා තිබේ.

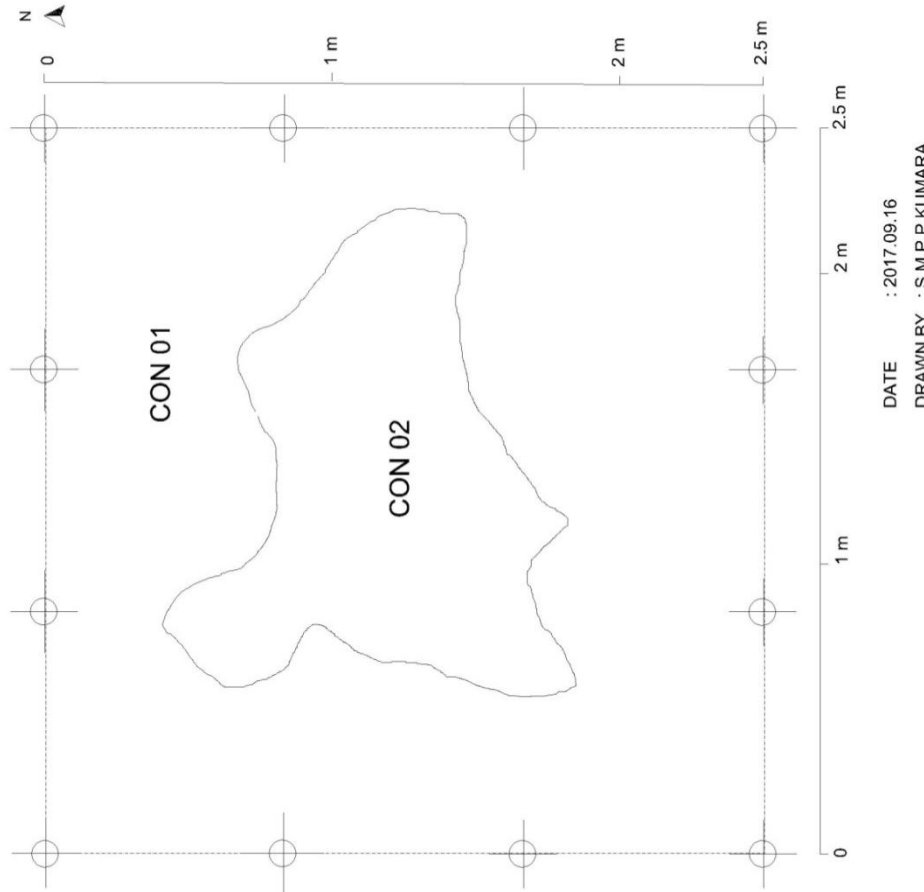
සංසිද්ධි අංක 16

ශිලා මංජුසා සුසානය අභ්‍යන්තරයේ නැගෙනහිර පැතිගල ආසන්නයේ තැම්පත් කර තිබූ කාලරක්ක වර්ණ මැටි බඳුනක පිපිරී ඇති අවශේෂ වේ. B2 උප පරිශ්‍රය තුළ පිහිටා තිබෙන මෙම මැටි බඳුන් අවශේෂ සෙ.මී. 10ක පමණ විශ්කම්භයකින් යුක්ත ප්‍රදේශයක දැකගත හැකි ය. එහි මුහුදු මට්ටම් උස මීටර් 67.31 වන අතර කැනීම් පරිශ්‍රය අභ්‍යන්තරයේ පිහිටීම අනුව X - සෙ.මී. 90, Y, සෙ.මී. 144, Z - සෙ.මී. 48 ලෙස පිහිටා තිබේ.

SURFACE DRAWING 02

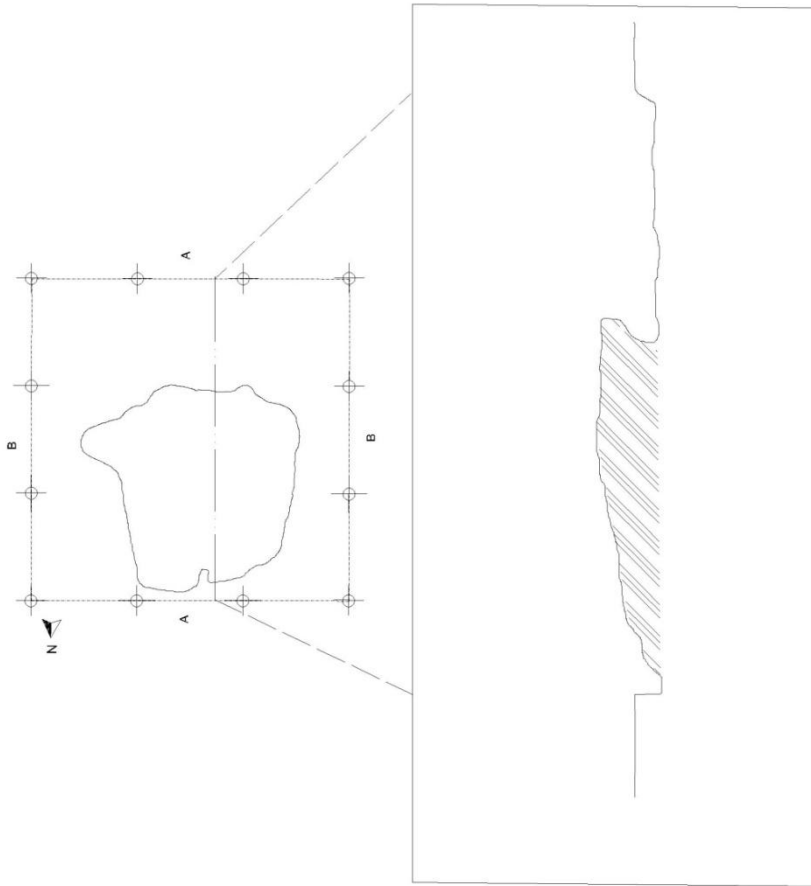
SURFACE DRAWING 01

සැලසුම් අංක 10 පළමු වැනි පාංශු ස්ථරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු බිම් සැලසුම

සැලසුම් අංක 09 කැනීමට පූර්වයෙන් මතුපිට බිම්

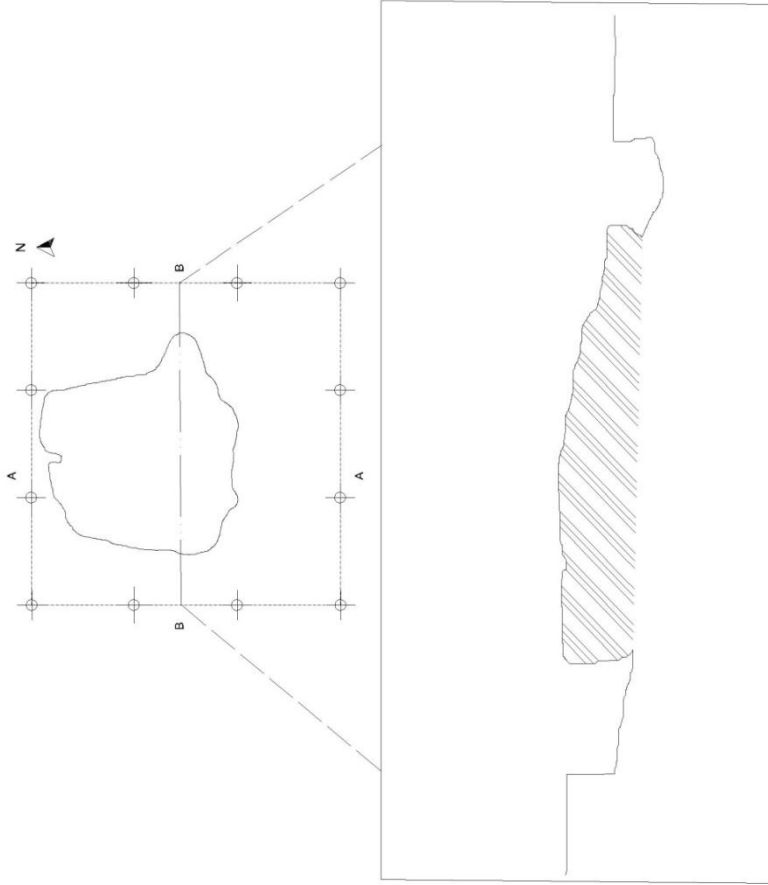
CROSS SECTION A/A

DATE : 2017.09.16
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

සැලසුම් අංක 11 පළමු වැනි පාංශු ස්ථරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු
හරස්කඩ සැලසුම

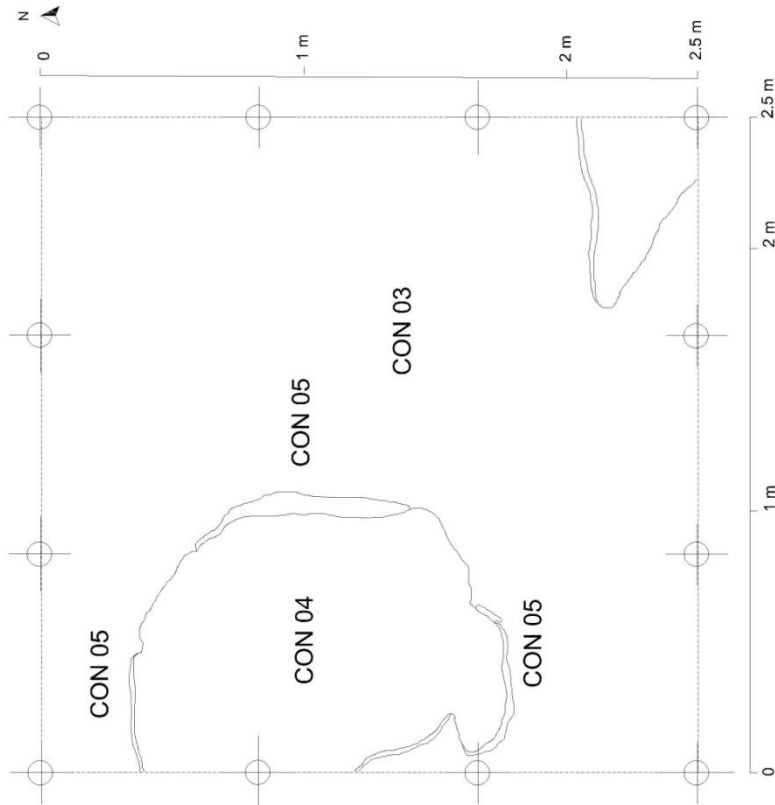
CROSS SECTION B/B

DATE : 2017.09.16
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

සැලසුම් අංක 12 පළමු වැනි පාංශු ස්ථරය ඉවත් කිරීමෙන්
පසු හරස්කඩ සැලසුම

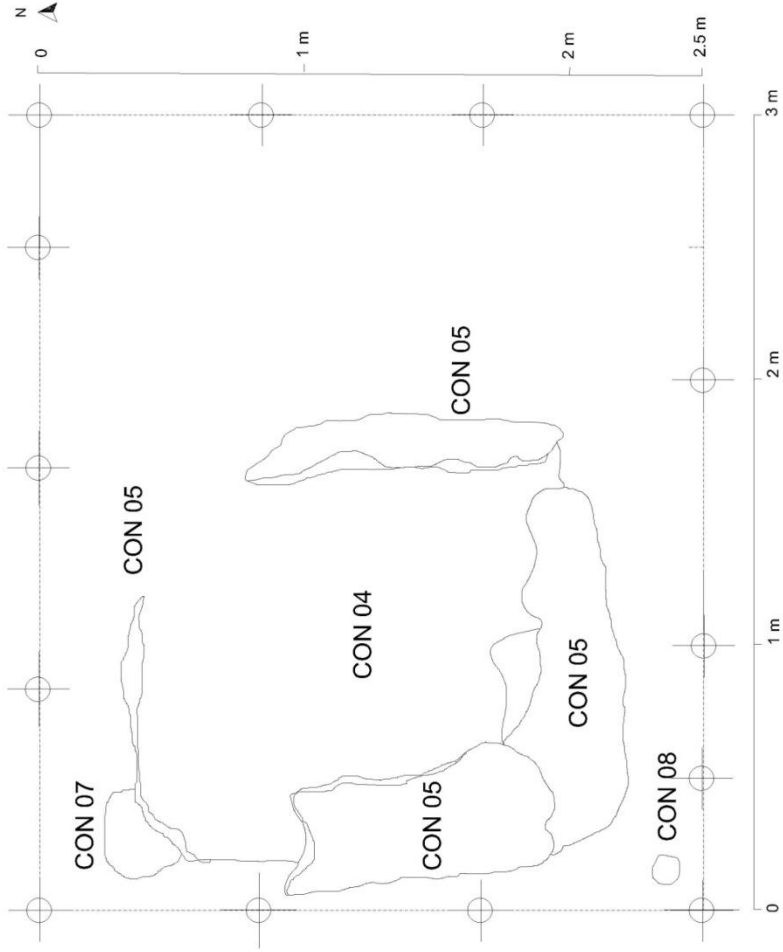
SURFACE DRAWING 03

DATE : 2017.09.18
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

සැලසුම් අංක 13 දේ වැනි පාංශු ස්ථරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු සැලසුම

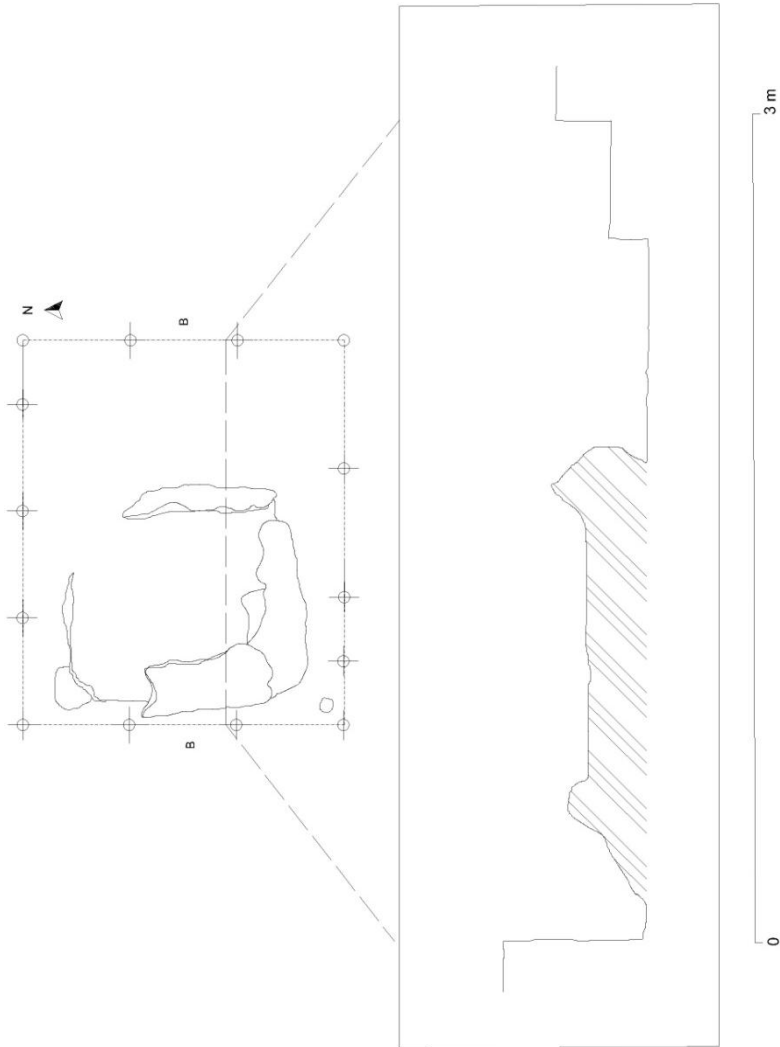
SURFACE DRAWING 04

DATE : 2017.09.18
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

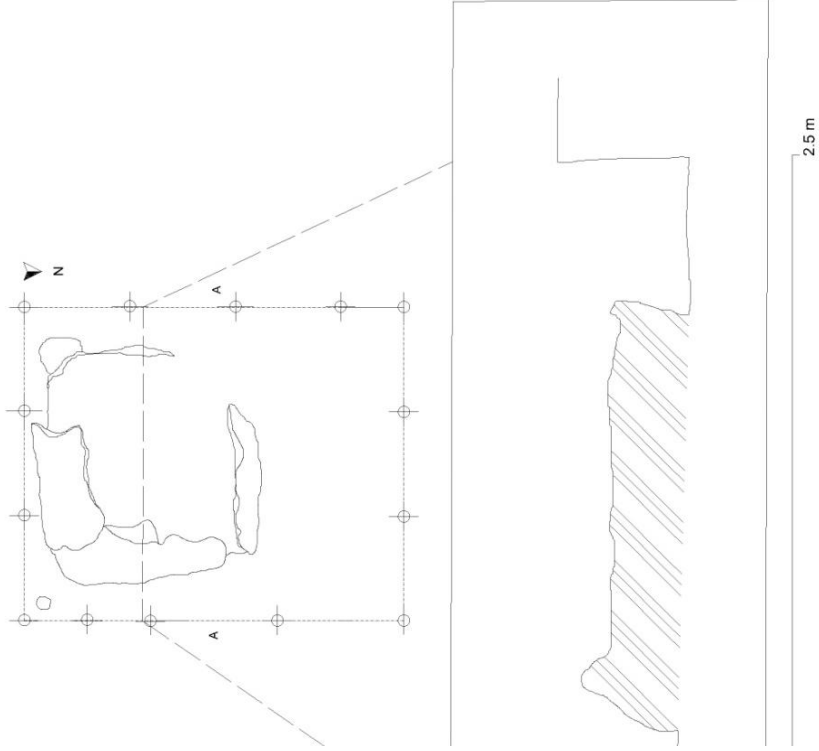
සැලසුම් අංක 14 කැනීම් පරිශ්‍රය නැගෙනහිරට ව්‍යාප්ත කිරීමෙන් පසු සැලසුම

CSROSS SECTION A/A

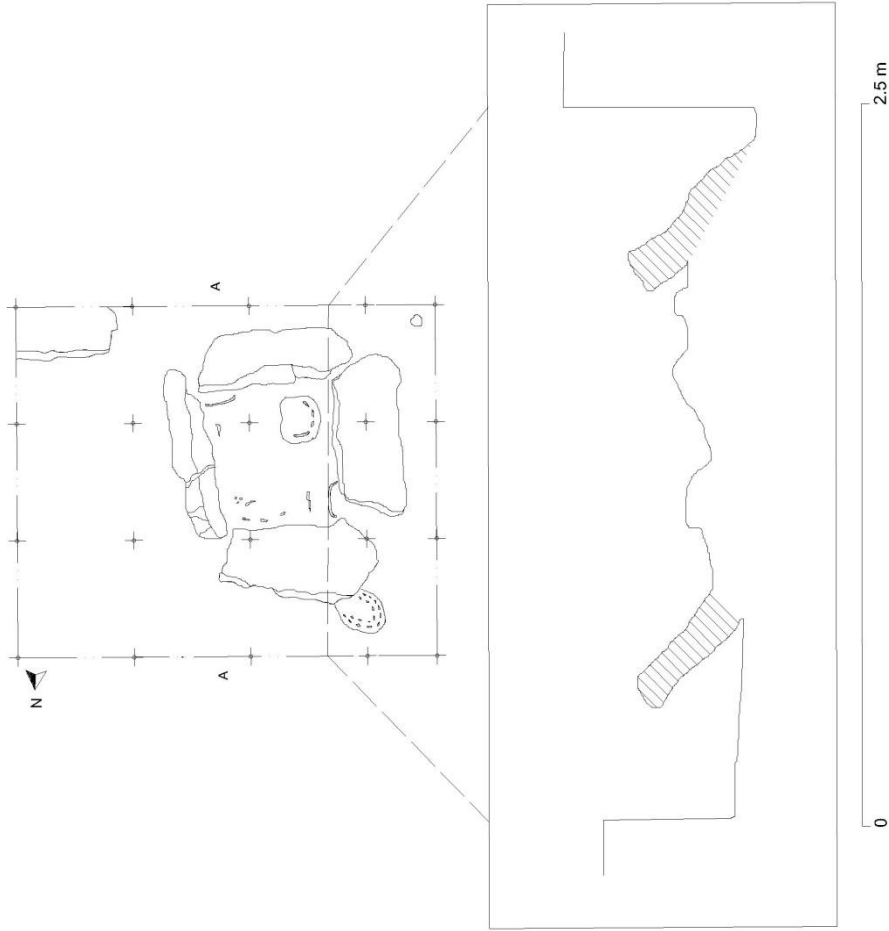
සැලසුම් අංක 15 දේ වැනි පාංශු ස්ථරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම

CSROSS SECTION B/B

සැලසුම් අංක 16 දේ වැනි පාංශු ස්ථරය ඉවත් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම

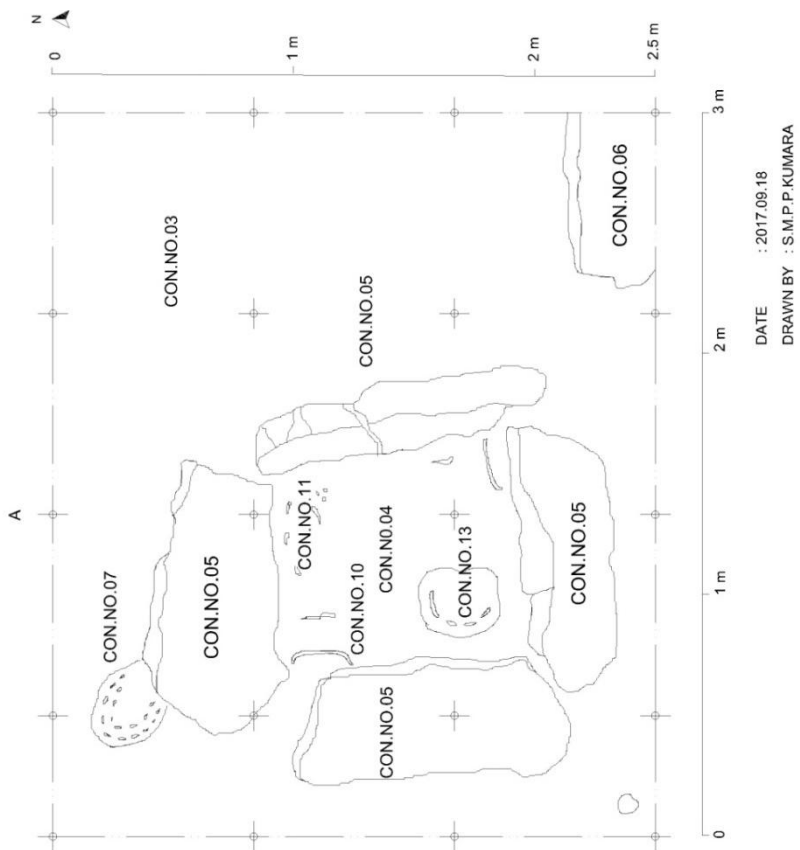
CSROSS SECTION A/A

DATE : 2017.09.18
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

සැලසුම් අංක 18 පුසාන ගර්භය කැනීම් කිරීමෙන් පසු හරස්කඩ සැලසුම

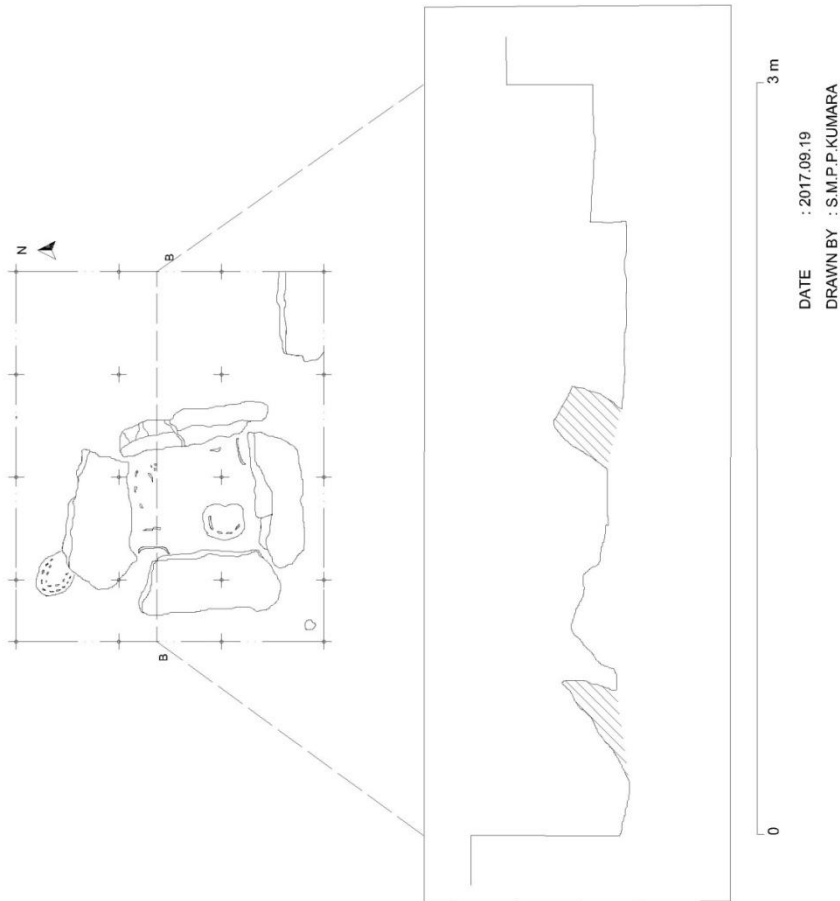
SURFACE DRAWING 05

DATE : 2017.09.18
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

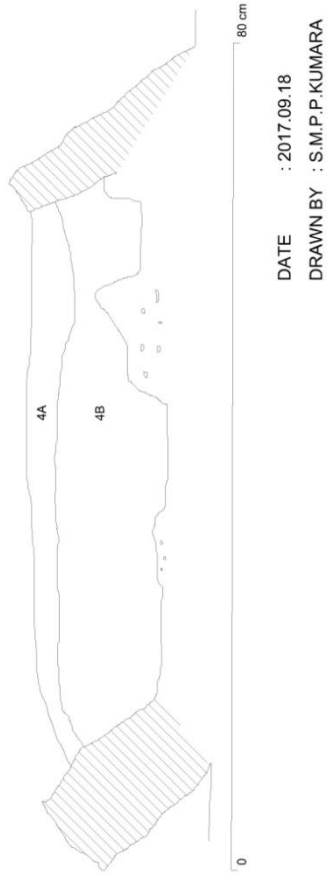
සැලසුම් අංක 17 පුසාන ගර්භය තුළ බරණි තැම්පත් කර ඇති ආකාරය දැක්වෙන සැලසුම

CROSS SECTION/B/B

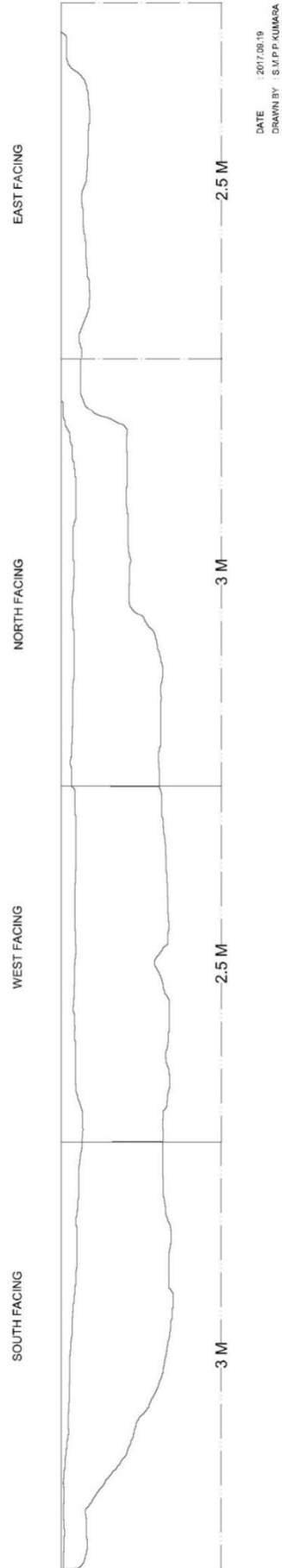
සැලසුම් අංක 19 පුසාන ගර්භය කැනීම් කිරීමෙන් පසු

PROFILE OF THE FILL

සැලසුම් අංක 20 පුසාන ගර්භය තුළ පාංශු පැතිකඩ

SOIL PROFILE

සැලසුම් අංක 21 කැනීම් පරිශ්‍රය තුළ පාංශු පැතිකඩ

ඡායාරූප අංක 183 : කැනීම් ආරම්භ කිරීමට පූර්වයෙන්

ඡායාරූප අංක 184 : කැනීම් ආරම්භය

ඡායාරූප අංක 185 : සුසාන පියන්ගල මතු කරගත් අවස්ථාව

ඡායාරූප අංක 186 : සුසාන පියන්ගල මතු කරගත් අවස්ථාව දැක්වෙන ගුවන් ඡායාරූපය

ඡායාරූප අංක 187 : සුසාන පියන්ගල ඉවත් කරන අවස්ථාව

ඡායාරූප අංක 188 : සුසාන පියන්ගල ඉවත්කිරීමෙන් අනතුරුව

ඡායාරූප අංක 189 : සුසාන පියන්ගල මතු කරගත් අවස්ථාව දක්වෙන ගුවන් ඡායාරූපය

ඡායාරූප අංක 190 : කැනීම් සිදු කරන අවස්ථාවක්

ඡායාරූප අංක 191 : සංසිද්ධි අංක 07 දරණ සුසාන බරණිය

ඡායාරූප අංක 192 : සුසාන පියන්ගල් පාදා ගැනීමෙන් අනතුරුව

ඡායාරූප අංක 193 : සුසාන ගර්භය කැනීම් සිදු කරන අතරතුර

ඡායාරූප අංක 194 : සුසාන බරණි තැම්පත්කර ඇති ආකාරය

ඡායාරූප අංක 195 : කැනීම අවසානයේ

අන්දරවැව RUSL/AW/01/2017 කැනීම් පරිශ්‍රය ආශ්‍රිත පාංශු ස්තරායනය

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත RUSL/AW/01/2017 කැනීම් පරිශ්‍රය තුළ පාංශු ස්තරායනය පිළිබඳ ව අවධානය යොමු කරන විට ඒ ආශ්‍රිත ව ප්‍රධාන වශයෙන් පාංශු ස්තර දෙකක් හඳුනාගැනීමට හැකි විය. මෙම පාංශු ස්තරයන්හි විවිධ වූ මානව ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ ව වූ සාධකයන් හමු වූ අතර ඒවා අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයේ ක්ෂේත්‍ර සකස්වීමේ ක්‍රියාවලිය අවබෝධ කර ගැනීමට බෙහෙවින් උපකාරී වේ.

පළමු වැනි පාංශු ස්තරය

කැනීම් පරිශ්‍රයේ හමු වූ පළමු වැනි පාංශු ස්තරය වූයේ හියුමස් ස්තරයයි. මෙම ස්තරය ලිහිල් ස්වරූපයක සිට ක්‍රමයෙන් තද බවක් දැක්වීය. එයට හේතුව වූයේ මෙම කැනීම් පරිශ්‍රය මාර්ගයක් මධ්‍යයේ පිහිටා තිබීම නිසා ය. වාහන ගමනාගමනය නිසා ඇති වූ තෙරපීම් හේතුවෙන් මෙම පාංශු ස්තර තද බවට පත් වී තිබුණි. මාර්ගය සකස් කිරීම සඳහා වෙනත් ස්ථානවලින් ගෙනැවිත් දමූ පස් සමඟ මෙම ස්තරය යම් මිශ්‍රවීමක් ලක් වී තිබේ. පළමු වැනි පාංශු ස්තරය සෙ.මී. 8 ක් ඝණකමින් යුක්ත වන අතර ඇතැම් ස්ථානයන්හි සෙ.මී. 12ක් දක්වා එය ඝණත්වයෙන් යුක්ත වේ. මෙම පාංශු ස්තරයේ සංයුතිය 75% වැලි හා 25% මැටි ලෙස හඳුනාගත හැකි අතර එහි වර්ණය මත්සල් වර්ණ සටහනට අනුව 7.5YR 3/2 Dark brown වේ. මෙම ස්තරයෙන් කිසිදු සංස්කෘතික අවශේෂයක් හමු නොවීය.

දෙ වැනි පාංශු ස්තරය

දෙ වැනි පාංශු සතරය කැනීම් පරිශ්‍රය පුරාම විදිහී යන තද පාංශු ස්තරයක් වන අතර එය සෙ.මී. 11 සිට සෙ.මී. 17 දක්වා ඝණකමකින් යුක්ත ව පරිශ්‍රය පුරාම විහිදී යයි. මත්සල් වර්ණ සටහනට අනුව මෙම පාංශු ස්තරය 5YR 3/2 Reddish brown පැහැය ගන්නා අතර ප්‍රධාන ස්තරයක් වේ. එම ස්තරයේ 90% වැලි හා 10% මැටි සංයුතියක් අන්තර්ගත විය. එහි තිබී මැටි බඳුන් අවශේෂ, අස්ථි අවශේෂ හා අඟුරු වාර්තා විය. අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන ක්ෂේත්‍රය සකස් වීම කෙරෙහි බලපෑ සංස්කෘතික මැදිහත්වීම සිදු වී ඇත්තේ මෙම පාංශු ස්තරය තුළදී ය. එනම් මෙම සුසානය ඉදිකිරීම සිදු වී ඇත්තේ මෙම දෙ වැනි පාංශු ස්තරය මත බව සුසානයට අයත් පැතිගල් අනුව හඳුනාගත හැකි ය.

කැනීම් භූමියෙන් කැනීම් අතරතුර හා පාවෙන ක්‍රමයට නියැදි එකතු කිරීමේ දී කාලනිර්ණයකට ප්‍රමාණවත් වන ප්‍රමාණයේ අඟුරු නියැදි හමු නොවූ බැවින් කාලනිර්ණය සඳහා යොදා ගන්නා ලද්දේ සුසාන බරණි තුළ තැම්පත් කර තිබූ අස්ථි නියැදි දෙකකි. ඒ අනුව අංක 1 නියැදිය සංසිද්ධි අංක 4 දරණ සුසාන අභ්‍යන්තරයේ වූ බරණියෙන් ද අංක 2 නියැදිය සුසානයෙන් පිටත තැම්පත් කර තිබූ සංසිද්ධි අංක 7 දරණ බරණියෙන් ද ලබා ගන්නා අතර ඒවා ඇමරිකාවේ බීටා ඇනලිටික් ආයතනය (Beta Analytic) වෙත දින නිර්ණය සඳහා යවන ලදී. එයින් ලද ප්‍රතිඵල අනුව එම අස්ථි නියැදි දහනයට ලක් වූ ඒවා (Cremated bone) වූ අතර කාබන් 14 දින නිර්ණ ක්‍රමවේදයට අනුව පළමු වැනි නියැදිය

(Sample No. 1) අදින් වසර 2340 ± 30 කාලයට එනම් ක්‍රි.පූ 491 - 366 අතර කාලයකට අයත් බව සහ දෙ වැනි නියැදිය (Sample No. 2) අදින් වසර 2320 ± 30 කාලයකට එනම් ක්‍රි.පූ 429 - 357 අතර කාලයකට අයත් බව තහවුරු කරගන්නා ලදී. මෙම කාලනිර්ණ අනුව RUSL/AW/01/2017 ස්ථාන නාමය යටතේ පුරාවිද්‍යා කැනීමට ලක්කරන ලද සුසානය එක් අවස්ථාවක දී පමණක් නොව අවස්ථා කිහිපයක දී භාවිතයට ගත් බව සුසානය අභ්‍යන්තරයේ හා පිටත සුසාන බරණි තැන්පත් කර තිබීමෙන් පැහැදිලි වේ.

එසේ ම මෙහි ඇති තවත් වැදගත්ම කරුණ වන්නේ කාලනිර්ණයට පළමු වැනි අස්ථි සාම්පල ලබාගත් බරණියේ බඳමත සටහන් කර තිබූ බ්‍රාන්ච් අක්‍ෂර වන ක අක්‍ෂරය හා සංකේත දෙකක් වාර්තා විය. ශ්‍රී ලංකාවේ මෙගලිතික සුසානයක් අභ්‍යන්තරයේ වූ මැටි බඳුනක බඳ මත ක්‍රි.පූ 6 වැනි සියවසට අයත් බ්‍රාන්ච් අක්‍ෂර හමු වීමේ ප්‍රථම අවස්ථාව වන අතර එහි 94.4 % නිරවද්‍යතාව ක්‍රි.පූ. 491-366 අතරට ඇමරිකාවේ බ්‍රො ඇනලිටික් ආයතනය ලබා දී ඇති අතර එහි 1 % ක නිරවද්‍යතාවය ක්‍රි.පූ 500 - 507 කාලයට ලබා දී තිබේ. ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාන්ච් ලේඛන කලාව ක්‍රි.පූ 6 වැනි සියවසේ ආරම්භ වූ බවට සිරාන් දැරණියගල ප්‍රකාශ කර ඇති මතය මෙම සුසාන කැනීමෙන් හමු වූ මැටි මෙවලම් තුළින් තවදුරටත් තහවුරු වේ.

කැනීම් පරිශ්‍ර අංක 02 RUSL/AW/02/2017 පුරාවිද්‍යා කැනීම

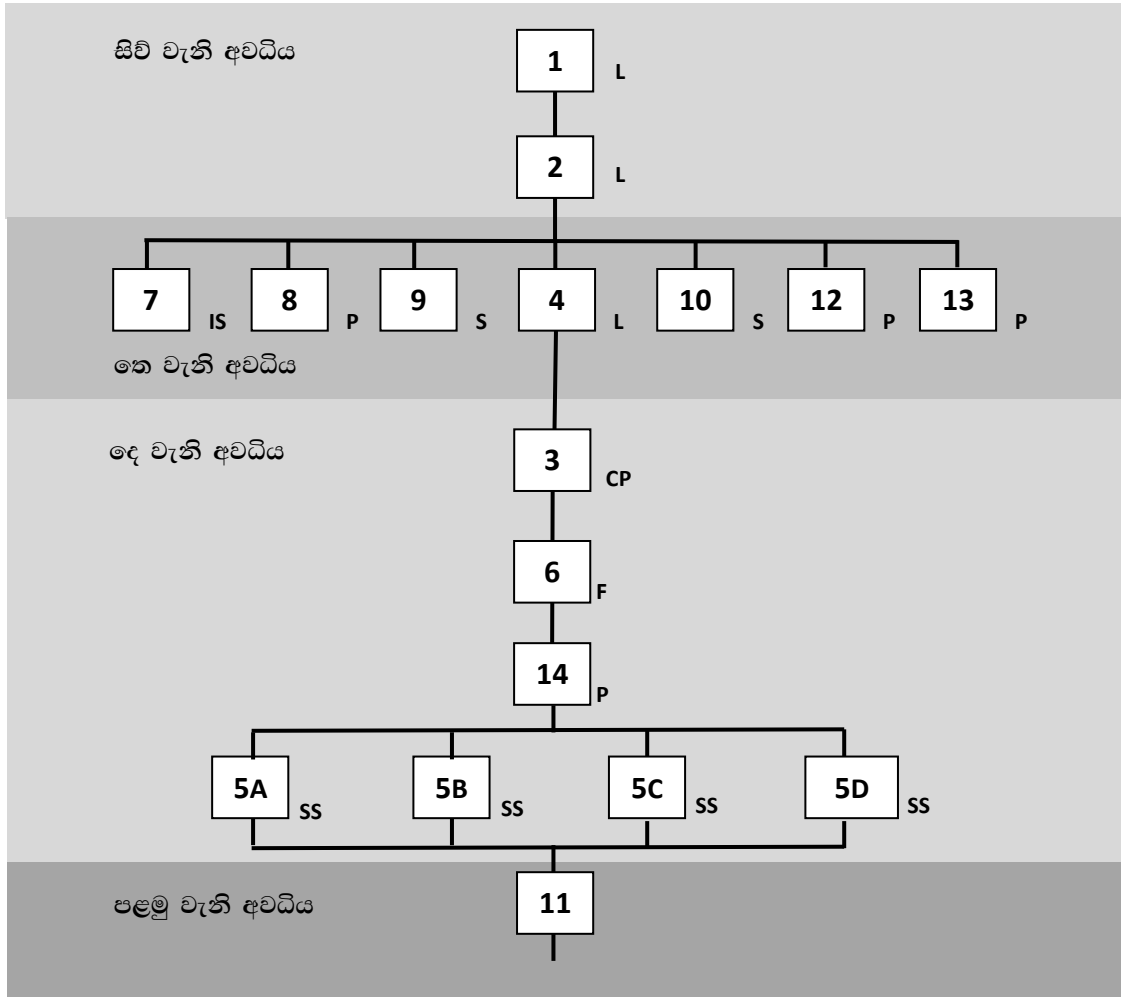
කැනීම් පරිශ්‍රයේ පිහිටීම

අන්දරුවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව කැනීම් කටයුතු සඳහා තෝරාගන්නා ලද අනෙක් සුසානය පිහිටා ඇත්තේ මැතකාලීන ව නිර්මාණය කරන ලද ඇල මාර්ගයක දකුණු ඉවුරෙහි ය. සුසානයේ ඇල දෙසට වන පැත්තෙහි පැතිගලක් නොවුණු අතර එම නිසා ඇල වේල්ලෙහි සුසානයේ හැඩය මනාව දර්ශනය වී පැවතීණි. සුසානයේ පියන්ගල භූමියේ මතුපිට සිට මීටරයක් පමණ ගැඹුරින් විය. මෙම සුසානයට සිදුව තිබූ ස්වභාවික හානිකාරකවල බලපෑම ඉතා අවම මට්ටමක වූ අතර මානව ක්‍රියාකාරකම්වලින් සුසානයට ඉහල ස්ථරය මත පස් ගොඩ කිරීමක් හැර වෙනත් බලපෑමක් සිදු වූ බවට පැහැදිලි ව හඳුනාගත හැකි සාධක නොවීය. එබැවින් මෙම සුසානය කැනීම සඳහා තෝරාගන්නා ලදී. කැනීම් පරිශ්‍රයේ ස්ථානගත වීම විශ්වීය ඛණ්ඩාංක අනුව 8.01185, 80.13961 පිහිටා තිබේ.

කැනීම් කටයුතු සඳහා භූමිය සකස්කර ගැනීමේ ක්‍රමවේදය

මෙම පුරාවිද්‍යා කැනීම සඳහා තෝරාගත් සුසානය වත්මන් පිහිටි පොළවට වඩා මීටරයක් පමණ ගැඹුරින් පිහිටා තිබුණි. මෙයට ප්‍රධාන වශයෙන් ම බලපා ඇත්තේ ඇල මාර්ගය කැනීමේ දී පස් ගොඩකිරීම ය. මෙම පස් ගොඩැල්ලක් ලෙස සුසානය මත දක්නට වූ අතර ම තුඹසක් ද එම ගොඩැල්ල මත විය. මෙම සුසානය කැනීමට භූමිය සකසා ගැනීමේ දී ගොඩැල්ල මත වැවී තිබූ ශාක ඉවත් කිරීමට අමතර ව ඇල මාර්ගය කැනීමේ දී ගොඩගසන ලද පස් ද ඉවත් කරමින් සුසානයේ පියන්ගල මතුකරගත් අතර කැනීම් පරිශ්‍රය සුසානය මැදි කරගත් මීටර් 2.5 x 2.5 ක ප්‍රමාණයේ කැනීම් පරිශ්‍රයක් වශයෙන් සකසා ගැනීමට කටයුතු කරන ලදී. අනතුරුව මුහුදු උස සුසාන පරිශ්‍රය අසල වූ ස්ථාවර පාෂාණයක සටහන් කරන ලද අතර එහි උස මීටර් 70 වශයෙන් සටහන් කර ගත හැකි විය.

කැනීම් පරිශ්‍ර අංක 02 RUSL/AW/02/2017 මෙට්‍රික්ස් වගුව

L - පාංශු ස්ථරය

S - ශිලා පතුරු

F - මධ්‍ය පාංශු පිරවුම

SS - පැතිගල්

CP - පියන්ගල

P - මැටි බඳුන් අවශේෂ

IS - යකඩ බොර

සංසිද්ධි පිළිබඳ විස්තරය

සංසිද්ධි අංක 01

සංසිද්ධි අංක 2 පාංශු ස්ථරයකි. එහි පැහැය 7'5 Y7.5 YR3/2 Dark brown වන අතර මෙම ස්ථරය තුළ 75% පමණ වැලි හා 25% පමණ මැටි අන්තර්ගත වේ. ලිහිල් සවභාවයක් ගන්නා එහි උපරිම ඝනකම සෙ.මී. 3 හා අවම ඝනකම සෙ.මී. 1 වේ. මෙම ස්ථරයේ ශාක මුල් බහුල අතර ගැඹවිල්ලන්ගේ ක්‍රියාකාරිත්වය ද බහුල ව දක්නට තිබේ. ස්ථරය තුළින් කිසිදු භෞතික සංස්කෘතික ද්‍රව්‍යයක් වාර්තා නොවීය.

සංසිද්ධි අංක 02

පාංශු ස්ථරයකි. එහි පැහැය 7.5 YR5/4 Brown වන අතර එහි 80% වැලි හා 20% පමණ මැටි අන්තර්ගත වේ. ස්තරයේ ඝනකම සෙ.මී 20 සිට සෙ. මී 80 අතර පරාසයක් දක්වා ව්‍යාප්ත වේ. මෙම ස්ථරය තුළ ද ශාක මුල් බහුල ව දැකිය හැකි ය. එමෙන් ම ගැඹවිලන් වේයන් වැනි සතුන් ගේ ක්‍රියාකාරිත්වය ද හඳුනාගත හැකි ය.

සංසිද්ධි අංක 03

සංසිද්ධි අංක 03 කැනීම් පරිශ්‍රයේ මධ්‍යයේ පිහිටි ශිලා මංජුසා සුසානයේ පියන්ගල වේ. එම පියන්ගලේ දිග සෙ. මී 170 වන අතර එහි පළල සෙ. මී 150 පියන්ගලේ පරිධිය සෙ. මී 555 වේ. එසේ ම එහි උපරිම ඝනකම සෙ. මී 26 හා අවම ඝනකම සෙ. මී 10 පමණ වේ.

සංසිද්ධි අංක 04

සංසිද්ධි අංක 04 ද පාංශු ස්ථරයකි. එහි පැහැය 7.5 Y7.5 YR3/2 Dark brown වන අතර මෙම ස්ථරය තුළ 80% වැලි හා 20% මැටි අන්තර්ගත වේ. වේයන්ගේ ක්‍රියාකාරිත්වයේ බහුල බවක් මෙම ස්ථරය තුළ දක්නට ලැබේ. මෙහි තිබී මැටි බඳුන් අවශේෂ වාර්තා වූ අතර ජලයේ ක්‍රියාකාරිකාරිත්වය නිසා ඇති වන කැල්සියම් කාබනේට් කැටි ගැසීමෙන් නිර්මාණය වූ පාෂාණ වැනි කොටස් අධික ව මෙම ස්ථරය තුළ දැකගත හැකි ය.

සංසිද්ධි අංක 05

සංසිද්ධි අංක 05 සුසානයේ ඉතිරි වී තිබූ පැතිගල් තුන විය. එම පැතිගල් මුහුදු මට්ටමින් මීටර් 69.25 උසකින් ද පිහිටි අතර එහි එක් පැතිගලක දිග සෙ.මී 76 හා පළල සෙ.මී 50 කි. සෙ.මී 13 ඝනකමින් ද යුක්ත වන එම පැති ගලේ පරිධිය සෙ මී 223 වේ. අනෙක් පැතිගලේ දිග සෙ.මී 82 හා පළල සෙ.මී 57 ද ඝනකම සෙ.මී 15 ද වූ අතර පරිධිය සෙ.මී 215 පමණ වේ. සුසානයේ ඉතිරි වී ඇති තුන්වැනි පැති ගල මුහුදු මට්ටමින් සෙ.මී 68.96 උසකින් පිහිටන අතර එහි දිග සෙ.මී 106 පළල සෙ.මී 40 ක ප්‍රමාණයෙන් ද යුක්ත වේ.

සංසිද්ධි අංක 06

සංසිද්ධි අංක 06 සුසානයේ අභ්‍යන්තරයේ වන පිරවුම වේ. එම පිරවුම මුහුදු මට්ටමින් මීටර් 69.06 උසකින් පිහිටා තිබේ. එහි 75% වැලි හා 25% මැටි සංයුතියක් අන්තර්ගත වේ. මෙම පිරවුම මධ්‍යයේ තෙරපුම නිසා පිපිරී කැඩී ගිය කළු මැටි බඳුන්, සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ මැටි බඳුන් කළු රතු මැටි බඳුන්වල කොටස් දැකිය හැකි ය. මීට අමතර ව යකඩ කොටසක්, වීදුරු පබළු හා අස්ථි කැබලි වාර්තා විය.

සංසිද්ධි අංක 07

සංසිද්ධි අංක 07 යබොර කොටස් වේ. පරිශ්‍රයේ වයඹ දෙසට වන්නට (නැගෙනහිර ඉවුරට ආසන්නයෙන්) යබොර කැබලි 6 පමණ හමු විය. එය කැනීම් පරිශ්‍රය අභ්‍යන්තරයේ පිහිටීම X - සෙ. මී 125, Y- සෙ. මී 250, Z- සෙ.මී 118 වශයෙන් මිනුම්ගත විය.

සංසිද්ධි අංක 08

සංසිද්ධි අංක 08 නැගෙනහිර ඉවුරට සමීප පැතිගල ආසන්නයෙන් හමු වන මැටි බඳුනකට අයත් කොටස් වේ. කුඩා කැබලිවලට කැඩී විසිරී ගොස් ඇති මැටි බඳුනක කොටස් ලෙස මේවා හඳුනාගත හැකි ය.

සංසිද්ධි අංක 09

සංසිද්ධි අංක 09 පාෂාණයක කැඩීගිය කැබැල්ලකි. එම පාෂාණ කැබැල්ල නැගෙනහිර හා දකුණු ඉවුරට සමීපව පිහිටා තිබේ.

සංසිද්ධි අංක 10

සංසිද්ධි අංක 10 ද පාෂාණ කොටසකි. එම පාෂාණ කොටස කැනීම් පරිශ්‍රයේ නැගෙනහිර හා දකුණු ඉවුරට සමාන්තරව පිහිටා තිබේ.

සංසිද්ධි අංක 11

පාංශු ස්ථරයකි. එහි පැහැය 7.5 YR3/2 Dark brown වේ. ස්ථරය 75% වැලි හා 25% මැටි සංයුතියකින් යුක්ත වන අතර බොරළු ප්‍රතිශතය අධික බවක් පෙන්වයි. සුසානය ඉදිකර ඇත්තේ මෙම ස්ථරය මත බැවින් එය ස්වභාවිකව පිහිටන සතරයක් බව හඳුනාගත හැකි ය.

සංසිද්ධි අංක 12

සංසිද්ධි අංක 12 මැටි බඳුනක කොටසකි. කැනීම් පරිශ්‍රයේ දකුණු හා බටහිර ඉවුරට ආසන්නව විසිරී පවතී. එම මැටි බඳුන් කැබලි ඉතා කුඩා කැබලි වශයෙන් වර්ග සෙන්ටිමීටර් 50 පමණ කලාපයක විසිරී තිබේ.

සංසිද්ධි අංක 13

සංසිද්ධි අංක 13 මැටි බඳුන් කොටසකි දකුණු ඉවුර ආසන්නයේ මෙම මැටි බඳුන කැඩී විසිරී පවතී

සංසිද්ධි අංක 14

සංසිද්ධි අංක 14 සුසානයේ අභ්‍යන්තර පිරවුමෙන් හමු වූ හොදින් ආරක්ෂා වී තිබූ කුඩා කාල රක්ත වර්ණ මැටි බඳුනකි.

අන්දරවැව RUSL/AW/02/2017 කැනීම් පරිශ්‍රය ආශ්‍රිත පාංශු ස්තරායනය

RUSL/AW/02/2017 කැනීම් පරිශ්‍රයේ පාංශු ස්තරායනය අධ්‍යයනය කිරීමේ දී ප්‍රධාන වශයෙන් ම ස්තර 4 ක් හඳුනාගත හැකි විය. මෙම එක් එක් ස්තරයන්හි විවිධ ආකාරයේ සංයුතීන් හා සංසිද්ධීන් හඳුනාගත හැකි වේ. මෙම කැනීම් කටයුතු සිදු කරගෙන යාමේ දී මෙහි මතුපිට භූමිය තුළ විවිධ ආකාරයේ මානව ක්‍රියාකාරකම් මැත අවධිය තුළ ද සිදුවී ඇති බව හඳුනාගැනීමට හැකි ය. විශේෂයෙන් ම මැතකාලයේ දී මෙම ඇල මාර්ගය සැකසීමේ දී පස් ගොඩකිරීම හා ඉන් පසු ව එම ගොඩැල්ල මත වේයන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය සහිත තුඹසක් වර්ධනය වීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කළ යුතු වන්නේ මෙම කැනීම් පරිශ්‍රයට අදාළ ව ස්තරවල නිරවුල් බව පිළිබඳ ව තහවුරු කරගැනීම සඳහා ය.

පළමු වැනි පාංශු ස්තරය

මෙම පාංශු ස්තරය කැනීම් පරිශ්‍රයේ මතුපිට හියුමස් පස් ස්තරය වේ. ලිහිල් ස්වභාවයකින් යුක්ත මෙම ස්තරයේ පැහැය 7.5 Y7.5 YR3/2 Dark brown වන අතර ස්තරය තුළ 75% වැලි හා 25% මැටි අන්තර්ගත වේ. ස්තරයේ උපරිම ඝනකම සෙ.මී 3 හා අවම ඝනකම සෙ.මී 1 පමණ වේ. ස්තරය තුළ ශාක මුල් බහුල වන අතර ගැඩවිල්ලන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වයක් දක්නට ඇත.

දෙ වැනි පාංශු ස්තරය

මෙම පාංශු ස්තරය කැනීම් පරිශ්‍රය පුරා විහිදී ඇති දෙ වැනි පාංශු ස්තරය වේ. සාමාන්‍ය ස්තරයක් වන එහි පැහැය 7.5 YR5/4 Brown වන අතර මෙම ස්තරය තුළ 80% වැලි හා 20% මැටි අන්තර්ගත වේ. ස්තරයේ ඝනකම සෙ.මී 20-80 අතර පරාසයක විහිදේ. ස්තරය තුළ ශාක මුල් බහුල ව දැකිය හැකි ය. එමෙන් ම ගැඩවිල්ලන් වේයන් වැනි සතුන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය හඳුනාගත හැකි ය. සංසිද්ධි අංක 3 පියන්ගල ද, සංසිද්ධි අංක 5 සුසානයේ පැතිගල් ද මෙම ස්තරය තුළ ස්ථානගත කර තිබුණි.

තෙ වැනි පාංශු ස්තරය

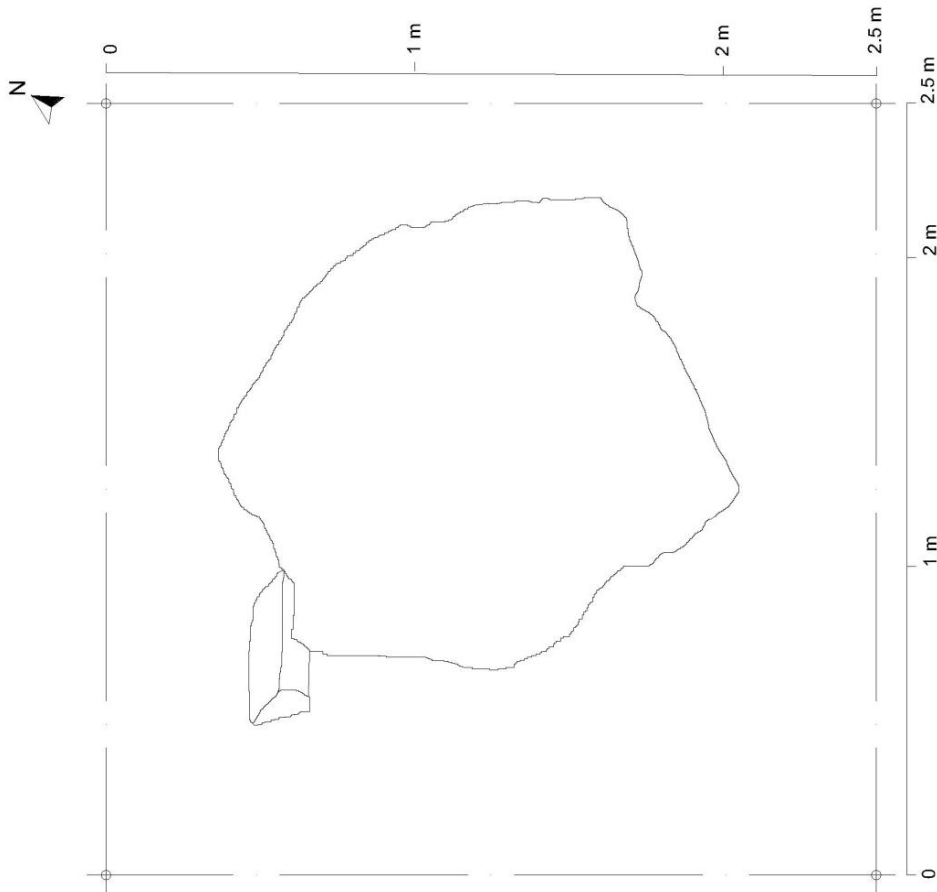
මෙම පාංශු ස්තරය 7.5 Y7.5 YR3/2 Dark brown පැහැවන අතර එහි 80% වැලි හා 20% මැටි අන්තර්ගත ප්‍රධාන ස්තරයක් වේ. වේයන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය බහුල ව දක්නට ලැබෙන මෙම ස්තරය තුළින් මැටි බඳුන් අවශේෂ හමු වේ. කැල්සියම් කාබනේට් ප්‍රතිශතයේ අධික අධික බවක් ද මෙහි වන අතර ස්තරයට අයත් සංසිද්ධි ලෙස සංසිද්ධි අංක 7 යබොර කැබලි ද, සංසිද්ධි අංක 8, 12, 13, මැටි බඳුන් අවශේෂ ද, සංසිද්ධි අංක 9,10 පාෂාණ කැබලි වේ.

ස්ථරය අධ්‍යයනය කිරීමේ දී පැහැදිලි වූයේ සුසානයට අයත් පියන්ගල හා පැතිගල් මෙම ස්ථරය මතට පෙරලීම සිදු ව ඇති බව ය. සුසානයේ පියන්ගල් හා පැතිගල් පසෙකට පෙරලීම හේතුවෙන් ඇති වූ පීඩනය නිසා සුසානය අභ්‍යන්තරයේ වූ මැටි බඳුන් හා සුසාන තැන්පතු සුසානයෙන් පිටතට පැමිණ ඇති බව පැහැදිලි වේ. එසේ ම සුසානය වටා තැන්පත් කරන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි මැටි බඳුන් ද එම නිසා බිඳී යාම සිදුව ඇත. විශේෂයෙන් ම මෙම ස්ථරය තුළින් යබොර කොටස් කිහිපයක් කැනීම් පරිශ්‍රයේ උතුරු ඉවුරෙන් හමු වීම ද ඉතා වැදගත් වේ.

සිව් වැනි පාංශු ස්ථරය

ප්‍රධාන පාංශු ස්ථරයක් වන මෙම ස්ථරය 7.5 YR3/2 Dark brown පැහැයෙන් යුක්ත වූ අතර එහි 75% වැලි හා 25% මැටි ප්‍රමාණයක් අන්තර්ගත වේ. බොරළු ප්‍රතිශතයේ අධික බවක් ද දක්නට හැකි මෙම ස්ථරය මත ශිලා මංජුසා සුසානය ඉදිකර ඇත සුසානය සුසානයේ පැතිගල් සම්පූර්ණයෙන් ම පාදාගැනීමෙන් අනතුරු ව කැනීම් කටයුතු මෙම ස්තරයෙන් නිම කරන ලදී.

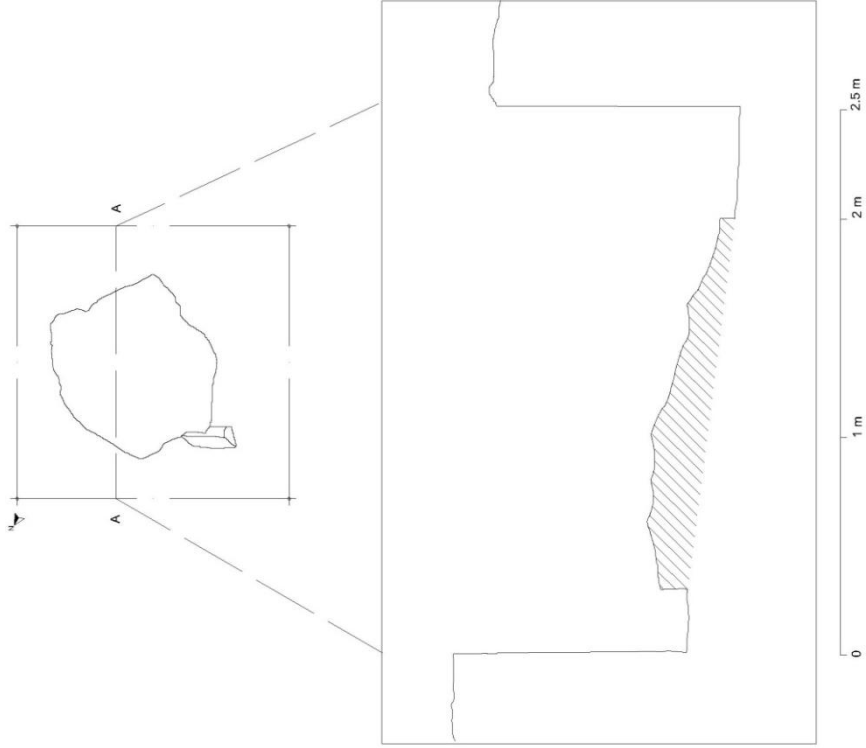
SURFACE DRAWING

DATE : 2017.09.17
DRAWN BY : S.M.P.PKUMARA

සැලසුම් අංක 22 සුසාන පියනිගල බිම් සැලසුම

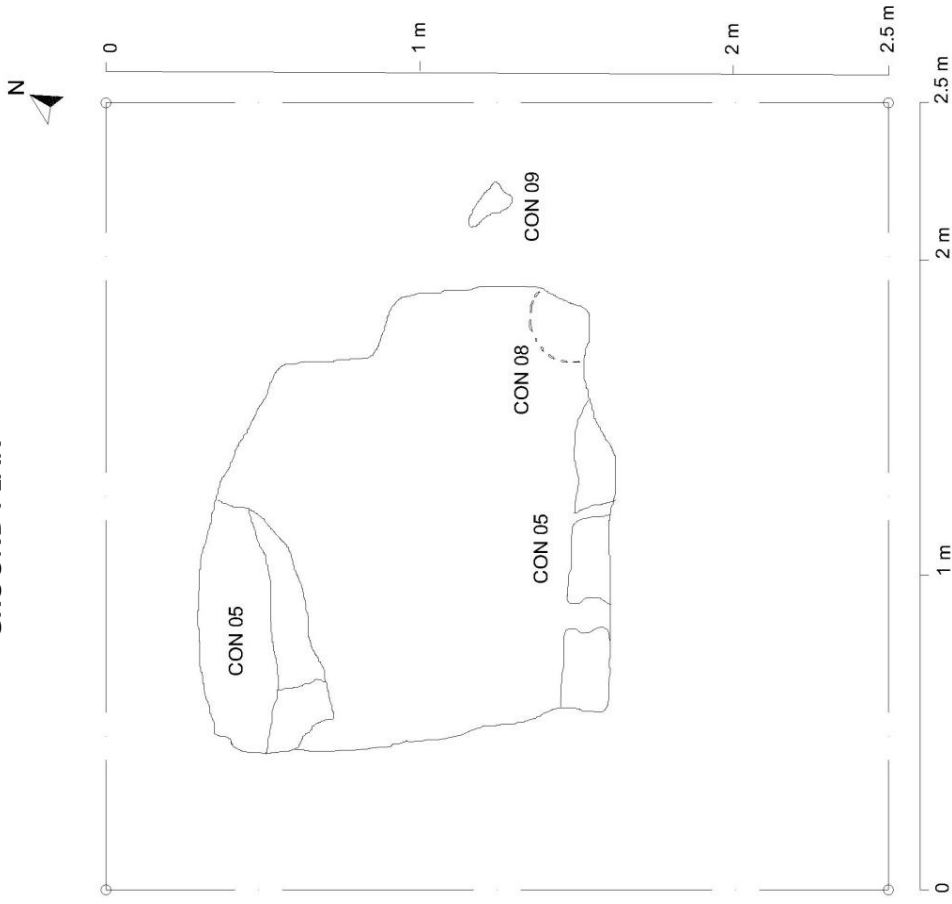
CROSS SECTION A/A

DATE : 2017.09.17
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

සැලසුම් අංක 23 සුසාන පියනිගල හරස්කඩ සැලසුම

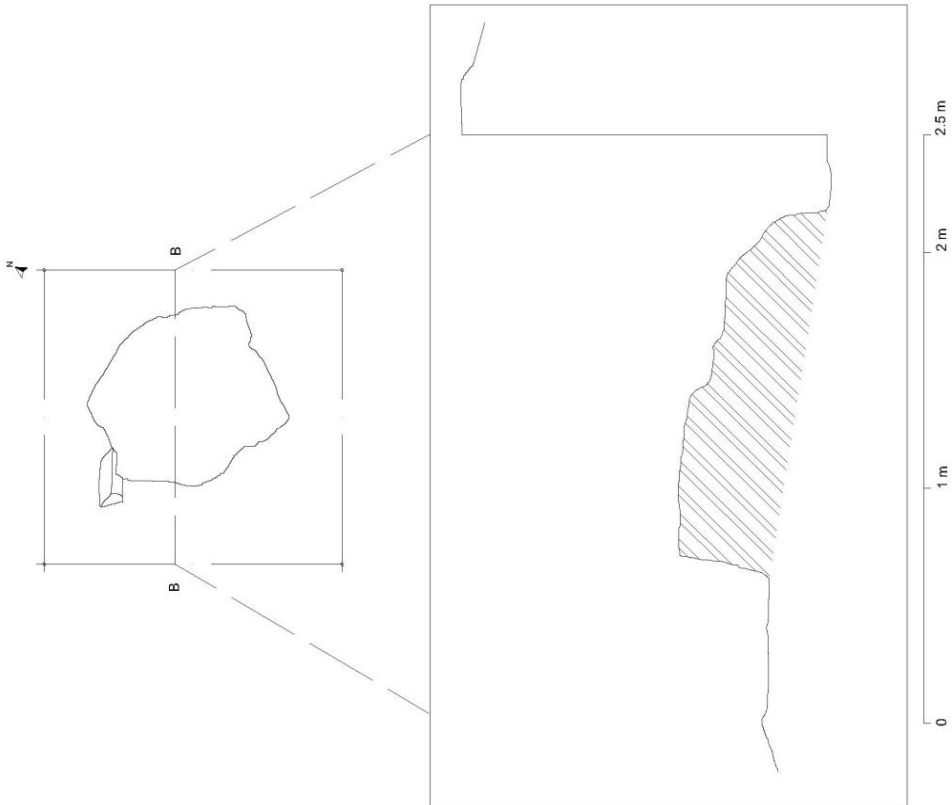
GROUND PLAN

DATE : 2017.09.17
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

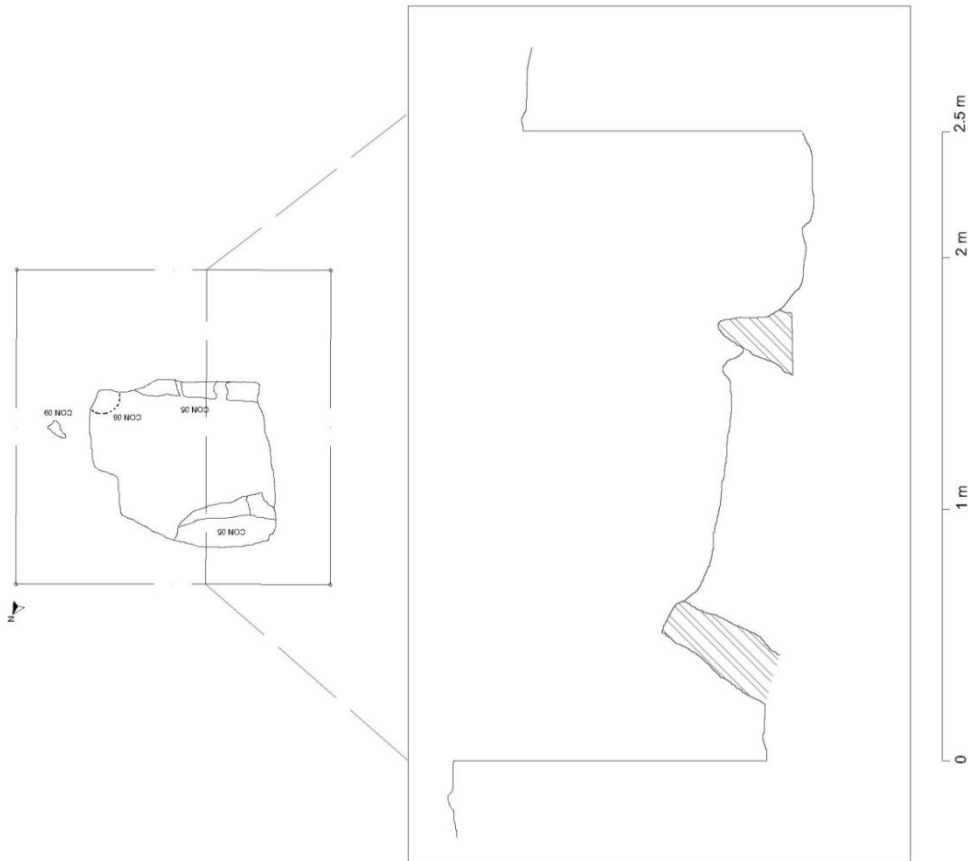
සැලසුම් අංක 24 සංස්කෘති අංක 5, 8 හා 9 දැක්වෙන සැලසුම

CROSS SECTION B/B

DATE : 2017.09.17
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

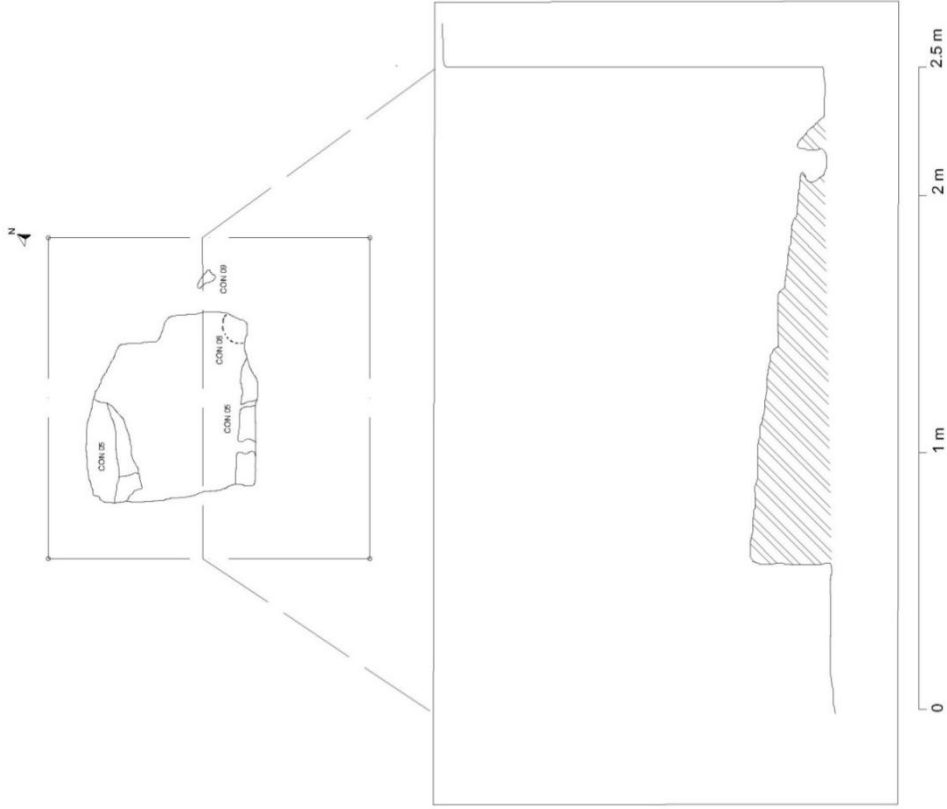
CROSS SECTION A/A

DATE : 2017.09.17
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

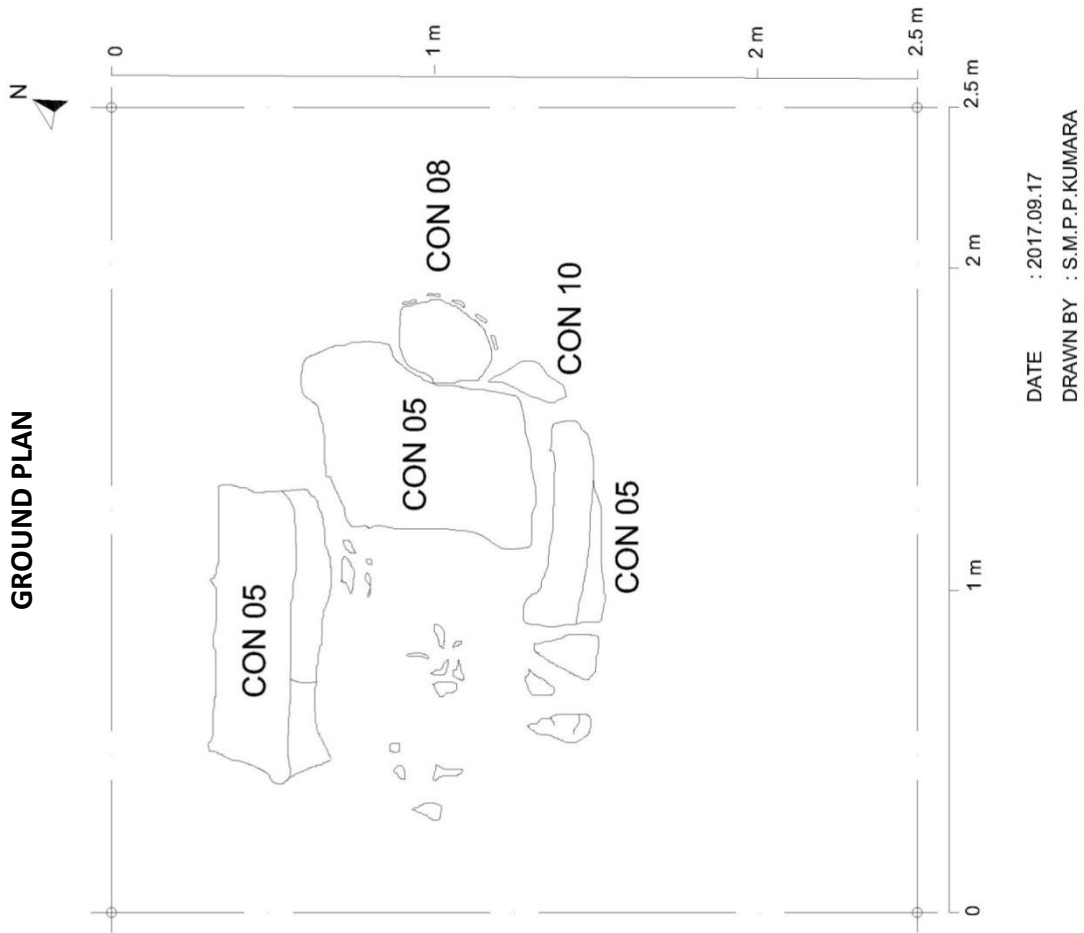
සැලසුම් අංක 26 සුසාන පියන්ගල ලවන් කිරීමේන් පසු හරස්කඩ සැලසුම

CROSS SECTION B/B

DATE : 2017.09.17
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

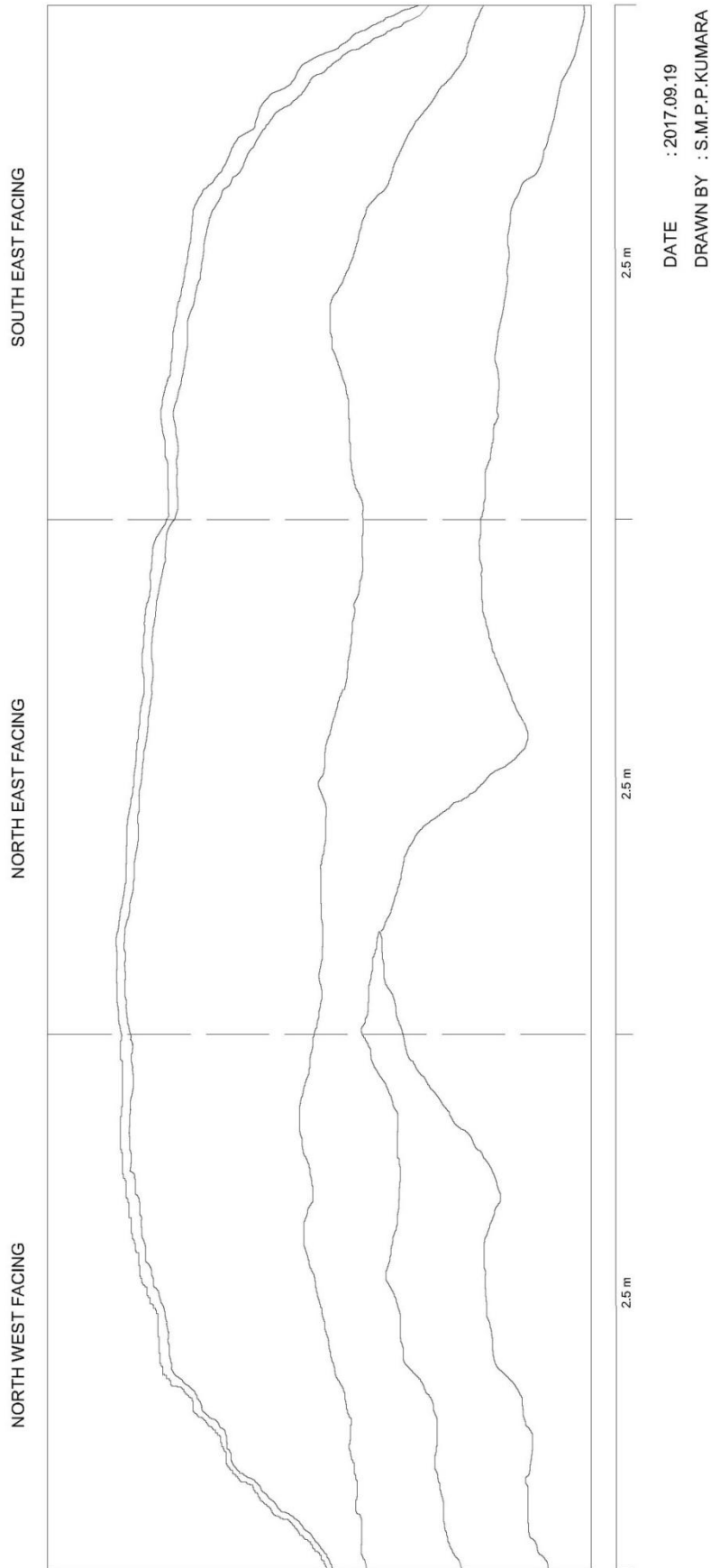
සැලසුම් අංක 27 සුසාන පියන්ගල ලවන් කිරීමේන් පසු හරස්කඩ සැලසුම

DATE : 2017.09.17
DRAWN BY : S.M.P.P.KUMARA

සැලසුම් අංක 28 සුසාන ගර්භය කැනීම කිරීමෙන් පසු සැලසුම

SOIL PROFILE

සැලසුම් අංක 29 කැනීම පරිශ්‍රයේ පාංශු පැතිකඩ

ඡායාරූප අංක 196 : සුසාන පියන්ගල මතුකරගත් අවස්ථාව

ඡායාරූප අංක 199 : සුසාන පියන්ගල ඉවත් කිරීමෙන් පසු

ඡායාරූප අංක 200 : කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ බොර කොටස්

ඡායාරූප අංක 201 : සුසාන ගජ්ජය කැනීම් කිරීම

ඡායාරූප අංක 202 : සුසාන ගඟහය කැනීම් කිරීම

ඡායාරූප අංක 203 : කැනීම් අතරතුර

ඡායාරූප අංක 204 : කැනීම සිදුකරන අතරතුර

ඡායාරූප අංක 205 : සුසාන අභ්‍යන්තර පිරවුම

ඡායාරූප අංක 206 : කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ උපකරණ

අර්ථකථනය

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව 2017 වර්ෂයේ තෝරාගත් මෙගලිතික සුසාන දෙකක් ආශ්‍රිත ව පුරාවිද්‍යා කැනීම් දෙකක් සිදුකළ අතර එයට සමගාමී ලෙස සුසාන භූමිය හා තදාශ්‍රිත කලාපයේ මූලික ගවේෂණයක් සිදු කරන ලදී. ඒ අනුව ගවේෂණය හා කැනීම් පාදක කර ගනිමින් මෙහි අර්ථකථනය සිදු කරනු ලැබේ. අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව සිදු කරන ලද ගවේෂණයේ දී පැහැදිලි වූ කාරණය වන්නේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ දී මෙම භූමිය හා එහි තදාශ්‍රිත කලාපය මානව ජනාවාසකරණය සඳහා බෙහෙවින් හිතකර වී ඇති බව ය. විශේෂයෙන් ම පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ දී ස්වභාවික අවකාශය තුළ මනුෂ්‍යයාගේ ක්‍රියාකාරිත්වය සංස්කෘතික අවකාශයක් බවට පත්වන්නේ තාක්ෂණයේ ඇති වන ප්‍රගමනය සමඟ ය. එසේ සංස්කෘතික ලෙස ප්‍රේරණය වූ අවකාශය පුරාවිද්‍යාවෙන් හැඳින්වෙන්නේ සංස්කෘතික භූ දර්ශනය (Cultural landscape) ලෙසිනි (සෝමදේව 2008: 21). සංස්කෘතික භූ දර්ශනය යන්න ක්ෂේත්‍රයේ දී පුරාවිද්‍යාඥයා හඳුනාගන්නේ තත් අවකාශය මත මිනිසාගේ ක්‍රියාකාරිත්වයෙන් ශේෂ වූ මානවකෘති හා ඔහුගේ සංකල්පිත අවකාශ තුළිනි. මධ්‍ය ශිලා යුගයේ සිට ඓතිහාසික යුගයට අවතීර්ණවීමේ සංක්‍රාන්තික (Transitional phase) අවස්ථාවක් සේ සැලකෙන පූර්ව ඓතිහාසික අවධිය පිළිබඳ සාධක රැසක් වයඹ පළාතෙන් මීට පෙර අනාවරණය කර ගෙන

තිබේ (Senaviratne,1990:124; ASCAR, 1957:26; සේනානායක, 1993: 7). කලා ඔය ද්‍රෝණියේ පොම්පරිප්පු, කැලේගම, සාලියපුර, රාජාංගනය හා, වට්ටක්කාවාඩියද, දැදුරුඔය මධ්‍ය ද්‍රෝණියේ යාපහුවට නුදුරු පිංවැව ගල්සොහොන් කනත්ත යන ස්ථානවලින් මහාශිලා සුසාන භූමි අනාවරණය වී ඇත. මෙම සෑම ක්‍ෂේත්‍රයකම භූ දර්ශනය පිළිබඳ ව විමර්ශනය කිරීමේ දී පැහැදිලි වන්නේ කෘෂි හා පශුපාලන සමාජයකට (Agro-pastoral communities) අයත් ද්‍රව්‍යාත්මක අවශේෂ බහුල ව හමුවීමෙන් පිළිබිඹු වන්නේ මෙම කාල වකවානුව වන විට දැදුරු ඔය හා මී ඔය ද්‍රෝණි කලාපය කෘෂි කර්මාන්තයන් සඳහා උචිත පාරිසරික තත්වයන් යටතේ සකස් ව තිබූ බවයි.

විශේෂයෙන් ම අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය හා එහි තදාශ්‍රිත කලාපයේ පරිසරික තත්වය පිළිබඳ ව අවධානය යොමු කිරීමේ දී පැහැදිලි වන්නේ කෘෂි කර්මාන්තයට හා පශු පාලනයට අවශ්‍ය කරන ස්වභාවික ජලය රැඳෙන ස්ථාන වන සමෝච්ඡ විවිධත්වයක් සහිත රැළි භූමි හෙවත් භූ පතන (Hollow) මෙම ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත ව පිහිටා තිබෙන බව ය. වර්තමායේ දී පවා මානව මැදිහත්වීමකට ලක් නොවූ මෙවැනි ස්ථාන ඇසුරින් අනාවරණය වන්නේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ ජනාවාසකරණයේ දී එම මානවයා භූ දර්ශනය සැලකිල්ලට ගෙන ඇති බව ය. අන්දරවැව හා තදාශ්‍රිත කලාපයේ ද්‍රව්‍යාත්මක සංස්කෘතිය පිළිබඳ ව විමර්ශනය කිරීමේ දී පූර්ව හෝ මුල් ඓතිහාසික අවධියට (Proto and Early historic) අයත් සමාජයේ සිරස් ගම්‍යතාවන් (Vertical dynamics) හා තිරස් ගම්‍යතාවන් (Horizontal dynamics) සමාජ තරාතිරම සිරස් ආකාරයට ස්තරානුකූලව බෙදෙන අකාරය මුල් ඓතිහාසික අවධියේ (Early historic) ශිලාලිපිවලින් පැහැදිලි වන අතර, විවිධ සමාජ කණ්ඩායම් ශිල්ප ශ්‍රේණි (Crafts) වශයෙන් තිරස් බෙදීමකට ලක්වෙමින් හා මූලික ජනාවාස ඇති කරගත්, ප්‍රාථමික ජලකළමනාකරණය සිදුකළ, සාක්‍ෂරතාව සහිත සමාජයක් මෙම ප්‍රදේශය ඇසුරින් මානව ජනාවාස ගොඩනගා ගෙන තිබුණ බව පෙන්නුම් කෙරේ. පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ ඉහත සඳහන් කළ කරුණු අධ්‍යයනය කිරීමේ දී පුරාවිද්‍යාඥයින්ට වඩාත් වැදගත් වන්නේ එම අවධියට අයත් ද්‍රව්‍යාත්මක සංස්කෘතියයි.

අන්දරවැව සුසාන භූමියට කි.මී එකක් පමණ උතුරු දෙසින් වර්තමායේ වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව ඉදිකර තිබෙන නව වාරි ඇල ආසන්නයේ තිබූ විදුරු නිස්සාරණය සඳහා සකස් කරන ලද කඩා බිඳ දමා ඇති විශාල උදුනක (Fernues) සාධක ගවේෂණයේ දී හමු විය. වාරි ඇල නිර්මාණයේ දී සම්පූර්ණයෙන් ම විනාශකර තිබූ මෙම උදුනේ කැඩී බිඳී ගිය කොටස් රාශියක් පැවතුන අතර එහි ඉතා පැහැදිලි ලෙසම විදුරු උණුකිරීමේ දී උදුන් බිත්තියේ ඇලෙන විදුරු කොටස් හඳුනාගත හැකි ය. එම විදුරු නිර්මාණය කරන ලද උදුනට සමාන උදුන් ගිරිබාව නිරාවීය ප්‍රදේශයෙන් වාර්තාවන අතර එම ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත ව විදුරු පබළු සම්බන්ධ අධ්‍යයනවල දී ඒවා ක්‍රි.පූ. පළමු වැනි හා ක්‍රි.ව. තුන් වැනි සියවස් අතරට අයත් බව කාලනිර්ණය කර තිබේ (Lankton, 2014:06). ගිරිබාව නිරාවීය ක්‍ෂේත්‍ර විමර්ශනවල දී හමු වී ඇති උදුන් කොටසක් ජපානයේ ෂිමානෝ විශ්වවිද්‍යාලයේ මහාචාර්ය

ඉෂිගා සහ කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලයේ ආචාර්ය සැන්ස්ටිකා යං විසින් විශ්ලේෂණයට ලක්කරන ලද අතර එම විශ්ලේෂණයට අනුව උඳුනේ පිටත බිත්තියේ පමණක් උණු කරන ලද වීදුරු කොටස් ඇලී තිබෙනු දක්නට ඇති අතර උඳුන අභ්‍යන්තර කොටස්වල ඒවා දැකගත නොහැකි ය. එසේ ම මෙම විශ්ලේෂණයට අනුව මෙහි නිෂ්පාදනය කර ඇති වීදුරු කෘත්‍රීම ඒවා වන බව පැහැදිලි වී තිබේ. මෙම උඳුන බිත්තිය සම්බන්ධයෙන් සිදු කරන ලද XRF (X-Ray Fluorescence) පරීක්ෂණ ප්‍රතිඵල මත පැහැදිලි වන්නේ සුදු පැහැති බිත්ති කොටසේ ඊයම් [pb (Lead)] හා තඹ [Cu (Copper)] ඉහළ අගයක් ගන්නා බවයි. ඒසේ ම ෆ්ලූඔරයිඩ් [F (Fluoride)], බ්‍රෝමීන් [Br (Bromine)], අයඩීන් [I (Iodine)] සමාන ලෙස සුදුපැහැ වීදුරුවල හා දුඹුරු පැහැ වීදුරුවල අන්තර්ගත වී තිබේ (Ishiga & Young: 2018).

මෙම වීදුරු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ දී වැලි භාවිත කර තිබෙන අතර ඊයම් [pb (Lead)] හා තඹ [Cu (Copper)] ඉහළ මට්ටමින් යුරෝපා මහද්වීපය තුළ ද භාවිත කර ඇත. ගිරිබාව නිරාවයට ආසන්න ව අන්දරවැව පිහිටා තිබේ. එම නිසා වීදුරු නිෂ්පාදන සම්බන්ධයෙන් වූ තාක්ෂණ ශිල්පයේ සමානතාවයන් මෙම ස්ථාන දෙක ඇසුරින් තිබීමට බොහෝ අවකාශ තිබේ. විශේෂයෙන් ම තාක්ෂණය කේන්ද්‍රාපසාරී ලෙස පර්යන්ත ප්‍රදේශවලට ගමන් කිරීම ජනරේඛනයේ ප්‍රසාරණය හා ජනාවාස රටාවේ විතැන්වීම තාක්ෂණික රටාවේ වර්ධනය සමග සිදුවන්නකි. විශේෂයෙන් ම ගිරිබාව හා අන්දරවැව ප්‍රදේශ පූර්ව හා මුල් ඓතිහාසික අවධීන්හි සිට වීදුරු පබළු නිර්මාණය සඳහා ක්‍රියාවලියකට අවතීර්ණ වී ඇති බව මෙම සාදක තුළින් හඳුනාගත හැකි ය.

ජායාරූප අංක 207 සහ 208 : අන්දරවැව ආශ්‍රිත කලාපයෙන් හමුවන විදුරු උඳුන් සාධක

එසේ ම අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමියට දකුණු දෙසින් ගල්ගමුව ආණමඩුව මාර්ගයේ අන්දරවැව ග්‍රාමයට ඇතුළු වන මංසන්දියේ වර්තමාන ග්‍රාම නිලධාරී කාර්යාලයට පිටුපස භූමියේ ඉතා බහුල වශයෙන් යබොර හමුවේ. එම භූමිය ඇසුරින් පුරාණයේ දී ලෝහ නිස්සාරණය කළ බව ඉන් මැනවින් පැහැදිලි වන අතර විදුරු නිස්සාරණය හා යකඩ නිස්සාරණයට අදාළ ශිල්පීන් අන්දරවැව පූර්ව ඓතිහාසික ජනාවාසය ආසන්නයේ සිටි බව ඉන් පැහැදිලි වේ.

ඒ අනුව අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව තෝරාගන්නා ලද සුසාන දෙකක් ආශ්‍රිත ව සිදු කරන ලද පුරාවිද්‍යා කැනීමේ දී ප්‍රධාන වශයෙන් **RUSL/AW/01/2017** කැනීම් පරිශ්‍රයෙන් ප්‍රධාන පාංශු ස්තර එකක් හා සාමාන්‍ය පාංශු ස්ථරයක් හඳුනාගන්නා ලද අතර **RUSL/AW/02/2017** කැනීම් පරිශ්‍රයෙන් ප්‍රධාන ස්තර දෙකක් හා සාමාන්‍ය ස්තර දෙකක් හඳුනාගන්නා ලදී. එහි තෙ වැනි හා සිව් වැනි ස්තර ප්‍රධාන ස්තර විය. සුසානය ඉදිකිරීම සිව් වැනි ස්ථරය මත සිදුකර ඇති අතර සුසානයේ පැතිගලේ සියල්ල තුන් වැනි ස්ථරය මතට වැටී තිබීම සුසානයේ බටහිර පැතිගල දෙසින් වර්තමානයේ ඇලක් කපා තිබෙන අතර එම ඇල කපා තිබීම නිසා එහි බටහිර පැතිගල ඇදවැටී තිබේ එම නිසා සුසානයේ සමබරතාවය ගිලිහී සුසානය පෙරළී ඇති අතර සුසාන අභ්‍යන්තරයේ වූ සියලු ම බරණි කැඩී පොඩී වී තිබීම එම නිසා එම සුසානයෙන් කාලනිර්ණය සඳහා **RUSL/AW/02/2017** සුසානයේ අඟුරු හෝ අස්ථි සාම්පල ලබා ගැනීමට නොහැකි විය.

RUSL/AW/01/2017 කැනීම් පරිශ්‍රයෙන් වාර්තා වූ සාමාන්‍ය ස්ථරය ඉතා මෑත දී එම ස්ථරය හරහා ඉදිකරන ලද මාර්ගය තැනීමට භාවිත කරන ලද පාංශු ස්ථරයකි. මෙහි හමුවන ප්‍රධාන පාංශු ස්ථරය සුසානය ඉදි කිරීමේ දී එම කාලවකවානුවට අයත් ස්ථරය විය. එම ස්ථරය තුළ සුසානය ඉදිකර එය මත සුසාන බරණි සුසානය අභ්‍යන්තරයේ හා සුසානයෙන් පිටත තබා තිබෙනු හඳුනාගත හැකි විය. ශිලා මංජුසා සුසානය අභ්‍යන්තරයේ බරණිය තුළින් ලබාගත් පිලිස්සීමට ලක් වූ අස්ථි අවශේෂ කාබන් කාලනිර්ණයට ලක් කිරීමෙන් සුසාන අභ්‍යන්තරයේ තැන්පත් කර තිබූ මානව හස්මාවශේෂ අදින් අවුරුදු **2340 (Beta - 482665 RUSL / AW 01 / 2017 (Sample No.01) 2340 +/- 30 BP)** හා ක්‍රි.පූ **491 - 366 cal BC (94.4%) 507 - 500 cal BC (1.0%) (2440 - 2315 cal BP) (2456 - 2449 cal BP)** අයත් බවට කාලනිර්ණ ලැබී තිබේ. එසේ ම ශිලා මංජුසා සුසානයට පිටතින් තැන්පත්කර තිබූ බරණි සුසානවලින් ලබාගත් පිලිස්සීමට ලක් වූ අස්ථි අවශේෂ කානිර්ණය කිරීමෙන් **(Beta - 482666 RUSL /AW 01 / 2017 (Sample No.02) 2320 +/- 30 BP) (90.1%)** ඒවා අදින් අවුරුදු **2320** ක් හා ක්‍රි.පූ **429 - 357 cal BC C (5.3%)** පැරණි බව අනාවරණය විය. ඒ අනුව ක්‍රි.පූ හය වැනි සියවසට අයත් කාලනිර්ණ මෙම කැනීමෙන් ලැබී තිබීම අතිශයින් ම වැදගත් වේ.

Beta Analytic Inc
4985 SW 74 Court
Miami, Florida 33155
Tel: 305-667-5167
Fax: 305-663-0964
beta@radiocarbon.com

Mr. Darden Hood
President

Mr. Ronald Hatfield
Mr. Christopher Patrick
Deputy Directors

ISO/IEC 2005:17025-Accredited Testing Laboratory

January 09, 2018

Dr. Thusitha Mendis
Rajarata University of Sri Lanka
Department of Archaeology and Heritage Management
Mihintale, Sri Lanka

RE: Radiocarbon Dating Results

Dear Dr. Mendis,

Enclosed are the radiocarbon dating results for two samples recently sent to us. As usual, the method of analysis is listed on the report with the results and calibration data is provided where applicable. The Conventional Radiocarbon Ages have all been corrected for total fractionation effects and where applicable, calibration was performed using 2013 calibration databases (cited on the graph pages).

The web directory containing the table of results and PDF download also contains pictures, a cvs spreadsheet download option and a quality assurance report containing expected vs. measured values for 3-5 working standards analyzed simultaneously with your samples.

Reported results are accredited to ISO/IEC 17025:2005 Testing Accreditation P/JLA #59423 standards and all chemistry was performed here in our laboratory and counted in our own accelerators here. Since Beta is not a teaching laboratory, only graduates trained to strict protocols of the ISO/IEC 17025:2005 Testing Accreditation P/JLA #59423 program participated in the analyses.

As always Conventional Radiocarbon Ages and sigmas are rounded to the nearest 10 years per the conventions of the 1977 International Radiocarbon Conference. When counting statistics produce sigmas lower than +/- 30 years, a conservative +/- 30 BP is cited for the result. The reported d13C values were measured separately in an IRMS (isotope ratio mass spectrometer). They are NOT the AMS d13C which would include fractionation effects from natural, chemistry and AMS induced sources.

When interpreting the results, please consider any communications you may have had with us regarding the samples.

Thank you for prepaying the analyses. As always, if you have any questions or would like to discuss the results, don't hesitate to contact us.

Sincerely,

Digital signature on file

Beta Analytic
RADIOCARBON DATING

Beta Analytic Inc
4985 SW 74 Court
Miami, Florida 33155
Tel: 305-667-5167
Fax: 305-663-0964
beta@radiocarbon.com

Mr. Darden Hood
President

Mr. Ronald Hatfield
Mr. Christopher Patrick
Deputy Directors

ISO/IEC 2005:17025-Accredited Testing Laboratory

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

Thusitha Mendis

Report Date: January 09, 2018

Rajarata University of Sri Lanka

Material Received: December 18, 2017

Laboratory Number	Sample Code Number	Conventional Radiocarbon Age (BP) or Percent Modern Carbon (pMC) & Stable Isotopes	
		Calendar Calibrated Results: 95.4 % Probability High Probability Density Range Method (HPD)	
Beta - 482665	RUSLAW012017 (Sample No.01)	2340 +/- 30 BP	IRMS δ13C: -22.4 o/oo IRMS δ18O: -14.6 o/oo

(94.4%) 491 - 366 cal BC (2440 - 2315 cal BP)
(1.0%) 507 - 500 cal BC (2456 - 2449 cal BP)

Submitter Material: Bone

Pretreatment: (cremated bone carbonate) bone carbonate
extraction (acid wash prior to acidification)

Analyzed Material: Cremated bone carbonate

Analysis Service: AMS-Standard delivery

Percent Modern Carbon: 74.73 +/- 0.28 pMC

Fraction Modern Carbon: 0.7473 +/- 0.0028

δ14C: -252.71 +/- 2.79 o/oo

Δ14C: -258.74 +/- 2.79 o/oo(1950:2017)

Measured Radiocarbon Age: (without δ13C correction): 2300 +/- 30 BP

Calibration: BetaCal3.21: HPD method: INTCAL13

Results are ISO/IEC-17025:2005 accredited. No sub-contracting or student labor was used in the analyses. All work was done at Beta Inc 4 in-house NEC accelerator mass spectrometers and 4 Tiamo IRMSs. The "Conventional Radiocarbon Age" was calculated using the Libby half-life (5568 years), is corrected for total isotopic fraction and was used for calendar calibration where applicable. The Age is rounded to the nearest 10 years and is reported as radiocarbon years before present (BP), "present" = AD 1950. Results greater than the modern reference are reported as percent modern carbon (pMC). The modern reference standard was 95% the 14C signature of NIST SRM-4990C (oxalic acid). Quoted errors are 1 sigma counting statistics. Calculated sigmas less than 30 BP on the Conventional Radiocarbon Age are conservatively rounded up to 30. δ13C values are on the material itself (not the AMS δ13C). δ13C and δ15N values are relative to VPDB-1. References for calendar calibrations are cited at the bottom of calibration graph pages.

Beta Analytic
RADIOCARBON DATING

Beta Analytic Inc
4985 SW 74 Court
Miami, Florida 33155
Tel: 305-667-5167
Fax: 305-663-0964
beta@radiocarbon.com

Mr. Darden Hood
President

Mr. Ronald Hatfield
Mr. Christopher Patrick
Deputy Directors

ISO/IEC 2005:17025-Accredited Testing Laboratory

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

Thusitha Mendis

Report Date: January 09, 2018

Rajarata University of Sri Lanka

Material Received: December 18, 2017

Laboratory Number	Sample Code Number	Conventional Radiocarbon Age (BP) or Percent Modern Carbon (pMC) & Stable Isotopes	
		Calendar Calibrated Results: 95.4 % Probability High Probability Density Range Method (HPD)	
Beta - 482666	RUSLAW012017 (Sample No.02)	2320 +/- 30 BP	IRMS δ13C: -23.4 o/oo IRMS δ18O: -14.7 o/oo

(90.1%) 429 - 357 cal BC (2378 - 2306 cal BP)
(5.3%) 286 - 235 cal BC (2235 - 2184 cal BP)

Submitter Material: Bone

Pretreatment: (cremated bone carbonate) bone carbonate extraction (acid wash prior to acidification)

Analyzed Material: Cremated bone carbonate

Analysis Service: AMS-Standard delivery

Percent Modern Carbon: 74.92 +/- 0.28 pMC

Fraction Modern Carbon: 0.7492 +/- 0.0028

δ13C: -250.85 +/- 2.80 o/oo

Δ13C: -256.89 +/- 2.80 o/oo(1950:2017)

Measured Radiocarbon Age: (without δ13C correction): 2290 +/- 30 BP

Calibration: BetaCal3.21: HPD method: INTCAL13

Results are ISO/IEC-17025:2005 accredited. No sub-contracting or student labor was used in the analyses. All work was done at Beta Inc. in-house NEC accelerator mass spectrometers and 4 Temo IRMSs. The "Conventional Radiocarbon Age" was calculated using the Libby half-life (5568 years), is corrected for total isotopic fraction and was used for calendar calibration where applicable. The Age is rounded to the nearest 10 years and is reported as radiocarbon years before present (BP), "present" = AD 1950. Results greater than the modern reference are reported as percent modern carbon (pMC). The modern reference standard was 95% the 14C signature of NIST SRM-4990C (oxalic acid). Quoted errors are 1 sigma counting statistics. Calculated sigmas less than 30 BP on the Conventional Radiocarbon Age are conservatively rounded up to 30. δ13C values are on the material itself (not the AMS δ13C). δ13C and δ15N values are relative to VPDB-1. References for calendar calibrations are cited at the bottom of calibration graph pages.

BetaCal 3.9

Calibration of Radiocarbon Age to Calendar Years

(High Probability Density Range Method (HPD): INTCAL13)

(Variables: d13C = -22.4 o/oo)

Laboratory number Beta-482665

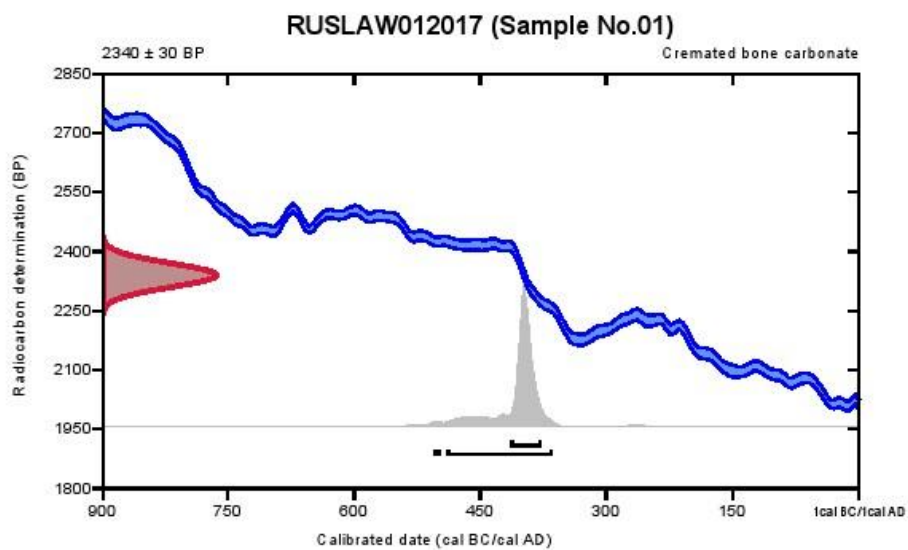
Conventional radiocarbon age 2340 ± 30 BP

95.4% probability

(94.4%) 491 - 366 cal BC (2440 - 2315 cal BP)
(1%) 507 - 500 cal BC (2456 - 2449 cal BP)

68.2% probability

(68.2%) 415 - 379 cal BC (2364 - 2328 cal BP)

Database used
INTCAL 13

References

References to Probability Method

Bronk Ramsey, C. (2009). Bayesian analysis of radiocarbon dates. Radiocarbon, 51(1), 337-360.

References to Database INTCAL 13

Reimer, et al., 2013, Radiocarbon55(4).

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • Email: beta@radiocarbon.com

BetaCal 3.9

Calibration of Radiocarbon Age to Calendar Years

(High Probability Density Range Method (HPD): INTCAL13)

(Variables: d13C = -23.4 o/oo)

Laboratory number Beta-482666

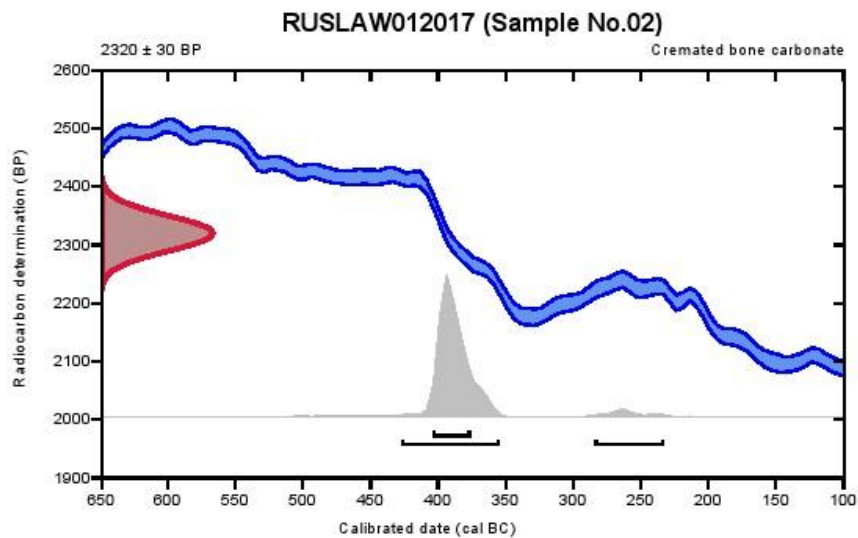
Conventional radiocarbon age 2320 ± 30 BP

95.4% probability

(90.1%) 429 - 357 cal BC (2378 - 2306 cal BP)
(5.3%) 286 - 235 cal BC (2235 - 2184 cal BP)

68.2% probability

(68.2%) 406 - 378 cal BC (2355 - 2327 cal BP)

Database used
INTCAL13

References

References to Probability Method

Bronk Ramsey, C. (2009). Bayesian analysis of radiocarbon dates. Radiocarbon, 51(1), 337-360.

References to Database INTCAL13

Reimer, et.al., 2013, Radiocarbon55(4).

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • Email: beta@radiocarbon.com

Beta Analytic
RADIOCARBON DATING

Beta Analytic Inc
4985 SW 74 Court
Miami, Florida 33155
Tel: 305-667-5167
Fax: 305-663-0964
beta@radiocarbon.com

Mr. Darden Hood
President

Mr. Ronald Hatfield
Mr. Christopher Patrick
Deputy Directors

ISO/IEC 2005:17025-Accredited Testing Laboratory

Quality Assurance Report

This report provides the results of reference materials used to validate radiocarbon analyses prior to reporting. Known-value reference materials were analyzed quasi-simultaneously with the unknowns. Results are reported as expected values vs measured values. Reported values are calculated relative to NIST SRM -4990B and corrected for isotopic fractionation. Results are reported using the direct analytical measure percent modern carbon (pMC) with one relative standard deviation. Agreement between expected and measured values is taken as being within 2 sigma agreement (error x 2) to account for total laboratory error.

Report Date: January 10, 2018
Submitter: Dr. Thusitha Mendis

QA MEASUREMENTS

Reference 1

Expected Value: 129.41 +/- 0.06 pMC

Measured Value: 129.35 +/- 0.37 pMC

Agreement: Accepted

Reference 2

Expected Value: 0.44 +/- 0.10 pMC

Measured Value: 0.44 +/- 0.03 pMC

Agreement: Accepted

Reference 3

Expected Value: 96.69 +/- 0.50 pMC

Measured Value: 96.59 +/- 0.30 pMC

Agreement: Accepted

COMMENT: All measurements passed acceptance tests.

Validation:

Date: January 10, 2018

මෙම කාලනිර්ණ අනුව සුසානය අභ්‍යන්තරයෙන් වඩා පැරණි කාලනිර්ණයන් ද සුසානයට පිටතින් තැන්පත් කර තිබූ බරණි තුළින් ඊට වසර 62 කට පසු කාලනිර්ණයක් ලැබීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ පරම්පරා කිහිපයක් එක ම සුසානය හා එය වටා පරිසරය භාවිතකර ඇති බව ය. මෙම තත්ත්වය තුළින් එකම පවුලක් හෝ එකම පරම්පරාවක් එක් සුසානයක් ඒ අවට පිටාව තුළ හෂ්මවශේෂ තැන්පත් කිරීමට භාවිත කර තිබෙන බව මින් මැනවින් පැහැදිලි වේ. එසේ ම කාලනිර්ණයට ලබාගත් සුසාන බරණියේ බඳ මත සටහන්කර තිබූ ත අක්‍ෂරය හා විශේෂ සංකේත දෙක මගින් එම කාල වකවානුව වන විට සාක්‍ෂරතාව සහිත සමාජයක් මෙම ප්‍රදේශය ඇසුරින් මානව ජනාවාස ගොඩනගාගෙන තිබුණ බව පෙන්නුම් කෙරේ. මෙය ඉතා වැදගත් වන්නේ සිරාන් දැරණියගල විසින් අනුරාධපුර ඇතුළුපුරය ඇසුරින් AMP 88 සංසිද්ධි අංක 75 ට අයත් ස්ථරය තුළින් හා ASW 88 සංසිද්ධි අංක 88 පදනම් මුල් ඓතිහාසික යුගයේ දී (Basal Early Historic) ක්‍රි. පූ 600 - 500 කාලයට අයත් ව විවිධ වර්ගවලට අයත් මැටි බඳුන්වල බඳ මත ලියා තිබූ මුල් බ්‍රාහ්මී ලේඛන හමුවූ බව මීට පෙර ප්‍රකාශ කර තිබෙන බැවින් එම තත්ත්වය අනුරාධපුරයට පිටතින් තහවුරු කර ගැනීමට හැකි වීම නිසාය (Deraniyagala 1990 : 740 - 744).

මෙම සොයා ගැනීම වැදගත් වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී ලේඛන ක්‍රි.පූ තුන් වැනි සියවසට අයත් යැයි එතෙක් පැවති මතය ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට හැකි දත්ත හමුවන බැවිනි. ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර සම්බන්ධයෙන් විවිධ විද්වත්හු විවිධ මත පල කන ලද අතර ඒ අතරින් විමලසේන හැලෝගම ප්‍රකාශ කර ඇත්තේ ඒවා ක්‍රි.ව දෙ වැනි ශත වර්ෂයට අයත් බව ය (හැලෝගම 2003 : 154). ඔහු විසින් මැටි බඳුන් මත තිබූ අක්‍ෂර දකුණු ඉන්දීය හා උතුරු ඉන්දීය අක්‍ෂර සමඟ මෙන් ම ශ්‍රී ලංකාවේ ආදිතම අක්‍ෂර සමඟ සන්සන්දනය කර මෙම මතය ඉදිරිපත් කර තිබේ (හැලෝගම 2003). එසේ ම මේ පිළිබඳ ව අදහස් දක්වා ඇති පියතිස්ස සේනනායකගේ මතය වන්නේ ද දැරණියගල විසින් අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයෙන් සොයාගත් බ්‍රාහ්මී ලේඛනවල කාලනිර්ණවල ඉහළ ම සීමාව ක්‍රි.පූ හත් වැනි සියවස දක්වා හා පහළ ම සීමාව ක්‍රි.පූ 3 වැනි සියවස දක්වා වන බැවින් හා එම ලේඛනවල දීර්ඝ අක්‍ෂර යෙදෙන බැවින් ඒවා ක්‍රි.පූ තුන් වැනි සියවසට අයත් වන බව පෙන්වා දී ඇත (සේනනායක 2002: 35-75). දැරණියගල විසින් ස්ථරයට ලබාදී ඇති කාලනිර්ණ නිසා ඉහළ ස්ථරයක තිබූ මැටි මෙවලම් කැබලි විවිධ සත්ත්ව ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් පහළට පැමිණීමේ සම්භාවිතාවක් පවතින බව ද පෙන්වාදෙන සේනනායක එහි දී වැඩිදුරටත් පෙන්වා දී ඇත්තේ එම අක්‍ෂර ක්‍රි.පූ තුන් වැනි සියවසට වඩා පැරණි නොවන බව ය (එම). මේ අනුව අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයෙන් හමු වී ඇති බ්‍රාහ්මී අක්‍ෂර සම්බන්ධව පැවති මෙම පරස්පර මත යම් ආකාරයකට නැවත විමසා බැලීමට තුඩුදෙන සාධක අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ඇසුරින් වාර්තාවීම වැදගත් වේ. එසේ ම සුසාන අභ්‍යන්තරයේ වූ බරණිය තුළින් කාලනිර්ණයට අස්ථි සාම්පල ලබාගත් අතර බරණියේ බඳ මත තිබී වාර්තා වූ බ්‍රාහ්මී අක්‍ෂර අනිවාර්යෙන් ම එම අස්ථි අයත් වන කාලයට අයත් විය යුතු ය. පිලිස්සීමෙන් පසු ව මැටි බඳුන මත සටහන් කර ඇති මෙම බ්‍රාහ්මී අක්‍ෂර ලෝහ හෝ අස්ථි තුඩක් සහිත උපකරණයකින් සටහන් කරන්නට ඇති බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. මෙය අයත් සන්දර්භය කිසිදු අයුරකින් වෙනස් නොවීමට බලපානු ලබන කාරණය වන්නේ පැතිගල්

හතරකින් ආවරණය කර පියන්ගලකින් ඉතා හොදින් වසා තිබූ ශිලා මංජුසා සුසානයක් අභ්‍යන්තරයෙන් හමුවන බැවිනි. ඒ අනුව ඉතා නිරවුල් සන්ධර්භයක් තුළින් හමුවන මෙම අක්‍ෂර නිෂ්චිත ලෙස ම ක්‍රි.පූ හය වැනි සියවසට අයත් වන බව පෙන්වාදිය හැකි ය. ශ්‍රී ලංකාවේ මෙතෙක් කැනීම් සිදුකර ඇති මෙගලිතික සුසාන තුළින් සුසාන අභ්‍යන්තරයෙන් මෙවැනි බ්‍රාහ්මී අක්‍ෂර වාර්තා වී නොමැති අතර අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ඇසුරින් ප්‍රථම වතාවට බ්‍රාහ්මී අක්‍ෂර වාර්තා වීම අනුව දැරණියගල මීට ප්‍රථම ප්‍රකාශ කරන ලද ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී ලේඛන ක්‍රි.පූ හය වැනි සියවසට අයත් යන මතය මෙම සාධක අනුව නිවැරදි මතයක් වන බව මේ අනුව තහවුරු කළ හැකි බව පෙන්වාදිය හැකි ය.

විශේෂයෙන් ම දැනට සිදුකර ඇති පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ අනුව අනුරාධපුරයෙන් පර්යන්ත කලාපයෙන් ලැබී ඇති කාලනිර්ණ අනුව අනුරාධපුරය හා ඉන් පිටත පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතියේ ආරම්භය පිළිබඳ ව කරුණු තහවුරු කරගත හැකි ය. ඒ අනුව අනුරාධපුරයේ ක්‍රි.පූ 900 - 600 කාලයේ දී ප්‍රාථමික යකඩ යුගය ආරම්භ වී ඉන් අනතුරුව එය ක්‍රමානුකූලව වර්ධනය වී තිබේ (Deraniyagala 1990 : 709 - 711). නමුත් ඉන් පර්යන්ත ප්‍රදේශවල පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතියේ පැලපදියම් වීම හඳුනාගත හැක්කේ ඊට පසු කාලවලදී ය. එනම් අනුරාධපුරයට දකුණු පස ප්‍රදේශවල ඉබ්බන්කටුව ක්‍රි.පූ 700 - 400 (Deraniyagala 2007: 69), කලවැල්ලා උල්පත ක්‍රි.පූ 520 - 390 (Jayarathne 2016: 27). අනුරාධපුරයට නැගෙනහිර කොක්චබේ ක්‍රි.පූ 790 - 540 (මැන්දිස් 2017: 179), තම්මැන්නාගොඩැල්ල ක්‍රි.පූ 490 (රංජිත් දිසානායක සමඟ සිදුකළ සාකච්ඡාව), අනුරාධපුරයට බටහිර දෙසින් ගල්ගමුව අන්දරවැව ක්‍රි.පූ 491- 366 (මැන්දිස්: 2017), පොල්පිතිගම ක්‍රි.පූ 520 (රංජිත් දිසානායක සහ තවත් අය: 2014), පිංවැව ගල් සොහොන්කනත්ත ක්‍රි.පූ 112 (Deraniyagala 2007: 69) (පසු ව ආදී පරාග ආශ්‍රිත කාලනිර්ණ ක්‍රි.පූ. 420ට ටී.ආර්. ප්‍රේමතිලකට ලැබී ඇත) දිනනිර්ණ ලැබී තිබේ. අනුරාධපුරයට උතුරින් වව්නියාව මාමඩුව ප්‍රදේශයේ මෙගලිතික සුසාන සංකීර්ණයක් පිහිටා තිබුණ ද එහි විද්‍යාත්මක දින නිර්ණ මේවන තුරු ලබා ගෙන නොමැති නිසා එම ප්‍රදේශය ආශ්‍රිත දින වකවානු මෙතෙක් අවිනිශ්චිත ය. මෙම විද්‍යාත්මක කාලනිර්ණ අනුව පෙනීයන කාරණය වන්නේ පූර්ව ඓතිහාසික සංස්කෘතිය උතුරු මැද හා වයඹ පළාත ගත් විට අනුරාධපුරය කේන්ද්‍රගත වෙමින් ආරම්භ වී පර්යන්ත ප්‍රදේශ වෙත ගමන් කර ඇති බවට අදහසක් ගොඩනැගෙන බව ය. එය එසේ නම් අනුරාධපුරය ඇසුරින් මුල් යකඩ යුගයේ ජනාවාසයක් ආරම්භ ව එය කේන්ද්‍රාපසාරී ලෙස ව්‍යාප්ත වෙමින් කේන්ද්‍රය වටා පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ භූ දර්ශනය ව්‍යාප්ත කර ඇති බව අනුරාධපුරයෙන් පර්යන්තය වටා ඇති පූර්ව ඓතිහාසික ස්ථාන ආශ්‍රිත ව මේ වනවිට ලැබී ඇති කාලනිර්ණවලින් පැහැදිලි වන බව මේ අනුව පෙන්වාදිය හැකි ය.

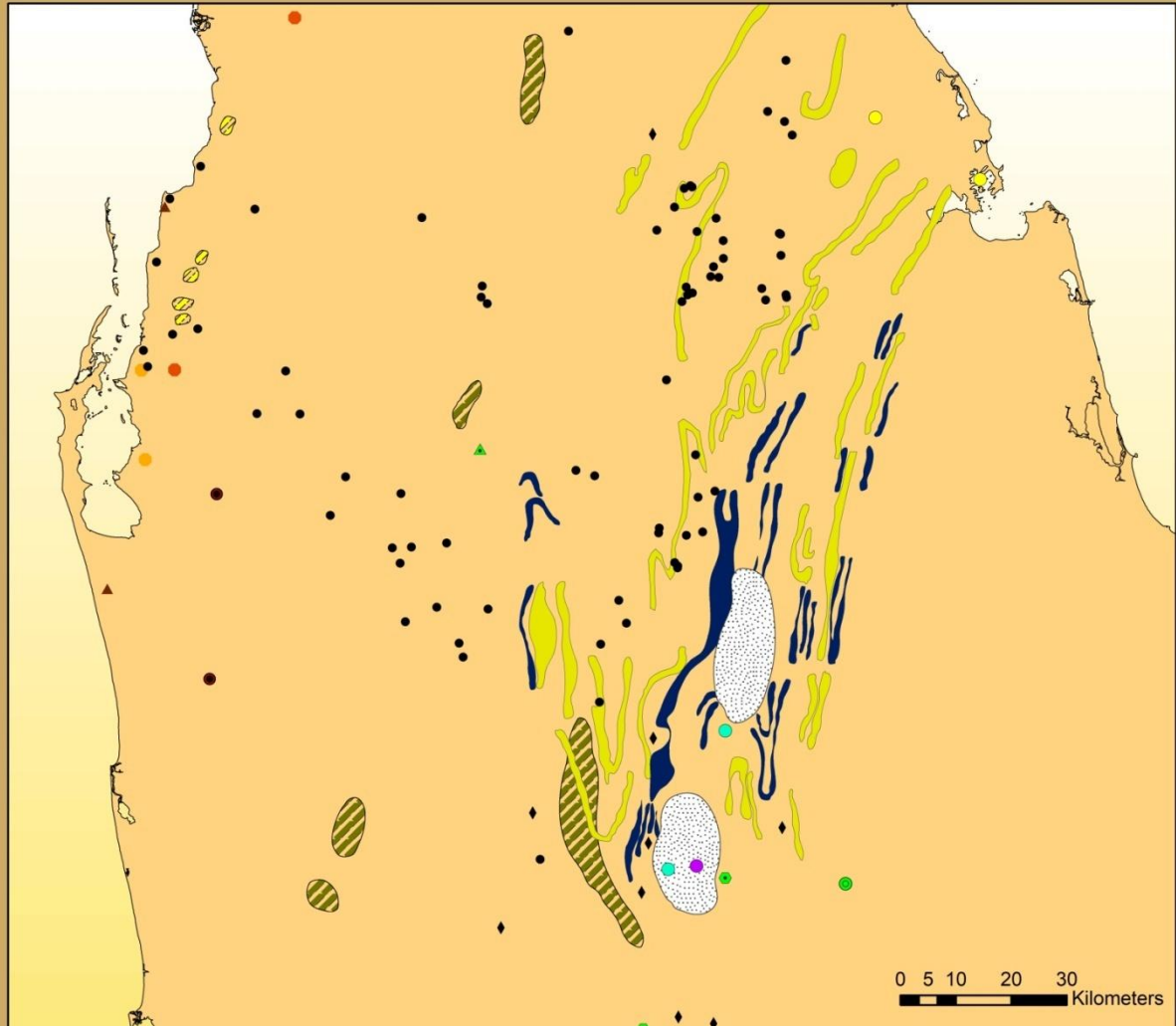

සිතියම අංක 11 : දැදුරු ඔය, මී ඔය, කලා ඔය, මල්වතු ඔය හා යාන් ඔය නිම්නවල පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන ස්ථානගත වීම දැක්වෙන සිතියම

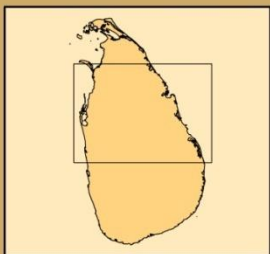

සිතියම අංක 12 : අනුරාධපුර කේන්ද්‍රය ලෙස එහි මධ්‍ය හා පර්යන්ත ප්‍රදේශවල පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ ජනාවාස හා සුසාන ස්ථානගතවීම හා මෙතෙක් ලැබී ඇති කාලනිර්ණ දැක්වෙන සිතියම

පූර්ව ඓතිහාසික ස්ථානවල ස්ථානගතවීම හා ඒ ආශ්‍රිත ඛනිජ සම්පත් ව්‍යාප්තිය

Date : 24/08/2018
Data Sources ; Survey Department, Sri Lanka
Created by ; Nadeera Harshajith

Legend

- Megalithic Burial Site
- Cement Raw Material (Lime Stone)
- Cement Raw Material (Clay)
- ▲ Beach Mineral Sands
- Black Carbonaceous
- Serepentinite
- Fluorspar
- Feldspar
- Hot Springs
- Vein Quartz
- ◆ Mica
- ▲ Apatite
- ▨ Miocene Lime Stone
- ▨ Gem Bearing Areas
- Crystalline limestone Dolomitic
- Quartzite
- ▨ Main Graphite Areas

සිතියම අංක 13 : අනුරාධපුර හා තදාශ්‍රිත කලාපයේ පූර්ව ඓතිහාසික ස්ථානවල ස්ථානගතවීම හා ඒ ආශ්‍රිත ඛනිජ සම්පත් ව්‍යාප්තිය දැක්වෙන සිතියම

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා ලිපි නාමාවලිය

දිසානායක, ආර්. ඩී., ආර්. බණ්ඩාර, 2014. *මී ඔය ඉහළ දෝණියේ අතරගල්ල වාපික ප්‍රපන්න පද්ධතියේ මානවවංශවිද්‍යා සමීක්‍ෂණය - 2014*. මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, යාපහුව ව්‍යාපෘතිය

මැන්දිස් 2017, කොක්චබේ මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත කැනීම, *මධ්‍ය යාන් ඔය නිම්නයේ ජනාවාස පුරාවිද්‍යාව*, පර්යේෂණ හා ප්‍රකාශන අරමුදල , ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය.

සේනානායක, පී., 1993. *වයඹ පළාතේ සංස්කෘතික දායාද*, සංස්කෘතික කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

සේනානායක, පී., 2002. ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණි ලේඛන හා ඒවායේ ආරම්භය පිළිබඳ ව අදහසක්, *ඉඳු වර පර්යේෂණාත්මක මාසික සංග්‍රහය*, සංස්. දය අමරසේකර., රොහිත දිසානායක, ආර්ය ප්‍රකාශකයෝ, වරකාපොළ.

සෝමදේව. ආර්., 2008. පඨය, පරිශ්‍රය සහ ජනාවාසය: පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන හඳුනාගැනීම් සහ අර්ථය දැක්වීම පිළිබඳ ගැටලු කිහිපයක්. පිටු අංක 21 - 31. සංස්කෘතිය, දේශපාලනය හා ශ්‍රී ලංකාවේ අනාගතය. *සමජයීය විද්‍යා ලිපි සංග්‍රහය*, සරසවි 4. සංස්., පී. ගුණවර්ධන, එම්. එම්. ගුණතිලක, එන්. බණ්ඩාර, එස්. රාජපක්‍ෂ, එච්. නාමල්ගමුව, හා එම්. සල්ඕන්. පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයනාංශය, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය.

Deraniyagala, S.U., 2007. The Pre History and Proto History of Sri Lanka, *The Art and Archaeology of Sri Lanka*, Central Cultural Fund, Ministry of Cultural Affairs

Deraniyagala, S.U., 1990a. List of Radiocarbon Dates Proto and Early historic periods, perspectives in Archaeology, *Leelananda Prematilake Festschrift*, Department of Archaeology, University of Peradeniya. Sri Lanka.

James Äankton .,2014. *Glass from Sri Änka : Preliminary Report of Analyses*, Beranardd Gratuze ,IRAMAT, Institut Recherche Ies Archeomateriaaux, Center Emeest Babelon, C.N.R.S.

Jayarathne ,D.K., 2016. Geoarchaeological approach to the Ihala Kalawella Ulpatha Cist Burial Site and it's adjoining Cultural Landscape at Anuradhapura District of Sri Lanka, *Ancient Celon No. 25*, Journal of Department of Archaeology, Sri Lanka

Senavirathne,S.,1990. The locational significance of early iron age sites in intermediary transitional eco-system : a preliminary survey study of the upper Kala Oya region, North central Sri Lanka, *The settlement Archaeology of Sigiriya – Dambulla Region*, (eds), Senake Bandaranayake,Mats Morgen, Senvirathne

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ බ්‍රාහ්මී ලේඛන සම්බන්ධ ව සිදු කරන විමර්ශනය

ඩී. තුසිත මැන්දිස්

ශ්‍රී ලංකාවේ ආදිතම බ්‍රාහ්මී ලේඛන හෝ අක්‍ෂර අශෝක අධිරාජ්‍යයාට සමකාලීන ව මෙරට රාජ්‍ය පාලනය කළ දේවානම් පියතිස්ස රාජ්‍ය කාලය වන ක්‍රිස්තු පූර්ව 250-210 ට අයත් වන බව බොහෝ උගතුන්ගේ මතය වේ (Fernando 1969:20). ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ ආදිතම බ්‍රාහ්මී ලේඛන ක්‍රි. පූ 3 වැනි සියවසින් ඔබ්බට ගමන් කළ නො හැකි බව එතෙක් පිළිගැනී තිබූ මතය විය. සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය සාධක අනුව ක්‍රිස්තු පූර්ව හය වැනි සියවසේ සිට ආර්යය භාෂා කතා කරන ජනතාව ශ්‍රී ලංකාවට පැමිණ ඇති බව සඳහන් වන අතර යම් හෙයකින් ලේඛන පිළිබඳ ව ඔවුන් ලත් දැනුම මෙරටට රැගෙන එන්නට ඇතැයි ද විශ්වාසයක් පවතී (Fernando 1969:19; paranavithana 1970 : xxii). ශ්‍රී ලංකාව තුළ ක්‍රිස්තු පූර්ව තුන් වැනි සියවසට පෙර සිට ම යම් ලේඛන ක්‍රමයක් පැවති බව සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයවල සඳහන් වන බව පෙන්වාදෙන පියතිස්ස සේනානායක එම මූලාශ්‍රය බොහොමයක් ක්‍රිස්තු වර්ෂය ආරම්භ වී කාලයකට පසුව ලියවුණු ඒවා බව ද ප්‍රකාශ කර තිබේ. එබැවින් මූලාශ්‍රයවල සඳහන් වන එම කරුණු තුළනාත්මක ලෙස සාකච්ඡාවට භාජනය කළ යුතු බව ඔහු ප්‍රකාශ කර තිබේ (සේනානායක 2002 : 58-59).

කෙසේ වෙතත් ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී ලේඛන පිළිබඳ ව හා ඒවායේ ඉතිහාසය පිළිබඳ විමර්ශනය කිරීමේ දී බ්‍රාහ්මී අක්‍ෂරවලට පූර්වයෙන් හමු වූ සංකේත අක්‍ෂර ක්‍රමයක් පවතින්නට ඇති බවට සාධක ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියට අයත් සුසානවල පියන් ගල් මත හා එම යුගයට අයත් ජනාවාසවලින් හමුවන මැටි බඳුන් මත තිබී ලංකාවේ විවිධ ප්‍රදේශවලින් හමු වී තිබේ (Deraniyagala 1972:122-130; Senavirathne 1984:294-298). එසේ ම මෙම යුගයට අයත් ජනාවාස භූමි වන අනුරාධපුරය, තිස්සමහාරාමය, කන්තරෝදය යන ස්ථානවලින් හමු වී ඇති මැටි බඳුන් මත සටහන් කර තිබූ බ්‍රාහ්මී ලේඛන රාශියක් ද වාර්තා වී තිබේ (Deraniyagala 1972:129-130; Indrapala 1973:18-19; Parker 1885:67-68). පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ දී සංකේත ඇසුරු කර ගනිමින් කිසියම් සන්නිමේදන ක්‍රමයක් භාවිත කළ බවට ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ මැටි බඳුන් මත හා ගල් සොහොන්වල පියන් ගල් මත වන සංකේත තුළින් පැහැදිලි වූව ද ඒවා තවමත් කියවා ගෙන නොමැති බැවින් නිශ්චිත අදහසක් ප්‍රකාශ කළ නොහැකි බව පියතිස්ස සේනානායකගේ මතය වේ (සේනානාක 2018: 14-16).

ශ්‍රී ලංකාවෙන් හමු වී ඇති ක්‍රිස්තු පූර්ව යුගයට අයත් බ්‍රාහ්මී අක්‍ෂර පිළිබඳ ව විමර්ශනය කිරීමේ දී මාතලේ වේරගොඩ (සුළුනාපහුර) විහාරයෙන් හමු වූ ටෙරාකෝටා මුද්‍රා කිහිපයක බ්‍රාහ්මී නොවන සංකේත සමඟ බ්‍රාහ්මී අක්‍ෂර සටහන් වී තිබුණ බව සුදර්ශන් සෙනෙවිරත්න පෙන්වා දී ඇත (සෙනෙවිරත්න: 1997). එසේ ම මීට අමතර ව තිස්සමහාරාම අකුරුගොඩ ජර්මන් පුරාවිද්‍යාඥයින් විසින් සිදු කළ කැනීම්වල දී පුළුස්සන ලද මැටි බඳුන් මත බ්‍රාහ්මී

අක්ෂර සමග ද්‍රවිඩ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර හමු වී ඇති බව මහාදේවන් ප්‍රකාශ කර ඇත (Mahadevan: 2010). එසේ ම කේ.එස්. ශන්මුගම් විසින් කොර්කේයි වරාය ආශ්‍රිත ව සිදු කළ කැනීමිවලින් හමු වූ මැටි බඳුන් මත වූ බ්‍රාහ්මී ලේඛන ක්‍රිස්තු පූර්ව අට වැනි සියවසට පමණ අයත් වන බව කාබන් කාලනිර්ණ අනුව තහවුරු වන බව ප්‍රකාශ කළ ද එම ස්ථානයේ ස්ථර අවුල් වී තිබුණ බැවින් එම මතය පිළිගත නොහැකි බව දකුණු ඉන්දිය අභිලේඛනඥයින් ප්‍රකාශ කර තිබේ (Nagaswamy 1980:772- 82). ශ්‍රී ලංකාවෙන් ක්‍රිස්තු පූර්ව පස් වැනි සියවසට පෙර භාවිත කරන ලද බ්‍රාහ්මී ලේඛන අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයෙන් හමුවන බවට නව මතයක් සිරාන් දැරණියගල විසින් මීට පෙර ඉදිරිපත් කරන ලද අතර ඇතුළුපුරයෙන් හමු වූ බ්‍රාහ්මී ලේඛන ලේඛන ක්‍රි. පූ 600-500 පෙර කාලයේ සිට භාවිත වූ බව රේඩියෝ කාබන් කාලනිර්ණ අනුව තහවුරු වන බව ද ඔහු ප්‍රකාශ කර ඇත (Deraniyagala 1990:742-747; Kodithuwakku 2015:251-253). මෙම මතය තවදුරටත් තහවුරු කරමින් රොබින් කනිංහම් විසින් අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයේ සල්ගහවත්ත නම් ස්ථානයේ සිදු කරන ලද **ASW 88** කැනීමෙන් ද බ්‍රාහ්මී ලේඛන හමු වූ බව ප්‍රකාශ කිරීම සමග දැරණියගලේ මතය තව දුරටත් තහවුරු වන කරුණු ඉදිරිපත් වී තිබේ (Connigham and Batt 1999: 125-132). සිරාන් දැරණියගල හා මොහාන් අබේරත්න විසින් ඇතුළුපුරයෙන් හමු වූ ක්‍රිස්තු පූර්ව 500-600 ට අයත් අක්ෂර සහිත මැටි බඳුන් සම්බන්ධයෙන් පසුව සිදු කරන ලද තාපසංදීප්තතා කාලනිර්ණ (T.L.Dating) අනුව ඔවුන්ගේ මතය තව දුරටත් නිවැරදි වන බව ප්‍රකාශ කර තිබේ (Deraniyagala & Abeyratne 2000: 759-791).

අනුරාධපුර ඇතුළුපුර මහාපාලි දානශාලාව අසල **AMP 88** ස්ථාන නාමය යටතේ සිරාන් දැරණියගල විසින් සිදු කරන ලද පුරාවිද්‍යා කැනීමිවල දී හමු වූ මැටි බඳුන් කැබලි කිහිපයක මෙම බ්‍රාහ්මී ලේඛන හමු වූ බව ඔහු ප්‍රකාශ කර තිබේ (*ibid*:741-742). ඔහු වැඩි දුරටත් පෙන්වා දී ඇති ආකාරයට එම අවධියේ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර ලිවීම සඳහා භාවිත කරන ලද සත්ව අස්ථිවලින් නිර්මාණය කරන ලද පන්හිදක් හමු වී ඇති බව ද පෙන්වා දී ඇත (*ibid*. Fig. 66:744). එසේ ම එයට සමාන පන්හිදවල් ඉන්දියාවේ අලම්භිරපුර, විරාන්ඩි, හස්ටිනාපුර හා උජ්ජේන් යන ස්ථානවලින් ද ලැබී තිබීමෙන් මෙවැනි ඒවා සමාන කාල පරාසවල දී ලංකාවේ හා ඉන්දියාවේ භාවිත වී ඇති බව ද වැඩි දුරටත් ප්‍රකාශ කර තිබේ (*ibid* : 742). මෙම අක්ෂර හමුවන කාල පරිච්ඡේදය වන ක්‍රිස්තු පූර්ව 600-500 තහවුරු කර ගැනීම සඳහා කාබන් කාලනිර්ණ (C14 Dating) 04 ක් තාපසංදීප්තතා කාලනිර්ණ (T.L. Dating) 04 ක් ලබාගත් බව ද ඔහු වැඩි දුරටත් විස්තර කර තිබේ (*ibid*:740).

මෙම සොයා ගැනීම පිළිබඳ ව විද්වතුන් විවිධ මත රාශියක් මේ වන විට ප්‍රකාශයට පත් කර ඇත. මේ පිළිබඳ අදහස් දක්වා ඇති පියතිස්ස සේනානායක ප්‍රකාශ කර ඇත්තේ සිරාන් දැරණියගල ක්‍රිස්තු පූර්ව 600-500 තරම් කාලයට අයත් යැයි ප්‍රකාශයට පත් කර ඇති (බ්‍රාහ්මී අක්ෂර සටහන් වී තිබූ) මැටි බඳුන් ක්‍රිස්තු වර්ෂ පළමු වැනි සියවසට අයත් විය යුතු බවය (සේනානායක 2002: 54). ඒ සඳහා ඔහු ඉදිරිපත් කර ඇති මතය අනුව දැරණියගල විසින් ඉදිරිපත් කර ඇති ඵලක අංක 64 හි **a** අක්ෂරය දරණ මැටි බඳුන් කැබැල්ල මත සටහන් වී

ඇති අවසන් අක්ෂරය “ච” අක්ෂරය යැයි උපකල්පනය කළහොත් එම අක්ෂරය ශ්‍රී ලංකාවේ මෙතෙක් හමු වී ඇති පැරණි බ්‍රාහ්මී ලිපි අතර දක්නට නැති තරම් බව පෙන්වා දී ඇත (එම: 58). එසේ ම සේනානායක ඉදිරිපත් කර ඇති අනෙක් මතය වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණි බ්‍රාහ්මී ලිපිවල දීර්ඝ ස්වර වෙනුවට බොහෝ විට හුස්ව ස්වර භාවිතා වී ඇති බැවින් දීර්ඝ ස්වර භාවිත කිරීම ආරම්භ වූයේ පසුකාලීන ව බව පරණවිතාන පෙන්වා දී ඇති මතය අනුව ද තහවුරු වන බව ප්‍රකාශ කර ඇත (එම: 58 ; paranavithana 1970: xxxviii-xliv) එසේ ම දැරණියගල ඉදිරිපත් කර ඇති “කාරම” හෝ “කාරව” යන්නත් “තයාකුටෙ” යන යෙදුම් තුළ දීර්ඝ ස්වර ඇසුරු කරමින් වචන සටහන් කර ඇති බැවින් එවැනි යෙදුම් මගින් සංවර්ධනය වූ කාලවකවානුවක එම අක්ෂර රචනා කරන්නට ඇති බව අක්ෂරවල ස්වරූපය අනුව පැහැදිලි වන බව ද ඔහු පෙන්වා දී තිබේ (සේනානායක 2002: 58).

පියතිස්ස සේනානායක විසින් වැඩි දුරටත් පෙන්වා දී ඇති පරිදි මෙම අක්ෂරවල සංවර්ධන අවස්ථාක් දීර්ඝ ස්වර මෙන් ම හුස්ව ස්වර තුළින් පැහැදිලි වන බැවින් අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයෙන් හමුවී ඇති අක්ෂර ක්‍රිස්තු වර්ෂ පළමු වැනි සියවසට අයත් වීමට බොහෝ ඉඩ ඇති බව පෙන්වා දී අතර ම, දැරණියගල විසින් මෙම ලේඛන සම්බන්ධ ව දක්වා ඇති කාබන් කාලනිර්ණ අනුව එහි ඉහළ සීමාවේ හා පහළ සීමාවේ පවතින පරතරය පිළිබඳව ද සාකච්ඡා කර තිබේ. සිරාන් දැරණියගල විසින් අනුරාධපුර මහාපාලි දානශාලාව අසල සිදු කරන ලද **AMP 88** කැනීමේ සංසිද්ධි අංක 75ට අයත් එම මැටි බඳුන් කැබලි අයත් වන ස්ථරයේ කාලනිර්ණ කාබන් 14 කාලනිර්ණ අනුව එහි ඉහළ ම සීමාව ක්‍රි.පූ හත් වැනි සියවස හා එහි පහළ ම සීමාව ක්‍රි.පූ තුන් වැනි සියවසට (Deraniyagala 1992:742) අයත් ලෙස දක්වා තිබෙන අතර සේනානායකගේ මතය වන්නේ මෙම අක්ෂර හමුවන කාලපරාසය පදනම් මුල් ඓතිහාසික යුගය (Basal Early History 600-500) හා පහළ මුල් ඓතිහාසික අවධිය (Lower Early History 500-400 BC) අතර පවතින පරතරය සියවස් 04 කට ආසන්න වන බැවින් එහි ඉහළ සීමාව පමණක් සලකා බලා මෙම තීරණය ගැනීම වඩා සාධාරණ නො වන බව ය.

එසේම අනුරාධපුර ඇතුළුපුර **AMP 88** හා **ASW 88** පුරාවිද්‍යා කැනීමෙන් සොයාගන්නා ලද බ්‍රාහ්මී ලේඛන පිළිබඳ විමර්ශනයක් සිදු කරන විමලසේන හැලෝගම ක්‍රිස්තු පූර්ව තුන් වැනි සියවසට අයත් අශෝක අක්ෂර ද ක්‍රිස්තු පූර්ව දෙ වැනි සියවසට අයත් පිප්‍රාවා අභිලේඛන සමඟ ද ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රිස්තු පූර්ව තෙ වැනි හා දෙ වැනි සියවස්වලට අයත් ගුහා ලිපි සමඟ ද සන්සන්දනය කරමින් අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයෙන් හමු වූ මැටි බඳුන් මත ඇති අක්ෂර එම අක්ෂර හා සැසඳීමේ දී සමානතා මෙන් ම දැඩි ලෙස අසමානතා ද පවතින බව පෙන්වා දී ඇත. හැලෝගම පෙන්වා දී ඇති ආකාරයට **AMP 88 (75)** සංසිද්ධිය හා **ASW 88 (88)** වැනි සංසිද්ධියට අයත් වී ඇති අක්ෂර සහිත මැටි බඳුන් ක්‍රිස්තු පූර්ව 818-754 හෝ ක්‍රිස්තු පූර්ව 700-540 කාලනිර්ණය ලැබී ඇති බව දක්වා තිබීම හා තවත් මැටි බඳුන් කැබැල්ලක “**බිය අනුරධ**” යනුවෙන් සඳහන් **ASW 88 (88)** සංසිද්ධියට අයත් මැටි බඳුන් කැබැල්ල ක්‍රිස්තු පූර්ව 600-500 කාලනිර්ණ කර තිබීම තුළ ගැටළුවක් ඇති බව ද පෙන්වා දී තිබේ (හැලෝගම

2003: 4-5). එසේ ම ඔහුගේ මතය වන්නේ මෙම මැටිබදුන් සඳහා කාලනිර්ණය ලබා දිය යුත්තේ මැටි බදුන් හමුවන ස්ථරය කාලනිර්ණය කිරීමෙන් නොව අදාළ මැටි බදුන් කොටස කාලනිර්ණය කිරීමෙන් වන බව ය (එම: 5).

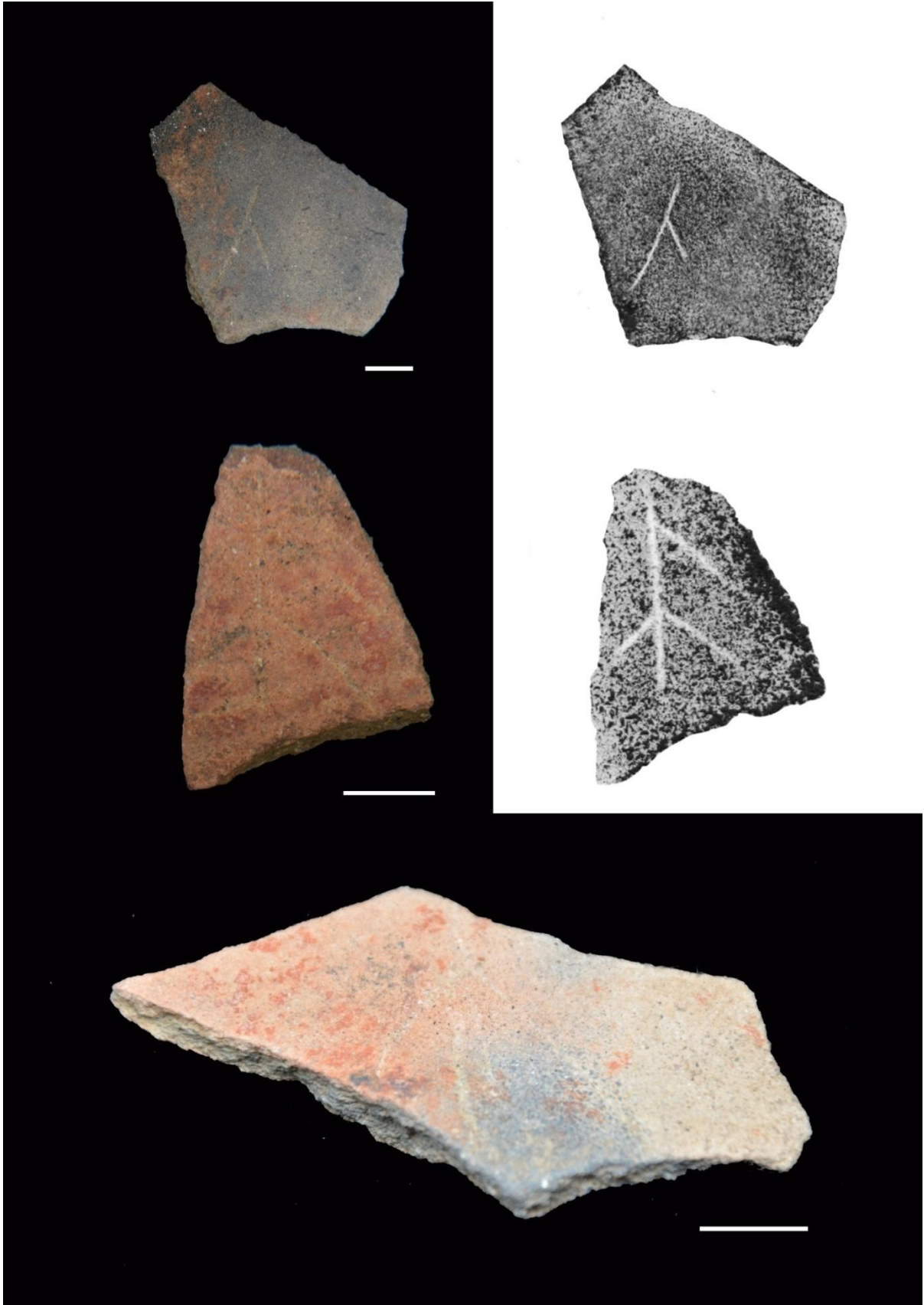
එසේ ම මෙයට අමතර ව උතුරු ඉන්දිය බ්‍රාහ්මී අක්ෂර හා දකුණු ඉන්දිය බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මෙන් ම ශ්‍රී ලංකාවේ ගුහා ලිපිවල අන්තර්ගත බ්‍රාහ්මී අක්ෂරවල හැඩ රටා හා ඒවායේ පරිමාණය පිළිබඳ විමර්ශනය කරන හැලෝගමගේ මතය වන්නේ අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයෙන් හමුවන මැටි බදුන් මත සටහන් කර ඇති අක්ෂර දකුණු ඉන්දියාවේ අරිකමේඩුවලින් සොයාගන්නා ලද අක්ෂරවලට සමාන වන බැවින් අරිකමේඩු අක්ෂර අයත් ක්‍රිස්තු වර්ෂ දෙ වැනි සියවසට ශ්‍රී ලංකාවේ ඇතුළුපුරයෙන් හමු වී ඇති බ්‍රාහ්මී අක්ෂර අයත් වන බව ඔහු පෙන්වා දී තිබේ (එම: 153-154). කෙසේ වෙතත් ඉතා මෑත දී දකුණු ඉන්දියාවේ සිදු කර ඇති පුරාවිද්‍යා කැනීම් තුළින් හමු වී ඇති බ්‍රාහ්මී ලේඛන සම්බන්ධයෙන් ද නව මත ඉදිරිපත් වී තිබේ ඒ අතරින් කේ. රාජන් හා සුබ්‍රමනියන් විසින් තමිල්නාඩුවේ පිහිටි **කොඩුමනල්** නැමති ස්ථානයේ ඇති මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිතව සිදු කරන ලද කැනීම්වල දී හමු වූ මැටි බදුන්වල සටහන් ව තිබූ අක්ෂර ක්‍රිස්තු පූර්ව පස් සියවස තරම් පැරණි වන බව ප්‍රකාශ කර තිබේ (The New Indian Express 2013: 5-17). මීට අමතර ව දකුණු ඉන්දියාවේ **ආදිවිචනල්ලූර්** සුසාන භූමියෙන් හමු වූ මැටි බරණි මත සටහන්ව තිබූ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර ක්‍රිස්තු පූර්ව 6-5 සියවස්වලට අයත් බව ටී. සත්‍යමූර්ති ගේ මතය වී ඇත. එසේ ම දකුණු ඉන්දියාවේ **පලනි** නම් ස්ථානයේ සිදු කළ කැනීම්වලින් හමු වූ බ්‍රාහ්මී ලේඛන ක්‍රිස්තු පූර්ව 540 කාලයට අයත් වන බව සුබ්‍රමනියන් ප්‍රකාශ කර තිබේ (Subramaniyan 2005:70-72). මේ අනුව දකුණු ආසියානු කලාපය තුළ ක්‍රිස්තු පූර්ව 5 සියවසට පෙර සිට බ්‍රාහ්මී ලේඛන පැවතී ඇති බව ඉන්දියාවෙන් හා ශ්‍රී ලංකාවෙන් හමු වී ඇති මෙම පුරාවිද්‍යා සාධක තුළින් මේ වන විට පැහැදිලි වී ඇත.

අනුරාධපුර ඇතුළුපුර **AMP 88** (Deraniyagala 1992:742) හා **ASW 88** (Coningham 1999:137) මැටි බදුන් මත පන්හිඳකින් හෝ තියුණු අස්ථි තුඩකින් සටහන් කරන ලද බවට උපකල්පනය කරන ලද ඉහත විස්තර කරන ලද ශ්‍රී ලංකාවෙන් හමු වී ඇති බ්‍රාහ්මී ලේඛන සම්බන්ධ විද්වතුන් අතර විවිධ මතවාද පවතින බව පෙනේ. එසේ ම ඔවුන් බොහෝ දෙනෙකු පෙන්වා දී ඇත්තේ අක්ෂර හා අක්ෂර කලාවේ සංවර්ධනය විමසිය යුතු මෙන් ම අදාළ මැටි බදුන් කොටස කාලනිර්ණය නොකර ඒවා හමුවන ස්ථර කාලනිර්ණය කිරීමෙන් ඉහළ සන්ධර්භයකින් සත්ව ක්‍රියා හේතුවෙන් එවැනි මැටි බදුන් වැනි කොටස් පහළට පැමිණීමට ඇති ඉඩකඩ වැඩි බැවින් නිශ්චිත ලෙස ම ස්ථරයේ කාලනිර්ණය අදාළ බදුන් කොටසේ කාලනිර්ණය සඳහා යොදා ගැනීම ගැටළු සහගත වන බව ය. ඉහතින් විස්තර කර ඇති ශ්‍රී ලංකාවෙන් හමු වී ඇති බ්‍රාහ්මී ලේඛනවල පැරණි භාවය තහවුරු කර ගැනීම සඳහා ඉතා හොඳ පිළිතුරක් සපයා ගැනීමට ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශයට මේ වන විට හැකි වී තිබේ.

2017 වර්ෂයේ අග භාගයේ දී ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය නවගත්තේගම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ ගල්ගමුවට

නුදුරු අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිතව **RUSL EX 01 2017** ස්ථාන නාමය යටතේ සිදු කරන ලද පුරාවිද්‍යා කැනීමේ දී සුසානය අභ්‍යන්තරයේ තැන්පත් කර තිබූ මැටි මුට්ටියක කැඩීගිය බඳ කොටස්වල කැබලි තුනක තිබේ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර ඒකක් හා සංකේත දෙකක් හඳුනාගන්නා ලදී. මෙම බ්‍රාහ්මී අක්ෂරය “**ක**” අක්ෂරය වන බව හඳුනාගත හැකි ව තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ මෙගලිතික සුසාන ආශ්‍රිත ව මෙතෙක් සිදු කරන ලද කැනීම්වල දී ඒවායේ පියන් ගල් මත තිබේ බ්‍රාහ්මී නොවන සංකේත රාශියක් හමුවී තිබේ (සේනානායක 2002: 72). ඒ අතරින් ඉබ්බන්කටුව මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව සංකේත කිහිපයක් හා යාපනුව පිංවැව ගල් සොහොන් කනත්ත තුළ 40 කට වඩා වැඩි සංකේත ප්‍රමාණයක් වාර්තා වී ඇති බව ප්‍රකාශයට පත් කර ඇත (Senavirathna:1997). එසේ ම එයට අමතර ව අනුරාධපුර ගෙඩිගේ, කන්තරෝදය, පොම්පරිප්පුව, ආනයිකොඩ්ඩායි (Senavirathna 2009:189-190) හා රිදියගම, තිස්සමහාරාමය යන ස්ථානවලින් ද බ්‍රාහ්මී නො වන සංකේත හා බ්‍රාහ්මී අක්ෂර වාර්තාවන බව ද දක්වා තිබේ (බංඩාර 2001 / 2002 : 57-61).

මේ ආකාරයට මෙගලිතික සුසාන හා ජනාවාස තුළින් විවිධ සංකේත හා සමහර විට අක්ෂර හමුවන නමුත් සුසානයක් අභ්‍යන්තරයේ තිබූ මැටි බඳුනක් මත සටහන් කරන ලද බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මෙතෙක් ශ්‍රී ලංකාවෙන් වාර්තා වී නොමැත. ඒ අනුව අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව මෙම සොයා ගැනීම ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී ලේඛන සම්බන්ධ ව අතිශය වැදගත් සොයා ගැනීමක් ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය. එසේ පෙන්වාදිය හැක්කේ ශිලා පුවරු 04කින් වට කොට තනන ලද ශිලා මංජුසාවක අභ්‍යන්තරයේ තැන්පත් කරන ලද මැටි බඳුන් විශාල පියන් ගලකින් වැසු පසු කිසිදු අයුරකින් විතැන්වීමක් සිදු නොවන අතර සත්ව ක්‍රියා හේතුවෙන් එහා මෙහා යාමක් ද සිදු නොවේ. එම නිසා ප්‍රථමයෙන් ම සන්ධර්භය අවුල් සහගත නොවූ තැනකින් මෙම අක්ෂරය සහිත මැටි බඳුන් ලැබීම ඉතා ම වැදගත් වේ. මෙහි අතිශය වැදගත් අතික් කරුණ වන්නේ මෙම අක්ෂරය අන්තර්ගත මැටි බඳුන් කැබලි හමුවන මැටි බඳුන ඇතුළතින් ලබාගත් අස්ථි සාම්පල ඇමරිකාවේ බීටා ඇනලිටික් ආයතනයට යවා ලබාගත් කාලනිර්ණ අනුව එම අස්ථි හා මැටි බඳුන් අයත් වන කාලය ක්‍රිස්තු පූර්ව 491 - 366 ලෙසට දින නිර්ණය වී තිබේ. (2440-2315 Cal Bp) 94.4% ක විශ්වාසනීය භාවයක් ලබා දී ඇති මෙම කාලනිර්ණවලින් 1.0%ක නිරවද්‍යතාවය මත ඒවා නිශ්චිත වශයෙන් ක්‍රිස්තු පූර්ව 507-501 (2456-2449) අයත් වන වන බව බීටා ඇනලිටික් ආයතනය ප්‍රකාශ කර තිබේ (**Beta - 482665**). ඒ අනුව මෙම අක්ෂර ක්‍රිස්තු පූර්ව හයවැනි සියවසට අයත් බව නිසැක ලෙස ම තහවුරු වේ.

ජායාරූප අංක 209:
අන්දරවැව කැනීමෙන් හමුවන බ්‍රාන්මී අක්ෂරය හා සළකුණු සහිත මැටි බඳුන් කැබලි

ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී ලේඛන සම්බන්ධයෙන් සාකච්ඡා කිරීමේ දී කලාපීය ලෙස එහි පවතින තත්ත්වය විමසා බැලීම ද වැදගත් වේ. ඉන්දියාවේ අර්කමේඩුවලින් හඳුනාගත් බ්‍රාහ්මී අක්ෂර ක්‍රීස්තු පූර්ව 900-600 අතර කාලයට අයත් බව (Deraniyagala 1992:745) ප්‍රකාශයට පත්වී ඇති අතර සමස්තයක් ලෙස දකුණු ඉන්දියාව හා ශ්‍රී ලංකාව තුළ ක්‍රීස්තු පූර්ව 600-500 කාලයේ බ්‍රාහ්මී ලේඛන භාවිත වූ බව මේ අනුව හඳුනාගත හැකි ය. එසේ ම අනුරාධපුර ඇතුළුපුර මැටි බඳුන් මත ලේඛනගත කර තිබූ බ්‍රාහ්මී ලේඛන සම්බන්ධ ව උගතුන් අතර මෙතෙක් පැවති ක්‍රි.පූ හයවැනි සියවසට ඒවා අයත් විය නොහැකිය යන කලවකවානු සම්බන්ධ තිබූ ප්‍රශ්නය මින් නිරාකරණය කර ගැනීමට අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රයෙන් හමු වූ බ්‍රාහ්මී ලේඛනය තුළින් මේ අනුව හැකි වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී අභිලේඛන හා ඒවායේ ඉතිහාසය සම්බන්ධ වැදගත් සොයාගැනීමක් ලෙස අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ බ්‍රාහ්මී අක්ෂරය පෙන්වාදිය හැකි අතර ම අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමුවන බ්‍රාහ්මී ලේඛන අතර ඇති බ්‍රාහ්මී නො වන සංකේතය දන්තප්‍ර ආක්ෂරයට සමාන ය. එසේ ම පරණවිතාන පෙන්වාදෙන ආකාරයට ක්‍රි.පූ තුන් වැනි සියවසේ සිට ක්‍රි.ව පළමු වැනි සියවස දක්වා වන බ්‍රාහ්මී අක්ෂරවල පරිණාමය සම්බන්ධයෙන් විශාල වෙනස්කමක් අක්ෂර ඇසුරින් හඳුනාගත නොහැකි නමුත් ක්‍රි.ව පළමු වැනි සියවස පමණ වන විට සුළු වෙනස්කමක් ත අක්ෂරයේ දැකගත හැකි වේ (*Ic.* vol. I: xvi). එසේ ම අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමුවන ත අක්ෂරය සිරස් රේඛාවක් තවත් සිරස් රේඛාවක් සමග සම්බන්ධ වීමෙන් ලියා තිබෙනු හඳුනාගත හැකි වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ ශිලා ලිපිවල දක්නට ලැබෙන පරිදිය. අශෝක ශිලා ලිපිවල යෙදෙන ත අක්ෂරය සමග ශ්‍රී ලංකාවේ මුල් බ්‍රාහ්මී අක්ෂර සන්සන්දනය කිරීමේ දී පෙනී යන්නේ ඉන්දිය අශෝක අක්ෂරවල නැමීගිය රේඛාවකට දකුණු පැත්තෙන් සිරස් රේඛාව මධ්‍යයේ සිට පහළට දිවෙන කෙටි රේඛාවකින් යුක්ත වන බව ය. ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී එසේ නොවන අතර සෘජු රේඛා දෙකකින් යුක්ත ව ලියා ඇති බව පෙනේ. එසේ ම අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමුවන බ්‍රාහ්මී අක්ෂරය ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රි.පූ තුන් වැනි සියවසට අයත් අක්ෂරවලට සමාන වන බැවින් පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ සිට එම අක්ෂර විකාශනය වී ඇති බව පෙන්වාදිය හැක්කේ ලංකාවේ ස්ථාන ගණනකින් මෙයට සමාන බ්‍රාහ්මී නොවන අක්ෂර ලෙස උගතුන් හඳුනාගෙන ඇති අක්ෂර හමුවීම තුළින් පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ මෙරට ලේඛනය ඇරඹී බවට ප්‍රභල මතයක් ඉන් ගොඩනැගිය හැකි බැවිනි. එසේම ඇතුළුපුරයෙන් දැරණියගල වාර්තා කර තිබෙන **Fig. 64** දක්වා ඇති **b** එලකයේ දක්වා ඇති **ත** අක්ෂරයට අන්දරවැවින් හමු වූ **ත** අක්ෂරය සමාන වන බව අප විසින් සිදු කරන ලද අක්ෂර සන්සන්දනය කිරීමේ විමර්ශනවල දී පැහැදිලි විය.

ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී අක්ෂරවලින් ලිපි ලිවීම හා ඒවා මෙරට ස්ථාපිත කරවීම පිළිබඳව ප්‍රචලිතව තිබෙන මතය වන්නේ එම අක්ෂර මෙරටට හඳුන්වා දෙනු ලැබුවේ බෞද්ධ ධර්ම දූතයන් විසින් බව ය (Fernando 1949: 282). නමුත් මෙම අදහස පිළිබඳ ව විමර්ශනයක යෙදෙන සෙනරත් පරණවිතාන පෙන්වා දෙන්නේ බෞද්ධ ධර්ම දූතයන් මෙරටට පැමිණීමට පෙර භාණ්ඩ හුවමරු කටයුතුවල දී බ්‍රාහ්මී අක්ෂර භාවිත වන්නට ඇති බව අනුමාන කළ

හැකි (Paranavithana 1970: xviii). කෙසේ වෙතත් මේ වන විට ලැබී ඇති දිනනිර්ණ සහිත සාධකවලින් පැහැදිලි වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී ලේඛන පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ මෙරට ජීවත් වූ වැසියන් විසින් ආරම්භ කරන ලද ස්වාධීන ලේඛන ක්‍රමයක් වන බවත්, මහින්දාගමනයෙන් අනතුරු ව එම ලේඛන හිඤ්ඤන්ට ලෙන් ප්‍රදානය කිරීම සමඟ මෙරට ප්‍රචලිත වී ඇති බව ය. සිරාන් දැරණියගල විසින් 1988 වර්ෂයේ දී අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයේ සිදු කරන ලද AMP 88 පුරාවිද්‍යා කැනීම හා රොබින් කනිංහම් විසින් සිදු කර ඇති ASW 88 පුරාවිද්‍යා කැනීමෙන් සොයාගෙන ප්‍රකාශයට පත්කර ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී ලේඛන ක්‍රි.පූ 500-600 කාලයට අයත් වන බවට දැරණියගල විසින් ප්‍රකාශයට පත්කර ඇති මතය අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන ආශ්‍රිත කැනීමෙන් හමු වූ මැටි බඳුන් මත පිළිස්සීමෙන් පසු ව සටහන් කර ඇති බ්‍රාහ්මී අක්ෂරවලින් තහවුරුවන බව මේ අනුව පෙන්වාදිය හැකි අතර ම, මේ අදහස තවදුරටත් ඉදිරි පර්යේෂණවලින් තහවුරු වන්නේ නම් බ්‍රාහ්මී අක්ෂරවල උපත ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිදු වූ බව සනාථ කළ හැකි බව ද වැඩි දුරටත් පෙන්වාදිය හැකි ය.

එසේ ම මේ සම්බන්ධ ව පැන නගින තවත් උභ්‍යෝකෝටිකයක් වේ. තනි වශයෙන් හමුවන මෙවැනි කොටසක් අක්ෂරයක් විය හැකි ද නැතිනම් සංකේතයක් විය හැකි ද යන්නයි. විශේෂයෙන් ම ලංකාවේ හා ඉන්දියාවේ කැනීම්වලින් සමහර තනි අකුරු මැටි බඳුන් මත තිබී හමු වී ඇත. මැටි බඳුනක් ශිලාවක් මෙන් නො කැඩී තිබිය හැකි ඉඩ ප්‍රමාණය බොහෝ දුරට අඩු ය. වසර දෙදහසකට වඩා පැරණි මැටි බඳුනක් පොළොය අභ්‍යන්තරයේ තිබීමේ දී ඒවා කැඩී යාම වැළැක්විය නො හැකි ය. එවැනි අවස්ථාවක බරණි කුඩු වූ විට එහි අනෙක් අක්ෂර විනාශ විය හැකි ය. එබැවින් නිශ්චිත ව හඳුනාගත හැකි බ්‍රාහ්මී අක්ෂරයන්ගේ හැඩය සංකේතයක් යැයි කිසිවිටෙක කිව නො හැක. එසේ වන්නේ ශිලාලිපිවල මෙන් ම වෙනත් ස්ථානවලින් හමු වී ඇති මැටි බඳුන් මත මෙයට සමාන බ්‍රාහ්මී අක්ෂර හමුවී තිබේ. එබැවින් අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වී ඇති බ්‍රාහ්මී අක්ෂර සංකේතයක් නොව බ්‍රාහ්මී අක්ෂරයක් ම වන බැව් පැහැදිලි ව කිව හැකි ය.

පරිශීලනය කරන ලද ග්‍රන්ථ හා ලිපි නාමාවලිය

බංඩාර, තිස්ස. 2001/2002 හම්බන්තොට ආශ්‍රිත ඓතිහාසික පුරාවිද්‍යාව, *වැලිපිළ පුරාවිද්‍යා සඟරාවල පස්වෙනි කලාපය*, ඒකාබද්ධ පුරාවිද්‍යා උපාධිධාරී සංගමය, මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල : 55-65.

සේනානායක, පියතිස්ස, 2002., ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණිම ලේඛණ සහ ඒවායේ ආරම්භය පිළිබඳ ව අදහසක්, *ඉඳුර පර්යේෂණාත්මක ලේඛන සංග්‍රහය*, සංස්.දයා අමරසේකර සහ රෝහිත දිසානායක, වරකාපොළ, ආර්ය ප්‍රකාශකයෝ :35-75.

2018., *ශ්‍රී ලංකාවේ අභිලේඛන හැඳෑරීම*, සංදේශා ප්‍රකාශකයෝ, පාදුක්ක.

හැලෝගම, විමලසේන., 2003., *ශ්‍රී ලාංකික බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාවෙහි ආරම්භය, අනුරාධපුර ඇතුළුවුර දී හමු වූ මැටි බඳුන් ආශ්‍රිත ව කෙරෙන විග්‍රහයක්*, වරකාපොළ, ආර්ය ප්‍රකාශකයෝ, බෞද්ධ විද්‍යාල මාවත.

Coningham,R.A.E. 1999." *Anuradhapura, The British-Sri Lanka excavations at Anuradhapura Salgaha Watta 2.vol*, England, Hadrian Books. Ltd. Oxford.

Coningham,R.A.E and C Batt., 1999 Dating Sequence, Anuradhapura. In R. Coningham, *The British-Sri Lanka excavations at Anuradhapura Salgaha Watta 2.vol. 01*(125-132) Oxford: Archaeo Press, Publishers of British Archaeological Report.

Deraniyagala,S.U. 1972., The Citadel of Anuadhapura: Excavation in the Gedige area,*Ancient Ceylon 2*;48-165, Colombo, Archaeological Survey Department.

1992., *The Prehistory of Sri Lanka ;An Ecological Perspective*, Colombo, Archaeological Survey Department.

Deraniyagala, S.U. and M. Abyerathne, 2000.,Redio Carbon Chronology of Anuradhapura, Sri Lanka: A reviced age estimate, *South Asian Archaeology 1997, European Association of South Asian Archaeologist, Vol. II*, 759-791.

Fernando, P.E.E 1969., The beginning of Sinhala alphabet, In Education in Ceylon: *A Centenary Vol.: 19-24*, Sri Lanka: Ministry of Education and Cultural Affairs.

Indrapala, K.1973., A Brahmi Potshard inscription from Kandarodi- *Purvakala No.1*, eds K. Indrapala and others, The Bulletin of the Jaffna Archaeology Society

Mahadevan, I. 2010., An Ephigraphy Perspective Antiquity of Tamil, Retieved from "*The Hindu*" *News Paper Article* , 24th June 2010.

- Nagaswamy,R. 1980., Comments on "Brahmi-An Invention of the Early Mauryan Period" Presented by S.R. Goyal. In S.G. Ramachandran, *Origin of Brahmi Script*. PP. 72-82. Delhi: D.KPublication.
- Paranavithana, S. 1970., *Inscription of Ceylon, Vol. I* , Colombo, Department of Archaeology.
- Parker,H. 1884., Report on Archaeological Discoveries at Tissamaharama, *In Journal of the Ceylon Branch of the Royal Asiatic Society, Vol. viii* 1883-1884,1-97, reprint 1998 Ancient Ceylon (Delhi), reprint New Delhi 1984
- Seneviratne , S. 1984., The Archaeology of the Megalithic - Black and Red Ware Complex in Sri Lanka, *Ancient Ceylon* No . 5 : 237-305. Colombo, Archaeological Survey Department.
- 1997., Pinwewa Galsohon Kanaththa Excavation Repor, Department of Archaeology, University of Peradeniya.
- Subramaniyan,T.S. 2005., A Reare Innscriptions, *Frontline, July 1st*, 70-71.

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව හමු වූ මැටි බඳුන් අධ්‍යයනය

ඩී. කුසිත මැන්දිස්, පාලිත විරසිංහ, ඩී.එම්. නදීර හර්ෂජිත්

හැඳින්වීම

පුරාවිද්‍යා කැනීමක් තුළින් මතුකර ගන්නා මානවකෘති හා ස්වභාකෘති අතර මැටි භාණ්ඩ අවශේෂවලට හිමිවන්නේ සුවිශේෂී වැදගත්කමකි. මේ නිසා පුරාවිද්‍යා කැනීම සඳහා යෝජිත අරමුණු හා උපකල්පනයන්ට අනුරූප සාධක රැස්කිරීමේ දී එම අරමුණු හා උපකල්පනයන් පිළිබඳ ව සාධාරණ නිගමනවලට එළඹීම හෝ අර්ථකථනවලට එළඹීම උදෙසා සිදු කරන අධ්‍යයනයන් අතර මැටි භාණ්ඩ අවශේෂ අධ්‍යයනය කිරීම අනිවාර්ය ක්‍රියාවලියක් බවට පත් වේ. පුරාවිද්‍යා විෂයෙහි අනු විෂයක් ලෙස අතීත සමාජ ප්‍රතිනිර්මාණය කිරීම කෙරෙහි මෙම භෞතික සාධක අතිමහත් කාර්යයක් ඉටු කරනු ලැබේ. විශේෂයෙන් ම මැටි බඳුන් අධ්‍යයනය මඟින් අතීත සමාජ සතුව පැවති සමාජ ආර්ථික ජීවන රටාවන්හි තාක්ෂණය, නිර්මාණ කුසලතා, අභිචාර විධි, ආගමික පසුබිම, සම්පත් පරිහරණය මෙන් ම තත්කාලීන සමාජ ස්තරයන් ද විමර්ශනය කිරීම සඳහා යම් යම් සාධක සපයා ගත හැකි ය. මෙම අධ්‍යයනයට ගැනෙන මැටි බඳුන් හමුවන්නේ මිනිසා විසින් සිය ශවෝපචාර අවශ්‍යතා වෙනුවෙන් හිතාමතා සකස්කරනු ලැබූ සංස්කෘතික සන්ධර්භයක් තුළිනි. එහි සුවිශේෂීතාව තවත් සංකීර්ණ වන්නේ එම සංස්කෘතික සකස්වීමේ ක්‍රියාවලිය කෙරෙහි තත්කාලීන මානවයා තුළ පැවති ආධ්‍යාත්මික වින්තනයන් ද බලපා ඇති බැවිනි. එබැවින් සුසාන සන්ධර්භයකින් හමුවන මැටි බඳුන් ශේෂ අධ්‍යයනය හුදු වර්ගීකරණයකට සීමා වූ අධ්‍යයනයක් නොවිය යුතු ය. මෙම මැටි බඳුන් අධ්‍යයනය මඟින් මානවයා ආධ්‍යාත්මික වින්තනය තුළ ක්‍රියාත්මක වෙමින් පවත්වාගෙන ආ අභිචාර විධි මෙන් ම එම අභිචාර වෙනුවෙන් සම්පත් හසුරුවාගත් ආකාරය කෙසේ ද යන්න කෙරෙහි ද අවධානයට යොමු කිරීමට අපේක්ෂිතය. ගල්ගමුව අන්දරවැව පුරාවිද්‍යා කැනීමෙන් හමුවන මැටි බඳුන් ශේෂ පිළිබඳ අවධානය යොමුකරන විට ඒවා බොහෝ සෙයින් භායනයට ලක් වූ ඒවා බව පැහැදිලි වේ. ඇතැම් බඳුන් කොටස් බෙහෝමයක මතුපිට සාධක හඳුනාගත නොහැකි තරම් භායනයට ලක්වී තිබේ. මේ නිසා මතුපිට සාධක හඳුනාගත හැකි කොටස් පමණක් මෙම අධ්‍යයනය සඳහා යොදා ගන්නා ලදී.

මැටි බඳුන් වර්ගීකරණය

මැටි භාණ්ඩ අවශේෂ අධ්‍යයනයට අදාළ ව වර්ගීකරණයේ දී එම භාණ්ඩවල උපයෝගීතාවය සැලකිල්ලට ගන්නා ලදී. ඒ අනුව මැටි භාජන ආහාර, ජලය හා වෙනත් දේ පිසීම, පිළිගැන්වීම, ගබඩා කිරීම, ධාන්‍ය ආදිය පිරිපහදු කිරීම යන ආදී කාර්යයන් සඳහා භාවිතයට ගෙන ඇත. එම මැටි භාජන කුසලානය, කෝප්පය, පාත්‍රය, තලිය, කබල, බත් වලඳ, නැඹිලිය, කොරහ, හැලිය, ඇතිලිය, මුට්ටිය, කලය, මුඩිය, කොතලය, මංජුසාව, බරණිය

යනාදී භාජන වර්ග පුරාවිද්‍යා සන්දර්භවලින් බහුල ව හමුවන මැටි භාජන වේ. නමුත් මෙම වර්ග සියල්ල ම අන්දරවැව කැනීම් පරිශ්‍රයෙන් හමු නොවේ. එබැවින් උක්ත සඳහන් නාමකරණයට අනුව මැටි බඳුන් ආකෘති වර්ගය (Ware Form) අනුවත්, මැටි භාජනයේ මතුපිට වර්ණය අනුව වර්ග කිරීමත් මෙම අධ්‍යයනයේ දී සිදු වේ. ඒ අනුව එම බඳුන් වර්ගවල වර්ණ අනුව පහත සඳහන් ලෙස වර්ග වෙයි. කළු රතු බඳුන් (Black and Red ware), කළු වර්ණ බඳුන් (Black Ware), රක්ත වර්ණ බඳුන් (Red Ware), අඳුරු කහ පාට බඳුන් (Buff Ware), අළු පැහැ බඳුන් (Gray Ware), උත්තර උත්දීප්ත කාල වර්ණ බඳුන් (NBP) (Roulette Ware), රතු උත්දීප්ත වර්ණ බඳුන් (Red Polish Ware), කළු උත්දීප්ත වර්ණයේ බඳුන් (Black Polish Ware) යන ආදී ලෙස මැටි භාජනවල මතුපිට වර්ණ අනුව වර්ගකර දැක්විය හැකි ය. ඉහත සඳහන් මතුපිට වර්ණ අනුව වර්ග කර ඇති මැටි භාජන සියල්ල ම අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත කැනීම් පරිශ්‍රයෙන් හමු නොවේ. පහත සඳහන් වගුවෙහි අඩංගු ආකෘති විස්තරයට අනුව බඳුන්වල ආකෘති වර්ගය, උපයෝගීතාවය අනුව වෙන් කර දක්වා ඇත. ඒ සඳහා තිස්සමහරාම මැටි බඳුන් අධ්‍යයන වාර්තාවේ ඇතුළත් මැටි බඳුන් ආකෘති (Form) සඳහා භාවිත ඉංග්‍රීසි කේත අක්ෂර අධ්‍යයන පහසුව සඳහා මෙහි දී භාවිත කර ඇත. තව ද අන්දරවැව කැනීම් පරිශ්‍රයෙන් හමුවන මැටි බඳුන් එක ම මැටි බඳුන් වර්ණ වර්ගයකට අයත් වන බැවින් (Plain Ware) ඉහත සඳහන් පරිදි කේත අක්ෂර භාවිත කර ඇත.

ආකෘතිය	මැටි බඳුන් විස්තරය	විස්තරය
A	හැලිය හෝ මුට්ටිය - මෙම භාජනයේ බඳ ඉහළ කොටසට ඇතුළට නැවී විහිදුණු ගැටිය සහිත බඳුන්	Haliya or Muttiya - Pot with restricted and inverted upper body with everted and flared rim zone
B	ඇතිලිය හෝ හැලිය - මුව විට පළල වැඩි ගෝලාකාර බඳුන්	Attilya or Halliya - Large bowl with wide orifice
C	හැලිය - ත්‍රිකෝණාකාර සණකම් ගැටිය සහිත ගෝලාකාර ගැඹුරු බඳුන්	Haliya - Deep globular bowl with restricted upper body and mostly triangular thickened rim
D	බරණිය- මුට්ටිය- ප්‍රමාණයෙන් කුඩා ගෝලාකාර පටු කෙටි ගෙල සහිත ගබඩාකරණ බඳුන් හෝ ජල බරණි	Baraniya/Muttiya -Small storage or water jug with narrow and short neck and globular body
E	බරණිය- සණකම් බඳ සහිත ගෙල රහිත විශාල ප්‍රමාණයේ ගබඩාකරණ බඳුන්	Baraniya - Huge storage vessel with thick walls and no neck
F	කොතලය/කෙණ්ඩිය/කළය - කවාකාර බඳ සහිත මුව විට පළල අඩු උස්	Small jug with mostly lenticular

	පුනීලාකාර ගෙල සහිත කුඩා ප්‍රමාණයේ බඳුන්	built body a narrow orifice and high and funnel shaped neck
G	පාත්‍රය - කවාකාර බඳ සහිත ගෙල හා ගැටිය රහිත පළල ගෝලාකාර බඳුන්	Pattaraya - Begging bowl with narrow neck and globular body
H	නැඹිලිය/කොරහ/මැටිකෝප්පය/තැටිය - කෝණාකාර බඳ සහිත දීසි	Conical dish

පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ කැනීමකින් හමුවන මැටි බඳුන් අධ්‍යයනය, විශ්ලේෂණය හා අර්ථ දැක්වීම සඳහා වඩාත් ම වැදගත් වනුයේ එම බඳුන්වල ගැටි කොටසයි. එසේ ම එම ගැටි කොටස් ස්තර අනුව වෙන් වෙන් වශයෙන් වර්ග කර ඒවාහි සණකම, ආකෘතිය, මතුපිට ස්වභාවය, වර්ණය, සංයුතිය, බඳුන් වර්ගය, මුළු විවරයේ විශ්කම්භය යන අංග මූලික වර්ගීකරණය සඳහා වැදගත්වන භෞතික සාධක වෙයි. ඒ අනුව මෙම කැනීමෙන් හමුවන මැටිබඳුන්වල භෞතික සාධක සම්පිණ්ඩනය කර වැඩි දුරටත් අවශ්‍ය වන සාපේක්ෂ කාලනිර්ණ සාධක සැසඳීම සඳහා එම බඳුන්වල භෞතික ලක්ෂණ විග්‍රහ කරන ලදී. එම විස්තරය වගු අංක 02 හි දක්වා ඇත. ඒ අනුව මෙම වගුව ප්‍රධාන බෙදීම් කාණ්ඩ 03 ක් යටතේ අනුකාණ්ඩ බෙදීම් එකොළහක් අනුව විස්තර කර ඇත. ඒ අනුව පහත සඳහන් වගුවේ ඇතුළත් නිර්ණායක බඳුන් වර්ගීකරණ වගු සඳහා භාවිත කර ඇත.

ප්‍රධාන බාණ්ඩය	නාමය	භාවිතය
1. මතුපිට ස්වභාවය (Surface/past)	I. අනු අංකය (Index Number)	අංක / Number
	II. ස්ථානීය කේත නාමය (Site Code)	ඉංග්‍රීසි භාෂා නාමකරණය අනුව
	III. සන්දර්භ නාමය Context - C1-1/C2-1 C3-1/C4-2	බඳුන් අංක පිළිවෙල C= Context
	IV. වයනය (Textur)	රළු, අඩු, මධ්‍යම, උසස් Course, Low, Medium, High
	V. වර්ණය (Colour)	මන්සල් වර්ණ සටහනට අනුව එහි සඳහන් සංකේත භාවිතාව (ඇතුළත, පිටත, හා හරස්කඩ වර්ණය)
2. ආකෘතිය (Form)	I. වර්ගය (Type)	තිස්සමහාරාම මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයට අනුව මැටිබඳුන් ආකෘති නම් කර ඇති

		ඉංග්‍රීසි භාෂා කේත අක්ෂර භාවිතය
	II. බඳුන් වර්ගය (Ware)	මැටි බඳුන් වර්ග හඳුන්වා දී ඇති නාමකරණයට අනුව කෙටි කේත නාම යෙදීම
3. වෙනත් විශේෂ දත්තයන්	I. විශ්කම්භය (Diameter)	අංක (සෙ.මී) / Number (cm)
	II. ප්‍රභාව (Luster)	අඩු, මධ්‍යම, උසස් / Low, Medium, High
	III. මැටි බඳුන් කොටසේ වත්මන් තත්ත්වය (Preservation)	ගෙවී ගොස් / Weatherd තදින් ගෙවී ගොස් / Havilly Weatherd සාමාන්‍ය / Normal
	IV. මැටි බඳුන් කොටසේ බර (weight)	අංක (ග්‍රෑම්) / Number (gram)
	V. වෙනත් තොරතුරු (Re Marks)	භෞතික ව සඳහන් කළ නොහැකි වෙනත් විශේෂ තොරතුරු ඇතුළත් කිරීමට අපේක්ෂිතය.

මේ අනුව මෙම මූලික වර්ගීකරණයේ දී මැටි බඳුන් ආකෘති 8 කට වෙන් කර ගන්නා ලදී. විශේෂයෙන් ම උපයෝගීතාවය අනුව මූලික වර්ගීකරණය සිදු කරන අතර ම එම මැටි බඳුන් ඒවායේ හැඩරටා අනුව නැවතත් උප මාදිලිවලට වෙන් කර දක්වා ඇත. මෙම වර්ගීකරණයට සමගාමී ව ඒ ඒ මැටි බඳුන් වර්ග ලංකාවේ මැටි බඳුන් හමුවන පුරාවිද්‍යා සන්ධර්භ කිහිපයක් සමඟ සන්සන්දනය ද සිදු කරන ලදී. එමඟින් සුසාන සන්ධර්භවල භාවිත වූ අභිචාර වෙනුවෙන් ම නිර්මාණය කරන ලද වත්සිරිත් බඳුන් (Ritual Pot) පැහැදිලි ව වෙන් කර ගැනීමට උත්සාහ කෙරේ. මෙම සන්සන්දනාත්මක අධ්‍යයනය පදනම් කර ගනිමින් සුසාන සන්ධර්භ තුළ පැවති සුවිශේෂී භාවිතයන් සඳහා උපයෝගී කර ගන්නට ඇතැයි සැලකිය හැකි මැටි බඳුන් වර්ග කිහිපයක් මෙම මූලික වර්ගීකරණයෙන් ඔබ්බට ගෙන වෙන ම දක්වා තිබේ.

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ මැටි බඳුන් සඳහා සන්සන්දනාත්මක අධ්‍යයනය සිදු කිරීමේ දී ඒ සඳහා ලංකාවේ විවිධ ප්‍රදේශවල විවිධ සන්ධර්භයන් ආශ්‍රිත ව සිදු කර ඇති මැටි බඳුන් අධ්‍යයනයන් උපයෝගී කර ගන්නා ලදී. විශේෂයෙන් ම ජනාවාස සන්ධර්භයන්හි මෙම මැටි බඳුන්හි උපයෝගීතාවය හා ව්‍යාප්ති රටාව හඳුනාගැනීම වෙනුවෙන් අනුරාධපුර ගෙඩිගේ කැනීමේ මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයත්, තිස්සමහාරාම අකුරුගොඩ මැටි බඳුන්

වර්ගීකරණයක් මෙහි භාවිත කර ඇත. පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන සන්ධර්භයන්හි ව්‍යාප්ති රටාව හඳුනාගැනීම සඳහා කොක්-එබේ, පොම්පරිප්පු හා පින්වැව ගල් සොහොන් කනත්ත යනාදී සුසාන ආශ්‍රිත ව හමු වූ මැටි බඳුන් උදෙසා කර ඇති වර්ගීකරණයන් ද උපයෝගී කරගන්නා ලදී.

1969 අනුරාධපුර ඇතුල්නුවර ගෙඩිගේ කැනීම මඟින් හඳුනාගනු ලැබූ මැටි බඳුන් සඳහා ආචාර්ය සිරාන් දරණියගල විසින් සිදු කරන ලද වර්ගීකරණය ඇතුළත් වාර්තාව 1972 වර්ෂයේ දී Ancient Ceylon සඟරාවේ අංක 02 කලාපයෙහි ප්‍රකාශයට පත් වී තිබේ. ඒ The Citadel of Anuradhapura 1969: Excavation in the Gedige Area යන පත්‍රිකාවෙනි. එම වර්ගීකරණයේ දී එහු විසින් කැනීම් පරිශ්‍රයෙහි ඒ ඒ ස්තර අනුව හඳුනාගන්නා ලද මැටි බඳුන් වර්ග 46 කට බෙදා වෙන් කරන අතර ඒවායේ මිශ්‍රණය, වයණය හා වර්ණය යන භෞතික ලක්ෂණ පදනම් කරගෙන නැවත කොටස්වලට වෙන් කර ඇත. එමෙන් ම ඒ ඒ මැටි බඳුන් වර්ග ස්තර අනුව පැතිරී ඇති ව්‍යාප්ති රටාව කෙරෙහි ද අවධානයක් යොමු කර ඇති අතර එම මැටි බඳුන් වර්ග ලංකාවේ මෙන් ම ඉන්දියාවේ ද පුරාවිද්‍යා සන්ධර්භවලින් වාර්තාවන මැටි බඳුන් සමඟ සන්සන්දනාත්මක අධ්‍යයනයකට ද යොමු වී තිබේ.

තිස්සමහාරාම මැටි බඳුන් වර්ගීකරණය අකුරුගොඩ පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ කැනීමෙන් හමු වූ මැටි බඳුන් පදනම් කර ගෙන 'තිස්සමහාරාම මැටි බඳුන් ප්‍රවර්ධනය' (The Development of Pottery at Thissamaharama) වශයෙන් හෙයිඩ්‍රන් ස්චෙන්ක් (Heidrun Schenk) විසින් සිදු කර තිබේ. තිස්සමහාරාමයේ මැටි බඳුන් ඒවායේ උපයෝගීතාවය පිළිබඳ සලකා බලමින් ආකෘති 10 කට හා අනෙකුත් භෞතික ලක්ෂණ කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් නැවත උප වර්ගවලට ද වෙන් කර ඇත. මෙම අධ්‍යයනය තුළින් තිස්සමහාරාම කැනීමේ පාංශු ස්ථරයන් කාබන් 14 කාලනිර්ණය, තාපසන්දීප්තතා කාලනිර්ණය හා කාසි මඟින් සාපේක්ෂ ලෙස කාලනිර්ණය කරන ලදු ව එම මැටි බඳුන් වර්ගයන් හා ඒවායේ උප වර්ගයන් කුමන අවධියක පටන් කුමන අවධියක් දක්වා ව්‍යාප්ත ව පැවතියේ ද යන්න පෙන්වා දී ඒවායේ ව්‍යාප්ති රටාව හඳුනාගෙන තිබීම වැදගත් වේ.

1970 වර්ෂයේ දී පොම්පරිප්පු බරණි සුසානය ආශ්‍රයෙන් විමලා බෙග්ලි (Vimala Begley) විසින් සිදු කරන ලද පර්යේෂණ කැනීම්වලින් අනතුරු ව 1981 වර්ෂයේ දී ඉදිරිපත් කර ඇති වාර්තා ද මෙහි දී අධ්‍යයනය කර තිබේ. මෙම වාර්තාවේ එම ක්ෂේත්‍රයෙන් හමු වූ මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයක් ද සිදු කර ඇති අතර එහි දී ප්‍රධාන මැටි බඳුන් වර්ග 11 ක් හා ඒවායේ උප වර්ග බෙදා දක්වා ඇත. මෙම වාර්තාව 1981 වර්ෂයේ දී Ancient Ceylon සඟරාවේ අංක 04 කලාපයෙහි Excavation of Iron Age Burials at Pomparippu 1970 යන මැගයන් ප්‍රකාශයට පත් වී තිබේ.

1997 වර්ෂයේ දී යාපහුව, කොණ්ඩදෙනිය පින්වැව ගල් සොහොන් කනත්ත මහාශිලා සුසානයේ සිදුකරන ලද කැනීම්වලින් හමු වූ මැටි බඳුන් සඳහා වයි. කේ. තිස්ස බණ්ඩාර විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලැබ ඇති වර්ගීකරණ වාර්තාව ද මෙම අධ්‍යයනයට උපයෝගී කර ගන්නා ලදී. එම වාර්තාව රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ

අධ්‍යයනාංශයේ වාර්ෂික සඟරාව වන The Journal of Archaeology and Heritage Studies හි 2017 වර්ෂයේ සිව්වැනි වෙළුමේ තෙ වැනි කලාපයට Cassification of Pottery From Pinwewa Megalithic Burial Site (1997) යන මැයෙන් පල වී තිබේ. මෙහි දී මැටි බඳුන් ආකෘති 6 කට හා ඒවායේ උප වර්ගවලට බෙදා දක්වා ඇත.

ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය මගින් මධ්‍ය යාන් ඔය නිම්නයේ සිදු කරන ලද පර්යේෂණ ක්‍රියාවලියේ එක් අදියරක් වූ කොක්-එබේ මහාශිලා සුසානය ආශ්‍රිත කැනීමෙන් හමු වූ මැටි බඳුන් පිළිබඳ අධ්‍යයනය ද මෙහි සන්සන්දනාත්මක අධ්‍යයනය සඳහා උපයෝගී කර ගනී. එම අධ්‍යයනය 'කොක්එබේ මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව හමු වූ මැටි බඳුන් අධ්‍යයනය' නමින් ඩී. කුසිත මැන්දිස්, පාලිත වීරසිංහ හා ඩී.එම්. නදීර හර්ෂජීන් විසින් 2016 වර්ෂයේ දී 'මධ්‍ය යාන් ඔය නිම්නයේ ජනාවාස පුරාවිද්‍යාව' කෘතියේ පල කර තිබේ. එම අධ්‍යයනයේ දී මැටි බඳුන්වල උපයෝගීතාවය අනුව ආකෘති 10 කට බෙදා ඒවායේ භෞතික ලක්ෂණ අනුව තවදුරටත් උප වර්ගවලට වෙන් කර ඇත. ලංකාවේ අනෙකුත් පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍ර කිහිපයක හමුවන මැටි බඳුන් සමඟ මෙම මැටි බඳුන් සන්සන්දන කර එම මැටි බඳුන්හි පරිභෝජන රටාව කෙරෙහි අවධානය යොමු කර තිබේ.

මෙම සංසන්දනාත්මක අධ්‍යයනයේ දී ආකෘති සැසඳීම යටතේ ආකෘතිය (Form) බඳුන් වර්ගය (Type) අවධිය (Phase) හා එම වර්ගවලට අදාළ කාල පරිච්ඡේදය (Time Period) හඳුනාගැනීමට දක්න වගුගත කිරීම ද සිදු කරන ලදී.

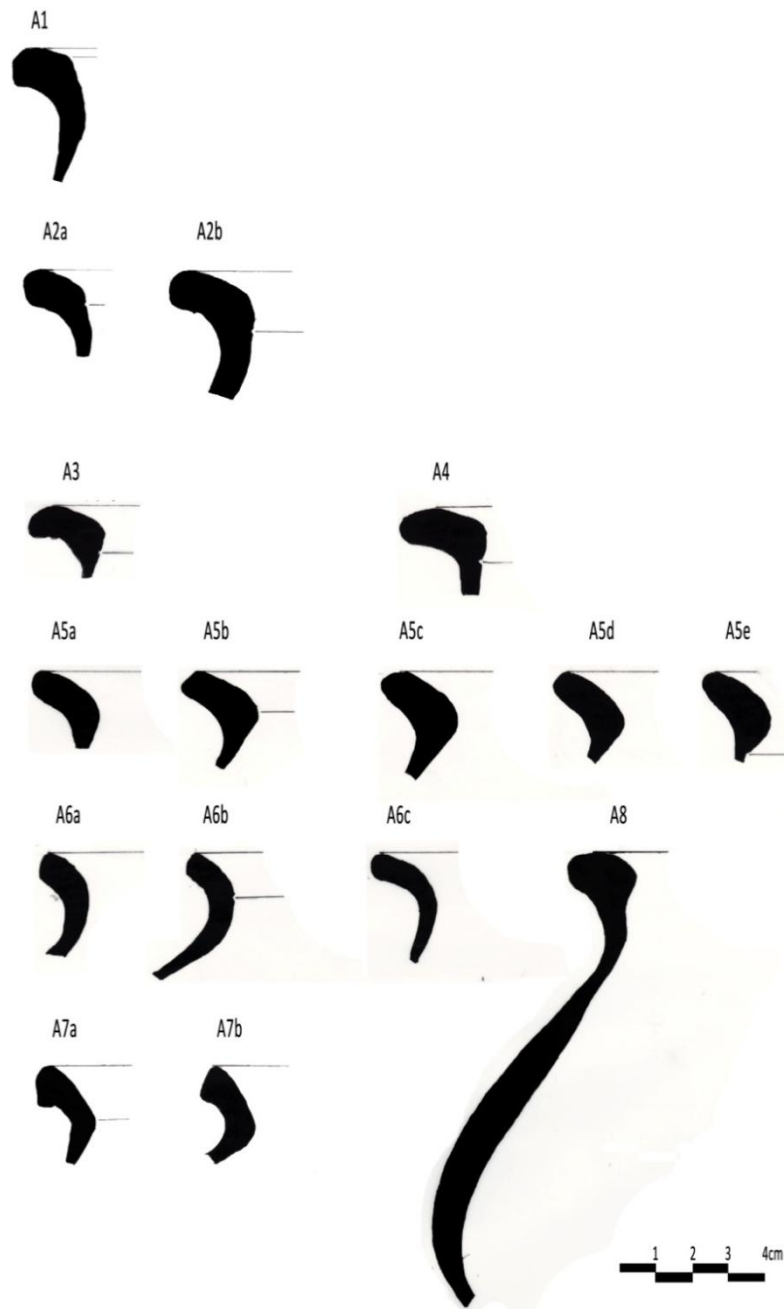
අනු අංකය	ක්ෂේත්‍ර අංකය	සංසිද්ධි අංකය	බඳුන් අංකය	වයභය	වර්ණය			ආකෘතිය	වර්ගය	විෂ්කම්භය	ප්‍රභාව	වර්තමාන තත්ත්වය	බර
					ඇතුළත	පිටත	හරස්කඩ						
1	AW	P2 C13	P2 C13-60		5YR 5/6 yellow wish red	5YR 5/6 yellow wish red	5YR 5/1 gray	A	PW	16cm			136 g
2	AW	C13	C13-5	LOW	5YR 5/6 yellow wish red	2.5YR 6/6 Raddish gray	10YR 5/4 Yellow wish brown	A	PW	18cm	LOW	Normal	23 g
3	AW	P2 C13	P2 C13-58	LOW	10R 4/6 read	10R 4/6 read	5R 4/1 dark Reddis gray	A	PW	18cm			114 g
4	AW	C3	C3-3	LOW	5YR 2.5/1 black	7.5YR 6/4 Light brown	7.5YR 3/1 very dark Read	A	PW	20cm			19 g
5	AW	C12	C12-2	LOW	5YR 3/1 Very dark gray	5YR 4/4 dark Radais gray	5YR 4/3 dark Raddis gray	A	PW	24cm			29 g
6	AW	C7	C7-01		2.5YR 5/6 Read	2.5YR 5/6 Read	2.5YR 5/1 Reddish gray	A	PW	18cm			11 g
7	AW	C14	C14-1	LOW	7.5YR 5.2 Brown	7.5YR 5/2 Brown	7.5YR 5/2 Brown	A	PW	24cm	LOW	LOW	40 g
8	AW	C14	C14-2	LOW	7.5YR 3/1 very dark gray	7.5YR 6/6 Reddish yellow	7.5YR 2.5/1 very dark gray	A	PW	20cm	LOW	LOW	
9	AW	C14	C14-5	LOW	7.5YR 2.5/1	7.5YR 7/6	7.5YR 5/2	A	PW	22cm			
10	AW	C14	C14-6	LOW	7.5YR 6/6	7.5YR 2.5/1	7.5YR 5/3	A	PW	22cm			40 g
11	AW	C16	C16-5	LOW	5YR 2.5/1 black	5YR 5/8 yellowish red	5YR 4/2 dark reddish gray	A	BRW	16cm	LOW	LOW	
12	AW	C16	C16-2	LOW	7.5YR 3/1 very dark gray	5YR 5/8 stron brown	5YR 5/8 stron brown	A	BRW	16cm	LOW	LOW	28 g

අනු අංකය	ක්ෂේත්‍ර අංකය	සංසිද්ධි අංකය	බඳුන් අංකය	වයභය	වර්ණය			ආකෘතිය	වර්ගය	විෂ්කම්භය	ප්‍රභාව	වර්තමාන තත්ත්වය	බර
					අක්‍රමය	පිටත	හරස්කඩ						
13	AW	C16	C16-1	LOW	7.5YR 2.5/1 very dark black	7.5YR 6/3 Reddish yellow	7.5YR 2.5/1 very dark brown	A	BRW	18cm	LOW	LOW	29 g
14	AW	P2 C13	P2 C13-1	LOW	7.5YR 3/1 very dark gray	2.5YR 6/6 light red	7.5YR 4/3 brown	A	PW	18cm			24 g
15	AW	C7	C7-2		7.5YR 2.5/1 Black	7.5YR 7/8 Raddish yellow	5YR 4/1 dark gray	A	PW	18cm			17 g
16	AW	C12	C12-8	LOW	5YR 2.5/1 black	2.5YR 6/1 Raddish gray		A	PW	22cm	LOW	LOW	19 g
17	AW	C12	C12-1		5YR 3/1 very dark gray	5YR 6/8 Reddish yellow	2.5YR 4/2 dark graish brown	A	BRW	21cm	LOW	LOW	201 g
18	AW	C12	C12-7		7.5YR 2.5/1 Black	7.5YR 5/3 brown	5YR 2.5/1 black	B	PW	16cm			18 g
20	AW	13	C13-8	LOW	5YR 6/6 Light reddish brown	5YR 5/6 Yelloeish red	7.5YR 4/4 brown	B	PW	18cm	LOW	weather	
21	AW	C11	C11-1		7.5YR 4/1 dark gray	7.5YR 7/6 Reddish Yellow	7.5YR 5/3 brown	C	PW	20cm			6 g
22	AW	P2 C13	P2C13-59	LOW	7.5YR 5/4 brown	7.5YR 5/4 brown	7.5YR 5/4 brown	C	PW	26cm			
23	AW	P2 C13	P2C13-10	LOW	5YR 6/6	2.5YR 5/6	5YR 6/6	C	PW	34cm	LOW	LOW	81 g
24	AW		C8-3		7.5YR 3/3 dark brown	5YR 4/1 Dark gray	5YR 4/1 Dark gray	D	PW	9cm			
25	AW		C16-4	LOW	7.5YR 7/6	7.5YR 7/6	7.5YR 5/4	D	PW	11cm			15 g

අනු අංකය	ක්ෂේත්‍ර අංකය	සංසිද්ධි අංකය	බඳුන් අංකය	වයභය	වර්ණය			ආකෘතිය	වර්ගය	විෂ්කම්භය	ප්‍රභාව	වර්තමාන තත්ත්වය	බර
					අක්‍රමය	පිටත	හරස්කඩ						
26	AW		C13-1	LOW	7.5YR 6/1	7.5YR 3/1	7.5YR 7/8	F	PW	11cm	LOW		24 g
27	AW		C13-3	LOW	5YR 6/6 lght Reddish brown	5YR 6/6 lght Reddish brown	5YR 3/2 Dark reddish brown	F	PW	13cm	LOW	LOW	25 g
28	AW		P2 C13-3		7.5YR 3/1 Very Dark gray	2.5YR 6/6 Light Red	7.5YR 4/3 brown	G	PW	18cm			4 g
29	AW		P2 C13-7		10YR 2/1 Black	2.5YR 5/4 Reddish brown	7.5YR 4/3 brown	G		12cm		LOW	17 g
30	AW		C8-2	LOW	7.5YR 3/1 Very Dark gray	5YR 5/2 lght brown	5YR 5/2 lght brown	G	PW	16cm	LOW	LOW	24 g
31	AW		C8-1	LOW	5YR 2.5/1 Black	5YR 5/6 Yellow Red	5YR 5/3 reddish brown	G	PW	19cm	medium	weather	37 g
32	AW		P2 C13-55		10YR 2/1 Black	5YR 5/6 Yellowish red	7.5YR 4/3 brown	G		18cm			125 g
33	AW		P2 C13-66	LOW	10YR 4/1 Dark gray	2.5YR 5/6 Red	2.5YR 5/6 Red	G	PW	18cm			28 g
34	AW	C4	C4-3		7.5YR 5/4 brown	7.5YR 5/4 brown	7.5YR 5/4 brown	H	PW	20cm			9 g
35	AW		C16-3	LOW	5YR 4/6	5YR 4/7		H	PW	22cm			6 g
36	AW		C13-2	LOW	10R 4/6 Darck reddish gray	10R 4/6 Darck reddish gray	2.5YR 4/3 Darck reddish gray	H	PW	18cm	LOW	Normal	17 g
37	AW	13	P2 C13-06	LOW	5YR 5/4	5YR 4/2	5YR 5/4	H	PW	30cm			

අනු අංකය	ක්ෂේත්‍ර අංකය	සංසිද්ධි අංකය	බඳුන් අංකය	වයණය	වර්ණය			ආකෘතිය	වර්ගය	විෂ්කම්භය	ප්‍රභාව	වර්තමාන තත්ත්වය	බර
					අැතුළත	පිටත	හරස්කඩ						
38		6	P2 C06-02	LOW	5.7YR 2.5/1	5YR 6/6	7.5YR 7/6		BRW	7.4cm			68 g
39		6	P2 C06-03	LOW		5YR 5/6			BRW	7.5cm			
40	AW	6	P2 C06-01	LOW	5YR 2.5/1	10YR 6/4	5YR 6/6		BRW	8cm			89 g
41	AW	6	P2 C06-05	LOW		5YR 6/4			BRW	5cm			
42	AW	6	P2 C06-04	LOW		2.5YR 5/6			BRW	6cm			
43	AW	13	P2 C13-09	medium	7.5YR 2.5/1	5YR 6/4			BRW	12cm			9 g
44	AW	13	P2 C13-61	medium	7.5YR 2.5/1	2.5YR 4/6	Inside		BRW	16cm			24 g

A ආකෘතිය

ගෝලාකාර බඳකින් යුක්ත මෙම බඳුනේ පතුල වෘත්තාකාර හෝ ඉලිප්සාකාර වේ. මුවවිට විවරය පළල් වන අතර බඳ ඉහළ කොටස ක්‍රමයෙන් බඳුනේ අභ්‍යන්තරයට විහිදී යයි. ගෙල කොටස බඳුනේ පිටතට ව්‍යාප්ත වී පවතී. විශ්කම්භය සෙ.මී. 16-24 දක්වා ප්‍රමාණවලින් යුක්ත වේ. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ මෙන් ම කාල රක්ත වර්ණ බඳුන් ද හඳුනාගත හැකි ය. මෙම වර්ගයේ බඳුන් සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිර්මාණය කර තිබේ. ගැටියේ ස්වරූපය අනුව මාදිලි 8කට මූලික ලෙස බෙදා වෙන් කළ හැකි වේ.

A1 මාදිලිය

බඳ කොටසේ සිට සියුම් ව සණකමින් වැඩි වෙමින් ඉහළට විහිදී ඇත. ගැටියේ මුදුණක වෘත්තාකාරය. පිටත මුහුණත පැතලි ව සිරස් ස්වරූපයක් ගනී. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ පැහැ බඳුන් ය. (P2 C13-60)

A2 මාදිලිය

A2a - ගැටියේ පිටත කෙළවර වෘත්තාකාරය. බඳුනේ ගෙලෙහි සිට ක්‍රමයෙන් පිටතට විහිදෙන ආකාරයෙන් ව්‍යාප්ත ගැටියේ ඉහළ තලය පැතලිය. මෙහි ඇතුළතින් ගැටිය හා ගෙල වෙන්වන ලෙස දාරයක් සලකුණු කර ඇත. මෙම බඳුන් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ පැහැ බඳුන් ය. (C13-5)

A2b - A2a බඳුනට සමානය. නමුත් මෙහි ගැටිය A2a ගැටියට වඩා දිගටි ස්වරූපයක් ගනී. (P2 C13-58)

A3 මාදිලිය

බඳුනේ ගෙල කොටස ආසන්නයේ දී ගැටිය ත්‍රිකෝණාකාර ස්වරූපයක් ගන්නා අතර මුහුණතින් පිටතට වක් වී තිබේ. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ පැහැ බඳුන් ය. (C3-3)

A4 මාදිලිය

ඒකාකර සණකමින් යුක්ත ය. ගෙලෙහි සිට සෘජු ව ඉහළට විහිදී සීඝ්‍ර නැම්මක් සහිත ව බඳුනෙන් පිටතට ව්‍යාප්ත වේ. මුදුණක තිරස් හැඩයක් ගන්නා අතර ගැටියේ කෙළවර වෘත්තාකාරය. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ පැහැ බඳුන් ය. (C12-2)

A5 මාදිලිය

ගැටිය ඒකාකර සණකමින් යුක්ත ය. ගෙලෙහි සිට බඳුනේ අභ්‍යන්තරයට ක්‍රමයෙන් ව්‍යාප්ත වී වක්‍රාකාර ව බඳුනෙන් පිටතට විහිදෙන ගැටියකි. මුදුණක උල් ස්වරූපයකි. ගැටිය අවසන සණකමින් අඩු වී ගෙල දක්වා ව්‍යාප්ත වේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18-22 අතර වන අතර සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ පැහැ බඳුන් ය.

A5a - ගැටියේ කෙළවර පැතලිය. (C7-1)

A5b - ගැටියේ කෙළවර ත්‍රිකෝණාකාරය. බඳුන අභ්‍යන්තරයට ගැටියේ උපරිම විහිදීමක් සහිත ස්ථානයේ රේඛාවක් බඳුන අභ්‍යන්තරයෙන් දක්වා තිබේ. (C14-1)

A5c - ගැටියේ කෙළවර වෘත්තාකාරය. (C14-6)

A5d - A5c බඳුනට සමානය. නමුත් බඳුනේ පිටතින් ගෙල ආරම්භයේ දී සමාන්තර රේඛා දෙකක් තිරස් අතට දක්වා තිබේ. (C14-2)

A5e – ගැටියේ කෙළවර වෘත්තාකාරය. බඳුනේ අභ්‍යන්තරයෙන් ගැටිය වක්‍රාකාරව ගෙල හා සම්බන්ධ වන අතර එම ස්ථානයේ රේඛාවක් සලකුණු කර ඇත. (C14-5)

A6 මාදිළිය

ගැටිය ගෙල දක්වා කවාකාරව බඳුන අභ්‍යන්තරයට විහිදී ඉන් පසු බඳ දක්වා පිටතට කවාකාරව විහිදෙයි. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ හා කාල රක්ත වර්ණ පැහැ බඳුන් වේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 16- 18 දක්වා විහිදේ.

A6a – ගැටිය මුදුණක උල් ස්වරූපයක් ගන්නා අතර කාල රක්ත වර්ණ පැහැ බඳුන් වේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 16 කි. (C16-5, C16-2)

A6b – A6a බඳුනේ හැඩයට සමාන ය. බඳුන අභ්‍යන්තරයේ ගැටියේ රේඛාවක් දක්වා තිබේ. කාල රක්ත වර්ණ පැහැ බඳුන් වේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 කි. (C16-1)

A6c – ගැටිය මුදුණක උල් ස්වරූපයක් ගන්නා සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් වේ. මෙම ආකෘතියේ අනෙකුත් බඳුන්වලට වඩා සණකමින් අඩු ය. (P2 C13-1)

A7 මාදිළිය

ගෙලෙහි සිට බඳුන අභ්‍යන්තරයට විහිදෙන ගැටිය කෝණික ස්වරූපයකින් යුක්ත ව හැරී බඳුනෙන් පිටතට ව්‍යාප්ත වේ. ගැටියේ මුදුණක උල් ස්වරූපයක් ගන්නා අතර කෙළවර මුහුණත සිරස් ව පවතින අතර එය සණකමින් වැඩි ය. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18-22 අතර පවතින අතර සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ පැහැ බඳුන් වේ.

A7a – ගැටියේ කෙළවර මුහුණත ආනතියකින් තොරව පවතී. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 කි. (C7-2)

A7b – ගැටියේ කෙළවර මුහුණත ආනතියකින් යුතු ව පවතී. විශ්කම්භය සෙ.මී. 22 කි. (C12-8)

A8 මාදිළිය

වෘත්තාකාර පිටත කෙළවරකින් හා ගෝලාකාර මුදුණකින් යුත් ගැටිය ක්‍රමයෙන් වක්‍ර වී ගෙල හා සම්බන්ධ වේ. පහළට විහිදෙන ගෙල එහි පහළ කෙළවරේ දී සණකමින් අඩු වී බඳ හා සම්බන්ධ වන අතර බඳ කොටස එහි මධ්‍යයට එන විට වැඩි සණකමින් යුක්තව පිටතට විහිදී යයි. මෙම බඳ කොටසේ සණකම A වර්ගයේ අනෙකුත් බඳුන්වලට වඩා ප්‍රමාණයෙන්

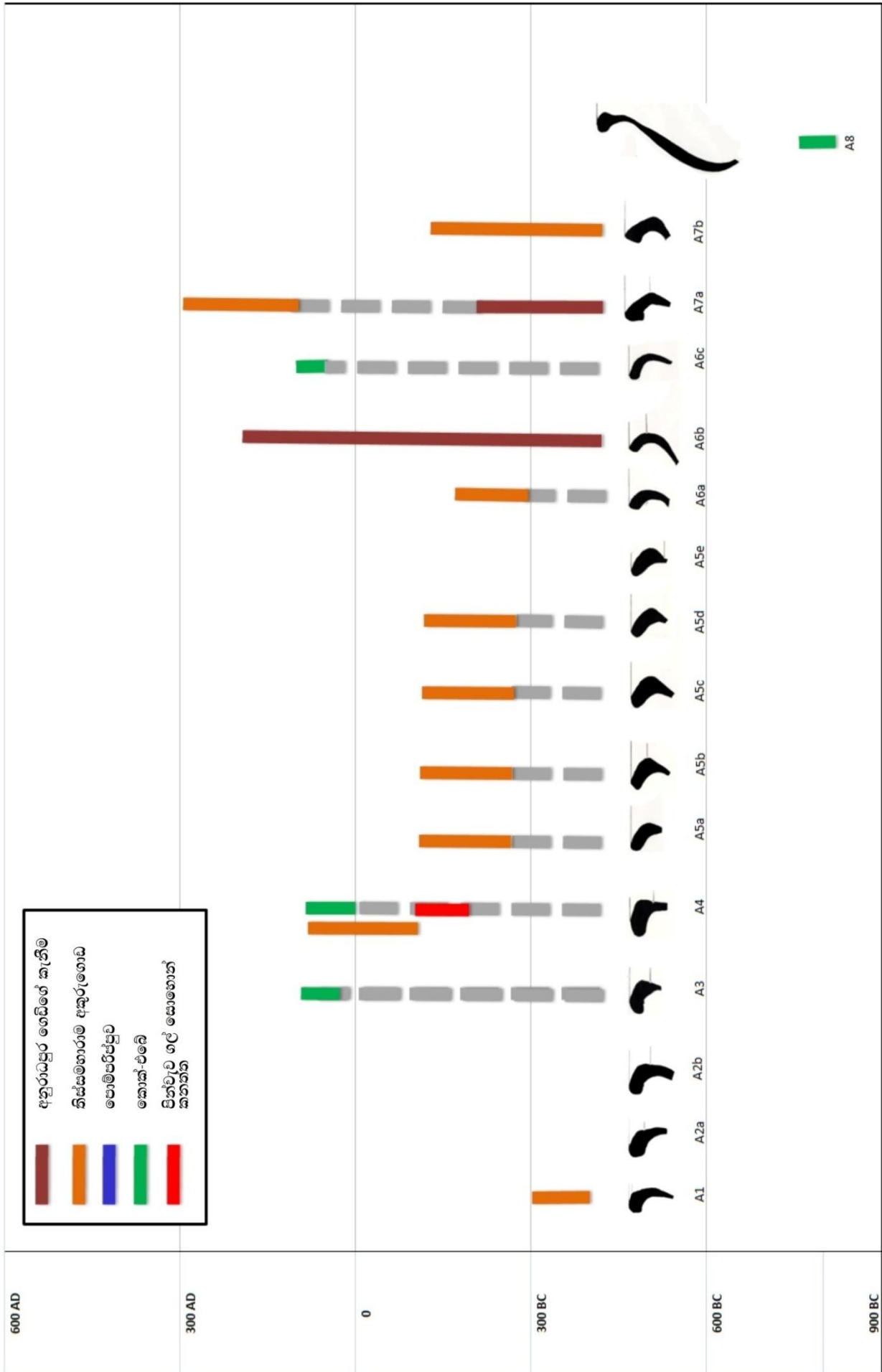
වැඩි ය. බඳුනේ පතුල ගෝලාකාර ස්වරූපයකට වඩා ඉලිප්සාකාර ස්වරූපයකට සමාන වේ. සාමන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුනකි. විශ්කම්භය සෙ.මී. 21 කි. (C12-1)

A ආකෘතිය හෙවත් හැලිය හෝ මුට්ටිය යන වර්ගයේ බඳුන්වල උපයෝගීතාවය සලකා බලන විට වර්තමානයේ දී ද භාවිත වන්නේ ජනාවාස සන්දර්භවල උපයෝගීතාවන් සඳහා ය. විශේෂයෙන් ම මුළුතැන්ගෙය අවශ්‍යතා සඳහා පිසින බඳුන් හා ගබඩා බඳුන් ලෙස මෙම ආකෘතියේ බඳුන් භාවිත කර තිබේ. අනුරාධපුර ඇතුළුපුර කැනීම්වලින් ද තිස්සමහරාම අකුරුගොඩ කැනීමෙන් ද හමුවන සාධක, ජනාවාස සන්ධර්භයන්ගේ මෙම ආකෘතියේ බඳුන්වල වැඩි ව්‍යාප්තියක් පවතින බවට පැහැදිලි සාධක තිබේ. එමෙන් ම කොක්-එබේ, පොම්පරිප්පුව, පින්වැව, ඉබ්බන්කටුව මෙන් ම මෙහි අධ්‍යයනයට පාත්‍ර කෙරෙන අන්දරවැව මහාශිලා සුසාන ආශ්‍රිත ව ද A ආකෘතියේ බඳුන් සැලකිය යුතු තරමින් හමුවීම වැදගත් වේ. මෙම ආකෘතියේ මැටි බඳුන් සුසාන සන්ධර්භවල දී හෂ්මාවශේෂ තැම්පත් කරන සුසාන බරණි වශයෙන් ද එම හෂ්මාවශේෂ සහිත බඳුන්වල ආවරණ බඳුන් ලෙස ද පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ මානවයා විසින් යොදාගනු ලැබ ඇති බවට පැහැදිලි සාධක හමු වී තිබේ (මැන්දිස්, වීරසිංහ, දිසානායක, 2016, 208).

අන්දරවැව A1 මාදිලියේ බඳුන් තිස්සමහරාමයේ A ආකෘතියේ 2 උපවර්ගයට සමානවන අතර a හා b යන අවධිත්ති මෙම බඳුන් භාවිතයේ පැවති බව පැහැදිලි වේ. එම අවධි ක්‍රි.පූ. 3-4 සියවස්වලට අයත් ය. අන්දරවැවෙන් මෙන් ම තිස්සමහරාමයෙන් ද හමුවන මෙම වර්ගයේ බඳුන් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් වේ. නමුත් තිස්සමහරාමයෙන් කාල රක්ත වර්ණ බඳුන් ද හමු වී තිබේ. තිස්සමහරාමයේ දී සෙ.මී. 24 ත් 38 ත් අතර විශ්කම්භ පරාසයකින් යුතු ව මෙම බඳුන් හමු වී ඇත.

අන්දරවැව A3 මාදිලියේ බඳුන් කොක්එබේ A1 මාදිලියේ බඳුන් සමඟ වර්ණයෙන් මෙන් ම විශ්කම්භයෙන් ද සම්පූර්ණයෙන් ම සැසඳේ. මේ අනුව ක්‍රි.පූ. පස් වැනි සියවසේ දී භාවිත වූ මෙම බඳුන් වර්ගය ක්‍රි.ව. පළමු වැනි සියවස දක්වා ද භාවිතයේ පැවත ඇති බව පැහැදිලි ය.

A4 මාදිලියේ බඳුන් තිස්සමහරාමයේ A13 මාදිලියේ බඳුන් ආකෘතිය හා සැසඳෙන අතර එම සන්ධර්භයේ සෙ.මී. 21-31 අතර විශ්කම්භ පරාසයකින් යුතු ව හමුවන බඳුන් c1 හා c2 යන කාල පරාසයට අයත් වේ. ඒ අනුව ක්‍රි.පූ. පළමු වැනි සියවසේ පටන් ක්‍රි.ව. පළමු වැනි සියවස දක්වා කාලයේ දී මෙම බඳුන් තිස්සමහරාම සන්ධර්භය තුළ භාවිත වී ඇති බව පැහැදිලි වේ. එමෙන් ම මෙම A4 මාදිලියේ බඳුන් පින්වැව ගල් සොහොන් කනත්ත මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයේ 1a වර්ගයට ද සමාන ලක්ෂණ දරයි. පින්වැවෙන් හමුවන බඳුන් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ වේ. මෙම ආකෘතියට සමාන බඳුන් විශේෂයක් ලෙස කොක්-එබේ A2 මාදිලියේ බඳුන් හඳුනාගත හැකි ය. කොක්-එබේ දී මෙම බඳුන් ක්‍රි.ව. පළමු වැනි සියවසට කාල නිර්ණය වන අතර සෙ.මී 20 ත් 28 ත් අතර විශ්කම්භයකින් යුත් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් වේ.

අන්දරවැව A5a, A5b, A5c හා A5d යන බඳුන් හි ගැටියේ මුදුණක ස්වරූපය නොසලකා ගැටියේ හැඩ රටා සලකා බලන විට තිස්සමහරාම මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයේ 8b වර්ගයේ මැටි බඳුන් මාදිලිය සමඟ සමාන වේ. මෙම බඳුන් වර්ග අන්දරවැව සුසානයෙන් සෙ.මී. 16 සිට 22 දක්වා පරාසයකින් යුතු සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණයේ හා කාල රක්ත වර්ණයේ බඳුන් ලෙස හමු වේ. තිස්සමහරාමයේ මෙම මැටි බඳුන් සෙ.මී. 21-24 යන විශ්කම්භ පරාසයකින් හමුවන අතර කාල රක්ත වර්ණ මෙන් ම සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් ද හමු වී තිබේ. c1 සිට c2 දක්වා කාල සමයන්හි, එනම් ක්‍රි.පූ. ෧෫ වැනි සියවස පටන් ක්‍රි.පූ. පළමු වැනි සියවස දක්වා කාලයේ තිස්සමහරාම සන්ධර්භය තුළ මෙම බඳුන් භාවිතයේ පවති බවට සාධක හමු වේ. එමෙන් මෙයට සමාන බඳුන් අනුරාධපුර ඇතුල්පුරයෙන් හමුවන 5f මාදිලිය සෙ.මී. 21 විශ්කම්භයකින් යුත් බඳුන් වන අතර සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් වේ.

තිස්සමහරාම මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයේ 11a බඳුන අන්දරවැව A6a මාදිලිය හා සැසඳේ. තිස්සමහරාමයේ දී කාල රක්ත වර්ණ මෙන් ම සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණයෙන් ද හමුවන මෙම බඳුන් විශේෂය අන්දරවැව දී කාල රක්ත වර්ණයට පමණක් සීමාවේ. සෙ.මී. 21- 24 පරාසයකින් යුත් විශ්කම්භයක් සහිත තිස්සමහරාමයේ බඳුන්වලට වඩා කුඩා ප්‍රමාණයේ බඳුන් අන්දරවැව දී හමු වේ. මේ අනුව අන්දරවැව හමුවන A6a මාදිලියේ මැටි බඳුන් ක්‍රි.පූ. තෙ වැනි හා ෧෫ වැනි සියවස්වල දී තිස්සමහරාම සන්ධර්භයේ ද භාවිත වී ඇති බව පැහැදිලි වේ.

අනුරාධපුර ගෙඩිගේ කැනීමේ දී 3A ස්තරයේ ඉහළ මට්ටමෙන් හමුවන සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් කැබැල්ල හා 4A ස්තරයේ පහළ මට්ටමෙන් හමුවන කාල වර්ණ බඳුන් කැබැල්ල අන්දරවැව සුසානයෙන් හමුවන A6b මැටි බඳුන් වර්ගයට සමාන වේ. මෙම වර්ගය අනුරාධපුර ඇතුල්පුර මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයේ 6e මාදිලිය ලෙස හඳුනාගනී. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණයට සීමාවන අන්දරවැව A6b බඳුන් සෙ.මී. 18 ක විශ්කම්භයෙන් යුත් අතර සෙ.මී. 14 - 22 අතර විශ්කම්භ පරාසයකින් යුතු ව අනුරාධපුර ඇතුළු පුරයෙන් ද මෙම බඳුන් හමු වේ.

අන්දරවැව A6c වර්ගය කොක්-එබේ D5 වර්ගයේ බඳුන්වලට සමාන ලක්ෂණ සහිත බඳුන් ය. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණයේ සෙ.මී. 16 ක විශ්කම්භයකින් යුත් කොක්-එබේ බඳුනට වඩා විශාල බඳුන් අන්දරවැව සන්ධර්භයෙන් හමු වී තිබේ.

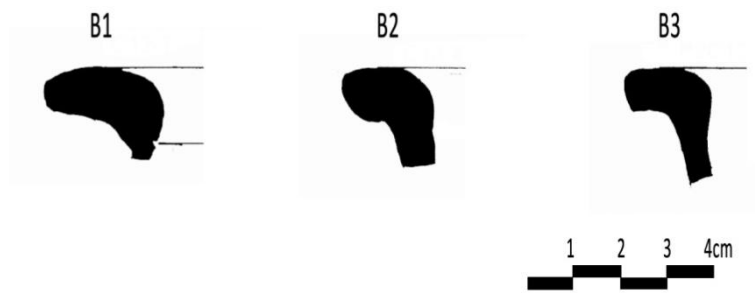
A7a වර්ගයට ආකෘතියෙන් සමාන වූත් ප්‍රමාණයෙන් විශාල වූත් බඳුන් වර්ගයක් තිස්සමහරාම මැටි බඳුන් ආකෘතිය තුළ හඳුනාගත හැකි ය. මෙය 5d මාදිලිය ලෙස හඳුනාගත හැකි විශ්කම්භය සෙ.මී. 19 සිට 31 දක්වා වන විවිධ වර්ණයේ බඳුන් පවතී. අන්දරවැවෙන් හමුවන බඳුන සෙ.මී. 18 ක් වන අතර එය සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුනකි. අනුරාධපුර ඇතුළු පුරයෙන් හමුවන 6j බඳුන් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ හා කාල රක්ත වර්ණ බඳුන් යන දෙවර්ගයට අයත් වේ. මෙම බඳුන් සෙ.මී. 24 ක පමණ විශ්කම්භයකින් යුතු අතර

AG69 කැනීමේ 3A ස්තරයෙන් හමු වී ඇත. ඒ අනුව A7a වර්ගයට අයත් මැටි බඳුන් ක්‍රි.ව පළමු වැනි හා තෙ වැනි සියවස් අතර භාවිතයේ පැවති බව තිස්සමහරාම සාධක අනුව පැහැදිලි නමුත් අනුරාධපුර හා අන්දරවැව සාධක ක්‍රි.පූ. පස් වැනි සියවස වන විටත් ජනාවාස සන්ධර්භයේ මෙන් ම සුසාන සන්ධර්භයේ ද මෙම බඳුන් භාවිතයේ පැවති බවට නිදසුන් සපයයි.

සෙ.මී. 16 සිට 30 දක්වා විශාලත්වයෙන් යුත් විවිධ වර්ණයෙන් යුතු ව තිස්සමහරාමයේ දී හඳුනාගත හැකි 4a මැටි බඳුන් මාදිලිය අන්දරවැව A7b බඳුන් සමඟ සැසඳිය හැකි ය. ක්‍රි.පූ සිව් වැනි සියවස සිට ක්‍රි.පූ පළමු වැනි සියවස දක්වා කාලයේ මෙම බඳුන් පැවති බව තිස්සමහරාම සාධක අනුව පැහැදිලි ය. නමුත් අන්දරවැව සාධක එයින් සියවසකට පූර්වයේ දී ද භාවිත වූ බව මේ අනුව පෙන්වා දිය හැකි ය.

අන්දරවැව මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයේ 8a මාදිලිය කොක්-එබේ සුසානයෙන් හමුවන D2 වර්ගයට සමාන වේ. මෙය ක්‍රි.පූ. අට වැනි සියවසේ පටන් භාවිතයේ පැවති බඳුනක් බව මේ අනුව පැහැදිලි ය.

B ආකෘතිය

මුවවිට විවරය පළලින් වැඩි නොගැඹුරු ගෝලාකාර බඳුන් වන මෙම ආකෘතිය හැලිය හෝ ඇතිලිය යන වර්ගයට අයත් වේ. පිටතට වක් වූ ගැටියක් සහිත මෙම බඳුන් සෙ.මී. 16-18 අතර විශ්කම්භයකින් යුක්ත වන අතර සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් මෙන් ම කාල රක්ත වර්ණ බඳුන් ද හමු වේ. සියුම් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් නිපදවා ඇති මෙම බඳුන්වල ගැටියේ ස්වරූපය අනුව මාදිලි වර්ග 3 කට බෙදා වෙන් කළ හැකි ය.

B1 මාදිලිය

ගැටියේ මුදුණ හා කෙළවර මුහුණත වෘත්තාකාර ස්වරූපයක් ගනී. දිගටි ගැටියකි. බඳුනේ ඇතුළත කොටසින් වෘත්තාකාරව පිටතට විහිදෙමින් බඳ හා සම්බන්ධ වේ. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් වන අතර විශ්කම්භය සෙ.මී. 16 කි. (C12-7)

B2 මාදිලිය

ගැටියේ මුදුණක හා කෙළවර මුහුණක වෘත්තාකාරය. පිටත ගැටි කොටස පහළට නෙරුමක් සහිත ව විහිදී පසුව ත්‍රිකෝණාකාරව බඳ කොටසට සම්බන්ධ වේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 වන අතර සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් වේ. (C13-8)

B3 මාදිලිය

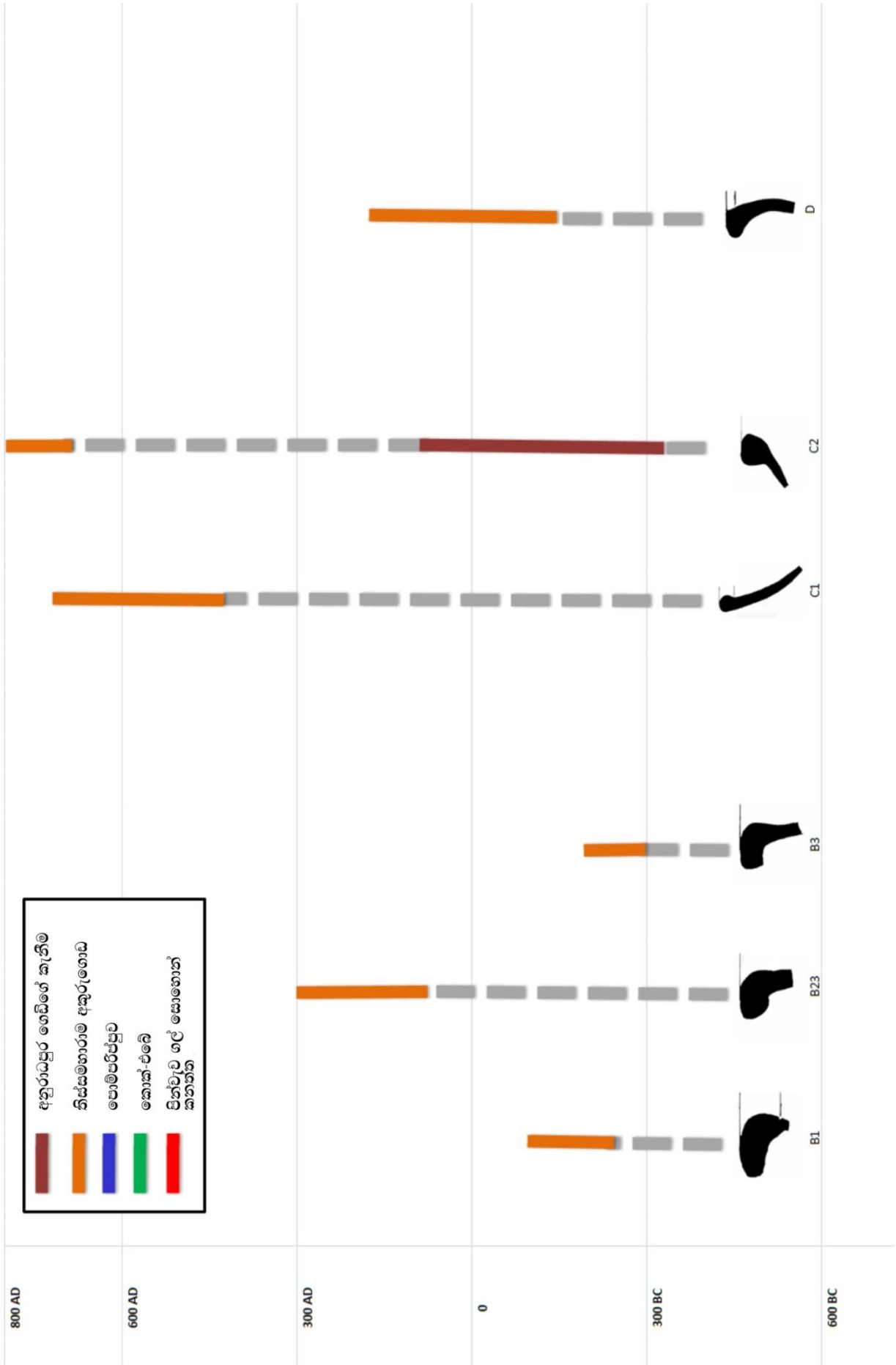
දිගටි ආයතන ස්වරූපයකින් යුත් ගැටියකි. බඳුන අභ්‍යන්තරයට විහිදෙන කොටස ක්‍රමයෙන් වක් වී අනතුරුව ගෙල හා සම්බන්ධ වේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 වන මෙම බඳුන් කාල රක්ත වර්ණ ඒවා වේ. (P2 C13-38)

මෙම ආකෘතියේ බඳුන් ඇතිලිය, හැලිය යන නමින් ජනාවාස සන්දර්භවලදී භාවිත වී ඇති අතර විශේෂයෙන් ම පිසින බඳුන් වශයෙන් උපයෝගීවන බඳුන් ලෙස පෙන්වාදීමට හැකි ය. නමුත් එම බඳුන් ද්විතීක භාවිතයක් ලෙස මහාශිලා සුසාන සන්ධර්භයන්හි ද භාවිතයේ පැවති බවක් හඳුනාගන්නට හැකි වේ (මැන්දිස්, වීරසිංහ, දිසානායක, 2016; 208). විශේෂයෙන් ම හෂ්මාවශේෂ තැම්පත් කිරීමට හා එම ආකෘතියේ ම බඳුන් හි ආවරණ බඳුන් ලෙස ද මෙම වර්ගය සුසාන සන්ධර්භය තුළ උපයෝගී වී තිබේ.

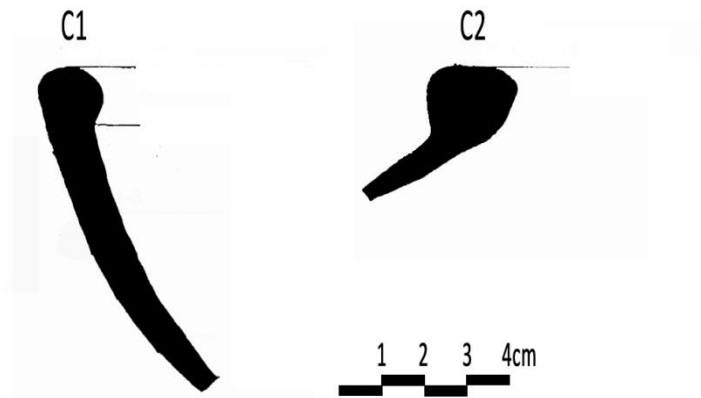
අන්දරවැව කැනීමෙන් හමු වූ B වර්ගයේ B1 මාදිලිය තිස්සමහාරාමයේ 1e බඳුන් වර්ගයට සමාන බව හඳුනාගත හැකි ය. තිස්සමහාරාමයෙන් හමුවන බඳුන් සෙ.මී. 33 ක විශ්කම්භයක් සහිත රක්ත වර්ණ බඳුන් වන අතර අන්දරවැවෙන් හමුවන බඳුන් ප්‍රමාණයෙන් කුඩා වේ. ඒවායේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 16 ක අගයක් ගනී. වර්ණයෙන් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ වේ. ක්‍රි.පූ. දෙ වැනි හා පළමු වැනි සියවස්වල භාවිත වී තිබේ.

තිස්සමහාරාමයේ B ආකෘතියේ 4b වර්ගයට සමාන වන අන්දරවැව B2 බඳුන් ද තිස්සමහාරාමයේ එම වර්ගයට වඩා ප්‍රමාණයෙන් කුඩා වේ. සෙ.මී. 18 ක විශ්කම්භයක් සහිත එම බඳුන් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ ගන්නා නමුත් තිස්සමහාරාම සන්ධර්භයේ බඳුන් සෙ.මී. 25 ත් 36 ත් අතර පරාසයක් දක්වා ව්‍යාප්ත වෙයි. ඒවායේ වර්ගය ද රක්ත වර්ණ වේ. එම බඳුන් ක්‍රි.ව. පළමු වැනි සියවස සිට තෙ වැනි සියවස දක්වා භාවිත සන්ධර්භයේ පැවති බවට හඳුනාගත හැකි ය.

අන්දරවැව B3 මැටි බඳුන් ද තිස්සමහාරාමයේ එම වර්ගයේ බඳුන්වලට වඩා ප්‍රමාණයෙන් කුඩා ය. අන්දරවැව බඳුන විශ්කම්භයෙන් සෙ.මී. 18 කි. නමුත් තිස්සමහාරාමයේ 1b බඳුන් සෙ.මී. 33-38 විශ්කම්භ පරාසයක විහිදෙන රක්ත වර්ණයෙන් යුක්ත බඳුන් වේ. එම බඳුන් b හා c1 යන කාල සමයන්හි ව්‍යාප්ත ව පවතින අතර ඒ අනුව ක්‍රි.පූ. 3 සිට ක්‍රි.පූ. 2 සියවස දක්වා කාලයේ තිස්සමහාරාම සන්ධර්භය තුළ භාවිතයේ පැවති බවට සාධක ලැබේ.

C ආකෘතිය

මුවවිට විවරය පළලින් යුත් ගෝලාකාර ගැඹුරු බඳුන් මෙම ආකෘතියට අයත් වේ. මේවා හැලිය යන බඳුන් වර්ගයට අයත් වේ. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ වන මෙම බඳුන් සෙ.මී. 20-34 ප්‍රමාණයේ විශ්කම්භයෙන් හමු වේ. සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිපදවා තිබේ. ගැටියේ ස්වරූපය අනුව මාදිලි 2 කින් යුතු ව හඳුනාගැනීමට හැකි ය.

C1 මාදිලිය

බඳුනේ අභ්‍යන්තරයට ගෝලාකාර ව විහිදුණු ගැටියකි. සමාන්තර සණකමකින් යුත් බඳුක් සහිත මෙම බඳුන් සෙ.මී. 20-26 අතර පරාසයක විහිදේ. (C11-1, P2 C13-59)

C2 මාදිලිය

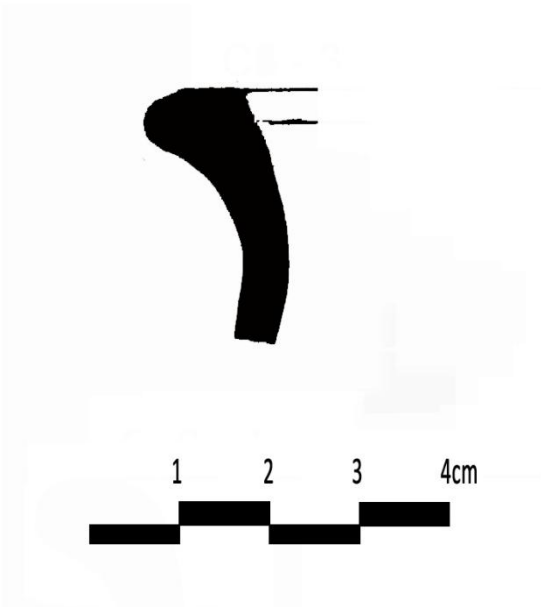
මෙම ගැටිය බඳුනේ ඇතුළු පැත්තට වන්නට වක්‍රාකාර ව පහළට විහිදී ඇත. බඳුනේ ඇතුළට වන්නට ගැටියේ කොටස ත්‍රිකෝණාකාර හැඩයකට සමාන කුඩා ගැටියක් සහිත ව ඇතුළට වෘත්තාකාර හැඩයෙන් පහළට විහිදී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 34 කි. (P2 C13-10)

ගෝලාකාර ගැඹුරු බඳුන් වර්ගය හෙවත් C ආකෘතියේ බඳුන් බොහෝවිට ජනාවාස සන්ධර්භවල දී හඳුනාගන්නට ලැබෙන මැටි බඳුන් විශේෂයකි. නමුත් මෙම වර්ගයේ බඳුන් මහාශිලා සුසාන සන්ධර්භවල අවශ්‍යතාවන් සඳහා ද යොදාගෙන ඇති බවට අන්දරවැව කැනීමෙන් හමුවන C ආකෘතියේ බඳුන් කදිම නිදර්ශනයක් බව පෙන්වාදිය හැකි ය. අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානවලින් හමුවන බඳුන් අතර ඉහත වෙන් කරන ලද මාදිලි ද්විත්වයට සමාන මැටි බඳුන් ජනාවාස සන්ධර්භවල භාවිත වී ඇති බව ද හඳුනාගත හැකි වේ. එනම් මෙහි C1 වර්ගය තිස්සමහාරාමයේ ක්‍රි.ව. 450 ත් 700 ත් අතර කාලයට අයත් පස් ස්තරවල හමුවන C2 වර්ගයට සමාන වේ. රක්ත වර්ණ ගන්නා මෙම මැටි බඳුන් විශේෂය

සෙ.මී. 24 ත් 30 ත් අතර විශ්කම්භයකින් යුතු ව හමු වී තිබේ. නමුත් අන්දරවැවෙන් හමුවන C1 වර්ගය සෙ.මී. 20-26 අතර පරාසයකට අයත් වන අතර ඒවා සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ ගණයට අයත් වේ.

සෙ.මී. 34 ක විශ්කම්භයකින් යුත් C2 විශාල බඳුන් විශේෂය අනුරාධපුර ඇතුළුපුර හා තිස්සමහරාම සන්ධර්භවලින් හමු වී ඇති බඳුන් විශේෂ හා සමාන වේ. ඒවා පිළිවෙලින් 5C හා 5B වර්ගවලට අයත් වේ. අනුරාධපුර ඇතුළුපුර බඳුන් සෙ.මී. 21 සිට 34 දක්වා විශ්කම්භයකින් ද තිස්සමහරාමයේ සෙ.මී. 21 සිට 30 දක්වා විශ්කම්භයකින් ද යුක්ත ය. අනුරාධපුර ඇතුළුපුර 5B වර්ගයට අයත් බඳුන් 3B ස්තරයේ ඉහළ මට්ටම්වල දී වැඩි ව්‍යාප්තියක් පෙන්වන අතර 4A ස්තරයේ ඉහළ මට්ටම්වලින් ද හමු වී තිබේ. අනුරාධපුර ඇතුළුපුර හා අන්දරවැව කාලනිර්ණ අනුව ක්‍රි.පූ. 5 සියවසට පූර්වයේ පටන් භාවිත වූ බවට සාධක සහිත මෙම බඳුන් විශේෂය තිස්සමහරාමයේ දී ක්‍රි.ව. 7-8 සියවස්වලට අයත් බවට නිගමනය කෙරේ. මේ අනුව එකී කාලය තුළ මෙම C2 මැටි බඳුන් වර්ගය විවිධ භාවිත සන්ධර්භවල සංසරණය වූ බවට හඳුනාගත හැකි ය.

D ආකෘතිය

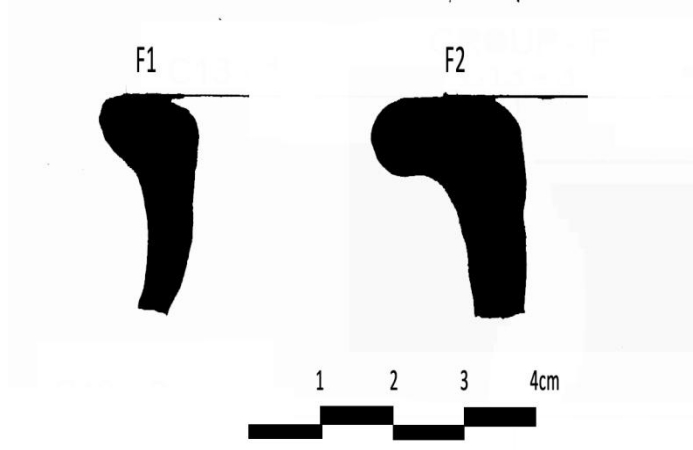

ප්‍රමාණයෙන් කුඩා පටු ගෙල සහිත ගබඩා බඳුන් හෝ ජල බරණි මෙම ආකෘතියට ගැනේ. බඳුනේ ගැටිය වක්‍රාකාර ව පිටතට විහිදී ගිය ස්වරූපයකින් යුක්ත ය. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් හමු වේ. සෙ.මී. 9-11 අතර විශ්කම්භයක් සහිත වේ. මෙම බඳුන් හමුවන අතර සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටකින් නිෂ්පාදනය කර ඇත. බඳුනේ ගැටි කොටස හා ගෙල ගෝලාකාර ව

පිටතට විහිදී බඳ හා සම්බන්ධ වේ. බඳුන අභ්‍යන්තරයේ ගැටිය සිරස් ආකාරයෙන් විහිදෙන අතර ගැටියේ මුදුන තිරස් ස්වරූපයක් ගනී. ගැටියේ කෙළවර මුහුණත වෘත්තාකාර වන අතර සමස්ත ගැටිය ම ඒකාකර සණකමකින් යුතු වේ. (C8-3, C16-4)

මෙම වර්ගයේ බඳුන් ද පොදුවේ ජනාවාස සන්ධර්භවල, ආගමික සන්ධර්භවල මෙන් ම සුසාන සන්ධර්භවල ද හමු වේ. අන්දරවැවෙන් හමුවන D වර්ගයට සමාන බඳුන් විශේෂය ලෙස තිස්සමහරාමයේ D ආකෘතියේ 3 මාදිලිය පෙන්වා දිය හැකි ය. මෙම බඳුන් සෙ.මී. 19 සිට 24 දක්වා පරාසයක විහිදෙන අතර රක්ත වර්ණ විශේෂ වේ. තිස්සමහරාමයේ c2 හා d කාල පරාසයන්හි වැඩි විහිදුමක් සහිත මෙම වර්ගය ක්‍රි.පූ. දෙ වැනි සියවස සිට ක්‍රි.ව. දෙ වැනි සියවස දක්වා භාවිත සන්ධර්භයේ පැවති බව පෙනේ.

F ආකෘතිය

කවාකාර බඳ සහිත, මුවවිට විවරය පළලින් අඩු උස් පුනීලාකාර ගෙල සහිත බඳුන් මෙම ආකෘතියට අයත්වන අතර කොතල හා කල මෙම වර්ගයේ බඳුන් ලෙස සැලකේ. ක්‍රමයෙන් පිටතට ව්‍යාප්ත වන ගෙලෙහි ඇතුළු කොටස සිරස් ස්වරූපයක් ගනී. සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිෂ්පාදිත මෙම බඳුන් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් වන අතර සෙ.මී. 13-22 අතර විශ්කම්භ පරාසයක පැතිරෙයි. ගැටියේ ස්වරූපය අනුව මාදිලි 2 කට වෙන් කර දැක්විය හැකි ය.

F1 මාදිලිය

ත්‍රිකෝණාකාර ගැටියකි. එහි පිටත කෙළවර ක්‍රමයෙන් උස් වී ඇති අතර ඇතුළත කෙළවර පහත් වී සෘජු නැමීමක් සහිත ව ගෙලට සම්බන්ධ වේ. පිටත මුහුණත වෘත්තාකාරය. (C13-1)

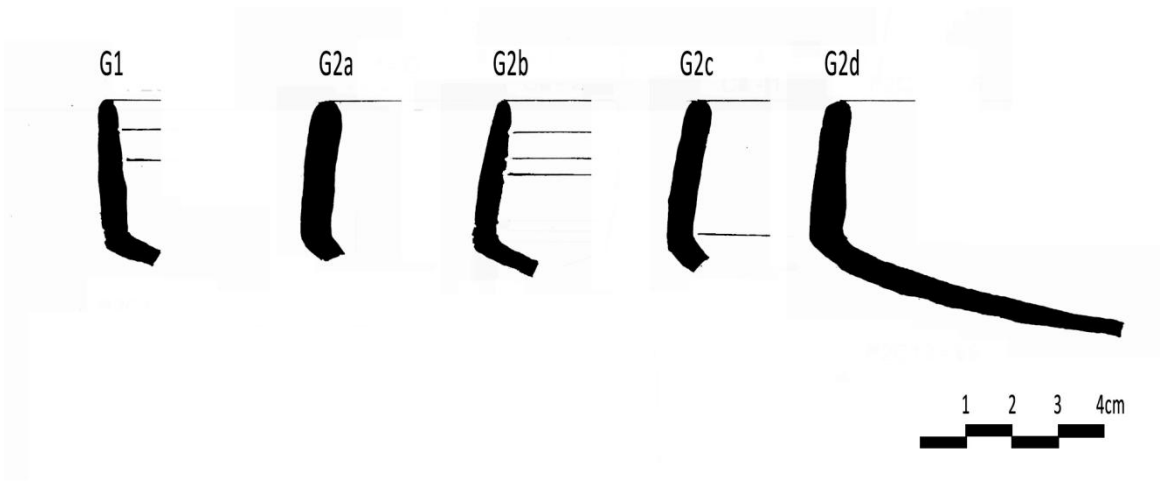
F2 මාදිලිය

ගැටි කොටසේ මුදුණ පැතලි වන අතර එය දිගටි ස්වරූපයකින් ව්‍යාප්තව පවතී. පිටත මුහුණත වෘත්තාකාර වන අතර ඒකාකාර සණකමකින් යුක්ත ව ගැටිය විහි දේ. (C13-3)

කල හෝ කොතල වැනි කුඩා ප්‍රමාණයේ බඳුන් ද මහාශිලා සුසානවලින් හමු වේ. අන්දරවැව මෙන් ම කොක්-එබේ, පොම්පර්ප්පුව වැනි ක්ෂේත්‍රවලින් මෙම ආකෘතියේ බඳුන් වාර්තා වී තිබේ. කෙසේ නමුත් මෙම වර්ගයේ ද බහුල ව්‍යාප්තියක් හඳුනාගත හැක්කේ ජනාවාස සන්ධර්භවල දී බව ඒවායේ විවිධතා අනුව පැහැදිලි වේ. අන්දරවැව කැනීමෙන් හමුවන F1 වර්ගයේ බඳුන් තිස්සමහරාම හා අනුරාධපුර ඇතුළුපුර යන ක්ෂේත්‍ර ද්විත්වයෙන් ම හමු වී තිබේ. ඒවා පිළිවෙලින් 4c හා 8n යන වර්ග වශයෙන් දක්වා ඇත. තිස්සමහරාමයේ රක්ත වර්ණයෙන් ද අනුරාධපුරයේ කාල රක්ත වර්ණයෙන් ද මෙම බඳුන් හමු වේ. අන්දරවැවෙන් හමුවන බඳුන සෙ.මී. 11 ක විශ්කම්භයකින් යුතු අතර සෙ.මී. 11-15 හා 10-18 අතර පරාසයකින් තිස්සමහරාමයේ හා අනුරාධපුරයේ මැටි බඳුන් හමු වී ඇත. අනුරාධපුර ඇතුළුපුර ගෙඩිගේ කැනීමේ පහළ ස්තරවල සිට ඉහළ ස්තර දක්වා ම මෙම කාල වර්ණයේ හා සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණයේ බඳුන් විශේෂතාවක් නොපෙන්වන ආකාරයෙන් සමාන ව හමු වේ. විශේෂයෙන් ම 3A ස්තරයේ ඉහළ මට්ටම්වලින් මෙම මාදිලියේ බඳුන් 10 ක සාධක ද 3B ස්තරයේ පහළ මට්ටම්වලින් එක් කොටසක් ද 3B ස්තරයේ ඉහළ මට්ටම්වලින් කොටස් 3 ක් ද 4A ස්තරයේ පහළ මට්ටම්වල කොටස් 7 ක් ද 4B ස්තරයේ ඉහළ මට්ටම්වලින් කොටස් 2 ක් ද වශයෙන් බහුල ව්‍යාප්තියක් සහිත ව හඳුනාගන්නට හැකියාව ලැබේ. තිස්සමහරාමයෙන් හමුවන සාධක ක්‍රි.පූ. ෧෫ වැනි සියවස සිට ක්‍රි.ව. ෧෫ වැනි සියවස දක්වා කාලයකට අයත් වේ. මේ අනුව අන්දරවැව F1 මාදිලියේ බඳුන් ක්‍රි.පූ. අවධියේ පටන් ම භාවිත වූ මැටි බඳුන් විශේෂයක් ලෙස හඳුනාගත හැකි ය.

එමෙන් ම අන්දරවැව F2 වර්ගයේ බඳුන ද තිස්සමහරාමයේ හා අනුරාධපුර ඇතුළුපුර F5 සහ 8P යන බඳුන් වර්ග සමඟ සැසඳිය හැකි ය. තිස්සමහරාමයෙන් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණයෙන් ද අනුරාධපුරයෙන් කාලවර්ණ හා සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ යන දෙවර්ගයෙන් ම හමු වේ. ක්‍රි.පූ. තුන් වැනි සියවසේ පටන් ක්‍රි.පූ. පළමු වැනි සියවස දක්වා කාලයක මෙම වර්ගයේ බඳුන් පැතිර පැවති බවට සාධක තිස්සමහරාමයෙන් හමුවන අතර අනුරාධපුරයේ 3A ස්තරයේ පහළ ම මට්ටමේ සිට 4A ස්තරයේ මැද මට්ටම් වන තෙක් මෙම බඳුන් විශේෂයේ ව්‍යාප්තියක් හඳුනාගත හැකි ය. ඒ අනුව ක්‍රි.පූ. අවධියේ පටන් සුසාන සන්ධර්භවල මෙන් ම ජනාවාස සන්ධර්භවල ද මෙම බඳුන් භාවිතයේ පැවති බවට සාධක මෙමඟින් හමු වේ.

G ආකෘතිය

කවාකාර හා නෞතල බඳ සහිත ගෙල හා ගැටිය රහිත ඉලිප්සාකාර පතුලක් සහිත බඳුන් මෙම ආකෘතියට අයත් වේ. ගැඹුරින් අඩු බඳුන් වන මේවා පාත්‍ර හෝ තැටි යන වර්ගයේ බඳුන් ලෙස සැලකිය හැකි ය. මෙම බඳුන් සෙ.මී 11-18 විශ්කම්භ පරාසයක විහිදේ. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් වන අතර සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිර්මාණය කර තිබේ. බඳුන් ස්වරූපය අනුව මාදිලි 2 කට වෙන් කළ හැකි ය.

G1 මාදිලිය

බඳ කොටසේ නෞතල හැඩැති නැමුමේ සිට ලම්භක ව විහිදී ඇති බඳකි. බඳ ඇතුළත හා පිටත සමාන්තර රේඛා දක්වා ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 11 කි. (P2 C13-3)

G2 මාදිලිය

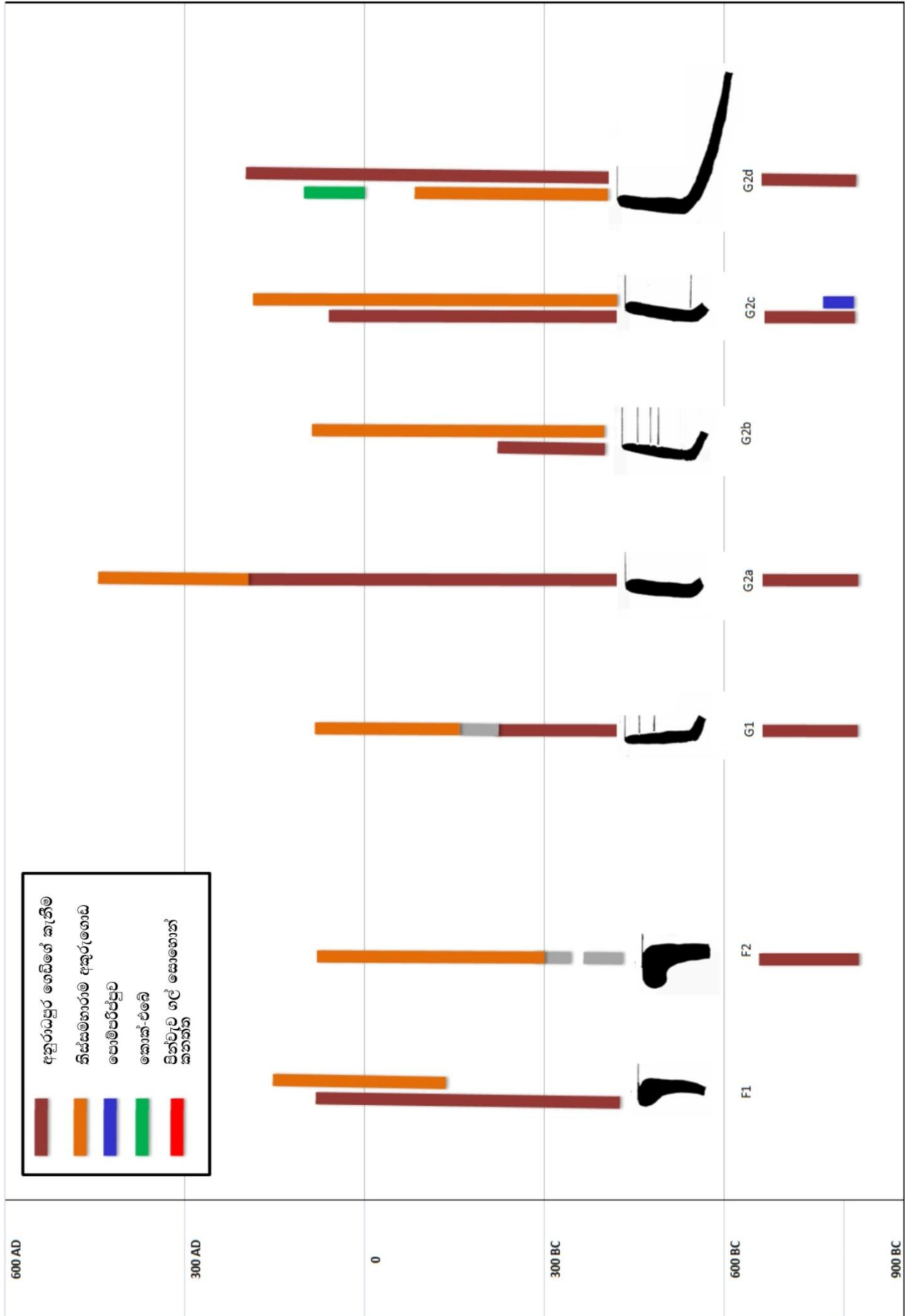
බඳෙහි නෞතල හැඩැති නැමුමේ සිට බඳුන අභ්‍යන්තරයට විහිදෙන බඳකි. විශ්කම්භය සෙ.මී. 14-18 අතර විහිදේ.

G2a – බඳ ඉහළ කොටස සියුම් වක්‍රාකාර ස්වරූපයක් ගනී. විශ්කම්භය සෙ.මී. 14 කි. (P2 C13-7)

G2b – බඳ ඇතුළත හා පිටත සමාන්තර රේඛා දක්වා ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 16 කි. (C8-2)

G2c – නෞතල හැඩැති නැමුමේ සිට වක්‍රාකාර ස්වරූපයකින් අභ්‍යන්තරයට විහිදෙන බඳකි. විශ්කම්භය සෙ.මී. 19 ක් වේ. (C8-1)

G2d – සරල ව ඍජු ව විහිදී ගිය බඳ සහිත බඳුන් වේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 කි. (P2 C13-55, P2 C13-66)

G වර්ගය හෙවත් තැටි හෝ පාත්‍ර ලෙස හඳුනාගන්නා බඳුන් ජනාවාස සන්ධර්භවල දී ආහාර ගැනීම සඳහා උපයෝගී කරගන්නා බඳුනක් ලෙසින් හඳුනාගැනීමට හැකි වේ. මේ නිසා ජනාවාස සන්ධර්භවල බහුල ව්‍යාප්තියකින් යුතු ව මෙම බඳුන් හඳුනාගන්නට හැකියාව ලැබේ. මෙතෙක් සිදු කර ඇති පර්යේෂණ අනුව මහාශිලා සුසාන සන්ධර්භ ආශ්‍රිත ව ද සුළභ ව හමුවන මැටි බඳුන් විශේෂයක් ලෙස මෙම G වර්ගය වැදගත් වේ. සුසාන බරණිවල පියනක් ලෙස මෙන් ම හෙවත් සුසාන ගවෝපවාර විධි ක්‍රමයක් ලෙස ද උපයෝගීතවත්ගෙන් යුතු ව සුසාන සන්ධර්භය සකස් වීම කෙරෙහි G වර්ගයේ බඳුන් භාවිත වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවෙන් මෙන් ම අර්ධද්වීපික ඉන්දියාවේ ද මහාශිලා සුසාන ආශ්‍රිත ව මෙම වර්ගය බහුල ව වාර්තා වී තිබේ. මෙම හමුවන බඳුන් අතර කාල රක්ත වර්ණ බඳුන් වැඩි ව්‍යාප්තියක් පෙන්වයි. නමුත් අන්දරවැව සුසාන කැනීම තුළින් හමුවන G වර්ගයේ බඳුන් සියල්ල සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් වීම වැදගත් වේ. අන්දරවැව සුසානයේ භාවිත කළ කාල සීමාව වන ක්‍රි.පූ. 5 වැනි සියවසට සියවස් ගණනාවක් පසු ක්‍රි.ව. අවධියේ දී ද මහාශිලා සුසාන ආශ්‍රිත ව හමුවන G වර්ගය බහුතරයක් කාල රක්ත වර්ණ බඳුන් හමු වීම සුවිශේෂී කරුණකි. ඒ අනුව මෙය ප්‍රාදේශීය විවිධතාවක් සහිත භාවිතයක් ද යන්න හඳුනාගැනීමට ද මේ පිළිබඳ ව තවදුරටත් අධ්‍යයනය සිදු කිරීම වැදගත් වේ.

අන්දරවැවෙන් හමුවන G1 වර්ගයේ බඳුන අනුරාධපුර ඇතුල්පුරයෙන් මෙන් ම තිස්සමහාරාමයෙන් ද වාර්තා වේ. ක්‍රි.පූ. ෧෫ වැනි හා පළමු වැනි සියවස්වලට අයත් තිස්සමහාරාම පස් ස්තරවලින් හමුවන සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණයෙන් යුත් G8 බඳුන් හා අනුරාධපුර ගෙඩිගේ කැනීමේ 3A ස්තරයෙන් හමුවන කාල රක්ත වර්ණ හා සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණයෙන් යුත් 16B බඳුන් ද මේ ආකෘතියට අයත් වේ. මේවා පිළිවෙලින් සෙ.මී. 20-37 හා 15-32 අතර විශ්කම්භ පරාසයක විහිදී පවතී.

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමුවන G2a බඳුනට සමාන බඳුන් තිස්සමහාරාම හා අනුරාධපුර ඇතුල්නුවර සන්ධර්භවලින් හමු වේ. තිස්සමහාරාමයේ මෙම වර්ගයට සමාන G ආකෘතියේ 14b බඳුන සෙ.මී. 30-35 අතර විශ්කම්භයකින් යුත් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණයේ බඳුන් වේ. එම බඳුන් හමුවන e හා f කාල සමයන් ක්‍රි.ව. ෧෫ වැනි සියවස සිට ක්‍රි.ව. 450 දක්වා කාලයකට කාලනිර්ණ වී තිබේ. අනුරාධපුර 16A මැටි බඳුන ද මෙම බඳුනට සමානතාවකින් යුක්ත ය. මෙම බඳුන් සෙ.මී. 10-36 විශ්කම්භ පරාසයක කාලවර්ණ බඳුන් ද සෙ.මී. 9-50 පරාසයක කාල රක්ත වර්ණ බඳුන් ද සෙ.මී. 14-40 පරාසයක සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් ද හමු වේ. මේවා 3A ස්තරයේ පහළ මට්ටමේ සිට 4A ස්තරයේ ඉහළ මට්ටම් දක්වා සුළභ ව්‍යාප්තියක් පෙන්වයි. ඒ අතරින් ද බහුල ව හමුවන්නේ කාල රක්ත වර්ණ බඳුන් වේ.

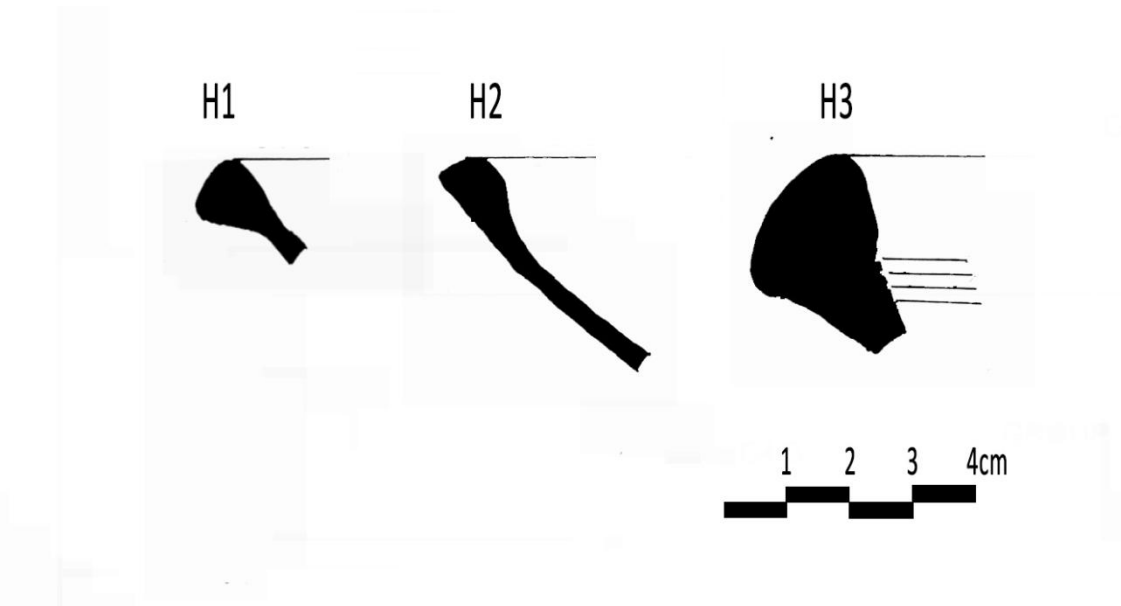
අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයේ G2b බඳුනට තිස්සමහාරාමයේ G3 බඳුන සමාන ලක්ෂණ පෙන්වයි. එම බඳුන සෙ.මී. 18-29 අතර විශ්කම්භයකින් යුක්ත වේ. කාල රක්ත වර්ණ මෙන් ම සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ ද වන මෙම බඳුන් ක්‍රි.පූ. හතර වැනි සියවස සිට ක්‍රි.පූ. පළමු වැනි

සියවස දක්වා කාලයේ ව්‍යාප්ත ව පැවති බවට තොරතුරු වාර්තා වී ඇත. මෙම බඳුන් වර්ගයට සමාන බඳුනක් අනුරාධපුර ඇතුළුපුර 16B වර්ගයට අයත් වේ.

G2c වර්ගයේ බඳුන් කිස්සමහරාමයේ G ආකෘතියේ 5a වර්ගයට සමාන වේ. එම විශේෂය කාල රක්ත වර්ණ හා සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් ලෙස වාර්තා වී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18-33 අතර පරාසයක පැතිරෙන මෙම බඳුන් ක්‍රි.පූ. හතර වැනි සියවස හා ක්‍රි.ව. දෙ වැනි සියවස්වලට අයත් a හා d කාල පරාසවල හමු වේ. එමෙන් ම අනුරාධපුර 16D බඳුන ද මෙම බඳුනට සමානතාවක් දක්වයි. කාල රක්ත වර්ණයට අයත් එම බඳුන් විශේෂය 3A ස්තරයේ පහළ මට්ටම්වල හා 4A ස්තරයේ මැද මට්ටම්වල සෙ.මී. 17-27 අතර විශ්කම්භ පරාසයකින් යුතු ව හමු වේ. පොම්පරිප්පුවෙන් හමුවන 2a බඳුන ද මෙයට සමානය. ක්‍රි.පූ. 800 ට අයත් එම මැටි බඳුන් කාල රක්ත වර්ණයෙන් යුක්ත ය.

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයේ G2d වර්ගයට සමාන ලක්ෂණ සහිත කිස්සමහරාමයේ G2 බඳුන ක්‍රි.පූ. 4 වැනි සියවස සිට ක්‍රි.පූ. පළමු වැනි සියවස දක්වා කාලයේ භාවිත සන්ධර්භයේ පැවත තිබේ. සෙ.මී. 17-25 විශ්කම්භයකින් යුත් එම බඳුන් කාල රක්ත වර්ණ වේ. තව ද මෙම බඳුන් අනුරාධපුර 16A බඳුන්වල වර්ගයකට ද සමාන වේ. කොක්-එබේ සුසානයෙන් හමුවන ක්‍රි.ව. 5 ක් 125 ක් අතර කාලයට අයත් G2 බඳුන ද මෙම බඳුන් වර්ගයට සමානතාවක් දක්වයි. සෙ.මී. 20 ක විශ්කම්භයකින් යුත් G2 බඳුන සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ ගනී. පොම්පරිප්පුවෙන් හමුවන ක්‍රි.පූ. 800 ට අයත් 3a බඳුන ද මෙම වර්ගයට ගැනේ. එම බඳුන ද කාල රක්ත වර්ණයෙන් හමු වේ. මීට අමතර ව ආනෙකොඩ්ඩායි සුසාන ආශ්‍රිත ව ද මෙම වර්ගයට සමාන මැටි බඳුන් හමු වී තිබේ. එම වර්ගය රගුපති පෙන්නා දෙන්නේ 1 වර්ගය ලෙසින් (Ragupathi, 1987,69).

H ආකෘතිය

නැඹිලිය, කොරහ, මැටි කෝප්පය හෝ තැටිය ආදී කෝණාකාර බඳ සහිත බඳුන් මෙම ආකෘතියට ගැනේ. පිටතට විහිදී ගිය බඳ හා ගැටිය සහිත ය. සණකමින් හා ගැඹුරින් අඩුය. සෙ.මී. 12-30 දක්වා පරාසයක විශ්කම්භ ව්‍යාප්තියක් තිබේ. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුන් ය. ගැටියේ ස්වරූපය අනුව මාදිලි 3 කට බෙදා දැක්විය හැකි ය.

H1 මාදිලිය

කෙටි සණකම් ත්‍රිකෝණාකාර ගැටියකි. පිටත කෙළවර උල් හැඩයක් ගන්නා අතර ගැටියේ පිටත මුහුණත සෘජු නොවේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 12කි. (C4-3)

H2 මාදිලිය

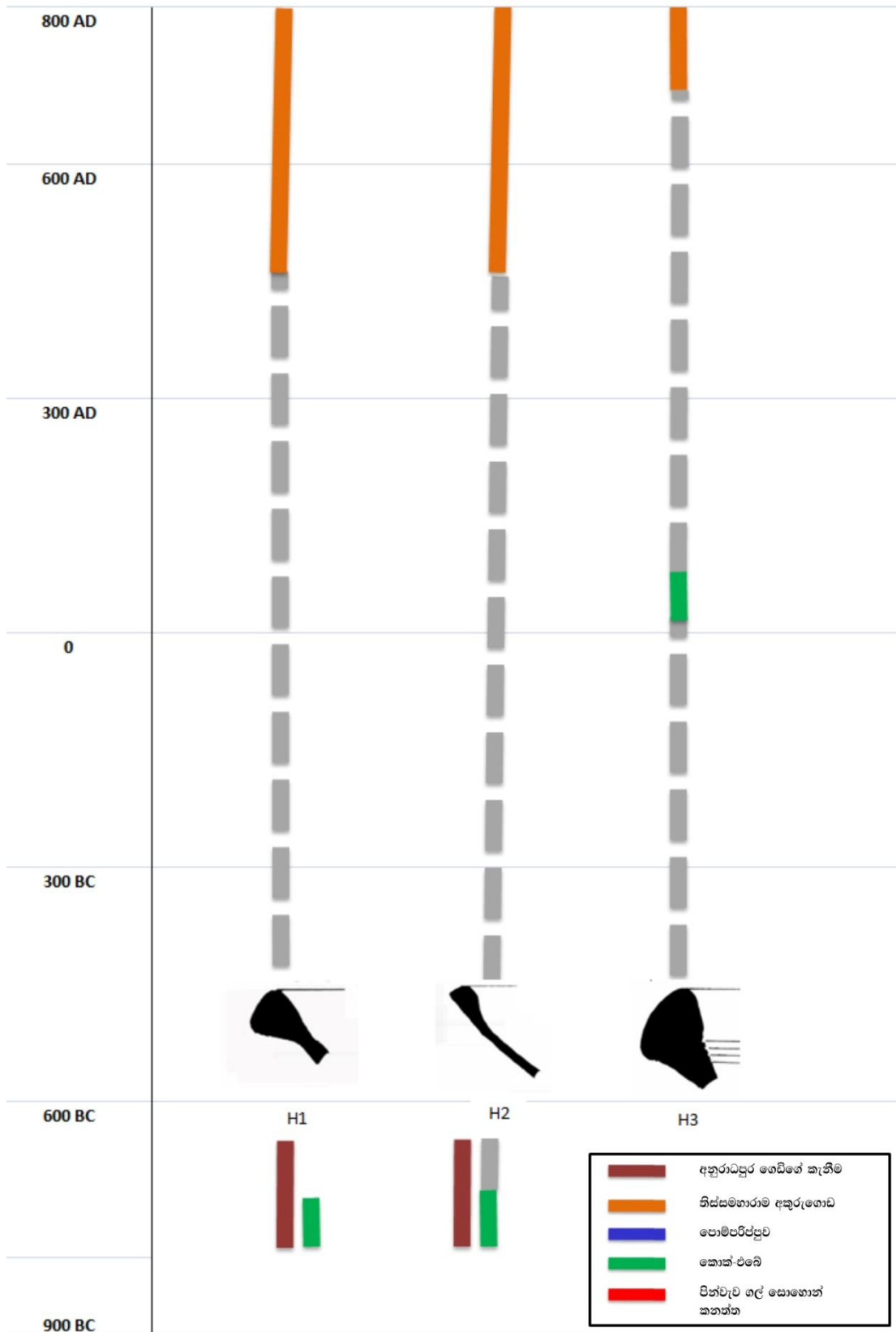
ගැටියේ මුදුණත පැතලි වන සරල ගැටියකින් යුක්ත ය. ගැටියේ ඇතුළත කොටස විහිදීමකින් තොරව ගෝලාකාර වේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 20 ත් 26 ත් අතර පැතිරේ. (C16-3, C13-2)

H3 මාදිලිය

ගැටියේ මුහුණත ත්‍රිකෝණාකාරය. ගැටියේ පිටත කෙළවර තරමක නෙරුමක් සහිත ව පහළට සියුම් විහිදීමක් දක්වයි. බඳුන අභ්‍යන්තරයේ ගැටිය පහළ කෙළවර සමාන්තර රේඛා දක්වේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 30කි. (P2 C13-6)

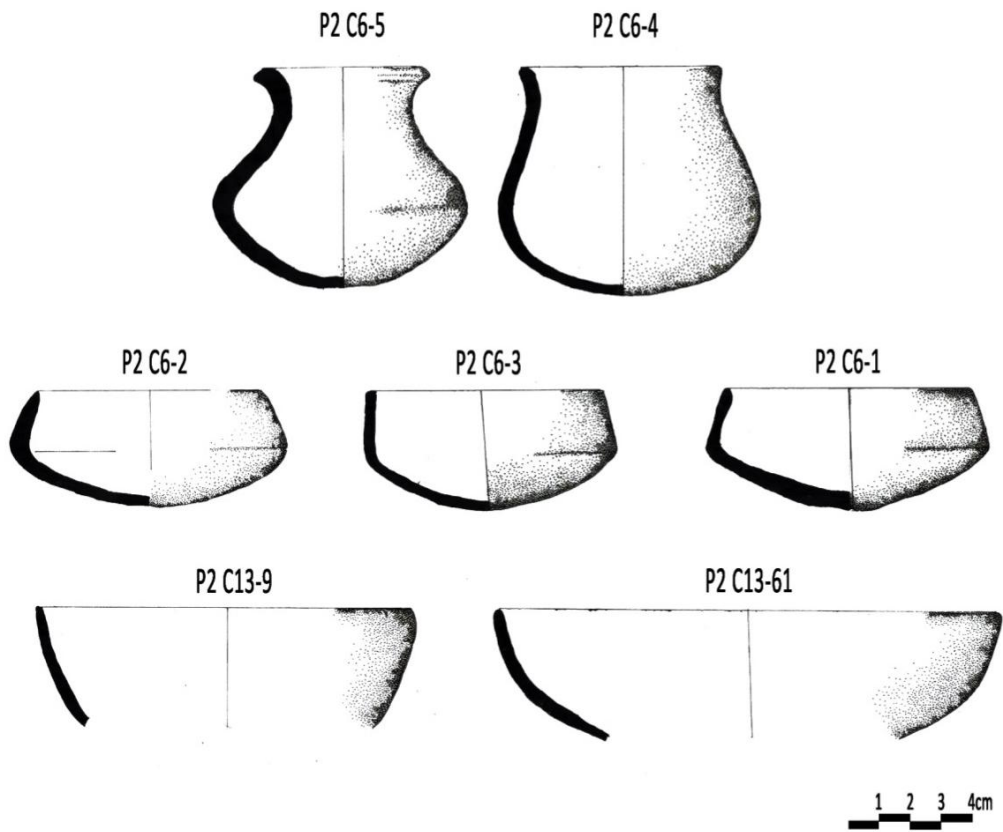
මෙම H වර්ගයේ බඳුන් ද ලංකාවේ විවිධ සන්ධර්භවලින් හමු වී තිබේ. විශේෂයෙන් ම ජනාවාස හා ආගමික සන්ධර්භවල විවිධතාවන්ගෙන් යුක්ත පැතිරීමක් මෙම ආකෘතියේ බඳුන්වල දැකිය හැකි ය. තිස්සමහාරාම සන්ධර්භය තුළ මෙම ආකෘතියේ බඳුන් තරමක්

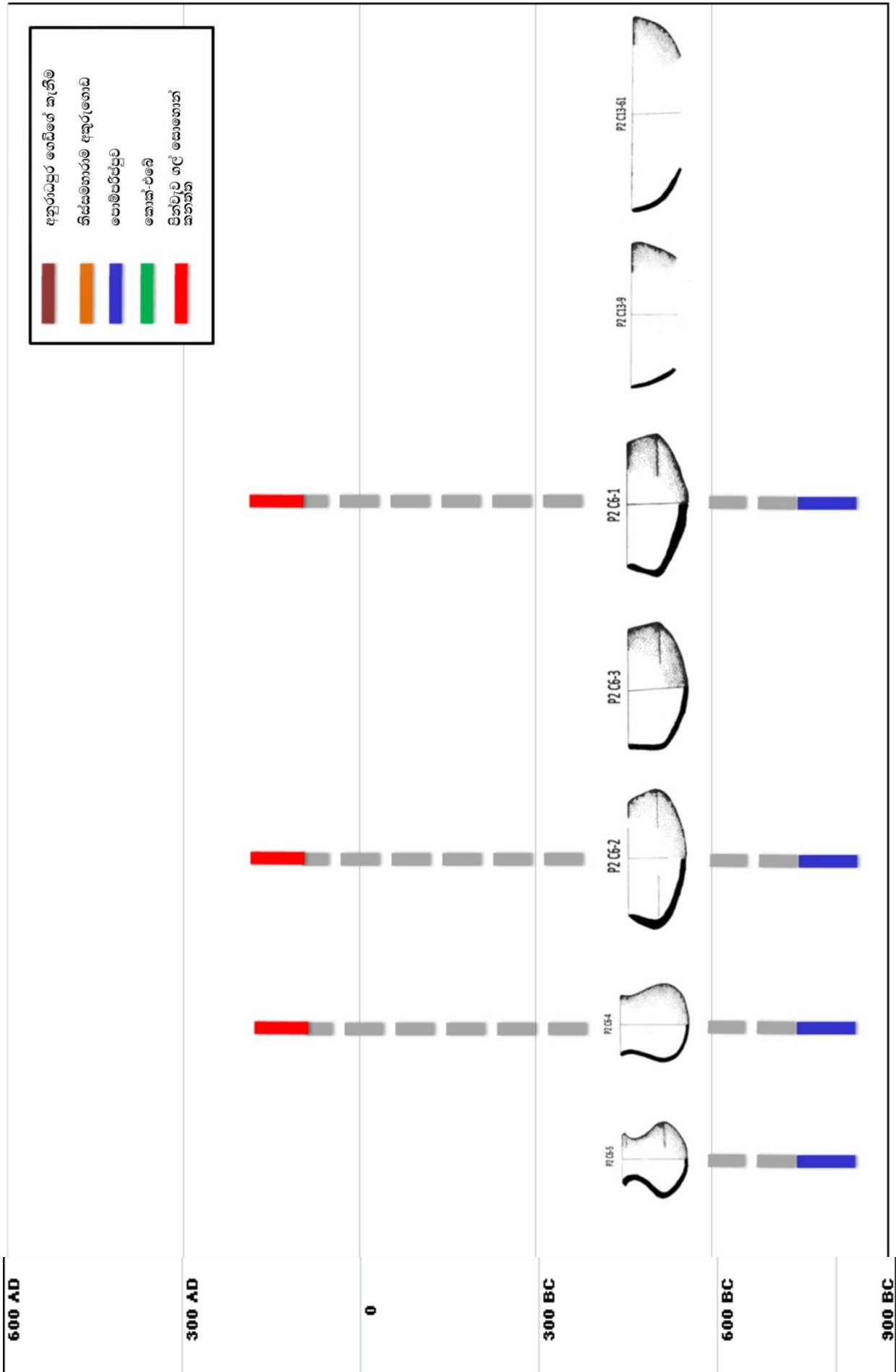
පසුකාලීන ව එනම් මධ්‍ය අනුරාධපුර අවධිය තුළ වැඩි ව්‍යාප්තියක් හඳුනාගන්නට හැකි ලැබේ. විශේෂයෙන් ම අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමුවන H1 වර්ගයට සමාන වල H20 බඳුන හා H2 බඳුනට සමාන වන H16 බඳුන් ක්‍රි.ව. 450-800 කාලයට ද H3 බඳුනට සමාන වල 19b බඳුන් ක්‍රි.ව. හත හා අට වැනි සියවස්වලට ද අයත් වේ. සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණයෙන් යුතු ව තිස්සමහාරාමයෙන් හමුවන මෙම බඳුන් වර්ග පිළිවෙලින් සෙ.මී. 20-35, 17-24 හා 30-45 යන විශ්කම්භ පරාසයන් තුළ පැතිරේ. නමුත් අනුරාධපුර ඇතුල්පුරයෙන් හමුවන බඳුන් තිස්සමහාරාමයට සාපේක්ෂ ව පැරණි අවධියකට අයත් වේ. එහි හමුවන 1F බඳුන අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ H1 බඳුනට ද 1C බඳුන අන්දරවැව H2 බඳුනට ද සමාන ලක්ෂණ දක්වයි. 1F බඳුන සෙ.මී. 34-38 අතර විශ්කම්භයකින් යුත් සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුනකි. 3A ස්තරයේ පහළ මට්ටම්වල හා 4A ස්තරයේ පහළ මට්ටම්වල මෙම බඳුන් ශේෂ තරමක් හඳුනාගත හැකි ය. 1C බඳුන ද 3A පහළ මට්ටම්වල හමුවන අතර එය සාමාන්‍ය එක්ත වර්ණ වූ සෙ.මී. 33-48 අතර විශාලත්වයෙන් යුත් බඳුන් විශේෂයකි. මෙම ජනාවාස සන්ධර්භවල හමුවන බඳුන්වලට වඩා විශාලත්වයෙන් කුඩා වූ බඳුන් සුසාන සන්ධර්භවල දී හඳුනාගන්නට හැකියාව ලැබීම සුවිශේෂී කරුණකි. අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමියේ මෙන් ම කොක්-එබේ මෙගලිතික සුසානයෙන් ද එමුවන මෙම H වර්ගයේ බඳුන් ජනාවාස සන්ධර්භවල බඳුන්වලට වඩා ප්‍රමාණයෙන් කුඩා ය. කොක්-එබේ හමුවන H5 බඳුන සෙ.මී. 18 ක් වූ සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුනක් වන අතර එය අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ H1 බඳුනට සමාන ලක්ෂණ දක්වයි. එමෙන් ම එම බඳුන් වර්ගය ක්‍රි.පූ. 800 තරම් කාලයකට අයත් වේ. කොක්-එබේ හමුවන H2 බඳුන සෙ.මී. 22 ක් වූ සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුනකි. එය අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ H2 බඳුනට සමාන වන අතර ක්‍රි.පූ. 800 ට අයත් වේ. කොක්-එබේ H3 බඳුන අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ H3 බඳුනට සමානය. ක්‍රි.ව. 50 න් පසු කාලයක ව්‍යාප්ත වන මෙය සෙ.මී. 26 ක් වූ සාමාන්‍ය රක්ත වර්ණ බඳුනකි.

සුසාන සන්ධර්භයට සුවිශේෂී මැටි බඳුන්

ඉහත වර්ගීකරණයේ දක්වා ඇති ආකාරයට අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමු වූ මැටි බඳුන් වර්ගීකරණය සකස් කිරීමේදී අනෙකුත් පුරාවිද්‍යා සන්ධර්භවලින් හමු වූ මැටි බඳුන් සමඟ සන්සන්දනාත්මක ලෙස අධ්‍යයනය කිරීම ද සිදු කරන ලදී. ඒ අනුව ජනාවාස සන්දර්භවල දුර්ලභ වූ හෝ ජනාවාස සන්ධර්භයන්ගේ හඳුනාගත නොහැකි නමුත් සුසාන සන්ධර්භවල බහුල ව හමුවන මැටි බඳුන් වර්ග කිහිපයක් මෙම සන්සන්දනාත්මක අධ්‍යයනය තුළින් හඳුනාගැනීමට හැකි විය. එම මැටි බඳුන් වර්ග මූලික මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයෙන් වෙන් කර වෙන ම දක්වා ඇත්තේ මහාශිලා සුසාන සම්ප්‍රදාය තුළ අදාළ පුද සිරිත් සිදු කිරීමේ දී ඒ වෙනුවෙන්ම නිර්මාණය කරන ලද වත් සිරිත් බඳුන් ලෙස හඳුනාගැනීම පර්යේෂණ අවශ්‍යතාවක් වූ හෙයිනි.

මීට පෙර කොක්-එබේ පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන සංකීර්ණයෙන් හමු වූ මැටි බඳුන් අධ්‍යයනය තුළින් ද සුසාන අවශ්‍යතා සඳහා නිර්මාණය කරන ලද වත්සිරිත් බඳුනක් හඳුනාගන්නා ලද අතර එය කොක්-එබේ වර්ගීකරණයේ B වර්ගයට අයත් මුව විට විවරය පළල වැඩි පැතලි අඩියක් සහිත කෝණාකාර බඳ සහිත බඳුන් ලෙස ගැනේ. අන්දරවැව පූර්ව ඓතිහාසික සුසානය ආශ්‍රිත ව ද සුවිශේෂී මැටි බඳුන් වර්ග 3 ක් හඳුනාගත හැකි ය. එනම් P2 C5-5 සහ P2 C5-4 යන බඳුන් ගෙල සහිත මුවවිට විවරය පළලින් යුත් ගෝලාකාර බඳ හා පතුල සහිත කුඩා ජෝගු ලෙස ගැනේ. මෙයින් පළමු වැනි බඳුන පටු ගෙල සහිත පිටතට වක් වූ ගැටියකින් ද සහිත ය. පොම්පරිප්පුව E සුසානයෙන් හමුවන 7a බඳුන අන්දරවැව සුසාන භූමියෙන් හමු වූ මෙම වර්ගය හා සමාන වේ. අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමිය හා පොම්පරිප්පුව බරණි සුසාන භූමිය තුළින් හමුවන වර්ගය කාල රක්ත වර්ණ මැටි බඳුන් වන අතර ක්‍රි.පූ අට වැනි සියවසේ පටන් ක්‍රි. පූ. පස් වැනි සියවස දක්වා සුසාන සන්ධර්භවල භාවිත වූ බව පැහැදිලි වේ. P2 C5-4 බඳුනට සමාන බඳුන් පොම්පරිප්පුවෙන් මෙන් ම පින්වැව ගල් සොහොන් කනත්ත සුසානයෙන් ද හමු වී තිබේ. පොම්පරිප්පුව J සුසානයෙන් හමුවන 6c වර්ගය සහ පින්වැව 4f වර්ගයට ගැනෙන PG/97/Ex-1/174 බඳුන අන්දරවැව බඳුනට සමාන ය. පොම්පරිප්පුවෙන් හා අන්දරවැවෙන් කාල රක්ත වර්ණයෙන් හමුවන මෙම බඳුන් වර්ගය පින්වැව දී රක්ත වර්ණයෙන් හමු වේ. ක්‍රි.පූ. අට වැනි සියවස, ක්‍රි.පූ. පස් වැනි සියවස හා ක්‍රි.පූ. දෙ වැනි සියවස යන කාලවල සුසාන සන්ධර්භවල මෙම බඳුන් වර්ගය භාවිත වූ බව ඒ අනුව පැහැදිලි වේ.

ගෙල හෝ ගැටිය රහිත කුඩා පාත්‍ර යන වර්ගයට අයත් P2 C5-2, P2 C5-3 හා P2 C5-1 ද සුසාන සන්ධර්භයන්ට සුවිශේෂී වේ. තිස්සමහාරාම මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයේ G ආකෘතියට සමාන ආකෘතික ලක්ෂණවලින් සමාන නමුත් ඒවායේ ප්‍රමාණයන්ට වඩා විශාල පරාසයකින් යුතු කුඩා බඳුන් ලෙස අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමියෙන් මෙම බඳුන් හඳුනාගත හැකි ය. P2 C5-2 බඳුන කවාකාර ව බඳ මධ්‍යයේ සිට මුවවිට දක්වා බඳුන අභ්‍යන්තරය දෙසට ව්‍යාප්ත වන බඳ සහිත බඳුනකි. පොම්පරිප්පුව E සුසානයෙන් හමුවන 1b බර්ගයේ බඳුනට හා පින්වැවෙන් හමුවන 5d වර්ගයට අයත් PG/97/Ex-1/123 බඳුනට සමාන වේ. පොම්පරිප්පුවෙන් හා අන්දරවැව සුසාන භූමියෙන් කාල රක්ත වර්ණයෙන් හමුවන මෙම බඳුන් වර්ගය පින්වැව දී රක්ත වර්ණයෙන් හමු වේ. පොම්පරිප්පුව M සුසානයෙන් හමුවන 3b වර්ගයේ බඳුන සහ පින්වැව සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත ව 6e බඳුනට සමාන වන බඳුනක් ලෙස අන්දරවැව P2 C5-1 බඳුන පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙය පොම්පරිප්පුවෙන් හා අන්දරවැවෙන් කාල රක්ත වර්ණයෙන් හමු වේ.

තිස්සමහාරාම මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයේ I ආකෘතියට සමාන මැටි බඳුන් විශේෂයක් ලෙස අන්දරවැවෙන් හමුවන ගෙල හෝ ගැටිය රහිත කෝප්ප යන වර්ගයට අයත් බඳුන් පෙන්වා දිය හැකි ය. පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සුසානවල හමුවන බහුල ව්‍යාප්තියක් සහිත බඳුනක් ලෙස මෙම වර්ගය ද හඳුනාගැනේ. කොක්-එබේ මැටි බඳුන් වර්ගීකරණයේ ද I වර්ගය ලෙස

මෙම ආකෘතියේ බඳුන් නම් කරන නමුත් එම බඳුන්වල හැඩරටා සමඟ අන්දරවැව බඳුන් නොගැළපේ. නමුත් රගුපති පෙන්වා දෙන ආකාරයට මෙම ආකෘතියේ මැටි බඳුන් වර්ග මහාශිලා සන්ධර්භයන්හි බහුල ව හමු වේ. මෙම වර්ගයට ඇතුළත් කරන මැටි බඳුන් වර්ගය වර්ග 1 ලෙස පෙන්වාදෙන අතර යාපන අර්ධද්වීපයේ ආනයිකොඩිඩායි සුසානය ඇතුළු ස්ථාන 5ක් ආශ්‍රිත ව මෙම බඳුන් වාර්තා වූ බව හඳුනාගත හැකි ය (Ragupathi,1987, 09).

පොදුවේ ගත්විට ක්‍රි.පූ. අට වැනි සියවස වන විටත් ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික මහාශිලා සුසානවලින් මෙම සුවිශේෂී මැටි බඳුන් පිළිබඳ වාර්තා වී ඇති බව පොම්පරිප්පුව සුසානයෙන් මෙම බඳුන් වර්ග හමුවීමෙන් පැහැදිලි වේ. ක්‍රි.පූ. පස් වැනි සියවසට අයත් අන්දරවැව හා ක්‍රි.පූ. පස් වැනි සියවස සිට දෙ වැනි සියවස දක්වා කාලයට අයත් වන පින්වැව සුසානය ආශ්‍රිත ව ද මෙම බඳුන් හමුවීම තුළ එකී සියවස් ගණන පුරා ම සුසාන ආශ්‍රිත පුද්ගලික සඳහා භාවිත වත්සිරිත් බඳුන් ලෙස මෙම වර්ගවල බඳුන් භාවිතයේ පැවති බව මේ අනුව උපකල්පනය කළ හැකි ය.

මැටි බඳුන් විස්තරය

බඳුන් ආකෘති A

P2 C13-60

කුඩා ප්‍රමාණයේ ගැටි කොටසක් වන මෙම බඳුන් කොටසේ ආකෘතිය අනුව හැලිය හෝ මුට්ටිය යන වර්ගයට අයත් වේ. මුවවිට දාරය පිටතට විහිදී වක්‍රාකාර ව බඳ කොටසට සම්බන්ධව පිටතට විහිදී බඳුනේ බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. මුවවිට දාරයේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 16 පමණ වන මෙහි පිටත හා ඇතුළත වර්ණය 5YR 5/6 Yellowish red මෙන් ම හරස්කඩ වර්ණය 5YR 5/1 Gray වශයෙන් ද වේ.

C13-5

ප්‍රමාණයෙන් කුඩා ගැටි කොටසක් වන මෙය බොහෝ සෙයින් දිරාපත් වී ඇත. මතුපිට දත්ත ගෙවීගොස් ඇත. සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිවලින් නිපදවා ඇති මෙම බඳුන් කොටසේ මුව විට දාරය ගෝලාකාර හැඩයකින් පිටතට වක්‍රාකාර ව විහිදී ඇත. ගැටිය හා බඳ කොටස සම්බන්ධ වන ස්ථානයෙන් බඳුනේ ඇතුළු පැත්තේ කුඩා දාරයක සලකුණු දක්නට ඇත. බඳුනේ බඳෙහි පහළ කොටස විහිදී යන ආකාරය හඳුනාගැනීමට අපහසු ය. බඳුන් ආකෘතිය අනුව හැලිය හෝ මුට්ටිය යන වර්ගයට අයත් මෙම බඳුනේ මුව විට දාරයේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 ක් පමණ වෙයි. මෙම බඳුන් කොටසේ ඇතුළු පැත්තේ වර්ණය 5YR 5/6 Yellowish red ද පිටත වර්ණය 2.5YR 6/6 Redwish gray ද හරස්කඩ වර්ණය 10YR 5/4 Yellowish brown වේ.

P2 C13-58

ප්‍රමාණයෙන් තරමක් විශාල ගැටි කොටසක් වන මෙම බඳුන් කොටසේ මතුපිට දත්ත ගෙවී ගොස් ඇත. සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිවෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුන් කොටසේ මුදුන පැතැලි ව පිටතට විහිදී වක්‍රාකාර ව බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. බඳුනේ බඳ කොටසට සම්බන්ධ වන මෙම බඳුන් කොටස මුවවිට දාරය අවසන්වන තැනින් බඳුනේ ඇතුළු පැත්තෙන් කුඩා දාරයකින් වෙන් වී බඳ කොටස ඇතුළට විහිදී ගොස් ඇති බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. මුවවිට දාරයේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 වන මෙහි ඇතුළත පිටත 10R 4/6 Red වන අතර හරස්කඩ වර්ණය 5R 4/1 Dark redwish gray ලෙස මත්සල් වර්ණ සටහනට අනුව හඳුනාගත හැකි විය.

C3-3

ප්‍රමාණයෙන් තරමක් කුඩා ගැටි කොටසක් වන මෙය වෙනස් ආකෘතික ලක්ෂණ දක්නට ඇත. මුවවිට දාරය පිටතට නැමී ගෝලාකාර ව පහළට විහිදී ඇත. එසේ ම බඳුනේ සමාන්තර රේඛාවේ සිට 45° ක් පමණ හැඩයකින් බඳුනේ මුවවිට දාරය ඇතුළට විහිදී පසු ව

කුඩා දාරයක් සහිත ව පහළට විහිදී ඇත. බඳුනේ ගැටි කොටසට වඩා බොහෝ සණකමකින් අඩු කොටසක් බඳුනේ බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. ඉතා කුඩා බඳුන් කොටසක් වන මෙහි බොහෝ තාක්ෂණික කොටස් විනාශ වී ඇත. සිහින් වැලි සහිත මැටිටෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුන් කොටසෙහි මතුපිට වර්ණය 2.5YR 2.5/1 Black ලෙස ද ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 6/4 Light brown ලෙස ද හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 3/1 Very dark red ලෙස ද සඳහන් වෙයි. විශ්කම්භය සෙ.මී. 20 ක් පමණ වන මෙම බඳුන් කොටස ආකෘති හැඩය අනුව ඇතිලිය හෝ මුට්ටිය යන වර්ගයට අයත් වෙයි.

C12-2

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිර්මාණය කර ඇති මෙම බඳුන් කොටසේ මුළුමනින් දාරයේ සමාන්තර රේඛාව මධ්‍යයේ පිහිටා ඇත. ඒ අනුව පිටතට විහිදී ඇති කොටස ගෝලාකාර ව පහළට විහිදී ඇත. බඳුනේ සමාන්තර රේඛාවෙන් පසු ව බඳුනේ ඇතුළත විහිදී යන කොටස ගෝලාකාර ව පහළට විහිදී කුඩා දාරයකින් පසු ව බඳුනේ බඳ කොටසට සම්බන්ධ වේ. බඳුනේ බඳ කොටසට සම්බන්ධ වන කොටස ගැටි කොටසකට වඩා සිහින් වෙයි. බඳ කොටස විහිදී යන ආකාරය හඳුනාගැනීමට අපහසුවෙයි. මෙහි මතුපිට වර්ණය 5YR 3/1 Very dark gray ලෙස ද ඇතුළත වර්ණය 5YR 4/4 Dark raddish gray හා හරස්කඩ වර්ණය 5YR 4/3 Dark raddish gray වශයෙන් ද වාර්තා වේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 24 ක් පමණ වන මෙම බඳුන් කොටස ඇතිලි හෝ මුට්ටි යන ආකෘති හැඩයෙන් යුක්තවෙයි.

C7-1

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිමවා ඇති මෙම කුඩා බඳුන් කොටසේ ගැටි කොටස ඉතා කුඩා ප්‍රමාණයකින් ශේෂ වී ඇත. ඉලිප්සාකාර හැඩයකින් බඳුනේ සමාන්තර රේඛාවේ සිට බඳුනේ ඇතුළත ගැටි කොටස විහිදී ගොස් පිටතට විහිදී යන ලෙස බඳ කොටසට සම්බන්ධ වෙයි. පිටත දාරය ගෝලාකාර ව බඳුනේ බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. බඳුනේ හැඩය හා අනෙක් කොටස් හඳුනා ගැනීමට අපහසු වෙයි. මෙහි මතුපිට වර්ණය ඇතුළත වර්ණය හා පිටත වර්ණය 2.5YR 5/6 Red ලෙස ද හරස්කඩ වර්ණය 2.5YR 5/1 Reddish gray වශයෙන් සඳහන් වෙයි. මුළුමනින් දාරයේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 පමණ වන මෙම බඳුන් කොටසේ හැඩය අනුව ඇතිලි හා මුට්ටිය යන වර්ගයට අයත් වෙයි.

C14-1

බොහෝ හෙයින් ගෙවී ගොස් ඇති කුඩා බඳුන් කොටසක් වන මෙය සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් නිර්මාණය කර ඇත. බඳුනේ සමාන්තර රේඛාව මුළුමනින් දාරයේ මුදුනින් පටන්ගෙන පිටතට සෘජුකෝණාස්‍රාකාර හැඩයට සමාන ව පිටතට විහිදී ඇත. එසේ ම සමාන්තර රේඛාවේ සිට බඳුනේ ඇතුළු පැත්තට 45° ක් පමණ හැඩයෙන් විහිදී යන ලෙස සම්බන්ධ වී ඇත. ඇතිලිය හෝ මුට්ටිය යන ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම බඳුනේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 පමණ වෙයි. මතුපිට ඇතුළත හා හරස්කඩ වර්ණ එක ම වර්ණයක් ලෙස 7.5YR 8/2 Brown පැහැය ගනී.

C14-2

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුන බොහෝ සෙයින් ගෙවී ගොස් ඇත. මතුපිට දත්තයන් අපහැදිලි ය. බඳුනේ සමාන්තර රේඛාව මුළුමනින් දාරයේ මුදුනින් පිහිටුවා ඇත. ඒ අනුව පිටතට ගෝලාකාර ව විහිදී ගොස් ඉලිප්සාකාර හැඩයකට සමාන ව ගැටි කොටස පිහිටා තිබේ. බඳුනේ ඇතුළු පැත්තට 45° ක පමණ හැඩයකින් විහිදී පිටතට විහිදී යන ලෙස නිමවා ඇත. ගැටි කොටසට වඩා සිහින් ව බඳු කොටස නිමවා ඇත. මෙහි විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 පමණ වෙයි. මෙහි වර්ණය ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 3/1 Very dark gray හා පිටත වර්ණය 7.5YR 6/6 Reddish yellow වශයෙන් ද හරස්කඩ 7.5YR 3/1 Very dark gray වර්ණයෙන් ද යුක්ත ය.

C14-5

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුනේ කොටස බොහෝ සෙයින් ගෙවී ගොස් තාක්ෂණික දත්තයන් විනාශ වී ඇත. බඳුනේ සමාන්තර රේඛාව මුළුමනින් දාරයේ මුදුනින් ආරම්භ වී පිටතට ඔවලාකාර ව වටකුරු වී බඳුට සම්බන්ධ වී ඇත. බඳුනේ ඇතුළට විහිදී ගොස් බඳුනේ මුළු විවරයෙන් නැවී පිටතට වටකුරු ආකාරයෙන් විහිදී සිහින් බඳු කොටසට සම්බන්ධ වෙයි. බඳුනේ හැඩය හඳුනාගැනීමට අපහසුවෙයි. ගැටි කොටස මහත් ව බඳු කොටස සිහින් ව නිමවා ඇති මෙම බඳුනේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 පමණ වෙයි. ඇතුළත පිටත හා හරස්කඩ වර්ණ පිළිවෙලින් 7.5YR 2.5/1 Reddish black හා 7.5YR 7/6 Light red හා 7.5YR 5/2 Weak red ලෙස සඳහන් වෙයි.

C14-6

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුනේ කොටසේ ඉතා කුඩා කොටසක් වෙයි. මෙහි ගැටි කොටස බඳු කොටසට වඩා මහත් ව නිර්මාණය කර ඇත. ඉලිප්සාකාර හැඩයට සමාන මෙම කොටස සමාන්තර රේඛාවේ සිට පිටතට වටකුරු ව බඳු කොටස සම්බන්ධ වී බඳුනේ ඇතුළු පැත්තට විහිදී ගෝලාකාර හැඩයකින් එකවර ම පිටතට විහිදී ගොස් ඇත. බොහෝ දත්තයන් ගෙවී ගොස් ඇති මෙම බඳුනේ කොටස හැලිය, මුට්ටිය යන ආකෘතිවලට සමාන වෙයි. මෙම බඳුනේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 22 වන අතර ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 6/6 Light red වශයෙන්ද පිටත වර්ණය 7.5YR 2.5/1 Reddish black හා හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 5/3 Weak red ලෙස සඳහන් කළ හැක.

C16-5

කුඩා භාජනයක බඳුනේ කොටසක් වන මෙම ගැටි කොටසේ සමාන්තර රේඛාව බඳුනේ මුදුනින් පිහිටා පිටතට වටකුරු ගැටි කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. බඳුනේ ඇතුළට විහිදී ගොස් සියුම් දාරයකින් පිටතට නැවී බඳු කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. ගැටි කොටස හා බඳු කොටසේ සණකම සමාන ව පවතී. සමාන්තර රේඛාවේ සිට බඳු කොටස දක්වා වෘත්තාකාර ව බඳුනේ ඇතුළට විහිදී යන ස්වභාවයක් දක්නට ඇත. මුළුමනින් දාරයේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 16 පමණ වන මෙම බඳුනේ ඇතුළත වර්ණය 5YR 2.5/1 Black හා පිටත වර්ණය 5YR 5/8

Yellowish red හා හරස්කඩ වර්ණය 5YR 4/2 Dark reddish gray වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

C16-2

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුනේ සමාන්තර රේඛාව මුදුනින් පිහිටා පිටතට විහිදී වෘත්තාකාර ව බඳට සම්බන්ධ වී ඇත. බඳුනේ ඇතුළත සමාන්තර රේඛා අන්තයේ සිට වෘත්තාකාර ව විහිදී බඳට සම්බන්ධ වී ඇත. ගැටි කොටසේ හා බඳ කොටසේ සණකම සමාන ව පවතී. විශ්කම්භය සෙ.මී. 16 පමණ වන මෙහි ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 3/1 Very dark gray ලෙස ද පිටත වර්ණය 5YR 5/8 Yellowish red හා හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 5/8 Storm brown යන වර්ණවලින් යුක්ත ය.

C16-1

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුනේ සමාන්තර රේඛාව මුදුනින් පිහිටා පිටතට විහිදී ගැටියේ ඇතුළට වෘත්තාකාර ව විහිදී ඇත. බඳුනේ සමාන්තර රේඛාවේ සිට ඇතුළට වෘත්තාකාර ව විහිදී එය බඳට සම්බන්ධ වී ඇත. ගැටියේ සණකම හා බඳෙහි සණකම සම ව පවතින බවක් දක්නට ඇත. එහෙත් ගැටි කොටස වෙන්වෙන ස්ථාන සිට තරමක් සිහින් ව පිටතට බඳ කොටස විහිදී යන බවක් දක්නට ඇත. මෙම බඳුනේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 16 පමණ වේ. කුඩා ප්‍රමාණයේ ඇතිලිය හෝ මුට්ටිය යන බඳුන් ආකෘතියට අයත් මෙම ගැටි කොටසේ ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 2.5/1 Very dark black හා පිටත වර්ණය 7.5YR 6/8 Reddish yellow මෙන් ම හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 2.5/1 Very dark brown වේ.

P2 C13-1

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුන් කොටසේ මුවවිට දාරය සිහින් වෙයි. එහි සමාන්තර රේඛාව ගැටියේ මුදුනේ කෙලවර පිහිටා ඇත. පිටතින් වෘත්තාකාර ලෙස බඳට සම්බන්ධ වෙයි. ඇතුළතින් සමාන්තර රේඛාවේ සිට වෘත්තාකාර ලෙස ඇතුළට විහිදී බඳ කොටසට සම්බන්ධ වන මෙම බඳුනේ මුවවිට දාරයේ සිට ක්‍රමයෙන් සිහින් වී බඳ කොටස පිටතට විහිදී යන ස්වභාවයක් දක්නට ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 පමණ වන මෙහි ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 3/1 Very dark gray ලෙස ද පිටත වර්ණය 2.5YR 6/6 Light red හා හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 4/3 Brown වන බව සඳහන් කළ හැකි ය.

C7-2

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුන බොහෝ සෙයින් ගෙවී ගොස් ඇත. බඳුනේ සමාන්තර රේඛාව මුදුනේ පිහිටා ඇති අතර ගැටි කොටස පිටතට ත්‍රිකෝණාකාර ව පිහිටා පිටතින් සියුම් දාරයක් සහිත ව ගැටි කොටස බඳ කොටසට සම්බන්ධ ව ඇත. සමාන්තර රේඛාවේ සිට මුදුනේ ඇතුළු පැත්තට ත්‍රිකෝණාකාර ව විහිදී බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. පසු ව බඳ කොටස ක්‍රමයෙන් සිහින් ව විහිදී යන බවක් දක්නට තිබේ. ඇතිලිය හෝ මුට්ටිය යන බඳුන් ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම කොටසේ විශ්කම්භය සෙ.මී.

18 පමණ වේ. මෙහි ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 2.5/1 Black ලෙස ද පිටත වර්ණය 7.5YR 7/8 Reddish yellow හා හරස්කඩ වර්ණය 5YR 4/1 Dark gray පැහැයන්ගෙන් යුක්ත වේ.

C12-8

බොහෝ සෙයින් ගෙවී ගොස් ඇති මෙම බඳුන් කොටස සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිර්මාණය කර ඇත. බඳුනේ සමාන්තර රේඛාව ගැටි කොටස මුදුනේ පිහිටා ඇත. ත්‍රිකෝණාකාර ගැටි හිසක් සහිත මෙම කොටසේ එක් අන්තයක් අණ්ඩාකාර ව පිටතට විහිදී වක්‍රාකාර ව බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී තිබේ. බඳුනේ ඇතුළු පැත්තේ කොටස සමාන්තර රේඛාවේ සිට පහළට විහිදී පිටතට විහිදී ඇත. ක්‍රමයෙන් බඳ ප්‍රදේශය වන විට සිහින් ව බඳ කොටස විහිදී ඇත. හැලිය හා මුට්ටිය යන බඳුන් ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම කොටසේ ඇතුළත වර්ණය 5YR 2.5/1 Black ලෙස ද පිටත වර්ණය 2.5YR 6/1 Reddish gray වර්ණයෙන් යුක්ත වේ. හරස්කඩ වර්ණය නිශ්චය කිරීමට නොහැකි ය. බඳුනේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 22 පමණ වෙයි.

C12-1

හොඳ මට්ටමින් ආරක්ෂා වී ඇති මෙම බඳුන් කොටස සිහින් වැලි සහිත මැටිවෙන් නිර්මාණය කර ඇත. ඇතුළත කාල වර්ණ හා පිටත රක්ත වර්ණයෙන් යුත් මෙම බඳුනේ ගැටි කොටස ගෝලාකාර ස්වභාවයක් දක්නට ඇත. මෙහි සමාන්තර රේඛාවේ සිට පිටත ගැටි කොටස කවාකාර වී බඳ කොටස සම්බන්ධ වී තිබේ. බඳුනේ ඇතුළු පැත්තට ක්‍රමයෙන් වක්‍රාකාර වී බඳ කොටසට සිහින් ව සම්බන්ධ වී ක්‍රමයෙන් පිටතට විහිදී බඳුනේ බඳෙහි මැද කොටසට වන්නට දැඩි සණකමින් යුක්ත ව පහළට විහිදී ගෝලාකාර කොටස අවසානයේ පසු ව සිහින්වී යන ස්වභාවයක් දක්නට ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 21 පමණ මෙම බඳුන් කොටස හොඳින් ආරක්ෂා වී තිබේ. ඇතුළත හා පිටත වර්ණ පැහැදිලි ව දක්නට ඇත. ඒ අනුව ඇතුළත වර්ණය 5YR 3/1 Very dark gray ලෙස ද පිටත වර්ණය 5YR 6/8 Reddish yellow හා හරස්කඩ වර්ණය 2.5YR 4/2 Dark gray brown වර්ණයන්ගෙන් යුක්ත ය.

බඳුන් ආකෘති B

C12-7

බොහෝ සෙයින් ගෙවී ගොස් ඇති ඉතා කුඩා ප්‍රමාණයේ ගැටි කොටසක් වන මෙම කොටසේ දත්තයන් විනාශ වී ඇත. ගැටි කොටසේ මුදුනක පැතලි වන අතර සමාන්තර රේඛාවේ පිහිටීමට අනුව පිටතට දිගටි ලෙස විහිදී ගැටි කොටස බඳට සම්බන්ධ වී ඇත. පසු ව බඳුනේ ඇතුළත කොටස ඇතුළට විහිදී වෘත්තාකාර ව කුඩා දාරයකින් වෙන් ව බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී තිබේ. බඳ කොටස සිහින් ව දක්නට ඇත. මුවවිට පළල වැඩි ගෝලාකාර බඳුන් වන ඇතිලිය හෝ හැලිය බඳුන් වර්ගයට අයත් මෙම බඳුනේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 16 පමණ වෙයි. මෙහි ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 2.5/1 Black ලෙස ද පිටත වර්ණය 7.5YR 5/3 Brown හා හරස්කඩ වර්ණය 5YR 2.5/1 Black වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

C13-8

මතුපිට දත්ත ගෙවීගොස් ඇති සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිර්මාණය කර ඇති මෙම බඳුන් කොටසේ මුදුන පැතලි ස්වභාවයක් දක්නට ඇත. සමාන්තර රේඛාවෙන් පසු ව පිටතට ත්‍රිකෝණාකාර ව විහිදී ඇති මෙම කොටස පිටතින් ගැටි දාරයක් සහිත ව බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. ඇතුළතින් වක්‍රාකාර ව සියුම් ගැටියක් සහිත ව බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී තිබේ. තරමක් සණකම් සහිත මෙම බඳුන් කොටස ගෝලාකාර බඳුන් වන ඇතිලිය හෝ හැලිය යන මුවවිට පළල වැඩි බඳුන් ආකෘති ගණයට අයත් වෙයි. විශ්කම්භය 18 cm පමණ වන මෙම බඳුන් ඇතුළත වර්ණය 5YR 6/6 Light reddish brown ලෙස ද පිටත වර්ණය 5YR 5/6 Yellowish red හා හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 4/4 brown යන වර්ණයන්ගෙන් යුක්ත ය.

P2 C13-38

ඉතා කුඩා ප්‍රමාණයේ බඳුන් කොටසක් වන මෙම ගැටි කොටසේ දත්තයන් විනාශ වී ඇත. බඳුනේ මුදුන පැතලි වන අතර පිටතට විහිදී ඇති කොටස සෘජුකෝණාස්‍ර ස්වභාවයක් දක්නට ඇත. බදුන ඇතුළට විහිදී ඇති කොටස ක්‍රමයෙන් නැවී ඇතුළට සෘජු ව විහිදී බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. මුවවිට පළල ගෝලාකාර ඇතිලිය හෝ හැලිය යන බඳුන් ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම බඳුන් කොටසේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 පමණ වේ. මෙහි ඇතුළත හා පිටත වර්ණ හඳුනාගැනීමට අපහසු ය.

බඳුන් ආකෘති C

C11-1

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිර්මාණය කර ඇති මෙම බඳුන් කොටසේ මුදුනක ගෝලාකාර ව බඳ හා සමාන්තර ව පිහිටා ඇත. බඳුනේ ඇතුළු පැත්තට ගෝලාකාර ව විහිදී ඇති මෙහි

සණකම සමාන්තර ව ඇත. මුවවිට පළල ගෝලාකාර බඳුන් ලෙස සැලකෙන හැලිය යන ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම බඳුනේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 20 පමණ වේ. මෙහි ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 4/1 Dark gray ලෙස ද පිටත වර්ණය 7.5YR 7/6 Reddish yellow හා හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 5/3 Brown වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

P2 C13-59

මුවවිට පළල් ගෝලාකාර ගැඹුරු බඳුන් ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම කොටසේ සමාන්තර රේඛාව ගැටියේ මුදුනෙහි පිහිටා ඇත. එය පිටතින් බඳුනේ ඇතුළු පැත්තට වන්නට වක්‍රාකාර ව පහළට විහිදී ඇත. බඳුනේ ඇතුළට වන්නට ගැටියේ කොටස ත්‍රිකෝණාකාර හැඩයකට සමාන කුඩා ගැටියක් සහිත ව ඇතුළට වෘත්තාකාර හැඩයෙන් පහළට විහිදී තිබේ. මෙම බඳුනේ විශ්කම්භය සෙ.මී. 26 පමණ වන අතර මෙහි ඇතුළත පිටත හා හරස්කඩ වර්ණය එක සමාන ව 7.5YR 5/4 Brown පැහැයෙන් යුක්ත වේ.

P2 C13-10

ත්‍රිකෝණාකාර සණකම් ගැටිය සහිත ගෝලාකාර ගැඹුරු බඳුන් ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම බඳුන් කොටස බෙහෙවින් දිරාපත් වී ඇත. සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුන් කොටසේ මුදුන පැතලි ස්වභාවයක් දක්නට තිබේ. ගැටියේ මුදුන සමාන්තර රේඛාවෙන් පිටතට සිරස් ව විහිදී ගෝලාකාර ව සිරස් ව පහළට විහිදී පිටතට විහිදෙන බඳු කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. බඳුනේ ඇතුළු කොටසට ගැටියේ සමාන්තර රේඛාවේ සිට ඇතුළට විහිදී ත්‍රිකෝණාකාර හැඩයේ එක් අන්තයක් පහළට වටකුරු ව විහිදී බඳු කොටසට සම්බන්ධ වී තිබේ. විශාල ප්‍රමාණයේ බදුනක කොටසක් වන මෙහි ගැටි කොටස සන ව පිහිටා ඇත. බඳු කොටස ක්‍රමානුකූල ව සිහින් ව පිටතට විහිදී ඇත. ගැටි ප්‍රදේශයට වඩා බඳු කොටසේ සණකම අසාමාන්‍ය බවක් දක්නට ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 34 පමණ වන මෙහි ඇතුළත වර්ණය 5 YR 6/6 Reddish yellow හා පිටත වර්ණය 2.5YR 6/6 Light red වර්ණයෙන් යුක්ත වේ.

බඳුන් ආකෘති D

C8-3

ප්‍රමාණයෙන් කුඩා ගෝලාකාර පටු කෙටි ගෙල සහිත ගබඩාකරන බඳුන් හෝ ජලබරණී ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම බඳුන් කොටස ඉතා සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් නිර්මාණය කර ඇත. මුවවිට දාරය ඉතා කුඩා හා මුදුන පැතලි ස්වභාවයක් දක්නට තිබේ. සමාන්තර රේඛාව මුදුනේ පිහිටා ඇත. ගැටි කොටස සමාන්තර රේඛාවේ පිටතට වක්‍ර ව විහිදී ගොස් තිබේ. ඇතුළත කුඩා දාරයකින් පසු ව බඳුනේ බඳු ප්‍රදේශයට වක්‍රාකාර ස්වරූපයෙන් පහළට විහිදී ඇත. මෙහි විශ්කම්භය සෙ.මී. 9 පමණ වෙයි. මෙහි ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 3/3 Dark

brown ලෙස ද පිටත වර්ණය 5YR 4/1 Derk gray හා හරස්කඩ වර්ණය 5YR 4/1 Derk gray වර්ණයෙන් යුක්ත වේ.

C16-4

බොහෝ සෙයින් ගෙවී ඇති මෙම බඳුන් ආකෘති කොටසකි. සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් එය නිමවා ඇත. ගෝලාකාර පටු කෙටි ගෙල සහිත ගබඩා කරන බඳුන් හෝ ජල බරණි ලෙස හැඳින්වෙන මුට්ටිය හෝ බරණිය යන බඳුන් ආකෘති වර්ගයට අයත් බඳුන් කොටසක් වේ. බඳුනේ සමාන්තර රේඛාවේ සිට ගැටි කොටස ගෝලාකාර ව පිටතට විහිදී බඳු කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. බඳුනේ ඇතුළු කොටස සිරස් ආකාරයට බඳුනේ ඇතුළට විහිදී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 11 පමණ වන මෙහි ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 7/6 Reddish yellow ලෙස ද පිටත වර්ණය 7.5YR 7/6 Reddish yellow හා හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 5/4 Brown වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

බඳුන් ආකෘති F

C13-1

කවාකාර බඳු සහිත මුවවිට පළල අඩු උස් පුනීලාකාර ගෙල සහිත කුඩා ප්‍රමාණයේ කොතල හා කල යන බඳුන් ආකෘති ගණයට අයත් මෙම බඳුන් කොටස බෙහෙවින් ගෙවී ගොස් ඇත. සිහින් වැලි සහිත මැටියෙන් නිමවා ඇති මෙම බඳුනේ ගැටි කොටස ත්‍රිකෝණාකාර හැඩයකට සමාන වේ. සමාන්තර රේඛාව මුදුනේ පිහිටා ඇති අතර පිටතට ගැටි කොටස විහිදී ඇති මෙහි ඇතුළත කොටස පිටතට විහිදී සිරස් ආකාරයට පහළට විහිදී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 22 mමණ වන මෙහි වර්ණය ගලපා ගැනීමේ අපහසුතාවක් ඇත.

C13-3

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් නිර්මාණය කර ඇති මෙම ගැටි කොටස උස් පුනීලාකාර හැඩයක් සහිත ව කොතල හා කල යන බඳුන් ආකෘතියට අයත් මෙම කොටස බොහෝ සෙයින් ගෙවී ගොස් ඇත. ගැටි කොටසේ මුදුන පැතලි වන අතර සමාන්තර රේඛාව ගැටිය මධ්‍යයේ පිහිටා ඇත. පිටතට වක්‍රාකාර ව විහිදී බඳුට සම්බන්ධ වී ඇත. ඇතුළත සිරස් ව පහළට විහිදී ඇත. සණකම් ගැටියක් හා බඳු කොටසේ දක්නට ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 13 පමණ වන මෙහි ඇතුළත හා පිටත වර්ණය 5YR 6/6 Light reddish brown හා හරස්කඩ වර්ණය 5YR 3/2 Dark reddish brown පැහැය ගනී.

බඳුන් ආකෘති G

P2 C13-3

කවාකාර බඳු සහිත ගෙල හා ගැටිය රහිත පළල් හෝ ගෝලාකාර බඳුන් වන පාත්‍ර යන බඳුන් ආකෘතියට අයත් කොටසකි. මෙහි සමාන්තර රේඛාව මුදුනින් පිහිටා ඇත. දෙපසින් සිරස් ව පහළට විහිදී සෙ.මී. 3 පමණ පහළින් පතුල බඳුනේ ඇතුළට නැමී විහිදී ඇත. බඳුනේ පිටතින් එම නැමීම අසලින් සිහින් රේඛා තුනක් දක්නට ඇත. ඇතුළතින් මුදුනට වන්නට තවත් රේඛා දෙකක් විහිදී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 11 පමණ වන මෙහි ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 3/11 Very dark gray හා පිටත වර්ණය 2.5YR 6/6 Light red හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 4/3 brown වර්ණයෙන් යුක්ත ය.

P2 C13-7

පළල් ගෝලාකාර පාත්‍රවර්ග ආකෘතියට අයත්වන මෙම බඳුන් කොටස බඳු සන ව පිහිටා ඇත. සමාන්තර රේඛාවේ මුදුනේ පිහිටා දෙපසින් සිරස් ව පහළට විහිදී බඳුනේ ඇතුළට නැවී පතුල නිර්මාණය වී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 12 පමණ වන මෙහි ඇතුළත වර්ණය 10YR 2/1 Black හා පිටත වර්ණය 2.5YR 5/4 Reddish brown හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 4/3 brown වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

C8-2

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් නිර්මාණය කර ඇති මෙම බඳුන් කොටස තරමක් ගෙවී ගොස් ඇත. කවාකාර බඳු සහිත ගෙල හා ගැටිය රහිත පළල් ගෝලාකාර පාත්‍ර යන බඳුන් ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම කොටසේ සමාන්තර රේඛාවට මුදුනේ පිහිටා ඇත. බඳුනේ පිටතට ඇල ව විහිදී සෙ.මී. 3 පමණ පහළින් පතුල යටි හැඩයට විහිදී තිබේ. බඳුනේ පතුල නැමී යන ස්ථානයෙන් පිටත සිහින් රේඛා තුනක් දක්නට ඇත. ඇතුළතින් සිහින් රේඛා තුනක් දක්නට ඇත. කාල රක්ත වර්ණ බදුනක් වන මෙහි විශ්කම්භය සෙ.මී. 12 පමණ වේ. ඇතුළත වර්ණය 7.5YR 3/1 Very dark gray හා පිටත වර්ණය 5YR 5/2 Light brown හරස්කඩ වර්ණය 5YR 5/2 Light brown වර්ණයෙන් යුක්ත ය.

C8-1

ගෙල රහිත ගෝලාකාර පාත්‍ර ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම බඳුන් කොටස සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිපදවා ඇත. සාමාන්‍යයෙන් සණකම් ස්වභාවයක් දක්නට ඇත. සමාන්තර රේඛාවේ සිට තරමක් පිටතට ඇල ව සිරස් අතට විහිදී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 12 පමණ වන මෙහි ඇතුළත වර්ණය 5YR 2.5/1 Black හා පිටත වර්ණය 5YR 5/6 Yellow හරස්කඩ වර්ණය 5YR 5/3 Reddish brown වේ.

P2 C13-55

ගෝලාකාර ගෙල හා ගැටිය රහිත පාත්‍ර වර්ගයේ ආකෘතියට අයත් මෙම බඳුන් කොටසෙහි පැහැදිලි දත්තයන් ඇත. බඳුන් කොටසේ ඉහළ කොටස සණකම් ව ඇත. සමාන්තර රේඛාව පිහිටා ඇති තැන් සිට පිටතට ඇල ව සිරස් ව සෙ.මී. 3 විහිදී පතුල විහිදී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 පමණ වන මෙය ඇතුළත වර්ණය 10YR 2/1 Black හා පිටත වර්ණය 5YR 5/6 Yellowish red හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 4/3 brown වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

P2 C13-66

සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිර්මාණය කර ඇති මෙම බඳුන් කොටස ගෙල හා ගැටිය රහිත ගෝලාකාර පාත්‍ර වර්ගයේ ආකෘතියට අයත් වෙයි. සමාන්තර රේඛාවේ සිට සිරස් ව පහතට විහිදී යන මෙම බඳුන් කොටස සෙ.මී. 3 පමණ පහළින් පතුල සිහින් ව ඇතුළට විහිදී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 18 පමණ වන මෙහි ඇතුළත වර්ණය 10YR 4/1 Dark gray හා පිටත වර්ණය 2.5YR 5/6 Red හරස්කඩ වර්ණය 2.5YR 5/6 Red වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

බඳුන් ආකෘති H

C4-3

ඉතා කුඩා බඳුන් කොටසක් වන මෙය බෙහෙවින් ගෙවිගොස් ඇත. ත්‍රිකෝණාකාර සණකම් සහිත ගෝලාකාර ගැඹුරු බඳුන් වර්ගය හෙවත් නැඹිලිය, කොරහ, මැටි කෝප්පය, තැටිය ලෙස සැලකෙන මෙම බඳුන් වර්ගයේ කොටසේ ගැටිය ත්‍රිකෝණාකාර හැඩයක් ගනී. එහි මුදුනත කෝණය සමාන්තර රේඛාවට සම්බන්ධ වන අතර පිටතින් ඇල ව විහිදී බඳට සම්බන්ධ වී ඇත. බඳ කොටස ඇල ව විහිදී යන බවක් දක්නට ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 12 පමණ වන මෙහි මතුපිට වර්ණය 7.5YR 5/4 Brown ලෙස ද පිටත වර්ණය 7.5YR 5/4 Brown හා හරස්කඩ වර්ණය 7.5YR 5/4 Brown වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

C16-3

නැඹිලිය, කොරහ, මැටි කෝප්පය, තැටිය ආදී කෝණාකාර බඳ සහිත දීසි යන බඳුන් ආකෘති වර්ගයට අයත් කුඩා බඳුන් කොටසක් වෙයි. බොහෝ සෙයින් මතුපිට ගෙවි ගොස් ඇති මෙය සිහින් වැලි ආශ්‍රිත මැටියෙන් නිර්මාණය කර තිබේ. බඳුනේ මුදුන කොටස පැතලි වන අතර සමාන්තර රේඛාවේ සිට පිටතට විහිදීමක් නොමැති ව බඳ හා සම්බන්ධ වී ඇත. ඇතුළත ගැටිය කොටස විහිදීමක් නොමැතිව ගෝලාකාර ව විහිදී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 22 පමණ වන මෙහි ඇතුළත හා පිටත වර්ණය හඳුනා ගැනීමට අපහසු වෙයි.

C13-2

කෝණාකාර බඳ සහිත නැඹිලිය, කොරහ, මැටි කෝප්පය, තැටිය ආදී බඳුන් ආකෘති වර්ගයට අයත් වන මෙම බඳුන් කොටස බොහෝ සෙයින් දිරාපත් වී ඇත. මෙම කොටස

සමාන්තර රේඛාවේ සිට පිටතට විහිදී වෘත්තාකාර ව බඳ කොටස විහිදී ඇත. ඇතුළතින් ගැටි කොටසේ රේඛාව බඳට සම්බන්ධව ඇතුළට විහිදී ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 26 පමණ වන මෙහි ඇතුළත වර්ණය 10R 4/6 Dark reddish gray හා පිටත වර්ණය 10YR 4/6 Dark reddish gray හරස්කඩ වර්ණය 2.5YR 4/3 Dark reddish gray වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

P2 C13-6

කෝණාකාර බඳ සහිත දීපි හෙවත් නැඹිලි, කොරහ යන ආකෘති වර්ගයට අයත් මෙම බඳුන් කොටස කැඩී ගොස් ඇත. එසේ ම සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් නිමවා ඇති මෙහි මුදුනක ත්‍රිකෝණාකාර හැඩති ගැටියේ එක් අන්තයකට පිටතට විහිදී බඳට සම්බන්ධ වී තිබේ. සමාන්තර රේඛාවෙන් පසු බඳුනේ මුදුන් කෝණ අන්තය ඇතුළට විහිදී බඳ කොටසට සම්බන්ධ වී ඇත. බඳ කොටස ආරම්භයේ ඇතුළු පැත්තට වන්නට සියුම් දාර හතරක් දක්නට ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 30 පමණ වන මෙහි මතුපිට වර්ණය 5 YR 5/4 Reddish brown හා පිටත වර්ණය 5YR 4/2 Dark reddish gray ලෙස ද හරස්කඩ වර්ණය 5 YR 5/4 Reddish brown වශයෙන් සඳහන් කළ හැකි ය.

සුසාන භූමි විශේෂිත බඳුන් වර්ග

P2 C6-5

මුවවිට විවරය ප්‍රමාණයෙන් කුඩා ගෝලාකාර බඳක් සහ පටු ගෙලකින් යුත් කුඩා බඳුන් වේ. බඳුනේ පතුල ද ගෝලාකාරය. පටු ගෙල ක්‍රමයෙන් පිටතට විහිදී කෙළවර වෙයි. ඒකාකර සණකමකිය යුක්ත ය. සෙ.මී. 5 ක විශ්කම්භයක් සහිත හොදින් ආරක්ෂා වී ඇති කාල රක්ත වර්ණ මැටි බඳුනකි. බඳුනේ පිටත වර්ණය 5YR 6/4 Light reddish brown වන අතර සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටියෙන් නිමවා තිබේ.

P2 C6-4

මුවවිට විවරය පළලින් වැඩි සුළු ප්‍රමාණයක නැමුමකින් යුක්ත ගෙලක් ද සහිත කුඩා ප්‍රමාණයේ බඳුන් වේ. ගෝලාකාර බඳක් හා පතුලක් සහිතය. ඒකාකාර සණකමකින් යුක්ත ව විහිදේ. හොදින් ආරක්ෂා වූ බඳුනකි. සෙ.මී. 6 ක විශ්කම්භයක් දක්වන මෙය කාල රක්ත වර්ණ මැටි බඳුනකි. 2.5YR 5/6 Red බඳුනේ පිටත වර්ණයයි. සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් කරවා ඇත.

P2 C6-2

පාත්‍ර හැඩැති කුඩා බඳුන් වේ. නොතල හැඩ සහිත බඳක් සහිත සම්පූර්ණ බඳුනකි. බඳ පිටතට විහිදී මැදින් ඇතුළට ඕවලාකාරව විහිදී පතුල ගෝලාකාර හැඩයකින් නිර්මාණය කර ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 7.4 කි. කාල රක්ත වර්ණයේ බඳුන් වන අතර ඇතුළත 5.7YR 2.5/1

Black ද පිටත 5YR 6/6 Reddish yellow ද හරස්කඩ 7.5YR 7/6 Reddish yellow ද යන වර්ණ ගනී. සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් කරවා ඇත.

P2 C6-3

පාත්‍ර හැඩැති කුඩා බඳුන් වේ. නොතල හැඩ සහිත බඳක් සහිත සම්පූර්ණ බඳුනකි. බඳ පිටතට විහිදී මැදින් ඉහළට සෘජුව ව්‍යාප්ත වෙයි. පතුල ගෝලාකාර හැඩයකින් නිර්මාණය කර ඇත. විශ්කම්භය සෙ.මී. 7.5 කි. කාල රක්ත වර්ණයේ බඳුන් වන අතර පිටත 5YR 5/6 Strong brown යන වර්ණය ගනී. සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් කරවා ඇත.

P2 C6-1

පාත්‍ර හැඩැති කුඩා බඳුන් වේ. නොතල හැඩ සහිත බඳක් සහිත සම්පූර්ණ බඳුනකි. එම බඳුන ගැටියේ සිට නොතල නැමුම දක්වා සියුම් ආනතියකින් යුතු ව පහළට විහිදී පතුලට නැවී අක්‍රමවත්ව නිර්මාණය කර ඇති බඳකින් යුක්ත ය. ස්පර්ෂ පතුල පැතලි ස්වරූපයක් ගනී. විශ්කම්භය සෙ.මී. 8 කි. කාල රක්ත වර්ණයේ බඳුන් වන අතර ඇතුළත, පිටත හා හරස්කඩ පිළිවෙලින් 5YR 2.5/1 Black, 10YR 6/4 Light yellow brown හා 5YR 6/6 Reddish yellow යන වර්ණ ගනී. සිහින් වැලි මිශ්‍රිත මැටිටෙන් කරවා ඇත.

P2 C13-9

මෙහි භෞතික ලක්ෂණ අනුව බඳුන අර්ධ ගෝලාකාර ස්වභාවයක් ගන්නා අතර සියුම් වැලිකැට මිශ්‍ර වූ මැටිටකින් නිර්මාණය කර තිබේ. ගැටිය හෝ ගෙල රහිතය. ඒකාකාර සණකමකින් යුත් බඳකි. බඳුනේ අඩිය ගෝලාකාර ආකාරයෙන් නිර්මාණය කර තිබේ. විශ්කම්භය සෙ.මී. 12 ක් වූ කාල රක්ත වර්ණ බඳුනකි. ඇතුළත 7.5YR 2.5/1 Black වර්ණය වන අතර පිටත 5YR 6/4 Light reddish brown වර්ණය ගනී.

P2 C13-61

ඕවලාකාර හැඩයක් සහිත බඳුනකි. ගැඹුරින් අඩුය. ගැටිය හෝ ගෙල රහිත සරල බඳකි. බඳුන පතුල ගෝලාකාරය. ඇතුළත 7.5YR 2.5/1 Black හා පිටත 2.5YR 4/6 red යන වර්ණ ගනී. සෙ.මී. 16 ක විශ්කම්භයක් සහිත කාල රක්ත වර්ණ බඳුනකි.

නිගමනය

අන්දරවැව පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ මහාශිලා සුසානය ක්‍රි.පූ. පස් වැනි සියවසට අයත් වන බව කාබන් 14 කාලනිර්ණ අනුව තහවුරු වී තිබේ. විශේෂයෙන් ම සුසාන අභ්‍යන්තරයෙන් මෙන් ම සුසානයෙන් පිටතින් ද ලබාගන්නා ලද නියඳි ද්විත්වයක් මෙම කාලනිර්ණ සඳහා යොදාගැනීම නිසා මෙම අධ්‍යයනයට ලක් කෙරෙන මැටි බඳුන් සියල්ල එම කාල වකවානුවට ම අයත් බව පැහැදිලි ය. අන්දරවැව සුසාන කැනීමෙන් හමුවන මැටි බඳුන් ප්‍රමාණය විශාල ප්‍රමාණයක් වුව ද ඒ අතරින් අධ්‍යයනය සඳහා භාවිත කිරීමට හැකි වූයේ මැටි බඳුන් ශේෂ ස්වල්ප ප්‍රමාණයක් පමණි. එයට හේතුව වූයේ හමුවන මැටි බඳුන් කොටස් බොහෝමයක් දැඩි සේ හායනයට ලක් වී තිබීම ය. සුසානයේ පියන්ගල හා පැතිගල් අස්ථාවර වීම හේතුවෙන් ඇතිවන පීඩනය ද සුසානය මාර්ගයක් මධ්‍යයේ පිහිටා තිබීම නිසා වාහන ගමන් කිරීමෙන් ඇති වූ පීඩනය ද කරණකොට මැටි බඳුන් බොහෝමයක් කුඩා කැබලිවලට බිඳී ගොස් තිබුණි. වර්ණ විපර්යාසයන්ට ලක් වීම මෙන් ම මැටි බඳුන්හි ජීරණ ක්‍රියාවලිය වේගවත් වීම ආදී හායනකාරකයන් මැටි බඳුන් කෙරෙහි බලපැවැත්වූ භෞතික හා රසායනික ක්‍රියාවලීන්ගේ අහිතකර බලපෑම් ලෙස ද හඳුනාගැනීමට හැකි ය. කෙසේ නමුත් හමුවන මැටි බඳුන් සාධක අතරින් අධ්‍යයනය සඳහා තෝරාගත් මැටි බඳුන් ශේෂ ක්‍රමවත් අධ්‍යයනයක් කරා මෙහෙයවීමෙන් අනතුරු ව සාර්ථක ප්‍රතිඵල ලබාගැනීමට මෙම අධ්‍යයනය තුළ දී හැකියාව ලැබුණි.

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන කැනීම ආශ්‍රිත ව හමුවන මැටි බඳුන්, ආකෘති 7 කට සහ සුසාන සන්ධර්භයන්ට සුවිශේෂී මැටි බඳුන් ආකෘති 3 ක් වශයෙන් වෙන් කළ හැකි විය. විශේෂයෙන් ම ඉහත සඳහන් කළ ආකෘති 7 ට අදාළ මැටි බඳුන් ජනාවාස සන්ධර්භයන්ගේ විවිධ කාල පරාසයන්ට අදාළ ව භාවිතයේ පැවති ඒවා බව හඳුනාගන්නට හැකියාව ලැබේ. එමෙන් ම ඒ අතරින් ඇතැම් බඳුන් සුසාන උපයෝගීතාවන් සඳහා ද භාවිත වී ඇති බව හඳුනාගැනීමට හැකි ය. කෙසේ නමුත් මෙම අධ්‍යයනය මඟින් සුසාන ආශ්‍රිත පුද්ගලික සඳහා නිර්මාණය කර ගන්නා වත්සිරිත් බඳුන් ලෙස උපකල්පනය කළ හැකි මැටි බඳුන් වර්ග කිහිපයක් හඳුනාගන්නට හැකි වීම සුවිශේෂී කරුණකි. පූර්ව අධ්‍යයනවලට අනුව ඉන්දීය අර්ධද්වීපයේ හා පොම්පරිප්පුව ආදී සන්ධර්භවලින් හමුවන බරණි ආකෘතියේ උල් හැඩයේ පතුලක් සහිත බඳුන් වර්ගය ද පොම්පරිප්පුව, කොක්-එබේ හා ඉබ්බන්කටුව ආශ්‍රිත ව හමුවන පැතලි මුදුණකක් සහිත පියන් ආකෘතියට ගැනෙන බඳුන් විශේෂය ද පූර්ව ඓතිහාසික සුසාන සන්ධර්භයන්හි සුවිශේෂී භාවිතයේ පැවති බඳුන් ලෙස හඳුනාගන්නට හැකියාව ලැබේ. අන්දරවැව ආශ්‍රිත ව හමුවන මෙම බඳුන් විශේෂ ද එවන් සුවිශේෂී වත්සිරිත් බඳුන් ලෙස උපයෝගී වූ ඒවා බව පැහැදිලි වේ. එම බඳුන්වලට සමාන බඳුන් වර්ග පින්වැව හා පොම්පරිප්පු යන ස්ථානවලින් ද වාර්තා වී ඇති හෙයින් ඒවා සුසාන භාවිතයේ දීර්ඝ කාලීනව පැවති බවට උපකල්පනය කළ හැකි ය.

මහාශිලා සුසාන සම්ප්‍රදාය තුළ ක්‍රියාත්මක වූ ශවෝපචාර විධි සංස්කෘතියේ දියුණුවත් සමඟ සංකීර්ණ සංස්කෘතියක් දක්වා වර්ධනය වී ඇති ආකාරය මෙම සුසාන ආශ්‍රිත ව හමුවන

මැටි බඳුන් සාධක තුළින් පැහැදිලි වේ. මැටි බඳුන්වලට අමතර ව සුසානය තුළ හමුවන අනෙකුත් ශේෂයන් එම තොරතුරුවලට වැඩි ආලෝකයක් එක්කරන කිවයුතු ය. මැටි බඳුන් ආකෘතිවල හා හැඩරටාවල විවිධතාවය තත්කාලීන සමාජ අවශ්‍යතාවයන් හා බැඳී පවතින කාරණාවකි. එමෙන් ම බඳුන්වල උපයෝගීතාවය අනුව එකල පැවති දියුණු ශිෂ්ටාචාර හා සංස්කෘතික ලක්ෂණවලින් සැදුම්ලත් සමාජ පසුබිමක් පැවති බව මෙම බඳුන් තුළින් පැහැදිලි වන අතර එම සමාජයේ දෛනික පැවැත්ම කළමනාකරණය කරගැනීම, ආර්ථික දියුණුව යනාදී කරුණු පිළිබඳ පුළුල් ලෙස සාකච්ඡා කිරීමට ඉන් ඉඩහසර සැලසේ. අන්දරවැව මෙගලිතික ක්ෂේත්‍රයෙන් හමු වූ මැටි භාණ්ඩ අතර විවිධ ප්‍රමාණයේ මුට්ටි හෝ බරණි, හැළි, කළගෙඩි හෝ කොතල, නැඹිලි, කොරහ, මැටි කෝප්ප, කෝප්ප යන භාජනවල ගැටි කොටස් හඳුනාගැනීමට හැකි විය. එසේ ම හඳුනාගැනීමට වර්ග කිරීමට, විශ්ලේෂණය කිරීමට හා ගණනය කිරීමට අපහසු වන බඳුන් අවශේෂයන් ද මෙම වර්ගීකරණයට අයත් නොවූ නියැදි තුළ තිබුණි. එය එකල සමාජ ව්‍යුහය පිළිබඳ මනා පිළිබිඹුවකි. විවිධ උපයෝගීතාවයන්ගෙන් යුක්ත හා විවිධ පිළිස්සුම් තාක්ෂණයන්ගෙන් නිෂ්පාදනය කර ඇති මෙම බඳුන් විවිධ ප්‍රමාණයන්ගෙන් හා විවිධ ආකෘතිවලින් යුක්ත ව නිපදවා තිබීම තුළින් එම අවධියේ පැවති තාක්ෂණික දියුණුව හා සමාජ ව්‍යුහයේ සංකීර්ණත්වය මැනවින් පිළිබිඹු වේ.

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමුවන මෙම සුසාන තැන්පතු සඳහා භාවිත සුවිශේෂී බඳුන් විශේෂ ද වේ. විශේෂයෙන් ම සුසාන සඳහා විවිධ ආකෘතිවල හා විවිධ ප්‍රමාණයන්ගේ බඳුන් නිර්මාණය කර ඇත්තේ ඒ ආශ්‍රිත ව එවන් බඳුන්වල අවශ්‍යතාවක් උද්ගත වීම තුළ ය. ඒ අනුව එකල මානවයා විසින් සුසාන ආශ්‍රිත ව යම් අභිචාරමය අවශ්‍යතාවක් සපුරාලීම වෙනුවෙන් මෙම බඳුන් විශේෂ භාවිත කළ බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. ඇතැම්විට මෙම කුඩා බඳුන්වල යම්කිසි පූජා ද්‍රව්‍යයක් බහා සුසාන බරණිවල පූජා භාජන ලෙස තැම්පත් කරන්නට ඇත. අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයෙන් හමුවන මහා කුම්භ තුළ එහි පතුලේ මේ ආකෘතිවලට අදාළ කුඩා බඳුන් රාශියක් තැම්පත් කර තිබීම හඳුනාගන්නට ලැබේ. මහා කුම්භ තුළ හෂ්මාවශේෂ තැම්පත් කර තිබුණේ මෙම බඳුන් තැම්පත් කිරීමෙන් අනතුරුව ය.

මෙම සුසාන ආශ්‍රිත මැටි බඳුන්වල සමානතාවන් පොදුවේ මල්වතු ඔය නිමිතය, යාන් ඔය නිමිතය, කලා ඔය නිමිතය හා මී ඔය නිමිතයේ ද දක්නට ලැබේ. ඒ අනුව නිගමනය කළ හැක්කේ වෙන්කර හඳුනාගත හැකි තරම් වෙනස්කම් පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ දී මෙම නිමිතවල දක්නට නොවූ බවයි. ඉන්දීය අර්ධද්වීපය මෙන් පුළුල් වපසරියක පැතිරීගිය සංස්කෘතියක් මෙරට මහාශිලා සම්ප්‍රදාය තුළ දක්නට නොවේ. ඇතැම් විට භූමි කලාපය සීමා සහිත වීමත් ඉන්දීය සම්භවයක් තුළ මෙරට මහාශිලා සම්ප්‍රදාය ගොඩනැගීමත් එයට හේතු සාධක වූවා විය හැකි ය. එම නිසා මෙම මැටි බඳුන්වල සන්සන්දනාත්මක අධ්‍යයන තුළින් කලාපීය වෙනස්කම් හඳුනාගන්නට නොහැකි වූ අතර සමස්තයක් ලෙස මැටි බඳුන්වල උපයෝගීතාව හා භාවිත සන්ධර්භය ඉන් හඳුනාගැනීමට හැකි විය.

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික යුගය මැටි භාජන නිෂ්පාදන තාක්ෂණයේ පුරෝගාමී යුගය වන බැවින් ග්‍රාමීය සංස්කෘතිය දියුණු වීමේ දී ජනරේඛනයේ ප්‍රසාරණයත් සමඟ ගංගා නිමිතවලට පුළුල් වූ බවක් පෙනේ. විශේෂයෙන් ම දැනට ලැබී ඇති කාලනිර්ණ අනුව

මල්වතු ඔය නිම්නය, යාන් ඔය නිම්නය, දුදුරු ඔය නිම්නය හා මී ඔය නිම්නය ආශ්‍රිත ව මේ සංස්කෘතියේ ස්ථානගතවීම ගෙන බැලුවහොත් අනුරාධපුරය ක්‍රි.පූ. 1000 (Deraniyagala 1992: 713), තම්මැන්නාගොඩැල්ල ක්‍රි.පූ 490 (රංජිත් දිසානායක සමඟ සිදුකළ සාකච්ඡාව), කොක්ච්චේ ක්‍රි.පූ 790-540 (මැන්දිස් 201: 179), කලවැල උල්පත ක්‍රි.පූ 520-390 (Jayarathne 2016: 27), ඉබ්බන්කටුව ක්‍රි.පූ 500-400 (Deraniyagala 2007: 69), පිංවැව ගල් සොහොන්කනක්ක ක්‍රි.පූ 112 (Senevirathne 1998), ගල්ගමුව අන්දරවැව ක්‍රි.පූ 491- 366 (මැන්දිස් : 2017), පොල්පිතිගම ක්‍රි.පූ 520 (රංජිත් දිසානායක සහ තවත් අය: 2014), පොම්පරිප්පුව ක්‍රි.පූ. 800 (Begly 1981) වශයෙන් කාලනිර්ණ ලැබී ඇත. ඒ අනුව අනුරාධපුරය කේන්ද්‍රීය ප්‍රදේශය වශයෙන් පැවතෙමින් මෙම සංස්කෘතියේ ප්‍රසාරණය වීම පර්යන්ත ගංගා නිම්නවලට ගමන් කර ඇති බව පෙනේ. ඒ අනුව මෙම සංස්කෘතියට අයත් මැටි භාණ්ඩ අතර භාවිත සන්ධර්භය ජනාවාස හා සුසාන වශයෙන් වෙන් වූ මැටි භාජන වඩා පුළුල් ලෙස පර්යන්ත ප්‍රදේශවල සමානතාවන් සහිත ව දැකගත හැකි වන බව මෙම අධ්‍යයනයේ දී පැහැදිලි වේ.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

මැන්දිස් (2017) කොක්ච්චේ මෙගලිතික සුසාන භූමිය ආශ්‍රිත කැනීම, මධ්‍ය යාන් ඔය නිම්නයේ ජනාවාස පුරාවිද්‍යාව, පර්යේෂණ හා ප්‍රකාශන අරමුදල , ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය.

මැන්දිස්, ටී.ඩී., විරසිංහ, පී., දිසානායක, එන්.එච්. (2017) කොක්ච්චේ මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව හමු වූ මැටි බඳුන් අධ්‍යයනය. සංස්කරණය මැන්දිස්, ටී.ඩී., විතානච්චි, සී.ආර්., මධ්‍ය යාන් ඔය නිම්නයේ ජනාවාස පුරාවිද්‍යාව, පර්යේෂණ හා ප්‍රකාශන අරමුදල , ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය.

Bandara, Y.K.T. (2017) **Cassification of Pottery From Pinwewa Megalithic Burial Site (1997)**, edited by: Wijepala, W.M.T.B, *The Journal of Archaeology and Heritage Studies*, Issue 3,vol. 4, Department of Archaeology and Heritage Management, Faculty of Social Sciences and Humanities, Rajarata University of Sri Lanka, Mihintale, Sri Lanka. 1-16 pages.

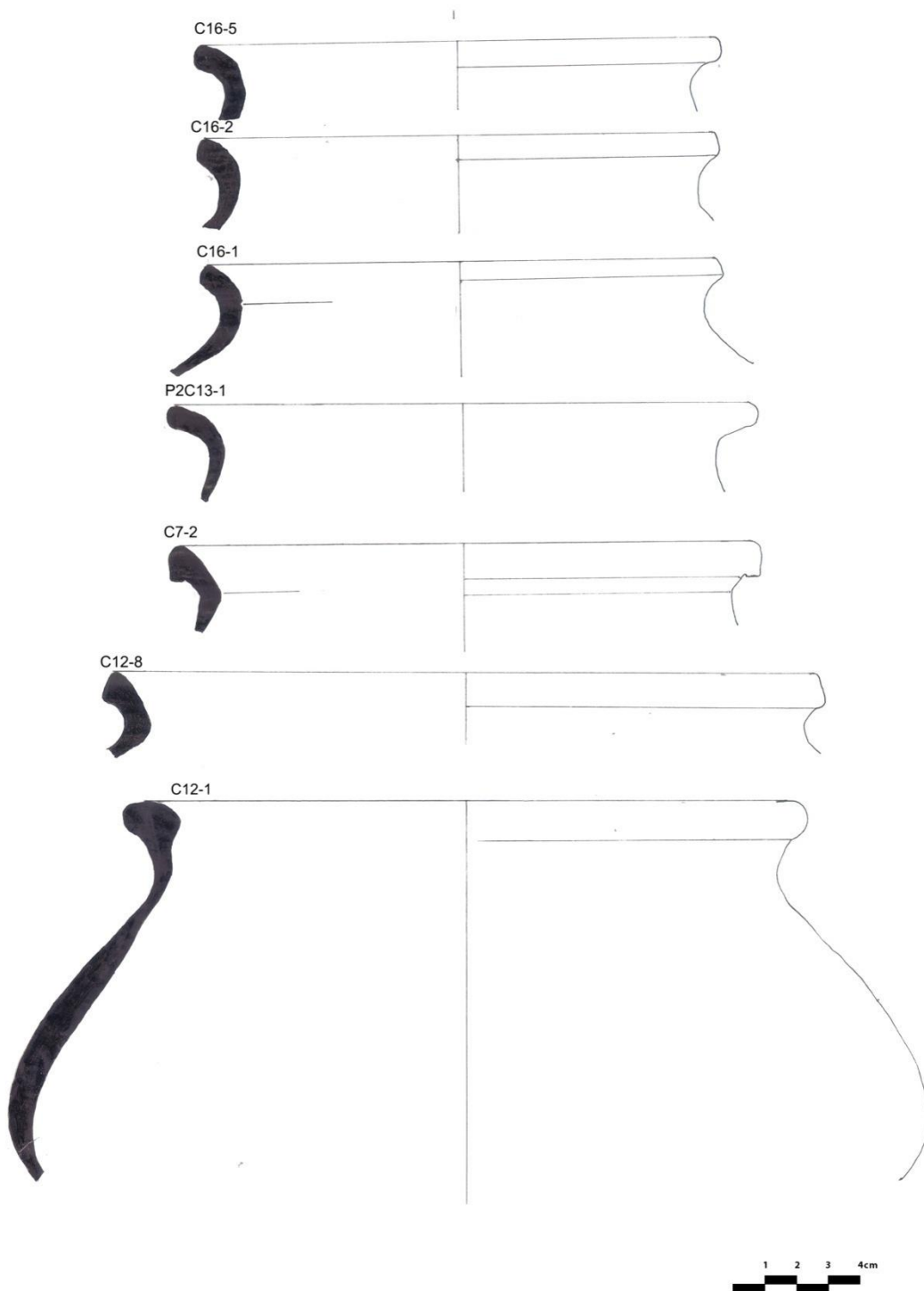
Begley, V., (1981) **Excavations of Iron Age Burials at Pomparippu. Ancient Ceylon**, (4). Pg.49-95.

- Begley, V., Sithramplm (1981) **Excavation at pomparippu 1970**, *Ancient Ceylon*, No 4, Commissioner of Archaeology, Department of Archaeology, Colombo 7.
- Deraniyagala, S.U. (1972) **The Citadel of Anuadhapura: Excavation in the Gedige area**, *Ancient Ceylon*, no.02, Archaeological Survey Department, Colombo. 48-165.
- Deraniyagala, S.U. (1990) **List of Radiocarbon Dates Proto and Early historic periods, perspectives in Archaeology**, *Leelananda Prematilake Festchrift*, Department of Archaeology, University of Peradeniya. Sri Lanka.
- Deraniyagala, S.U. (1992) **The Prehistory of Sri Lanka**. An Ecological Perspective, Colombo, Archaeological Survey Department, 12.
- Deraniyagala, S.U., (2007) **The Pre History and Proto History of Sri Lanka**, *The Art and Archaeology of Sri Lanka*, Central Cultural Fund, Ministry of Cultural Affairs
- Dissanayake, R.B., Herath, T., Bogahawatte, C., Namalgamuwa, H. and Senanayaka. J. (2014) **Excavation Report, Megalithic Cist Cemetery**. 226, Polpitiyagama Megalithic Burial Excavation Project. Yapahuwa Project. CCF (forthcoming)
- Jayarathne ,D.K., (2016) **Geoarchaeological approach to the Ihala Kalawella Ulpatha Cist Burial Site and it's adjoining Cultural Landscape at Anuradhapura District of Sri Lanka**, *Ancient Ceylon*, No. 25, Journal of Department of Archaeology, Sri Lanka
- Ragupathy, P. (1987) **Early settlements in Jaffna**, published by: Ragupathy, T., no 5, Jubilee Road, West Mambalam, Madras.
- Schenk, H. (2001) **The Development of Pottery at Tissamaharama**, Weisshaar, H.J., Roth, H., Wijayapala, W. (eds), *Ancient Ruhuna*, Sri Lanka German Archaeological Project in Southern Province, Vol I, (Materialien Zur, Allgemeinen and vergleichenden, Archaeologist 58) Mainzam.

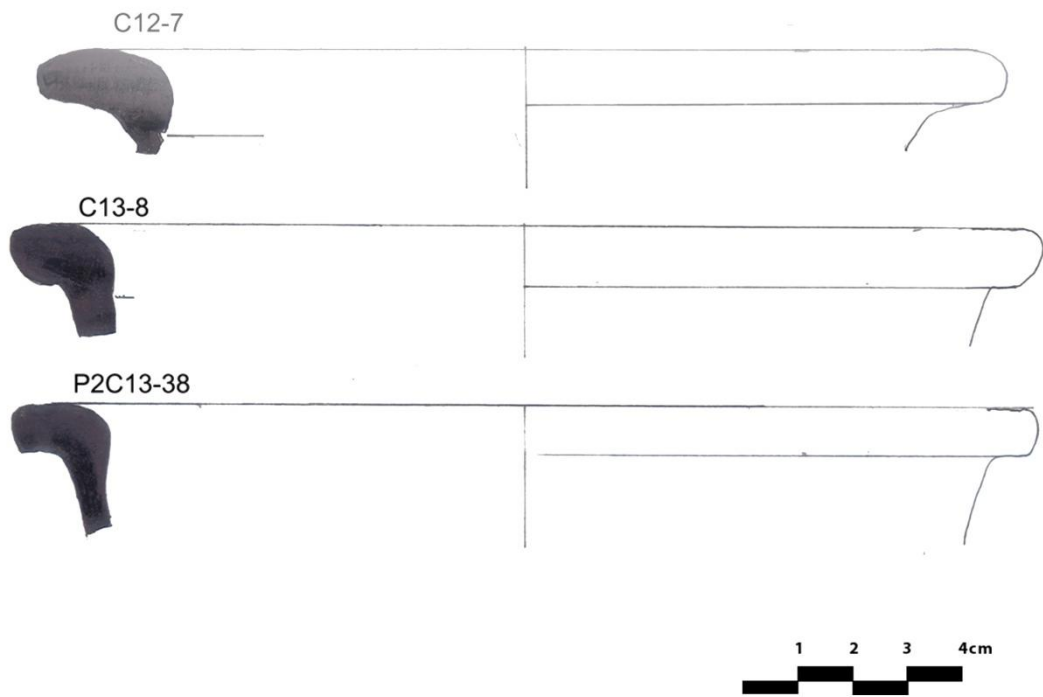
Senavirathne, S., (1990) **The locational significance of early iron age sites in intermediary transitional eco-system : a preliminary survey study of the upper Kala Oya region, North central Sri Lanka**, *The settlement Archaeology of Sigiriya – Dambulla Region*, (eds) Bandaranayake, S., Morgen, M., Epiawatte, S., Postgraduate institute of Archaeology, University of Kelaniya, Colombo.

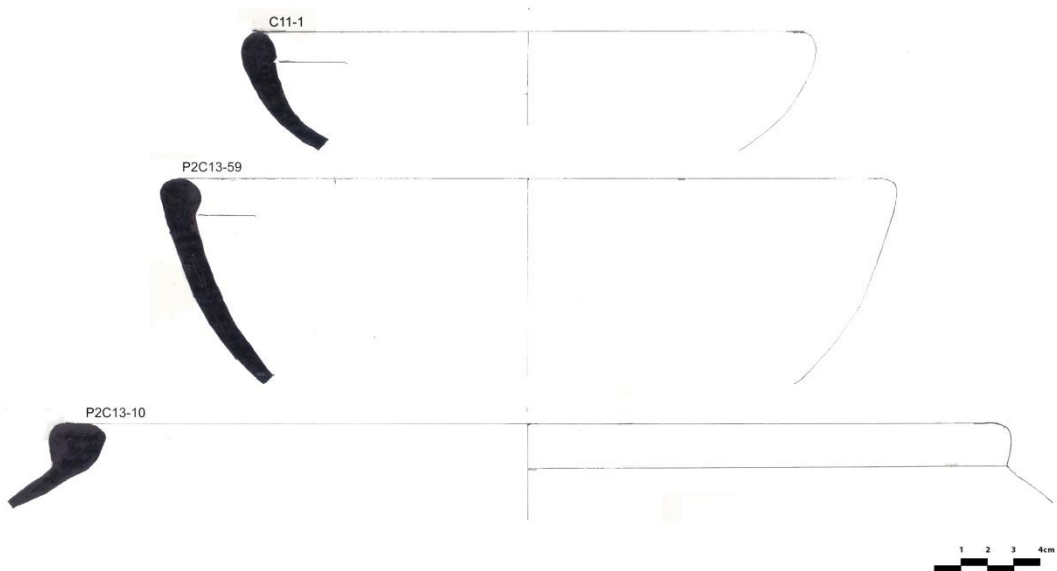
සැලසුම් අංක 30 A ආකෘතියේ මැටි බඳුන්

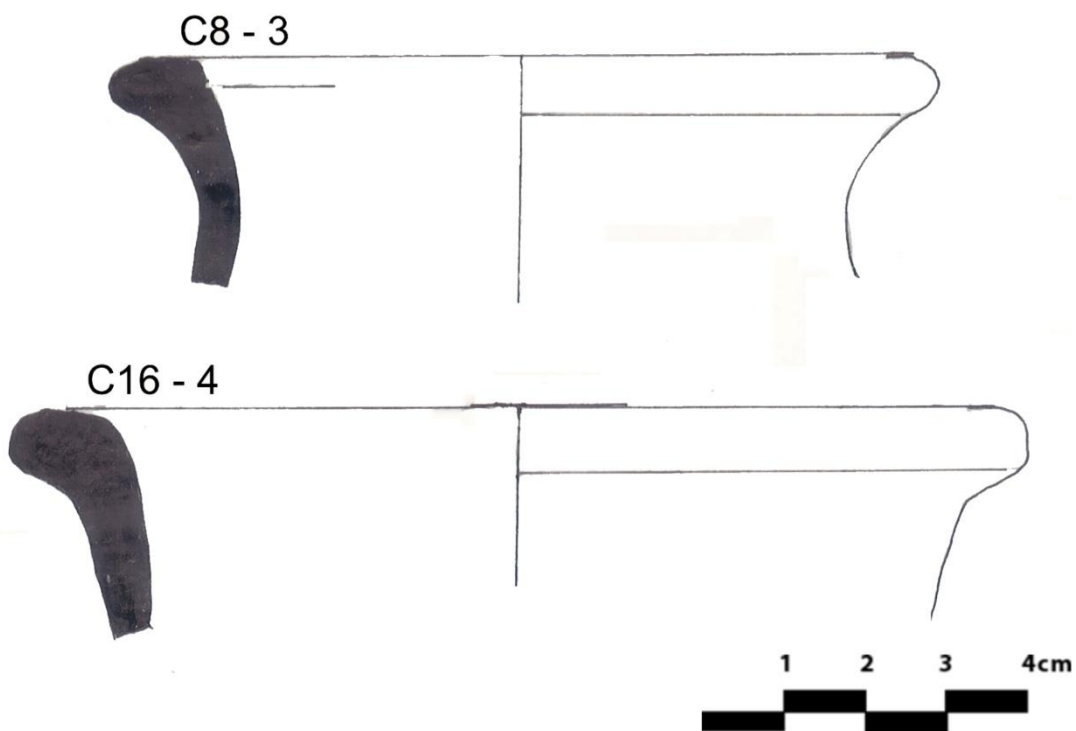
සැලසුම් අංක 31 A ආකෘතියේ මැටි බඳුන්

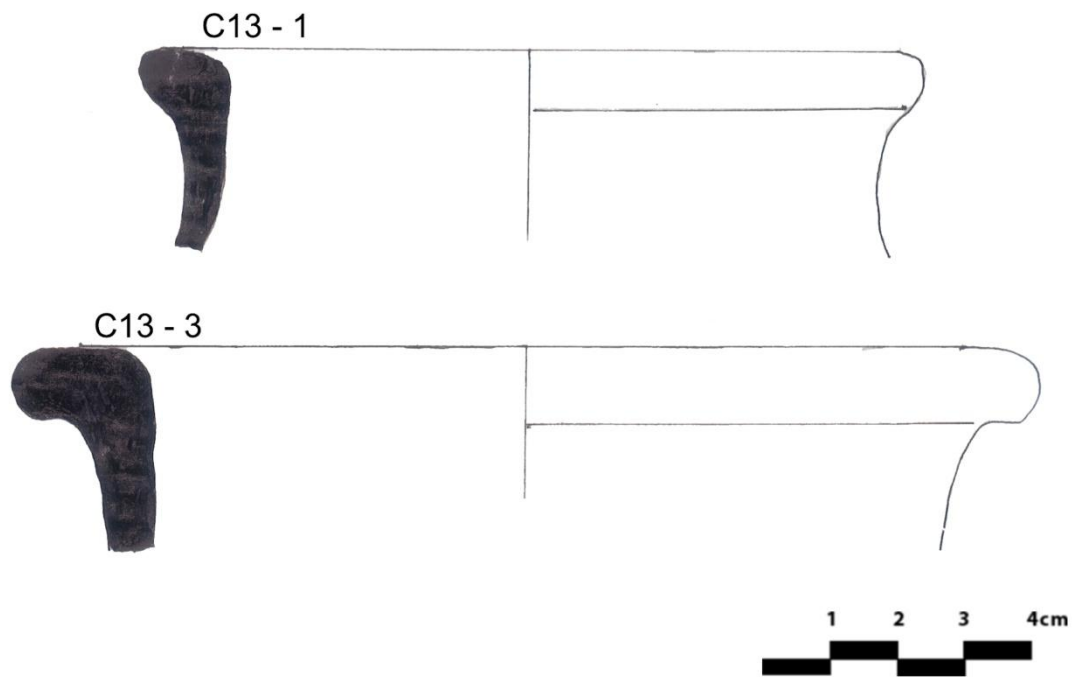
සැලසුම් අංක 32 B ආකෘතියේ මැටි බඳුන්

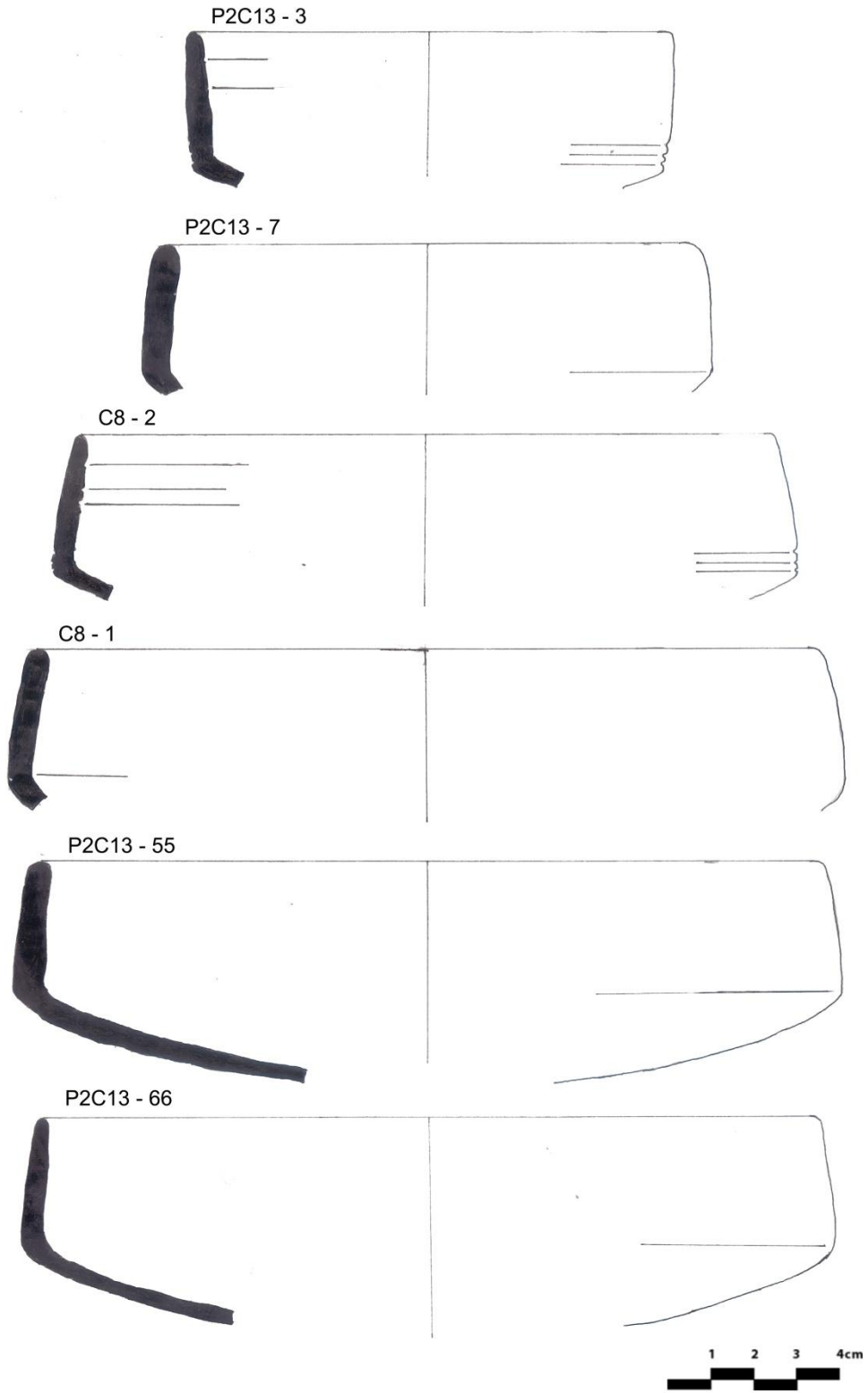
සැලසුම් අංක 33 C ආකෘතියේ මැටි බඳුන්

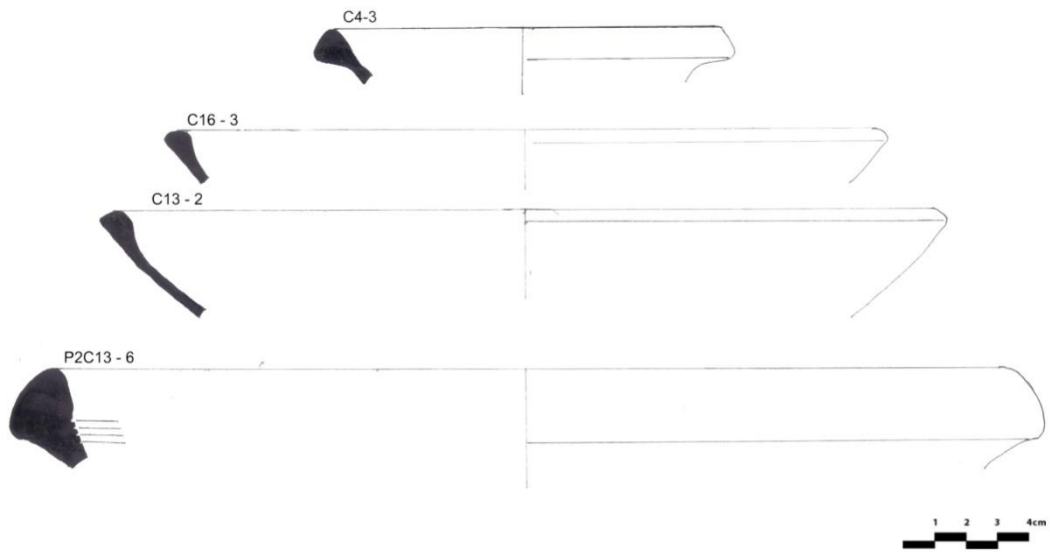
සැලසුම් අංක 34 D ආකෘතියේ මැටි බඳුන්

සැලසුම් අංක 35 E ආකෘතියේ මැටි බඳුන්

සැලසුම් අංක 36 G ආකෘතියේ මැටි බඳුන්

සැලසුම් අංක 37 H ආකෘතියේ මැටි බඳුන්

ජායාරූප අංක 210 : P2 C6-4 මැටි බඳුන

ජායාරූප අංක 211 : P2 C6-5 මැටි බඳුන

ජායාරූප අංක 212 : P2 C6-3 මැටි බඳුන

ජායාරූප අංක 213 : P2 C6-1 මැටි බඳුන

ඡායාරූප අංක 214 : P2 C6-2 මැටි බඳුන

ඡායාරූප අංක 215 : අධ්‍යයනය සඳහා යොදා ගත් මැටි බඳුන් කොටස් කිහිපයක්

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත කැනීම්වලින් හමුවන පබළු හා ලෝහ

ඩී. කුසිත මැන්දිස්

අන්දරවැව හා තදාශ්‍රිත කලාපයේ වීදුරු භාවිතය

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියට අයත් ජනාවාස තොරතුරු අධ්‍යයනයේ දී එම ජනාවාස හා සුසාන ආශ්‍රිත ව ලැබෙන්නා වූ පබළු පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම ද අතිශයින් ම වැදගත් වේ. විශේෂයෙන් ම මෙහි දී කානීලියන් හා ඇගේට් පාෂාණය මෙන් ම වීදුරු උපයෝගී කරගෙන නිර්මාණය කර ඇති පබළු වැඩි වශයෙන් වාර්තා වී තිබේ. මෙම පබළු අතර වීදුරු පබළු පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ දී මෙරට නිර්මාණය කළ බවට තොරතුරු සුසාන ආශ්‍රිත ව ලැබී ඇති පබළු හා පබළු නිශ්පාදනයට අදාළ කාර්මික ශේෂ තුළින් පැහැදිලි වේ. ඒ අතර විවිධ හැඩයන්ගෙන් සමන්විත වීදුරු පබළු රාශියක් හමු වී තිබේ. ඒවා නිල්, කොළ, දුඹුරු හා සුදු ආදී වර්ණවලින් නිර්මාණය කර ඇති බව හමු වී ඇති සාධක තුළින් පැහැදිලි වේ. අනුරාධපුරයේ වීදුරු පබළු නිර්මාණය සම්බන්ධ ව පැරණිතම කාලනිර්ණ දැනට ලැබී ඇත්තේ කහටගස්දිගිලිය කොක්ච්ඛේ මෙගලිතික සුසානය ඇසුරිනි. එම සුසානය ආශ්‍රිත ව 2016 වර්ෂයේ සිදුකරන ලද කැනීම්වල දී ක්‍රි.පූ 790 ට දින නියම වී ඇති සුසානය තුළින් නිල් කොළ හා දුඹුරු වර්ණයෙන් නිර්මිත වීදුරු පබළු ලැබී තිබේ (මැන්දිස් 2016: 246-257).

අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයේ **AG 69** කැනීමේ දී හමු වී ඇති වීදුරු පබළු ක්‍රි.පූ. 350-100 අතර කාලයේ භාවිත වී ඇති බවට කාලනිර්ණය වී තිබේ (Deraniyagala 1972 :136). දැරණියගලගේ විග්‍රහ කිරීම් අනුව ඇතුළුපුරයෙන් හමු වූ පබළු වර්ගවල හැඩවලට සමාන හැඩ, උප්පේන් (Ujjain), අහිච්ත්‍ර (Ahichchatra) හා හස්තිනාපුර (Hastinapur) කැනීම්වල දී ද වාර්තා වී තිබෙන බව සෝෂ්, ඩික්සන් හා ලාල් වැනි ඉන්දීය විද්වත්හු පෙන්වා දී ඇති බව දැරණියගල පැහැදිලි කර දී තිබේ තිබේ (*ibid*). දැරණියගලගේ 1972 අනුරාධපුර ඇතුළුපුර පබළු වර්ගීකරණයට අනුව එහි සඳහන් හැඩවලට සමාන වන හැඩ සහිත පබළු වර්ග කොක්ච්ඛේ මෙගලිතික සුසාන භූමිය තුළින් ක්‍රි.පූ. 790 දී, ඉබ්බන්කටුව මෙගලිතික සුසාන භූමිය තුළින් ක්‍රි.පූ. 700 හා ගල්ගමුව අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමියෙන් ක්‍රි.පූ. 500 දී මෙන් ම පොල්පිතිගම මෙගලිතික සුසාන භූමියෙන් ක්‍රි.පූ. 520 ට අයත් ව ලැබී ඇති බව කාලනිර්ණ තුළින් ඔප්පු වී තිබේ. කොක්ච්ඛේ මෙගලිතික සුසානය තුළින් සහ අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය තුළින් හඳුනාගත් පබළු අතර සිරාන් දැරණියගලගේ අනුරාධපුර ඇතුළුපුර පබළු වර්ගීකරණයට සමාන හැඩ සහිත පබළු වර්ග වන රවුම් ආකාර පැතලි පබළු (Circular Disk Beads) වර්ගයට අයත් හැඩ අන්දරවැව පබළු ගොනුවේ තිබේ. එම සමානතා අනුව අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයේ හමුවන **8A, 8B, 9A, 9B, 10A, 10B** හැඩති රවුම්

ආකාර පැහැලි හැඩ පබළුවලට සමාන වේ (*ibid* 1972 : 134-135). මෙයට සමාන හැඩ සහිත දුඹුරු, නිල් හා කොළ පැහැති වීදුරු පබළු කොක්ච්ඛේ මෙගලිතික සුසානයෙන් ද වාර්තාවන අතර ගල්ගමුව අන්දරවැව සුසානයෙන් දුඹුරු පැහැ වීදුරු පබළු පමණක් වාර්තා වී තිබීම ද සුවිශේෂ වේ. වීදුරු පබළු භාවිතය ඇතුළුපුර ජනාවාසය තුළ මධ්‍ය මුල් ඓතිහාසික අවධිය තුළ දී (Mid- Early Historic 250 BC – 100 AC) භාවිත වී තිබෙන බව ද දැරුණියගල වැඩි දුරටත් පෙන්වා දී තිබේ (Deraniyagala 1992:712). නමුත් උතුරුමැද පළාත තුළ ක්‍රි.පූ 790 දී වීදුරු පබළු භාවිත වී ඇති බව කොක්ච්ඛේ මෙගලිතික සුසානයේ දින වකවානු තුළින් (මැන්දිස් 2016:246-257) පැහැදිලි වන අතර අන්දරවැව හා පොල්පිතිගම මෙගලිතික සුසානයේ දින නිර්ණ අනුව ද ක්‍රි.පූ 500 දී හෝ ඊට පෙර දී වයඹ පළාත තුළ වීදුරු පබළු නිෂ්පාදනය විම සිදු වී තිබේ. එසේ නම් පූර්ව ඉතිහාසයේ ප්‍රධාන ජනාවාසයක් වන අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයට පූර්වයෙන් එම ජනපදයට නැගෙනහිර හා වයඹ කලාපය (කොක්ච්ඛේ හා අන්දරවැව) තුළ වීදුරු පබළු භාවිතය මෙන් ම පබළු නිෂ්පාදනය කිරීම සිදුකර තිබෙන බව මෙම දත්ත අනුව පැහැදිලි වේ. විශේෂයෙන් ම අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයට උතුරු දෙසින් හමු වූ විනාශ කර දමා තිබූ වීදුරු නිෂ්පාදනයට යොදාගන්නා උදුනක ශේෂ අනුව එම ප්‍රදේශයේ පබළු නිෂ්පාදනය කළ බව පැහැදිලි වේ වාරි මාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව විසින් මේ වන විට මෙම උදුන කඩා බිඳ දමා වාරි ඇලක් සකස් කර තිබේ. එම උදුනේ උදුන් බිත්තිය පරීක්ෂා කිරීමේ දී එම උදුන් බිත්තියේ ඇලී ඇති එහි නිර්මාණය කරන ලද වීදුරු කොටස් අනුව ඒවා දුඹුරු පැහැ වීදුරු බවත් වීදුරු නිෂ්පාදනයේ දී උදුන් බිත්තියේ ඇලෙන ලද වීදුරු කොටස් එසේ තැන්පත් වී ඇති බවත් පැහැදිලි ලෙස හඳුනාගත හැකි ය. එම වීදුරු කොටස් අනුව දුඹුරු පැහැ වීදුරු එම උදුනේ නිෂ්පාදනය කර ඇති බවට තහවුරු කළ හැකි ය.

මෙම උදුනට සමාන උදුන් රාශියක් අන්දරවැවට ආසන්න ගිරිබාව ප්‍රදේශයේ ද පිහිටා තිබේ. ජේම්ස් ලැන්කටන් (James Lankton) විසින් එම ප්‍රදේශයේ සිදුකර ඇති පර්යේෂණවල දී එම උදුන් වීදුරු හා පබළු නිර්මාණය කිරීම සඳහා භාවිත කරන වීදුරු නිර්මාණයට භාවිත කර තිබෙන බවත්, ඒවායින් නිර්මාණය කර තිබෙන පබළු එම ප්‍රදේශය ඇසුරින් හඳුනාගත් බවත් වාර්තා කර ඇත (Lankton, J. 2014: 2-6). ලැන්කටන් පෙන්වාදෙන අකාරයට ගිරිබාවේ වීදුරු පබළු නිර්මාණය සඳහා නල (Tube) සකස් කර අනතුරුව ඒවා පෙති ලෙස (Slice) වෙන් කර තිබේ. අප විසින් ගිරිබාව නිරාවිය ප්‍රදේශයේ සිදු කරන ලද කේෂ්ත්‍ර විමර්ශනයේ දී පැහැදිලි වූයේ විවිධ වර්ණයෙන් යුත් වීදුරු පබළු රාශියක් එම උදුන් ස්ථාපිත ව ඇති ප්‍රදේශය පුරා දැකගත හැකි බව ය. එසේ ම ඉතා විශාල ප්‍රමාණයේ උදුන් 15 කට වැඩි ප්‍රමාණයක් ගිරිබාවේ ඇති බව ගම් වැසියන් ප්‍රකාශ කළ ද භූමිය මතුපිට නිරීක්ෂණය කළ හැකි වූයේ විශාල උදුන් දෙකක් පමණි. ඒවා ද පුරාවස්තු විනාශ කරන්නන් විසින් දැඩි විනාශයකට ලක් කර තිබේ. කෙසේ වෙතත් ගිරිබාව උදුන් පිහිටි භූමියේ ඇති උදුන්වල බිත්තිවල ඇලී ඇති වීදුරු අනුව නිල්, දුඹුරු හා කහ වර්ණ වීදුරු ඒවායේ නිර්මාණය කර ඇති බව නිශ්චිත ලෙස ම ප්‍රකාශ කළ හැකි ය. අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත කැනීමේ දී හමු වූ පබළු අතර වීදුරු නිර්මාණයට යොදාගත් උදුන මෙන් ම කැනීමේ දී හමු

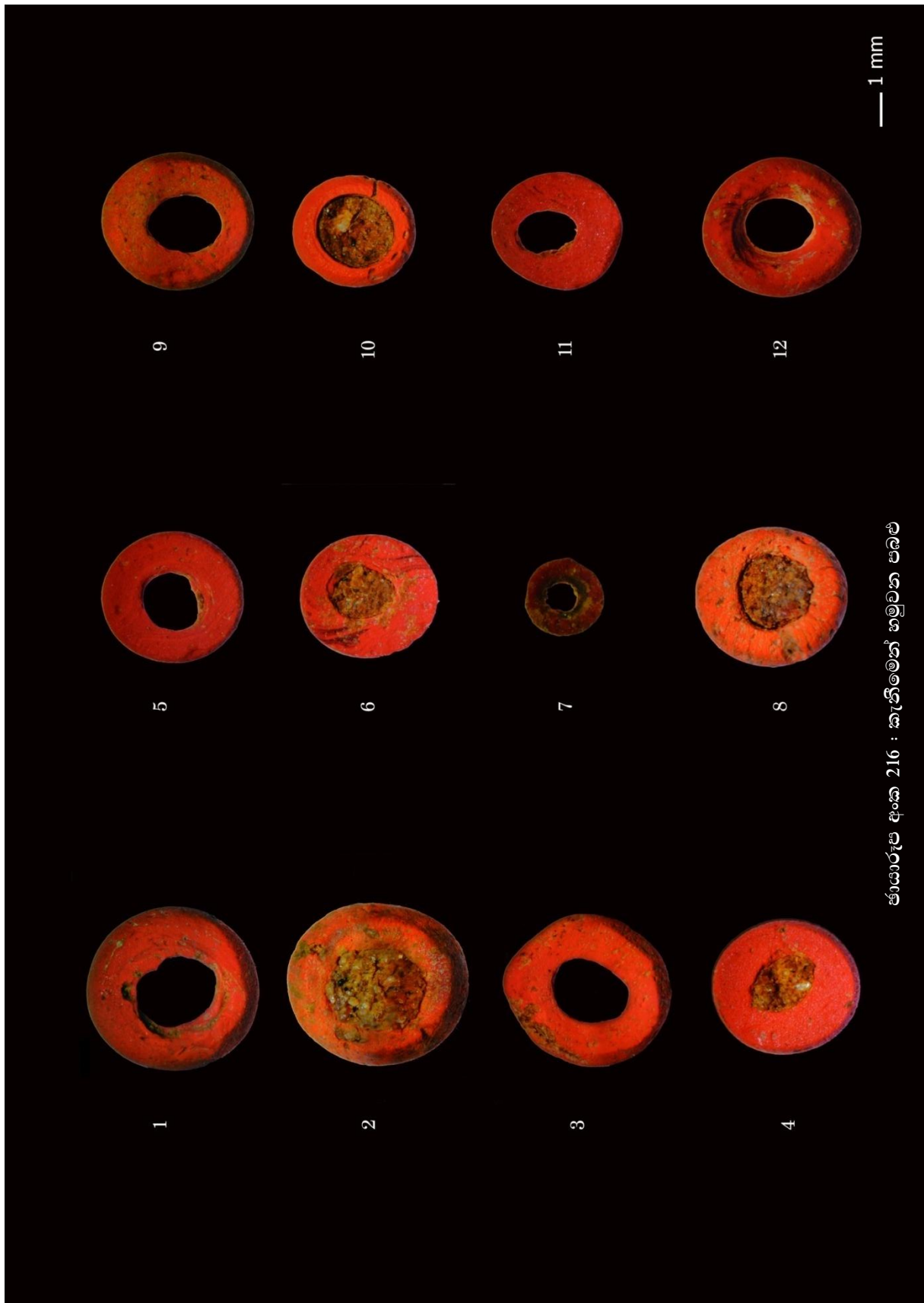
වූ වීදුරු පබළු නිර්මාණයට යොදාගත් නළ කොටස්, පෙති කිරීමට පෙර සහ වූ පබළු කොටස් මෙන් ම නිර්මාණය කරන ලද පබළු හමු වන බැවින් ගිරිබාවේ භාවිත ක්‍රමයට ම අන්දරවැව ප්‍රදේශයේ පබළු නිර්මාණය කරන්නට ඇති බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. ගිරිබාව පබළු සම්බන්ධයෙන් වැඩිදුරටත් අදහස් දක්වා ඇති ජේම්ස් ලැන්කිටන් පෙන්වා දී ඇත්තේ ඔහුගේ විශ්ලේෂණවලට අනුව ගිරිබාව පබළුවල පොටෑසියම් (Potassium), ඇලුමිනා (Alumina), ලයිම් (Lime), යුරේනියම් (Uranium) යන රසායනික අන්තර්ගත වී තිබෙන බව ය (*ibid*: 6). එසේ ම මෙම පබළු වර්ණ ගැන්වීම සඳහා ඔක්සයිඩ් වර්ග භාවිත කර ඇති බව ද ඔහු පැහැදිලි කර තිබේ (*ibid*). එසේ ම ගිරිබාව වීදුරුවලට සමාන වීදුරු මාත්තය, කුච්චවේලි හා දකුණු ඉන්දියාවේ මනිකෝලායිවලින් ද වාර්තාවන බැවින් මෙම ගිරිබාවේ නිෂ්පාදන පබළු ලංකාව ඇතුළත මෙන් ම දකුණු ඉන්දියාව දක්වා ව්‍යාප්ත ව තිබූ බව ඉන් පැහැදිලි වන බව ඔහුගේ නිගමනය වී තිබේ (*ibid*). එසේ ම කුච්චවේලි පබළු සමඟ ඔහු සිදු කළ සන්සන්දනාත්මක අධ්‍යයන තුළින් මේවා ක්‍රි.ව 1-3 කාලයට අයත් වන බව ඔහු සාපේක්ෂ ලෙස නිගමනය කර තිබේ (*ibid*). ගිරිබාව ප්‍රදේශයේ දක්නට ලැබෙන උඳුනට සමාන ලක්ෂණ සහිත උඳුනක් අන්දරවැව ප්‍රදේශයෙන් වාර්තා වන බැවින් පුරාණයේ දී මෙම ප්‍රදේශ දෙක තුළ ම පබළු කර්මාන්තය ව්‍යාප්ත ව තිබූ බව පැහැදිලි වේ. බොහෝ විට මෙම නිෂ්පාදන තත්ත්වයන් පූර්ව ඓතිහාසික යුගය තුළ ආරම්භවීමට වැඩි ඉඩකඩක් පවතින බව අන්දරවැව සුසානයෙන් හමුවන දුඹුරු පැහැ වීදුරු පබළු අනුව පෙන්වාදිය හැකි ය.

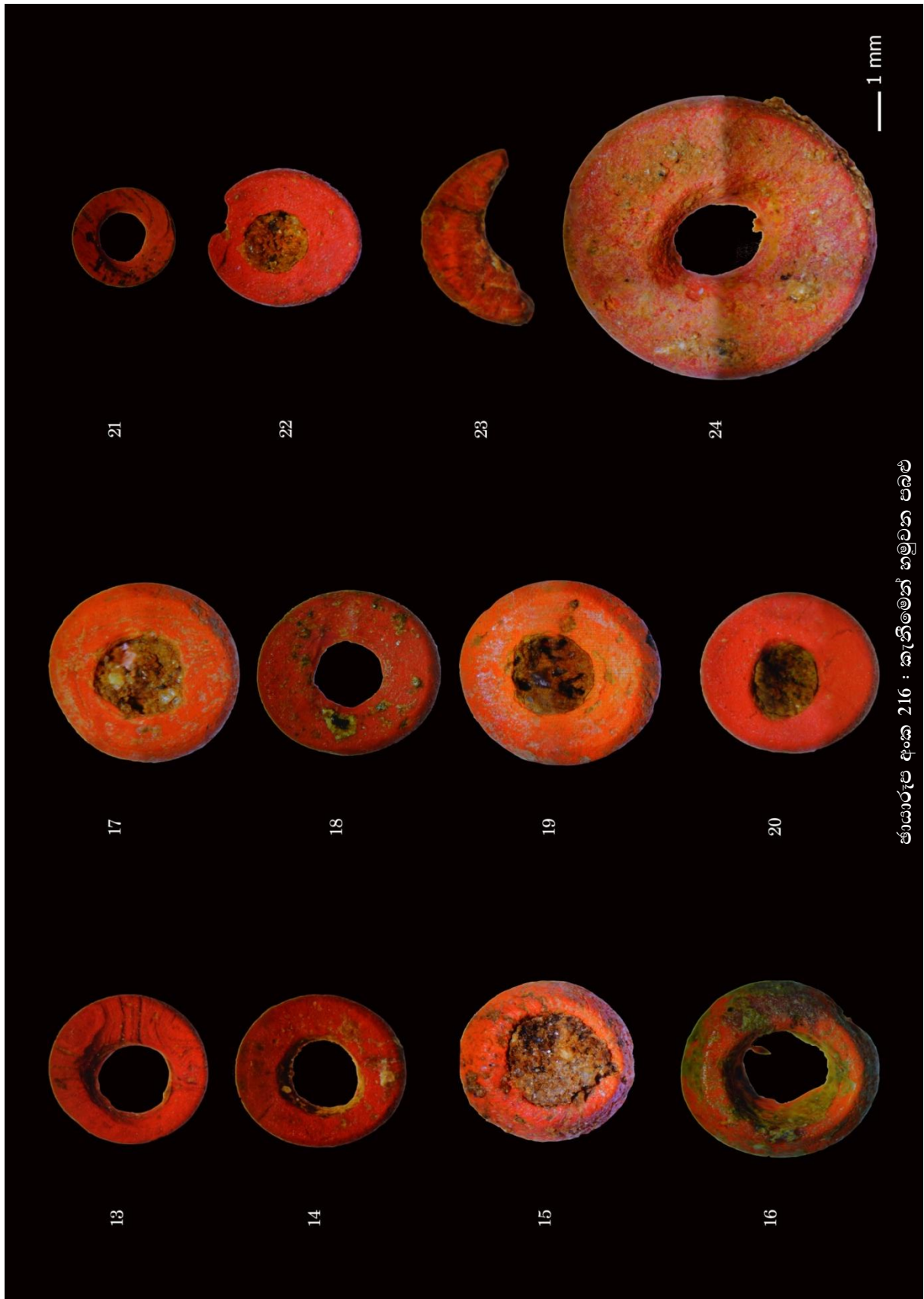
ඉන්දීය පුරාවිද්‍යාඥයින් පෙන්වා දී ඇති ආකාරයට වීදුරු පබළු නිර්මාණයේ දී භාවිතා කරන තාක්ෂණික අවස්ථා රැසක් හඳුනාගත හැකි ය (Lal 1958 :142). පබළු නිර්මාණය සඳහා වීදුරු සකස් කිරීම ඉතා සංකීර්ණ කාර්යයකි. ඒ සඳහා ප්‍රධාන අමුද්‍රව්‍යයක් ලෙස සිලිකා යොදා ගන්නා අතර එයට ශාක පිළිස්සු අළු මිශ්‍රකර උණු කිරීම සිදු කරයි. වීදුරු වර්ණ ගැන්වීමේදී තඹ ඔක්සයිඩ් (Copper Oxide) භාවිත කිරීම ද කැපීපෙනේ. විශේෂයෙන් ම විවිධ වර්ණයන් ලබාගැනීමේ දී ඔක්සයිඩ් වර්ග මිශ්‍ර කිරීම සිදු කර ඇත. නිල් කහ කොළ වර්ණ සඳහා -යකඩ ඔක්සයිඩ් ද රතු හා තැඹිලි වර්ණ සඳහා තඹ හා ඊයම් ඔක්සයිඩ්, මැංගනීස් ද භාවිත කර ඇති අතර පැහැදිලි වීදුරු නිෂ්පාදනයට මැග්නීසියම් ඔක්සයිඩ් භාවිත කර තිබේ (*මල්කාන්ති 2008:09, Dikshit 1952 :58, Francis 1987:12-17, Kumar 2001:100-104*).

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව හමු වූ සාධක අතර වීදුරු පබළු නිර්මාණය කිරීම සම්බන්ධ පියවර කිහිපයක් ද කැනීමෙන් හමු වූ පබළු අනුව හඳුනාගත හැකි ය. එම පියවර අතර වීදුරු උණු කිරීමෙන් අනතුරු ව සිසිල් වූ ශේෂ වූ කැබලි (Glass Pieces), උණු වීදුරුවලින් ඇදගන්නා ලද නළ ශේෂ (Glass tubes), අදින ලද නළ මඟින් පබළුවේ අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට කපා ගත් පෙති කැබලි (Glass tube slice) හා නිමි පබළු පෙන්වාදිය හැකි ය. ඒ අනුව උතුරුමැද හා වයඹ පළාත ආශ්‍රිත ව වීදුරු පබළු නිර්මාණය සම්බන්ධයෙන් දැනට ලැබී ඇති තොරතුරු අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ වීදුරු පබළු නිර්මාණයේ ඉතිහාසය ක්‍රි.පූ 800 තරම් පැරණි වන බව හඳුනාගත හැකි අතර එමඟින් එවක ජීවත් වූ මෙරට වැසියන් පබළු වර්ණ

ගැන්වීම සඳහා අවශ්‍ය රසායන විද්‍යාව (Chemistry) පිළිබඳ ව මැනවින් අවබෝධ කරගෙන සිටි බව ද මින් තහවුරු වේ. පහත දැක්වෙන්නේ අන්දරවැව මෙහෙලිතික සුසානයෙන් හමු වූ පබළු පිළිබඳ විස්තරයයි.

අනු අංකය	විශ්කම්භය (මි.මී.)	සණකම (මි.මී.)	බර (මි.ග්‍රෑ)	සිදුරේ විශ්කම්භය (මි.මී.)	වෙනත් විස්තර
01	5.01	1.67	77	2.62	
02	5.05	1.85	112	2.57	
03	5.07	1.28	56	2.52	
04	4.25	1.12	49	1.54	
05	4.12	1.05	41	2.50	
06	3.92	0.85	35	1.86	
07	2.48	0.46	0.05	0.75	
08	4.31	1.60	64	1.94	
09	4.64	1.48	63	1.75	
10	3.40	1.33	32	1.62	
11	3.62	0.96	27	1.57	
12	4.24	1.26	42	2.12	
13	3.91	1.07	30	2.30	
14	4.06	1.08	36	1.70	
15	2.52	1.96	25	1.24	
16	4.79	1.90	82	1.61	
17	4.70	1.60	79	2.01	
18	4.30	1.10	45	1.79	
19	4.85	1.76	100	1.87	
20	4.42	1.20	55	1.38	
21	2.68	0.78	10	1.05	
22	3.63	1.20	36	1.55	
23	4.61	0.92	24		පබළුවක කැඩී ගිය කොටසකි
24	4.24	1.92	79	2.48	නළ කොටසකි
25	10.41	3.57	336		නළ කොටසකි
26	13.83	3.96	5.16		නළ කොටසකි
27	14.80	4.39	5.58		නළ කොටසකි
28	3.69	3.62	103		නළ කොටසකි
29	4.24	1.92	79	2.48	නළ කොටසකි
30	9.84	3.31	276		නළ කොටසකි
31	10.14	6.60	379		විදුරු කැටිති කොටසකි

ඡායාරූප අංක 218 : කැනීමෙන් හමුවන වීදුරු නළ කොටස් හා වීදුරු කැටිති

අන්දරවැව හා තදාශ්‍රිත කලාපයේ ලෝහ භාවිතය

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත කැනීම් තුළින් හමුවන භෞතික සංස්කෘතික තොරතුරු අතර ලෝහ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ තොරතුරු වාර්තා වීම ද කැපී පෙනේ. ඒ අතර යකඩවලින් නිර්මාණය කරන ලද තල දෙකක් (Iron chesels) වාර්තා වී තිබෙන අතර ම සුසානයට තදාශ්‍රිත කලාපයේ ස්ථාන කිහිපයකින් ලෝහ බොර (Slag) වාර්තා වී තිබේ. මෙම භෞතික සංස්කෘතික තොරතුරුවල තත්ත්වය වඩා නිවැරදි කරගනු වස් අනුරාධපුර ඇතුළුපුර කාලනිර්ණ වෙත අවධානය යොමු කිරීමේ දී AG 69 ගෙඩිගේ කැනීමේ 3A ස්තරයෙන් තඹ බොර (Copper Slag), ඇණ (Nail), පිහිතල (Knife blade) ආදිය හමු වීම (Deraniyagala 1972 : 145-152). අනුව මෙම පළාත් දෙක තුළ සමකාලීන යුගයේ දී ලෝහ භාවිතය ආරම්භ වන්නට ඇති බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. ලංකාවේ ලෝහ කර්මාන්තය සම්බන්ධයෙන් වඩා පුළුල් ලෙස සලකා බැලීමේ දී අර්ධද්වීපික ඉන්දිය මෙගලිතික සමූහයන් සමඟ සම්බන්ධතා තිබෙන බව දැරණියගල හා සෙනවිරත්න පෙන්වා දී ඇත (Deraniyagala 1972 :155 ; Seneviratne 1984 : 272). ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ භාවිත කර තිබෙන ලෝහ සම්පත් අතර හෙමටයිට් (Fe_2O_3) (Hematite) හා ලිමොනයිට් ($Fe_2O_3H_2O$) (Limonite) මෙන් ම මැග්නයිට් (Fe_3O_4) (Magnetite) ප්‍රධාන වේ (Seneviratne 1992:03). මෙම අමුද්‍රව්‍ය අතර හෙමටයිට් හා ලිමොනයිට් ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරුමැද පළාතේ හා වයඹ පළාතේ දී පොළොව මතුපිටින් හඳුනාගත හැකි බව පර්යේෂණවල දී තහවුරු වී තිබේ (Seneviratne 1984 : 272). ක්‍රි.පූ. 1000 - 800 අතර කාලයේ විශේෂයෙන් ම අර්ධද්වීපික ඉන්දියාවෙන් හඳුන්වා දුන් තාක්ෂණික මාධ්‍යයක් වූ ලෝහ තාක්ෂණය උතුරුමැද හා වයඹ පළාතේ, අනුරාධපුර ඇතුළුපුර, යාන්මය නිම්නය, ඉබ්බන්කටුව, අන්දරවැව, පිංවැව ගල් සොහොන් කනත්ත, පොල්පිහිගම ආදී ප්‍රදේශවල පරිහරණය වූ බව මේ වන විට හඳුනාගෙන ඇත (Seneviratne 1984 : 273 ; 1995 : 19). වඩා පුළුල් ලෙස ගත් කළ ශ්‍රී ලංකාව පුරා ම පූර්ව ඓතිහාසික අවධිය තුළ දී ලෝහ පරිහරණය ඉතා සීඝ්‍ර ලෙස සිදු වී තිබේ. අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයේ මෙන් ම ඉන් පර්යන්ත ප්‍රදේශ තුළ ද ලෝහ සම්පත් පරිහරණය වූ බවට හඳුනාගෙන ඇති සාධක අනුව කේන්ද්‍රීය ප්‍රදේශය ලෙස ඇතුළුපුරයේ පැවති තත්ත්වයන්ට යම් ගාමක බලයක් ඉන් පරිබාහිර ව පැවති පර්යන්ත ප්‍රදේශවල ස්ථානගත වූ පූර්ව ඓතිහාසික ස්ථාන ආශ්‍රිත කාර්මික ස්ථානවලින් ලැබෙන්නට ඇති බව අන්දරවැව, පොල්පිහිගම හා පිංවැව ආශ්‍රිත ප්‍රදේශවලින් හමුවන සාධකවලින් ද පැහැදිලි වේ.

ක්‍රි.පූ. 500 - 600 කාලය වන විට අන්දරවැව ප්‍රදේශය හා එහි තදාශ්‍රිත කලාපය හා බද්ධ ව තිබූ තාක්ෂණ ශිල්පය (Technology), යැපුම් රටාව (Subsistence) හා සම්පත් පරිහරණය (Resources Use Pattern) යන කාරණාවල කැපීපෙනෙන වර්ධනයක් ඇති වී තිබූ බව දැනට සිදුකර තිබෙන පර්යේෂණවලින් තහවුරු වී තිබේ. ප්‍රාථමික යකඩ යුගය තුළ තාක්ෂණික වශයෙන් ලෝහ තාක්ෂණයේ කැපී පෙනෙන වර්ධනයක් මෙම කාලවකවානුවේ

දී හඳුනාගත හැකි ය. මෙම තත්ත්වය ඉන්දීය ප්‍රාථමික යකඩ යුගය තුළ ද පොදු කරුණක් වී තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ මේ අවධියට සම්බන්ධ ව භාවිත කර ඇති ලෝහ උපකරණ මඟින් ලෝහ තාක්ෂණයේ වර්ධනය හඳුනාගෙන තිබේ. (Begley 1981:77-78., Dearaniyagala 1972: 152., Seneviratne 1984: 272). හැඩගැසෙමින් පවතින සමාජ ලෝහ තාක්ෂණය උපයෝගී කරගනු ලබන්නේ සමාජ (Social), ආර්ථික (Economy), දේශපාලන (Political), සංස්කෘතික (Culture) තත්ත්ව අනුව විය හැකි ය. විශේෂයෙන් ලෝහ මෙවලම් අනෙකුත් මෙවලම් වර්ගවලට වඩා ශක්තිමත්, දැඩි තියුණු හා කැපීම්වලට ඔරොත්තු දෙන මෙවලම් වර්ගයකි (Seneviratne 1995:13).

ප්‍රාථමික යකඩ යුගයේ සංස්කෘතියට අවතිර්ණ වන අන්දරවැව ප්‍රදේශයේ ජීවත් වූ මිනිසා ක්‍රමානුකූල ව ලෝහ තාක්ෂණයේ දියුණුව කරා ළඟා වීම ක්‍රි.පූ 600-500 කාලය අතර සිදු වූ බව සුසානය ආසන්නයෙන් හමු වූ ලෝහ උණු කිරීමට භාවිත කර තිබෙන විශාල ප්‍රමාණයක් ලෝහ බොර (Slag) අන්දරවැව තදාශ්‍රිත ප්‍රදේශයේ ස්ථාන ගණනාවකින් ලැබෙන බැවින් ඒ බව තහවුරු වේ (විශ්වීය ස්ථානගතවීම අනුව ලෝහ බොර ස්ථානගත වන ස්ථාන 8.00747, 80.14159/ 7.99984, 80.14618). ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාථමික යකඩ යුගය ලෝහ තාක්ෂණයේ සමාරම්භක අවධිය වශයෙන් හඳුනාගත හැකි වුව ද (Seneviratne 1995:134-136., මැන්දිස් 2000 : 26) ක්‍රි .පූ 1000 න් පසු ශ්‍රී ලංකාවට ඇතුළු වූ ලෝහ තාක්ෂණය ඉතා කෙටි කලකින් මුළු දිවයින පුරා පැතිර කඩිනම් සංවර්ධනයක් තාක්ෂණයේ හෝ එය පරිහරණය කරන ලද සමාජ ව්‍යුහයේ ඇති නොකළේ ය (Seneviratne 1984:14). තාක්ෂණයේ එවැනි රේඛීය වර්ධනයක් දැකිය නොහැකි ය. එහි ගුණාත්මක බව හා ප්‍රාමාණික වර්ධනය තක්සේරු කළ යුත්තේ ඒ ආශ්‍රිත සම්පත් පරිහරණයේ උපයෝගීතාවය මතත්, ලෝහ මෙවලම්වලට ඇතිවන ඉල්ලුමේ උපයෝගීතාවයත් මත ය (*ibid*). ලෝහ භාණ්ඩයක් පරිහරණයේ දී ඇතිවන ඉල්ලුමට අවශ්‍ය බිහිකිරීම සඳහා සමාජ ව්‍යුහයන් ලබා ඇති සාපේක්ෂ වර්ධනය, අමුද්‍රව්‍ය ලබාගැනීමේ සිට නිමි භාණ්ඩය දක්වා වූ නිෂ්පාදන ව්‍යවසාය පරාසයක් තුළ රඳා පවතී (එම). ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකාවට ක්‍රි.පූ. 1000 දී හඳුන්වා දුන් ලෝහ තාක්ෂණය හා එහි ක්‍රම විධි වඩා සුවිශේෂ අන්දමකට කළ එළි බසිනු ලබන්නේ තවත් ශත වර්ෂ දෙකක් හෝ තුනක් ගතවීමෙන් පසු ව බව පෙනේ (එම). ශ්‍රී ලංකාවේ ලෝහ තාක්ෂණයේ ගුණාත්මක හා ප්‍රමාණාත්මක මෙන් ම බහුල වශයෙන් වැඩි උපයෝගීතාවයක් ආරම්භ වන කාලය ක්‍රි.පූ. 700න් පසු ව ඇතිවන බව අනුරාධපුරය හා පොම්පරිප්පු තුළින් හමු වී ඇති ලෝහ පරිහරණය සම්බන්ධ සාධක තුළින් මැනවින් තහවුරු වේ (Seneviratne 1984:272 ; Dearaniyagala 1992: 710). ඒ බව වැඩිදුරටත් තහවුරු වන්නේ අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය තුළින් හමුවන ඉතා උසස් මට්ටමේ යකඩ තල අනුව ය. ඒ අනුව ක්‍රි.පූ 500 පමණ කාලය වන විට අන්දරවැව ප්‍රදේශයේ ලෝහ තාක්ෂණය සම්බන්ධ වඩා උසස් මට්ටමේ තොරතුරු හඳුනාගත හැකි බැවින් ලෝහ තාක්ෂණයේ ගුණාත්මක බව එම ප්‍රදේශයේ ඇති ව තිබූ බව ඒ අනුව පෙන්වාදිය හැකි ය. එසේ ම අන්දරවැව ප්‍රදේශයෙන්

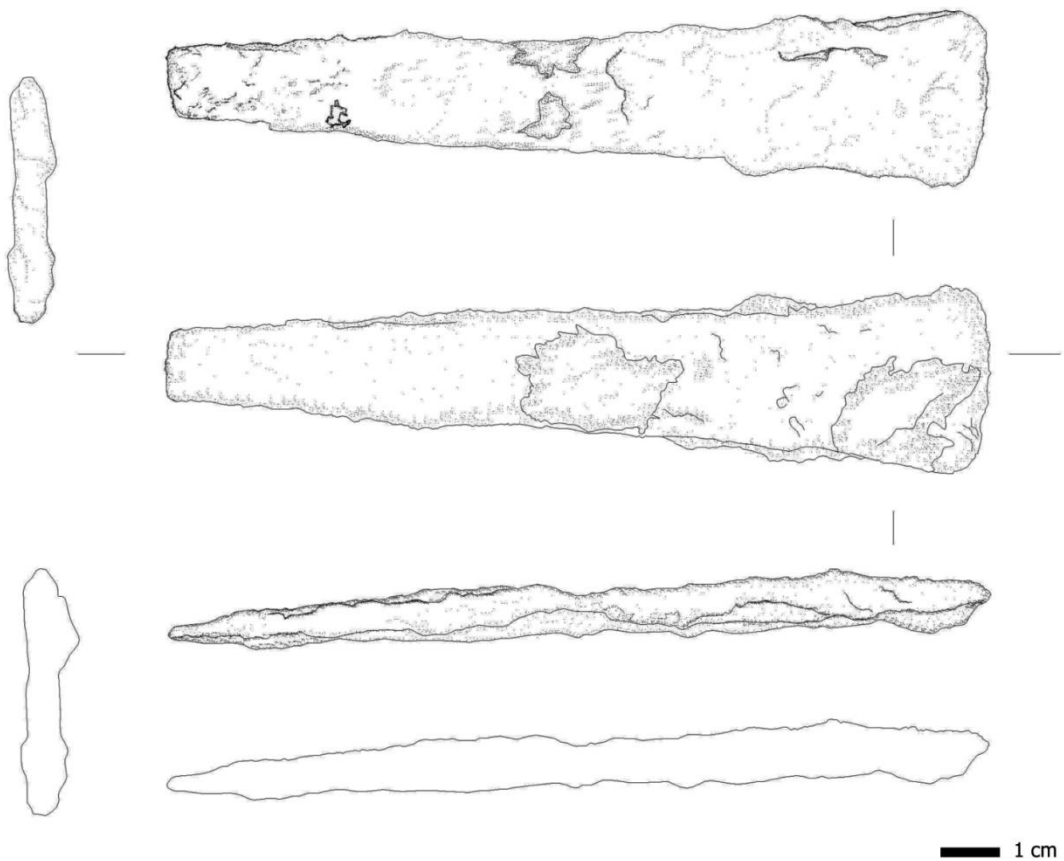
හමුවන ලෝහ තලවලට සමාන ලෝහ තල උතුරුමැද පළාතට අයත් වාහල්කඩ පූර්ව ඓතිහාසික සුසානයෙන් හා ඉබ්බන්කටුවෙන් ද වාර්තාවී තිබේ.

අන්දරුවල කැනීමෙන් හමුවන ලෝහ උපකරණ හා ලෝහ කොටස්

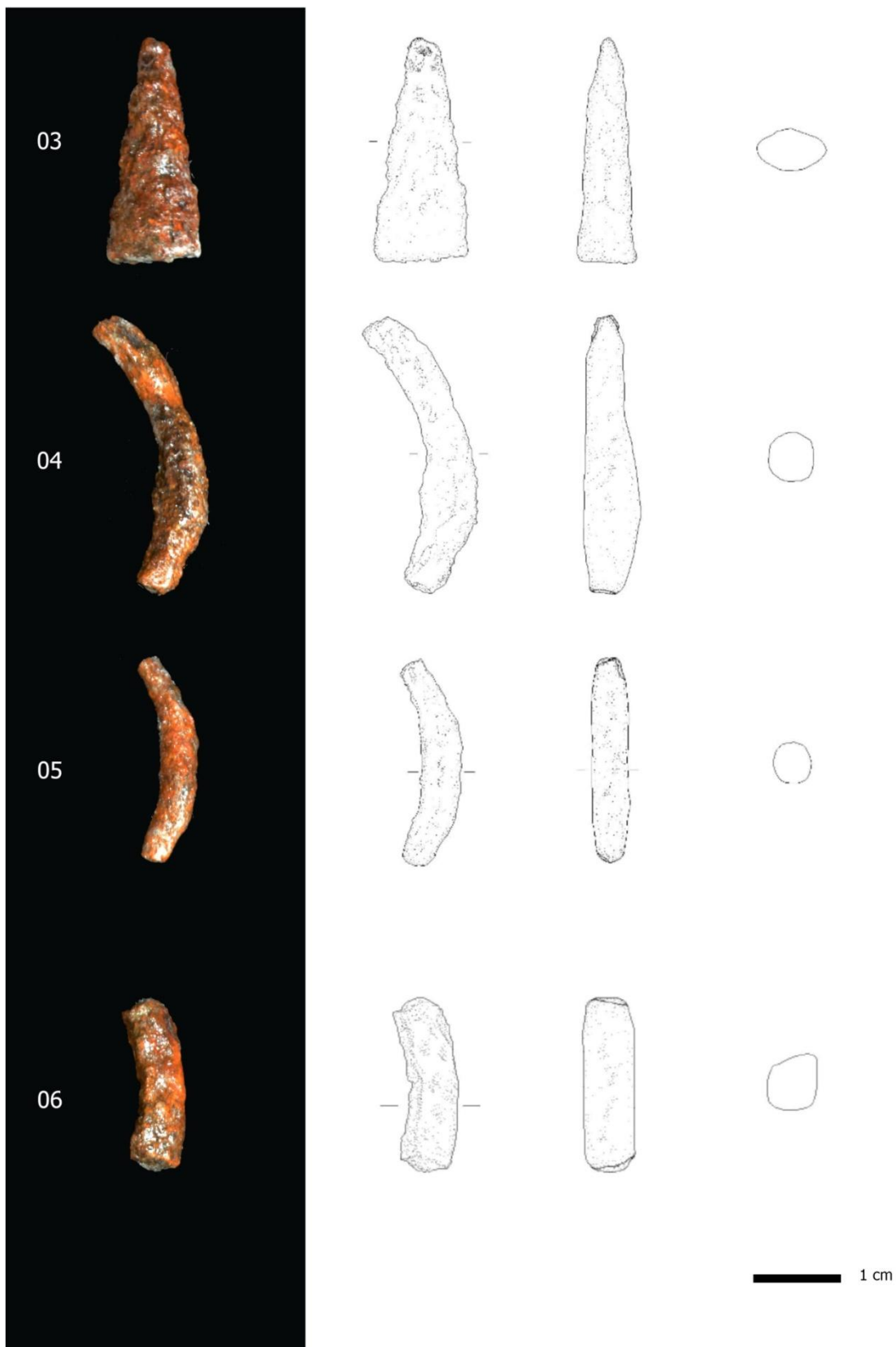
අනු අංකය	දිග (සෙ.මී)	පළල (සෙ.මී.)	ඝණකම (සෙ.මී)
01	8.3	2.1	1.47
02	12.75	2.91	0.62
03	2.89	1.17	0.6
04	3.53	0.71	0.67
05	2.59	0.52	0.46
06	2.16	0.65	0.57
07	1.67	0.66	0.66
08	1.4	0.52	0.55
09	1.37	0.8	0.2
10	1.49	0.9	0.1
11	1.3	0.6	0.15
12	1.3	0.9	0.1
13	1.3	0.8	0.2
14	1.0	0.8	0.1
15	0.9	0.7	0.1
16	1.0	0.6	0.2
17	0.71	0.47	0.08
18	0.8	0.4	0.1
19	0.7	0.3	0.2
20	0.05	0.5	0.1

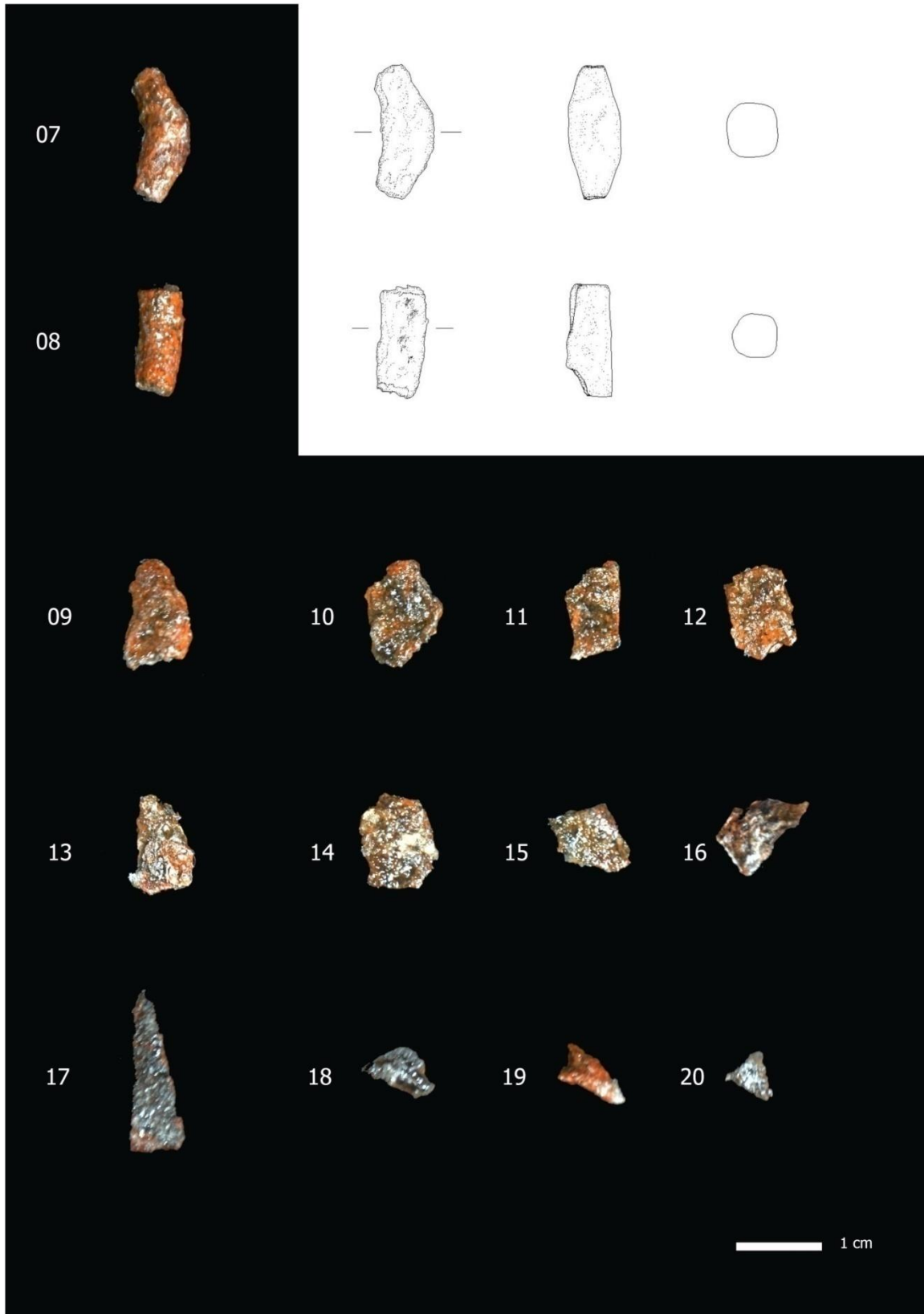
ඡායාරූප අංක 219 හා සැලසුම් අංක 38 : කැනීමෙන් හමුවන යකඩ උපකරණ

ඡායාරූප අංක 220 හා සැලසුම් අංක 39 : කැනීමෙන් හමුවන යකඩ උපකරණ

ජායාරූප අංක 221 හා සැලසුම් අංක 40 : කැනීමෙන් හමුවන යකඩ කොටස්

ඡායාරූප අංක 222 හා සැලසුම් අංක 41 : කැනීමෙන් හමුවන යකඩ කොටස්

ඡායාරූප අංක 223 : වාහල්කඩ සුසානවලින් හමුවන යකඩ හා තඹ ලෝහ උපකරණ

ඡායාරූප අංක 224 සහ 225 : පොල්පිතිගම කැනීමෙන් හමුවූ සුසාන බරණියක තැම්පත්කර තිබූ ලෝහ නිර්මාණයක් (දිසානායක ආදිහු, 2014)

වයඹ පළාත තුළ ප්‍රාථමික යකඩ යුගයේ ජනාවාස විශාල ප්‍රමාණයක් ස්ථානගත වීම සඳහා ස්වභාවික පරිසරය ද බලපා ඇත. මෙම පළාතේ ස්වභාවික පරිසරය, ඛනිජ සම්පත් හා ස්වාභාවික ඉන්ධන ව්‍යාප්තිය වඩා සෘජු ලෙස පැරණි යකඩ කර්මාන්තයට බලපා තිබේ. පූර්ව ඓතිහාසික යුගයේ ජනාවාස හා ජීවනෝපාය ක්‍රමය වඩාත් සමීප වූයේ වියළි හා ශුෂ්ක කලාපවලට ය (Seneviratne 1995: 15). ශ්‍රී ලංකාවේ ඛනිජ ආශ්‍රිත සිතියමක් ගෙන හැර දැක්වුවහොත් වයඹ පළාත හා එහි තදාශ්‍රිත ප්‍රදේශය තුළ විවිධ ඛනිජ වර්ග ස්ථානගත වන බව පෙනේ. ඒ අනුව වයඹ පළාත පුරා ම පහසුවෙන් නිධිගත වී ඇති යපස් හා තෙල්ගල් පුළුල් ව්‍යාප්තියක් ගෙනහැර දක්වයි (*ibid*). මේවා අතරින් විලගෙදර හා පණිරෙන්ඩාව ආශ්‍රිත ව නිධිගත වී ඇති මැග්නටයිට් යපස් නිධි තුළ ටොන් හයකට වඩා වැඩි යපස් තැන්පත් ව තිබෙන බව මේ වන විට ගණන් බලා ඇත. මෑත දී සිදු කරන ලද භූගර්භ විද්‍යාත්මක හා පුරාවිද්‍යාත්මක සමීක්ෂණ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ තඹ නිධිගත වී ඇති තවත් ප්‍රදේශ ලෙස සේරුවිල හා මධ්‍ය කඳුකරයේ උතුරු බෑවුමේ පිහිටි නාලන්ද ප්‍රදේශය හා විලගෙදර හා පණිරෙන්ඩාව හඳුනාගෙන ඇත (Seneviratne 1995:114-138). ඒ අනුව වයඹ පළාතේ ලෝහ නිෂ්පාදනය ආශ්‍රිත ලෝහ කර්මාන්තය තාක්ෂණික ලෙස දියුණුවට පත් වූ බවට සාධක අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානය ආශ්‍රිත ව හමුවන මෙම ලෝහ මෙවලම් හා එම සුසාන භූමියට ආසන්නයෙන් ලැබෙන මහා පරිමාණ ලෙස ලෝහ නිෂ්පාදනය කළ බවට හඳුනාගත හැකි ස්ථාන ආශ්‍රිතව දක්නට ලැබෙන ලෝහ බොර අනුව ද පෙන්වාදිය හැකි ය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා ලිපි නාමාවලිය

දිසානායක, ආර්. බී., ආර්. බණ්ඩාර, 2014. **මී ඔය ඉහළ දෝණියේ අතරගල්ල වාපික ප්‍රපතන පද්ධතියේ මානවවංශවිද්‍යා සමීක්ෂණය - 2014**. මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, යාපහුව ව්‍යාපෘතිය

මල්කාන්ති, නාලනී (2008) **පබළු නිර්මාණයේ අතින් විත්ති**, ජේතවනාරාම පුරාවිද්‍යා ග්‍රන්ථමාලා අංක 03, සංස්. සුදර්ශන් සෙනෙවිරත්න සහ පියතිස්ස සේනානායක, මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, සංස්කෘතික කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය, කොළඹ.

මැන්දිස්, තුසිත (2008) ජේතවන සුද්දගේ වත්ත පර්යේෂණ පුරාවිද්‍යා කැනීම, 37-51, **ජේතවනාරාම ව්‍යාපෘතිය වාර්ෂික පුරාවිද්‍යා වාර්තාව 2000**, සංස්. සුදර්ශන් සෙනෙවිරත්න සහ පියතිස්ස සේනානායක, මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, සංස්කෘතික කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය , කොළඹ,

(2016) පබළු වර්ගීකරණය, **මධ්‍ය යාන් ඔය නිමිනයේ ජනාවාස පුරාවිද්‍යාව**, 246 - 257, පර්යේෂණ හා ප්‍රකාශන අරමුදල, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය.

- Begly, V. (1981) Excavation of Iron Age burials at Pomparippu ,1970, ***Ancient Ceylon*** 4 : 49-142, Department of Archaeology Survey, Colombo
- Deraniyagala, S.U. (1972) The Citadel of Anuradhapura: Excavation in the Gedige area ,***Ancient Ceylon*** 2;48-165, Department of Archaeology Survey, Colombo.
- (1992) ***The Prehistory of Sri Lanka*** ;An Ecological Perspective, Archaeological Survey Department, Colombo
- Dikshit, M.G. (1952) Beads from Ahichchatra U.P, in: ***Ancient India*** 8, 33-63. Archaeology Survey Department, India.
- Francis, P. (1987) ***Bead Emporium, (a guide ti the beads from Arikamedu in the Pondicherry Museum)***, The Pondicherry Museum, Pondicherry.
- James, L. (2014) ***Glass from Sri Lanka: Preliminary Report of 2014 Analyses***, Institut de Recherche sur les Archéomatériaux, Centre Ernest Babelon, C.N.R.S., 3D rue de la Férollerie, F-45071 Orléans cedex 2.
- Kumar, A. (2001) ***Glass Beads in India ; Lamp Winding and Moulding Techniques***, Abstract, Department of Archaeology, Deccan College.
- Lal, B.B. (1958) Examination of Rod of Glass - like Material from Arikamedu ***Ancient India***. No 14, Archaeology Survey Department, India
- Seneviratne ,S. (1984) The Archaeology of the Megalithic - Black and Red Ware Complex in Sri Lanka, ***Ancient Ceylon*** No . 5 : 237-305. Archaeology Survey Department, Colombo
- (1992) Resource use in Antiquity: The Utilization of Minerals, Water Flora and funa in Pre Modern Sri Lanka ***School Science program***, Institute of Fundamental Studies.
- (1995) The Ecology and Archaeology of the Seruwila: Copper Magnetite prospect North- East Sri Lanka In ***Sri Lanka Journal of Humanities***. Vol. xxi (1&2):114-146, University of Peradeniya.

Glass bead smelting furnace analysis report Nirawiya- Giribawa

Hiroki Ishiga, Sansfica Marlin Young

අන්දරවැව මෙගලිතික සුසාන භූමියට උතුරු දෙසින් හමු වූ වීදුරු උණු කිරීමට භාවිත කරන ලද කඩාබිඳ දමන ලද උදුනට සමාන උදුන් ගිරිබාව නිරාවිය ප්‍රදේශයේ දකුණ හැකි විය. මෙම ස්ථාන දෙක ගත් කල එකිනෙකට ආසන්න ව පිහිටා තිබේ. අන්දරවැව මෙගලිතික සුසානයේ කැනීමට පසු ව අප විසින් ගිරිබාව නිරාවිය ප්‍රදේශයේ ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණයක් සිදු කරන ලදී. එම ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණය තුළ දී එම ප්‍රදේශය පුරා වීදුරු නිර්මාණයට යොදා ගෙන ඇති උදුන් 15ක් පමණ පවතින බව ප්‍රදේශවාසීන් ප්‍රකාශ කරන ලද අතර ඒවායින් බොහෝමයක් පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ මැදිහත්වීමෙන් වසා දමා ඇත. නමුත් පුරාවස්තු විනාශ කරන්නන් විසින් විනාශ කරන ලද ඉතා විශාල උදුන් දෙකක් එහි දී නිරීක්ෂණය කිරීමට හැකි වූ අතර ඉන් එක් උදුනක් ආශ්‍රයෙන් කැඩීගිය උදුන් බිත්තියක කොටසක් හා එම බිත්ති කොටසේ ඇලී තිබූ වීදුරු කොටස් සහිත සාම්පලයක් අප විසින් එකතු කර ගන්නා ලදී.

අදාළ සාම්පලය අප විසින් ජපානයේ ෂිමානේ විශ්වවිද්‍යාලයේ හිරෝෂි ඉෂිගා වෙත යොමු කරන ලද අතර ඔහු විසින් එම උදුන් කොටස විශ්ලේෂණය කර ලබා දෙන ලද විශ්ලේෂණ වාර්තාව අප විසින් මෙම වාර්තාවට අන්තර්ගතකරන ලද්දේ අන්දරවැවට ඉතා ආසන්නයෙන් මෙවැනි ම උදුන් වාර්තාවන නිසා මෙන් ම සුසානය ඇතුළතින් වීදුරු පබළු හමුවන නිසා ය. විශේෂයෙන් ම ගිරිබාව නිරාවිය උදුනේ බිත්තියේ ඇලී තිබූ වීදුරු කොටස් අන්දරවැව හමුවන වීදුරු පබළුවලට සමානවන අතර අන්දරවැව සුසානයට උතුරින් හමුවන වීදුරු උණු කරන ලද උදුන් කොටස් වලට ද සමානවන බැවින් මෙම විශ්ලේෂණය වැදගත්වන බව පෙන්වා දිය හැකි ය.

හිරෝෂි ඉෂිගා සහ සැන්ස්ටිකා යන්ග් විසින් සිදු කරන ලද මෙම විශ්ලේෂණයට අනුව කෘත්‍රීම ව නිර්මාණය කරන ලද වීදුරු කොටස් උදුන් බිත්තියේ ඇලී තිබෙන බව හඳුනාගෙන ඇත. X-Ray Fluorescence (XRF) සිදු කරන ලද මෙම විශ්ලේෂණයේ දී උදුන නිර්මාණය කිරීමට භාවිතකර ඇති උදුන් බිත්තියේ වැඩි ප්‍රතිශතයක් රසදිය [Lead (Pb)] හා තඹ [Copper (Cu)] අන්තර්ගත වන අතර වීදුරු කොටස්වල ෆ්ලෝරයිඩ් [Fluoride (F)] හා බ්‍රෝමීන් [Bromine (Br)] අන්තර්ගත වන බව ද පෙන්වා දී ඇත. වීදුරු නිර්මාණය සඳහා වැලි භාවිත කර තිබෙන බව ද වැඩි දුරටත් පෙන්වා දී ඇති අතර අදාළ විශ්ලේෂණයන් අඩංගු රසායනික සංයුතීන් සහිත විස්තර ඇතුළත් වාර්තාව පහතින් දක්වා තිබේ.

Chemical composition

Sample	Element	1	2
Remarks		Dark part	White part
Trace elements (ppm)			
As	Arsenic	18	34
Pb	Lead	483	740
Zn	Zinc	40	30
Cu	Copper	855	1083
Ni	Nickel	21	20
Cr	Chromium	47	32
V	Vanadium	58	38
Sr	Strontium	313	359
Y	Yttrium	24	17
Nb	Niobium	11	9
Zr	Zirconium	391	337
Th	Thorium	2	ND
Sc	Scandium	ND	ND
TS	Total Sulphur	ND	ND
F	Fluoride	167	120
Br	Bromine	2	2
I	Iodine	73	96
Cl	Chlorine	ND	ND
Major elements (wt%)			
TiO ₂	Titanium dioxide	0.57	0.36
Fe ₂ O ₃	Ferrous Oxide	2.55	1.54
MnO	Mangonous Oxide	0.08	0.05
CaO	Calcium Oxide	1.65	2.52
P ₂ O ₅	Prosperous Pentoxide	0.06	0.11

ND- Not detected

Glass chips are not inside of material, they are attached to the outer surface.

Glass chips may be artificial, considering melt feature and small cavities.

The X-Ray Fluorescence (XRF) results of slag show that, Pb and Cu are having very high values which is almost two times. Thus, the white part contains higher Pb and Cu. Also, iodine has been detected. The halides F, Br and I are almost similar in the white (glass) part and dark (slag) part.

If these are remaining's of glass production, the sands used for glass production should contain high contents of Pd, Cu and low Fe content (1.54-2.55 wt%). (Pb, Cu and Fe Upper Continental Crustal (UCC) values are 20 ppm, 25ppm and 5.04 wt%). The white part has higher Ca content and lower Fe content while the dark part has the opposite composition.

Arsenic is also high (18-34 ppm) compared to UCC of 4.8 ppm.

Zircon content is almost two times higher (337-391 ppm) than UCC (190 ppm).

Sand minerals and soils of surrounding archeological area with the profile and surrounding environment has to be examined for better interpretations.

ඡායාරූප අංක 226 සහ 227 : විශ්ලේෂණ සඳහා යොදාගත් උදුන් කොටස්

අන්දරවැව හා තදාශ්‍රිත කලාපයේ ඓතිහාසික අවධියේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම්

ඩබ්.එම්. ටිකිරි බණ්ඩාර විජේපාල, ඩී.එම්. නදීර හර්ෂජිත්

1. හැඳින්වීම

වයඹ පලාත් පුත්තලම දිස්ත්‍රික්කයේ උතුරු අන්තයෙන් ඇදී යන මී ඔයෙහි සම්පූර්ණ දිග ප්‍රමාණය කිලෝමීටර් 110ක් වන අතර ගංගා පෝෂක ප්‍රදේශයේ ප්‍රමාණය වර්ග කිලෝමීටර් 1533ක් පමණ වේ (Piyasiri 2007). ගංගා නිමිතයේ වට ප්‍රමාණය කිලෝමීටර් 201කි. නිමිතයේ වැඩි ම පළල ප්‍රමාණය 19.4 ක් වන අතර නිමිතයේ උපරිම දිග ප්‍රමාණය කිලෝමීටර් 79ක් ලෙස දැක් වේ. කලාපීය වාර්ෂික වර්ෂාපතනය මිලිමීටර් 1500ක් පමණ වේ. මී ඔයේ ඉහල ජල පෝෂක ප්‍රදේශය පල්ලෙකැලේ රක්ෂිතයේ පිහිටි දලුක්ගල කඳු වැටිය හා සම්බන්ධ වන අතර, පසු ව ලංකාවේ වයඹ දෙසට ඇදී පහත් බිම් තැනිතලාවේ බිම් පෝෂණය කරමින් ද, එහි විශාලතම ජල සුරැකුම් ස්ථානය වන ඉඹිනිමිටිය ජලාශය පෝෂණය කරමින් ද පුත්තලම කලපුව දෙසට ඇදේ. මෙසේ මී ඔය ඔස්සේ පුත්තලම කලපුවෙන් වාර්ෂික ව මුහුදට මුදාහරින ජල පරිමාව සඳහා මීටර් මිලියන 41ක් පමණ වේ (Senaratne 2007). මී ඔය පෝෂණය කෙරෙන ප්‍රධානතම අතුරු ජල ශාඛාව වන්නේ නාන්තේරි ඔයයි. ප්‍රස්තුත අධ්‍යයනය සඳහා පාදක කරගන්නා ප්‍රදේශය ප්‍රධාන වශයෙන් නාන්තේරි ඔයේ නිමිත කලාපය හා බැඳී පවතී.

වයඹ පලාතේ පිහිටි සෙසු ගංගා ද්‍රෝණි අතරින් මෙම ද්‍රෝණියේ සුවිශේෂත්වය වන්නේ එහි ඉහළ කොටසේ වාපි සංස්කෘතිය සකස් වී ඇති ආකාරයයි. මෙහි කුඩා ප්‍රමාණයේ වැව්වලින් සකස් වූ අද්විතීය එල්ලංගා පද්ධතියක් හඳුනා ගත හැකි වේ. ගණනින් 6463ක් පමණ වන වයඹ පලාතේ කුඩා වැව්වලින් වැව් 589ක් ම පිහිටා ඇත්තේ මෙම මී ඔය ද්‍රෝණියේ ය (Panabokke 2009). මෙයින් ප්‍රකාශිත ප්‍රධානතම කාරණය නම්, මී ඔය ද්‍රෝණි කලාපය ඓතිහාසික අවධියේ දී මානව ජනාවාස ව පැවති බව හා සශ්‍රීක භූමි ප්‍රදේශයක් බැවින් සමෘද්ධිමත් ජනතාවක් සිටි ප්‍රදේශයක් වීමේ වැඩි ඉඩකඩක් පවත්නා බවයි.

2. පර්යේෂණ අරමුණු

මෙම පර්යේෂණයේ දී මී ඔය නිමිත කලාපයේ පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන අතරින් ඓතිහාසික අවධියේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම්වල පුරාවිද්‍යාත්මක වටිනාකම් පෙන්වා දීමේ අරමුණු සහිතව දත්ත පෙළගැස්ම සිදු විය. මෙහි දී, අතීතයේ විවිධ කාලපරාසයන්වල දී ප්‍රස්තුත භූමිභාගයෙහි පවත්නා වාස්තුවිද්‍යාත්මක නිමැවුම් හි ඉදිකිරීම් ශෛලියේ සිදු වූ වෙනස්කම් හඳුනා ගැනීම ද, නිර්මිත පරිසරය හා පාරිසරික උපයෝගීතාවන් පිළිබඳ විමර්ශනය කිරීම, වාස්තුවිද්‍යාත්මක තුළින් දේශපාලන හා සාමාජීය සහයෝගීතාවන් විමසීම, වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම් සඳහා තාක්ෂණික උපයෝගීතාවන් විස්තර කිරීම, වාස්තුවිද්‍යා ශෛලිය විවිධ මුහුණුවරින් ඉදිරිපත් කෙරෙන ආකාරය පෙන්වා දෙමින් සමස්ත කලාපයේ පුරාවිද්‍යාත්මක වැදගත්කම විමර්ශනය කිරීම සිදු කර තිබේ.

3. අධ්‍යයන පාරාසය

අධ්‍යයන පාරාසය ප්‍රධාන ප්‍රවේශයන් තුනක් ඔස්සේ ඉදිරිපත් කර තිබේ. පළමුවැන්න නම් භූගෝලීය පාරාසය හෙවත් භෞතික පැවැත්මේ සීමාවයි. දෙවැන්න නිශ්චිත වශයෙන් තෝරා ගන්නා ලද ස්ථානවල භූගෝලීය සීමාව හා තෙවැන්න කාලය පිළිබඳ අවධානය යොමු වේ.

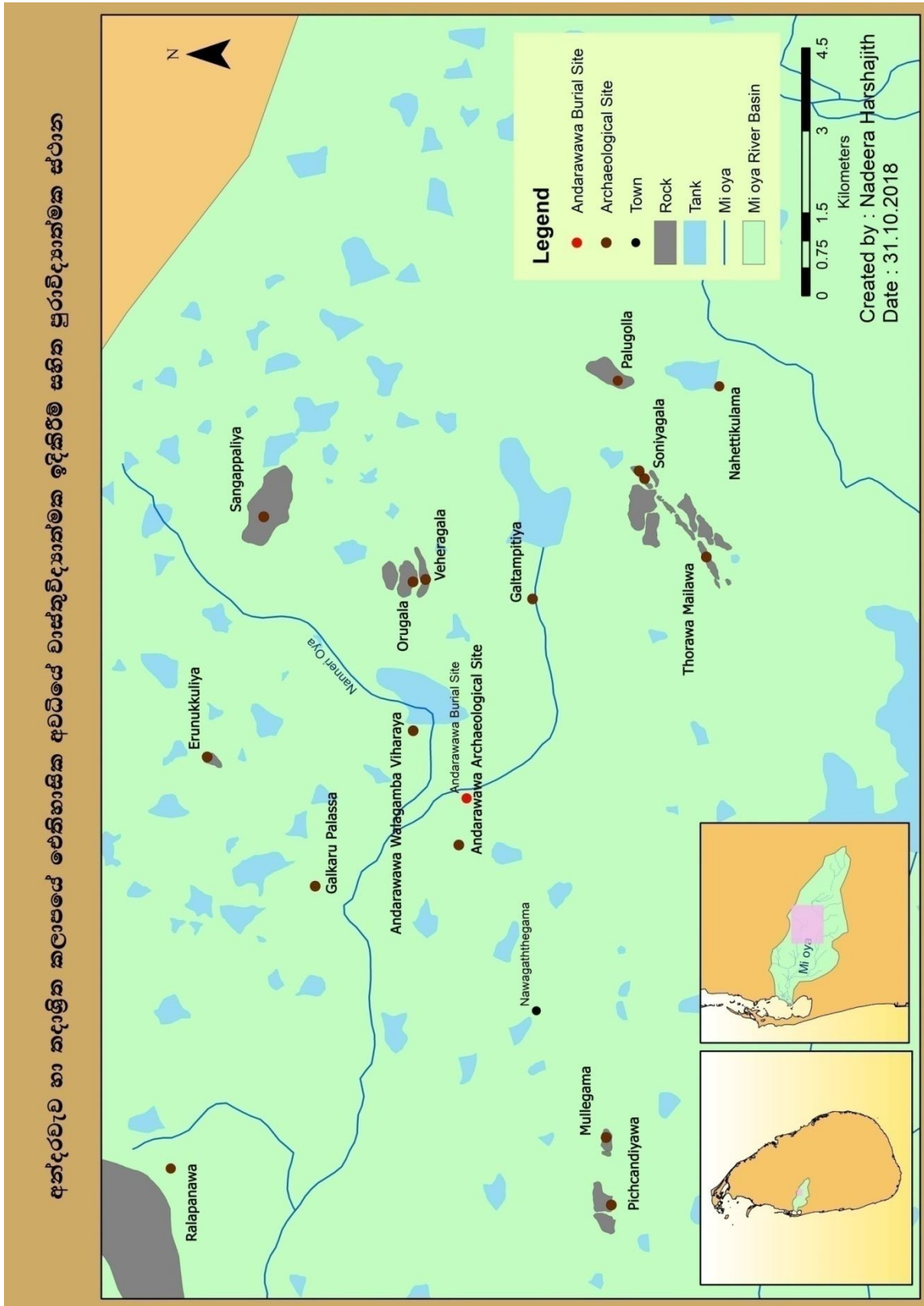
භූගෝලීය පාරාසය හෙවත් භෞතික පැවැත්මේ සීමාව පෙන්වා දීමේ දී, අනුරාධපුර නගරයට නිරිතදිග සීමාවෙහි කිලෝමීටර් 47ක ඍජු දුරින් පිහිටි අන්දරවැව මහාශිලා සුසාන භූමියට කදාශ්‍රිත කලාපයේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක ස්මාරක පාදක කරගනිමින් සිදුකරන ලද විමර්ශනයක් මෙම අන්තර්ගතයෙහි වේ. විශේෂයෙන් නර්මය² නිම්නයේත්, ඉන් පිටත විහිදී ගිය ආසන්න කලාපයේත් පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන අතරින් ඓතිහාසික අවධිය නියෝජනය කරන වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම් කෙරෙහි පමණක් මෙම අධ්‍යයනයේ දී අවධානය යොමු වේ. තව ද මෙම අධ්‍යයනය පුරාවිද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයක් පමණක් ම වන අතර, වාස්තුවිද්‍යා ස්මාරක කෙරෙහි අවධානය යොමු කර සිදු කරන ලද අධ්‍යයනයක් වේ.

ප්‍රධාන වශයෙන් මෙම අධ්‍යයනයේ දී ස්ථාන 14ක් කෙරෙහි අවධානය යොමු විය. අන්දරවැව පුරාවිද්‍යා ස්ථානය, ගල්ටැම්පිටිය රජමහා විහාරය, ඔරුගල හා වෙහෙරගල නටබුන්, අන්දරවැව වළගම්බා විහාරය, සෝනියගල විහාරය, තෝරවමයිලෑව විහාරය, නාහෙට්ටිකුලම විහාරය³, පලුගොල්ල පර්වත නටබුන් පරිශ්‍රය, සංගජ්ජාලය විහාරය, එරුනුක්කුලිය විහාරය, ගල්කරුපැලැස්ස පුරාවිද්‍යා පරිශ්‍රය, රළපනාව විහාරය, මුල්ගිරිගල රජමහා විහාරය (මුල්ලේගම) හා පිච්චෙන්දියාව විහාරය යන ඓතිහාසික අවධියේ පුරාවිද්‍යා ස්ථාන ඒ අතර වේ.

කාලය පිළිබඳ විමසීමේ දී, ඓතිහාසික අවධිය කෙරෙහි පමණක් අවධානය යොමුවන මෙම අධ්‍යයනයේ දී ආරම්භක කාලසීමාව වන ප්‍රාග් ඓතිහාසික හෝ පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ ස්මාරක කෙරෙහි සැලකිලිමත් නොවේ. නමුත්, විමර්ශනය සඳහා පාදක කරගන්නා ලද ඇතැම් ස්ථානවල කාලය පිළිබඳ ව සැලකීමේ දී, ප්‍රාග් ඓතිහාසික අවධිය දක්වා අතීතයක් පැවතිය හැකි බවට පුරාවිද්‍යාත්මක දත්ත පිළිබිඹු කරයි (සිතියම 14). කෙසේ නමුදු තෝරා ගන්නා ලද ස්ථාන ඇසුරින් අනුරාධපුර අවධියේ සාධක ප්‍රබල ලෙස ඉදිරිපත් කරන අතර, ඉන් අනතුරුව කැපී

² මී ඔයෙහි ප්‍රධාන අතු ශාඛාව වන්නේ නර් ඔයයි. මෙය මහ නාන්තේරිය වැවේ අතිරික්ත ජලයෙන් පෝෂණය වන්නකි. අතීතයේ දී මෙම වැව ප්‍රදේශය කල්ල ගෝරුව යනුවෙන් හඳුන්වා තිබූ බව ද, එයින් කල්ල ගොහොරුවන හෙවත් මඩ වගුර යන්න පැවසෙන බව ද කීර්ති බණ්ඩාර පෙන්වා දෙයි (2018). මෙය ඉතා වැදගත් ප්‍රවේශයක් කර ගත යුතු ය. වගුරක් යනු නිරන්තරයෙන් ජලය ගැවසී ගත් කලාපයකි. එසේ නම් මෙම කලාපය අතීතයේ ජල පෝෂක කලාපයක් පමණක් නොව ජල මූලාශ්‍රයක් වශයෙන් ද පැවති පසු ව වාරි සංස්කෘතිය තුළ ජල සුරැකුම් භූමියක් වන්නට ඉඩ තිබේ.

³ නාහෙට්ටිකුලම විහාර භූමියේ පවත්නා පෞරාණික නටබුන් ආසන්න ඉඩමකින් රැගෙන එන ලද ඒවා බව ගම්වැසියන් පවසයි. අදාළ නියම ස්ථානයේ එම නටබුන් පැවතීමෙන් ඒවාට විය හැකි ව්‍යසනකාරී තත්ත්වයන් පිළිබඳ ව සලකා මෙසේ විහාර භූමිය වෙත රැගෙන එන ලද බව පැවසේ.

සිතියම් අංක 14 : අන්දරුවැව තදාශ්‍රිත කලාපයේ ඓතිහාසික අවධියට අයත් වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම් සහිත පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන

පෙනෙන සාධක දකුණ හැක්කේ මහනුවර අවධියෙනි. එහි අන්තර් අවධිවලට අයත් දත්ත ස්මාරක තුළින් හඳුනා ගත හැක්කේ අවම මට්ටමිනි. මෙම ස්මාරක සම්බන්ධයෙන් පුරාවිද්‍යාත්මක වටිනාකමක් නොමැති නූතන අවධියට අයත් මානව මැදිහත්වීම් යෝග්‍ය මට්ටමින් මෙන්ම අයෝග්‍ය මට්ටමින් ද සිදු වී ඇති ආකාරයක් ද හඳුනාගත හැකි වේ. ඒ අනුව මෙවන් අධ්‍යයන පරාසයන් තුළ පමණක් මෙහෙයවමින් මෙම අධ්‍යයනය ක්‍රියාත්මක විය.

4. අධ්‍යයන ක්‍රමවේදය

මෙහි දී පර්යේෂණ වපසරිය පිළිබඳ පූර්ණ පැහැදිලි කිරීමක් සිදු කිරීමට අවශ්‍ය වේ. ‘අන්දරවැව’ නම් මී ඔයෙහි ප්‍රධාන අතු ශාඛාව වන නර්මය නිමිතයේ පිහිටි පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සිට පැවත එන පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක⁴ සහිත සුවිශේෂී ජනාවාස ප්‍රදේශයකි. කලාපයේ භූගෝලීය හා භූ භෞතික පිහිටීම අනුව ද ජනාවාසයකට අවශ්‍ය මූලික අවශ්‍යතා සපුරාලීමේ ලක්ෂණ විශද කරන බැවින් තත් කලාපයෙහි පුරාවිද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයක අවශ්‍යතාව හඳුනා ගන්නා ලදී. අන්දරවැව වර්තමානයේ ස්ථානීය වශයෙන් තරමක් කුඩා භූ වපසරියක පැතිරී ගත් ග්‍රාමයක් වන නමුත් අතීතයේ දී මෙම සමස්ත නිමිත කලාපය ජනාවාසිකව පැවතීමේ මූලික ලක්ෂණ දැක ගත හැකි බැවින් මෙම අධ්‍යයනයේ දී අන්දරවැව සේම, තදාශ්‍රිත කලාපය පිළිබඳව ද අවධානය යොමු විය. මෙහි ක්‍ෂේත්‍ර දත්ත විමර්ශනයේ දී සැලකිලිමත් වූ තවත් ප්‍රවේශයක් වූයේ ස්මාරක අතරින් වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම් කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම ය. වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම් යනු විවිධ ඓතිහාසික අවධිවල සිට පැවත එන, මානව මැදිහත්වීම් අනුව ස්ථිර ලෙස යම් ස්ථානයක ඉදි කරන ලද නිර්මාණයන් හෝ සංස්කරණයන් ය. මෙම අධ්‍යයනයේ දී වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීමේ කෙරෙහි අවධානය යොමු කර ඊට අමතර ව ගොඩනැගිලි හෝ ගොඩනැගීම් ආදී ඉදිකිරීම් ස්වභාවයන් පිළිබිඹු වන ස්මාරකවල කලාත්මක පැත්ත කෙරෙහි ද අවධානය යොමු කරන ලදී. තව ද, වාස්තුවිද්‍යාත්මක ඉදිකිරීම් සනාථ කිරීමෙහි ලා ශිලා ලේඛන වැනි වෙනත් පුරාවිද්‍යාත්මක දත්ත කෙරෙහි වූ අවධානය ද යොමු කර ක්‍ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ කටයුතු සිදු විය. මේ හැරෙන්නට ශාස්ත්‍රීය ලේඛන, සිතියම්, ප්‍රකාශයට පත් නොවූ ලේඛනවල අත්පිටපත්, සම්මුඛ සාකච්ඡා ආදී විවිධ ක්‍ෂේත්‍රවලින් තත් අධ්‍යයනය සඳහා දත්ත අත්පත්කර ගැනින.

තෝරා ගන්නා ලද වපරියකට අදාළ දත්ත විශ්ලේෂණය කිරීම හා පෙළගැස්ම අතිශය වැදගත් කාර්යයක් වන්නේ එයින් සමස්ත ප්‍රදේශයේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක උරුමයේ සැම අනු ක්‍ෂේත්‍රයක් ම ස්පර්ශ කළ යුතු හෙයිනි. මෙහි දී, සංස්කරණිත පුරාවිද්‍යා නටබුන්, ස්මරණික ස්මාරක, ඉදිකරන ලද ගොඩනැගිලි මෙන් ම ප්‍රාකාර, මළු, සීමාවන් හා වෙනත් වාස්තුවිද්‍යාත්මක ශේෂයන් යන ප්‍රධාන තේමාවන් හතරක් හා ඒ තුළ අනු තේමාවන් ගණනාවක් ඔස්සේ, සමස්ත නිමිත කලාපයේ තෝරා ගන්නා ලද ස්ථාන සියල්ලක් විස්තර කිරීම සඳහා දත්ත විමර්ශනය සඳහා වූ පදනම පිළියෙල කර ගැනින. ඒ හැරෙන්නට හඳුනා ගන්නා ලද ස්මාරක ආශ්‍රිත භායනකාරී ස්වභාවයන් හා ඒවායින් ස්මාරක අරක්‍ෂා කර ගැනීමේ අභිප්‍රාය පිළිබඳ ව ද මෙහි දී අවධානය යොමු වී ඇත. තෝරා ගන්නා

⁴ මෙම ශාස්ත්‍රීය ලිපි එකතුවේ අන්දරවැව කලාපයෙන් පූර්ව ඓතිහාසික අවධියේ සුසාන පිළිබඳව ප්‍රමුඛ අවධානය යොමු වී ඇති අතර, වෙනත් ශීර්ෂගත ලිපි පිළියෙල කිරීමේ දී පවා මෙම අවධිය සම්බන්ධයෙන් සැලකිලිමත් වී ඇත.

ලද වාස්තුවිද්‍යාත්මක ස්මාරකවල විශ්වීය ස්ථානගතවීම් අනුව පිළියෙල කරගන්නා ලද සිතියම් මෙන් ම ස්ථානීය වශයෙන් ලබා ගන්නා ලද ඡායාරූප හා ප්‍රමාණගත හෝ ප්‍රමාණගත නො වන මට්ටමින් පිළියෙල කරන ලද සැලසුම්, වගු ආදී උපක්‍රමික ප්‍රවේශයන් දත්ත ඉදිරිපත් කිරීමේ මෙවලම් විය.

5. විමර්ශනය

පර්යේෂණ අන්තර්ගතය විමසීමේ දී ප්‍රධාන වශයෙන් කැපී පෙනෙන ක්ෂේත්‍ර කිහිපයක් කෙරෙහිම අවධානය යොමු විය. කලාපයේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක ස්මාරක සම්බන්ධයෙන් හැකි උපරිම දත්ත ප්‍රමාණයක් ඉදිරිපත් කිරීම යන සංකල්පයෙහි රැඳෙමින් මෙම ක්ෂේත්‍ර හා උප ක්ෂේත්‍ර වෙන්කර ගැනින.

5.1 සංස්කරණික පුරාවිද්‍යා නටබුන්

පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ දී නිර්මාණය කිරීම⁵ මෙන්ම සංස්කරණය⁶ බෙහෙවින් වැදගත් කාර්යයන්ගෙන් දෙකකි. භාවිතය සඳහා වූ උපයෝගීතාවන් අනුව මේ එකිනෙකක් වාස්තුවිද්‍යා නිර්මාණයන් හි ප්‍රමාණය හා ස්වභාවය තීරණය වෙයි. මෙම පර්යේෂණයේ දී සංස්කරණික පුරාවිද්‍යා නටබුන් ලෙස හඳුන්වා දෙනු ලබන්නේ විශේෂයෙන් ලෙන්, ලෙන් විහාර හා ලෙන් ආවාසයන් ය. මේවායෙහි සංස්කරණය යන්න ශිලා තලයෙන් කුඩා කොටසක් කඩා ඉවත් කිරීමේ සිට පැති බිත්ති බැඳ කෘත්‍රිම වහලයක් පවා එක් කරමින් සිදුකරන ලද වෙනස් කිරීමක් දක්වා සිදු වී ඇති ආකාරය දැක ගත හැකි විය.

5.1.1 ලෙන්

මෙම කලාපයෙහි ස්වභාවික පාෂාණ උද්ගතයන් බොහොමයක් දැකිය හැකි බැවින් ගල් ලෙන් රැසක්ම හඳුනා ගත හැකි ව තිබේ. ඔරුගල හා වෙහෙරගල නටබුන්, සෝනියගල විහාරය, තොරවමයිලෑව විහාරය, පලුගොල්ල විහාරය, සංගප්පාලය, එරුනුක්කුලිය, රළපනාව, මුල්ලේගම හා පිච්චෙන්දියාව යන ස්ථාන ආශ්‍රිතව ස්වභාවික ලෙන් හා සංස්කරණික ලෙන් හඳුනා ගත හැකි වේ. පොළොව මට්ටමට වඩාත් ආසන්න තත්වයේ සිට වඩාත් ඉහළ මට්ටම දක්වා එකිනෙකට වෙනස් අනුපාතයන්ගෙන් සැදුම්ලත් මෙම ලෙන් අතීතයේ හිඤ්ඤන් වහන්සේලාගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා භාවිතයට ගන්නට ඇතැයි පැවසිය හැක්කේ බහුතරයක් ලෙන් මුහුණතෙහි කටාරයක් දැකගත හැකි බැවිනි (ඡායාරූප 228-229). තව ද එම ලෙන් ආශ්‍රිතව දැකගත හැකි බුහුමි ශිලා ලේඛන මෙරට ආදිතම අවධියේ පූජා විධි පිළිබඳ තොරතුරු ඉදිරිපත් කරයි (ඡායාරූප 230-231). පලුගොල්ල පර්වත

⁵ නිර්මාණය කිරීම නම් මුල් රූපය වෙනස් කරමින්, අමුද්‍රව්‍ය එකක් හෝ කිහිපයක උපයෝගීතාවයක් යමක් තනා ගැනීමයි. ගඩොලින් නිවසක් තැනීම යනු නිර්මාණයකි. එහි අපරිහාගය, මධ්‍යභාරගය හා උපරිහාගය සඳහා වෙන වෙනම අමුද්‍රව්‍ය අවශ්‍ය වන අතර ඒවායේ එකතුවෙන් තැනූ දෙය නිර්මාණයකි.

⁶ සංස්කරණය නිර්මාණයෙන් බෙහෙවින් වෙනස්වන අතර, යම් දේහයකට සිදුකරන අවම මැදිහත් වීමක් හමුවේ සංස්කරණයක් විය හැකි ය. ස්වභාවික ගල් ලෙනක් තුළට ජලය ඇතුළු වීම පාලනය කිරීම සඳහා යොදන කටාරය (කටාරම) සංස්කරණය කිරීමකි. මෙයින් පැවති මුල් රූපයට බලපෑම් සිදුවීමේ ප්‍රමාණ වෙනස් අගයන්ගෙන් යුක්ත විය හැකි ය. මෙහි පෙන්වා දෙන ලෙන් යනු අවම මැදිහත් වීමක් සිදුවන විශේෂයකි. ලෙන් විහාර හා ලෙන් ආවාස යනු එසේ වැඩි බලපෑම් සිදුවිය හැකි ආකාරයන් ය.

නටබුන් පරිශ්‍රයේ හා මුල්ලේගම රජමහා විහාර භූමියේ ඇතැම් ලෙන්වල ගෙබිම ද ශිලා තලයක් ම වි ඇති කල්හි සුවිශේෂී ලෙස ඔපමට්ටම් කර තැනූ පාදම්⁷ දැකගත හැකි වේ (ඡායාරූප 232-233). පලුගොල්ල, ඔරුගල හා වෙහෙරගල වැනි පුරාවිද්‍යා ස්ථානවල පිහිටි ගල් තලයේ හෝ ගුහා ආවරණයට සබැඳි ව පිළියෙල කරන ලද කුඩුම්බි සළකුණු දැක ගත හැකි අතර, අවශේෂ දැව ආවරණයන් සඳහා ඒවා පිළියෙල කරන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි වේ (ඡායාරූප 234-235).

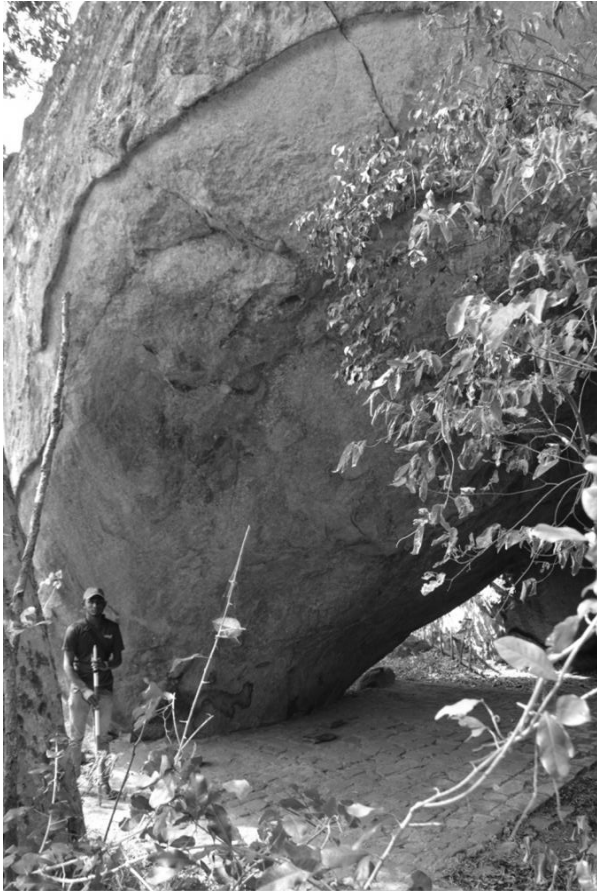
5.1.2 ලෙන් විහාර

ස්වභාවික ලෙන සංස්කරණය කරමින් තැනූ තවත් අවස්ථාවක් වන්නේ ලෙන් විහාර ඉදිකිරීමයි. ඇතැම් ලෙන් විහාර පියස්සක් යොදා පිටතට ගෘහය තැනූ ඒවා වන අතර, ඇතැම් ඒවා ස්වභාවික ලෙන ම අවම සංස්කරණයකින් යුතු ව විහාරයක් ලෙස යොදා ගත් ඒවා වේ. ප්‍රස්තුත කලාපයේ එසේ සකස් කරන ලද ලෙන් විහාර සඳහා උදාහරණ ලෙස සංගප්පාලය, එරුනුක්කුලිය හා මුල්ලේගම පුරාවිද්‍යා ස්ථාන පෙන්වා දිය හැකි වේ. සංගප්පාලය ලෙන් විහාරය සඳහා කටාරය සකස් කිරීම පමණක් සිදුකර ඇති අතර විහාරය සඳහා ගැලපෙන අයුරින් ලෙන් අභ්‍යන්තරය සකස් වී ඇති ආකාරයක් දැකගත හැකි ය (ඡායාරූපය 236). එරුනුක්කුලිය විහාරයේ ලෙන් විහාරය මෑත කාලීන ව නැවත ගොඩනැංවීමක් ලෙස පිළියෙල කර ඇතත්, අතීතයේ දී ලෙන් විහාරයක් ලෙස භාවිතයට ගත් බවට අභ්‍යන්තර ප්‍රතිමා ආදියෙන් තහවුරු කරගත හැකි වේ (ඡායාරූපය 237). මුල්ලේගම (මුල්ගිරිගල විහාර) ලෙන් විහාරයේ ප්‍රතිසංස්කරණික බිත්ති දැකගත හැකි නමුත් මහනුවර අවධියේ සිතුවම් පවත්නා බැවින් අවම තරමින් මහනුවර අවධියේ දී විහාර චිත්‍ර ඇඳ, මූර්ති පිළියෙල කර ඇති බවක් හඳුනා ගත හැකි ය. ශිලා බෙයදෙහි කටාරය මුල් අනුරාධපුර අවධියේ තැනූවක් යයි නිශ්චය කළ හැකි ය (ඡායාරූපය 238). සමස්තයක් ලෙස මෙම කලාපයේ ලෙන් සංස්කරණය කර කටාර පිළියෙල කිරීම සිදුකර ඇත්තේ අනුරාධපුර අවධියේ ය. ඒ බව තහවුරු කරන ලිඛිත සාධක ලෙස පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි පෙන්වා දිය හැකි වේ. ඉන් අනතුරු ව කාලසීමාවෙන් පැහැදිලි දත්ත අනාවරණය වන්නේ මහනුවර අවධියෙන් පමණි.

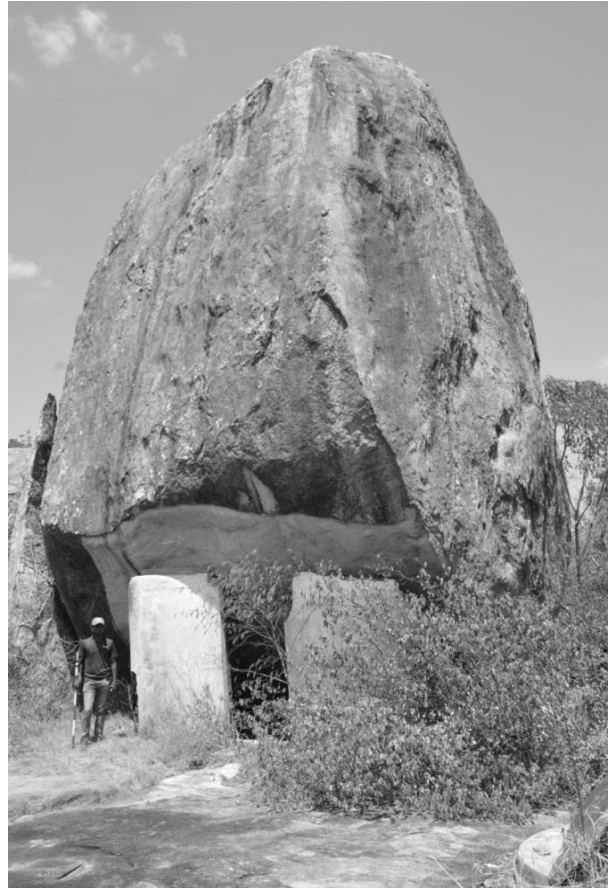
5.1.3 ලෙන් ආවාස

ලෙන් ආවාස හඳුනා ගැනීම සඳහා පවත්නා සාධක අතර ප්‍රතිමා ආදී නිර්මාණ නොමැති වීම එක් නිදර්ශනයකි. දෙවනුව ස්වභාවික ලෙනක් මෙන් නොව ආවරණ බිත්ති ආදිය පිළියෙල කර ඇති සෙයක් හඳුනා ගත හැකි වේ. පලුගොල්ල, ඔරුගල හා වෙහෙරගල ආදී පුරාවිද්‍යා ස්ථානවල පැරණි බිත්ති ආවරණ සහිත ලෙන් ආවාස පිළිබඳ සාධක ඉදිරිපත් කරයි (ඡායාරූප 239-240). මීට අමතර ව පැරණි සංස්කරණික ලෙන් පදනම් කර ගනිමින් තැනූ නූතන ඉදිකිරීම් ද වේ. සෝනියගල විහාරය (ඡායාරූපය 241), තෝරවමයිලෑව (ඡායාරූපය 242), සංගප්පාලය (ඡායාරූපය 243), මුල්ලේගම (ඡායාරූපය 244), පිච්චන්දියාව (ඡායාරූපය 245) ඔරුගල හා වෙහෙරගල (ඡායාරූපය 246) වැනි ස්ථාන ඒ සඳහා උදාහරණ වශයෙන් පෙන්වා දිය හැකි ය. මේවායින් ඔරුගල හා

⁷ මිහින්තලේ මිහිඳු ගුහාව, වෙස්සගිරිය ලෙන් ආදී ස්ථානවල ද මෙවන් සුවිශේෂී ඔපමට්ටම්කර තැනූ පාදම් දැකගත හැකි වේ. මේවා භාවනානුයෝගී හික්කුන් වහන්සේලාගේ අවශ්‍යතාව මත නිර්මාණය කරන්නට ඇතැයි සැලකිය හැකි වේ.

ඡායාරූප අංක 228
සෝනියගල විහාරයේ දැකිය හැකි කටාරය සහිත
ලෙන්

ඡායාරූප අංක 229
පලුගොල්ල ක්ෂේත්‍රයේ දැකිය හැකි කටාරය සහිත
ලෙන්

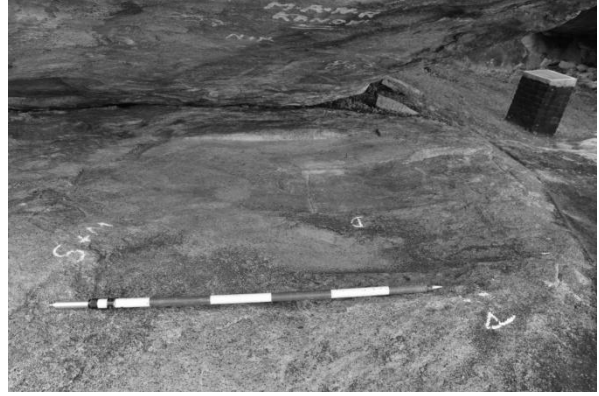
ඡායාරූප අංක 230
සෝනියගල විහාරයේ දැකිය හැකි ලෙන්ලිපි

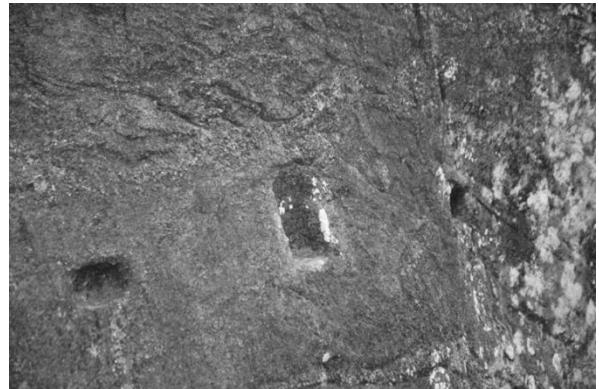
ඡායාරූප අංක 231
සංගප්පාලිය විහාරයේ ලෙන් ලිපියක්

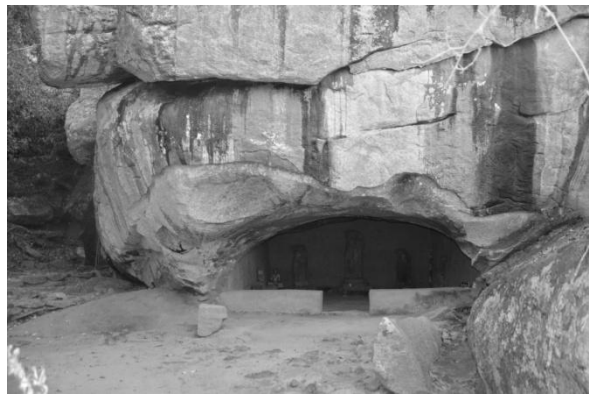
ජායාරූප අංක 232
පලුගොල්ල දැකිය හැකි ඔපමට්ටම් කර ඇති
ලෙන් ගෙබිමක්

ජායාරූප අංක 233
මුල්ලේගම විහාරයේ දැකිය හැකි ඔපමට්ටම් කර
ඇති ලෙන් ගෙබිමක්

ජායාරූප අංක 234 සහ 235
වෙහරගල පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ දැකිය හැකි ලෙන්ට පියස්සක් එක් කර තිබූ බව හඳුනාගත හැකි සාධක

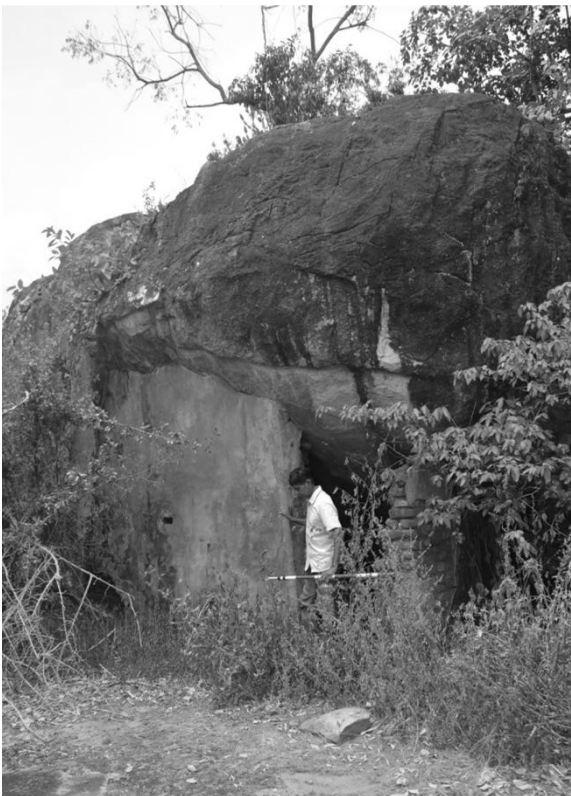
ජායාරූප අංක 236
සංගප්පාලිය විහාරයේ ලෙනක්

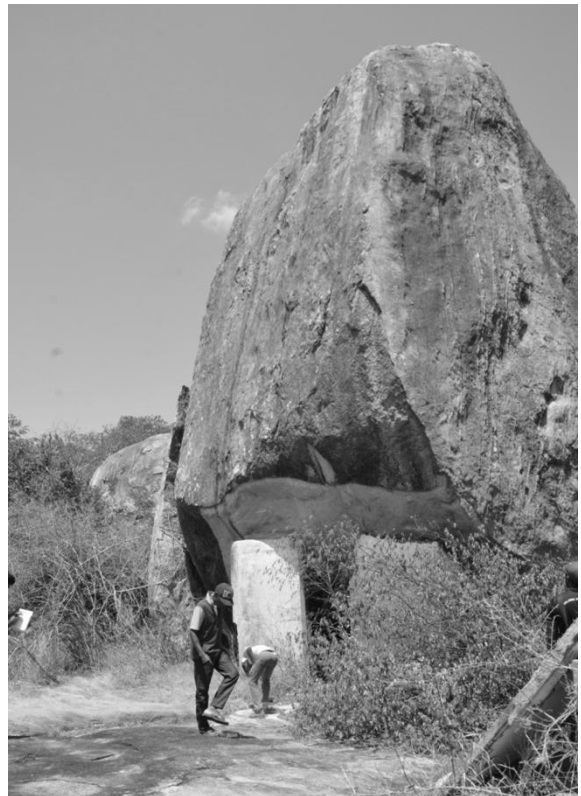
ජායාරූප අංක 237
එරුණුක්කුලිය විහාරයේ ලෙන් විහාරය

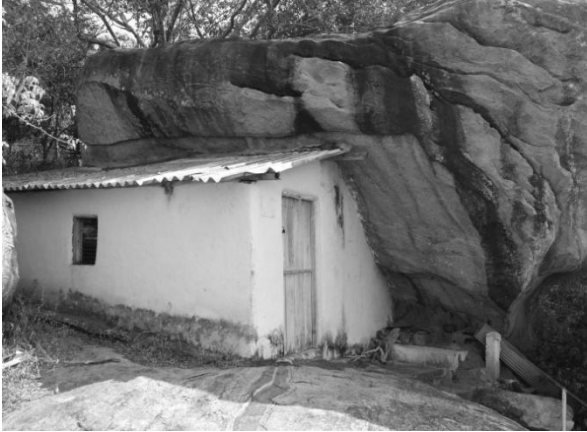
ජායාරූප අංක 238
මුල්ලේගම විහාරයේ ඇති මෙම ලෙන මහනුවර යුගයේ දී නැවත නව අංග එක් කරමින් විහාරගෙයක් බවට පත් කර ඇති අයුරු

ජායාරූප අංක 239
වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඇති බිත්ති ආවරණ සහිත ලෙන්

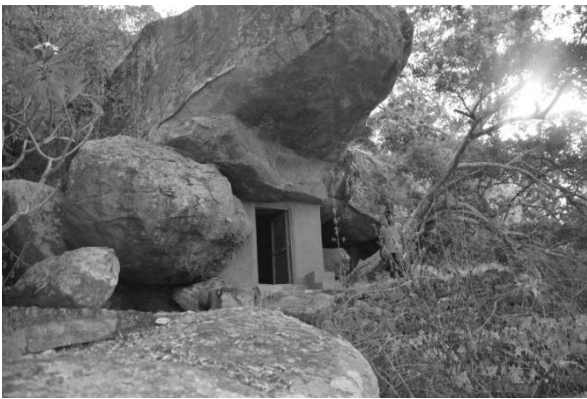
ජායාරූප අංක 240
පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඇති බිත්ති ආවරණ සහිත ලෙන්

ජායාරූප අංක 241
ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - සෝනියගල විහාරය

ජායාරූප අංක 242
ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - තෝරමයිලෑව විහාරය

ජායාරූප අංක 243
ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - සංගජපාලිය විහාරය

ජායාරූප අංක 244
ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - මුල්ලේගම විහාරය

ජායාරූප අංක 245
ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - පිච්චන්දියාව විහාරය

ජායාරූප අංක 246
ලෙන් ආශ්‍රිත නව ඉදිකිරීම් - වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානය

වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ නූතන ඉදිකිරීම් පවා විනාශයට පත් වී තිබේ. නමුත් විහාරස්ථාන පදනම්කර ගනිමින් තනා ඇති ඉදිකිරීම් අඛණ්ඩ ලෙස පවත්වාගෙන ආ බවක් විෂද කරයි.

5.2 ස්මරණික ස්මාරක

මෙහි දී ස්මරණික ස්මාරක ලෙස ප්‍රධාන වශයෙන් හඳුනා ගනු ලබන්නේ ස්තූපයි. ස්තූපය සාධාතුක ස්මාරක විශේෂයකි (මච. 17: 20-39; 26: 6-15; 31: 85-89). ධාතුන් වහන්සේලා නම් ස්මරණයෝය. අතීතයේ වස්තු වන්දනයේ නිමිත්ත පදනම් කර ගනිමින් සාධාතුක ස්තූප වන්දනය ප්‍රභවය වූයේ යශ් කල්පනා කළ හැකි ය. බෞද්ධ ස්තූප ගොඩනැගීමේ ආරම්භය බුද්ධ කාලය දක්වාම දිවෙයි. බුදුන් වහන්සේ ජීවමානව සිටි කාලයේ දී ම පිරිනිවන් පෑ සාරිපුත්ත, මොග්ගල්ලාන රහත් වහන්සේලා දෙනමගේ හෂ්මාවශේෂ තැන්පත් කොට ස්තූප තැනූ බවට ලිඛිත සාධක වේ (බුත්සරණ, 1966). ඒ සඳහා උපදෙස් දී ඇත්තේ ද බුදුන් වහන්සේම බව පැවසේ. ථේරවාද සම්ප්‍රදායට අනුව ස්තූප තැනිය යුත්තේ සම්මා සම්බුද්ධ, පච්චෙක බුද්ධ, අර්හත් ශ්‍රාවක, චක්‍රවර්තී රාජ යන සිව් දෙනා උදෙසා ය (Dighanikaya, 1929, 87-88; Davids, 1977(1951), 156) අනද්‍ර හිමියන්ගේ ප්‍රශ්න කිරීම හේතුවෙන් වරෙක බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන්නේ තමන් වහන්සේ පිරිණිවන් පෑ පසු චක්‍රවර්තී රාජ කෙනෙකුගේ මෘත දේහයට මෙන් සළකා ආදාහනය කොට සිව් මන් සන්ධියක ස්තූපයන් තනා ප්‍රදක්ෂණා කිරීමෙන්, මල් දම් පැළඳවීමෙන්, සුවඳ සුන්දර ගැල්වීමෙන් එයට පූජා කරන ලෙස ය (Adikaram, 1953, 137). අනද්‍ර හිමියන් විසින් සම්බුද්ධ පරිණිර්වාණයෙන් අනතුරුව ඒ අයුරින් ම සිදු කරන ලද බව මහා පරිනිර්වාණ සූත්‍රයෙහි දක්වයි (මහා පරිනිර්වාණ සූත්‍රය, 2005, 101-102). මේ අයුරින් ප්‍රභවය වූ බෞද්ධ ස්තූපයේ උපරිම සංවර්ධනය ශ්‍රී ලංකාවේ අනුරාධපුර අවධියේ දී සිදු වූයේ යයි පෙන්වා දිය හැකි ය. ඒ ලොව උසම ගඩොල් ස්මාරක බවට පත් වූ ජේතවනය, අභයගිරිය හා රුවන්වැලිය, මිරිසවැටිය වැනි ස්තූප පදනම්කර ගනිමිනි. කෙසේ නමුත් ශ්‍රී ලාංකේය බෞද්ධ සංස්කෘතිය හා කෘෂිකාර්මික සමාජය එකිනෙකට බද්ධව පැවති හෙයින් ග්‍රාමීය මට්ටමින් මධ්‍ය හා කුඩා ප්‍රමාණයේ ස්තූප ඉදිකරනු හා නඩත්තු කරමින් පවත්වාගෙන යනු දැකගත හැකි ය. අනුරාධපුරයේ මහා ස්තූප අරාජික තත්ත්වයන් හමුවේ දැඩි විලෝපනයන්ට ලක් වුව ද, ග්‍රාමීය මට්ටමින් පැවති ස්තූප පන්සල ඇසුරින් මහජනතාවගේ සහයෝගයෙන් සුරක්ෂිත වූහි. නමුත් කාලයත් සමඟ කලාපීය වශයෙන් ඇති වූ අර්බුදකාරී තත්ත්වයන්, ව්‍යසන හා වෙනත් බලපෑම් ද, මුල් ස්ථානයෙන් ඉවත් වීම වැනි හේතු පදනම් කරගනිමින් ද, ඉතා පැරණි විහාරාරාම තුළින් මහජනතාව ද, හිඤ්ඤන් වහන්සේලා ද වෙන් වී ඇති බවක් හඳුනාගත හැකි ය. එසේ විනාශයට පත් වූ ද, යම් පමණකින් සුරක්ෂිත වූ ද ස්තූප පිළිබඳ පුරාවිද්‍යාත්මක තොරතුරු මෙම පර්යේෂණයේ දී හඳුනා ගත හැකි විය. ස්තූප පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක සාධක හා වෙනත් සුවිශේෂී ශේෂයන් සහිත ඉදිකිරීම් 'ස්තූප' ලෙස හඳුනා ගනිමින් පහත විස්තර කෙරෙන අතර, ප්‍රමාණාත්මක සාක්ෂ්‍ය නොමැති ස්තූප 'ස්තූප ගොඩැලි' යන නාමයෙන් මෙහි දී විස්තර කර තිබේ.

5.2.1 ස්තූප

ගල්ටැම්පිටිය විහාරස්ථානයේ හා එරුනුක්කුලිය විහාරස්ථානයේ පැහැදිලි ලෙසින් සුරක්ෂිත වූ පැරණි ස්තූප පිළිබඳ සාධක වේ. ගල්ටැම්පිටිය විහාරස්ථානයේ ස්තූපය වර්තමානයේ දැකගත හැකි වන්නේ

ප්‍රතිසංස්කරණිත මුල් ආකෘතිය පැහැදිලි ලෙස හඳුනා ගත නොහැකි ලෙස වෙනස් වූ ස්තූපයක් (ඡායාරූපය 247) පරිද්දෙනි (කීර්ති බණ්ඩාර 2018). කෙසේ නමුත් මෙය යුපස්ථම්භයක් හා ඡත්‍රයක් සහිතව ආරම්භක අවධියේ පවතින්නට ඇතැයි විශ්වාස කළ හැකි පුරාවිද්‍යා නටබුන් විහාර පරිශ්‍රයෙන්ම දැකගත හැකිය (ඡායාරූපය 248). පෞරාණික බව ද, ස්තූපයේ ආකෘතිය ද ප්‍රමාණාත්මක බව ද හොඳින්ම හඳුනා ගත හැකි පරිදි නමුත් දැඩි භායනකාරී තත්ත්වයන්ට මුහුණ දෙමින් පවත්නා ස්තූපයක් ලෙස එරැනුක්කුලිය ස්තූපය පෙන්වා දිය හැකි වේ. අදාළ ස්ථානයේම නව ස්තූපය ඉදි නොකිරීමේ ධනාත්මක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පැරණි ස්තූපය පවත්නා මට්ටමින් හෝ ආරක්ෂා වී පවතින බව විද්‍යමාන විය (ඡායාරූපය 249). කෙසේ නමුත් මෙම ස්තූපය ද අරම්භක අවධියේ දී යුපස්ථම්භයක් සහිතව පවතින්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැක්කේ ස්තූපය ආසන්නයේ එම යුපස්ථම්භ කොටස් දැකගත හැකි බැවිනි (ඡායාරූපය 250). තව ද විධිමත් ලෙස තැනූ ස්තූප මළුවක් පැවති බවට සාක්ෂ්‍ය සපයන ජල පිහිල්ලක් ද අනාවරණය කරගත හැකි විය.

5.2.2 ස්තූප ගොඩැලි

තෝරා ගනු ලැබූ අධ්‍යයන කලාපයේ ස්ථාන ගණනාවකම ස්තූප ගොඩැලි දැකගත හැකි විය. මුල් ආකෘතිය හෝ වෙනත් විස්තරාත්මක තොරතුරු හඳුනා ගත නොහැකි මට්ටමින් විනාශයට පත් වී හෝ හිතාමතා විනාශ කරන ලද මෙම ස්මාරක මුල් අනුරාධපුර අවධිය නියෝජනය කරන වාස්තුවිද්‍යා ස්මාරක ලෙස සැලකිය හැකි ය. ඔරුගල හා වෙහෙරගල නටබුන් අතර මෙවන් ස්තූප ගොඩැලි තුනක් දැකගත හැකි ය (ඡායාරූප 251-253). මේ සියලු ස්තූප ඉදිකර ඇත්තේ පැතලි ශිලා තලයක් මත ය. අන්දරුවැව වළගම්බා විහාරයෙහි ඉතා විශාල හු වපසරියක් පුරා පැතිරී ගිය ස්තූප ගොඩැල්ලක් පවතී (ඡායාරූපය 254). දළ වශයෙන් මෙහි පැතිරීම වර්ග මීටර් 600 තරම් වේ. සෝනියගල විහාරයේ ස්තූප ගොඩැල්ල පැතිරීමේ සාමාන්‍ය හු වපසරිය වර්ග මීටර් 50ක ප්‍රමාණයකි (ඡායාරූපය 255). එය ද ගල් තලාව පදනම් කරගනිමින් තැනුවකි. තෝරවමයිලෑව විහාරස්ථානයේ ස්තූපය ඉදිකර පැවතී ඇත්තේ භූමියේ ඉහළ ම ස්ථානයේ ය. එය කෘත්‍රීම ලෙස පස් යොදා තැනූ මණ්ඩපයක් බඳු ස්ථානයකි. නමුත් වර්තමානය වන විට එම ස්ථානයේ ස්තූප ගඩොල් ඉවත්කර සමතල භූමියක් කරවා, එහි තරමක් විශාල ප්‍රමාණයේ හිඳි බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් ද කරවා තිබේ (ඡායාරූපය 256). එසේ වුව ද විහාර භූමියේ පහළ කොටසේ යුපස්ථම්භයක කොටස් දැකගැනීමට හැකි විමෙන් යම් අවධියක යුපස්ථම්භයක් (ඇතැම්විට ඡත්‍රයක් ද සහිත) ස්තූපයක් පවතින්නට ඇතැයි නිශ්චය කළ හැකි ය. ස්තූප මළුවෙන් ජලය පිට කිරීම සඳහා යොදා ගන්නා ජල පිහිලි කිහිපයක් ම මෙම පරිශ්‍රයේ තිබී අනාවරණය කරගත හැකි විය. මෙසේ, විධිමත් අයුරින් පිළියෙල කරන ලද ස්තූපයක් තෝරවමයිලෑව පරිශ්‍රයෙහි පැවතී ඇති බව පසක් වේ. පලුගොල්ල පර්වතය ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා බිම්කඩෙහි ස්තූප ගොඩැලි දෙකක් දැකගත හැකි වේ (ඡායාරූපය 257). ඒවා වර්ග මීටර් 50 හා 30 ප්‍රමාණයේ කලාපවල පැතිරී ගොස් තිබේ. ඉදිකරන ලද ස්ථාන පිළිබඳ සැලකිලිමත් වීමේ දී, මේවා ද ගල් තලාවන් පදනම්කර ගනිමින් ඉදිකර ඇති බවක් හඳුනා ගත හැකි විය. ඉහත සඳහන් කරන ලද ස්තූප ගොඩැලි සියල්ලක් ම පාහේ පුරා වස්තු මංකොල්ලකරුවන්ගේ දැඩි ග්‍රහණයට ලක් වූ ස්මාරක වේ.

ජායාරූප අංක 247 සහ 248
ගල්ටැම්පිටිය විහාරයේ ස්තූපය හා ඒ අසලින් හමුවන යුපස්ථම්භ කොටස

ජායාරූප අංක 249 සහ 250
එරුණුක්කුලිය විහාරයේ ඉපැරණි ස්තූපය හා හමුවන යුපස්ථම්භයේ කොටසක්

ජායාරූප අංක 251 සහ 252
වෙහෙරගලින් හමුවන නටඹුන් ස්තූප සාධක

ජායාරූප අංක 253
ඔරගලින් හමුවන නටඹුන් වූ ස්තූපය

ජායාරූප අංක 254
අන්දරවැව වළගම්බා විහාරයේ ස්තූප ගොඩැල්ල

ජායාරූප අංක 255
සෝනියගල විහාරයේ ස්තූප ගොඩැල්ල

ඡායාරූප අංක 256
තෝරව-මයිලෑව විහාරයේ ස්තූපයක් පැවති බවට
හමුවන සාධක

ඡායාරූප අංක 257
පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයෙන් හමුවන ස්තූප
ගොඩැල්ල

5.3 ඉදිකරන ලද ගොඩනැගිලි

වාස්තුවිද්‍යා අධ්‍යයනවල දී වැදගත් ක්‍ෂේත්‍රයක් ලෙස ඉදිකරන ලද ගොඩනැගිලි පෙන්වා දිය හැකි වේ. විවිධ මාධ්‍යයන් උපයෝගීකර ගනිමින් තැනූ ගොඩනැගිලි ඒ අතර වේ. ඒවායෙහි උපයෝගීතාවය අනුව ද, කලාත්මක හා නිර්මාණාත්මක ක්‍ෂේත්‍රය කෙරෙහි වටිනාකම් හිමි වීම සඳහා කාලය බෙහෙවින් බලපායි. මෙම මී ඔය නිම්නයේ වාස්තුවිද්‍යා ඉදිකිරීම් අතර පවත්නා ගොඩනැගිලි කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමේ දී ඒවායේ ඉතිරි ව පවත්නා ප්‍රමාණාත්මක සාධක අනුව පහත අයුරින් ආකාර තුනක ගොඩනැගිලි හඳුනා ගත හැකි ය. මෙහි අපරිවෘත්තය නම් ගොඩනැගිල්ලක පාදම් කොටසයි. මධ්‍ය භාගයෙන් බිත්ති ඇතුළත් කලාපය නියෝජනය වේ. උපරිවෘත්තය යන්නෙන් වහලය කොටස ඇතුළත් ව අංග සම්පූර්ණ ව ඉදිකරන ලද ගොඩනැගිල්ලක් පිළිබඳ ව කියැවේ.

5.3.1 අධෝවෘත්තය පමණක් සහිත ගොඩනැගිලි

මෙම කලාපයේ දැකිය හැකි පැරණි ගොඩනැගිලි අතරින් බොහොමයක් ගොඩනැගිලිවල දැකගත හැකිවන්නේ අධෝවෘත්තය පමණක් සහිත ගොඩනැගිලි වේ. නොඑසේ නම් බහුතරයක දැකගත හැක්කේ පාදම් කොටස පමණි. ඉතිරි කොටස බොහෝ දුරට විනාශ වී ගොස් ඇත. ගල්ටැම්පිටිය විහාරයේ තැන තැන විසිරී පවත්නා ස්මාරක අතර, ගොඩනැගිලි පාදම් ගල් බොහෝ ප්‍රමාණයක් දැකගත හැකි වේ. ඔරුගල හා වෙහෙරගල ස්මාරක අතර ද තැනින්තැන විසිරී පවත්නා අපරිභාගයීය කොටස් බොහොමයකි. අන්දරවැව වළගම්බා විහාරයේ මෙවන් ශිලාමය පාදම් රැසක් දැකගත හැකි නමුත් ඒවා කවර ආකාරයේ ගොඩනැගිලි දැයි හඳුනා ගත නොහැක (ඡායාරූපය 258). සෝනියගල විහාරස්ථානයේ ස්තූප ගොඩැල්ල ආසන්නයේ මණ්ඩපයක් ලෙස තැනූ ස්ථානයක් පිළිබඳව සාධක ඇති නමුත් සිදුකරන ලද වාස්තුවිද්‍යා ඉදිකිරීමක් පිළිබඳ තොරතුරු නොමැත. පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ තැනින්තැන අනුරාධපුර අවධියට අයත් විය හැකි යැයි උපකල්පනය කළ හැකි ගඩොල් විසිරී පවත්නා බව අනාවරණය කරගත හැකි විය. එරුනුක්කුලිය පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ස්ඵම්භ සිටුවීම සඳහා සකසන ලද කණු වලවල් සහිත ශිලාමය පාදම් කිහිපයක් ම දැකගත හැකි විය. ඒ හැරෙන්නට විහාර භූමියේ උසින් ම පැවති ස්ථානයේ දැවයෙන් තැනූ ස්මාරකයක් තිබූ බවට සාධක සපයයි. එහි දී, තරමක් ඕවලාකාර හැඩයෙන් යුතු ගොඩනැගිල්ලක්

සඳහා ගල් තලාවෙහි කණු වලවල් පිහිටුවා ඇති ආකාරයක් දැකගත හැකි විය. එහි ගල් තලය මධ්‍ය කොටසේ දී මීටර් 1 x 1 තරම් ප්‍රමාණයේ වතුරසාකාර සමතල පෘෂ්ඨයක් ලැබෙන සේ යම් ප්‍රමාණයක් භාරා (උපරිම වශයෙන් සෙන්ටිමීටර් 4ක් පමණ) පිළියෙල කරගෙන තිබේ (ඡායාරූපය 259). විහාරස්ථානයේ ඉහළම භූමියෙහි මෙවන් ඉදිකිරීමක් සිදු කිරීමෙන් වඩාත් පූජනීය නිර්මාණයක් එහි තිබෙන්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි වේ. සාමාන්‍යයෙන් සධාතුක ස්තූපය භූමියේ ඉහළ ස්ථානයක ස්ථාපිත කිරීම අතීතයේ සිදු වී ඇති බැවින් ස්තූප මණ්ඩපයට ද ඉහළින් මෙම වාස්තු නිමැවුම පැවතීම පිළිබඳව සැලකිය යුතුය.

ගල්කරු පැලැස්සෙහි ගොඩනැගිලි කිහිපයක්ම දැකගත හැකි නමුත් මතුපිට පුරාවිද්‍යාත්මක දත්ත පිළිබඳව පමණක් සලකා ඒවායේ උපයෝගීතාව පිළිබඳ අදහසක් ඉදිරිපත් කිරීම අසීරුය. කෙසේ නමුත් මධ්‍ය කොටසෙහි දැකගත හැකි ප්‍රධාන ගොඩනැගිල්ලෙහි තරමක් විශාල මුරගල් දෙකකින් සමන්විත ප්‍රධාන ප්‍රවේශයක් හඳුනා ගත හැකි වේ (ඡායාරූපය 260). රළපනාව විහාරයේ ශිලාමය පාදම්ගල් භූමියේ තැන තැන විසිරී පවත්නා ආකාරය දැකගත හැකි ය. ඒවාට අනුව යම් ගොඩනැගිල්ලක් හෝ කිහිපයක් මෙම පරිශ්‍රයෙහි පවතින්නට ඇතැයි නිශ්චය කළහැකි වේ.

5.3.2 අධෝව්‍යුහය හා මධ්‍ය භාගය සහිත ගොඩනැගිලි

අපරිභාගයේ පාදම මත ඉදිකරන ලද මධ්‍යභාගය සම්බන්ධයෙන් හොඳ නිදර්ශනයක් ලෙස ශිලාමය ගල් කණු පෙන්වා දිය හැකි වේ. ගල්ටැම්පිටිය විහාරය, ඔරුගල සහ වෙහෙරගල, අන්දරුවැව වළගම්බා විහාරය, නාහෙට්ටිකුලම විහාර පරිශ්‍රය, සංගප්පාලය විහාරය, ගල්කරුපැලැස්ස පරිශ්‍රය, රළපනාව විහාරය, වැනි ස්ථානවල පාදම සහ මධ්‍යභාගය ද සහිතව ඉදිකරන ලද ගොඩනැගිලි පිළිබඳ සාක්ෂ්‍ය සපයයි. මෙයින් සංගප්පාලය විහාරයේ එකම ශිලා ස්ථම්භයේ අටැස් හතරැස් කොටස් පිළිබිඹු කරයි. මෙය විශේෂ ගොඩනැගිල්ලක විවෘත මණ්ඩපයක් සඳහා භාවිත කරන්නට ඇතැයි කල්පනා කළ හැකි වේ (ඡායාරූපය 261). රළපනාව විහාරස්ථානයේ ගොඩනැගිලිවල මධ්‍යභාගය සඳහා භාවිත කරන ලද ශිලා ස්ථම්භ දෙකක් පරිශ්‍රයේ බිම දමා ඇති ආකාරයක් දැකගත හැකි විය. අන්දරුවැව වළගම්බා විහාර පරිශ්‍රයේ (ඡායාරූපය 262) හා ගල්කරුපැලැස්සෙහි භාවිත සන්දර්භය පිළිබඳ හඳුනා ගත නොහැකි ගොඩනැගිලි අතර මෙවන් සාධක ද පවතී. මෙම ස්ථාන දෙකෙහි අනුරාධපුර අවධියට පමණ අයත් යයි විශ්වාසක කළ හැකි ගඬොල් දැකගත හැකි බැවින් මෙම මධ්‍යභාගය සඳහා ඒවා භාවිත කරන්නට ඇතැයි ද උපකල්පනය කළ හැකි ය.

5.3.3 අධෝව්‍යුහය, මධ්‍ය භාගය හා උපරිව්‍යුහය සහිත ගොඩනැගිලි

මෙහි දී වෙන්ව සකස් කරන ලද වාස්තු විද්‍යා ගොඩනැගිලි පිළිබඳ ව පැවසෙන අතර, බොහොමයක් ස්මාරක මෑත කාලීන හෝ යටත් පිරිසෙයින් මහනුවර අවධියටවත් අයත් වේ. මෙසේ හඳුනා ගත හැකි ප්‍රධාන ස්මාරක වර්ගය ලෙස ධර්මශාලා පෙන්වා දිය හැකි ය. ගල්ටැම්පිටිය විහාරස්ථානයේ (ඡායාරූපය 263) හා තෝරවමයිලෑව විහාරස්ථානයේ (ඡායාරූපය 264) ඉතා හොඳ මට්ටමින් භාවිතයට ගැනෙන ධර්මශාලා පවතී. මේවායේ පුරාවිද්‍යාත්මක වටිනාකම් කෙසේ වෙතත්, වාස්තු විද්‍යාත්මක අතින් පෞරාණික අගයක් හිමිකරගෙන තිබෙන බව පැහැදිලි ය.

ජායාරූප අංක 258
අන්දරවැව වළගම්බා විහාරයේ ගොඩනැගිලි
සාධක

ජායාරූප අංක 259
එරුණුක්කුලිය විහාරයේ ඔවලාකාර හැඩයෙන්
යුත් පැවති ගොඩනැගිල්ලක් පැවති බවට වන
කණු වල සාධක

ජායාරූප අංක 260
ගල්කරපැලැස්ස පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ
ගොඩනැගිලි සාධක

ජායාරූප අංක 262
සංගප්පාලිය විහාරයේ අටුස් හතරැස් ශිලා
ස්තම්භය

ජායාරූප අංක 261
අන්දරවැව වළගම්බා විහාරයේ ගොඩනැගිලි
සාධක

ඡායාරූප අංක 263
ගල්ටැම්පිටිය විහාරයේ පැරණි ධර්මශාලාව

ඡායාරූප අංක 264
තෝරව-මයිලෑව විහාරයේ ධර්මශාලාව

5.4 වෙනත් වාස්තුවිද්‍යාත්මක අංග

වාස්තුවිද්‍යාත්මක නිර්මාණ අතර ඉහත සඳහන් කරන ලද ස්මාරක හා ස්මාරක ශේෂයන්ට අමතරව මෙම කලාපයෙන් හඳුනා ගත හැකි වාස්තුවිද්‍යාත්මක නිර්මාණ බොහොමයකි. මේවා ඇතැම්විට ප්‍රධාන ස්මාරකයක කොටස් වන අතර, ඇතැම්වා ඒකල නිර්මාණ ලෙස සකස් කරන ලද ඒවා වේ. කලාත්මක, ඉන්ජිනේරුමය හෝ වාස්තුවිද්‍යාත්මක පදනමක් මෙම නිර්මාණ තුළින් ද හඳුනා ගත හැකි ය. පොදු වශයෙන් මෙම නිර්මාණ සිදුකිරීම සඳහා මාධ්‍යය වශයෙන් ශිලා හෝ ගඩොල් භාවිතකර තිබේ.

5.4.1 ප්‍රාකාර බැඳීම

ප්‍රාකාරයකින් බලාපොරොත්තු වී ඇත්තේ ආරක්‍ෂාව සපයා ගැනීමයි. එය මානව ක්‍රියාකාරකම් හෝ ස්වභාවික උපද්‍රවවලින් විය හැකි ය. ස්වභාවික බලපෑම් ප්‍රධාන අකාර දෙකකින් හඳුනා ගන්නා අතර, සත්ත්ව ක්‍රියාකාරකම් එක් පාර්ශ්වයකින් ද, සෙසු ස්වභාවික උවදුරු අනෙක් පාර්ශ්වයෙන් ද හඳුන් ගත හැකි වේ. ඔරුගල හා වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයෙහි තැනින් තැන මෙවන් ප්‍රාකාර බැඳ තිබූ බවට සාධක තිබේ. ඒවා බොහෝ දුරට සෝදා යෑම් පාලනය කිරීම සඳහා හෝ සීමා මායිම් ලෙස ඉදිකර තිබෙනු හඳුනා ගත හැකි වේ. දීර්ඝ කාලයක් නඩත්තු නොකිරීම හේතුවෙන් මෙවන් ප්‍රාකාර කොටස් විනාශයට පත් වූ බව හඳුනා ගත හැකි ය. නිමි මාධ්‍යය වශයෙන් තෝරාගෙන ඇත්තේ ඔපමට්ටම් නොකරන ලද ගල් කැබලි ය. සංගජ්ජාලය පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ද ශිලා පතුරු යොදා ගනිමින් සිදුකරන ලද ප්‍රාකාර හඳුනා ගත හැකි වේ (ඡායාරූපය 265). එය ද මණ්ඩප දෙකක් වෙන් කිරීම සඳහා යොදා ගන්නා ලද ප්‍රාකාරයකි. මුල්ලේගම විහාරස්ථානයේ ඉහළ පර්වත ප්‍රදේශයේ ස්වභාවික සෝදායාම් පාලනය කිරීම සඳහා යෙදූ ප්‍රාකාරමය කොටසක් දැකගත හැකි ය (ඡායාරූපය 267). එරුනුක්කුලිය පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ස්වභාවික පොකුණකට ඉහළින් හා වෙනත් මාලක අතර පැති බැම් ලෙස ප්‍රාකාර ඉදිකර ඇති බව හඳුනා ගත හැකි වේ. තරමක් රළ විශාල ගල් කුට්ටි (ඔපමට්ටම් නොකරන ලද) මේ සඳහා උපයෝගී කරගෙන ඇති බව පෙනේ (ඡායාරූපය 266).

ඡායාරූප අංක 265
සංගජපාලිය විහාරයේ බෝ මළුව වෙනුවෙන්
යොදා ඇති ප්‍රාකාර බැමි

ඡායාරූප අංක 267
මුල්ලේගම විහාරයේ ප්‍රාකාර බැමි

ඡායාරූප අංක 266
ඵරුණුක්කුලිය විහාරයේ ඉදිකර පැවති ප්‍රාකාර
බැමි

5.4.2 මාලක නිර්මාණය කිරීම

පුරාවිද්‍යාත්මක ස්මාරක පරිශ්‍ර ආශ්‍රිත නිර්මිත පරිසරය පිළිබඳ විමසීමේ දී මාලක හෙවත් ස්ඵල වෙන්කර ගැනීම ද, පාරිසරික සාධක පවත්නා ස්වරූපයෙන් හෝ කෘත්‍රිම ලෙස සකස් කිරීමෙන් ස්ඵන පිළියෙල කරගැනීම ද පිළිබඳව විමර්ශනය කරනු ලබයි. අධ්‍යයනයට බඳුන් වූ බොහොමයක් ස්ඵන බෞද්ධ ආරාමික පරිශ්‍ර වූ අතර, ස්වභාවිකව නිර්මාණය වූ පර්වතයක් හෝ ගල් තලාවක් පදනම්කර ගනිමින් ඒවා නිර්මාණය කර ඇති බව තහවුරු වේ. බොහෝ වාස්තුවිද්‍යා නිර්මාණ සිදු කිරීමේ දී පරිසරයට අවම වැදිහත් වීමක් සිදුකරමින් එම නිර්මාණයන් සිදුකර ඇති බව ද, අත්‍යවශ්‍ය ස්ඵනවල සම සට්ටම් කිරීමේ දී මාලක නිර්මාණය කරගෙන ඇති බව ද විද්‍යමාන විය. ඔරුගල හා වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ස්ඵනයේ විවිධ ගොඩනැගිලි පාදක කරගනිමින් මාලක නිර්මාණය කළ බවට සාධක ඇතත් ඒවායේ කවර ආකාරයේ ගොඩනැගිලි පැවතියේ දැයි නිශ්චිත නොවේ. වළගම්බා විහාරයේ පහත් බිමෙහි සියලු ගොඩනැගිලි එකම තලයක පිහිටා ඇති නමුත් ස්තූපය පමණක් වෙනම පිළියෙල කරන ලද මණ්ඩපයක පැවතියේ යයි හඳුනා ගත හැකි ය. රළපනාව විහාරය, මුල්ලේගම විහාරය, පලුගොල්ල විහාර ගොඩැල්ල, සංගජපාලය විහාරය, සෝනියගල

විහාරස්ථානයේ හා තෝරවමයිලුව විහාරස්ථානයේ ප්‍රධාන මාලක කිහිපයක් උපයෝගී කරගෙන විහාරකර්ම සිදුකර ඇති බව පෙනේ. එරුනුක්කුලියෙහි ද ප්‍රධාන භූ විෂමතාවන් පිළිබඳ අවබෝධයෙන් යුතුව මාලක කිහිපයක දී විහාර අංග ඉදිකර ඇති බවක් හඳුනා ගත හැකි වේ. මෙහි ස්වභාවික ගල් තලාවෙහි ස්වභාවිකව සකස් වූ පොකුණු ආදිය කෙරෙහි ද අවධානය යොමු කරමින් මෙම විහාර අංග සැලසුම්කර ඇති බව දැකගත හැකි විය.

5.4.3 පෙත්මං සැකසීම

පෙත්මං යනු විහාරස්ථානයක හෝ පුරාවිද්‍යා වෙනත් ස්ථානයක් පදනම්කර ගනිමින් අභ්‍යන්තරික වශයෙන් යම් ගොඩනැගිලි දෙකක් හෝ කිහිපයක් අතර ගමන්කිරීම සඳහා උපයෝගී කරගනු ලැබූ මාර්ගයන් ය. අතීතයේ බොහෝ ගොඩනැගිලි ආශ්‍රිත ව මෙවන් පෙත්මං දැකගත හැකි වේ. පධානසර විහාරස්ථාන මෙහි දී කැපී පෙනෙයි. නමුත් මෙම අධ්‍යයන කලාපයෙන් ගොඩනැගිලි සන්දර්භය පිළිබඳ නිශ්චිත අදහසක් නොමැති ගොඩනැගිලි අතර පෙත්මං බඳු නිර්මාණයක් හඳුනා ගත හැකි විය. ඒ ඔරුගල හා වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයෙහි (ඡායාරූපය 269). මෙය දෙපස ශිලා බැම් සහිත ව ද මධ්‍යයේ පස් පිරවුමක් සහිත වූ ද පෙත්මගක් බව මතුපිට සාධක තුළින් හඳුනා ගත හැකි විය.

5.4.4 පඩිපෙළ හා දොරටු

මෙම කලාපයේ පුරාවිද්‍යා ස්ථානවල පඩිපේලි හා ප්‍රවේශ දොරටු කිහිප ආකාරයකින් ම දැකගත හැකි ය. ගල්ටැම්පිටිය විහාරයේ ප්‍රවේශ දොරටු පැවති බවට හඳුනා ගත හැකි කොරවක්ගල් දෙකක් පරිශ්‍රයේ තිබී හඳුනා ගෙන තිබේ (ඡායාරූපය 268). ඔරුගල හා වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා නටබුන් අතර ද ප්‍රවේශ දොරටු හා පඩිපෙළ පිළිබඳ තොරතුරු ස්ථාන කිහිපයකින් ම හඳුනාගත හැකි විය (ඡායාරූපය 270). අන්දරවැව වළගම්බා විහාරය පිහිටා ඇත්තේ අන්දරවැව වැව පාමුල ය. විහාරයට ප්‍රවේශවන වර්තමාන මාර්ගයේ විහාරස්ථානයට ආසන්නයේ ප්‍රවේශ දොරටුවක් පිළිබඳ සාධක අනාවරණය වන අතර, ඒවා පැරණි විහාරස්ථානයට අයත් පුරාවිද්‍යා සාධක බව පැහැදිලි ය (ඡායාරූපය 271). එරුනුක්කුලිය පුරාවිද්‍යා පරිශ්‍රයේ පහළ හා ඉහළ මණ්ඩප අතර ගමන් කිරීම සඳහා ශිලාමය පඩිපෙළක් නිර්මාණය කර ඇති අතර එහි ගල්පඩි 30කින් පමණ සමන්විත තරමක් දිගු ශිලාමය පියගැටපෙළක් වේ (ඡායාරූපය 272). ඒ හැරෙන්නට ස්තූපයට ප්‍රවේශවන ස්ථානයේ පැරණි කැටයම් රහිත සඳකඩපහණක් දැකගත හැකිය. ගල්කරු පැලැස්සෙහි පුරාවස්තු පාදාගෙන ඇති කොටසට අමතරව ආසන්න කැලැබඳ ප්‍රදේශයේ බොහෝ පුරාවිද්‍යා ස්මාරක හා පුරාවස්තු පැවතිය හැකි නමුත් අපගේ පර්යේෂණයට පාදක කරගෙන ඇත්තේ නිරාවරණික කලාපයයි. එහි එක් ප්‍රධාන ගොඩනැගිල්ලට ප්‍රවේශ වීම සඳහා ඉතා හොඳින් පිළියෙල කරන ලද ප්‍රවේශ දොරටුවක මුරගල් දෙක පමණක් දැකගත හැකි වේ. සෙසු කොටස් අනිවාර්යයෙන් පසින් වැසී ඇති බව පෙනේ. රළපනාව විහාරස්ථානයේ වර්තමානයේ ඉදිකර ඇති ස්තූපයට වම් පසින් පැරණි මණ්ඩපයක් සඳහා වූ ප්‍රවේශයක් දක ගත හැකි වේ (ඡායාරූපය 273). නමුත් එසේ ප්‍රවේශවන මණ්ඩපයේ පැවතියේ කවර ආකාරයේ ස්මාරකයක් දැයි පැහැදිලි නැත. මුල්ලේගම විහාරස්ථානයේ ඉහළ මණ්ඩපයේ ගල් තලාවෙහි ලෙන්වලට ප්‍රවේශ වීමට ඇති ස්ථානයෙහි ගල් තලාවෙහි කැපුම් සිදුකරමින් තැනූ පඩි 8ක සහ සඳකඩපහනක සාධක දැකගත හැකි වේ (ඡායාරූපය 275). පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ විවිධ ස්ථාන පදනම්කර ගනිමින් සෙල් තලය සංස්කරණය කරමින් -

ජායාරූප අංක 269
ඔරුගල ක්ෂේත්‍රයේ දූකිය හැකි පෙන්මග

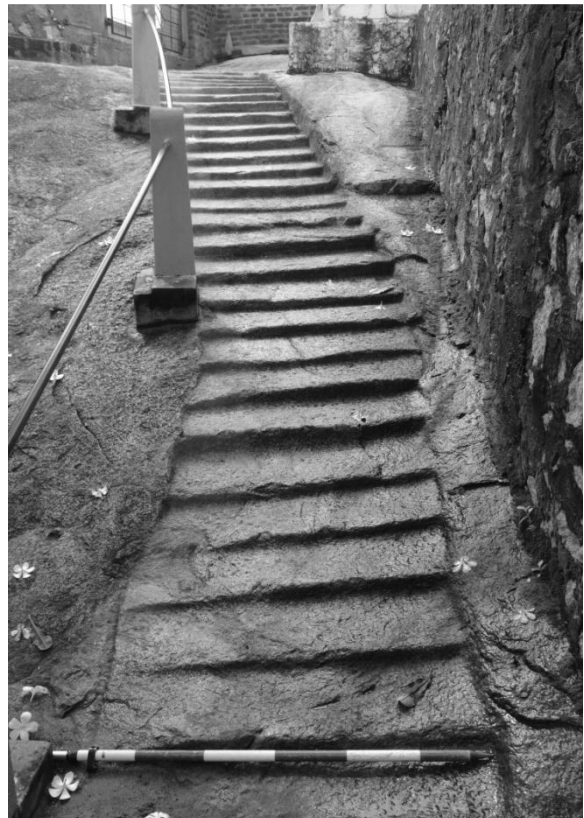
ජායාරූප අංක 268
ගල්ටැම්පිටිය විහාරයෙන් හමුවන කොරවක්ගල

ජායාරූප අංක 270
ඔරුගල ක්ෂේත්‍රයේ දූකිය හැකි පඩිපෙළ

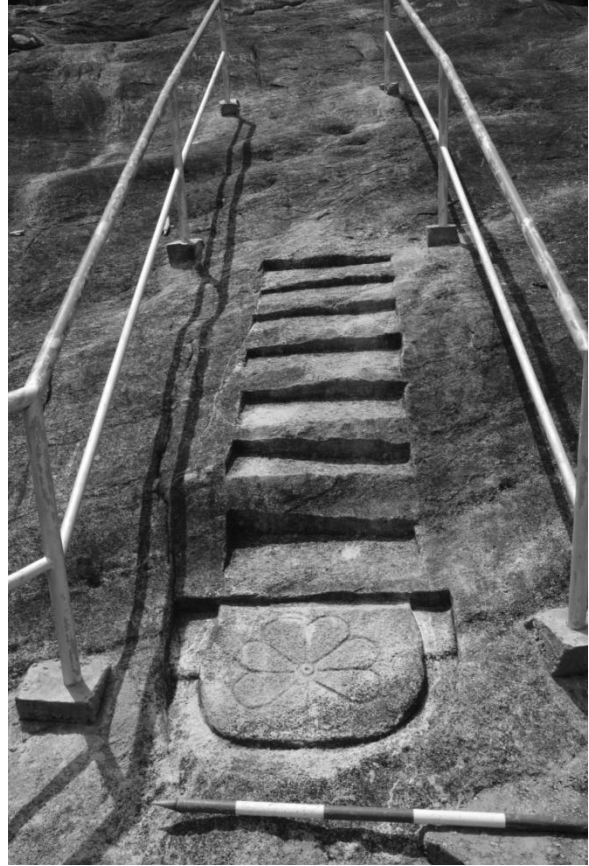
ජායාරූප අංක 271
අන්දරවැව වළගම්බා විහාරයේ ගොඩනැගිල්ලක ප්‍රවේශ දොරටුවක්

ජායාරූප අංක 272
එරුණුක්කුලිය විහාරයේ ශිලාමය පියගැටපෙළ

ණයාරූප අංක 273
රළපනාව විහාරයේ ගොඩනැගිල්ලක ප්‍රවේශය

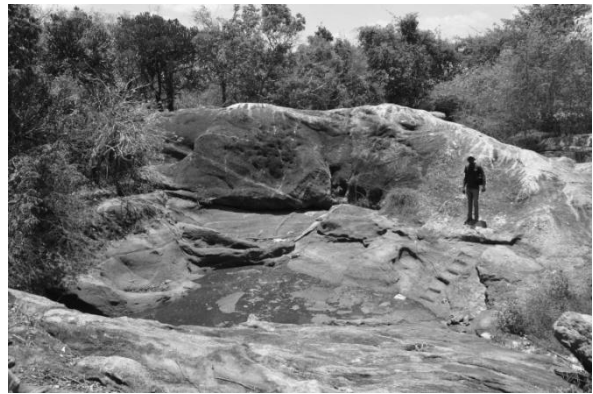
ණයාරූප අංක 275
මුල්ලේගම විහාරයේ ලෙන් සඳහා වන ප්‍රවේශය

ණයාරූප අංක 274
පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ශිලාමය
පියගැටපෙළ

ණයාරූප අංක 276
පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ශිලාමය
පියගැටපෙළ

ණයාරූප අංක 277
මුල්ලේගම විහාරයේ ලෙන් සඳහා වන ප්‍රවේශය

පිළියෙල කරන ලද පඩිපෙළ කිහිපයක් ම තිබේ (ඡායාරූපය 274). මේවා පර්වතය වෙත ප්‍රවේශ වීම සඳහා පවත්නා මාර්ග හා බැඳී ඇති පියගැට පේලි බව පැහැදිලි ය. තෝරවමයිලෑව පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඉහළ මණ්ඩප වෙත ප්‍රවේශ වීම සඳහා පැවති පැරණි පියගැටපෙළ සාධක ඉතිරි ව පවත්නා අතර, නව පියගැටපෙළ පැරණි පියගැටපෙළට හානියක් නොවන ආකාරයන් නිර්මාණය කර තිබේ.

5.4.5 පොකුණු

අධ්‍යයන කලාපයේ බොහෝ ස්ථානවල ස්වභාවික හා සකස් කරන ලද පොකුණු කිහිපයක් ම පවතී. පුරාවිද්‍යාත්මක වැදගත්කම සලකා මෙහි දී සාකච්ඡා කරනුයේ සංස්කෘතිකමය වටිනාකමක් සහිත පොකුණු පිළිබඳ ව ය. මෙසේ ඔරුගල හා වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා නටබුන් අතර නිර්මාණය කරන ලද පොකුණු කිහිපයක් ම ද දැකගත හැකි වේ (ඡායාරූපය 276). මෙම පොකුණු අවට ශිලා කුට්ටි යොදා ගනිමින් ආවරණයක් පිළියෙල කරගන්නට ඇතැයි පවත්නා සාධක අනුව නිශ්චය කළ හැකි ය. මෙවන් සංස්කරණිත පොකුණු කිහිපයක් ම මෙම පරිශ්‍රයේ පවතිනු දැකගත හැකි ය. සෝනියගල විහාරස්ථානයේ ද ස්වභාවික පොකුණු කිහිපයක් ම දැකගත හැකි අතර, එක් පොකුණක් ආසන්නයේ ශිලා කැබලි හා ගඩොල් විසිරී පැවතියත් ඒවා පොකුණ සඳහා සිදුකරන ලද සංස්කරණයන් දැයි නිශ්චිත නොවේ. තෝරවමයිලෑව විහාර පහන් භූමියේ සංස්කරණිත පොකුණක් දැකගත හැකි ය (ඡායාරූපය 277). එහි පඩිපෙළක් දැකගත හැකි අතර, ජලය අඩුවන විට පඩිපෙළ උපයෝගී කරගෙන පොකුණට ප්‍රවේශ වී ජලය ලබා ගන්නට ඇත. මීට අමතර ව පලුගොල්ල හා එරැනුක්කුලිය පුරාවිද්‍යා ස්ථානවල ස්වභාවික පොකුණු දැකගත හැකි වේ. පලුගොල්ලෙහි එසේ වූ කුඩා පොකුණක වර්ෂයේ සෑම කාලයකදී ම ජලය නො සිඳී පවත්නා බව ගම් වැසියන් පෙන්වා දෙයි.

5.4.6 සිරිපතුල්

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සිරිපතුල් සටහන් කැටයම් කරන ලද ඍජුකෝණී ගල් පුවරු පැරණි විහාර ආශ්‍රිතව හඳුනා ගත හැකි වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ සෑම ප්‍රදේශයකම පාහේ පැරණි ආරාම සංකීර්ණ ආශ්‍රයෙහි මෙම සිරිපතුල් සටහන් විවිධ ප්‍රමාණයෙන් දැකගත හැකි වේ. මෙම සිරිපතුල් සටහන්වල අංකුසය, වක්‍රය, ධ්වජය, මත්සායුගලය, පූර්ණසටය, සංඛය, ශ්‍රීවත්සාය, ස්වස්තිකය, ත්‍රිත්තය හා ධර්මවක්‍රය යනා දී අෂ්ට මංගල සංකේත දැකගත හැකි වේ (ලක්දසිංහ 1998). ඇතැම් ස්ථානවල ශිලා පුවරුවෙහි සිරිපතුල පිටතට නෙරා ඇති ආකාරයට සටහන් කර තිබෙන අතර, ඇතැම් සිරිපතුල් සටහන් ශිලා පුවරුවෙහි ඇතුළට නෙරා ඇති ආකාරයට සටහන් කර තිබේ⁸. අධ්‍යයනයට බඳුන් වූ කලාපයෙහි ස්ථාන ගණනාවකින් ම මෙබඳු සිරිපතුල් සටහන් දැකගත හැකි වේ. වළගම්බා විහාරයේ සිරිපතුල් ගල් කිහිපයක් ම දැකගත හැකි අතර, ඒවායේ සිරිපතුල් ඡායාව පිටතට නෙරන පරිදි කැටයම්කර තිබේ (ඡායාරූපය 278). සෝනියගල විහාරයේ සිරිපතුල් ගල්වල තත්ත්වය ද එසේ ම ය. ප්‍රමාණාත්මක අතින් මේවා සෙන්ටිමීටර් 40x40 තරම් වේ. තෝරවමයිලෑව විහාරස්ථානයේ සිරිපතුල් හැඩය කවාකාර ලෙස මතුකරන ලද සිරිපතුල් යුග්මයක් (ඡායාරූපය 279) හා තවත්

⁸ මෙම දෙවර්ගයේම සිරිපතුල් සටහන් අනුරාධපුර අභයගිරි විහාර කෞතුකාගාරයෙහි හා ජේතවන විහාර කෞතුකාගාරයෙහි ප්‍රදර්ශනයේ තබා ඇත. ඒවා අතර ඉහත සඳහන් කරන ලද සංකේත ද දැකගත හැකි වේ.

සිරිපකුල් කිහිපයක් ම දැකගත හැකි වේ. සංගජ්ජාලය විහාරස්ථානයේ ද සෙන්ටිමීටර් 50x40 ප්‍රමාණයේ සිරිපකුල් ගලක් පැරණි ලෙන් විහාරයේ තිබී හඳුනාගෙන තිබේ.

5.4.7 ආසනගලේ

ආසන ගල, මල් ආසනයෙන් වෙනස් වූවකි. ඉන්දියාවේ ද ශ්‍රී ලංකාවේ ද මානව රූපී ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ නිර්මාණය කිරීමට මත්තෙන් විවිධ සංකේත තුළින් උන් වහන්සේ නිරූපණය කිරීමට උත්සාහ දරා තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ ප්‍රදේශවලින් ඊට අදාළ පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක ලැබෙන අතර, ආසනගල ද එවන් නිර්මාණ අතරින් එකකි. මෙයින් බුදුන් වහන්සේ වැඩහුන් ආසනය නිරූපණය වන බව විද්වතුන්ගේ පිළිගැනීමයි. නාහෙට්ටිකුලම පුරාවිද්‍යා ස්ථානයෙන් විශාල ආසනසරයක කොටස් තුනක් දැකගත හැකි වේ (ඡායාරූපය 280). මේවා මෙම ස්ථානයට ආසන්න ස්ථානයක තිබී ආරක්‍ෂාව පතා විහාර භූමියට ගෙනැවිත් තබා ඇති බව පැවසේ. මීට අමතර ව ගල්කරු පැලැස්ස පුරාවිද්‍යා පරිශ්‍රයෙන් පසින් යටව පවත්නා ආසනගලක් පිළිබඳ සාධක ලැබේ (ඡායාරූපය 281). මෙම ස්මාරක සම්බන්ධයෙන් වැඩිදුර පර්යේෂණ සිදු කිරීමෙන් ආසනසර පිළිබඳ සාධක ද අනාවරණය කරගත හැකි වනු ඇත.

ඡායාරූප අංක 278
අන්දරවැව වළගම්බා විහාරයේ ඇති සිරිපකුල් ගලක්

ඡායාරූප අංක 279
තෝරව-මයිලෑව විහාරයේ ඇති සිරිපකුල් ගලක්

ඡායාරූප අංක 280
නාහෙට්ටිකුලම විහාරයේ ඇති ආසනගල

ඡායාරූප අංක 281
ගල්කරුපැලැස්ස පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඇති ආසනගල

5.4.8 ප්‍රතිමා

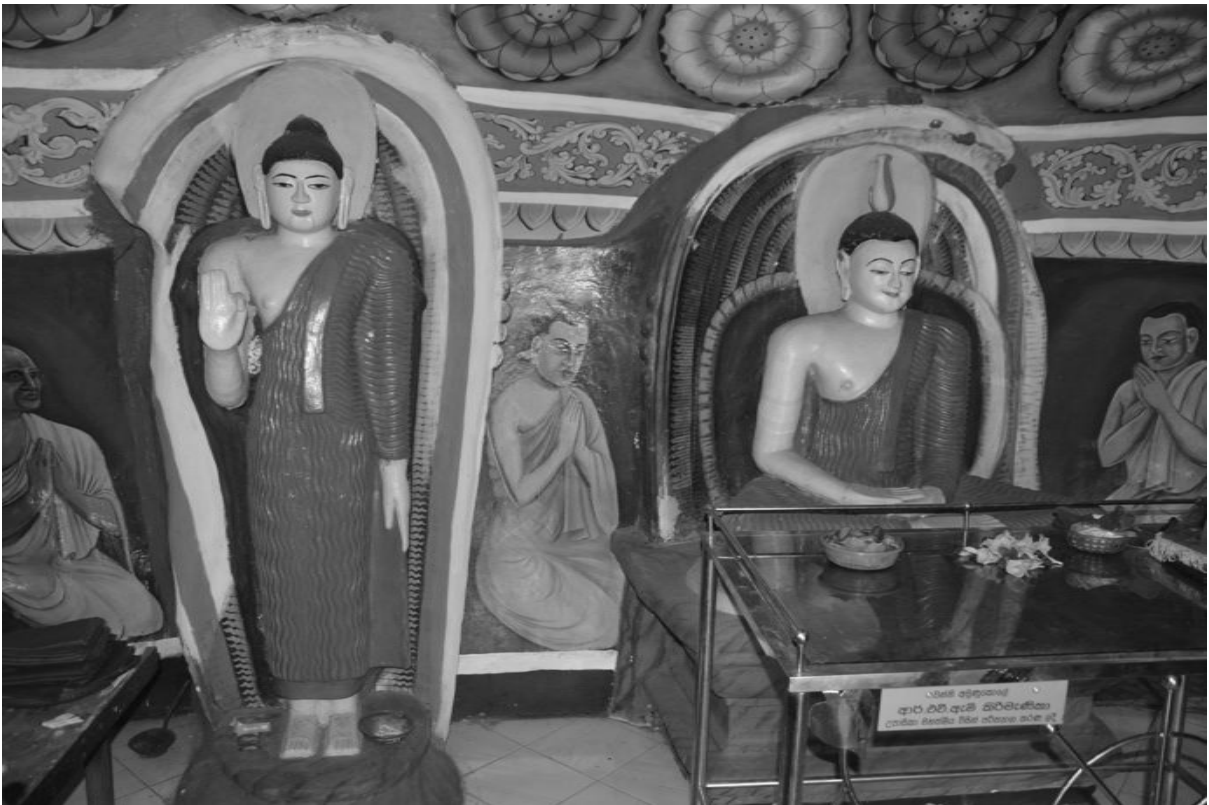
අධ්‍යයන ක්ෂේත්‍රයට අදාළ ව හඳුනා ගන්නා ලද පුරාවිද්‍යා ස්ථාන අතරින් බුද්ධ ප්‍රතිමා හා බෝසත් ප්‍රතිමා රාශියක් දැකගත හැකි වේ. එම ස්ථාන ලෙස සංගප්පාලය, එරුනුක්කුලිය හා මුල්ලේගම විහාර පෙන්වා දිය හැකි වේ. සංගප්පාලය විහාරස්ථානයේ පැරණි ලෙන් විහාරයේ ශිලාමය හිටි ප්‍රතිමා පහක් දැකගත හැකි අතර, ඉන් තුනක් බුද්ධ ප්‍රතිමා හෝ රහතුන් වහන්සේලාගේ ප්‍රතිමා විය හැකිය. දෙකක් පැහැදිලි ලෙස බෝසත් ප්‍රතිමා ලෙස හඳුනා ගැනීමට හැකි විය (ඡායාරූපය 282). ප්‍රධාන හිටි බුද්ධ ප්‍රතිමාවට දෙපසින් පරිවාර රහත් හෝ අගසවි දෙනමගේ ප්‍රතිමා පවතින්නට ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි ය. නමුත්, මෙම ප්‍රතිමාවන්හි ශීර්ෂය නොමැති බැවින් එය පැහැදිලි ව ම ප්‍රකාශ කළ නොහැකි වේ. ඇතැම්විට වෙන වෙන ම විහාර ගෙවල් කිහිපයක තිබූ බුද්ධ ප්‍රතිමා අවසානයේ මෙතැනට ගෙනැවිත් තැබූවා වීමට ද ඉඩ තිබේ. ඒකාංගපාරුපනයෙන් යුතු මෙම ප්‍රතිමා සියල්ලෙහි ම වම් අත පපුව දෙසට එසවී පවත්නා අතර දකුණත උරහිසින් ම වෙන්වී තිබේ. මෙවන් හස්ත සැකසීම් අනුව අභය මුද්‍රාව නිරූපණය කිරීමේ වැඩි ඉඩකඩක් පවතී. මෙම ප්‍රතිමාවන්හි ආකෘතිමය ලක්ෂණ විමසීමේ දී මහඉලුප්පල්ලම බුද්ධ ප්‍රතිමාව, රුවන්වැලි සෑ මළුවේ පැවති බුද්ධ ප්‍රතිමා මෙන් ම ක්‍රි.ව. 400ට පමණ අයිති අනුරාධපුර කෞතුකාගාරයේ ඇති මැදවච්චිය ලෝහ ප්‍රතිමා (විමලරතන හිමි 1995) ගෙලියට බෙහෙවින් සමාන බැව් බැලූ බැල්මට හඳුනා ගත හැකි ය. ඒ අනුව අනුරාධපුර මධ්‍ය අවධියට අයත් ප්‍රතිමා ලෙස මේවා හැඳින්විය හැකි වේ.

බෝසත් ප්‍රතිමා දෙකෙහි ශීර්ෂයන් හා දැත් විනාශ වී ගොසිනි. ඉන් එකක (ලෙන් විහාරයට ඉදිරියෙන් බැලූ කල වම්පස ඇති ප්‍රතිමාවේ) උඩු කය නිරාවර්ණිත නමුත් ගෙලෙහි මාල කිහිපයක් පැළඳ සිටිනා බව දැකගත හැකි ය. යටි කය ධෝතියක් බඳු ඇඳුමකින් සරසා තිබේ. බඳ පටියක් හා ඇඳුමෙහි සැරසිලි කිහිපයක් ඉදිරිපසින් දිස් වේ. ශීර්ෂය නොමැති හෙයින් කවර ආකාරයේ බෝසතුන් නිරූපණය කරන්නේ දැයි නිශ්චිත ව ප්‍රකාශ කළ නො හැකි ය. සම්පූර්ණ ප්‍රතිමාව ඉතෙත් හා දණහිස්වලින් කැඩී පවත්නා අතර, ඊට ආසන්නයේ දණහිසට පහළ කොටස වළලුකර දක්වා ද, වළලුකරින් වෙන් වූ පාද කොටස පාදමකට බද්ධ ව ද පවත්නා අයුරු දැකගත හැකි වේ. අනෙක් දකුණුපසින් පවත්නා ප්‍රතිමාව ද තුන් තැනකින් කැඩී ගොස් ඇති අතර ඉතා පෙදෙසෙන් කැඩී ගිය කොටස් එක්කර තිබේ. දණහිස ආසන්නයෙන් කැඩී ගිය කොටස ප්‍රතිමාව ආසන්නයෙන් ම තැන්පත්කර තිබෙනු දැකගත හැකි ය. එහි ද උඩුකය නිරාවර්ණිත නමුත් ආභරණ ආදිය පැහැදිලි නොමැත. යටිකය ධෝතියක් බඳු ඇඳුමකින් සරසා ඇති නමුත් එහි ද විසිතුරු කැටයම් ආදිය පැහැදිලි ව හඳුනා ගත නො හැක. කවාකාර පාදමක් මත මෙම ප්‍රතිමාව නිර්මාණය කර ඇති බව හඳුනා ගත හැකි වේ.

එරුනුක්කුලිය විහාරගේහි ඇති හිඳි බුද්ධ ප්‍රතිමාව හා හිටි බුද්ධ ප්‍රතිමාව මහනුවර අවධියේ නිමකරන ලද ඒවා හෝ ඉන් පෙර අවධියක ඉදිකරන ලද ඒවා මහනුවර අවධියේ දී නවීකරණය කරන ලද බව හඳුනා ගත හැකි ය. කෙසේ නමුත් මෙම ප්‍රතිමා මෑත කාලීන මැදිහත්වීම් හමුවේ බෙහෙවින් වෙනස් වී ඇති නමුත්, රැස්මාලාව තුළින් මහනුවර අවධියේ පැරණි සාධක ඒ අයුරින් ම දැකගත හැකි වේ (ඡායාරූපය 283). නූතන වර්ණාලේපයන් සිදුකර ඇති නමුත් පැරණි ප්‍රතිමා නිර්මාණයේ මූලික ලක්ෂණ හඳුනා ගැනීමට හැකියාව තිබේ. විශේෂයෙන් මහනුවර අවධියේ බුද්ධ චිවරයේ රැළි දැක්වීමේ රටාව ඒ අයුරින් ම විද්‍යමාන වේ.

ජායාරූප අංක 282
සංගප්පාලිය විහාරයේ ඇති ශිලාමය හිටි ප්‍රතිමා

ජායාරූප අංක 283
එරුණුක්කලිය ලෙන් විහාරයේ ඇති මහනුවර අවධියේ බුද්ධ ප්‍රතිමා

ඡායාරූප අංක 284
මුල්ලේගම ලෙන් විහාරයේ ඇති මහනුවර අවධියට අයත් ප්‍රතිමා

මුල්ලේගම විහාරයේ ඉහළ මළුවේ ලෙන් විහාරයේ තුළ විශාල සැතපෙන බුද්ධ ප්‍රතිමාවක්, මධ්‍ය ප්‍රමාණයේ හිඳි ප්‍රතිමාවක් හා කුඩා හිටි ප්‍රතිමාවක් ද වේ. පරිවාර වශයෙන් දේවතා රූප දෙකක් ද දැකගත හැකි වේ. මේවායින් හිඳි බුද්ධ ප්‍රතිමාව හා හිටි බුද්ධ ප්‍රතිමාව මහනුවර අවධියේ නිර්මාණාත්මක ලක්ෂණ විදහාපායි (ඡායාරූපය 284). වර්තමානයේ මෙම ප්‍රතිමාවල අලුතින් වර්ණලේප කර තිබේ. නමුත් විවරයේ ස්වභාවය, සිරස්පත හා රූපකාය නිර්මාණය කිරීමේ කලාත්මක හා නිර්මාණාත්මක ස්වභාවය සැලකීමේ දී මේවා මහනුවර අවධියට අයත් වේ යයි ස්ථිර වශයෙන් පැවසිය හැකි වේ. කෙසේ නමුත් නූතන වර්ණගැන්වීම් තුළින් මෙම ප්‍රතිමාවල පැවති වර්ණමය අනන්‍යතා ලක්ෂණ විසැකී ගොස් තිබේ.

5.4.9 කේතුකාවාට හා කල් කටු සටහන්

අධ්‍යයනයට බඳුන් කරන ලද පුරාවිද්‍යා පරිශ්‍ර ආශ්‍රිත ව හඳුනා ගත හැකි තවත් විශේෂ නිර්මාණයක් ලෙස කේතුකාවාට හා කල් කටු සටහන් පෙන්වා දිය හැකි වේ. ඔරුගල හා වෙහෙරගල පරිශ්‍රයෙහි (ඡායාරූපය 285) ඉතා විශාල ප්‍රමාණයක් කේතුකාවාට හඳුනා ගත හැකි අතර, සංගල්පාලය විහාර බිමෙහි ද විවිධ ප්‍රමාණයෙන් යුතු කේතුකාවාට දැක ගැනීමට තිබේ. මේවා නිර්මාණය කිරීම සම්බන්ධයෙන් නිශ්චිත අදහසක් ඉදිරිපත් කළ නො හැකි නමුත්, ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ ප්‍රදේශවල ගල් තලාවන් ආශ්‍රිතව මෙවන් කේතුකාවාට දැකගත හැකි වේ. මැන්දිස් හා අබේවර්ධන දෙදෙනා විසින්

⁹ මෙය පරිවාර රහත් ප්‍රතිමාවක් හෝ අනෙකුත් හිමියන්ගේ ප්‍රතිමාවක් වීමට ද ඉඩ තිබේ.

පෙන්වා දෙන්නේ මේවායෙහි ලෝහ කටු පණ පෙවීම හා ලෝහ කැටිති කුඩු කිරීම සඳහා උපයෝගීතාවන් පවත්නා බවයි (මැන්දිස් හා අබේවර්ධන 2017, 93-35).

ගල්කරු සටහන් යොදා ඇත්තේ යම් සෙල් තලයකින් කොටසක් කඩා ගැනීම සඳහා ය. විශේෂයෙන් ගල්කණු පිළියෙල කර ගැනීමේ දී මෙම ක්‍රමය මගින් වඩාත් නම්‍යශීලී ලෙස එය සිඳුකරගෙන තිබේ. මෙම තාක්ෂණික උපක්‍රමය භාවිත කළ ස්ථාන දෙකක් මෙම විමර්ශනයේ දී හඳුනා ගත හැකි විය. ඒ ඔරුගල හා වෙහෙරගල පරිශ්‍රයෙන් (ඡායාරූපය 286) හා පලුගොල්ල පරිශ්‍රයෙනි (ඡායාරූපය 287).

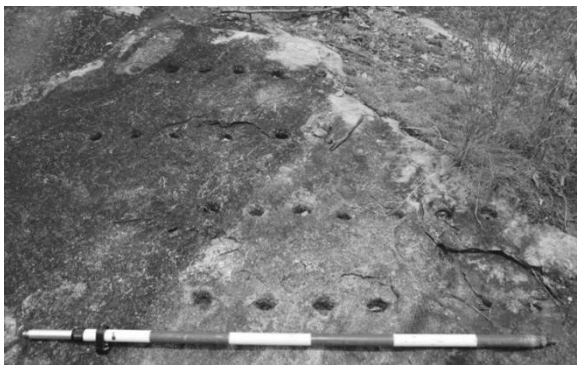
5.4.10 විශේෂ මානව කෘති

අධ්‍යයනය කරන ලද පුරාවිද්‍යා ස්ථාන 13 පිළිබඳව සලකා බැලීමේ දී විශේෂ මානවකෘති කිහිපයක්ම හඳුනා ගත හැකි වේ. මේවා නිශ්චිත වශයෙන් කවර වාස්තුවිද්‍යා නිර්මාණයක් හා සෘජුව බැඳී පවතින්නේ දැයි පැහැදිලි කිරීමට අපහසු නමුත් ඒවායෙහි පවත්නා විශේෂ ලක්ෂණ ඉදිරිපත් කිරීමේ අවශ්‍යතාව මත මෙම ජේදයෙහි ඒවා විස්තර කෙරේ. ගල්ටැම්පිටියේ කවාකාර හැඩැති ශිලාමය කොටස් දැකගත හැකි වේ (ඡායාරූපය 288). මේවා බොහෝ දුරට බෝධිසරයක් වැනි කවාකාර ස්මාරකයක පැතිබැමි කොටස් හෝ බොරදම් සහිත පාදම් කොටස් විය හැකි ය.

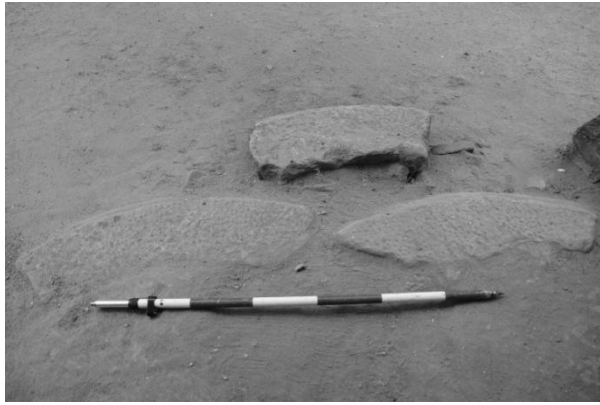
වළගම්බා විහාරයේ ධාන්‍ය ඇඹරුම්ගලක හැඩය සහිත නමුත් වෙනත් උපයෝගීතාවක් සහිත ශිලාමය නිර්මාණයක් පිළිබඳ අනාවරණය කර ගැනීමට හැකි විය (ඡායාරූපය 289). කෙසේ නමුත් මෙහි උපයෝගීතාව පිළිබඳ පැහැදිලි අදහසක් ඉදිරිපත් කළ නොහැකි වේ.

ඡායාරූප අංක 285
ඔරුගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඇති ශිලාමය කේතුකාවාට

ඡායාරූප අංක 286 සහ 287
ඔරුගල සහ පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ දැකිය හැකි පාෂාණ විභේදනය කිරීමට යොදාගත් තාක්ෂණික ක්‍රමවේදය

ජායාරූප අංක 288
ගල්ටැම්පිටිය විහාරයේ ඇති කවාකාර ශිලාමය කොටස්

ජායාරූප අංක 289
අන්දරවැව වළගම්බා විහාරයේ ඇති හඳුනාගත නෙහෙකි ශිලාමය නිර්මාණය

6. ස්මාරක සම්බන්ධයෙන් විනාශකාරී මානව මැදිහත්වීම් හා ස්වභාවික හායනයන්

රටක පුරාවස්තු ආරක්‍ෂා කිරීමේ අතිතයට සමාන අතිතයක් එවන් පුරාවස්තු විනාශ කිරීම සම්බන්ධයෙන් ද පවතී. ඒ අයුරින්ම මෙරට පුරාවස්තු ආරක්‍ෂා කිරීම අභියෝගයක් ව ඇත්තේ පුරාවස්තු විනාශ කිරීම සම්බන්ධයෙන් යම් යම් ජන කණ්ඩායම් ක්‍රියාත්මක වී ඇති බැවිනි. පුරාවස්තු විනාශ කිරීම සඳහා ආකාර කිහිපයක හේතු බලපෑ හැකි ය. අතීත පූජනීය හා පෞරාණික ස්ථාන ආශ්‍රිත ව පුරා වස්තු අත්පත්කර ගැනීමේ අපේක්‍ෂාව, නො දැනුවත් භාවය, අන් අයගේ පෙළඹවීම, විනාශකාරී හැඟීම හා යම් ප්‍රජාවකට රිදවීම වැනි අපේක්‍ෂාවන් සහිත ව මෙම පෞරාණික ස්ථාන කඩාබිඳ දැමීමට පෙළඹෙයි. දෙවනුව ස්වභාවික හායනයන් ද ස්මාරක විනාශයට පත්වීම සඳහා බලපායි. මෙහි දී අත්හැරීම හෝ නො සලකා හැරීම මත ස්මාරක සම්බන්ධයෙන් අවධානය අවම වී ඒවායේ විනාශය ඇති විය හැකි ය. තෝරා ගන්නා ලද ස්මාරක ගොණුව තුළින් ද ඉහත ආකාරයේ විවිධ මානව හා ස්වභාවික හායනකාරී තත්ත්වයන් පිළිබඳ සාධක හඳුනා ගත හැකි විය.

ගල්ටැම්පිටිය විහාරස්ථානයේ විනාශ කිරීම් නොව කාලාන්තරයක් මුළුල්ලේ සිදු වූ අත්හැර දැමීම් මත සිදු වූ විනාශ වීම් බොහොමයක් හඳුනා ගත හැකි වේ. තැන තැන විසිරී පවත්නා ටැම්පිපි, ගොඩනැගිලි සඳහා යොදා ගත් ගල්කණු, ගොඩනැගිලි දොරටුවලට අයත් සාධක, ස්තූපවලට හා මාලකවලට අයත් කොටස් ආදිය මෙම ස්වභාවික ව්‍යසනයන්ට ගොදුරු වීමේ ප්‍රතිඵල ඉදිරිපත් කරයි. කෙසේ නමුදු පසුකාලීන ව පැරණි ස්මාරක සහිත භූමියෙහි නව විහාරයක් ඉදිකිරීමෙන් මෙම පවත්නා සාධක ඒකරාශී කරගැනීම ද ඒවා ආරක්‍ෂා කරගැනීම ද සිදුකර ඇති බව හඳුනා ගත හැකි ය.

ඔරුගල හා වෙහෙරගල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ මූලික ම ව්‍යසනය ආරම්භ වන්නේ අත්හැරීමෙනි. යම් කාලසීමාවක් තුළ මෙම ගොඩනැගිලි සහිත භූමිය අස්වාමික වීමෙන් පසුකාලීන ව්‍යසනකාරී පුද්ගලයන්ගේ ව්‍යසනයන්ට ගොදුරු වී ඇති බව හඳුනා ගත හැකි වේ. ස්තූප විනාශ කිරීම, ලෙන් අභ්‍යන්තරය භාරා විනාශ කිරීම (ජායාරූපය 291), ස්වභාවික නෙරුම් ස්ථානවලට ගිණි දමා ශිලා පතුරු ගැලවීම, සෙල් තලයේ බොහෝ ස්ථාන ගිණි දල්වා පතුරු ගලවා විනාශ කිරීම ආදී තත්ත්ව

දැකගත හැකි විය. ගොඩනැගිලි කොටස් විනාශයට පත්ව ඇත්තේ ජලය මගින් සෝදා යාම් හේතුවෙනි.

බෙහෙවින් විනාශයට පත්ව ඇති විහාර පරිශ්‍රයක් ලෙස වළගම්බා විහාරය පෙන්වා දිය හැකි වේ. මෙහි ද මුල් කාලයේ පැවති සියලු ආගමික ගොඩනැගිලි පරිශ්‍රය අස්වාමික වීමෙන් බෙහෙවින් බාදනය වී වර්තමාන තත්ත්වයට පත්වී තිබේ. මෙම පරිශ්‍රයට අයත් ඇතැම් ගොඩනැගිලි දැනුණු ආසන්න මාර්ගයක පවා පැවතීමෙන් තවදුරටත් විනාශයට පත්වන බව හඳුනා ගත හැකි විය. තරමක් විශාල ස්තූපය නිධන් මංකොල්ලකරුවන්ගේ ග්‍රහණයට ලක් වීමෙන් අති දැවැන්ත විනාශයක් සිදු වී ඇත්තේ ද ප්‍රදේශයේ ජනතාවගේ අවධානය පවා නොමැති තත්ත්වයට ඉතා දීර්ඝ කාලයක පටන් මෙම ස්ථාන අස්වාමික තත්වයේ පැවති හෙයිනි.

සෝනියගල විහාරස්ථානයේ වර්තමානයේ පවත්නා ගොඩනැගිලි සියල්ලක් ම පාහේ මෑතකාලීන ඉදිකිරීම් ය. නමුත් විහාරස්ථානය අනුරාධපුර මුල් අවධිය දක්වා දිවෙන බව පවත්නා ලෙන් ලිපි අනුසාරයෙන් පැවසිය හැකි වේ. නමුත්, ඉතා දීර්ඝ කාලයක් මෙම ස්ථානය ද නිසි භාරකාරීත්වයක් නොමැති ව පැවතීමෙන් ස්වභාවික උවදුරුවලට ලක්ව විනාශයට පත් වෙමින් පවත්නා විට දී මානව හායනකාරී තත්ත්වයන්ට ද මුහුණපා ඇති බව හඳුනා ගත හැකි ය.

තෝරවමයිලෑව විහාරස්ථානය ද අතීතයේ පටන් වර්තමානය දක්වා අඛණ්ඩ ව පැවත ආ විහාරස්ථානයක් නො වේ. බැලූ බැල්මටම එහි වාස්තුවිද්‍යා අංග යම් කාලසීමාවක දී ස්වභාවික හායනයන්ට ගොදුරු ව තිබේ. පසුකාලීන ව වර්තමාන විහාරස්ථානය ගොඩනගා එම පරිශ්‍රයෙහි විහාරයීය කටයුතු පවත්වාගෙන ආ බව පැහැදිලි වේ. මෙම පුනරාගමනයක් සමඟ ඇතැම් පැරණි විහාරයීය අංග පවා වෙනසකට භාජනය වී තිබේ. පරිශ්‍රයේ ඉහළින් ම ඇති මණ්ඩපයේ පැවති පැරණි විහාර අංගයක් විනාශ කරමින් නව බුදුපිළිමයක් නිර්මාණය කරන්නේ ද, ඉහළ මාලකයට නැගීම සඳහා පැවති පැරණි පියගැටපෙළ වෙනුවට නව පියගැටපෙළක් නිර්මාණය වන්නේ ද එවන් පරිසරයක් තුළ විය යුතු ය. කෙසේ නමුත් මේ අතරවාරයේ ඉතා තදින් ස්වභාවික ව්‍යසනයන්ට ද මෙම පරිශ්‍රය ලක් ව ඇති බව නම් පැහැදිලි ය.

ප්‍රදේශවාසීන් පෙන්වා දෙන ආකාරයට නාහෙට්ටිකුලම නව විහාරයට පුරාවිද්‍යාත්මක වටිනාකමක් එක් වන්නේ ආරක්‍ෂාව පරමාර්ථකොට ගත් විනාශකාරී මැදිහත් වීමකිනි. එනම් ප්‍රදේශයේ වෙනත් ස්ථානයක පැවති පුරාවිද්‍යා සාධක ආරක්‍ෂා කිරීමේ පරමාර්ථයෙන් මෙම විහාර භූමියට ගෙනැවිත් ස්ථාපිත කරන ලද බව පැවසේ. පුරාවිද්‍යා නිර්ණායකවලට මුළුමනින්ම පිටුපාමින් මෙවන් මැදිහත් වීම් සිදු කිරීම පුරාවිද්‍යාත්මක දෘෂ්ටියෙන් විමර්ශනය කිරීමේ දී සම්පූර්ණයෙන් වැරදි ක්‍රියාවකි. නමුත්, පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක යම් කෞතුකාගාරයකට ගෙනැවිත් ප්‍රදර්ශනය කිරීමේ හා මෙවන් විහාරස්ථානයකට ගෙනැවිත් උරුම සුරක්‍ෂිත කිරීමේ පරමාර්ථයෙන් ආරක්‍ෂිත ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමේ වරදක් පැවසීමට ද නො හැක. කෙසේ නමුත් මෙවන් තත්ත්වයන් වාර්තාකර තැබීමෙන් අදාළ පරිශ්‍රය පිළිබඳව වැරදි අර්ථවිවරණ සිදු කිරීමෙන් වැළකී සිටීමට ද, වළක්වා ගැනීමට ද හැකි වනු ඇත.

පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා පරිශ්‍රය ද අනුරාධපුර අවධියේ පටන් පැවත එන විහාරස්ථානයක් වන නමුත්, එහි ද ඉතා දීර්ඝ කාලයක අස්වාමිකත්වයේ ලක්ෂණ විදහාපායි. විටින්විට අදාළ පරිශ්‍රයෙහි නව

ගොඩනැගිලි ඉදිකරමින් (ඡායාරූපය 290) ද, පවත්නා ගොඩනැගිලි ප්‍රතිසංස්කරණය කරමින් ද සිදුකර ඇති මැදිහත් වීම් කුලින් පරිශ්‍රය යථාවත් කිරීමේ අවශ්‍යතාව විටින්විට පැහැනැහි ඇති බව ද තේරුම් ගත හැකි වේ. කෙසේ නමුත් වර්තමානය වන විට අස්වාමික ස්වභාවයේ පවත්නා බැවින් මෙම පුරාවිද්‍යා ස්ථානයට වස්තු මංකොල්ලකරුවන්ගෙන් දැඩි ග්‍රහණයක් එල්ල වී ඇති බව පරිශ්‍ර අධ්‍යයනයෙන් පැහැදිලි විය. මෙහි පැවතියේ යයි කල්පනා කළ හැකි ස්තූප ගොඩැලි සියල්ල විනාශයට පත් කිරීම මානව මැදිහත්වීම්වලින් සිදු වූ ප්‍රබලතම හානියයි.

සංගප්පාලය පුරාවිද්‍යා පරිශ්‍රයේ වුව ද ආරම්භක අවධියේ පටන් අඛණ්ඩ ඓතිහාසික විකාශනයක් පැවතියේ යයි හඳුනා ගත නො හැක. අනුරාධපුර අවධියේ පටන් පැවත ආව ද විටින්විට එහි අනාරක්ෂිත භාවයන් ද පැවතී තිබේ. කෙසේ නමුත් වර්තමානයේ පිහිටි ලෙන් පද්ධතිය පදනම්කර ගනිමින් ගෘහයන් ඉදිකර තිබීමත්, පැරණි ලෙන් විහාරය පවා භාවිත තත්ත්වයෙන් පවත්වා ගැනීමත් අගය කළ යුත්තකි. එරුනුක්කුලිය විහාරස්ථානය ද අඛණ්ඩ ඓතිහාසික පෙළගැස්මකට හිමිකම් නො කියන විහාරස්ථානයකි. පැරණි වාස්තුවිද්‍යා ගොඩනැගිලිවල කොටස් තැන තැන විසිරී පැවතීමෙන් මෙම තත්ත්වය මැනවින් ප්‍රත්‍යක්ෂ වේ. කෙසේ නමුත් මෙම කලාපයේ සෑම විහාරස්ථානයකට ම පවතින අභියෝගය වූ නිධන් වස්තු මංකොල්ලකරුවන්ගේ ග්‍රහණය මෙම විහාරස්ථානය සම්බන්ධයෙන් ද පවත්නා බව විහාරාධිපති හිමියන් වන පරවාගම රතනවංශ හිමි පෙන්වා දෙයි.

ගල්කරුපැලැස්ස පුරාවිද්‍යා ස්ථානය අත්හැරීම හේතුවෙන් විනාශයට පත් වූ ද, වර්තමානයේ විහාරයක් ඉදිකිරීමෙන් ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීමට උත්සාහ දරන්නා වූ ද පරිශ්‍රයකි. මතුපිට පොළොවට වඩා අභ්‍යන්තර පොළොවේ පුරාවිද්‍යා සාධක සහිත මෙම පරිශ්‍රය ස්වභාවික උපද්‍රවයන්ට නිරන්තරයෙන් ගොදුරු වන බව පැහැදිලි ය. ඇතැම් විට මෙම පරිශ්‍රයේ සාධක කැණීම් මඟින් මතුකර ගැනීමට යාමෙන් මීටත් වඩා හායනකාරී තත්ත්වයන්ට මුහුණ දිය හැකි බැවින් මෙය පවත්නා තත්ත්වයෙන් ම සුරක්ෂිත කරගැනීම වඩාත් සුදුසු බව අපගේ විශ්වාසයයි. රළපනාව විහාරස්ථානය ද අනුරාධපුර අවධියේ පටන් පැවතියත් ඉතා දීර්ඝ කාලයක් අස්වාමික ව පැවති ආරාමයක් බව පැහැදිලි ය. එය වර්තමානයේ එක් කුඩා සාමන්තර හිමිතමක් විසින් පාලනය කරගෙන ගියත්, ස්වභාවික හා සංස්කෘතික හායනකාරී තත්ත්වයන් දිගින් දිගටම එල්ල විය හැකි ස්ථානයක් බව පැහැදිලි ය. පවත්නේ ඉතා කුඩා ප්‍රමාණයක් වූ වාස්තුවිද්‍යාත්මක සාධක වන නමුත් ඒවා ආරක්ෂා කර ගැනීම හා ඉදිරිපත් කිරීම (ප්‍රදර්ශනය) සම්බන්ධයෙන් මීටත් වඩා අවධානයක් යොමු විය යුතු බව අපගේ විශ්වාසයයි.

මුල්ලේගම මුල්ගිරිගල රජමහා විහාරය ප්‍රධාන මණ්ඩප දෙකකින් තැනූ විහාර පරිශ්‍රයකි. මෙහි පහළ මණ්ඩපය වර්තමාන මැදිහත් වීම් හමුවේ ඉතා සීඝ්‍රයෙන් වෙනස්වන කලාපයක් වන අතර, ඉහළ මණ්ඩපය අවධානයෙන් තොරව පැවතීමෙන් විනාශයට පත්වන ස්මාරක සහිත කලාපයක් ලෙස පෙන්වා දිය හැකි වේ. ඉහළ මණ්ඩපයේ පැරණි ශිලා ලේඛන, ලෙන්, ලෙන් ආවාස, ලෙන් විහාර ආදී බොහොමයක් සාධක පැවතියත් ඒවා කෙරෙහි අවම මැදිහත් වීමක් පවත්නා බව හඳුනා ගත හැකි ය. එසේ වූ ලෙන් විහාරයේ ඇතුළත බිත්තිවල කපුරුරු ගැලවී හායනයට පත්ව ඇති ආකාරයක් දැකිය හැකි විය (ඡායාරූපය 292). මෙම විහාරස්ථානයේ ආරම්භක අවධියේ පටන් අඛණ්ඩ ඓතිහාසික විකාශනයක් හඳුනා ගත නො හැකි අතර, වර්තමාන මැදිහත්වීම් සම්බන්ධයෙන්

ද සෑහීමට පත්විය හැකි නොවේ. පිච්චන්දියාව විහාරස්ථානයේ වූව ද පැරණි හා නව මැදිහත්වීම් අනුව ඉතා දීර්ඝ කාලයක සිදු වූ පාරිසරික හා මානව බලපෑම්වලට මුහුණ දීමේ ප්‍රමාණ පිළිබඳ ඉඟි සපයයි. වර්තමානයේ මෙහි ප්‍රධාන අවාස ගෙය වශයෙන් පවත්වාගෙන යනු ලබන ලෙන් ආවාසයෙහි නූතන ඉදිකිරීමට පෙර ඉතා දීර්ඝ කාල පරාසයක් අස්වාමික ස්වභාවයෙන් පවතින්නට ඇතැයි කල්පනා කළ හැකි වේ.

ණයාරූප අංක 291
නිධන් සොයන්නන් විසින් ගුහා මධ්‍යයේ භාරා විනාශ කරනු ලැබ ඇති ආකාරය (වෙහෙරගල)

ණයාරූප අංක 290
පලුගොල්ල පුරාවිද්‍යා ස්ථානයේ ඇති මෑතකාලීන ඉදිකිරීම්

ණයාරූප අංක 292
ලෙන් විහාරයේ කපරාරු ගැලවී සිතුවම් විනාශ වී ඇති ආකාරය (මුල්ලේගම)

7. සමාලෝචනය

අන්දරවැව හා කදාශ්‍රිත කලාපයීය වාස්තුවිද්‍යා ඉදිකිරීම් පිළිබඳ පුරාවිද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයක් කිරීමේ පරමාර්ථයෙන් සිදුකරන ලද මෙම පර්යේෂණයේ දී විවිධ ආකාරයේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක සැලසුම් පැවති බව අනාවරණය කරගත හැකි විය. ඒ සඳහා වූ කලාපීය වැදගත්කම් මෙන් ම භූගෝලීය වැදගත්කම් සම්බන්ධයෙන් මෙහි ප්‍රවේශයේ දී සාකච්ඡා කරන ලදී. මෙම ශීර්ෂය යටතේ අභිලේඛන පිළිබඳ ව සෘජු ලෙස සාකච්ඡා නො කරන ලද නමුත්, ලෙන් ආශ්‍රිත ව කටාරවලට පහළින් ලියූ පූර්ව

බුන්මි ශිලාලේඛන අනුව මුල් අනුරාධපුර අවධියට අයත් සාධක සහිත බව නිශ්චය කළ හැකි වේ. මේ හැරෙන්නට ශිලා පාදම්, ගල්කණු හා ශිලාමය සිරිපතුල් ගල්වලින් මුල් අනුරාධපුර අවධියේ සාධක ඉදිරිපත් කරන බව තවදුරටත් සානාථ කරයි. සංගල්පාලියේ බෞද්ධ හා බෝසත් ප්‍රතිමා අනුව මෙම කලාපයෙහි අනුරාධපුර මධ්‍ය අවධියට අයත් සාධක සහිත බව ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වේ. ඉන් අනතුරු ව සමයෙන් පැහැදිලි ලෙස යුගයක් නිරූපණය වන්නේ මහනුවර අවධියෙනි. එසේ ඵරුක්කලිය හා මුල්ලේගම විහාරවල බුද්ධ ප්‍රතිමා අනුව මහනුවර අවධියේ දී ඒවා ඉදිකර හෝ නවීකරණය කර ඇති බව පැහැදිලි විය. මෙසේ යුග ලෙස විමසීමේ දී අනුරාධපුර අවධියත්, මහනුවර අවධියත් යන කාල සීමාවන්ට අයත් සාධක මෙම කලාපයෙන් හඳුනා ගත හැකි බව ඉහත සියලු විමර්ශන තුළින් සාපේක්‍ෂ කාලනිර්ණයන් ඔස්සේ ඉදිරිපත් කළ හැකි වේ. මේ හැරෙන්නට සමස්ත ගොඩනැගිලි අනුරාධපුර අවධියේ ඉදිකරන ලද ඒවා වන නමුත් ඉතා දීර්ඝ කාල පරාසයක දී අස්වාමික ව පැවත වර්තමානයේ විහාරස්ථාන ලෙස පවත්වාගෙන යනු ලබන බව හෝ තවදුරටත් අස්වාමික ව පවත්නා බව හඳුනා ගත හැකි විය. මේ අයුරින් ඉතා දීර්ඝ කාලයක පටන් පැවති අස්වාමික බවත් සමග ස්වභාවික හේතු නිසාවෙන් මෙන් ම මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් වාස්තුවිද්‍යා ඉදිකිරීම්වලට දැඩි බලපෑම් සිදු වූ බව නම් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ය. කෙසේ නමුත් 1940 අංක 09 දරන පුරාවිද්‍යා ආඥා පනතට හා 1998 අංක 24 දරන පුරාවස්තු (සංරක්ෂණ) ආඥා පනතට අනුව ඒ සියල්ලක බලය ලත් නිලධාරියා වන්නේ පුරාවිද්‍යා අධ්‍යක්‍ෂ ජනරාල්වරයා ය.

08. ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

කීර්ති බණ්ඩාර, එන්.එම්.එන්.සී. 2018. *ගලවැම්පිට රජමහා විහාර වංශය*, අප්‍රකාශිත ග්‍රන්ථ අත්පිටපත, අක්කරවත්ත හංදිය, මහනාන්තේරිය.

පුරාවස්තු ආඥා පනත 1940. අංක 09, පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

පුරාවස්තු (සංරක්ෂණ) ආඥා පනත 1998. අංක 24, පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

බුන්සරණ 1966. සෝරත නායක හිමි (සංරක්ෂණ), ගල්කිස්ස: අභය ප්‍රකාශකයෝ, 234, ගාලු පාර.

මහාවංශය 2006. ශ්‍රී සුමංගල නායක මාහිමි සහ බටුවන්තුඩාවේ දේවරක්‍ෂිත පඬිතුමන්, (සිංහල පරි.), කොළඹ 10: එස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, 675, මරදාන පාර.

මහා පරිනිර්වාණ සූත්‍රය 2005. නානායක්කාර, සනත්. (පරි.), දෙහිවල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය, 125, ඇන්ඩර්සන් පාර, නැදිමාල.

මැන්දිස්, ටී., අබේවර්ධන, එන්. සහ විතානච්චි, සී.ආර්. 2017. *අනුරාධපුර දීඝ පාෂාණය ආශ්‍රිත මානව ජනාවාසකරණය*, කර්තෘ ප්‍රකාශන.

ලක්දසිංහ, සිරිනිමල්. 1998. කැටයම් කලාව, *අපේ සංස්කෘතික*, උරුමය ද්විතීය කාණ්ඩය, සංස්කෘතික හා ආගමික කටයුතු අමාත්‍යාංශය හා මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, 384-398 පිටු.

විමලරතන හිමි, බෙල්ලන්විල. 1995. *බුදු පිළිමය මුද්‍රා සහ ආසන, කර්තෘ ප්‍රකාශන, රජමහා විහාරය, බෙල්ලන්විල, බොරැස්ගමුව.*

Adikaram, E.W. 1953. *Early History of Buddhism in Ceylon*. Colombo.

Davids, Rhys. 1977. *Dialogues of the Buddha*. Voll.II, London: Pali Text Society.

Dighanikaya 1929. Sri Gnanavasa Thero, Valithara. (ed.). Colombo: Vidya Sagara Press.

Panabokke, C.R. 2009. *Small Village Tank Systems of Sri Lanka: Their evolution, Setting, Distribution and Essential Functions*. Colombo: Hector Kobbekaduwa Agrarian Research and Training Institute.

Piyasiri, S., 2007. River Basin morphometry, Physical and Biological Environment, *The National Atlas of Sri Lanka*. Second Ed., Survey Department, Sri Lanka.

Senaratne, P.C. 2007. Surface Water, Physical and Biological Environment, *The National Atlas of Sri Lanka*. Second Ed., Survey Department, Sri Lanka.